Elen G. Vajt

VELIKA BORBA

IZMEĐU

HRISTA I SOTONE

IZDANJE IZ 1888.

PREDGOVOR

Od vremena svog prvog objavljivanja na svom izvornom jeziku 1888. godine, ova knjiga je doživela mnoga izdanja i prevedena je gotovo na sve evropske jezike, a takođe i na japanski i kineski. Ovaj prevod na srpsko–hrvatski jezik je od posebnog značaja za sve one koji žele da saznaju kako je otpočela velika borba između Hrista i sotone, između dobra i zla, kako se ona u toku vekova odvijala i kako će se završiti.

Knjiga počinje sa završnim događajima iz istorije Jerusalima, svetog i izabranog grada, koji je 70. godine posle Hrista doživeo tragičan svoj pad. Zatim je opisan život Hrišćana u toku prva tri veka, kad su mnogi Hrista radi pretrpeli mučeničku smrt; prikazana je veliki otpad do kojega je došlo u krilu Hrišćanske crkve kad je Konstantin sjedinio crkvu sa državom; opisana je duga borba koju je vodio Božji narod ostatka za očuvanje Hristovih načela istine i morala u toku mračnog srednjeg veka; prikazani su borci reformacije – Viklif, Hus, Luter, Kalvin i drugi, kada su došli do punog izražaja neki principi vekovne borbe; opisana su velika probuđenja u krilu protestantizma u 18. i 19. veku, kada je načelo slobode vere i savesti jasno proklamovano i kada je ponovo istaknut princip odvajanja crkve od države; iznete su velike istine iz izvora Božje Reči, koje nam pokazuju šta je, u stvari, prava vera „koja je jednom bila predana svetima.“

U ovoj knjizi, na osnovu Božje Reči, autor opisuje i završne faze velike borbe između Hrista i sotone, dobra i zla i ukazuje na čas kome idemo u susret – kada će život pobediti smrt, dobro nadvladati zlo i ljubav mržnju.

Naša je molitva da Bog blagoslovi čitaoce ove knjige da bi bolje razumeli Božju volju i da bi se verom u Hrista kao svog Spasitelja i poslušnošću Božjim zapovestima pripremili za večno nasledstvo koje Bog priprema onima koji ga ljube.

UVOD

Pre nego što se na svetu pojavio greh, Adam je mogao lično razgovarati sa svojim Stvoriteljem, ali kad se čovek prestupom odvojio od Boga, uskraćena mu je ta visoka prednost. Planom spasenja, međutim, otvoren je put kojim stanovnici naše zemlje mogu ponovo imati vezu sa nebom. Bog je svojim Duhom održavao vezu sa ljudima i slao je svetu božansku svetlost preko svojih proroka. „Naučeni od Svetoga Duha govoriše sveti Božji ljudi.“ ***2. Petrova 1, 21.

Za vreme prvih 2500 godina ljudske istorije nije postojala napisana Božja objava. Oni kojima je Bog dao svoja otkrivenja prenosili su svoje znanje drugima, i tako je ono prelazilo od oca na sina u toku budućih naraštaja. Tek u Mojsijevo vreme se Božja objava počela pisati, i ova otkrivenja Božjeg Duha slagala su se u jednu nadahnutu knjigu. Ovaj se rad obavljao za vreme čitavih šesnaest vekova, – počevši od Mojsija, istoričara stvaranje sveta i davanja Božjeg zakona, pa sve do Jovana, „pisca uzvišenih evanđeoskih istina.“

Biblija upućuje na Boga kao na svog pisca, – ipak su nju napisale ljudske ruke. Stil njenih različitih knjiga nosi obeležje svojih različitih autora. U njima otkrivene istine su sve »nadahnute od Boga« (***2. Timotiju 3,16.9) iako su izražene ljudskim rečima. Bog je svojim Svetim duhom rasvetlio um i srce svojih slugu. On im je dao snove i viđenja, simbole i slike, a oni kojima je istina bila na taj način otkrivena sami su zaodenuli misao u ljudski jezik.

Deset zapovesti je sam Bog izgovorio i zatim napisao vlastitom rukom. Njih je sastavio Bog, a ne čovek. Ali, Biblija, sa svojim od Boga datim istinama, izraženim ljudskim jezikom, predstavlja sedinjenje božanskog s ljudskim. Takvo sedinjenje postojalo je i u Hristovoj prirodi, jer je Hristos bio Sin Božji i sin čovečji. Tako se za Bibliju može reći isto što je napisano za Hrista: »I reč postade telo i useli se među nas.« ***Jovan 1,14.

Biblija je pisana u toku više vekova i pisali su je ljudi koji su se vrlo mnogo razlikovali po svom položaju, zvanju, i sposobnostima – i zato njene knjige pokazuju veliku raznovrsnost stila kao i raznolikost predmeta koji se u njoj iznose. Razni pisci služili su se različitim izrazima, i često je jednu istu istinu jedan pisac prikazao jasnije nego drugi. Pošto više pisaca iznosi isti predmet i istu nauku sa različitih gledišta i odnosa, to se površnom i bezbrižnom čitaocu, punom predrasuda, može učiniti da među njenim piscima postoji nesaglasnost i protivrečnost, dok razuman, iskren i nepristrasan istraživač vidi među njima savršen sklad.

Pošto su istinu iznosili različiti pisci, ona je prikazana sa svojih različitih strana. Jedan pisac više je pod utiskom jedne strane predmeta, te obrađuje one tačke koje s slažu s njegovim iskustvom i s njegovom sposobnošću shvatanja i uvažavanja. Drugi, međutim, posmatra predmet s druge strane; na taj način svaki, vođen Duhom Svetim, prikazuje ono što je na njega učinilo najjači utisak. Pisci Biblije prikazali su istine sa različitih strana, ali svi zajedno čine jedan savršen sklad. Istine otkrivene na taj način sačinjavaju savršenu celinu, koja može zadovoljiti potrebe ljudi u svim prilikama i životnim iskustvima.

Bog je hteo da svoju istinu saopšti svetu preko ljudi i On ih je sam kroz Svetoga Duha osposobio za to i omogućio im da to delo izvrše. On je upravljao njihovim umom i učio ih što da pišu ili govore. To blago bilo je povereno „zemljanim sudovima“, ali ono je ipak nebeskog porekla; svedočanstvo je saopšteno nesavršenim izrazom ljudskog jezika; no to je ipak Božje svedočanstvo; i ponizni i poslušni verni vide u njemu slavu božanske sile, punu milosti i istine.

U svojoj Reči Bog nam je dao znanje potrebno za spasenje. Mi treba da primimo Sveto Pismo kao

pouzdano i nepogrešivo otkivenje njegove volje. Ono je merilo karaktera, pravilo vere i života. „Sve je Pismo od Boga dano, i korisno za učenje, za karanje, za popravljanje, za proučavanje u pravdi; da bude savršen čovek Božji za svako dobro delo pripravljen.“ ***2. Timotiju 3,16,17.

Ali činjenica da je Bog otkrio svoju volju čoveku kroz svoju Reč ne isključuje potrebu stalne prisutnosti i vodstva Božjeg Duha. Naprotiv, Spasitelj je obećao Svetoga Duha svojim učenicima da bi mogli razumeti njegovu Reč, da ih rasvetli u da zapečati njegovu nauku u njihovim srcima. A pošto je Božji Duh nadahnuo Bibliju, to ne može biti protivrečnosti između učenja Duha i pisane Reči.

Duh nije dat – niti će ikada biti dat – da zameni Bibliju. Sveto Pismo izričito kaže da je Božja reč merilo kojim se mora ispitati svaka nauka i svako iskustvo. Apostol Jovan kaže: „Ne verujte svakom duhu; nego kušajte duhove, jesu li od Boga; jer mnogi lažni proroci iziđoše na svet.“ ***Jovan. 4,1. I Isaija izjavljuje: „Zakon i svedočanstvo tražite. Ako li ko ne govori tako, njemu nema zore.“ ***Isaija 8,20.

Ljudi koji smatraju da su rasvetljeni Duhom Svetim i izjavljuju da im više nije potrebna Božja reč kao vodič, sramote Duha Svetoga. Njih vode utisci koje oni smatraju glasom Božjim u svojoj duši. Ali Duh koji njima upravlja nije Božji Duh. Povoditi se za utiscima, a zanemarivati Pismo, vodi samo smutnji, zabuni, obmani i propasti. To samo pomaže nameri lukavoga. Pošto je služba Svetog Duha od presudne važnosti za Hristovu crkvu, to je jedan od lukavih sotoninih planova da pomoću zabluda ekstremista i fanatika osramoti delo Duha i natera Božji narod da zanemari ovaj izvor sile, koji mu je Bog dao.

U saglasnosti sa Božjom reči, njegov Duh treba da nastavi svoje delo kroz sve vreme milosti. Za vreme vekova u kojima je pisano Sveto Pismo – Stari i Novi zavet – Sveti Duh nije prestajao da prosvetljuje i srca pojedinaca, nezavisno od Otkrivenja koja je trebalo da budu sabrana u Sveti kanon. Sama Biblija izveštava da su ljudi preko Svetog Duha primali opomene, ukore, savete i uputstva, nezavisno od davanja Pisma. Spominju se proroci koji su živeli u raznim vremenima, a o čijim se rečima ništa ne izveštava. Isto tako nakon što je dovršen Sveti kanon, Sveti Duh je trebalo da nastavi svoje delo: da prosvetljuje, opominje i teši Božju decu.

Isus je obećao svojim učenicima. „A utešitelj, Duh Sveti, kojega će otac poslati u ime moje, on će vas naučiti svemu i napomenuće vam sve što vam rekoh.“ „A kad dođe on, Duh istine, uputiće vas na svaku istinu; i javiće vam što će biti unapredak.“ ***Jovan 14, 26; 16, 13. Pismo jasno uči da se ova obećanja ne ograničavaju samo na vreme apostola već se odnose na Hristovu crkvu u svim vremenima. Spasitelj je rekao svojim učenicima: „I evo ja sam s vama u sve dane do svršetka sveta.“ ***Matej 28, 20. Apostol Pavle izjavljuje da su darovi Svetog duha crkvi „da se sveti priprave za delo službe, na sazidanje tela Hristova; dokle dostignemo svi u jedinstvo vere i pozanje Sina Božjega, u čoveka, savršena, u meru rasta visine Hristove“. ***Efescima 4, 12. 13.

Apostol se molio za verne u Efesu: „Da Bog Gospoda našega Isusa Hrista, otac slave, dade vam Duha premudrosti i otkrivenja da ga poznate. I bistre oči srca vašega da biste mogli videti, koje je nad njegova zvanja… i kakva je izobilna veličina sile njegove na nama, koji verujemo.“ ***Efescima 1, 17–19. Apostol Pavle je tražio za verne u Efesu Duha Svetoga da prosvetli njihov um i srce i da ih osposobi za razumevanje dubokih tajna Božjih.

Posle divnog otkrivenja Svetog Duha na dan Duhova Petar je pozvao narod na pokajanje i krštenje u ime Hristovo za oproštenje greha, i rekao je: „Primićete dar Svetoga Duha. Jer je za vas obećanje i za decu vašu i za sve daljnje koje će god dozvati Gospod Bog naš.“ ***Dela 2, 38–39. U neposrednoj vezi sa događajima velikog dana Božjeg, Gospod obećava preko proroka Joila naročito

izlivanje Svetog duha. (***Joilo 2, 28.) Ovo se proročanstvo delimično ispunilo na dan Duhova, ali ono će postići svoje potpuno ispunjenje otkrivenjem Božje milosti, koja će pratiti dovršenje evanđeoskog dela na zemlji.

Velika borba između dobra i zla trajaće do kraja i biće sve žešća. Sotonin gnev protiv Hristove crkve pokazao se u sve vekove. Bog je dao svome narodu milost i Duha Svetog da bi ga ojačao da se odupre sili zla. Kad su Hristovi apostoli trebali da objave evanđelje svetu i da ga zabeleže za buduće naraštaje, oni su naročito bili obdareni mudrošću Svetog Duha. Ali kad se crkva bude približavala svome konačnom oslobođenju, onda će sotona raditi većom silom: „Jer đavo siđe k vama i vrlo se rasrdio, znajući da ima malo vremena.“ ***Otkrivenje 12, 12. On će delovati „sa svakom silom i znacima i lažnim čudesima.“ ***2. Solunjanima 2, 9. Već šest hiljada godina radi ovaj duh lukavstva, koji je nekada bio jedan od najviših anđela, svom silom da zavede ljude i uništi. I svu svoju sotonsku veštinu, sve svoje lukavstvo upotrebiće u poslednjoj borbi protiv Božjeg naroda. Upravo u ovo vreme opasnosti treba Božji narod da opomene svet o skorom Hristovom dolasku da bi se pripravio jedan narod koji će bez mane, „čist i u miru“, stati pred Božje lice. (***2. Petrova 3, 14.) U to vreme biće potrebna crkvi naročita sila Božja kao i u dane apostola.

Prosvetljenjem Svetim Duhom otkriveni su piscu ove knjige prizori duge svetske borbe između dobra i zla. Više puta mi je dato da posmatram prizore strašne borbe između Hrista, Kneza života, Tvorca našega spasenja, kneza zla, uzročnika greha i prvog prestupnika božanskog zakona. Isto neprijateljstvo koje je sotona pokazao prema Hristu, pokazao je i prema Hristovim sledbenicima. Kroz celu istoriju čovečanstva primećuje se ista sotonina mržnja prema načelima Božjeg zakona, ista teorija laži koja ide za tim da prikaže zabludu kao istinu, ljudske zakone kao Božje zakone, obožavanje prirode kao obožavanje Stvoritelja. Kroz sve vekove sotona se trudio da krivo predstavi Božji karakter da bi ljudi imalo krivi utisak o Bogu i da bi ga se plašili, čak mrzeli, umesto da ga ljube; ide za tim da ukloni Božji zakon i da narod poveruje da je oslobođen od njegovih obaveza; progoni one koji se usuđuju protiviti njegovim obmanama. Sve to vidimo ako proučavamo istoriju patrijaraha, proroka, mučenika i reformatora.

U poslednjoj velikoj borbi sotona će se poslužiti istom taktikom, pokazaće isti duh i težiće za istim ciljem kao i u svim prošlim vekovima. Sotonine zamke biće prepredenije i njegovi napadi odlučniji. Nastojaće da prevari ako bude moguće i izabrane. (***Marko 13, 22.)

Kad mi je Duh Božji otkrio velike istine svoje Reči i pokazao prizore prošlosti i budućnosti, zapoveđeno mi je da i drugima otkrijem što mi je pokazano: da opišem veliku borbu u toku vekova i da je tako prikažem da ona rasvetli i buduću borbu koja se približava. Težeći da taj cilj postignem, trudila sam se da odaberem i svrstam događaje iz crkvene istorije na takav način da bude prikazan razvoj velikih istina koje su u raznim vremenima bile date svetu, i da pokažem kako su te istine izazvale gnev sotonin i neprijateljstvo od strane jedne crkve koja voli svet, ali su sačuvane svedočanstvom onih koji „nisu marili za svoj život do same smrti.“

Iz ovih zapisa može se videti slika borbe, koja je pred nama. Ako ih posmatramo u svetlosti Božje Reči i rasvetljenjem Svetog Duha, možemo videti razotkrivene zamke sotonine i opasnosti koje treba da izbegavaju oni koji žele da budu „bez mane“ kad Spasitelj dođe.

Veliki događaji koji su označavali napredak reformacije u prošlim vekovima, zabeleženi u istoriji, dobro su poznati. To su činjenice koje niko ne može pobiti. Ovu istoriju sam ukratko iznela u skladu sa svrhom i opsegom knjige. Činjenice su sažete na tolikom broju stranica koliko je neophodno potrebno za njihovo razumevanje. U nekim slučajevima gde je istoričar tako grupisao događaje da oni ukratko prikazuju suštinu pitanja ili je tako izneo pojedinosti da su u skladu s planom ovog dela,

ja sam citirala njegove reči; ali u nekim slučajevima nisu spomenuta imena, jer citati nisu navedeni da istaknu pisca kao autoritet, već zato što njegove izjave pružaju jasan i uverljiv prikaz istorijskih događaja. Prikazujući iskustvo i poglede onih koji u naše vreme unapređuju delo reformacije, slično sam se koristila njihovim obelodanjenim delima.

Svrha ove knjige nije toliko u tome da iznesu nove istine o borbama u prošlosti, već da istakne činjenice i načela koja mogu biti od značaja za buduće događaje. Posmatrani kao deo borbe između sila svetlosti i tame, ovi izveštaji iz prošlosti dobijaju novo značenje. Sa njih pada svetlost koja osvetljava budućnost i put Božje dece koja su pozvana, kao nekada reformatori, da svedoče o Božjoj reči i svedočanstvu Isusovom, čak uz opasnost da izgube sve zemaljsko blago.

Cilj je ove knjige da prikaže prizore velike borbe između istine i zablude; da otkrije prevare sotonine i sredstva kojima mu se možemo uspešno odupreti; da pruži pravo rešenje velikog problema zla; da rasvetli poreklo i kraj greha, i to na takav način da se vidi pravednost i blagost Boga u svim njegovim postupcima prema njegovim stvorenjima; i, napokon, da pokaže svetost i nepromenljivost Božjeg zakona. Iskrena je, pak, molitva pisca da ova knjiga pomogne da se duše spasu od sile tame i da „imaju udela u nasledstvu svetih u svetlosti“ na slavu Onoga koji nas je ljubio i sebe predao za nas.

E. G. Vajt

RAZORENJE JERUSALIMA

»O kad bi i ti znao u ovaj tvoj dan što je za mir tvoj! Ali je sada sakriveno od očiju tvojih. Jer će doći dani na tebe, i okružiće te neprijatelji tvoji opkopima, i opkoliće te i potisnuće te sa svih strana; i razbiće tebe i decu tvoju u tebi, i neće ostaviti u tebi kamena na kamenu, zato što nisi poznao vremena u kome si pohođen.« ***Luka 19, 42–44.

Sa vrha Maslinske gore Isus je posmatrao Jerusalim. Pred njime se pružao prizor koji je odisao lepotom i mirom. Bilo je vreme Pashe. Sa svih strana su se sakupila Jakovljeva deca da proslave veliki narodni praznik. Usred vrtova, vinograda i zelenih obronaka, posutih šatorima hodočasnika, uzdizali su se terasasti brežuljci, krasne palate i masivna utvrđenja izraelske prestonice. Izgledalo je kao da kći Sionska govori u svojoj gordosti: »Sedim kao carica i neću videti žalosti«; bila je tako lepa i sigurna u nebesku naklonost kao u vreme kada je pevao pevač: »Prekrasna je visina, uteha svoj zemlji, gora Sion,… grad velikog cara.« ***Psalam 48,2. Pred očima su se dizale veličanstvene zgrade hrama. Zraci sunca na zalasku osvetljavali su snežno bele mramorne zidove i odbijali su se od zlatnih vrata, kula i tornjeva. »U savršenoj lepoti« stajao je hram – ponos jevrejskog naroda. Koji bi Izrailjac mogao gledati ovaj prizor a da ne oseti duboku radost i ushićenje! Ali Isusa su obuzimale sasvim druge misli. »I kad se približi, ugleda grad i zaplaka nad njim.« ***Luka 19, 41. Usred sveopšte radosti koju je izazvao njegov trijumfalni ulazak, kad su svi oko njega mahali palmovim grančicama, kad je veselo osana odjekivalo sa brežuljaka, i kad je hiljade glasova proglašavalo Isusa za cara, Spasitelj sveta bio je uznenada obuzet tajanstvenom tugom. On, Sin Božji, nada Izraelova, čija je sila pobeđivala smrt i izvodila njene zarobljenike iz grobova, plakao je, ali ne od obične žalosti, već od velike neiskazane duševne patnje.

On nije prolevao suze zbog sebe, iako je dobro znao kuda vodi njegov put. Pred njime se prostirala Getsemanija, mesto njegovog bliskog stradanja. Videla su se i Ovčja vrata, kroz koja su se vekovima dovodile žrtve na klanje, a koja su se imala otvoriti za njega, kada bude »vođen kao jagnje na zaklanje«. ***Isaija 53,7. Nedaleko bila je Golgota, mesto raspeća. Užasan gusti mrak trebalo je da se spusti na put kojim je Hristos morao uskoro proći da bi dao dušu svoju kao žrtvu za greh. Ali ovoga časa sveopšte radosti nije ga rastužilo razmišljanje o ovim prizorima, niti su predosećanja o njegovoj nadčovečanskoj muci ražalostila njegov nesebični duh. On je plakao nad hiljadama Jerusalimljana, nad slepoćom i nepokajanošću onih koje je došao da blagoslovi i spasi.

Pred Isusovim očima prolazili su prizori istorije od preko hiljadu godina Božje naročite milosti i očinske brige prema izabranome narodu. Tu je bilo brdo Morija na kome je mladi isak, sin obećanja, dragovoljna žrtva, bio vezan na oltaru, – simbol žrtve Božjeg Sina. Tu je takođe slavno obećanje o dolasku Mesije bilo potvrđeno ocu vernih (***1. Mojsijeva 22, 16–18.) Tu je dim žrtve, koju je prineo David sa Ornanovog gumna, odvratio mač anđela koji je ubijao (***1. Dnevnika 21) – simbol Hristove žrtve i posredništva za grešne ljude. Bog je cenio Jerusalim više od cele zemlje. Gospod je »izabrao Sion«, i »omilje mu živeti na njemu«. ***Psalam 132, 13. Tu su sveti proroci tokom vekova objavljivali svoje opomene. Tu su sveštenici mahali svojim kadionicama, i oblak dima s molitvama vernih dizao se Bogu. Tu se svakog dana prinosila krv jaganjaca koji su predstavljali Jagnje Božje. Tu je Jehova otkrivao svoju prisutnost u oblaku slave iznad svetinje nad svetinjama. Tu je, napokon, bilo podnožje tajanstvenih lestava, koje su spajale zemlju sa nebom – onih lestava po kojima su Božji anđeli silazili i penjali se, i koje su pokazivale ljudima put u nebesku svetinju nad svetinjama. Da je Izrailj ostao veran svome Bogu, Jerusalim, kao Božji izabranik, ostao bi zauvek. (***Jeremija 17,

21–25.) Ali istorija ovoga povlaštenog naroda je izveštaj o neprekidnom odmetanju u pobunama. Oni su se odupirali Božjoj milosti, zloupotrebljavali su sve svoje povlastice i prezirali svoja preimućstva.

Iako se Izrailj rugao Božjim vesnicima, prezirao njegove reči i ismejavao njegove proroke (***2. Dnevnika 36, 16), Bog se i dalje otkrivao njima kao »Gospod Bog, milostiv, žalostiv, spor na gnev i obilan milosrđem i istinom«. ***2. Mojsijeva 34, 6. Uprkos njihovom uzastopnom odbijanju, milost Božja ih je i dalje pokazivala. Pun ljubavi, nežnije od one koju otac pokazuje prema sinu koga voli, Bog je zarana slao njima vesnike sa opomenama, jer je želeo da poštedi svoj narod i svoje prebivalište. (***2. Dnevnika 36, 15.) Kad nisu pomogli pozivi, molbe i ukori, poslao im je najskupoceniji dar neba! U tom jedinom daru poklonio im je celo nebo!

Sam Božji Sin došao je da se zauzme za nepokajani grad. Hristos je onaj koji je presadio izraelski narod kao dobru lozu iz Egipta u Hanansku zemlju. (***Psalam 80, 8.) Njegova je ruka isterala neznabošce pred njime. On je taj vinograd posadio na plodnome brežuljku. (***Isaija 5, 1–4). Ogradio ga je ogradom. Poslao je svoje sluge da ga njeguju. »Što je još trebalo učiniti mome vinogradu«, uzviknuo je on, »što mu nisam učinio?« Kada je trebalo da rodi grožđem, rodio je vinjagom. U nadi da će ipak jednom doneti roda, on je lično došao u svoj vinograd, ne bi li ga spaseo od uništenja. Okopao je svoj vinograd, obrezao ga i negovao. Neumorno se trudio da spasi vinograd koji je sam posadio.

Tri godine Bog svetlosti i slave živeo je usred svoga naroda. »Prolazio čineći dobro i isceljujući sve koje đavo bijaše nadvladao«, lečio je one koji su bili skrušena srca, oslobađao zarobljene, davao vid slepima, zdravlje hromima i sluh gluvima; čistio gubave, vaskrsavao mrtve i siromašnima propovedao evanđelje. (***Dela 10, 38; ***Luka 4, 18; ***Matej 11,5). Svima bez razlike upućivao je milostivi poziv: »Dođite k meni svi koji ste umorni i natovareni, i ja ću vas odmoriti.« ***Matej 11, 28.

Iako su mu uzvraćali zlo za dobro, mržnju za ljubav, ipak je On nepokolebljivo nastavljao svoju službu milosti. (***Psalam 109, 5.) Nikad nije odbijao one koji su tražili njegovu milost. Iako je sam bio putnik, bez doma, i svakodnevno trpio prezir i oskudicu, on je živeo da čini dobro, da olakša bedu nevoljnima, moleći ljude da prime dar njegova života. talasi milosti koji su se odbijali od upornih srdaca, vraćali su se u obliku jače, saosećajnije i još veće ljubavi. Ali Izrailj se odvratio od svoga najboljeg Prijatelja i jedinog Pomoćnika. Prezirao je pozive njegove ljubavi, odbijao njegove savete i ismejavao njegove opomene.

Čas milosti i oproštaja bio je na izmaku; čaša Božjeg gneva, tako dugo zadržavana, bila je skoro puna. Mračni oblaci koje su vekovi otpada i pobuna nagomilali, sada su jezivo pretili i svaki čas su mogli da se provale nad jednim neposlušnim narodom; a Onoga koji ih je mogao izbaviti od predstojeće nesreće, oni su prezirali, naružili, odbacili i spremali su se da ga razapnu. Kad Isus bude razapet na krst na Gogoti, onda će isteći dani ovog naroda koji je uživao Božju naklonost i njegove blagoslove. Gubitak čak i samo jedne duše je nesreća koja nadmašuje dobitke i blaga celog sveta. Ali ovog trenutka kada je Isus gledao Jerusalim, nesreća jednog celog grada, celog jednog naroda bila je pred njegovim očima, – tog grada, tog naroda koji je nekad bio Božji izabranik, njegovo naročito blago.

Proroci su plakali nad otpadom Izrailja i nad užasnim pustošenjima koja su došla na njih zbog njihovih greha. Jeremija je želeo da njegove oči budu izvor suza da bi mogao plakati dan i noć za pobenim kćerima svoga naroda, za Božjim stadom koje je bilo oterano u ropstvo. (***Jeremija 9, 1;13, 17.) Kolika je onda bila žalost Onoga čiji je proročki pogled obuhvatao ne samo godine već vekove! On je gledao anđela smrti sa podignutim mačem nad gradom koji je tako dugo bio

prebivalište Jehove. Sa vrha Maslinske gore, sa onoga mesta koje je kasnije zauzeo Tit i njegova vojska, gledao je preko ravnice sveti hram i predvorje sa stubovima i, očima punim suza, posmatrao je užasnu sliku: gradske zidove opkoljene neprijateljskom vojskom. Čuo je hod vojske koja je nastupala; čuo je glasove majki i vapaj dece za hlebom u opsednutom gradu. Video je u plamenu sveti i divni hram, njegove palate i kule, a potom ih je video pretvorene u ruševine koje se puše.

Gledajući unapred vekovima, video je narod zaveta rasejan u sve zemlje kao ostatke broda na pustoj obali. U ovoj kazni koja je trebala uskoro da se izlije nad decom Izraelovom, Isus je video prve kapi čaše gneva koja će se u poslednjem sudu izliti do dna. Božansko saučešće došlo je do izražaja u rečima punim bola: »Jerusalime, Jerusalime, koji ubijaš proroke i zasipaš kamenjem poslane k tebi! Koliko puta htedoh da skupim čeda tvoja, kao što kokoš skuplja piliće svoje pod krila, i ne hteste.« ***Matej 23, 37; ***Luka 19, 41–44. O da si ti, narode, koji si uživao preimućstva više od svih drugih, poznao vreme svoga pohođenja i ono što je za mir tvoj! Ja sam zadržavao anđela osvete; ja sam te pozivao na pokajanje, ali uzalud. Ti si odbio i odbacio ne samo sluge, poslanike i proroke nego čak i Sveca Izraelova, tvoga spasetelja. Ako budeš razoren, sam si tome uzrok. »I nećete da dođete k meni da imate život večni!« ***Jovan 5, 40.

Isus je u Jerusalimu gledao simbol sveta, okorelog u neverstvu i pobuni, koji se naglo približava Božjim sudovima. Beda otpalog roda tištila je njegovu dušu i otela mu iz ustiju ovaj neizmerno gorak uzvik. Gledao je istoriju greha i ljudskog stradanja napisanu suzama i krvlju. Njegovo srce kidalo se od žalosti nad nesrećama i patnjama ljudi. On je želeo da im svima pomogne, ali bilo je malo onih koji su u njemu tražili jedini izvor pomoći. Bio je gotov da dâ dušu svoju na smrt da bi im dao spasenje, no malo ih je došlo k njemu da bi imali život večni.

Veličanstvo neba u suzama! Sin večnoga Boga ožalošćen duhom, potišten od duševnog bola! Ovaj prizor, koji je ispunio celo nebo čuđenjem, otkriva nam beskrajni užas greha; on nam pokazuje koliko je težak, čak i za božansku svemoć, zadatak da spasi grešnika od posledica prestupanja Božjeg zakona. Posmatrajući pred sobom vekove sve do poslednjeg naraštaja, Isus je video svet obuzet obmanom sličnom onoj koja je bila uzrok razorenja Jerusalima. Veliki greh Jevreja bio je odbacivanje Hrista; veliki greh Hrišćanskog sveta biće odbacivanje Božjeg zakona, koji je temelje Božje vladavine na nebu i na zemlji. Božje zapovesti biće prezrene i odbačene. Milioni robova greha i sotone, osuđeni da pretrpe drugu smrt, neće hteti da slušaju reč istine u dan svoga pohođenja. Užasna zaslepljenost! Užasno bezumlje!

Dva dana pre Pashe, pošto je otkrio licemerstvo fariseja, Isus izlazeći iz hrama poslednji put, uputio se sa svojim učenicima na vrh Maslinske gore. Seo je sa njima na obronak obrastao travom, koji se izdizao nad gradom, i još je jednom stao posmatrati njegove zidove, kule i palate. Još jednom je posmatrao hram u njegovom dičnom sjaju, krunu lepote, kojom je sveto brdo bilo krunisano.

Pre hiljadu godina psalmista je veličao Božju milost prema Izraelu, što je njegov sveti dom izabrao da mu bude prebivalište. »U Salemu je stan njegov i naselje njegovo na Sionu.« ***Psalam 76,2. On je »izabrao koljeno Judino, Goru Sion, koja mu omilje. I sagradi svetinju svoju kao gornje stanove svoje.« ***Psalam 78, 69. Prvi hram bio je sagrađen u najslavnije doba izraelske istorije. David je za tu svrhu sabrao ogromno blago. Nacrt za njegovu gradnju načinjen je božanskim nadahnućem. (***1. Dnevnika 28, 12. 19.) Solomon, najmudriji car Izraelov, dovršio je to delo. Ovaj hram bio je najveličanstvenija zgrada koju je svet ikada video. Ali govoreći o drugome hramu, Bog je preko proroka Ageja dao sledeću izjavu: »Slava će ovoga doma poslednjega biti veća nego onoga prvoga, veli Gospod nad vojskama.« I potrest ću sve narode, i doći će Željeni svih naroda, i napuniće ovaj dom slavom, veli Gospod nad vojskama.« ***Agej 2, 9. 7.

Razoren pod Nabuhodonosorom, Solomonov hram bio je ponovo sazidan oko pet stotina godina pre Hrista; to je učinio narod koji se vratio u opljačkanu i opustošenu zemlju iz ropstva koje je trajalo oko jedan ljudski vek. Među njima bilo je i staraca koji su videli slavu Solomonova hrama i koji su plakali posmatrajući postavljanje temelja novome hramu, koji je bio mnogo manji od prvoga. Prorok je ovako opisao osećanje koje je tada vladalo: »Tko je među vama ostao, koji je video ovaj hram u prvoj njegovoj slavi? A kakav vi sada vidite? Nije li prema onome kao ništa u vašim očima?« ***Agej 2, 3; ***Jezdra 3, 12. Tada je dato obećanje da će slava drugoga hrama biti veća od slave prvoga.

Drugi hram nije se mogao uporediti po lepoti sa prvim; niti je bio posvećen istim vidljivim znacima Božje prisutnosti kao prvi; nije se otkrila natprirodna sila da označi njegovo posvećenje. Nikakav oblak slave nije se video da ispunjava novosagrađenu svetinju. Nikakv oganj nije pao sa neba da zapali žrtvu na oltaru. Slava Božja nije više počivala između herubima u svetinji nad svetinjama; kovčeg zaveta, presto milosti i ploče svedočanstva nisu se nalazili u njemu. Nikakav glas s neba nije odgovorio da bi na sveštenikovo pitanje objavio volju Jehove.

Tokom vekova Jevreji su se uzalud trudili da pokažu kako se ispunilo Božje obećanje dano preko proroka Ageja. Oholost i neverstvo potamnili su njihov um u pogledu razumevanja pravoga značenja proročkih reči. Drugi hram nije bio počašćen oblakom Gospodnje slave već živom prisutnošću Onoga u kome je telesno prebivala punina Božanstva – koji je sam bio Bog, otkriven u telu. »Željeni svih naroda« došao je zaista u svoj hram kada je Čovek iz Nazareta učio i lečio u svetom predvorju hrama. Hristovom prisutnošću, i samo zbog njegove prosutnosti nadmašio je drugi hram slavu prvoga. Ali Izrailj je odbacio dar koji mu je nebo dalo. Kad je ponizni Učitelj, izlazeći tog dana iz hrama, prekoračio prag zlatnih vrata, slava Božja napustila je hram zauvek. Ispunile su se Spasiteljeve reči: »Eto će vam se ostaviti vaša kuća pusta.« ***Matej 23, 38.

Učenici su bili začuđeni i zadivljeni Hristovim proricanjem. Želeli su da bolje razumeju značenje njegovih reči, koje su se odnosile na razorenje hrama. Novac, radovi i građevinarska veština u toku četrdeset godina – ništa se nije štedelo da poveća njegov sjaj. Irod Veliki potrošio je na njega rimsko i jevrejsko bogatstvo, a svetski imperator obogatio ga je svojim poklonima. Ogromni blokovi beloga mramora, skoro basnoslovnih razmera, bili su doneti iz Rima i sačinjavali su deo njegove građevine, i učenici su na njih skrenuli pažnju Isusu govoreći: »Učitelju, gle kakvo je kamenje i kakva građevina!« ***Marko 13, 1.

Posle ovih reči Isus je dao svečani i porazni odgovor: »Zaista vam kažem: neće ostati ovde ni kamen na kamenu, koji se neće razmetnuti.« ***Matej 24, 2.

Učenici su razorenje Jerusalima povezali sa osnivanjem Mesijanskog carstva. Tada će on kazniti nepokajane Jevreje i oslobodiće narod od rimskog jarma. Isus im je rekao da će doći po drugi put; zato su, pri spominjanju propasti Jerusalima, pomislili na njegov dolazak; i kada su se na Maslinskoj gori okupili oko Spasitelja, upitali su ga: »Kaži nam kad će to biti, i kakav je znak tvojega dolaska i posletka veka?« ***Matej 24,3.

Budućnost je bila učenicima milostivo sakrivena. Da se u to vreme potpuno razumeli dve užasne činjenice – stradanje i smrt Otkupitelja, kao i razorenje svog hrama i grada, – oni bi se prenerazili od užasa. Isus im je izneo samo u glavnim potezima važne događaje koji će se desiti pre svršetka. Tako oni nisu mogli potpuno razumeti njegove reči; ali njihovo značenje trebalo im se otkriti tada kada im budu bila potrebna uputstva koja je dao u njima. Proročanstvo koje je izrekao imalo je dvostruko značenje: ono se odnosilo na razorenje Jerusalima i na strahote poslednjeg velikog dana.

Isus je otkrio učenicima koji su ga pažljivo slušali kakvi će sudovi stići otpadnički Izrael, i naročito

kakva kazna će doći na njih zbog odbacivanja i razapinjanja Mesije. Nepogrešivi znaci prethodiće kraju. Čas užasa će doći iznenada i brzo. Spasitelj je upozorio svoje sledbenike: »Kad dakle ugledate na mestu svetome mrzost opustošenja, o kojoj govori prorok Danilo, koji čita, da razume: tada koji budu u Judeji neka beže u gore.« ***Matej 24,1. 15. 16; ***Luka 20, 21. Kada idolopokloničke zastave Rimljana budu uzdignute na svetom zemljištu koje se prostire nekoliko stotina metara izvan zidina Jerusalima, tada Hristovi sledbenici treba da napuste grad. Kada budu primetili znak opomene, onda oni koji žele da se spasu ne smeju više oklevati. U celoj Judeji, kao i u Jerusalimu, morali su da iskoriste znak za begstvo. Onaj koji bi se našao na krovu, nije smeo silaziti u kuću da bi spasao svoje najdragocenije blago. Oni koji bi radili u polju ili u vinogradu, nisu se smeli zadržavati i vraćati da uzmu gornju haljinu koji su ostavili na strani dok su radili po vrućini dana. Nisu smeli oklevati ni jedan trenutak da ne bi stradali u sveopštem uništenju.

Za vreme Irodove vlade, Jerusalim se ne samo mnogo prolepšao već je podizanjem kula, zidova i tvrđava, uz njegov prirodni položaj, postao na izgled neosvojiv. Onaj koji bi u ono vreme prorekao njegovo razorenje bio bi smatran nerazumnim narušavateljem mira, kao Noje u svoje vreme. No Isus je rekao: »Nebo i zemlja će proći, ali moje reči neće proći.« ***Matej 24, 35. Gresi sinova Izraelovih navukli su na Jerusalim Božji gnev, i njihovo tvrdoglavo neverstvo zapečatilo je njihovu sudbinu.

Gospod je objavio preko proroka Miheja: »Čujte ovo poglavari doma Jakovljeva i knezovi doma Izraelova, koji se gadite na pravdu, i sve što je pravo izvrćete, koji gradite Sion krvlju i Jerusalim bezakonjem. Poglavari njegovi sude po mitu, i sveštenici njegovi uče za platu, i proroci njegovi gataju za novce, a na Gospoda se oslanjaju govoreći: Nije li Gospod usred nas? Neće doći zlo za nas.« ***Mihej 3, 9–11.

Ove reči dobro opisuju podmitljivost i lažnu pravdu stanovnika Jerusalima. Iako su tvrdili da strogo drže propise Božijeg zakona, prestupali su sva njegova načela. Mrzeli su Hrista, čija je svetost i čistota otkrivala njihova bezakonja; i oni su ga optuživali da je on uzrok svih zala koja su došla na njih zbog njihovih greha. Iako su priznavali njegovu bezgrešnost, izjavili su da je njegova smrt potrebna radi sigurnosti nacije. »Ako ga ostavimo tako«, rekli su jevrejski poglavari, »svi će ga verovati, pa će doći Rimljani i uzeti nam zemlju i narod«. ***Jovan 11, 48. Ako pogube Hrista, mislili su oni, postaće još jednom jak i ujedinjen narod. Tako su delili mišljenje poglavara svešteničkog koji je tvrdio da je bolje da jedan čovek umre nego da propadne ceo narod.

Na ovaj način su vođe jevrejskog naroda »gradile Sion krvlju i Jerusalim bezakonjem«. ***Mihej 3, 10. Mada su razapeli Spasitelja koji ih je karao zbog njihovih greha, još uvek su se zavaravali svojom pravdom smatrajući se Božjim povlaštenim narodom i očekivali su da će ih Gospod osloboditi od njihovih neprijatelja. »Zato«, nastavlja prorok, »sav Sion će se preorati kao njiva, i Jerusalim će postati gomila, i gora od doma kao visoka šuma.« ***Mihej 3, 12.

Bog je odgađao svoj sud nad gradom i narodom skoro četrdeset godina od časa kada je Isus objavio propast Jerusalima. Čudnovato je bilo Božje strpljenje prema onim koji su odbacili njegovo evanđelje i ubili njegovog Sina. Priča o nerodnoj smokvi pokazala je Božje postupanje sa jevrejskim narodom. Zapovest je glasila: »Odsjeci je, zašto da zemlji smeta?« ***Luka 13, 7. Ali božanska milost poštedela ju je još za neko vreme. Među Jevrejima bilo je mnogo onih koji nisu imali pravi pojam o Spasiteljevom karakteru i njegovom delu. Deca nisu imala priliku da prime svetlost koju su njegovi roditelji prezirali. I Spasitelj je želeo da i njima dâ svoju svetlost. Hteo je da im pruži priliku da vide ispunjenje proročanstva ne samo o njegovom rođenju nego i o njegovoj smrti i vaskrsnuću. Deca nisu bila osuđena zbog greha roditelja; već, pošto su upoznala svetlost koja je bila dana njihovim roditeljima i odbacila je, kao što su odbacila i svetlost danu lično njima, postala su deoničari

greha svojih roditelja i dopunila su meru njihovih bezakonja.

Božje strpljenje prema Jerusalimu još je više utvrdilo Jevreje u njihovom upornom nepokajanju. U svojoj mržnji i okrutnosti prema Isusovim učenicima odbacili su poslednji dar milosti. Na to je Bog povukao od njih svoju zaštitu, prestao je da zadržava sotoninu moć, i tako je narod ostao u rukama vođe koga je izabrao. Jevreji su prezreli Hristovu milost koja ih je mogla osposobiti da savladaju svoje grešne nagone, te su sada ovi pobedili njih. Sotona je probudio u njima najužasnije i najniže strasti. Nisu više rasuđivali, postali su bezumni; njima je upravljao nagon i slepi gnev. Postali su sotonski okrutni. U porodici kao i u narodu; u višim slojevima kao i u nižim svuda je vladalo nepoverenje, zloba, zavist, nesloga, pobune i ubistva. Nigde nije bilo sigurnosti. Prijatelji i rodbina izdavali su jedni druge. Roditelji su ubijali svoju decu, a deca svoje roditelje. Narodni upravljači nisu imali snagu da vladaju sobom. Njihove strasti su ih činile tiranima. Jevreji su primili lažna svedočanstva da bi osudili Božjeg nevinog Sina. Sada su lažne optužbe učinile njihov život nesigurnim. Svojim delima su već odavno govorili: »Neka nestane ispred nas Sveca Izraelova.« ***Isaija 30, 11. Njihova se želja ispunila. Božji strah nije ih više uznemiravao. Na čelu naroda bio je sotona i najviše građanske i verske vlasti bile su pod njegovom upravom.

Vođe neprijateljskih stranaka bi se ponekad ujedinile da bi opljačkale svoje nesrećne žrtve, a posle bi se bacile jedni na druge i nemilosrdno bi se istrebljivale. Čak ni svetost hrama nije mogla zadržati njihovu okrutnost. Verni su bili ubijani pred žrtvenikom, i svetinja se oskrvnjivala telesima ubijenih. U svojoj slepoći i bogohulnoj nadutosti podstrekači tih paklenih dela oholo su izjavljivali da se ne boje da će Jerusalim biti razoren, jer je on Božji grad. Da bi još više utvrdili svoju moć, potkupili su lažne proroke koji su objavljivali, u isto vreme kada su već rimske legije opsedale grad, da će spasenje od Boga sigurno doći. Do poslednjega trenutka narod je čvrsto verovao da će se Svevišnji umešati i uništiti neprijatelje. Ali Izrailj je odbacio božansku zaštitu, i sada nije imao nikakvu odbranu. Nesrećni Jerusalim bio je razjedinjen unutrašnjim sukobima; njegove ulice bile su poprskane krvlju njegove dece koja su se međusobno ubijala dok je neprijateljska vojska razarala utvrđenja i ubijala njegove vojnike!

Sva Hristova proricanja o razorenju Jerusalima ispunila su se doslovno. Jevreji su iskusili istinitost reči opomene: »Kakvom merom merite, onakvom će vam se meriti.« ***Matej 7, 2.

Kao vesnici nesreće i suda pojavili su se znaci i čudesa. U noći pojavila se neprirodna svetlost nad hramom i oltarom. Pri zalasku sunca, u oblacima su se pokazala ratna kola i vojnici gotovi za boj. Sveštenici koji su noću služili u hramu bili su preplašeni tajanstvenom bukom. Zemlja se tresla, i mnoštvo glasova čulo se gde govore: »Bežmo odavde!« Velika istačna vrata, toliko teška da su ih dvadeset ljudi jedva mogli zatvoriti, osigurana ogromnim gvozdenim polugama, zabijenim duboko u čvrstu, kamenu podlogu, otvorila su se sama u ponoć.[1]

U toku sedam godina jedan čovek objavljivao je ulicama Jerusalima nesreće koje će zadesiti grad. Dan i noć on je pevao čudnu tužaljku: »Glas sa istoka! Glas sa zapada! Glas sa četiri kraja! Glas protiv Jerusalima i protiv hrama! Glas ženika i neveste! Glas protiv celog naroda!«[2] Ovo čudno biće bacili su u zatvor i bičevali ga, ali nisu izvukli iz njegovih ustiju nikakav glas. Na pogrde i mučenja, on je samo odgovarao: »Teško, teško Jerusalimu; teško njegovim stanovnicima!« Nije prestao sa svojim opomena dok ga nisu ubili za vreme opsade koju je prorekao.

Nijedan Hrišćanin nije poginuo prilikom opsade Jerusalima. Isus je opomenuo svoje učenike, i svi

[1] Milman, The History of the Jews, knj. XIII.

[2] Ibid., knj. XIII.

koji su verovali pazili su na obećani znak. »A kad vidite da Jerusalim opkoli vojska«, rekao je Isus, »onda znajte da se približi vreme da opusti. Tada koji budu u Judeji, neka beže u gore, i koji budu u gradu, neka izlaze napolje; i koji su napolju, neka ne ulaze u njega.« ***Luka 21, 20. 21.

Rimljani pod Cestem opkolili su grad. Iznenada, kada je sve izgledalo pogodno za jedan brzi napad, oni su povukli opsadu. Opsednuti, koji su izgubili nadu u uspešnu odbranu, bili su već gotovi da se predaju, kad je rimski vojskovođa povukao vojsku bez ikakvog vidljivog razloga. Bog je u svojoj milosti upravljao događajima u korist svoga naroda. Obećani znak se pokazao Hrišćanima koji su čekali, i sada se pružila prilika svima koji su hteli da poslušaju Spasiteljevu opomenu. Događaji su tako tekli da ni Jevreji ni Rimljani nisu Hrišćane ometali u bekstvu. Videći da Cestija odstupa, Jevreji su pojurili iz Jerusalima i počeli su da gone njegovu vojsku. Sada su Hrišćani imali priliku da napuste grad. U to vreme i okolina je bila očišćena od neprijatelja koji bi mogli da ih zadrže. U vreme opsade, Jevreji su bili sakupljeni u Jerusalimu da proslave Praznik senica, i tako su Hrišćani u celom kraju imali mogućnost da nesmetano beže. Oni su pobegli u jedno sigurno mesto – u grad Pelu, u pokrajini Pereji, s one strane Jordana.

Jevrejska vojska, goneći Cestija i njegovu vojsku, bacila se takvom žestinom na njegovu zaštitnicu da je izgledalo da će je potpuno uništiti. Rimljani su sa velikom mukom uspeli da se povuku. Jevreji, čiji su gubici bili neznatni, vratili su se trijumfalno u Jerusalim, natovareni plenom. Ali ovaj prividan uspeh doneo im je samo zlo. On ih je podstrekao da se uporno odupru Rimljanima, što je donelo gradu osuđenom na propast neizrecivu patnju.

Strašna nevolja zadesila je Jerusalim kada ga je Tit ponovo opseo. Grad je bio opsednut za vreme Pashe, kad se veliko mnoštvo Jevreja sakupilo unutar njegovih zidova. Životne namirnice koje bi stanovnicima služile godinama da su ih brižljivo čuvali, bile su uništene osvetom zavađenih stranaka koje su se borile za prevlast, i uskoro su se stanovnici našli pred užasnom gladi. Jedan mera žita prodavala se za jedan talanat. Nastala je tako velika glad da su ljudi jeli svoje kožne opasače, sandale i kožne prevlake na štitovima. Mnogi su se spuštali noću preko zida da bi nakupili divlje biljke koje su rasle izvan gradskih zidova. Neki su bili uhvaćeni i ubijeni uz strašne muke; a onima koji su uspeli da se vrate bilo je često oteto ono što su sakupili uz tako veliku opasnost. Vođe su činile najužasnija nasilja da bi oduzele hranu onima za koje su mislili da je imaju. Ova nasilja činili su često ljudi koji su imali dosta hrane, ali su želeli da nagomilaju zalihe za budućnost.

Hiljade njih je umrlo od gladi i kuge. Najintimnije veze izgledalo je da su uništene. Muževi su potkradali svoje žene i žene svoje muževe. Moglo se videti kako deca odzimaju hranu iz usta svojih starih roditelja. Pitanje proroka: »Može li žena zaboraviti porod svoj?« (***Isaija 49, 15) dobilo je odgovor unutar zidova ovoga grada osuđenog na propast. »Svojim rukama žene žalostive kuhaše decu svoju; i to im beše hrana u pogibli kćeri naroda mojega.« ***Plač Jeremijin 4, 10. Ponovo se ispunilo proročanstvo dato pre četrnaest vekova: »Žena koja je bila vrlo meka i vrlo nežna među vama, koja od mekoće i nežnosti nije bila navikla stajati nogama svojim na zemlju, prozliće se prema milome mužu svom i prema sinu svom i prema kćeri svojoj i prema deci svojoj koju rodi; jer će ih jesti krišom u oskudici svakoj od nevolje i od teskobe, kojom će ti pritužiti neprijatelj tvoj po svim mestima tvojim.« ***5. Mojsijeva 28, 56. 57.

Rimljani su hteli da izazovu paniku među Jevrejima da bi ih tako prisilili na predaju. Jevreji koji su se odupirali kada su ih zarobljavali, bičevima su tučeni i razapinjani pod gradskim zidovima. Svaki dan su na taj način ubijali stotine njih i to užasno delo nastavljalo se sve dotle dok u Jozafatovoj dolini i na Golgoti nije bilo podignuto toliko krsteva da se čovek jedva mogao kretati između njih. Tako se ispunila strašna kletva koju su Jevreji izgovorili pred Pilatovom sudskom stolicom:

»Njegova krv na nas i na našu decu.« ***Matej 27, 25.

Tit je želeo da učini kraj strašnome prizoru i da sačuva Jerusalim od potpunog uništenja. Bio je ispunjen užasom kada je video gomile mrtvih telesa u dolinama. Oduševljen pogledom na hram koji je posmatrao s vrha Maslinske gore, izdao je zapovest da se ne dira ni u jedan njegov kamen. Pre nego što je odlučio da izvrši napad na ovo utvrđenje, uputio je poziv jevrejskim vođama da ga ne prisiljavaju da krvlju oskvrni sveto mesto. Obećao im je da nijedan rimski vojnik neće oskvrnuti hram ako ga oni napuste i prenesu borbu na neko drugo mesto. Josif Flave, njihov sunarodnik, uputio im je najrečitiji poziv na predaju da bi spasili sebe, grad i sveto mesto. Ali na ove reči odgovorili su gorkim kletvama. Strelama su obasuli poslednjeg ljudskog posrednika koji je došao pred njih da pregovara. Jevreji su odbacili pozive Sina Božjeg; i sada, svi pozivi i molbe učinili su ih još upornijima. Odlučili su da se usprotive do kraja. Titova nastojana da očuva hram bila su uzaludna. Neko veći od njega objavio je da tamo neće ostati kamen na kamenu.

Slepa tvrdoglavost jevrejskih vođa i odvratni zločini koji su se dešavali u opsednutome gradu izazvali su kod Rimljana užas i gnev. Napokon je Tit odlučio da zauzme hram na juriš. Zapovedio je, ako je moguće, da ga ne unište. Ali njegove naredbe nisu uvažene. Jedne večeri, čim se povukao u svoj šator, Jevreji su provalili iz hrama i napali Rimljane. U toku borbe jedan od vojnika bacio je kroz prozor zapaljenu baklju u predvorje, i uskoro su kedrove dvorane koje su okružavale hram, buknule u plamenu. Tit je pojurio na to mesto i zapovedio legionarima da ugase požar. Ali na njegove reči nisu obraćali pažnju. U svome besu vojnici su bacali upaljene baklje u hram i mačevima poubijali mnoštvo koje je tamo našlo sklonište. Krv kao reka tekla je niz stepenice hrama. Hiljade i hiljade Jevreja je poginulo. Ratničku viku nadjačali su glasovi: »Išabod!« što znači: ode slava…

»Tit je video da je nemoguće zaustaviti gnev vojnika. Ušao je sa svojim oficirima u unutrašnjost svete zgrade. Njena lepota ih je zapanjila; i dok još plamen nije zahvatio svetinju, učinio je poslednji napor da je spasi. Izlazeći napolje, ponovo je naredio vojnicima da zaustave širenje požara. Kapetan Liberalis pokušao je da svojom zapovedničkom palicom naredi poslušnost. Ali, čak ni sam autoritet zapovednika nije mogao suzbiti užasno neprijateljstvo prema Jevrejima, divlje uzbuđenje izazvano borbom i nezasitnu pohlepnost za pljačkom. Vojnici su videli kako se sve oko njih blista u zlatu, koje je u divljem plamenu blještеći odsjajivalo; pretpostavljali su da se neprocenjivo blago nalazi u svetinji. Jedan od vojnika je neprimetno bacio baklju u unutrašnjost i za trenutak je cela zgrada bila u plamenu. Zaslepljeni dimom i vatrom, oficiri su se morali povući; slavna zgrada bila je prepuštena svojoj sudbini.

To je za Rimljane bio užasan prizor, a još više za Jevreje! ceo vrh brežuljka koji je dominirao gradom plamsao je kao vulkan. Jedna za drugom zgrade su se rušile i nestajale u ognjenom bezdanu. Krovovi od kedrovine bili su slični vatrenom moru; pozlaćeni tornjevi svetlili su se kao ognjeni jezici; a sa kula nad vratima dizali su se visoki stubovi plamena i dima. Susedni brežuljci su bili osvetljeni; u mraku grupe ljudi posmatrale su sa užasom i strahom širenje pustošenja. Na zidovima i uzvišenim mestima gornjeg grada tisakala se masa sveta: neki blijedi od strašnog očajanja, a drugi mrki od nemoćne osvete. Poklici rimskih vojnika koji su jurili amo tamo, i zapomaganje pobunjenika koji su umirali u plamenu mešali su se sa hukom požara i treštanjem greda koje su se rušile. Jeka sa planina ponavljala ponavljala je krikove naroda koji se nalazio na uzvisinama. Ljudi koji su umirali od gladi prikupljali su poslednju snagu da izuste krik straha i očajanja.

U unutrašnjosti odvijao se još strašniji prizor. Ljudi i žene mlado i staro, pobunjenici i sveštenici, oni koji su se borili i oni koji su tražili milost bili su bez razlike poklani. Broj ubijenih nadmašio je

broj ubica. Legionari su se morali penjati preko gomile mrtvih da bi nastavili delo uništavanja.«[3]

Posle razorenja hrama ceo je grad pao u ruke Rimljana. Vođe Jevreja napustile su neosvojive kule, i Tit ih je našao puste. Pošto ih je sa čuđenjem posmatrao, izjavio je da mu ih je sam Bog predao u ruke jer nikakva ratna oruđa, ma kako bila jaka, ne bi mogla osvojiti te tvrđave. Grad i hram bili su razoreni do temelja, i zemlja, na kojoj je stajala sveta kuća, bila je »uzorana kao njiva«. ***Jeremija 26, 18. Za vreme opsade i pokolja poginulo je preko milion ljudi. Oni koji su preostali u životu bili su odvedeni u ropstvo, prodavani kao roblje, dovedeni u Rim, da ukrase trijumf pobednika, bacani pred divlje zveri u amfiteatru ili su bili rasejani kao beskućnici po celoj zemlji.

Jevreji su sami sebi iskovali okove; sami su napunili čašu osvete. U svom uništenju kao nacije i u svim nevoljama koje su ih snašle posle rasejavanja, žnjeli su ono što su sami posejali. Prorok kaže: »O Izraelu, ti si sam sebe uništio«, »jer si pao zbog svog bezakonja…« ***Osija 13, 9; 14, 1. Njihovo se stradanje često spominje kao kazna koja ih je stigla po Božjem naređenju. Na taj način veliki varalica pokušava da sakrije svoje delo. U stvari upornim odbacivanjem božanske milosti Jevreji su prouzrokovali da ih je napustila Božja zaštita, tako da je sotona mogao da vlada nad njima po svojoj volji. Nečuvene okrutnosti koje su se dešavale prilikom razorenja Jerusalima dokaz su osvetničke sotonine sile nad onim koji se podvrgavaju njegovom vodstvu.

Ne možemo dovoljno razumeti koliko dugujemo Hristu za mir i zaštitu koju uživamo. Božja sila sprečava da čovečanstvo potpuno padne pod sotoninu vlast. Neposlušni i nezahvalni učinili bi dobro kad bi zahvalili za Božju milost i strpljenje koji zadržavaju okrutnu i zlu sotoninu silu. Ali kada ljudi pređu granicu Božjeg strpljenja, onda se njegova zaštita povlači. Bog ne stoji prema grešniku kao izvršitelj presude zbog greha. On ostavlja same one koji su odbacili njegovu milost da požnju ono što su sami posejali. Svaki odbačeni zračak svetlosti, svaka prezrena ili zanemarena opomena, svaka grešna stras koju gajimo, jednom rečju, svako gaženje Božjeg zakona je seme koje se seje i koje će doneti žetvu. Ako se čovek odupire Božjem Duhu, on ga napokon napušta, i tada čovek ostaje bez sile kojom bi mogao da nadvlada svoje zle strasi i bez zaštite od sotonine zlobe i neprijateljstva. Razorenje Jerusalima je svečana opomena svima onim koji ne mare za opomene Božje blagodati i koji se odupiru pozivu Božje milosti. Nikad nije bilo dato odlučnije svedočanstvo o Božjoj mržnji prema grehu i o neminovnosti kazne koja će jednog dana stići grešnike.

Spasiteljevo proročanstvo o razorenju Jerusalima treba da ima i jedno drugo ispunjenje, prema kome je ovaj događaj samo slaba senka. U sudbini izabranog grada možemo videti sudbinu jednog sveta koji je odbacio milost i pogazio njegov zakon. Grozni su izveštaji o ljudskoj bedi čiji je svedok bila zemlja kroz duge vekove zločina. Srce se stegne i duh klone pri razmišljanju o osvim stvarima. Užasne su bile posledice odbacivanja Božjeg autoriteta. Ali još grozniji prizor krije budućnost. Izvešaji prošlosti – dugi niz pobuna, sukoba i revolucija, »ratna graja i delo u krv uvaljeno« (***Isaija 9, 5), – nisu ništa u upoređenju sa užasima onog dana kada će se Duh Božji povući od grešnika i neće više zadržavati ni eksploziju ljudskih strasti ni sotonin gnev. Tada će svet videti, kao nikada ranije, posledice sotonske vladavine.

Ali tog dana, kao i u vreme razorenja Jerusalima Božji će se narod izbaviti, »svaki koji bude zapisan za život«. (***Isaija 4, 3) Isus je obećao da će doći po drugi put da skupi svoje verne. »Tada će proplakati sva plemena na zemlji; i ugledaće Sina čovečjega gde ide na oblacima nebeskim sa silom i slavom velikom. I poslaće anđele svoje svoje s velikim glasom trubnim; i sabraće izabrane njegove od četiri vetra, od kraja do kraja nebesa.« ***Matej 24, 30, 31. Tada će svi oni koji su bili

[3] Ibid., knj. XVI.

neposlušni evanđelju »biti uništeni duhom usta njegovih i sikorenjeni svetlošću dolaska njegova«. ***2. Solunjanima 2, 8. Kao i stari Izrael, grešnici će sami sebe uništiti; oni će biti žrtva svoje nepravde. Njihov grešni život toliko ih je udaljio od Boga i oni su se toliko pokvarili da će pojava Božje slave biti za njih ogranj koji proždire.

O kad bi ljudi pazili da ne zanemare pouku koju nam je Isus dao svojim rečima! Kao što je upozorio svoje učenike u pogledu razorenja Jeruazalema i dao im znakove propasti koja se približavcala da bi se mogli izbaviti, tako je upozorio i svet o njegovoj propasti i dao znakove o približavanju tog velikog dana da bi svi koji to žele mogli izbeći budućem gnevu. Isus nad uverava: »Biće znaci na suncu, mesecu i zvezdama, a na zemlji muka među narodima.« ***Luka 21, 15; ***Matej 24, 29; ***Marko 13, 24–26; ***Otkrivenje 6, 12–17.

Ljudi koji budu videli ove znake, preteče njegovog dolaska, treba da znaju »da je blizu kod vrata«. ***Matej 24, 33. »Stražite dakle«, glase njegove reči opomena,. ***Marko 13, 35. Oni koji budu poslušali opomene neće biti ostavljeni u tami da ih dan zatekne nespremne; ali za sve one koji ne budu stražili, »dan Gospodnji će doći kao lupež po noći«. ***1. Solunjanima 5, 2.

Svet ni danas nije spreman da primi vest za naše vreme kao što ni Jevreji nisu bili spremni da prime Spasiteljevu opomenu u pogledu Jerusalima. Ma kada došao, dan Gospodnji će za bezbožne doći neočekivano. Život će teći svojim običnim tokom; ljudi će biti zauzeti uživanjima, poslom, trgovinom, sticanjem zemaljskog blaga; religiozne vođe uzvisivaće napredak i prosvetu, i narod će se zavaravati lažnom sigurnošću – tada, kao što se kradljivac prikrada noću nezaštićenoj kući, tako će iznenada pogibao naići na bezbrižne i zle, »i neće utići«. ***1. Solunjanima 5, 3.

2. PROGONSTVA U PRVIM VEKOVIMA

Kada je Isus otkrio svojim učenicima sudbinu Jerusalima i prizore svog drugog dolaska, prorekao je takođe teškoće kroz koje će njegov narod prolaziti od časa kad se on bude uzneo od njih do samog povratka u sili i slavi, kad će im doneti izbavljenje. Sa vrha Maslinske gore Spasitelj je gledao oluju koja će doći na apostolsku crkvu. Gledajući u budućnost, video je žestoku buru pustošenja koja će se oboriti na njegove sledbenike u budućim vekovima mraka i progonstva, S nekoliko kratkih rečenica, punih strašnog značenja, prorekao je kakav će stav upravitelji ovog sveta zauzeti prema Božjoj crkvi. (***Matej 24, 9. 21. 22.) Hristovi sledbenici treba da pođu istim putem poniženja i sramote i stradanja kojim je prošao njihov Učitelj. Neprijatesljstvo koje je izbilo protiv Spasitelja sveta doći će do izražaja i protiv svih onih koji budu uzjerovali u njegovo ime.

Istorija prve Hrišćanske crkve potvrđuje ispunjenje Spasiteljevih reči. Zemaljske i paklene sile digle su se protiv Hrista progoneći njegove sledbenike. Neznaboštvo je predvidelo da će pobedom evanđelja njegovi hramovi i oltari biti sravnjeni sa zemljom, zato je prikupilo sve svoje sile da bi uništilo Hrišćanstvo. Oganj progonstva se zapalio Hrišćani su bili lišeni svojih imanja i izagnani iz svojih domova. »Podneli su mnogu borbu i stradanja.« ***Jevrejima 10, 32. »Podneli su udarce i pogrde, pa još i okove i tamnice.« ***Jevrejima 11, 36. Veliki broj njih je zapečatio svoje svedočanstvo svojom krvlju. Plemići i robovi, bogati i siromašni, učeni i neobrazovani bili su nemilosrdno ubijani.

Ova progonstva, koja su otpočela u vreme Nerona, otprilike onda kada je Pavle stradao mučeničkom smrću, nastavljena su većom ili manjom žestinom kroz vekove. Hrišćani su lažno optuživani za najstrašnije zločine i predstavljani kao uzročnici velikih nedaća: gladi, kuge i zemljotresa. pošto su postali predmet opšte mrženje i sumnjičenja, lako su se našli i podkazivači koji su, dobitka radi, izdavali nevine. Osuđivani su kao buntovnici protiv carstava, kao neprijatelji religije, kao kuga za narod. Mnogi su bacani pred divlje zveri ili spaljivani živi u amfiteatrima. Neke su razapinjali, druge su ogrtali u kože divljih životinja i bacali ih u arenu da ih psi razderu. Ova mučenja su često bila glavni predmet zabave prilikom narodnih praznika. Veliko mnoštvo sveta se sakupljalo da uživa u tim prizorima pozdravljajući njihove samrtne muke smehom i pljeskanjem ruku.

Gde god bi potražili utočište, sledbenici Hristovi bili su gonjeni kao divlje zveri. Morali su tražiti sklonište u pustinji i usamljenim mestima. Bili su »u oskudici, u nevolji i sramoti; kojih nije bio dostojan svet; potucali su se po pustinjama, po gorama, po pećinama i po rupama zemaljskim.« ***Jevrejima 11, 37–38. Hiljade njih našli su zaklon u katakombama. Ispod brežuljaka, izvan Rima, bili su prokopani dugi hodnici pod zemljom i stenama; tamna i zamršena mreža hodnika prostirala se na kilometre izvan grada. U tim su podzemnim skorovištima Hristovi sledbenici sahranjivali svoje mrtve. Ovde su takođe nalazili utočište kada su bili sumnjičeni i gonjeni. Kada bude Darodavac života probudio one koji su se borili u dobroj borbi vere, onda će mnogi mučenici zbog Hrista izaći iz ovih mračnih pećina.

Ovi Hristovi svedoci sačuvali su svoju veru neokaljanu i u vreme najstrašnijih progonstava. Iako lišeni svake udobnosti, daleko od sunčane svetlosti, nalazeći dom u tamnom ali prijateljskom okrilju zemlje, ipak se nisu tužili. Rečima vere, strpljenja i nade hrabrili su jedan drugoga da podnesu oskudicu i nevolje. Gubitak ma kakvog zemaljskog blaga nije ih mogao nagnati da se odreknu vere u Hrista. Kušanja i progonstva bile su samo stepenice kojima su se približavali svome miru i nagradi.

Kao i Božje sluge u prošlosti, mnogi su bili »pobeni ne primivši izbavljenja, da dobiju bolje

vaskrsenje.« ***Jevrejima 11, 35. Sećali su se Isusovih reči da treba da se raduju kada ih budu progonili Njega radi, jer će biti velika plata njihova na nebesima; jer su i proroke pre njih gonili isto tako. Toliko su se radovali što su bili dostojni da stradaju za Hrista da su pesme pobede odjekivale usred praskanja plamena lomača. Gledajući u veri gore, videli su Hrista i anđele kako se saginju k njima i gledaju ih s najiskrenijim saosećanjima, odobravajući njihovu vernost. Jedan glas s Božjeg prestoa govorio im je: »Budi veran do smrti, i daću ti venac života!« ***Otkrivenje 2, 10.

Uzalud je sotona pokušavao da nasiljem uništi Božju crkvu. Velika borba, u kojoj su učenici dali svoje živote, nije prestala kada su ovi verni nosioci dali svoje živote, nije prestala kada su ovi verni nosioci zastave pali na svome položaju. Svojim porazom oni su pobeđivali. Božji suradnici bili su pobeni, ali je njihovo delo išlo napred. Evanđelje se dalje širilo, i broj njegovih pristalica se stalno povećavao. Ono je prodrlo u krajeve koji su bili nepristupačni čak i za rimske orlove. Jedan Hrišćanin, raspravljajući s neznabožačkim vladarima koji su raspirivali progonstvo, rekao je: »Vi nas možete ubijati, mučiti, osuditi… Vaša okrutnost ne koristi ništa. Ona je samo moćan poziv da se našoj veri pridruže i drugi. Mi bivamo sve brojniji ukoliko više nas ubijate.«[4]

Hiljade i hiljade su bili bacani u zatvor i ubijani, ali su drugi prilazili i zauzimali njihova mesta. Oni koji su kao mučenici umirali za svoju veru, sigurni su u Hristu, i on ih smatra pobednicima. Oni su se borili u dobroj borbi vere, i primiće venac slave kad Hristos bude došao. Stradanja krozu koja su Hrišćani prolazili sjedinila su ih još više međusobno i s Hristom. Primer njihovog života i svedočanstvo njihove smrti bili su moćni svedoci u prilog istine; i tamo gde se najmanje očekivalo, podanici sotone napustili su njegovu službu i stubali pod Hristovu zastavu.

Sotona je zato planirao kako da uspešnije ratuje protiv Božje vladavine: odlučio je da svoju zastavu podigne u samoj Hrišćanskoj crkvi. Ako bude uspeo da Hristove sledbenike prevari i na taj način prouzrokuje da izgube Božju naklonost, onda će nestati njihove sile, hrabrosti i nepokolebljivosti, i tako će lako postati njegov plen.

Sada se veliki protivnik trudio da lukavstvom postigne ono što nije mogao postići silom. Progonstvo je prestalo, a na njegovo mesto pojavile su se opasne privlačnosti zemaljskog blagostanja i svetovnih časti. Idolopoklonici su primili deo Hrišćanske vere, a odbacili su druge glavne istine. Pristali su da priznaju Božjeg sina, da veruju u njegovu smrt i vaskrsnuće, ali nisu uviđali svoje grehe, nisu osećali potrebu za pokajanjem i promenom srca. Spremni da učine neke ustupke sa svoje strane, predlagali su i Hrišćanima da i oni učine to isto sa svoje strane, i da se svi sedine u Hristovoj veri.

Tada je crkvi zapretila strašna opasnost. Zatvor, muke, vatra i mač bili su blagoslov u poređenju sa ovom opasnošću. Neki Hrišćani ostali su čvrsti i izjavili su da ne mogu pristati ni na kakav kompromis. Drugi pak, bili su gotovi da čine ustupke ili da izmijne neke tačke svoje vere da bi ih sjedinili s ovim polovičnim Hrišćanima u nadi da će ih na taj način dovesti do potpunog obraćenja. To je bio čas velikog strahovanja za Hristove sledbenike. Pod plaštem prividnog Hrišćanstva sam sotona se uvukao u crkvu da bi pokvario njihovu veru i skrenuo njihove misli sa reči istine.

Napokon je većina Hrišćana pristača da u izvesnoj meri odstupi od načela vere, i tako je došlo do sedinjenja između Hrišćanstva i neznaboštva. Iako su idolopoklonici tvrdili da su se obratili i formalno se priključili crkvi, ipak su se još uvek držali idolopoklonstva, samo što su zamenili predmete svoga obožavanja slikama Isusa, pa čak i Marije i svetaca. Nečisti kvasac idolopoklonstva, unet tako u crkvu, nastavio je svoje zlokobno delo. Lažne nauke, praznoverni obredi i neznabožačke

[4] Tertulian, Apology, paragraf 50.

ceremonije ušle su u njenu veru i bogosluženje. Kada su se Hristovi sledbenici sjedinili sa idolopoklonicima, pokvarila se Hrišćanska vera, i crkva je izgubila svoju čistotu i silu. Ipak, bilo je Hrišćana koji se nisu dali zavesti ovim obmanama. Oni su i dalje ostali verni Autoru istine i klanjali su se samo Gospodu.

Među Hrišćanima su uvek bile dve grupe ljudi. Jedni su pažljivo proučavali Spasiteljev život i činile ozbiljne napore da poprave svoje nedostatke i da žive u skladu s pravim Idealom; drugi su izbegavali jasne, jednostavne istine koje su otkrivale njihove zablude. Čak i u svojem najboljem stanju crkva se nije sastojala samo od vernih, čistih i iskrenih članova. Spasitelj je učio da oni koji savesno čine greh ne smeju da budu primljeni u crkvu; a ipak je povezao sa sobom ljude nesavršenog karaktera i dao im preimućstva da slušaju njegovu nauku i gledaju njegov primer da bi imali priliku da uvide svoje pogreške i da se poprave. Između dvanaest apostola bio je i jedan izdajnik, Juda, koji je bio primljen, ne zbog mana svog karaktera, već i pored njih. On je bio združen sa učenicima da bi poukama i Hristovim primerom naučio u čemu se sastoji Hrišćanski karakter i da bi tako uvideo svoje pogreške, pokajao se i pomoću božanske milosti očistio svoju dušu »pokoravajući se istini.« Ali Juda nije hodio u svetlosti koja je milostivo obasjavala njegov put. Popuštajući grehu, dopustio je da ga sotona kuša. Rđave crte njegovog karaktera su nadvladale. Dozvolio je da njegovim duhom upravljaju sile tame, ljutio se kada su korili njegove grehe, i tako je došao dotle da učini strašan zločin: da izda svoga Učitelja. Isto tako svi oni koji se pokazuju pobožni, a vole zlo, mrze na one koji narušavaju njihov mir osuđujući njihove grehe, čim im se pruži prilika, kao Judi, oni će izdati one koji su ih korili za njihovo dobro.

Apostoli su u crkvi nailazili na članove koji su se pokazivali pobožnima, dok su potajno gajili grehe. Ananija i Safira bili su varalice, jer su tvrdili da prinose celu žrtvu za Hrista, iako su lakomo zadržali jedan deo za sebe. Duh istine otkrio je apostolima karakter svih lažnih Hrišćana, i Božji sud oslobodio je crkvu od ove nečiste mrlje, koja je kvarila njenu čistotu. Ovaj vidni dokaz prisutnosti Hristovog duha u crkvi, koji primećuje svaki greh, bio je užas za licemere i prestupnike. Oni nisu mogli dugo ostati u zajednici s onima koji su bili verni Hristovi predstavnici u navikama i duhu. Kada su na Hristove sledbenike došla iskušenja i progonstva, onda su samo oni želeli da postanu njegovi učenici koji su bili gotovi da ostave sve zbog istine. Tako, dok je trajalo progonstvo, crkva je ostala uglavnom čista. Ali, čim je ono prestalo, došli su novoobraćeni koji nisu bili poptpuno iskreni i posvećeni, i tako je sotoni bio otvoren put da u crkvi dođe do cilja.

Između Kneza svetlosti kneza tame nema nikakve veze, pa ne može biti veze ni između njihovih sledbenika. Kada su Hrišćani pristali da se sedine s onima koji su se samo delimično obratili iz neznaboštva, koji su bili samo napola pokajani, stubili su na put koji ih je sve više odvajao od istine. Sotona je trijumfirao što je uspeo da prevari tako veliki broj Hristovih sledbenika. Onda je upro svoje sile da još više uteče na prevarene i da ih podstakne da progone one koji ostali verni Bogu. Niko nije mogao bolje razumeti kako se valja suprotstaviti pravoj Hrišćanskoj religiji od onih koji su nekad bili njeni branitelji. Ovi otpali Hrišćani, sjedinivši se sa svojim poluneznabožačkim drugovima, upravili su svoje napade protiv najvažnijih tačaka Hristove nauke.

Oni koji su hteli da ostanu verni morali su podneti očajnu borbu da bi odoleli prevarama i porocima koji su se, prerušeni u svešteničke halje, uvukli u crkvu. Biblija nije više važila kao pravilo vere. Nauka o verskoj slobodi žigosana je kao jeres, a njeni branitelji bili su omrznuti i progonjeni.

Posle duge i žestoke borbe, malen broj vernih odlučio je da prekine svaku vezu s otpalom crkvom, ako ona i dalje bude odbijala da se oslobodi laži i idolopoklonstva. Uvideli su da se moraju odvojiti ako žele da slušaju volju Božju. Nisu smeli dati primer koji je mogao dovesti u opasnost veru njihove

dece i unučadi. Da bi sačuvali mir i jedinstvo, bili su gotovi da učine sve ustupke koji se ne kose sa vernošću prema Bogu, ali su osećali da bi mir bio skupo plaćen ako bi ga morali kupiti po cenu žrtvovanja načela. Ako bi radi očuvanja jedinstva morali žrtvovati istinu i pravdu, onda radije neka dođe do raskida i borbe.

Dobro bi bilo za crkvu i za svet kad bi načela koja su oduševljavala te verne duše opet oživela u srcima onih koji tvrde da su Božji narod. Prema naukama koji su stubovi Hrišćanske vere opaža se ravnodušnost koja zabrinjuje. Postoji mišlljenje da one ipak nisu od tako velike važnosti. Ovo izopačavanje daje maha sotonskim oruđima. Danas hiljade njih, koji tvrde da su Hristovi sledbenici, gledaju sa naklonošću na lažne teorije i opasne obmane, dok su verni prošlih vekova žrtvovali svoje živote da bi ih otkrili i suzbili.

Prvi Hrišćani bili su zaista jedan poseban narod. Njihovov besprekorno vladanje i nepokolebljiva vera bili su stalni ukor, koji je narušavao mir grešnika. Iako malobrojni, bez bogatstva, položaja i počasnih titula, oni su ipak bili svuda strah i trepet za zle ljude, gde god su njihov karakter i njihova vera bili poznati. Zato su ih grešnici mrzeli, kao što je bezbožni Kain mrzeo Abela. Oni su želeli da se oslobode ograničavanja od strane Svetog Duha, ubijali su Božju decu iz istog razloga zbog kojeg je Kain ubio Abela. Iz istog razloga su Jevreji odbacili i razapeli Spasitelja – jer su čistota i svetost njegovog karaktera bili stalni ukor njihovoj sebičnosti i pokvarenosti. Od Hristovih dana pa sve do danas, njegovi verni učenici uvek su izazivali mržnju i protivljenje onih koji vole put greha i idu njime.

Kako se, dakle, evanđelje može nazvati vešću mira? Kada je Isaija prorekao rođenje Mesije, dao mu je ime Knez mira. Kada su anđeli objavili pastirima Isusovo rođenje, pevali su nad ravnicom vitlejemskom: »Slava na visini Bogu, a na zemlji mir, među ljudima dobra volja!« ***Luka 2, 14. Postoji prividna protivrečnost između ovih proročkih izjava i Hristovih reči: »Ja nisam došao da donesem mir nego mač.« ***Matej 10, 34. Ali, ispravno shvaćena, oba ova izraza su u savršenom skladu. Evanđelje je vest mira. Hrišćanstvo je nauka koja, ako se primi i posluša, širi mir, sklad i sreću po celom svetu. Hristova religija sedinjuje u intimno bratstvo sve one koji prime njeno učenje. Isusova je misija bila da pomiri ljude s Bogom i međusobno. Ali, veći deo ljudi je pod kontrolom sotone, najvećeg Hristovog neprijatelja. Evanđelje upozorava ljude na načela života koja su u protivrečnosti s njihovim navikama i željama; zato oni ustaju protiv njega. Oni mrze čistotu koja otkriva i osuđuje njihove grehe, zato progone i uništavaju sve one koji propovedaju njegova pravedna i sveta načela. U tom smislu – što uzvišene istine koje ono donosi izazivaju mržnju i borbu – evanđelje se naziva mačem.

Tajanstveno proviđenje koje dopušta da ruka zlih progoni pravedne bilo je uzrok velike zbunjenosti za mnoge slabe u veri. Neki su čak spremni da odbace poverenje u Boga zato što On dozvoljava da zli napreduju a da najbolji i najčestitiji budu mučeni i tlačeni od njihove okrutne sile. Kako to, pitaju se neki, da Onaj koji je pravedan, milostiv i neograničen u moći, može trpeti takvu nepravdu i nasilje? To je pitanje koje se ne tiče nas. Bog nam je dao dovoljno dokaza o svojoj ljubavi, i ako mi ne razumemo njegove puteve, to ne treba da bude uzrok da sumnjamo u njegovu dobrotu. Nije li Spasitelj rekao svojim učenicima, videvši unapred sumnje koje će uznemiriti njihove duše u dane kušanja i tame: »Opominjite se reči koje vam rekoh: nije sluga veći od gospodara svojega. Ako su mene progonili i vas će progoniti.« ***Jovan 15, 20. Isus je više stradao za nas nego što bi iko od njegovih sledbenika mogao postradati od zlih ljudi. Oni koji su pozvani da podnesu muke i mučeničku smrt idu samo stopama Božjeg dragog Sina.

»Ne docni Gospod sa obećanjem.« ***2. Petrova 3, 9. On ne zaboravlja i ne zanemaruje svoju

decu, ali on dozvoljava zlima da otkriju svoj pravi karakter, da ne bi niko koji želi da ispunjava njegovu volju bio u zabludi u pogledu njihovog karaktera. Pravedni dolaze u peć nevolja da bi se očistili, da bi svojim primerom uverili i druge u stvarnost vere i pobožnosti; i da bi njihovo postojano držanje osudilo neverne i bezbožne.

Bog pušta da zli napreduju i pokažu svoju mržnju prema njemu da bi, kad budu napunili meru svoje zloće, uvideli njegovu pravednost i milost u svom potpunom uništenju. Dan njegove osvete se približava, kad će svi koji su gazili njegov zakon i tlačili njegov narod primiti pravednu platu za svoja dela. Tada će svaka okrutnost i nepravda prema Božjim vernim slugama biti kažnjena kao da je učinjena protiv samog Hrista.

Ali postoji još jedno pitanje koje danas treba da privuče pažnju crkava. Apostol Pavle je izjavio da će svi »koji žele pobožno da žive u Isusu Hristu biti gonjeni«. ***2. Timotiju 3, 12. Zašto onda izgleda da je progonstvo skoro prestalo? Jedini razlog je taj što se crkva prilagodila svetu, te ne izaziva nikakvo protivljenje. Vera naših dana nema više onaj čisti i sveti karakter koji je obeležavao Hrišćansku veru u vreme Isusa Hrista i apostola. Hrišćanstvo izgleda tako popularno u svetu samo zbog svog kompromisa s grehom, zbog toga što se na velike istine Božje Reči gleda tako ravnodušno, i što ima tako malo prave pobožnosti u crkvi. Čim se verni vrate veri i sili apostolske crkve, opet će oživeti duh progonstva i oganj gonjena će se ponovo raspaliti.

3. OTPAD OD VERE

U svojoj drugoj poslanici Solunjanima apostol Pavle je prorekao veliki otpad od vere da »Hristos neće doći dok ne dođe najpre otpad i, ne pokaže se čovek bezakonja, sin pogibli, koji se protivi i podiže više svega što se zove Bog ili se poštuje tako da će on sesti u crkvi Božjoj kao Bog, pokazujući sebe da je Bog.« Dalje apostol opominje svoju braću »da se već radi tajna bezakonja.« ***2. Solunjanima 2, 4. 7. Već u ono rano vreme apostol je video kako se u crkvu uvlače zablude koje će pripremiti put razvitku papstva.

Tajna bezakonja razvijala se malo po malo, najpre kradom i tiho, a kad je ojačala i zadobila vlast nad ljudskim umovima, pokazivala je sve otvorenije svoje lažno i bogohulno delo. Neznabožački običaji su se skoro neosetno uvukli u crkvu. Velika gonjenja, koja je crkva podnosila od strane neznaboštva, suzbijala su za neko vreme duh kompromisa i približavanja svetu. Ali kada je gonjenje prestalo, i Hrišćanstvo ušlo u carske dvorove i palate, onda je ono zamenilo skromnu jednostavnost Hrista i apostola sa sjajem i gordošću neznabožačkih sveštenika i vladara. Ono je na mesto Božjih zahteva uvelo ljudske teorije i tradicije. Prividno Konstantinovo obraćenje, u početku 4. veka, izazvalo je veliku radost«, i tako je svet ušao u crkvu prikriven plaštom pravde. Pokvarenost je brzo napredovala. Neznaboštvo, na izgled pobeđeno, u stvari je postalo pobednik. Njegov duh je zavladao crkvom. Njegova nauka, ceremonije i sujeverje uvukli su se u veru i bobosluženje onih koji su se smatrali Hristovim sledbenicima.

Ovaj kompromis između neznaboštva i Hrišćanstva imao je za posledicu pojavljivanje »čoveka bezakonja«, koji je u proročanstvu preskazan kao onaj koji će se protiviti i uzdizati nad Bogom. Ovaj ogromni sistem lažne religije je remek–delo sotonske sile, – spomenik njegovih nastojanja da sedne na presto i da upravlja zemljom po svojoj volji.

Sotona je jednom pokušao da načini kompromis s Hristom. Pristupio je Božjem Sinu u pustinji kušanja i, pokazujući mu sva svetska carstva i njihovu slavu, predložio je da će mu sve to dati ako bude hteo da prizna vrhovnu vlast kneza tame. Hristos je ukorio drskog kušača i primorao ga da se udalji. Ali, sotona je imao veći uspeh kada je sa istim kušnjama prišao čoveku. Da bi osigurala sebi svetovna blaga i počasti, crkva je počela da traži naklonost i podršku velikaša ove zemlje; i, odbacivši tako Hrista, došla je dotle da je obećala vernost predstavniku sotone, rimskom pontifleksu.

Jedna od glavnih nauka rimske crkve jeste da je papa vidljiva glava opšte Hristove crkve i da on ima vrhovnu vlast nad biskupima i sveštenicima svih delova sveta. Papi se čak daju prave titule božanstva. Nazvan je »Gospod Bog Papa«, proglašen nepogrešivim, traži da ga svi poštuju. (Vidi Ist. dodatak.) Isti zahtev koji je sotona izneo u pustinji kušanja, on ponovo iznosi preko rimske crkve; i veliki broj ljudi bio je spreman da mu se pokloni.

Ali, oni koji se boje Boga i poštuju ga odbiće ovaj drski predlog rečima kojima je Hristos odbio pokušaj podmuklog neprijatelja: »Pokloni se Gospodu Bogu svojemu i njemu jedinome služi.« ***Luka 4, 8. Bog nigde u svojoj Reči nije napomenuo da će kojeg čoveka postaviti za glavu svoje crkve. Nauka o papskoj prevlasti je suprotna nauci Svetog pisma. Papa ne može imati u Hristovoj crkvi vlast, osim ako je protivzakonito prisvoji.

Rimskla crkva uporno optužuje protestante zbog »krivoverja« i predbacuje im da su se hotimice osvojili od prave crkve. No ova optužba može se primeniti najpre na samu rimsku crkvu. Ona je obeščastila Hristovu zastavu i odstupila od prave vere »koja je jednom bila predana svetima.« ***Juda 3.

Sotona je dobro znao da će Sveto Pismo omogućiti ljudima da upoznaju njegove prevare i da se odupru njegovoj sili. Sam Spasitelj sveta odupro se sotonskim napadajima pomoću Svetog pisma. Svaki napadaj Hristos je dočekao štitom večne istine, rekavši: »Pisano je!« Svakom nagovaranju neprijatelja suprotstavio je mudrost i silu Božje reči. Jedini način za sotonu da uspostavi svoju vlast nad ljudima i da učvrsti papsku vlast je da održi svet u neznanju u pogledu Svetog pisma. Biblija uzvisuje Boga i čoveku određuje njegovo pravo mesto; zato je trebalo da njene svete istine ostanu skrivene i zabaranjene. Tu taktiku prihvatila je rimska crkva. Stotine godina bilo je širenje Biblije zabranjeno. Narodu nije bilo dozvoljeno da je čita ili da je ima u svojoj kući; nesavesni sveštenici i biskupi tumačili su je tako da podupru svoje učenje. Tako je došlo do toga da papa bude opšte poznat kao namjesnik Božji na zemlji, koji ima vlast nad crkvom i državom.

Pošto je odstranjena knjiga koja otkriva zablude, sotona je mogao po volji da radi. Proročanstvo je objavilo da će papstvo nastojati da »promeni vremena i zakone« (***Danilo 7, 25). Ono nije oklevalo da otpočne to delo. Da se obraćenima iz neznaboštva pruži zamena za obožavanje idola i da ih se lakše privede Hrišćanstvu, u crkvu se postepeno uvodio kult slika i relikvija. Jedan opšti crkveni sabor je uzakonio to novo idolopoklonstvo. (Vidi Ist. dodatak). Da bi dovršio bogohulno delo, Rim se usudio da iz Božjeg zakona izbriše drugu zapovest, koja zabranjuje obožavanje slika, a da bi broj zapovesti ostao nepromenjen, pdelio je desetu zapovest, načinivši od nje dve.

Duh kompromisa s neznaboštvom otvorio je put daljem preziranju nebeske vlasti. Posluživši se neposvećenim vođama crkve, sotona je uperio svoju strelu protiv četvrte zapovesti; pokušao je da odstrani staru subotu, dan koji je Bog blagoslovio i posvetio (***1. Mojsijeva 2, 2. 3.), i da na njeno mesto uzdigne praznik koji su neznabošci svetkovali kao »časni dan sunca.« Ta se promena u početku pokušala izvesti tajno. U prvim vekovima svi Hrišćani svetkovali su pravu subotu. Revnovali su za Božju čast, jer su bili uvereni u nepromenljivost njegovog zakona, i ljubomorno su pazili na njegova sveta načela. Ali da bi postigao svoj cilj, sotona je lukavo radio preko svojih oruđa. Da bi pažnja naroda bila skrenuta na nedelju, ona je bila proglašena u čast Hristovog vaskrsnuća. Tog dana se održavala verska služba, ili pak se on smatrao samo danom razonode, a subota se još uvek smatrala svetom.

Da bi pripravio put za delo koje je nameravao da izvrši, sotona je naveo Jevreje, još pre Hrista, da subotu opterete veoma strogim propisima, tako da je njeno svetkovanje postalo teret. Koristeći se lažnom svetlošću u kojoj je sada prikazivao suobtu, učinio je da se na nju gleda sa prezirom kao na jevrejsku uredbu. Dok su Hrišćani nastavili da slave nedelju kao dan radosti, sotona ih je naveo da od subote načine dan posta, tuge i žalosti.

U početku četvrtog veka car Konstantin je izdao dekret kojim je nedelju proglasio opštim praznikom celog rimskog carstva. (Vidi Ist. dodatak). Dan sunca poštovali su neznabožački podanici, a slavili su ga i Hrišćani; careva je politika bila da na taj način sjedini suprotne interese neznaboštva i Hrišćanstva. Na to su ga nagovorili biskupi crkve koji su, prožeti ambicijom i željom za vlašću, uvideli da će, ako Hrišćani i neznabošci svetkuju isti dan, to navesti neznabošce da formalno prime Hrišćanstvo, što će povećati silu i slavu crkve. Iako su mnogi pobožni Hrišćani počeli postepeno poštovati nedelju kao dan donekle svet, ipak su još svetkovali pravu subotu kao svetu Gospodu i slavili je prema četvrtoj zapovesti.

Veliki varalica nije dovršio svoje delo. Odlučio je da sakupi Hrišćanski svet pod svoju zastavu, i da svoju vlast ostvari preko svoga predstavnika, oholog pontifleksa, koji je tvrdio da je Hristov namjesnik. On je ovu svoju nameru sproveo preko poluobraćenih neznabožaca, častoljubivih biskupa i sveštenika, koji su voleli svet. Skoro na svakom od ovih sabora je subota, koju je Bog uspostavio,

bila sve više potiskivana, dok je nedelja bivala toliko više uzdizana. Tako se napokon neznabožački praznik počeo poštovati kao božanska ustanova, dok je biblijska subota proglašena jevrejskim ostatkom, a njeni poštovaoci prokletima.

Veliki otpadnik uspeo je da se podigne »više svega što se zove Bog, ili se poštuje.« ***2. Solunjanima 2, 4. Usudio se promeniti baš onu zapovest Božjeg zakona koja jasno obraća pažnju celog čovečanstva na pravoga i živoga Boga. U četvrtoj zapovesti Bog se otkriva kao Stvoritelj neba i zemlje, čime se razlikuje od svih lažnih bogova. Kao uspomena na stvaranje, sedmi dan posvećen je kao dan odmora za celo čovečanstvo. On je bio određen da stalno podseća ljude na Boga kao na izvor života, kome smo jedino dužni da se molimo i da ga obožavamo. Sotona se bori da učini nevernima Bogu i neposlušnima njegovom zakonu; zato je svoje napore upravio posebno protiv one zapovesti koja ističe Boga kao Stvoritelja.

Protestanti danas tvrde da je Hristvo vaskrsnuće u nedelju učinilo taj dan Hrišćanskom subotom. Ali za to tvrđenje nema dokaza u Svetom pismu. Ni Isus ni njegovi apostoli nisu tome danu davali takvu čast. Svetkovanje nedelje kao Hrišćanske uredbe ima svoje poreklo u onoj »tajni bezakonja«, koja je počela svoje delo već u Pavlovim danima. (***2. Solunjanima 2, 7.) gde i kada je Gospod posinio ovo dete papstva? Kakav valjan dokaz se može naći za jednu promenu koju Sveto Pismo ne odobrava?

U šestom veku se papstvo već jako učvrstilo. Presto njegove moći bio je postavljen u carskome gradu, i rimski biskup bio je proglašen glavom cele crkve. Neznaboštvo je ustupilo mesto papstvu. Aždaja je dala zveri »svoju silu, presto i veliku vlast« (***Otkrivenje 13, 2). Sada je počelo 1260 godina papskog nasilja, predskazanog u Danilovom proročanstvu i Otkrivenju. (***Danilo 7, 25; ***Otkrivenje 13, 5–7). Hrišćani su bili prinuđeni da biraju hoće li napustiti svoja načela i prihvatiti papske ceremonije i papsko bogosluženje, ili će svoj život završiti u tamnicama, na spravi za rastezanje, na lomači ili da im bude odrubljena glava. Sada su se ispunile Hristove reči: »I predaće vas i roditelji, i braća, i rođaci i prijatelji; i pobiće neke od vas. I svi će omrznuti na vas imena mojega radi.« ***Luka 21, 16, 17. Otpočelo je veliko progonstvo vernih, strašnije nego ikada ranije, i svet je postao ogromno bojno polje. Tokom stotine godina Hristova crkva ja nalazila utočište u samoći i tami. Prorok kaže o tome: »A žena uteče u pustinju, gde imaše mesto pripravljeno od Boga, da se onamo hrani hiljadu i dvesta i šezdeset dana.« ***Otkrivenje 12, 6.

Dolazak rimske crkve na vlast označava početak mračnog srednjeg veka. Što je njena moć više rasla, to je i tama postajala sve gušća. Vera je sa Hrista, koji je pravi temelj, preneta na rimskog papu. Umesto da se za oproštenje greha i večno spasenje obraćaju Božjem Sinu, ljudi su gledali u papu i na njegove opunomoćene sveštenike i biskupe. Sveštenstvo je učilo narod da je papa njihov zemaljski zastupnik, i da se samo preko njega mogu približiti Bogu; da je on Božji namjesnik, i zato su dužni da mu se bezuslovno pokoravaju. Odstupanje od njegovih naređenja je dovoljan razlog da krivac bude kažnjen najstrašnijom duševnom i telesnom kaznom. Tako su ljudske misli odvraćene od Boga i upućene na ljude podložne grehu, zabludama i gnevu, to jest na samoga kneza tame, koji preko njih vrši svoju vlast. Greh je bio pokriven plaštem svetosti. Kad se Sveto Pismo gazi, i kad čovek počne sebe da smatra vrhovnim bićem, onda možemo kao posledicu toga očekivati samo prevaru, laž i bezakonje. Sa uzdizanjem ljudskih zakona i ljudskih predanja pojavila se pokvarenost koja je uvek posledica odbacivanje Božjeg zakona.

Ovo su bili dani opasnosti za Hristovu crkvu. Vernih Hristovih sledbenika bilo je zaista malo. Iako istina nije ostala bez svedoka, ipak je ponekad izgledalo da će prave religije nestati sa zemlje. Evanđelje je zanemareno, verski obredi su se umnožili, a ljudi su bili opterećeni strogim izvršavanjem

spoljašnjih propisa pobožnosti.

Sveštenici su učili ljude da ne gledaju samo na papu kao na svog posrednika već da se uzdaju i u svoja dela kao u sredstvo za očišćenje greha. Duga hodočašća, dela kajanja, obožavanje relikvija, zidanje crkava, hramova i oltara, davanje velikih svota crkvi – takva i slična dela su se tražila kao sredstva koja mogu utišati Božji gnev i osigurati njegovu naklonost; kao da je Bog sličan čoveku koji se razgnevi zbog sitnica, a može da se umilostivi darovima i delima pokajanja!

Iako je porok zavladao čak i među vođama rimske crkve, ipak je njen uticaj sve više rastao. Pri kraju osmog veka papine pristalice su tvrdile da su rimski biskupi u prvim vekovima imali istu duhovnu vlast koju su pape sada sebi prisvojile. Da bi ovom tvrđenju dali izgled istine, morali su naći sredstva kojima će to postići; otac laži postarao se za to. Monasi su izmislili lažne stare rukopise. Otkriveni su do tada nepoznati dekreti crkvenih sabora, koji su dokazivali svetsku vrhovnu vlast pape od najranijih vremena. A crkva koja je odbacila istinu željno je prihvatila ovu laž. (Vidi Ist. dodatak).

Mali broj vernika, koji su zidali svoju veru na pravome temelju, bili su zbunjeni i smeteni, jer je smeće lažnog učenja ometalo njihovo delo. Slično graditeljima jerusalimskih zidova u vreme Nehemije, neki su bili gotovi da kažu: »Klonula je snaga nosiocima, a ruševina ima mnogo, ne možemo zidati zida.« ***Nemija 4, 10. Umorni od neprekidne borbe protiv gonjenja, prevara, nepravdi i svih drugih smetnji koje je sotona izmislio da bi zaustavio njihov napredak, neki od vernih graditelja su se obeshrabrili; za ljubav mira i sigurnosti svoga života i imanja napuštali su pravi temelj. Drugi pak, neustrašivi pred navalama neprijatelja, hrabro su govorili: »Ne bojte se. Pomenite Gospoda velikog i strašnog«, i nastavljali su posao, svaki opasan svojim mačem. ***Nemija 4, 14; ***Efescima 6, 17.

Isti duh mržnje i protivljenja istini inspirisao je u svako doba Božje neprijatelje, a od njegovih sledbenika tražila se ista budnost i vernost. Hristove reči, upućene apostolima. važe i za njegove sledbenike u poslednje vreme: »A što vam kažem, svima kažem: stražite!« ***Marko 13, 37.

Izgledalo je da tama postaje sve gušća. Obožavanje slika postalo je nešto obično. Pred slikama su se palile sveće i njima su se upućivale molitve. Prevladali su najnerazumniji i najsujeverniji običaji. Ljudske misli su bile toliko prožete sujeverjem da je i sam razum izgubio svoju moć. Pošto su sami sveštenici i biskupi voleli uživanja i bili telesni i pokvareni, da li se moglo očekivati što drugo nego da i sam narod, koji su oni vodili, padne duboko u neznanje i porok?

Drugi korak u papskom častoljublju učinjen je kada je u jedanaestom veku papa Grgur VII proglasio da je rimska crkve savršena. Između ostaloga je izjavio da, prema Svetom pismu, crkva nije nikad pogrešila niti će pogrešiti, ali ovo tvrđenje nije bilo potkrepljeno dokazima iz Svetog pisma. Oholi pontifleks tvrdio je takođe da ima vlast obarati i dizati careve, i da niko ne može promeniti njegovu odluku, dok on ima pravo da menja odluke drugih. (Vidi Ist. dodatak).

Upadljiv primer tiranskog karaktera ovog zastupnika nepogrešivosti je njegov postupak s Nemačkim carem Henrikom IV. Pošto se usudio da ne poštuje papski autoritet, ovaj vladar je bio isključen iz crkve i lišen prestola. Uplašen držanjem i pretnjama svojih knezova, koje je papa ohrabrio da se pobune protiv svog gospodara, car je uvideo da se mora pomiriti s Rimom. Usred zime prešao je Alpe u pratnji svoje žene i jednog vernog sluge da bi se ponizio pred papom. Kad je došao do dvorca u kome se papa nalazio, uveli su ga, bez njegove pratnje, u jedno spoljašnjo dvorište, i tamo, izložen jakoj hladnoći, nepokrivene glave, bosih nogu, obučen u bedno delo, očekivao je dozvolu pape da sme izaći pred njega. Tek posle tri dana posta i kajanja papa je pristao da mu oprosti. Čak i to je učinio pod uvetom da car čeka naročito papsko odobrenje pre nego što se

bude ukrasio znacima carskog dostojanstva i počeo vršiti carsku vlast. Grgur, naduven svojim uspehom, hvalio se da je njegova dužnost da ponižava gordost careva.

Kolike li upadljive razlike između drske oholosti ovog naduvenog pontifleksa i krotkog i blagog Hrista, koji je prikazao sebe kako stoji pred vratima srca i moli da uđe, da donese oproštenje i mir, i koji je učio svoje učenike: »Koji hoće među vama da bude prvi, da vam bude sluga.« ***Matej 21, 27.

Sledeći vekovi svedočili su o neprekidnom povećavanju zabluda koje je širio Rim. Još pre uzdizanja papstva nauka neznabožačkih filozofa bila je cenjena i imala je uticaj na crkvu. Mnogi, prividno obraćeni, još uvek su se držali neznabožačke filozofije i ne samo da su nastavili da je proučavaju nego su je i nametali drugima kao sredstvo za širenje njenog uticaja među neznabošcima. U Hrišćansku veru uvukle su se velike zablude. Jedan od glavnih je vera u čovekovu urođenu besmrtnost i o svesnom stanju mrtvih. Ovo učenje je temelj na kome je Rim uzdignuo kult svetaca i obožavanje Device Marije. Otuda je proizašlo lažno učenje u večnoj muci nepokajanih, koje se rano uvuklo u papsko verovanje.

Ovim je bio pripremljen put za uvođenje još jedne neznabožačke izmišljotine, koju je Rim nazvao čistilištem i upotrebljavao da zastrašuje lakoverno i sujeverno mnoštvo. Ovo lažno učenje tvrdi da postoji jedno mesto muka u kome se muče duše onih koji nisu zaslužili večnu propast, i iz koga one idu na nebo pošto se prethodno očiste od greha. (Vidi Ist. dodatak.)

Još je jedna izmišljotina bila potrebna Rimu da bi se koristio strahom i gresima svojih sledbenika. To je bila nauka o oproštenju grehova pomoću oproštajnica. Potpuno oproštenje prošlih, sadašnjih i budućih greha i oslobođenje od svih muka i zasluženih kazni obećano je onima koji budu učestvovali u ratovima vrhovnog sveštenika u cilju proširenja njegove vlasti, u kažnjavanju njegovih neprijatelja i istrebljivanju svih onih koji bi se usudili proricati njegovu duhovnu prevlast. Ljudi su takođe bili poučavani da se mogu osloboditi duše umrlih prijatelja, koje se muče u vatri čistilišta. Na taj način Rim je punio svoje kase i potpomagao raskoš, sjaj i poroke takozvanih predstavnika Onoga koji nije imao gde glavu skloniti. (Vidi Ist. dodatak).

Biblijska uredba o večeri Gospodnjoj zamenjena je idolopokloničkom žrtvom mise. Papski sveštenici izjavili su da svojim nerazumljivim mrmljanjem pretvaraju običan hleb i vino u pravo »telo i krv Hristovu«.[5] Bogohulnom naduvenošću su tvrdili da mogu »stvoriti« Boga, Stvoritelja sveta. Od Hrišćana se tražilo, pod smrtnom kaznom, da veruju u ovo strašno krivoverje, koje je hula na Boga. Mnogi koji su to odbili bili su osuđeni na smrt na lomači. (Vidi Ist. dodatak).

U trinaestom veku uvedena je inkvizicija, jedno od najužasnijih papskih oruđa. Tu je knez tame radio zajedno sa vođama papske hijerarhije. Na njihovim tajnim sednicama sotona i njegovi anđeli upravljači su umovima ovih zlih ljudi, dok je usred njih stajao neviđen Božji anđeo, koji je beležio užasne zaključke njihovih bezbožnih odluka i pisao istoriju dela koja su bila i suviše strašna da bi se mogla izneti pred ljudske oči. »Vavilon veliki opijao se od krvi svetih.« Iznakažena telesa i krv miliona mučenika vapili su Bogu za osvetom nad ovom otpadničkom silom.

Papstvo je postalo svetski tiranin. Cari i carevi klanjali su se odlukama rimskog biskupa. Izgledalo je kao da je sadašnja i večna sudbina ljudi u njegovoj vlasti. Stotinama godina učenje Rima bilo je bezuslovno i opštenito prihvaćeno, njegovi obredi su se sa poštovanjem vršili, a praznici svuda svetkovali. Njegovo sveštenstvo poštovalo se i velikodušno podupiralo. Nikada kasnije nije rimska

[5] Cardinal Wiseman, The Real Presence of the Body and Blod of Our Lord Jesus Christos in the Blessed Eucharist, Proved from Scripture, lucture 8, sect. 3, par. 26.

crkva dostigla veću čast, sjaj i moć.

Ali »podne papstva bilo je ponoć za svet.«[6] Sveto Pismo bilo je nepoznato ne samo narodu već i sveštenicima. Slično nekadašnjim farisejima, papske vođe su mrzele svetlost koja je otkrivala njihove grehe. Pošto su uklonili Božji zakon, merilo pravde, prisvajali su neograničenu moć i odavali su se neobuzdanom razvratu. Prevara, lakomstvo i porok svuda su prevladavali. Ljudi nisu prezali ni od kakvog zločina samo ako bi pomoću njega mogli doći do bogatstva i položaja. Palate papa i biskupa bile su mesta najgorih razvrata. Neke pape odale su se tako niskim zločinima da su svetski vladari pokušavali da obore ove crkvene velikodostojnike kao strašna čudovišta koja se ne mogu trpeti. Vekovima Evropa nije postigla nikakav napredak u nauci, umetnosti i civilizaciji. Hrišćanstvo je bilo pogođeno moralnom i intelektualnom paralizom.

Položaj u svetu, pod rimskom vlašću, predstavljalo je strašno i porazno ispunjavanje reči proroka Osija: »Izgibe moj narod, jer je bez znanja; kad si ti odbacio znanje, i ja ću tebe odbaciti da mi ne vršiš službe sveštenička; kad si zaboravio Boga svojega, i ja ću zaboraviti sinove tvoje.« »Nema istine, ni milosti, ni znanja za Boga u zemlji. Zaklinju se krivo, i lažu, i ubijaju, i kradu, i čine preljubu, zastraniše, i jedna krv stiže drugu.« ***Osija 4, 6. 1. 2. Takve su bile posledice odbacivanja Božje Reči.

[6] J. A. Wylie, The History of Protestantism, knj. I, gl. 4.

4. VALDENŽANI

Usred tame koja je pokrivala zemlju kroz dugi period papske prevlasti, videlo istine nije se moglo potpuno ugasiti. U svakom veku imao je Bog svojih vernih svedoka. To su bili ljudi koji su verovali u Hrista kao jedinoga posrednika između Boga i čoveka, koji su Bibliju smatrali jedinim pravilom života i koji su svetkovali pravu subotu. Koliko svet duguje ovim ljudima, budući naraštaji neće nikada saznati. Oni su bili žigosani kao krivoverci, njihove pobude lažno predstavljene, njihov karakter rđavo prikazan, njihovi spisi uništavani, izvrtani ili sakaćeni. Ali, ipak, oni su ostali nepokolebljivi, i od naraštaja do naraštaja čuvali su svoju veru u njenoj čistoti kao sveto nasleđe za buduća pokoljenja.

Istorija Božjeg naroda za vreme vekova mraka, pod rimskom vlašću, zapisana je na nebu. Ona ima malo mesta u ljudskim zapisima. O postojanju Božjeg naroda nalazimo malo traga, osim u optužbama njihovih gonitelja. Politika Rima išla je za tim da izbriše svaki trag neslaganja s njegovom verom i odlukama. Ona je nastojala da uništi sve što je smatrala krivoverstvom, bilo lica ili spise. Izraz sumnje ili jedno pitanje u pogledu autoriteta rimskih dogmi bio je dovoljan razlog da se oduzme život bogatima ili siromašnima, uglednima ili neuglednima. Rim je nastojao da uništi svaki izveštaj o svojoj okrutnosti prema onima koji su drukčije verovali. Na papskim saborima bilo je odlučeno da se spale knjige i spisi koji sadrže takve izveštaje. Pre izuma štampe bilo je malo knjiga, i one su po svom obliku bile nezgodne za čuvanje; zato pristalicama Rima nije bilo teško da izvrše papsku odluku.

Ni jedna crkva koja se nalazila u granicama rimske vlasti nije ostavljena da dugo uživa slobodu savesti. Čim je papstvo zadobilo prevlast odmah je pružilo ruku da uništi svakoga koji ne bi hteo da prizna njegovu vlast. Jedna za drugom crkve su se podvrgavale njegovoj vlasti.

U Velikoj Britaniji se Hrišćanstvo ukorenilo vrlo rano. Evanđelje koje su Britanci primili u prvom veku još je bilo nepokvareno rimskim otpadom. Progonstva od strane neznabožačkih careva, koja su doprla čak do ovih udaljenih obala, bila su jedini poklon koji su prve britanske crkve primile od Rima. Mnogi Hrišćani, bežeći od progonstva u Engleskoj, našli su utočište u Škotskoj; otuda je istina preneta u Irsku, i u svim ovim zemljama je sa radošću prihvatana.

Kada su Sasi zauzeli Englesku, neznaboštvo je dobilo prevlast. Osvajači su odbili da prime nauku o spasenju od svojih robova, i Hrišćani su bili primorani da potraže skloništa u brdima i pustim močvarnim mestima. Ipak, iako za neko vreme prikriveno, videlo istine je dalje svetlilo. Posle jednog veka ono je zasvetlilo jakom svetlošću u Škotskoj, i njegovi zraci doprli su do najudaljenijih zemalja. Iz Irske je došao pobožni Kolumba sa svojim suradnicima. Oni su okupili oko sebe verne, rasejane po pustom ostrvu Ioni, i načinili su to ostrvo središtem svoje misionarske delatnosti. Među ovim evandelistima nalazio se i jedan poštovalac biblijske subote, koji je s njome upoznao i druge oko sebe. Na ostrvu Ioni bila je osnovana škola iz koje su izlazili misionari ne samo za Škotsku i Englesku nego i za Nemačku, Švajcarsku i čak za Italiju.

Ali Rim je bacio pogled na Britaniju i odlučio da je pokori pod svoju vlast. U šestom veku su rimski misionari preuzeli akciju da obrate neznabožačke Sase. Oholi barbari su ljubazno primili rimske poslanike, a ovi su hiljade njih pridobili da prime rimsku veru. Kako se njihovo delo širrilo, papini poslanici i njihovi obraćenici došli su u dodir sa sledbenicima prvih Hrišćana. Između ovih i njih bila je velika razlika. Ovi potomci prvih Hrišćana bili su jednostavni, krotki i biblijski vaspitani u karakteru, nauci, vladanju, dok su drugi na svakom koraku pokazivali sujeverje, sjaj i obest papstva. Rimski poslanik zahtevao je da Hrišćanske crkve priznaju vlast papstva. Britanci su ponizno

odgovorili da vole sve ljude, ali da papa nema pravo na vrhovnu vlast u crkvi, i oni mu mogu priznati samo takvu potčinjenost koja se mora priznati svakom Hristovom sledbeniku. Učinjeni su ponovni pokušaji da se postigne njihova pokornost Rimu, ali ti ponizni Hrišćani, začuđeni ohološću rimskih poslanika, odgovorili su odlučno da ne priznaju drugog gospodara osim Hrista. Tada se otkrio pravi karakter papstva – Rimski predstavnik je rekao: »Ako ne primite braću koja vam donose mir, primićete neprijatelje koji će vam doneti rat. Ako nećete da se s nama sjedinite da Sasima pokažemo put životu, to ćete od njih primiti smrtni udarac.«[7] Ovo nisu bile prazne pretnje. Protiv ovih svedoka biblijske vere upotrebljeni su rat, intrige i prevare, dok crkve Britanije nisu bile uništene ili prinuđene da priznaju papski autoritet.

U zemljama izvan vlasti Rima postojale su za vreme mnogo vekova grupe Hrišćana koje su bile gotovo sasvim zaštićene od rimske pokvarenosti. Okruženi neznabošcima, oni su u toku vekova prihvatili neke od njihovih zabluda, ali su i dalje smatrali Bibliju jednim pravilom vere i zadržali mnoge njene istine. Ovi Hrišćani su verovali u večnost Božjeg zakona i svetkovali subotu koju propisuje četvrta Božja zapovest. Crkve koje su držale ovu veru i običaje postojale su u centralnoj Africi i među Armenima u Aziji.

Među onima koji su se opirali papskoj vlasti, na prvom mestu su bili Valdežani. Upravo u zemlji gde je papstvo postavilo svoju stolicu, onde je njegova laž i pokvarenost naišla na najčvršći otpor. Vekovima su crkve Pijemonta održavale svoju nezavisnost; ali napokon je došlo vreme kad je Rim zatražio da se i one pokore. Posle bezuspešnih borbi protiv njegove tiranije, vođe ovih crkava su protiv svoje volje priznale vlast pape koju je, kako je izgledalo, priznavao ceo svet. Bilo je ipak nekih koji su odbili da priznaju vlast pape i prelata. Oni su odlučili da ostanu verni Bogu i da sačuvaju čistotu i jednostavnost svoje vere. Došlo je do odvajanja. Oni koji su se držali svoje stare vere, morali su se povući; neki, napustivši svoje zavičajne Alpe, podigli su zastavu istine u stranim zemljama; drugi su se povukli u usamljene doline i gorske pećine, gde su sačuvali slobodu da služe Bogu.

Vera koju su vekovima ispovedali i po kojoj su živeli valdežanski Hrišćani bila je u oštroj suprotnosti sa lažnom naukom Rima. Njihova se vera temeljila na Božjoj Reči, koja je pravi izvor Hrišćanstva. Ali ovi ponizni seljaci, koji su živeli u svojim skloništima daleko od sveta, zauzeti poslom oko svog stada i svojih vinograda, nisu sami od sebe došli do istine koja je bila u tolikoj suprotnosti s dogmama i krivoverjem otpale crkve. Njihova vera nije bila neka nova tvorevina. Oni su je nasledili od svojih otaca. Oni su se borili za veru apostolske crkve, za »veru koja je jednom data svetima«. ***Juda st. 3. »Crkva pustinje«, a ne ohola hijerarhija sa prestolom u velikom svetskom gradu, bila je prava Hristova crkva, čuvar blaga istine, koju je Bog poverio svome narodu da je propoveda svetu.

Jedan od glavnih uzroka koji je doveo do odvajanja prave crkve od Rima bila je mržnja Rima prema biblijskoj suboti. Kao što je proročanstvo proreklo, papska sila je pogazila istinu. Božji zakon se gazio, a ljudske tradicije i običaji su uzvišivani. Crkve koje su bile pod vlašću papstva bil su rano prisiljene da svetkuju nedelju kao sveti dan. Usred zabluda i praznoverja koja su preovladavala, mnogi, čak i od vernog Božjeg naroda, bili su toliko zbunjeni da, iako su svetkovali subotu, u isto vreme uzdržavali su se od rada i u nedelju. Ali, to nije bilo dovoljno papskim vođama. Oni nisu tražili samo da se svetkuje nedelja nego i da se subota oskvrnjuje; najoštrijim rečima napadali su one koji su se usuđivali da je poštuju. Samo onaj koji bi pobegao s područja rimske sile mogao je mirno držati

[7] J. H. Merle D'Aubigné, History of the Reformation of the sixteenth Century, knj. XVIII, gl. 2.

Božji zakon.

Valdenežani su prvi među evropskim narodima dobili prevod Svetog pisma. (Vidi Ist. dodatak.) Stotine godina pre reformacije imali su Bibliju u rukopisu na svom jeziku. Tako su imali nepatvorenu istinu, i to ih je činilo osobitim predmetom mržnje i gonjenja. Objavili su »da je rimska crkva pali Vavilon iz Otkrivenja« i, uz opasnost po život, ustajali su da se odupru njenim zabludama. Dok su neki, pod pritiskom dugotrajnih gonjenja, popustili u svojoj veri i malo po malo odstupili od svojih određenih načela, dotle su drugi čvrsto držali istinu. Za vreme najtamnijih vekova otpada bilo je Valdanežana koji su odbacivali vrhovnu vlast Rima, odbijali klanjanje pred slikama smatrajući da je to idolopoklonstvo, i držali pravu subotu. U najtežim olujama neprijateljstva održali su svoju veru. Iako su bili probadani savojskim kopljima i spaljivani na rimskim lomačama, nepokolebljivo su branili Božju Reč i njenu čast.

Iza visokih gorskih utvrđenja – utočišta gonjenih i ugnjetavanih u svim vekovima, – Valdenežani su našli dobra skloništa. Tu je gorela svetlost istine usred mraka srednjeg veka. Ovde su u toku hiljade godina svedoci istine čuvali svoju staru veru.

Bog je svome narodu pripremio veličanstvenu svetinju – onu koja je odgovarala velikim istinama koje mu je poverio. Onim vernim prognanicama brda su bila simbol nepokolebljive pravde Božje. Valdenežani su pokazivali su pokazivali svojoj deci visine koje su se uzdizale iznad njih u nepomenljivom veličanstvu i govorili su im o Onome u koga nema ni trunke promene, i čija je Reč čvrsto utemeljena kao večna brda. Gospod je utvrdio planine i opasao ih silom. Ni jedna ruka, osim beskrajne sile, ne može ih pomaći sa njihovih mesta. Na isti način On je utvrdio i svoj zakon, temelj svoje vladavine na nebu i na zemlji. Ljudska ruka može dohvatiti ljude i uništiti njihov život, ali ne može pomaći planine sa njihovih mesta i baciti ih u more, kao što ne može promeniti ni jednu zapovest Božjeg zakona ni izbrisati ni jedno njegovo obećanje onima koji vrše njegovu volju. U svojoj vernosti njegovom zakonu, Božje sluge treba da su isto čvrsto kao nepomična brda.

Gore koje su okružavale njihove mirne doline, bile su stalni svedoci Božje stvaralačke sile i pouzdano jemstvo njegove pokroviteljske brige. Ovi putnici zavoleli su neme simbole Božje prisutnosti. Nikada se oni nisu tužili zbog teškoća svoga položaja; nikad se nisu osećali usamljeni usred planinske samoće. Zahvaljivali su Bogu što im je pripravio utočište od gneva i ljudske okrutnosti. Radovali su se što mogu u svojoj slobodi da mu se mole. Često dok su ih neprijatelji gonili, silna brda pružala su im sigurnu zaštitu. Sa vrhova nepristupačnih stena pevali su slavopoje Bogu, i rimske vojnike nisu mogle ućutkati njhovu pesmu.

Čista, jednostavna i srdačna bila je pobožnost ovih kršaćana. Načela istine bila su ima dragocenija od kuće, zemlje, prijatelja, rodbine, pa čak i od samog života. Brižno su nastojali da ova načela usade u srca omladine. Od najranijeg detinjstva svoju decu su poučavali iz Svetog pisma, učili ih da zahteve Božjeg zakona smatraju svetima. Prepisi Svetog pisma bili su rijetki, i zato su učili napamet njegove skupcene reči. Mnogi su naučili napamet duge odlomke Staroga i Novoga zaveta. Misli o Bogu sedinjavale su se s veličanstvenim prizorima prirode i skromnim blagoslovima svakodnevnog života. Malu decu učili su da sa zahvalnošću gledaju na Boga, darodavca svakog blagoslova i utehe.

Roditelji, iako nežni i puni ljubavi, ipak su mudro pazili da ne priviknu svoju decu da ugađaju sebi. Pred njima je bio život put iskušenja i teškoća, a možda i mučenička smrt. Od detinjstva su bili odgajani da snose teškoće, da se pokoravaju naredbama, a ipak da misle i rade samostalno. Još od rana bili su naučeni da nose odgovornosti da budu pažljivi u svom govoru i da shvate mudrost šutanja. Jedna nepromišljena reč koju bi čulo uho neprijatelja mogla je dovesti u opasnost ne samo život onoga koji ju je izgovorio već i život stotine njegove braće; jer kao što vuci progone svoj plen,

tako su neprijatelji istine progonili one koji su se usudili da traže sversku slobodu.

Valdenežani su žrtvovali svoje svetovno blagostanje za ljubav istine, i upornim strpljenjem borili su se za svoj svakodnevni hleb. Svaki deo obradive zemlje između planina bio je brižljivo obrađen; doline i slabo plodni obronzi načinjeni su plodnim. Štednja i strogo samosavlađivanje bili su sastavni deo odgoja koji su bili deca primala kao jedino nasleđe. Poučavana su da je Bog odredio da život bude škola, i da svoje potrebe mogu podmiriti samo ličnim radom, oštroumnošću, brižljivošću i verom. Ovaj način odgoja bio je težak i mučan, ali zato zdrav; bio je upravo ono što je čoveku potrebno u njegovom grešnom stanju, škola koju je Bog odredio za njegovo obrazovanje i odgoj. Dok se omladina tako privikavala na rad i trud, nije se zapostavljalo ni razvijanje uma. Proučavana je da sve njene sposobnosti pripadaju Bogu i da se moraju usavršavati i razvijati za njegovu službu.

Valdenežanske crkve po svoj čistoti i jednostavnosti bile su slične apostolskoj crkvi. Odbacivši vrhovnu vlast pape i biskupa, smatrale su Sveto Pismo kao najviši i jedini nepogrešivi autoritet. Njihovi propovednici, suprotno gospodskim sveštenicima Rima, ugledali su se na primer svoga Učitelja koji je došao »ne da mu služe, nego da služi.« Pasli su Božje stado, vodeći ga na zelene pašnjake i žive izvore Božje svete Reči. Daleko od spomenika ljudskog sjaja i oholosti, ljudi su se skupljali ne u ogromnim crkvama i velikim katedralama, već u senci brda, u dolinama Alpa, ili, u vreme opasnosti, u stenovitim tvrđavama, da slušaju reč Hristovih slugu. Propovednici nisu samo propovedali evanđelje već su posećivali bolesne, poučavali decu, opominjali zalutale, nastojali da izglade sporove i da unaprede slogu i bratsku ljubav. U vreme mira izdržavali su se od dobrovoljnih priloga, ali, kao i Pavle koji je izrađivao ćilime, svaki od njih imao je neki zanat ili zanimanje, čime se u slučaju potrebe mogao izdržavati.

Propovednici su poučavali omladinu. Sveto Pismo je bilo glavni predmet proučavanja, ali to nisu zanemarili ni različite grane opšte nauke. Evanđelje po Mateju i Jovanu učili su napamet, a i mnoge poslanice. Omladina je takođe prepisivala Sveto Pismo. Neki prepisi sadržavali su celo Sveto Pismo, a drugi samo kratke odlomke, s kratkim objašnjenjima stihova od strane onih koji su bili sposobni da tumače Sveto Pismo. Na ovaj način je iznošeno na videlo blago istine, koje je tako dugo bilo sakriveno od strane onih koji su nastojali da se uzdignu iznad Boga.

Strpljivim i neumornim trudom, ponekad u dubokim podzemnim pećinama, pri svetlosti baklji, prepisivani su sveti spisi stih za stihom, glava za glavom. Tako je delo napredovalo, a otkrivena Božja istina sijala je kao zlato; koliko je tek ovo delo bilo slavno i veliko za one koji su stradali zbog njega i učestvovali u njemu! Nebeski anđeli okružavali su ove verne radnike.

Sotona je podsreknuo papske sveštenike i biskupe da zakopaju reč istine pod ruševine zablude, lažnog učenja i praznoverja; ali ona je najčudniji način bila sačuvana, nepokvarena kroz sve vekove mraka. Ona nije nosila pečat čoveka, već pečat Boga. Ljudi su se neumorno trudili da zamrače jasno i jednostavno značenje Pisma, i da ga prikažu kao da ono protivreči samo sebi. Ali slično čamcu na uzburkanom moru, Reč Božja odolevala je svim olujama koje su pretile da je unište. Kao što rudnik sadrži bogate žile zlata i srebra ispod zemljine površine, i svi koji žele da otkriju njegovo skupoceno blago moraju kopati, tako i Sveto Pismo sadrži blago istine, koje mogu otkriti samo oni koji ga traže ozbiljno, ponizno i s molitvom. Bog je odredio da Sveto Pismo bude udžbenik za celo čovečanstvo; udžbenik u detinjstvu, u mladosti i u zrelim godinama, koji će se uvek proučavati. On je ljudima dao svoju Reč kao otkrivenje samoga sebe. Svaka nova istina koju smo upoznali je novo otkriće karaktera njegova Pisca. Proučavanje Svetog pisma je od Boga određeno sredstvo koje ima za cilj da ljude dovede u užu vezu sa njihovim Stvoriteljem i dade im jasnije poznavanje njegove volje. To je sredstvo veze između Boga i čoveka.

Valdenežani su smatrali strah Gospodnji početkom mudrosti, ali su bili svesni i važnosti odražavanja veze sa svetom, poznavanja ljudi i realnog života za razvijanje svojih intelektualnih sposobnosti. Iz škola u planinama slali su izabrane mladiće na univerzitete u Francusku i Italiju, gde su imali šire polje za studije, razmišljanje i posmatranje nego u krilu svojih rodnih Alpi. Ovi mladići su bili izloženi raznim iskušenjima, bili su svedoci razvrata i susretali su se sa veštim sotonskim oruđima, koja su željela da ih uvuku u najfinije zablude i najopasnije obmane. Ali njihov odgoj u detinjstvu pripremio ih je da su mogli da se odupru svim ovim opasnostima.

U školama gde su odlazili nisu smeli ni sa kime biti poverljivi. Njihova su dela bila tako skrojena da su u njima mogli sakriti svoje najveće blago – dragocene rukopise Svetoga pisma. Ove rukopise, plod višemjesečnog i višegodišnjeg truda, nosili su sa sobom, i gde god im je to bilo moguće, pazeći da ne izazove sumnju, oprezno su stavljali deo ovih rukopisa u ruke onima čija su im srca izgledala otvorena za primanje istine. Još od majčinog krila se valdežanska omladina odgajala sa ovim pogedom na svoj životni zadatak. Oni su razumeli svoje delo i verno su ga izvršavali. U ovim naučnim centrima mnogi su se obratili pravoj veri, i često su njihova načela prožimala celu školu. Papske vođe nisu mogle ući u trag ovoj takozvanoj jeresi, iako su vršili najstrožu istragu.

Hristov duh je misionarski duh. Prva težnja preporođenog srca je da i druge dovede Spasitelju. Ovaj duh imali su Valdenežani. Oni su osećali da Gospod očekuje od njih nešto više negoli da samo sačuvaju čistu istinu o svojoj crkvi. Na njima je počivala ozbiljna odgovornost da svetlost istine zasija i među onima koji su bili u tami. Moćnom silom Božje Reči nastojali su da raskinu lance koje je Rim svima nametnuo. Valdenežanski propovednici spremali su se za misionarsku službu. Svaki koji je nameravao da stubi u propovedničku službu morao je najpre da stekne iskustvo kao evanđelist. Svaki je morao da služi tri godine u nekom misionarskom polju pre nego što je mogao da primi službu u nekoj crkvi u domovini. Ova služba, koja je već u samom početku zahtevala samoodricanje i žrtve, bila je podesna priprema za propovednički poziv u onim teškim vremenima iskušenja. Mladići koji su se posvetili ovoj svetoj službi, nisu imali pred sobom izgled na zemaljsko blago i čast, već život rada i opasnosti a možda i mučeničku smrt. Misionari su odlazili dva po dva, kao što je Isus slao svoje učenike. Sa svakim mladim obično je išao jedan stariji i iskusniji pratilac, koji je služio kao vođa mlađemu, koji je bio odgovoran za njegov odgoj i kome se mlađi morao pokoravati. Ovi suradnici nisu uvek bili zajedno, ali su se često sastajali na molitvu i savetovanje, i tako su se međusobno jačali u veri.

Otkriti cilj svoje misije značilo bi prouzrokovati sopstveni poraz. Zato su oni pažljivo prikrivali svoj pravi zadatak. Svaki propovednik je znao neki zanat i imao neko zanimanje; ovi misionari su obavljali svoj rad pod plaštem nekog svetovnog poziva. Obično su dolazili kao trgovci ili pokućari. »Prodavali su svilu, nakit i druge predmete koji su se mogli nabaviti samo u najudaljenijim centrima, i kao trgovci bili su dobro primljeni i tamo gde bi kao misionari bili oterani.[8] Bez prestanka su podizali srca Bogu, tražeći potrebnu mudrost da bi mogli otkriti prepis Biblije u celini ili u delovima, i gde god bi se pružila prilika, obraćali su pažnju svojih kupaca na ove rukopise. Često su na taj način probudili interesiranje za čitanje Božje reči i rado su ostavljali poneki deo Biblije onima koji su to želeli.

Delatnost ovih misionara počinjala je u ravincama i dolinama, na podnožju njihovih planina, ali se širila daleko iza tih granica. Bosih nogu obučeni u grube haljine, prašnjavi od putovanja, nalik na svog Učitelja, prolazili su ovi putnici kroz velike gradove i stizali u udaljene zemlje. Svuda su sijali

[8] Wylie, History of the Waldenses, knj. I, gl. 7.

skupceno seme. Crkve su nicale na njihovim stazama, i krv mučenika bila je svedočanstvo u prilog istine. Dan Gospodnji otkriće bogatu žetvu duša kao plod truda ovih vernih ljudi. Skriveno i tiho putovala je Reč Božja kroz Hrišćanstvo, nailazeći na radostan prem u mnogim domovima i u mnogim srcima.

Valdenežanima Božja Reč nije bila samo izveštaj o Božjim postupcima sa ljudima u prošlosti i otkrivenje o sadašnjim dužnostima i odgovornostima; ona im je otkrivala opasnosti i slavu budućnosti. Oni su verovali da se približuje kraj svih stvari. Proučavajući Bibliju sa molitvama i suzama, bili su još više dirnuti njenim dragocenim mislima i još su jasnije videli svoju dužnost da i drugima objave njene spasonosne istine. Na svetim stranicama Pisma su videli jasno otkriven plan spasenja, i u veri u Isusa nalazili su utehu, nadu i mir. Što je više svetlost istine obasjavala njihov razum i donosila radost u njihova srca, to su više težili da njene zrake prošire i na one koji su bili u tami papskih zabluda.

Oni su videli da se pod vodstvom pape i sveštenika narod uzalud trudi da dobije oproštenje greha mučeći svoja tela. Naučeni da traže spasenje u svojim dobrim delima, ljudi su stalno gledali na sebe; uviđajući svoje grešno stanje, smatrali su da su izloženi Božjem gnevu, te su mučili svoje telo i dušu, ali nisu nalazili nikakvo olakšanje. Tako su savesne duše bile vezane naukom Rima. Hiljade su napuštali svoje prijatelje i rodbinu, te su provodili svoje dane u ćelijama samostana. Stalnim postovima, bičevanjima, dugim noćnim bdijenjem, dugim klečanjem na hladnim i vlažnim pločama svojih bednim ćelija, dugim hodočašćima, ponižavajućim ispaštanjima i strašnim mučenjem, hiljade njih su uzalud tražili da umire svoju savest. Pod pritiskom odećanja svojih greha, dršćući pred pomišlju na Božji gnev, mnogi su patili sve dok nisu sišli u grob sasvim iznemogli i bez ijednog zraka svetlosti i nade.

Valdenežani su težili da tim gladnim dušama dadu hleb života, da im otkriju vest mira koju sadrže Božja obećanja, da ih vode Hristu, njihovoj jedinoj nadi spasenja. Smatrali su zabludom nauku da se dobrim delima može okajati i prestup Božjeg zakona. Pouzdanje u ljudske zasluge sprečava pogled na beskrajnu Hristovu ljubav. Isus je umro kao žrtva za ljude, jer palo čovečanstvo nije moglo učiniti ništa čime bi se moglo opravdati pred Bogom. Zasluge razapetog i vaskrslog Spasitelja su temelj Hrišćanske vere. Zavisnost duše od Hrista je tako stvarna, i veza sa njime mora da bude tako tesna, kao što je veza između pojedinih udova tela, ili između loze i čokota.

Nauke papa i sveštenika navele su ljude da smatraju da je Božji i čak Hristov karakter strog, mračan i nemilostiv. Spasitelj je prikazivan kao da je u tolikoj meri bez osećanja prema palome čoveku da se moraju prizivati u pomoć sveštenici i sveci kao posrednici. Oni čija su srca bila rasvetljena Božjom reči, težili su da uputstva takve duše k Isusu koji ih ljubi, i saoseća sa njima, i koji raširenih ruku poziva sve da dođu k Njemu sa svojim teretom greha, sa svojim brigama i teškoćama. Težili su da otklone prepreke koje je sotona nagomilao da ljudi ne bi videli obećanja i došli direktno k Bogu da mu ispovede svoje grehe i prime oproštenje i mir.

Valdenežanski misionar rado je otkrivao zainteresovanim dušama skupocene istine evanđelja. Oprezno je iznosio pažljivo prepisane delove Svetoga pisma. Njegova je najveća radost bila da probudi nadu u savesnoj i grehom ranjenoj duši, koja je dotle poznavala samo Boga osvete, koji čeka da izvrši svoju pravdu. Drhtavim usnama, suznih očiju, često na koljenima, otkrivao je svojoj braći skupocena obećanja, koja su jedina nada grešnika. Tako je svetlost istine prodirala u mnoga mračna srca, razgonila tamne oblake, dok se u srcu rađalo Sunce pravde sa svojim zracima koji isceljuju. Često se dešavalo da se pojedini deo Svetoga pisma čitao više puta, jer je slušalac hteo da mu se ponovi, kao da se želeo uveriti da je dobro čuo. Naročito željno su tražili da se ponove ove reči:

»Krv Isusa Hrista, Sina njegova, očišćava nas od svakoga greha.« ***1. Jovanova 1, 7. »Kao što Mojsije podiže zmiju u pustinji, tako treba Sin čovečji da se podigne; da nijedan koji ga veruje ne pogine, nego da ima život večni.« ***Jovan 3, 14. 15.

Mnogima su na ovaj način postali jasni zahtevi Rima. Uvideli su koliko je uzaludno uzdati se u posredovanje ljudi ili anđela u korist grešnika. Kad je prava svetlost rasvetlila njihov um, radosno su uzviknuli: »Hristos je moj sveštenik; njegova krv je moja žrtva; njegov oltar je moja ispovedaonica!« Popuno su se oslonili na Hristove zasluge, ponavljajući reči: »Bez vere je nemoguće ugoditi Bogu.« ***Jevrejima 11, 6. »Nema drugoga imena pod nebom danoga ljudima kojim bismo se mogli spasiti.« ***Dela 4, 12.

Mnoge od ovih jadnih, slomljenih duša nisu mogle da shvate toliku Spasiteljevu ljubav. Tako im je veliko olakšanje donelo to saznanje, tako se veliki snop svetlosti prosuo na njih da su se osećali kao da su na nebu. S poverenjem su stavili svoju ruku u Hristovu, i svojim nogama su čvrsto stali na Stenu vekova. Nestao je svaki strah od smrti. Sada su bili gotovi na zatvor i lomaču, samo ako bi time proslavili svoga spasetelja. Reč Božja se ponekad čitala na tajnim mestima pred jednom dušom, katkad pred malom grupom, koja je čeznula za svetlošću i istinom. Često su na taj način provedene cele moći. Oduševljenje i divljenje slušalaca bilo je tako veliko da je vesnik evanđelja bio prinuđen da često prekine sa čitanjem da bi slušaoci shvatili vest spasenja. Često su se čule reči: »Hoće li Bog zaista primiti moju žrtvu? Hoće li me milostivo pogledati? Hoće li mi oprostiti?« Tada je čitao odgovor: »Dođite k meni svi koji ste umorni i natovareni, i ja ću vas odmoriti« ***Matej 11, 28.

Verom je slušalac prihvatio obećanje, i zatim se čuo radostan odgovor: »Nema više dugih hodočašća, nema više mučnih putovanja do svetih mesta; ja mogu da dođem Isusu takav kakav sam: grešan, neposvećen; i On neće odbaciti moju pokajničku molitvu. ‚Opraštaju ti se gresi!' I moji, i moji mogu biti takođe oprošteni!«

Talas svete radosti ispunio je srce, a Isusovo ime slavilo se uz pesmu slave i zahvaljivanje. Ove sretne duše vraćale su se svojim domovima da raširе svetlost, da ispričaju drugima, koliko su mogli, svoja nova iskustva; da im kažu da su našli pravi put života. Čudna i veličanstvena sila krila se u rečima Svetoga pisma, koje su direktno govorile srcima onih koji su čeznuli za istinom. Božji glas je bio onaj koji je osvedočavao one koji su slušali.

Vesnik istine nastavljao je svoj put; a njegova poniznost, revnost i iskrenost bili su predmet mnogih razgovora. U mnogo slučajeva slušaoci ga nisu pitali otkuda dolazi i kuda ide. Bili su toliko obuzeti najpre čuđenjem, a potom zahvalnošću i radošću, da nisu ni pomislili da ga to pitaju. Kada bi ga zamolili da pođe s njima u njihovu kuću, on bi im odgovorio da mora posetaiti izgubljene ovce stada. Tada su se mnogi pitali: »Nije li to anđeo s neba?«

U mnogo slučajeva oni nisu nikada više videli vesnika istine. On je otišao u drugu zemlju, ili je provodio život u nekom nepoznatom zatvoru; ili su možda njegove kosti trunule na nekom mestu gde je svedočio za istinu. Ali reči koje je ostavio nije mogao niko da uništi. One su vršile svoje delo u ljudskim srcima. Samo na dan suda otkriće se potpuno njihove blagoslovene posledice.

Valdenežanski misionari prodrli su u carstvo sotonino, i time su podstrekli vlast tame na veću opreznost. Knez zla posmatrao je svaki napor širenja istine, i podsticao je svoja oruđa da se toga plaše. U radu ovih skromnih putnika papske vođe su videle znak opasnosti za svoju stvar. Ako bi dozvolili da svetlost istine slobodno svetli, ona bi rasterala teške oblake zabluda u kojima je narod živeo; uputila bi misli ljudi samome Bogu i na kraju bi uništila vrhovnu vlast Rima.

Već samo postojanje ovoga naroda, koji je čuvao veru apostolske crkve, bilo je stalni prekor otpadničkom Rimu, i zato je izazivalo najogorčeniju mržnju i progonstvo. Njihovo odbijanje da

predaju Sveta pisma bilo je takođe uvreda koju Rim nije mogao trpeti. On je odlučio da ih istrebi sa zemlje. Tada su otpočeli najužasnij krstaški ratovi protiv Božjeg naroda u njihovim planinskim domovima. Inkvizitori su tragali za njima, i često se ponavljao nekadašnji prizor – kada je nevini Abel pao od ruke ubice Kaina.

Više puta su njihova plodna polja bila opustošena, njihovi domovi i kapele sravnjeni sa zemljom, i mesto koje je nekad bilo plodno polje ovog marljivog naroda, bilo je pretvoreno u pustinju. Kao što krvoločna zver biva bešnja kad okusi krv, tako su pristalice Rima postajale sve okrutnije videći muke svojih žrtava. Mnogi od ovih svedoka čiste vere bili su gonjeni kao zveri po planinama i terani u doline, gde su nalazili utočište, ograđeni velikim šumama i stenovitim vrhovima.

Nikakva krivica nije se mogla naći protiv ovog naroda visokog morala, osuđenog na smrt. Čak i njihovi neprijatelji potvrđivali su da je to miroljubiv, tih i pobožan narod. Njihova velika krivica bila je to što nisu hteli da služe Bogu po papskoj volji. Naći protiv ovog naroda visokog morala, osuđenog na smrt. Čak i njihovi neprijatelji potvrđivali su da je to miroljubiv, tih i pobožan narod. Njihova velika krivica bila je to što nisu hteli da služe Bogu po papskoj volji. Za ovu krivicu morali su ponositi poniženja, pogrde i muke, koje samo ljudi i đavoli mogu da izmisle.

Kada je Rim odlučio da istrebi omrznutu sektu, izdao je edikt kojim ih je osudio kao krivoverce i predao da se pobiju. (Vidi Ist. dodatak.) Oni nisu okrivljeni kao ljenivci, nepošteni i nemoralni, ali je izjavljeno da imaju takvu crtu pobožnosti i svetosti koja zavodi »ovce pravoga stada.« Zato je papa naredio: »Ako ova zla i gnusna sekta odbije da se odrekne svoje vere, ima da se smrvi kao otrovna zmija.«[9] Da li je ovaj oholi vlastodržac mislio da će jednom polagati račun o ovim rečima? Da li je znao da su one zapisane u nebeskim knjigama i da će ih čuti na dan suda? »Što učiniste jednome od ove moje najmanje braće«, kaže Isus, »meni učiniste.« ***Matej 25, 40.

Ovaj papski edikt pozivao je sve članove crkve da se sedine u krstaškom ratu protiv »krivoveraca«. Da bi ih oduševio da uzmu učešća u ovom strašnom delu, on ih je »oslobodio od svih crkvenih pokora i kazni, opštih i pojedinačnih, razrešio je one koji se pridruže ovom krstaškom pohodu svake date zakletve; priznao je pravovažnim sve ono što su stekli na nezakonit način i obećao oproštaj svih greha onima koji ubiju nekog jeretika. Proglasio je kao nevažeće sve ugovore u korist Valdenežana, naređivao je njihovim slugama da ih napuste, zabranjivao svima da im pruže bilo kakvu pomoć i opunomoćivao je svakoga da može uzimati njihova imanja.«[10] Ovaj dokument jasno otkriva čijim je duhom bilo nadahnuto ovo delo. To je rikanje aždahe, a ne glas Hristov.

Papske vođe nisu htele prilagoditi svoj karakter načelima Božjeg zakona, već su postavile merilo koje se njima sviđalo i odlučile su da primoraju svakoga da se prilagodi njemu, jer se tako svidelo Rimu. Odigravale su se najužasnije tragedije. Pokvareni i bogohulni sveštenici i pape igrali su ulogu koju im je sotona odredio. U njihovim srcima nije bilo milosti. Isti duh koji je razapeo Hrista i pogubio apostole, koji je podstekavao Nerona protiv vernih Hrišćana onog vremena, radio je i sada na tome da iskoreni sa zemlje decu koju je Bog voleo.

Ove pobožne ljude pratila su progonstva kroz mnoge vekove, ali oni su ih snosili strpljivo i istrajno u težnji da proslave svoga spasetelja. Nastavljali su da šire dragocenu istinu uprkos krstaških ratova koji su podizani protiv njih, i nečovečnog ubijanja, na koje su bili osuđivani. Bili su progonjeni do smrti, ali njihova krv natapala je posejano seme, koje nije ostalo bez ploda. Tako su Valedenežani svedočili o Bogu vekovima pre Luterova rođenja. Rasejani u raznim zemljama, oni su sijali seme

[9] Ibid., knj. XVI, gl. 1.

[10] Ibid., knj. XVI, gl. 1.

reformacije, koja je otpočela u vreme Viklifa, raširila se i učvrstila u danima Lutera, i koju treba u poslednje vreme da nastave oni koji su gotovi da pretrpe sve za »reč Božju i za svedočanstvo Isusa Hrista.«

5. DŽON VIKLIF

U vreme pre reformacije bilo je vrlo malo primeraka Svetoga pisma, ali Bog nije dopustio da njegova Reč bude potpuno uništena. Njene istine nisu smele ostati sakrivene za uvek. On je mogao isto tako lako da oslobodi Reč kao što je mogao da otvori tamnička vrata i da skine prevornice da bi oslobodio svoje sluge. U raznim evropskim zemljama Sveti Dug je probudio ljude da traže istinu kao sakriveno blago. Proviđenje ih je dovelo Svetome pismu, i oni su sa živim interesovanjem njegove svete stranice. Bili su gotovi da prime svetlost, pa ma šta ih to stajalo Iako nisu mogli jasno videti sve tačke istine, ipak su videli mnoge istine koje su bile odavno sakrivene. Kao nebeski poslanici, oni su pošli da slome lance zabluda i praznoverje i da pozovu one koji su tako dugo bili zarobljeni da ustanu i učvrste svoju slobodu.

Osim kod Valdenežana, Reč Božja je bila vekovima zaključana, jer je postojala na jezicima koji su bili poznati samo učenima. Ali sada je došlo vreme da se Sveto Pismo prevede i da raznim narodima na njihovom materinjem jeziku. Svet je prebrodio vreme svoje ponoći. Časovi tame su isticali, i u mnogim zemljama pojavili su se predznaci jutra koje je svitalo. U četrnaestom veku u Engleskoj se pojavila »jutarnja zvezda reformacije«. Džon Viklif je bio glasnik reformacije ne samo za Englesku nego i za celo Hrišćandstvo. Veliki protest koji je on podigao protiv Rima nije više nikad ućutkan. Ovaj protest izazvao je borbu koja je donela slobodu ličnosti, slobodu crkava i naroda.

Viklif je stekao dobar odgoj i visoko obrazovanje. Strah Gospodnji bio je za njega početak mudrosti. Već u školi isticao se svojom usrdnom pobožnošću, izvanrednim sposobnostima i velikom učenošću. U svojoj želji za znanjem nastojao je da se upozna sa svakom granom nauke. Dobro je proučio skolastičku filozofiju, crkveno i građansko pravo, a naročito zakone svoje zemlje. U njegovom kasnem radu došla je do izražaja vrednost njegovog obrazovanja. Temeljito poznavanje filozofije njegovog vremena omogućilo mu je da otkrije njene pogreške, a poznavanje državnih i crkvenih zakona pripremilo ga je da uzme učešća u velikoj borbi za građansku i religioznu slobodu. Služio se ne samo oružjem Božje Reči nego i intelektualnom spremom kojom se naoružao u školama, a što mu je pomoglo da je raumio taktiku učenih. Njegova genijalnost i njegovo široko, temeljito obrazovanje osigurali su mu poštovanje kako prijatelja tako i neprijatelja. Viklifove pristalice gledale su sa zadovoljstvom što njihov junak stoji na prvom mestu među vodećim umovima svog naroda, i njegovi neprijatelji nisu mogli ozloglasiti delo reformacije ukazujući na neznanje ili slabost njenog vođe.

Još u školi Viklif se posvetio proučavanju Svetog pisma. U ono vreme kada je Sveto Pismo postojalo samo na stranim jezicima, samo obrazovani ljudi mogli su naći put izvoru istine, dok je neobrazovanima ona ostala otkrivena. U svojim predavanjima širili su znanje o toj istini i tako su i druge podsticali da se vrate živoj Božjoj Reči.

Kada je Viklif obratio pažnju na Sveto Pismo, počeo ga je proučavati isto tako temeljito kao što je proučavao školske predmete. Do tada je osećao veliku parzninu, koju nije mogla popuniti ni nauka skolastičara ni nauka crkve. U Božjoj Reči našao je ono što je ranije uzalud tražio. Tu se upoznao sa planom spasenja i sa Hristom kao jedinim posrednikom za čoveka. Posvetio se Hristovoj službi i odlučio je da objavi istine koje je otkrio.

Kao i kasnije reformatori, Viklif nije u početku svoga dela predvideo kuda će ga ono odvesti. On se nije usprotivio Rimu s predomišljajem. No odanost istini morala ga je dovesti u sukob sa zabludom. U koliko je jasnije uviđao zablude papstva, u toliko je revnije objašnjavao učenje Svetog

pisma. Video je da je Rim ostavio Božju Reč za ljubav ljudske tradicije. Bez straha je korio sveštenike što su progonili Sveto Pismo i želeo je da se ono ponovo da narodu i da se njegov autoritet ponovo uzdigne u crkvi. Bio je sposoban i vatren učitelj i rečit propovednik; njegov svakodnevni život bio je svedočanstvo u prilog istine koju je pripovedao. Njegovo poznavanje Svetoga pisma, moć njegovog rasuđivanja, čistota njegovog života, njegova nepokolebljiva hrabrost i pravednost osigurali su mu opšte poštovanje i poverenje. Mnogi iz naroda bili su nezadovoljni svojom pređašnjom verom kada su videli bezakonje koje vlada u rimskoj crkvi, te su sa otvorenom radošću primali istine, koje im je Viklif otkrivao; ali papske vođe drhtale su od gneva kad su videle da ovaj reformator ima veći uticaj od njih.

Viklif je bio vešt u otkrivanju zabluda i neustrašivo je napadao mnoge zloupotrebe koje je Rim odobravao. Kao carski kapelan, ustao je smelo protiv plaćanja poreza koji je papa tražio od engleskog cara, i dokazao je da se papsko prisvajanje autoriteta nad svetovnim vladarima suproti ne samo razumu nego i otkrivenju. Papski zahtevi izazvali su u Engleskoj veliko ogorčenje, a Viklifovo učenje imalo je jak uticaj na vodeće ljude i nacije. Car i plemići sjedinili su se u odricanju papske vrhovne vlasti i odbili su da plaćaju papi porez. Tako je u Engleskoj bio nanet udarac papskoj prevlasti.

Drugo zlo protiv kojeg je reformator vodio dugu i odlučnu borbu bio je red monaha prosjaka. Ovi redovnici poplavili su Englesku i bili su velika smetnja veličini i napretku naroda. Proizvodnja, odgoj, moral – sve to osetilo je njihov štetni uticaj. Monaški život lenjosti i prosjačenja bio je ne samo težak teret za narodne prihode već je izazivao i prezir prema korisnome radu. Omladina se demoralizirala i iskvarila. Uticajem redovnika mnogi su odlazili u samostane i posvećivali se monaškom životu, i to su činili bez odobrenja roditelja, čak i bez njihova znanja i protiv njihove volje. Jedan od ranijih otaca rimske crkve, uzvisujući monaški život iznad dužnosti detinje ljubavi i poslušnosti, izjavio je: »Ako bi tvoj otac ležao pred tvojim vratima plačući i naričući, i ako bi tvoja majka pokazivala telo koje te je nosilo i grudi koje su te dojile, ne oklevaj da ih odgurneš i da pođeš pravo Hristu.« »Ovom strašnom nečovečnošću«, kako ju je kasnije nazvao Luter, »koja više priliči vuku i tiraninu negoli Hrišćaninu i čoveku, dečja srca su otvrdnula prema svojim roditeljima.«[11] Tako su papske vođe, kao nekadašnji fariseji, gazile Božje zapovesti radi svojih tradicija. Tako su domovi ostajali pusti, i roditelji bez svojih sinova i kćeri.

Čak i studenti univerziteta su bili zavedeni lažnim predstavama i nagovoreni da stube u monaške redove. Mnogi, videći da su izgubili ličnu sreću i naneli žalost roditeljima, kasnije su se pokajali; ali kad su jednom bili uhvaćeni u mrežu, bilo im je nemoguće da ponovo dobiju svoju slobodu. Mnogi roditelji, bojeći se uticaja monaha, nisu slali svoje sinove na univerzitet. Posledica toga bila je smanjivanje broja studenata koji su posećivali velike centre nauke. Škole su opadale, i neznanje prevladavalo.

Papa je dao monasima pravo da ispovedaju grehe i daju oproštaj. To je postalo izvorom velikog zla. Želeći da povećaju svoje prihode, redovnici-prosjaci davali su oproštaje tako lako da su k njima jurili zlikovci svih vrsta da dobiju oproštenje, a posledica toga bila je da su se brzo počeli množiti najstašniji poroci i zločini. Bolesni i siromašni ostavljani su da stradaju, a darovi koji bi zadovoljili njihove potrebe odlazili su u ruke redovnika, koji su zastrašivanjem iznuđivali od naroda milostinju, proglašavajući za bezbožne sve one koji su odbili da daruju njihov red. Uprkos njihovom tobožnjem siromaštvu, bogatstvo ovih prosjačkih redova se povećavalo. Njihove veličanstvene palate i raskošne

[11] Barnas Sears, The Life of Luther, strana 70. 69.

gozbe još više su isticale siromaštvo naroda, koje se iz dana u dan povećavalo. I dok su oni provodili svoje vreme u raskoši i zadovoljstvima, slali su umesto sebe u svet neuke ljude, koji su zabavljali narod lepim pričama, legendama i šalama, i zavaravali ih da još više veruju monasima. Pored toga prosjački redovi su utecali na sujevernu gomilu da veruje da se sva njihova religiozna dužnost sastoji u priznavanju vrhovne vlasti papstva, u poštovanju svetaca i davanju milostinje monasima, i da je to dovoljno da sebi osiguraju mesto na nebu.

Učeni i pobožni ljudi su uzalud nastojali da reformiraju ovaj monaški red, ali Viklif, zahvaljujući svojoj izvanrednoj pronicljivosti, prozreo je koren zla i izjavio da je sam sistem pogrešan i da ga treba ukinuti. Nastalo je raspravljanje i iskrsla su mnoga pitanja. Mnogi, videći kako monasi obilaze zemlju i prodaju papine oproštajnice, počeli su sumnjati u to da se oproštaj može kupiti za novac i pitali su ne bi li trebalo radije da traže oproštaj od Boga umesto od rimskog biskupa. Drugi su se zgražali nad lakomstvom monaha, koje se nije moglo zasititi. Oni su govorili: »Monasi i sveštenici Rima izješće nas kao rak. Neka nas Bog oslobodi, inače će narod morati da propadne.«[12] Da bi opravdali svoje lakomstvo, ovi monasi-prosjaci izjavili su da oni idu za primerom Spasitelja, jer su i On i njegovi učenici živeli od darežljivosti naroda. Ovo tvrđenje je bilo na njihovu štetu, jer je podstaklo mnoge da proučavaju Sveto Pismo i da sami doznaju istinu, što Rimu nije bilo po volji. Ljudi su bili upućeni na Izvor istine, koji je Rim hteo sakriti.

Viklif je počeo da piše i objavljuje rasprave protiv monaha ne toliko s namerom da bi se s njima prepirao, već da bi skrenuo pažnju ljudima na učenje Svetoga pisma i njegovog Autora. Izjavio je da papa nema veću vlast u pogledu davanja oproštaja ili isključiovanja iz crkve nego sveštenici, i da niko ne može biti punovažno isključen osim ako je sam navukao na sebe Božje negodovanje. Nijedan drugi način ne bi mogao biti uspešniji od ovog kojim je Viklif preduzeo akciju, da obori ogromnu građevinu duhovne i svetovne vlasti koju je papa podigao, i koja je držala u ropstvu milione ljudi. Viklif je bio ponovo pozvan da brani prava engleske krune protiv uplitanja Rima. Kao carski poslanik, proveo je dve godine u Holandiji, gde je pregovarao sa predstavnicima Rima. Tu je došao u vezu sa sveštenstvom Francuske, Italije i Španije; mogao je videti što se zbiva iza zavese i upoznati mnoge stvari, koje bi mu u Engleskoj ostale sakrivene. Naučio je mnogo šta, što mu je pomoglo u njegovom kasnem radu. Preko tih predstavnika papskog dvora mogao je upoznati pravu prirodu i cilj hijerarhije. Vrativši se u Englesku, počeo je da propoveda otvorenije i sa većim žarom; izjavio je da su lakomstvo, ponos i laž bogovi Rima.

U jednoj svojoj raspravi on se ovako izražava o papi i njegovom sakupljanju poreza: »Oni odvlače iz naše zemlje sredstva namenjena siromasima, godišnje odlazi na hiljade maraka carskog novca za sakramente i duhovne stvari, a to nije ništa drugo nego krivoverje-simonija, na koju oni navode celo Hrišćanstvo. I doista, kad bi naša zemlja imala veliko brdo zlata, i niko od njega ne bi uzimao osim ubirača oholog i svetskog pontifeksa, tokom vremena bi nestalo tog brda; jer oni uzimaju iz naše zemlje svaki novac, a ne daju nam ništa drugo osim Božjeg prokletstva zbog simonije.«[13]

Uskoro posle svog povratka u Englesku, car je imenovao Viklifa župnikom u Latervortu. To je bio dokaz da car nije nezadovoljan s njegovim govorom. Viklifov uticaj osećao se u donošenju odluka dvora i u formiranju vere naroda.

Rim je uskoro počeo sipati na njega gromove. U Englesku su bile poslate tri papske poslanice: univerzitetu, caru i višim sveštenicima; sve tri poslanice su naređivale da se odmah preduzmu

[12] Merle Aubigné, op. cit., knj. XVII, gl. 7.

[13] John Lewis, History of the Life and Sufferings of J. Wiclif, str. 37.

odlučne mere i da se zatvore usta učitelju krivoverja.[14] Pre dolaska tih poslanica, biskupi su u svojoj revnosti pozvali Viklifa da se pojavi pred njih radi saslušanja. Ali dva najmoćnija kneza u carstvu pratila su Viklifa na sud: narod koji je okružavao zgradu, provalio je u sudnicu i toliko je preplašio sudije da je istraga bila obustavljena, i Viklif je mogao mirno otići. Malo kasnije umro je Edvard III, koga su biskupi u njegovoj starosti podsticali protiv reformatora, a carskim regentom postao je raniji Viklifov zaštitnik.

Papska poslanica pozivala je Englesku da uhapsi i zatvori jeretika. (Vidi Ist. dodatak.) Te mere vodile su direktno na lomaču. Izgledalo je da će on pasti kao osveta Rima. Ali Onaj koji je nekad izjavio: »Ne boj se: ja sam tvoj štit«, opet je pružio svoju ruku da zaštiti svoga slugu. (***1. Mojsijeva 15, 1.) Došla je smrt, ali ne reformatoru, nego papi, koji je naredio da se Viklif pogubi. Grgur IX je umro, a sveštenici koji su se sakupili da osude Viklifa, razišli su se.

Božje proviđenje i dalje je štitilo reformaciju koja se rađala. Posle Grgrove smrti bila su izabrana dvojica protiv-papa. Dve protivničke sile, koje su se obe nazivale nepogrešivima, zahtevale su poslušnost. Svaki papa pozivao je verne da mu pomognu u borbi protiv svoga protivnika, pojačavajući svoje zahteve strašnim anatemama protiv svoga protivnika, i obećanjima nebeske nagrade svima svojim pomagačima. Ovi događaji su mnogo oslabili papsku vlast. Protivničke strane bile su zauzete međusobnom borbom, i Viklif je neko vreme bio ostavljen na miru. Anateme i međusobne optužbe letele su od pape na papu, i potoci krvi bili su proliveni u borbi za pobedu njihovih suprotnih interesa. Zločini i skandali poplavili su crkvu. Međutim, reformator je u tišini svoje crkvene opštine u Latervortu marljivo radio da bi pažnju ljudi skrenuo sa papa koje su međusobno ratovale i da bi je uputio na Isusa Kneza mira.

Razdor u crkvi sa svojim svađama i pokvarenošću pripremao je put reformaciji omogućivši narodu da upozna pravu prirodu papstva. U jednoj raspravi »O razdoru papa«, Viklif je pozvao svoje čitaoce da ozbiljno promisle ne govore li obe pape istinu kad jedan drugoga nazivaju antiHristom. »Bog«, govorio je on, »nije hteo duže trpeti da neprijatelj vlada samo preko jednog takvog sveštenika… nego je pdelio vlast među njih dvojicu, da bi verni, u Hristovo ime, mogli lakše pobediti njih obojicu.«[15]

Viklif, kao i njegov Učitelj, propovedao je evanđelje siromasima. Nije bio zadovoljan da se svetlost istine širi samo u skromnim domovima njegove crkvene opštine u Latervortu, i zato je odlučio da istinu odnese u sve delove Engleske. Da bi to postigao, organizirao je grupu propovednika, ljude jednostavne i pobožne, koji su ljubili istinu i nisu ništa toliko želeli koliko da je prošire. Ovi ljudi išli su na sve strane, propovedali su istinu na trgovima, na ulicama velikih gradova i po selima. Posećivali su stare, siromašne i bolesne, i objavljivali im radosnu vest Božje milosti.

Kao profesor teologije u Oksfordu, Viklif je propovedao Božju reč u dvoranama univerziteta. On je tako verno iznosio istinu svojim studentima da su ga nazivali »evanđeoskim učiteljem«. Ali, najveće delo njegovog života bio je prevod Svetog pisma na engleski jezik. U svom delu »O istini i značenju Svetoga pisma« izjavio je da ima nameru da prevede Sveto Pismo da bi svaki Englez na svom jeziku mogao da čita o divnim Božjim delima.

Ali iznenada je njegov rad bio prekinut. Mada još nije imao 60 godina, mnogo učenje, neprekidni rad i napadi njegopvih neprijatelja oslabili su njegovu snagu, i on je pre vremena ostario. On se razboleo od jedne opasne bolesti. Vest o tome obradovala je monahe. Mislili su da će se on gorko

[14] Neander, General History of Bigné, book XVII, gl. 7; Neander, vol. V, sect. 2, str. 149.

[15] Wylie, knj. II, gl. 13.

pokajati za zlo koje je učinio crkvi i požurili su se u njegovu sobu da čuju njegovu ispovest. Četiri verska reda poslala su svoje poslanike koji su, zajedno sa četiri svetovna činovnika, okružili ovoga čoveka za koga su smatrali da je na samrti. Govorili su mu: »Smrt vam je na usnama, pokajte se za svoje grehe u našoj prisutnosti i porecite ono što ste govorili protiv nas.« Reformator je mirno slušao, a zatim je zamolio svoga slugu da ga podigne u postelji i, uperivši odlučan pogled u one koj su čekali na njegovo odricanje, rekao im je jakim i čvrstim glasom, koji ih je često nagonio da drhte: »Ja neću umreti, nego ću još živeti i dalje ću žigosati zla dela monaha.«[16] Zbunjeni i zaprepašćeni ovakvim odgovorom, monasi su pojurili iz sobe.

Viklifove reči su se ispunile. On je živeo i dalje da bi pružio svojim sugrađanima najmoćnije od svih sredstava protiv Rima – Sveto Pismo, to određeno sredstvo s neba za oslobođenje, prosvetljenje i obraćenje naroda. Da bi se to delo obavilo, potrebno je bilo savladati velike prepreke. Viklif je fizički jako oslabio. Znao je da mu za rad preostaje samo još nekoliko godina. Video je otpor sa kojim će se sukobiti, ali, ohrabren obećanjima Božje reči, išao je neustrašivo napred. Posebno Božje proviđenje sačuvalo mu je neoslabljanu intelektualnu moć i bogato iskustvo i tako ga pripremilo baš za ovo najveće njegovo delo. Dok je u celom Hrišćanstvu vladao nemir, reformator se u svojoj crkvenoj opštini u Latervortu, ne obraćajući pažnju na oluju koja je napolju besnila, posvetio svom izabranom delu.

Napokon je rad bio gotov – prvi prevod Biblije na engleski jezik bio je dovršen. Reformator se sada nije plašio ni zatvora ni lomače. Predao je u ruke engleskog naroda videlo koje se nikada nije smelo ugasiti. Davši svojim zemljacima Sveto Pismo učinio je više da se raskinu lanci neznanja i poroka, i da svoj narod oslobodi i podigne nego što su to učinile najslavnije pobede na bojnome polju.

Pošto je štamparska veština bila još nepoznata, to su se novi prepisi Biblije mogli dobiti samo polakim i napornim radom. Interesovanje za tu knjigu bilo je tako veliko da su se mnogi dragovoljno posvetili njenom prepisivanju, ali ipak nisu mogli zadovoljiti sve koji su je tražili. Neki bogatiji kupci hteli su da imaju ceo prepis Svetoga pisma. Drugi su kupovali samo pojedine delove Božje reči. Često se složilo po nekoliko porodica da nabave zajednički primerak. Tako je Viklifov prevod Biblije brzo našao put u domove engleskog naroda.

Obraćajući se zdravom ljudskom razumu, Viklif je probudio narod iz njegove pasivne potčinjenosti papskim dogmama. On je propovedao nauku kojom se kasnije odlikovao protestantizam: spasenje verom u Hrista i nepogrešivost Svetoga pisma. Propovednici koje je on slao širili su Sveto Pismo i reformatorske spise sa takvim uspehom da je novu veru prihvatila gotovo polovina engleskog naroda.

Pojava Svetoga pisma uplašila je crkvene vođe. Sada su se sreli s jednim moćnijim protivnikom od Viklifa, sa protivnikom protiv koga njihovo oruđe nije mnogo koristilo. U to vreme u Engleskoj nije postojao zakon koji bi zabranjivao Sveto pisamo, jer ono nikada ranije nije bilo objavljeno na narodnom jeziku. Takvi zakoni izdati su kasnije i bili su strogo primenjivani. Ipak, uprkos otporu sveštenika, Božja rijač se širila.

Ponovo su papske vođe planirale kako da ućutkaju reformatorov glas. Tri puta su ga zvali na sud, ali uzalud. Prvo je jedan biskupski sinod proglasio njegove spise krivoverskim i, pridobivši za sebe mladog cara Ričarda II, isposlovao je da bude izdat carski ukaz prema kome se moraju pozatvarati svi oni koji se drže zabranjenog učenja.

[16] D' Aubigné, XVII gl.

Posle ove odluke Sinoda, Viklif se obratio parlamentu. Neustrašivo je pred narodnim skupom optužio hijerarhiju i tražio reformu mnogih zloupotreba koje je crkva odobravala. Uverljivom snagom opisao je nasilje i pokvarenost papske stolice. Neprijatelji su se zbunili. Kako su Viklifovi prijatelji i pomagači bili primorani da se povuku, to se sa sigurnošću očekivalo da će se i sam reformator, u svojoj visokoj starosti, kad ostane sam i bez prijatelja, pokloniti udruženom autoritetu carske krune i papskog prestola. Ali mesto toga pristalice Rima bile su pobeđene. Parlamenat, uzbuđen Viklifovim govorom, povukao je edikt o njegovom gonjenju, i tako je reformator ponovo bio na slobodi.

I treći put je bio pozvan na saslušanje, i to pred najviši crkveni sud u zemlji. Tu neće biti nikakve milosti za »krivoverje«. Napokon je izgledalo da će Rim trijumfirati, i delo reformatora će morati da stane. Tako su mislile papine pristalice. Ako oni budu postigli svoj cilj, Viklif će biti primoran da se odrekne svoga učenja ili da napusti sudsku dvoranu i da bude predan plamenu lomače.

Ali Viklif se nije odrekao svog učenja: nije hteo da bude licemer. Neustrašivo je branio svoje učenje i pobijao klevete svojih progonitelja. Zaboravljajući na sebe i svoj položaj, pozivao je svoje slušaoce pred Božji sud mereći njihova lukavstva i prevare na osnovi večne istine. U sudskoj dvorani osećala se sila Svetoga Duha. Prisutni kao da su bili prikovani za svoja mesta Božjom silom. Izgledalo je da su nemoćni da napuste to mesto. Reči reformatorove pobijale su njihova srca kao strele iz Božjeg luka. Klevete o krivoverstvu, koje su neprijatelji podigli protiv njega, on je snažnom uverljivošću bacio na njih. Pitao je prisutne iz kojih razloga su se osmelili da šire svoje prevare? Zbog zarade, da bi trgovali Božjom milošću.

»Šta mislite, s kime se borite«, zapitao ih je najposle, »zar s jednim starcem koji je jednom nogom već u grobu? Ne! Vi se borite protiv istine koja je jača od svih vas i koja će vas pobediti!« S ovim rečima povukao se iz sudske dvorane, i niko od njegovih neprijatelja nije se usudio da ga zaustavi.

Viklifovo delo bilo je skoro dovršeno. Zastava istine, koju je on tako dugo nosio, uskoro će pasti iz njegovih ruku. Ali još jednom morao je da posvedoči za evanđelje. Istina se morala propovedati u samoj tvrđavi zablude. Viklif je bio pozvan pred papski sud u Rim, koji je tako često prolivao krv svetih. Reformator je znao kakva mu opasnost preti i, uprkos tome, on bi se odazvao pozivu da paraliza nije učinila nemogućim njegovo putovanje. Ali ako se njegov glas nije mogao čuti u Rimu, on je mogao govoriti putem pisma, i odmah je odlučio da tako i čini. Iz svoje župe u Latervortu uputio je jedno Pismo papi, koje je iako sastavljeno u učtivom tonu i Hrišćanskom duhu, ipak bilo pštar prekor protiv taštine i oholosti papskog prestola.

Viklif je pisao: »Zaista se radujem što mogu otkriti i objaviti svakome čoveku, a posebno rimskom biskupu svoju veru, koju smatram zdravom i istinitom, i verujem da će on biti gotov da potvrdi veru koju iznosim, ili pak da je popravi ako je pogrešna.

Prvo, ja verujem da Hristovo evanđelje obuhvata sav Božji zakon. Smatram da je rimski biskup, ukoliko se smatra Hristovim zamenikom na zemlji, više od svih ljudi vezan za ovaj zakon evanđelja. Jer se veličina Hristovih učenika nije sastojala u svetovnom dostojanstvu i časti, nego u tome da se potpuno i tačno ugledaju na Hristov život i njegova dela… Za vreme svog boravka na zemlji, Isus je bio vrlo siromašan, i odbacio je i odbio svaku svetovnu vlast i čast…

Nijedan vernik ne treba da se ugleda na papu ili kojeg sveca, osim u onome u čenu se oni ugledaju na Gospoda Isusa Hrista. Petar i Zebedejevi sinovi pogrešili su težeći za svetovnom čašću, jer nisu ošli Hristovim tragom; a tu pogrešku ne treba da i mi činimo.

Papa treba da svetskoj vlasti prepusti svako zemaljsko bogatsvo i vlast, i celo svoje sveštenstvo da upućuje na to, jer tako je činio Isus, a naročito preko svojih apostola. Ako sam u zabludi u nekoj od

ovih tačaka, smerno ću primiti ukor, pa čak i smrt ako je to potrebno. Kad bih mogao učiniti po svojoj volji i želji, sigurno bih lično došao pred rimskog biskupa; ali Bog me je posetaio na drugi način i naučio me da se više pokoravam njemu nego ljudima.«

Završavajući, rekao je: »Molimo se Bogu da uteče na našeg papu Urbana VI, da bi se on, zajedno sa svojim sveštenstvom, ugledao na Gospoda Isusa Hrista u životu i karakteru; da bi dali narodu zdravu nauku i da bi svi zajedno verno išli njegovim stopama.«[17]

Tako je Viklif pokazao papi i njegovim kardinalima Hristovu blagost i poniznost, čime nije samo njima nego i celom Hrišćanstvu pokazao razliku između njih i Učitelja, čijim se predstavnicima oni smatraju.

Reformator je bio siguran da će svoju vernost platiti svojim životom. Car, papa i biskupi složili su se da ga unište, i izgledalo je sigurno da će najdalje za nekoliko meseci završiti svoj život na lomači. Ali njegova hrabrost bila je nepokolebljiva. »Nije potrebno da čovek ide daleko da traži krunu mučenika«, govorio je on. »Propovedaj Hristovo evanđelje oholim biskupima, i mučeništvo te neće mimoići. Da živim i da ćutim?… Nipošto! Neka udarac padne! ja ga čekam!«[18]

Ali Božje proviđenje još uvek je štitilo svoga slugu. Čovek koji je celog svog života stajao hrabro braneći istinu, čiji je život bio stalno u opasnosti, nije smeo pasti kao žrtva mržnje svojih neprijatelja. Viklif nije nikada pokušavao da zaštiti sebe, ali Bog je bio njegov zaštitnik. U času kada su njegovi neprijatelji osećali da im žrtva neće izmaći, Božja ga je ruka uklonila izvan njihovog domašaja. Upravo, kada se Viklif spremao da deli večeru Gospodnju crkvi u Latervortu, pao je iznenada pogođen od kapi, i uskoro je umro.

Bog je odredio Viklifu njegovo delo. On je stavio reč istine u njegova usta, i postavio je stražu oko njega da bi ta reč mogla doći u narod. Bog je štitio njegov život i produžavao njegov rad, dok nije bio postavljen temelj velikog dela – reformacije.

Viklif je došao iz mraka srednjeg veka. Pre njega nije bilo nikoga, čiji bi rad podstaknuo na reformatorsko delo. On je ustao kao Jovan Krstitelj: da izvrši naročitu misiju, da bude vesnik novog veka. Sistem istine koji je on iznosio bio je jedinstven i potpun, tako da ga ni kasniji reformatori nisu nadmašili; a mnogi od njih koji su se javili oko sto godina kasnije nisu ga ni dostigli. On je položio tako širok i dubok temelj, podigao je tako čvrstu i sigurnu skelu da je njegovi naslednici nisu više morali ponovo podizati.

Veliki pokret koji je Viklif otpočeo u cilju oslobođenja uma i savesti kao i u cilju oslobođenja naroda koji je tako dugo bio upregnut u trijumfalna kola Rima, imao je svoj koren u Bibliji. U njoj je bio izvor ove blagoslovene reke koja je, kao reka života, od četrnaestog veka tekla kroz sva kasnija stoleća. Viklif je prigrlio Sveto Pismo kao nadahnuto otkrivenje Božje volje, kao pouzdano pravilo vere i života. On je bio odgojen da poštuje rimsku crkvu kao božansku ustanovu i njen autoritet kao nepogrešiv, i da u slepom poverenju prima utvrđenu hiljadugodišnju nauku i običaje. Ali, sve je to napustio da bi slušao samo Božju Reč. Upućivao je narod da prima Sveto Pismo kao vrhovni autoritet. Umesto da sluša glas crkve koji govori kroz papu, izjavio je da je jednin autoritet glas Božji koji nam govori kroz njegovu Reč. Učio je da je Biblija savršeno otkrivenje Božje volje, a Duh Sveti njen jedini tumač, i da ličnim proučavanjem njene nauke svako treba da upozna svoje dužnosti. Tako je odvraćao srca ljudi od pape i crkve i upućivao ih na Božju Reč.

Viklif je bio jedan od najvećih reformatora. Malo je onih koji su ga dostigli u intelektualnoj

[17] John Foxe, Acts and Monuments, vol. III, str. 45. 50.

[18] Merle D' Aubigné, op. cit., knj. XVII, gl. 8.

sposobnosti, u jasnoći misli, u čvrstini kojom je držao istinu i u hrabrosti kojom ju je branio. Čistota života, neumorna marljivost u proučavanju i radu, neokaljano poštenje, ljubav slična Hristovoj i vernost u službi – to su bile odlike ovog prvog reformatora. Ova svojstva je on razvio uprkos duhovnoj tami i moralnoj pokvarenosti veka u kome je živeo.

Viklifov karakter dokaz je odgojne i preobražavajuće sile Svetog pisma. Sveto Pismo je načinilo od njega ono što je on postao. Nastojanje da se shvate velike istine božanskog otkrivenja daje svim sposobnostima svežinu i snagu. Ono razvija razum, izoštrava duh i daje zrelost rasuđivanju. Proučavanje Svetoga pisma oplemenjuje svaku misao, svako osećanje i svaku težnju više nego ikoje drugo proučavanje. Ono daje čvrstinu odlukama, strpljenje, hrabrost i duhovnu silu; ono oplemenjuje karakter i posvećuje dušu. Ozbiljno i smerno proučavanje Svetoga pisma dovodi istraživača u neposrednu vezu s beskrajnim Umom. Takvo proučavanje dalo bi svetu ljude jačeg i aktivnijeg razuma i plemenitijih načela nego što je ikada dalo najbolje obrazovanje koje pruža ljudska filozofija. »Reči tvoje kad se jave«, kaže David, »prosvetljuju i urazumljuju.« ***Psalam 119, 130.

Istine koje je Viklif iznosio nastavile su da se šire. Njegovi sledbenici, poznati pod imenom viklifovci ili lolardi, proputovali su ne samo Englesku, već i druge zemlje, propovedajući vest evanđelja. Posle smrti svoga vođe, propovednici su radili sa još većom revnošću nego ranije, i mnoštvo sveta dolazilo je da sluša njihovu nauku. Među obraćenima bio je i priličan broj plemića, pa čak i cara supruga. Na mnogim mestima primećivala se reforma u običajima, a idolopoklonički simboli rimske crkve uklonjeni su iz crkava. Ali uskoro se nemilosrdna oluja progonstva digla protiv onih koji su se usudili da prime Bibliju kao svog vođu. Engleski cari, želeći da učvrste svoj presto podrškom Rima, nisu oklevali da žrtvuju reformatore. Prvi put u istoriji Engleske bila je određena smrt na lomači za učenike evanđelja. Mučenik za mučenikom je ginuo. Branioci istine, gonjeni i mučeni, mogli su podići svoj glas samo Gospodu nad vojskama. Progonjeni kao neprijatelji crkve i izdajnici carstva, oni su nastavili da propovedaju evanđelje potajno, krijući se u skromnim stanovima siromašnih, a često i u rupama i pećinama.

Uprkos besu progonstva, još je vekovima nastavljen miran, predan, ozbiljan i strpljiv otpor protiv pokvarenosti u veri. Hrišćani onog ranog vremena nisu potpuno poznavali istinu, ali su naučili da vole Božju Reč, da žive po njoj i da strpljivo stradaju za nju. Mnogi su žrtvovali za Hristovo delo svoje zemaljsko blago, kao što su to činili učenici apostolskih dana. Oni koji nisu bili prognani iz svojih domova radosno su pomagali svoju braću u izgnanstvu; a kada su i sami bili progonjeni, radosno su delili sudbinu izagnanih. Istina, hiljade njih zastrašeni besom progonitelja iskupili su svoju slobodu žrtvovanjem vere, i napuštali su zatvor obučeni u pokajnička dela, da tamo pokažu svoje odricanje od vere. Ali nije bilo mali broj onih – među kojima je bilo ljudi kako plemićkog tako i skromnog porekla – koji su neustrašivo svedočili o istini u tamničkim ćelijama, u »lolardskim kulama«, usred muka i plamena, radujući se što su dostojni da poznaju »zajednicu Hristovih muka«. ***Filibljanima 3, 10.

Pristalice Rima nisu imale priliku da ostvare svoje namere protiv Viklifa dok je on bio živ, i njihova mržnja nije se mogla stišati sve dok je Viklifovo telo ležalo mirno u grobu. Prema odluci crkvenog sabora u Konstanci, četrdeset godina posle Viklifove smrti spalili su njegove kosti i pepeo bacili u obližnji potok . Jedan stari pisac kaže: »Potok je odneo sav njegov prah u Avon, Avon u Severn, Severn u Bristolski zaljev, a ovaj u Okean. Tako je Viklifov pepeo postao simbol njegovog učenja, koje se raširilo po celome svetu.«[19]

[19] Fuller, Church History of Britain, knj. LV, sect. 2, par. 54.

Zahvaljujući Viklifovim spisima, Jan Hus, iz Češke, odrekao se mnogih zabluda rimske crkve i započeo delo reformacije. Tako je posejano seme istine u ovim dvema međusobno udaljenim zemljama, Iz Češke delo se raširilo u druge zemlje, i pažnja ljudi bila je upućena na Božju Reč, koja je bila dugo zaboravljena. Božanska ruka pripravljala je put velikoj reformaciji.

6. HUS I JERONIM

Evanđelje je doprlo u Češku već u devetom veku. Sveto Pismo je bilo prevedeno, i bogosluženje se održavalo na narodnom jeziku. Ali što je papska vlast više rasla, to je Božja Reč sve više padala u zasenak. Grgur VII, koji je imao za cilj da sruši oholost cara, ništa manje nije nastojao da podjarmi i narod. U tu svrhu izdao je dekret kojim je zabranio obavljanje službe na narodnom jeziku. Papa je izjavio »da je Svemogućem ugodno da se bogosluženje obavlja na jednom nepoznatom jeziku, i da je nepoštovanje ovoga pravila izazvalo mnoga zla i jeresi.«[20] Tako je Rim odredio da se ugasi svetlost Božje Reči, i da narod živi u tami. Ali nebo je predvidelo druga sredstva za očuvanje crkve. Mnogi valdenžani i albinžani prognani iz Francuske i Italije, došli su u Češku. Iako se nisu usudili da propovedaju javno, oni su ipak potajno revno radili. I tako se prava vera čuvala iz stoleća u stoleće.

Još pre Husa, u Češkoj su se pojavili ljudi koji su otvoreno osuđivali pokvarenost crkve i poroke naroda. Njihovi su protesti izazvali opću pažnju. Rimska hijerarhija, bojeći se za svoju vlast, počela je progoniti učenike evanđelja. Ovo je primoralo verne da svoja bogosluženja obavljaju u šumama i planinama, ali i tamo su bili progonjeni, i mnogi su bili pobeni. Kasnije je izašao dekret da će svi koji budu napustili rimsku religiju biti spaljeni. Iako su Hrišćani žrtvovali svoje živote, ipak su verovali u pobedu svoje stvari. Jedan od onih koji su učili da spasenje može dobiti samo verom u razapetog Spasitelja, izjavio je na samrti.: »Gnev neprijatelja istine ima sada prevlast nad nama, ali tako neće biti uvek; ustaće jedan između običnog naroda, bez mača i vlasti, protiv koga će oni biti nemoćni.«[21]

Luterovo doba bilo je još daleko, ali već se sada javio jedan glas, čije će svedočanstvo protiv Rima uzdrmati svet.

Jan Hus je bio skromnog porekla; siroče, koje je rano ostalo bez oca. Njegova pobožna majka smatrala je odgoj u strahu Gospodnjem najskupocenijim nasledstvom i zato je nastojala da to nasledstvo osigura svom sinu. Hus je najpre učio u provincijskoj školi, a zatim je kao dobar učenik bio primljen na univerzitet u Pragu. Njegova majka ga je pratila u Prag; ona, kao siromašna udovica; nije mogla svome sinu dati već dar ni novca, ali kad su došli blizu velikoga grada, klekla je pored mladića bez oca i molila je nebeskog Oca da izlije na njega svoj blagoslov. Ova majka nije ni slutila kako će njena molitva biti uslišena.

Na univerzitetu Hus se uskoro istakao svojim neumornim radom i brzim napredovanjem, a njegov besprekorni život i ljubaznost pribivali su mu opšte poštovanje. Kao odani sin rimske crkve, revno je tražio duhovne blagoslove, koje mu je ona obećavala. Prilikom jedne jubilarne svečanosti, on se ispovedio, dao je svojih poslednjih nekoliko novčića i pridružio se procesiji da bi dobio obećano oproštenje. Po završenim studijama stubio je u sveštenički stalež, gde je brzo stekao visok položaj. Uskoro je bio pozvan na carski dvor; bio je imenovan profesorom, a zatim rektorom univerziteta na kojem je završio svoje studije. Za nekoliko godina siromašan učenik, koji je studirao o trošku univerziteta, postao je ponos svoje zemlje, a njegovo ime je postalo slavno u celoj Evropi.

Međutim, Hus je na jednom drugom području otpočeo reformatorsko delo. Nekoliko godina posle svoga posvećenja za svešteničku službu bio je imenovan propovednikom Vitlejemske kapele. Utemeljitelj ove kapele zastupao je kao veoma važnu stvar da se Sveto Pismo propoveda na narodnom jeziku. Ovaj se običaj održao u Češkoj uprkos protivljenja Rima. Ipak je nepoznavanje

[20] Wylie, op. cit. knj. III, gl. 1.

[21] Ibid., knj III, gl. 1.

Božje Reči bilo veliko, a među ljudima svih staleža vladali su najgori poroci. Hus je neustrašivo ustao protiv tih zala služeći se Božjom Reči da bi istakao načela čistote i istine i ulio ih u srca svojih slušalaca.

Jedan građanin Praga, Jeronim, koji se kasnije tako usko združio s Husom, doneo je pri povratku iz Engleske Viklifove spise. Carica Engleske, koja je prihvatila Viklifovo učenje, bila je češka princeza, i njenim uticajem su se reformatorovi spisi proširili u njenoj domovini. Hus ih je čitao sa velikim interesovanjem; uveren da je njihov autor bio iskren Hrišćanin, gledao je s naklonošću na reforme koje je Viklif zastupao. Tako je Hus, i ne opazivši, pošao putem koji će ga odvesti daleko od Rima.

Od prilike u to vreme došla su u Prag dva učena stranca iz Engleske, koji su primili svetlost i došli da je rasprostrane u ovoj udaljenoj zemlji. Pošto su otvoreno napadali papsku prevlast, uskoro su im vlasti naredile da ućute; ali kako nisu hteli da prekinu svoj rad, nastavili su ga na drugi način. Pošto su bili ne samo propovednici nego i dobri umetnici, koristili su se svojim talentom. Na jednom zidu, pristupačnom narodu, nacrtali su dve slike. Jedna je prikazivala kako Isus ulazi u Jerusalim, »krotak, sedeći na magaretu« (***Matej 21, 5.), praćen svojim učenicima, odeven u istrošeno putničko delo i bosih nogu. Druga slika prikazivala pasku procesiju; papa obučen u svoje najbogatije haljine, s trostrukom krunom na glavi, jaše na veličanstveno okićenom konju, pred kojim idu trubači, a prate ga kardinali i biskupi u raskošnim haljinama.

To je bila propoved koja je na sebe svratila pažnju svih slojeva naroda. Gomile su se skupljale pred ovim slikama čiju je pouku svako razumeo. Mnogi su bili duboko dirnuti suprotnošću između blagosti i poniznosti velikog Učitelja i oholosti pape, takozvanog njegovog sluge. U Pragu je zavladalo veliko uzbuđenje, i posle kratkog vremena stranci su došli do uverenja da je u intersu njihove sigurnosti da otputuju. Ali nauka koju su oni učili nije pala u zaborav. Njihove slike učinile su dubok utisak na Husa i podstakle ga na pažljivo proučavanje Svetog pisma i Viklifovih spisa. Iako još nije zastupao, ipak je jasnije video pravi karakter papstva i sa većom revnošću korio je gordost, taštinu i pokvarenost sveštenstva.

Iz Češke se svetlost proširila u Nemačku. Zbog nemira na praškom univerzitetu, stotine Nemačkih studenata je napustilo Prag. Mnogi od njih su primili od Husa svoje prvo znanje o Bibliji, i vrativši se u svoju domovinu, širili su onde evanđelje.

Vest o događajima u Pragu doprla je u Rim, i uskoro je Hus bio pozvan da izađe pred papu. Odazvati se ovom pozivu značilo bi izložiti se sigurnoj smrti. Češki car i carica, univerzitet, članovi plemstva i državni funkcioneri uputili su molbu papi da se Husu dozvoli da ostane u Pragu i da odgovori Rimu preko jednog izaslanstva. Umesto da ovoj molbi udovolji, papa je Husa osudio, a grad Prag stavio pod prokletstvo.

Ova osuda izazvala je u ono vreme veliko uzbuđenje. Ceremonije koje su pratile izricanje te osude bile su takve da su izazvale užas naroda koji je u papi gledao Božjeg namjesnika, koji ima ključeve neba i pakla, i koji ima vlast da izreče kako svetovne tako id duhovne kazne. Verovalo se da su nebeska vrata zatvorena celom kraju koji je pod interdiktom i da su mrtvi isključeni iz stanova blaženstva, dok se papi ne svidi da skine prokletstvo. U znak ove strašne nesreće bile su obustavljene sve religiozne službe. Crkve su bile zatvorene. Venčanja su se obavljala u crkvenom dvorištu. Mrtvi, čiji je pogreb bio zabranjen na posvećenom mestu, sahranjivani su bez uobičajenih pogrebnih obreda u jarke ili na raznim poljima. Delujući na maštu ovim merama, Rim je nastojao da zavlada savešću ljudi.

Uzbuđenje u Pragu je bilo veliko. Mnogi su okrivljavali Husa kao uzročnika svih nesreća i tražili

da bude predan osveti Rima. Da bi stišao oluju, reformator se za neko vreme povukao u svoje rodno selo. Otuda je pisao svojim prijateljima u Pragu: »Povukao sam se iz vaše sredine zato da bih poslušao Hristov savet i primer i da ne bi dao priliku zlima da navuku na sebe večnu propast, i da ne bih bio pobožnima uzrok žalosti i progonstva. Povukao sam se takođe da ne bi bezbožni sveštenici sasvim zabranili propovedanje Božje Reči, i da vi ne biste zbog mene sasvim zabranili propovedanje Božje Reči, i da vi ne biste zbog mene bili lišeni božanske istine za koju sam, Božjom pomoću, spreman da umrem.«[22] Hus nije prestao da radi nego je putovao po okolini i propovedao onima koji su želeli da ga čuju. Na ovaj način su mere koje je papa preduzeo da bi sprečio širenje evanđelja postale uzrok za njegovo još veće širenje. »Jer ništa ne možemo protiv istine, nego za istinu.« 2. Kor. 13, 8.

»U ovoj fazi svoga života Hus je izgleda, prolazio kroz tešku duševnu borbu. Iako je crkva svojim napadima htela da ga uništi, ipak on nije odricao njen autoritet. Za njega je ona još uvek bila Hristova nevesta, a papa Božji predstavnik i namjesnik. Hus se borio protiv zloupotrebljavanja autoriteta, a ne protiv samoga autoriteta. Ovo je bio povod strašnoj borbi između onog što mu je govorio razum i što je zahtevala njegova savest. Ako je autoritet pravedan i nepogrešiv, kao što je on to verovao, zašto ga onda nešto goni da mu se ne pokori? Poslušati ga, jasno je video, značilo bi grešiti; ali zašto bi poslušnost jednoj nepogrešivoj crkvi donosila takvu posledicu? To je bio problem koji nije mogao rešiti ; to je bila sumnja koja ga je stalno mučila. Jednog dana setio se onoga što se desilo u vreme Spasitelja kada su sveštenici crkve, postavši neverni, koristili zakoniti autoritet za nezakonite svrhe. Ova misao podstrekla ga je da prihvati i drugima da počne daiznosi načelo da samo nauka Svetog pisma, primljena razumom, treba da služi kao vođa našoj savesti; ili, drugim rečima, da je samo Bog nepogrešiv vođa, koji govori preko svoje Reči, a ne crkva, koja govori preko svojih sveštenika.«[23]

Posle nekog vremena uzbuđenje u Pragu se stišalo, i Hus se vratio u Vitlejemsku kapelu, gde je nastavio da propoveda Božju Reč sa još većom revnošću i hrabrošću. Njegovi neprijatelji nisu to ravnodušno gledali. Oni su bili jaki; ali carica, mnogi plemići i mnogi iz naroda bili su na njegovoj strani. Upoređujući njegovu čistu nauku i njegov sveti život s niskim dogmama koje su propovedali rimski sveštenici, i sa tvrdičlukom i pokvarenošću u kojoj su oni živeli, mnogi su smatrali za čast da budu uz reformatora.

Do sada je Hus bio sam; a od ovoga trenutka njegov suradnik postao je Jeronim, koji je u Engleskoj primio Viklifovo učenje. Oni su od sada bili nerazdvojni prijatelji, pa čak i u smrti se neće razdvojiti. Obdaren sjajnim talentima, retkom rečitošću, Jeronim je imao sve ono što je potrebno da se pridobije naklonost naroda; ali što se tiče snage karaktera, Hus je bio veći od njega. Njegovo mirno rasuđivanje obuzdavalo je nemirni Jeronimov duh, koji je istinskom poniznošću priznavao njegovu vrednost i pokoravao se njegovim savetima. Udrženim naporom obojice, reformacija se širila još više i brže.

Bog je rasvetlio um ovih izabranih ljudi, tako da su im mnoge zablude Rima bile jasne. Ali, oni nisu primili svu svetlost koja je namenja svetu. Preko ovih svojih slugu Bog je izvodio narod iz mraka rimskih zabluda, pažljivo korak po korak, vodeći računa o mnogobrojnim i ozbiljnim preprekama koje je još trebalo prebroditi. Kao što puni sjaj podnevnog sunca zaslepljuje one koji su dugo bili u tami, tako bi i njih zalepilo videlo kad bi im bilo najedanput u punini otkriveno. Zato je Bog otkrivao ovim vođama istinu malo po malo, koliko ju je narod mogao primiti. U budućim vekovima su imali

[22] E. De Bonnechose, The Reformers before the Reformation, vol. I., str. 87.

[23] Wylie, op. cit. knj. III, gl. 2.

da dođu drugi verni radnici, koji će voditi narod dalje na putu reforme.

Razdor u crkvi trajao je još uvek. Tri pape su se borile za prvenstvo, i njihove borbe ispunjavale su Hrišćanstvo zločinima i bunama. Pošto su postali nezadovoljni bacanjem prokletstva kao sredstva međusobne borbem latili su se svetovnog oružja. Svaki od njih nastojao je da nabavi oružje i prikupi vojsku, ali pošto je to iziskivalo velike svote novaca, prodavali su u tu svrhu crkvene položaje, povlastice i crkvene blagoslove. sveštenici, povodeći se za primerom svojih pretpostavljenih, služili su se simonijom i ratom da bi ponizili svoje suparnike i ojačali svoju vlast. Hus je iz dana u dan sve jače grmio protiv poroka koji su se trpeli u ime religije; i narod je otvoreno optuživao rimske vođe kao uzrok bede koja je preplavila Hrišćanstvo.

Opet je izgledalo da se Prag nalazi na pragu krvavog sukoba. Kao i ranije, Božji sluga je optužen kao »onaj koji donosi nesreću na Izrailja« (***1. Carevima 18, 17.) Na grad je opet bio bačen inderdikt, i Hus se ponovo povukao u svoje rodno selo. Došao je kraj propovedima koje je tako verno iznosio u svojoj dragoj Vitlejemskoj kapeli. Sada je trebalo da govori sa jedne veće propovedaonice celom Hrišćanstvu, pre nego bude položio svoj život kao svedok istine.

Da bi se izlečila zla koja su tada mučila Evropu, sazvan je bio opšti crkveni sabor u Konstanci. Sabor je bio sazvan po želji cara Sigismunda, a sazvao ga je papa Jovan XXIII, jedan od trojice suparničkih papa. Sazivanje sabora nije bilo po volji pape Jovana, čiji karakter, politika i privatni život nisu mogli izdržati kritiku, pa makar ona dolazila od strane ljudi tako slabog morala kao što su bili sveštenici onog vremena. (Vidi Ist. dodatak.)

Glavni cilj ovoga sabora bio je da učini kraj razdoru u crkvi i da iskoreni krivoverje. Zato su na sabor bila pozvana dvojica suparničkih papa, i glavni propagator nove vere, Jan Hus. Prvi, bojeći se za svoju sigurnost, nisu došli na sabor lično, već su poslali svoje izaslanike. Papa Jovan XXIII, iako je sam sazvao sabor, došao je u Konstancu s velikom strepnjom. Naslućivao je da car potajno priprema plan o njegovom svrgavanju, i bojao se da ne bude pozvan da odgovara za poroke kojima je obeščastio pasku tijaru i za zločine kojima ju je stekao. Ali, ipak, ušao je u Konstancu s velikim sjajem, praćen članovima visokog sveštenstva i svitom dvorana. Svi sveštenici i gradski velikodostojnici, s mnoštvom naroda, izašli su pred njega da mu zažele dobrodošlicu. Iznad njegove glave su četiri visoka službenika nosila zlatni baldahin. Pred njim je nošena hostija, a bogato delo kardinala i plemića još je više povećavalo sjaj pratnje.

U isto vreme približavao se Konstanci drugi putnik. Hus je bio svestan opasnosti koja mu preti. Oprostivši se sa svojim prijateljima kao čovek koji se ne nada da će ih više videti, krenuo je svojim putem osećajući da ga on vodi na lomaču. Iako je dobio garantno pismo od cara Sigismunda, kojim je garantovana njegova sigurnost za vreme putovanja, iapk je sve svoje poslove tako sredio kao da ga čeka smrt.

U jednom pismu koje je uputio svojim prijateljima u Pragu pisao je sledeće: »Braćo moja, ja polazim sa jednim garantnim pismom od cara da sretnem svoje bezbrojne i smrtne neprijatelje… Ja se potpuno uzdam u svemogućeg Boga i moga spasetelja, i nadam se da će On čuti vaše usrdne molitve i da će mi dati razum i mudrost, tako da ću moći da im odolim, i da će mi pokloniti svoga Svetoga Duha da me utvrdi u svojoj istini, tako da ću hrabro moći podneti iskušenja, tamnicu i, ako bude potrebno, mučeničku smrt. Isus Hristos stradao je radi svojih izabranih, pa zar da se onda čudimo što nam je ostavio primer da za naše spasenje sve strpljivo podnosimo? On je Bog, a mi smo njegova stvorenja; on je Gospod, a mi njegove sluge; on je Učitelj sveta, a mi ništavni smrtnici; Njemu ništa ne treba, a nama je sve potrebno; on je stradao, zašto ne bismo stradali i mi, naročito ako je stradanje za naše očišćenje… Zato, dragi prijatelji, ako bi moja smrt poslužila njemu na slavu, onda se molite

da ona dođe što pre, i da mi Gospod pomogne da mogu podneti postojano sve nevolje. Ali bolje je da se vratim vama, molimo se Bogu da se mogu vratiti bez mrlje sa ovog sabora, to jest da ne pogazim ni jednu istinu evanđelja, već da ostavim dobar primer svojoj braći. Možda vi nećete više videti moje lice u Pragu, ali ako volja svemogućeg Boga dozvoli da se vratim vama, pođimo tada napred srcem čvršim u poznavanju njegovog zakona i u ljubavi prema Bogu.«[24] U drugom pismu upućenom jednom svešteniku koji je postao učenik evanđelja, Hus govori s dubokom smernošću o svojim slabostima, optužujući sebe »da je sa zadovoljstvom nosio bogata dela i da je često trošio vreme na bezvredne stvari.« Onda dodaje ovaj dirljivi savet: »Neka slava Božja, spasenje duša i rad budu tvoja glavna briga, a ne da misliš na posed crkvenih dobara i imetak. Pazi da ne ukrašavaš više svoju kuću nego svoju dušu; uloži najveći napor za svoju duhovnu zgradu. Budi blag i ponizan sa siromašnima, i ne troši svoja dobra na gozbe. Ako ne popraviš svoj život i ne uzdržiš se od onoga što je suvišno, bojim se da će biti teško kažnjen kao ja, koji sam to činio, zaveden navikom i zbunjen ponositim duhom… Ti znaš moju nauku, jer si primao moje pouke još iz detinjstva, zato je potrebno da ti više pišem; ali ja te zaklinjem milošću našeg Spasitelja da se ne ugledaš na mene ni u kakvoj taštini u koju si video da sam pao.« Na omotu pisma dodao je: »Zaklinjem te, prijatelju moj, da ne lomiš ovaj pečat dok ne budeš siguran da sam ja mrtav.«[25]

Na svom putu Hus je svuda video znakove da je njegova nauka nadaleko raširena i mogao se uveriti koliko interesiranje vlada za njegovu stvar. Narod je u gomilama dolazio pred njega da ga pozdravi, a u nekim gradovima visoki gradski službenici pratili su ga kroz ulice.

Kad je došao u Konstancu, Hus je najpre uživao potpunu slobodu. Pored garantnog carog pisma, papa mu je obećao svoju ličnu zaštitu. Ali uprkos svim tim mnogobrojnim i svečanim izjavama, reformator je uskoro bio uhapšen na zapovest pape i kardinala i bačen u jednu groznu tamnicu. Kasnije je bio premešten u jednu jaku tvrđavu na drugoj oabli Rajne, i tako zadržan kao zatvorenik. Papi nije ni najmanje koristila njegova verolomnost, jer je uskoro i sam bio bačen u isti zatvor. Sabor ga je pronašao krivim za strašne sločine kao: ubistvo, simoniju, preljubu i »za grehe koje je nezgodno pominjati.« To je bila odluka sabora, i papa Jovan XXIII bio je posle lišen tijare i bačen u zatvor. Protiv pape su takođe bile svrgnute i na njihovo mesto je bio izabran novi papa.

Iako je sam papa bio okrivljen za mnogo veće zločine od onih koje je Hus stavio na teret sveštenika i zbog kojih je tražio reformu, ipak, isti sabor koji je svrgao papu odlučio je da uništi reformatora. Husovo hapšenje izazvalo je veliko ogorčenje u Češkoj. Moćno plemstvo uputilo je saboru oštar protest protiv te uvrede. I sam car, koji nije hteo da dopusti da se pogazi njegovo garantno pismo, usprotivio se spljetkama reformatorovih neprijatelja. Ali reformatorovi neprijatelji bili su puni mržnje i odlučni, Oni su iskoristili predrasude cara Sigimunda, njegov strah i njegovu revnost za crkvu. Naveli su opširne dokaze da se »ne mora održati reč data krivovercu ili osobi osumnjičenoj zbog krivoverja, pa makar ona imala garantno pismo cara ili cara.«[26]

Iznemogao od bolesti i zatvora, – jer je vlažan i nečisti tamnički zrak prouzrokovao groznicu koja ga je skoro pokosila, – Hus je napokon bio izveden pred sabor. Vezan lancima, on je stajao pred carem koji se zakleo svojom časnom i svetom verom da će ga štititi. Za vreme svog dugog saslušanja, reformator je čvrsto branio istinu, i u prisutnosti sakupljenih crkvenih i državnih velikodostojnika uputio je svečan i ozbiljan protest protiv pokvarenosti sveštenika. Kada su ga

[24] Bonnechose, op. cit. vol. I, str. 147. 148.

[25] Ibid., vol. I, str. 148. 149.

[26] Jacques Lenfant, History of the Council of Constance, vol, I, str. 516.

pozvali da izabere hoće li da se odrekne svog učenja ili da pretrpi smrt, on je izabrao mučeničku smrt.

Božja milost ga je podupirala. U toku nekoliko sedmica stradanja, koje su prethodile konačnoj presudi, njegovu dušu je ispunjavao nebeski mir. »Ovo pišem u zatvoru i u lancima«, – pisao je jednom svom prijatelju, »očekujući svoju sutrašnju smrtnu presudu, s punim poverenjem da me Bog neće ostaviti i da neće dozvoliti da se odreknem njegove Reči ili da priznam pogreške koje su mi zlobno podmetnuli lažni svedoci. Kad se budemo susreli u srećnoj večnosti, saznaćete kakvom me je milošću udostojio Bog u mojim strašnim kušnjama.«[27]

U svojoj mračnoj tamnici Hus je predvideo pobedu prave vere. Sanjao je kako se vratio u svoju Vitlejemsku kapelu, gde je propovedao evanđelje, i video je papu i njegove biskupe kako brišu Hristove slike koje je on nacrtao na njenim zidovima. »Ovaj ga je san ražalostio. Ali sledećeg dana video je mnoge umetnike kako crtaju slike u još većem broju i lepšim bojama. Čim su svršili svoj rad, opkoljeni velikom masom sveta, umetnici su povikali: Neka sada dođu pape i biskupi! Oni nikada neće ovo izbrisati!« Razmišljajući o svom snu, reformator piše: »Smatram da zaista lik Hristov ne može niko da izbriše. Oni žele da ga unište, ali njega će propovednik, bolji od mene, opet nacrtati u svim srcima.«[28]

Hus je poslednji put izveden pred sabor. To je bila velika i sjajna skupština – car, državni knezovi, cari poslanici, kardinali, biskupi i sveštenici, ogromno mnoštvo naroda koje došlo da vidi što će se zbiti. Sa svih strana Hrišćanstva sakupili su se svedoci ove prve velike žrtve u dugoj borbi kojom je trebalo da se izvojuje sloboda savesti.

Pozvan da se još jednom izjasni o svoj poslednjoj odluci, Hus se nije odrekao i, uprvši svoj pronicljivi pogled u cara koji je svoju datu reč tako sramno pogazio, izjavio je: »Ja sam došao na ovaj sabor po svojoj želji, pod javnom zaštitom i na časnu reč cara koji je ovde prisutan.«[29] Svi prisutni uprli su poglede u Sigismunda i videli kako je duboko rumenilo pokrilo njegovo lice.

Pošto je izrečena smrtna presuda otpočela je ceremonija degradacije. Biskupi su obukli svog zatočenika u svešteničko delo. Uzevši svešteničku haljinu Hus je rekao: »Naš Gospod Isus Hristos bio je ogrnut belim plaštem u znak poniženja kada ga je Irod doveo pred Pilata.«[30] Kada su ga ponovo pozvali da se odrekne, odgovorio je, obrativši se narodu: »Kakvim bih licem mogao gledati nebo? Kakvim bih okom mogao pogledati mnoštvo naroda kome sam propovedao čisto evanđelje? Ne! ja mislim da je njihovo spasenje vrednije od ovog jadnog tela, sada osuđenog na smrt.« Tada su počeli sa njega da skidaju haljine, i svaki biskup izgovorio je po jedno prokletstvo, obavljajući svoj deo ceremonije. Na glavu su mu stavili kapu od papira u obliku mitre, s natpisom »arhijeretik«, na kojoj su bili naslikani strašni đavoli. Hus je uzviknuo. »S radošću ću nositi ovu krunu zbog tebe, Isuse, koji si zbog mene nosio trnov venac.«

Kad su ga tako odjenuli, biskupi su izjavili: »Sada predajemo tvoju dušu đavolu.« A ja«, rekao je Hus podignuvši svoj pogled k nebu, »predajem svoj duh u tvoje ruke, o Isuse, koji si me otkupio.«[31]

Tada su ga predali svetovnim vlastima i poveli na mesto pogubljenja. Za njim je išla ogromna povorka naoružanih vojnika, sveštenika i raskošno odevenih biskupa, kojoj su se pridržili stanovnici

---

[27] Bonnechose, op. cit., vol. II, str. 67.

[28] D' Aubigné, op. cit., knj. I, gl. 6.

[29] Bonnechose, op. cit., vol. II, str. 84.

[30] Bonnechose, vol. II, str. 86.

[31] Wylie, op. cit., knj. III, gl. 7.

Konstance. Kada su ga privezali za stub lomače, i sve bilo gotovo da se oganj potpali, još jednom su pozvali mučenika da spasi svoj život odricanjem svojih zabluda. Hus je odgovorio: »Kakvih zabluda da se odreknem? Ne osećam se nimalo kriv. Pozivam Boga za svedoka da sve što sam propovedao i pisao ima za cilj da otgne duše od greha i propasti; zato ću sa velikom radošću svojom krvlju zapečatiti istine koje sam propovedao i o kojima sam pisao.« – Kada ga je plamen obavio, Hus je počeo da peva: »Isuse, Sine Davidov, smiluj mi se!« – i tako je nastavio dok njegov glas nije umuknuo za uvek.

Čak i njegovi neprijatelji bili su zadivljeni njegovim junaštvom. Jedan vatreni papski pisac, opisujući mečničku smrt Husa i Jeronima, koji je umro malo kasnije, kaže: »Obojica su pošla hrabro u smrt. Pripravili su se za oganj kao da odlaze na svadbeno veselje. Nisu pustili nijedan uzvik bola. Kada se plamen digao, počeli su pevati himne, i jedva je sila vatre mogla ućutkati njihovo pevanje.«[32]

Kada je Husovo telo potpuno izgorelo njegov pepeo zajedno sa zemljom ispod njega, bio je pokupljen i bačen u Rajnu koja ga je odnela u okean. Uzalud su njegovi neprijatelji verovali da su iskorenili istinu koju je on propovedao. Nisu ni slutili da će pepeo, odnet u more, biti kao seme posejano u svim zemljama, i da će u udaljenim zemljama doneti obilne plodove u čast istini. Glas koji se čuo u dvorani sabora u Konstanci izazvao je jeku koja će se čuti kroz sve buduće vekove. Husa više nije bilo, ali istina za koju je on umro, nije mogla propasti. Njegov primer vere i postojanosti ohrabrio je mnoge da čvrsto stoje uz istinu, uprkos muka i smrti. Njegovo pogubljenje otkrilo je celom svetu strašnu okrutnost Rima. Neprijatelji istine nesvesno su pomogli napredovanje dela koje su uzalud nastojali da unište.

Još jedna lomača trebala je biti podignuta u Konstanci. Krv još jednog svedoka morala je svedočiti u prilog istine. Oprostivši se sa Husom pre njegovog odlaska, Jeronim ga je savetovao da bude hrabar i postojan, uveravajući ga da će mu priteći u pomoć ako bi upao u kakvu opasnost. Doznavši da je reformator uhapšen, verni učenik se odmah pripremio da ispuni svoje obećanje. Bez ikakvog garantnog pisma, zajedno sa jednim svojim drugom, krenuo je za Konstancu. Došavši u grad, primetio je da se izložio velikoj opasnosti, a da za Husovo oslobođenje ne može ništa da učini. Pobegao je iz grada, ali je na povratku kući bio uhapšen i u lancima doveden natrag pod stražom vojnika. Kad je prvi put bio izveden pred sabor i pokušao da se brani od optužbi iznetih protiv njega, njegove reči bile su zaglušene povicima: »U vatru s njime! u vatru!«[33][34] Bio je bačen u zatvor, okovan u lance, i to u takvom položaju da mu je to pričinjavalo velike bolove. Hranili su ga samo hlebom i vodom. Posle nekoliko meseci teškog tamnovanja, Jeronim je teško obolio, a njegovi neprijatelji, bojeći se da ne umre, ublažili su strogost zatvora, iako su ga ostavili još godinu dana u njemu.

Husova smrt nije imala ono delovanje koje su papine pristalice očekivale. Gažanje garantnog pisma izazvalo je buru negodovanja, zato je sabor zaključio da je bolje da Jeronima prisile da se odrekne svoje vere negoli da ga spale. Izveli su ga pred sabor i predložili mu da bira ili da se odrekne vere ili da umre na lomači. U početku njegovog zatočenja smrt bi bila za njega blagoslov u poređenju sa užasnim mukama koje je pretrpeo, ali sada, oslabljen bolešću, težinom zatvora i patnjama od straha i neizvesnosti, odvojen od svojih prijatelja i obeshrabren Husovom smrću, Jeronim je izgubio hrabrost i pristao da se pokori saboru. Obećao je da će se držati katoličke vere i pristao da prizna odluke

[32] Ibid., knj. III, gl. 7.

[33] Bonnechose, op. cit., knj. I., str. 234.

[34] Ibid., knj. II, str. 141.

sabora u pogledu osude Viklifove i Husove nauke, izuzev »svetih istina« koje su oni propovedali.

Na ovaj način Jeronim je pokušao da ućutka glas svoje savesti i da izbegne smtnu osudu. Ali u samoći tamnice postalo mu je jasno što je učinio. Setio se Husove hrabrosti i vernosti i onda je pomislio na svoje odricanje od istine. Setio se božanskog Učitelja kome je obećao da će služiti, i koji je njega radi pretpio smrt na krstu. Pre svoga odricanja, usred ovih patnji, nalazio je utehu pri pomisli na pouzdanost Božje naklonosti; ali sada su sumnja i grižnja savesti mučile njegovu dušu. Znao je da će morati učiniti još i druga odricanja pre nego što se bude pomirio s Rimom. Put kojim je pošao moga se završiti samo potpunim otpadom od vere. Zato je odlučio da se neće odreći svoga Gospoda radi toga da bi izbegao kratko vreme stradanja.

Uskoro je opet bio izveden pred sabor. Njegove sudije još nisu bili zadovoljni njegovom pokornošću. Njihova žeđ za krvlju, izazvana Husovom smrću, tražila je nove žrtve. Samo bezuslovnim odricanjem od istine mogao je Jeronim sačuvati svoj život. Ali, on je odlučio da prizna svoju veru i da pođe tragom svoga brata – mučenika i u plamen lomače.

Povukao je svoje ranije odricanje i, kao svaki čovek osuđen na smrt, tražio je pravo da se brani. Bojeći se uticaja njegovih reči, biskupi su tražili da samo prizna istinitost optužbi koje se iznose protiv njega ili da ih porekne. Jeronim se usprotivio ovoj okrutnosti i nepravdi. »Vi ste me držali u strašnoj tamnici trista i četrdeset dana«, rekao je on, »u nečistoći, smradu, blatu, lišenog najpotrebnijih stvari; sada me izvodite pred sabor i slušate optužbe mojim smrtnih neprijatelja, a nećete da saslušate moju odbranu… Ako ste zaista mudri ljudi i svetlost sveta, pazite da ne pogrešite protiv pravednosti. Što se mene tiče, ja sam samo slabi smtnik; moj je život od male vrednosti; ako vas ja opominjem da ne donosite nepravednu presudu, to činim više radi vas nego radi sebe.«[35]

Napokon su udovoljili njegovoj molbi. Jeronim je kleknuo u prisutnosti svojih sudija tražeći od Gospoda da upravlja njegovim mislima i rečima i da ne dozvoli da kaže nešto protivno istini ili nedostojno svog Učitelja. Tog dana ispunilo se na njemu obećanje koje je Spasitelj dao svojim prvim učenicima: »I pred vlastele i pred careve vodiće vas mene radi… A kad vas predadu, ne brinite se kako ćete ili šta ćete govoriti, jer će vam se u onaj čas dati što ćete kazati. Jer vi nećete govoriti, nego Duh Oca vašega govoriće iz vas.« ***Matej 10, 18–20.

Jeronimove reči izazvale su čuđenje i divljenje, čak kod njegovih neprijatelja. Celu godinu dana bio je u mračnom zatvoru gde nije mogao da čita, ni išta da radi, u velikim telesnim mukama i duševnom strahu, a ipak je svoje dokaze iznosio sa takvom jasnoćom i silom kao da je imao najbolju priliku za proučavanje. Skrenuo je pažnju svojim slušaocima na dugi niz ljudi koji su bili osuđeni od nepravednih sudija. Podugi niz ljudi koji su bili osuđeni od nepravednih sudija. Pominjući jednu generaciju za drugom, isticao je ljude koji su pokušali da podignu narod svoga vremena, ali su bili napadani i osuđivani, no kasnije su bili počašćeni najvećim poštovanjem. Čak i sam Hristos je bio osuđen kao zločinac od jednog nepravednog suda.

Pri svom odricanju, Jeronim je priznao pravednost presude koja je bila izrečena nad Husom. Kajući se zbog svoje slabosti sada je svedočio o mučeničkoj nevinosti i svetosti. »Ja ga poznajem od detinjstva«, rekao je on, »on je bio divan čovek, pravedan i svet. On je osuđen uprkos svojoj nevinosti… Ja sam takođe gotov da umrem. Neću odstupiti pred mukama koje mi pripremaju moji neprijatelji i lažni svedoci, koji će jednog dana odgovarati za svoje klevete pred velikim Bogom, koga ne može niko prevariti.«[36]

---

[35] Ibid., knj. II, str. 146. 147.

[36] Ibid., knj. II, str. 151.

Okrivljujući samoga sebe zato što se bio odrekao istine, Jeronim je nastavio: »Od svih greha koje sam učinio od svoga detinjstva, ni jedan mi nije toliko težak i ne prouzokuje mi toliko duševnih patnji koliko ovaj koji sam učinio na ovom kobnom mestu kada sam odobrio nečasnu presudu, izrečenu protiv Viklifa i svetog mučenika Jana Husa, moga učitelj i prijatelja. Da! to od srca priznajem i izjavljujem sa grozom da sam iz straha pred smrću osudio njihovo učenje. Molim svemogućeg Boga da mi oprosti moje grehe, naročito ovaj najpodliji od svih drugih.« Pokazujući na sudije, kazao je odlučnim glasom: »Vi ste osudili Viklifa i Husa ne zato što su uzdrmali neuku crkve već zato što su žigosali sramna dela sveštenstva, njihovu raskoš, njihovu oholost i sve poroke biskupa i sveštenika. Ali ono što su oni tvrdili je nepobitno i ja tako mislim i izjavljujem kao oni.«

Njegove reči bile su prekinute. Biskupi, dršćući od gneva, počeli su da viču: »Kakav nam dokaz treba?! Svojim očima vidimo da je on najuporniji jeretik!«

Jeronim nije dozvolio da ga smete ova buka, već je nastavio: »Šta! Mislite li da se ja bojim smrti? Vi ste me godinu dana držali u lancima, u jednoj odvratnoj tamnici, strašnijoj od same smrti: vi ste se prema meni ponašali okrutnije nego što bi to učinio neki Turčin, Jevrejin ili neznabožac, i moje živo meso istrunulo je na mojim kostima. Ali ja se ne tužim, jer jadikovanje ne dolikuje čoveku od srca i hrabrosti; ja se samo čudim tako velikoj okrutnosti prema jednom Hrišćaninu.«[37]

Negodovanje je ponovo zaglušilo njegov glas, i Jeronima su odveli u tamnicu. Ali na saboru je bilo ljudi na koje su ove reči učinile dubok utisak, i koji su hteli da spasu njegov život. Crkveni velikodostojnici došli su u tamnicu da ga nagovore da se pokori saboru. Obećavali su mu najslavniju budućnost kao nagradu ako se odrekne svoga učenja i protivljenja Rimu i odobri odluku donetu protiv Jana Husa. Ali, kao i njegov Učitelj, kome je bilo ponuđeno sve blago ovoga sveta, i on je ostao nepokolebljiv, te je rekao: »Odreći ću se ako mi Svetim Pismom dokažete da sam u zabludi.«

Jedan od njegovih kušača je uzviknuo na to: »Sveto Pismo! Zar treba da se sve prosuđuje prema njemu? ko može razumeti Sveto Pismo ako ga crkva ne objasni?«

»Šta čujem? Zar se predanjima ljudi treba više verovati nego evanđelju našega spasetelja!?«, odvratio je Jeronim. »Pavle nije savetovao one kojima je pisao da slušaju ljudska predanja, već je rekao: »Istražujte pisma.«

»Jeretiče!« uzviknuo je jedan od prisutnih, bacivši na njega gnevan pogled, »kajem se što sam te tako dugo štitio ovde. Vidim da je đavo u tvome srcu.«[38]

Jeronim je osuđen na smrt i odveden na isto mesto gde je Hus žrtvovao svoj život. Pošao je pevajući, a njegovo lice sijalo je od radosti i spokojstva. Njegov pogled bio je uprt na Hrista, i za njega je smrt izgubila svoj užas. Kada je krvnik došao iza njega da zapali vatru lomače, mučenik je uzviknuo: »Dođi slobodno napred; zapali je ispred mene! Da sam se bojao, ne bih sada bio ovde.«

Poslednje reči, koje je izgovorio kada ga je plamen obavio, bile su reči molitve: »Gospode, svemogući Oče, budi mi milostiv i oprosti grehe moje, jer ti znaš da sam uvek voleo tvoju istinu.«[39] Njegov glas je umuknuo, ali su njegove usne još uvek šaputale molitvu. Kada je oganj dovršio svoje delo, sakupljen je pepeo mučenikov zajedno sa zemljom na kojoj je ležao i bačen, kao i Husov, u Rajnu.

Tako su poginuli verni nosioci videla. Ali svetlost istine koju su propovedali, kao i svetlost njihovog hrabrog primera, nije se ugasila. Lakše bi bilo zaustaviti sunce na njegovom putu nego

[37] Ibid., knj. II, str. 151–153.

[38] Wylie, op. cit., knj. III., gl. 10.

[39] Bonnechose, op. cit., vol. II, str. 168.

zadržati zoru koja je svitala nad svetom.

Spaljivanje Husa na lomači izazvalo je u Češkoj negodovanje i ogorčenje. ceo je narod osećao da je reformator bio žrtva svešteničke zlobe i careve verolomnosti. O Husu se govorilo kao o vernom nosiocu istine, a sabor koji ga je osudio na smrt, proglašen je krivim za njegovo ubistvo. Sada je Husova nauka još više privlačila pažnju nego ikada ranije. Papskim ediktima osuđeni su Viklifovi spisi na spaljivanje. Ali oni koji su sačuvani od uništenja, sada su bili izvađeni iz tajnih mesta i proučavani u vezi sa Svetim Pismom ili njegovim delovima, do kojih je narod mogao doći. Na taj način su mnogi primili reformiranu veru.

Husove ubice nisu mirno gledale slavu njegovog dela. Papa i car udružili su svoje snage da unište pokret, a Sigismudova vojska udarila je na Češku.

Ali, javio se još jedan osloboditelj. Jan Žiška, koji je uskoro posle početka rata potpuno oslepio, ali koji je bio jedan od najsposobnijih vojskovođa svoga vremena, stavio se na čelo Čeha. Uzdajući se u Božju pomoći pravednost svoje stvari, ovaj narod odolevao je najmoćnijim vojskama koje su se dizale protiv njega. Više puta je car napadao Češku novim snagama, ali je uvek pretrpeo poraz. Husisti su bili iznad smrtnog straha, i ništa im nije moglo odoleti. Nekoliko godina posle početka rata, umro je hrabri Žiška, a zamenio ga je Prokop, jedan isto tako hrabar i vešt vojskovođa, a u izvesnom pogledu još sposobniji vođa.

Kada su neprijatelji čuli za smrt slepog vojskovođe, smatrali su da je sada zgodna prilika da povrate ono što su ranije izgubili. Papa je objavio krstaški rat protiv husista; i ponovo su velike vojske navalile na Češku, ali samo zato da bi doživele još jedan strašan poraz. Kasnije je bio organiziran drugi krstaški pohod. U svim evropskim katoličkim zemljama prikupljani su novac, oružje i ljudi. Mnoštvo ljudi hrlilo je pod papsku zastavu, smatrajući da će napokon biti uništen jeretički narod. To mnoštvo navalilo je na Češku, verujući u sigurnu pobedu. Narod se sakupio da ih odbije. Dve vojske približavale su se jedna drugoj, dok ih napokon nije odvajala samo jedna reka. »Krstaša je po broju bilo mnogo više, ali umesto da pređu reku i otpočnu borbu sa husistima, stajali su mirno i gledali u ratnike.«[40] Tada ih je najednom obuzeo tajanstveni strah. Bez ikakvog napada na njih, ova moćna vojska se razbila i raspršila kao da je bila poražena od nevidljive sile. Veliki broj bio je poubijan od husista, koji su progonili begunce, i u ruke pobednika pao je veliki plen, tako da je rat Čehe obogatio umesto da ih osiromaši.

Nekoliko godina kasnije jedan drugi papa poveo je novi krstaški rat. I sada, kao i u ranijim pohodima, sakupljeno je mnoštvo ljudi i sredstava iz evropskih katoličkih zemalja. Velike su povlastice obećane onima koji budu uzeli učešća u ovom opasnom poduhvatu. Svaki krstaš dobiće oproštenje najgnusnijih zločina. Svima koji u ratu poginu, obećana je velika nagrada na nebu, a oni koji ga prežive, steći će čast i bogatstvo na bojnom polju. Ponovo je velika vojska prešla granicu i navalila na Češku. Husisti su se povukli pred njom i tako ga namamili u unutrašnjost zemlje, navodeći ga na pomisao da je već izvojevao pobedu. Napokon je Prokopova vojska stala, okrenula se prema neprijatelju i pripremila za napad. Krstaši, uvidevši svoju pogrešku, ostali su u logoru očekujući napad. Kada se čuo glas vojske koja se približavala, čak pre nego što su husisti bili na vidiku, ponovo je među krstašima nastala panika. Knezovi, vojskovođe i vojnici bacili su svoje oružje i bežali u svim pravcima. Uzalud je papski legat, koji je bio vođa pohoda, pokušao da sakupi svoju uplašenu i raspuštenu vojsku. Uprkos svih njegovih napora, napokon je i njega samoga povukao talas begunaca. Poraz je bio potpun, i opet je ogroman plen pao u ruke pobednika.

[40] Wylie, op. cit., knj. III, gl. 17.

Tako je i po drugi put bez ijednog udarca, pobegla pred jednim malim i slabim narodom jedna vojska, poslata od najmoćnijih evropskih naroda, koja se sastojala od hrabrih, ratobornih ljudi, dobro obučenih i naoružanih za borbu. Jasno je bilo da se ovde umešala božanska sila. Napadači su bili savladani nekim neobičnim strahom. Onaj koji je uništio faraonovu vojsku u Crvenom moru; onaj koji je nagnao u bekstvo Madijane pred Gedeonom i njegovih tri stotine ljudi; onaj koji je jedne noći uništio moć gordih Asiraca, sada je opet podigao svoju ruku da uništi silu napadača. »Drhtaće od straha gde straha nema. Jer će Bog rasuti kosti onih koji ustaju na tebe. Ti ćeš ih posramiti, jer ih Bog odvrže.« ***Psalam 53, 5.

Pošto su izgubili nadu u pobedu oružanom silom, crkvene vođe pribegle su diplomaciji… Konačno je došlo do sporazuma koji je Česima prividno dao slobodu savesti, ali ih je u stvari podčinio papskoj vlasti. Česi su istaknuli četiri tačke kao uvet za mir s Rimom, i to: slobodno propovedanje Svetoga pisma i vršenje službe na narodnom jeziku; pravo da cela crkva može uzimati pričest u obliku hleba i vina; isključivanje sveštenstva iz svih svetovnih službi i svetovne vlasti; u slučaju krivice, podjednaka odgovornost pred sudom za duhovnike i laike. Predstavnici papske vlasti »pristali su napokon da prihvate i potpišu ova četiri uveta, ali su zahtevali da pravo tumačenja ovog ugovora pripada njima, to jest saboru – drugim rečima, papi i caru.«[41] Na tom temelju sklopljen je ugovor, i tako je Rim licemerstvom i veštinom dobio ono što nije mogao izvojevati silom; jer, pošto je dobio pravo da tumači smisao tačaka ugovora, kao i Svetog pisma, mogao je po svojoj volji izvrtati njihov smisao.

Veliki deo naroda u Češkoj, videći da je njegova sloboda u opasnosti, nije mogao pristati na potpisivanje ovog ugovora. Nastali su sukobi i odvajanja, što je dovelo do svađa i prolivanja krvi. U toj domaćoj borbi pao je plemeniti Prokop, a zajedno sa njime nestala je i češka sloboda.

Sigismund, izdajnik Husov i Jeronimov, postao je sada carem Češke. Uprkos svojoj zakletvi da će štititi prava ove zemlje, nastojao je da u njoj uspostavi papsku vlast. Ali njegovo nastojanje da ugađa Rimu bilo mu je od male koristi. Dvadeset godina je njegov život bio ispunjen borbama i opasnostima. Njegove vojske bile su istrošene, njegove blagajne iscrpljene od dugoga i bezuspešnog ratovanja. A sada, posle jednogodišnjeg vladanja, umro je ostavivši svoje carstvo na rubu građanskog rata, a potomstvu jedno ime obeleženo žigom sramote.

Ustanci, borbe i krvoprolića nastavili su se i dalje. Strane vojske ponovo su navalile na Češku, a unutrašnje razmirice nastavile su da uznemiravaju češki narod. Oni koji su ostali verni evanđelju bili su izloženi krvavom progonstvu.

Pošto su njihova pređašnja braća sklopila ugovor sa Rimom i primila njegove zablude, oni, koji su ostali verni staroj veri, organizirali su posebnu crkvu, koju su nazvali imenom »Ujedinjena braća«. Ovim činom navukli su na sebe prokletstvo svih staleža, ali njihova odlučnost ostala je nepokolebljiva. Bili su prinuđeni da traže utočišta u šumama i pećinama, no ipak su se skupljali da se mole Bogu i da čitaju Božju Reč.

Od glasnika koje su potajno slali u razne zemlje doznali su da u nekim mestima »postoje pojedini sledbenici istine, neki u ovom, a neki u onom gradu, da su i oni izloženi progonstvu i da usred Alpa postoji stara crkva, osnovana na Svetom pismu, koja takođe ustaje protiv pokvarenosti Rima«.[42] Ovu su novost primili sa velikom radošću i stubili su u prepisku s valdenežanskim Hrišćanima.

Verni evanđelju, Česi su kroz dugu noć progonstva upirali oči k nebu kao ljudi koji očekuju prve zrake dana. »Njihova je kocka pala u zao čas… ali oni su se sećali Husovih reči, koje je kasnije

[41] Ibid., knj. III, gl. 18.

[42] Ibid., knj. III, gl. 19.

ponovio Jeronim: da treba da prođe jedan vek pre nego što će svanuti dan. Ove reči su bile za taborićane (husiste) ono što su bile Josifove reči za dvanaest plemena u vreme njihovog ropstva: »Ja umirem; ali Bog će vas sigurno pohoditi i izvesti vas iz ove zemlje.«[43] Poslednje godine petnaestog veka svedoče o sporom ali sigurnom povećanju broja »Ujedinjene braće«. Iako nisu imali slobodu, ipak su donekle uživali mir. U početku šesnaestog veka imali su već oko dve stotine crkava u Češkoj i Moravskoj.«[44] »Toliki je bio ostatak koji se izbavio od uništavajućeg besa, ognja i mača, i koji je mogao videti kako sviće dan koji je Hus prorekao.«[45]

[43] Ibid., knj. III, gl. 19.

[44] Ezra Hall Gillett, Life and Times of John Huss, vol. II, str. 570.

[45] Wylie, op. cit., knj. III, gl. 19

7. LUTER SE ODVAJA OD RIMA

Martin Luter je stajao na čelu onih koji su bili pozvani da izvedu crkvu iz tame papstva u svetlost čiste vere. Revan, oduševljen, pobožan, bojeći se samo Boga, priznavajući kao temelj vere samo Sveto Pismo, Luter je došao u vreme određeno od Boga da reformira crkvu i rasvetli svet.

Kao i prvi vesnici evanđelja, Luter se rodio u siromaštvu. Svoje prve godine proveo je u skromnom domu jednog Nemačkog rudara. Njegov otac, kao rudar, svakodnevnim teškim radom zadađivao je sredstva za njegovo obrazovanje. On je hteo da njegov sin bude advokat, ali Bog je odlučio da on bude graditelj velikog duhovnog hrama, koji se polako dizao u toku vekova. Težak život, odricanje i stroga disciplina bili su škola u kojoj je beskrajna Mudrost pripremala Lutera za važnu misiju njegovog života.

Luterov otac je bio čovek jake i aktivne inteligencije i snažnog karaktera, pošten, odlučan i iskren. Bio je uvek veran svome osećanju dužnosti ne bojeći se posledica. Njegov zdrav razum gledao je sa nepoverenjem na monaški život. Zato je bio vrlo ogorčen kad je njegov sin stubio u samostan bez njegovog odobrenja; dve godine su prošle dok se otac izmirio sa svojim sinom, pa čak i onda je ostao pri svom uverenju.

Luterovi roditelji poklanjali su veliku pažnju vaspitanju i obrazovanju svoje dece. Trudili su se da ih pouče u poznavanju Boga i u vršenju Hrišćanskih dužnosti. Mladić je često slušao svog oca kako u molitvama traži da se njegov sin seća Božjeg imena i da jednog dana radi na unapređivanju istine. Njegovi su roditelji iskorištavali svaku priliku koju im je dopuštao njihov život napornog rada da bi se moralno i intelektualno uzdigli. Ozbiljnim i stalnim naporima pripremili su svoju decu za pobožan i koristan život. U svojoj odlučnosti i čvrstini ponekad su pokazivali preveliku strogost; ali i sam reformator, iako je bio svestan da oni u tome ponekad greše, više je odobravao njihovu disciplinu nego osuđivao.

U školi koju je počeo da pohađa vrlo rano, s Luterom se postupalo vrlo grubo, skoro surovo. Siromaštvo njegovih roditelja bilo je tako veliko da je, napustivši roditeljski dom da bi pohađao školu u drugom gradu, bio primoran da pevanjem od vrata do vrata zarađuje nešto hrane, ali je ipak često ostajao gladan. Mračna i praznoverna shvatanja o veri, koja su tada preovladavala, ispunjavala su ga strahom. Uveče je legao tužna srca, gledajući sa strahom na tamnu budućnost i drhteći pri pomisli na Boga, koga je poznavao kao strogog, neumoljivog sudije, i okrutnog silnika, a ne kao ljubaznog Oca.

Ali, uprkos mnogih i velikih obeshrabrenja, Luter je ipak odlučno težio za višim moralnim i duhovnim idealom koji ga je toliko mnogo privlačio. Bio je žedan znanja, i njegov ozbiljan i praktičan duh tražio je više ono što je trajno i korisno negoli ono, što je prividno i površno.

Kada je u svojoj osamnaestoj godini stubio na univerzitet u Erfurtu, njegov položaj je bio povoljniji i izgledi za budućnost svetliji od onih u ranijim godinama. Pošto su njegovi roditelji radom i štedljivošću osigurali sebi potrebna sredstva za život, mogli su sada i njemu dati sve ono što mu je bilo potrebna; uticaj razumnih prijatelja ubažio je donekle mračni utisak njegovog ranijeg odgoja. Luter je sada počeo revno da proučava dobre pisce, bogatio je svoj um njihovim najboljim mislima i prisvajao mudrost mudraca. Još dok je bio pod strogom stegom svojih pređašnjih učitelja, pružao je nadu da će se jednom istaći; a sada pak, pod povoljnim prilikama, njegov se um brzo razvijao. Dobro pamćenje, živa mašta, zdravo rasuđivanje i neumorni rad uskoro su ga uzdigli u prvi red među njegovim drugovima. Škola mu je pomogla da intelektualno sazri i probudila je njegovu duhovnu

aktivnost i oštroumnost, što ga je pripremilo za kasniju borbu u njegovom životu.

Strah Gospodnji ispunjavao je Luterovo srce. On ga je osposobljavao da sačuva čvrstinu svojih namera i vodio ga dubokoj poniznosti pred Bogom. Stalno je osećao svoju zavisnost od Božje pomoći i svaki dan otpočinjao je sa molitvom tražeći od Gospoda vodstvo i pomoć. »Dobra molitva«, imao je običaj da kaže, »znači više nego pola proučavanja«.

Kada je Luter jednog dana pregledavao knjige u univerzitetskoj biblioteci, pronašao je jednu latinsku Bibliju. Nikad ranije nije video takvu knjigu; čak nije znao da ona postoji. Pre toga je slušao delove iz evanđelja i poslanica, koji su se čitali narodu na javnom bogosluženju, i mislio je da je to ceo sadržaj Božje Reči. Sada je prvi puta video celu Bibliju. Sa strahom i čuđenjem prelistavao je njene svete stranice; ubrzanim pulsom i uzdrhtalim srcem čitao je Reči života, prekidajući na mahove čitanje usklikom: »O kad bi mi Bog dao jednu ovakvu knjigu!«[46] Nebeski anđeli bili su pokraj njega, a zraci svetlosti sa Božjeg prestola otkrivali su njegovom razumu blago istine. Uvek je strahovao da će ožalostiti Boga, a sada ga je, kao nikada pre, obuzelo duboko saznanje o njegovoj ličnoj grešnosti.

Iskrena težnja da se oslobodi greha i pomiri sa Bogom nagnala ga je da stubi u samostan i da se posveti redovničkom životu. Ovde se od njega tražilo da obavlja najniže i najteže poslove i da prosjači od kuće do kuće. Bio je u godinama kada čovek teži da bude poštovan i cenjen, i ovi niski poslovi duboko su vređali njegova urođena osećanja, ali je strpljivo podnosio poniženje, verujući da je to potrebno zbog njegovih greha.

Luter je iskorišćavao za učenje svaki trenutak koji je mogao da odviji od svojih običnih svakodnevnih poslova; otimao je vreme od spavanja, pa čak i vreme od skromnih obroka. Više od svega radovao se proučavanju Božje Reči. Našao je jednu Bibliju, koja je bila lancem privezana o manastirski zid, i često je svraćao na to mesto. Što je više bio uznemiren zbog svojih greha, to je više nastojao da stekne oproštenje i mir svojim sopstvenim delima. Vodio je najstroži život, nastojeći da postom, nespavanjem i bičevanjem samoga sebe pobedi zle nagone svoje prirode, od kojih ga nije mogao osloboditi monaški život. Nije se sustezao ni od kakve žrtve u želji da postigne onu čistotu srca koja bi ga osposobila da postane ugodan Bogu. Kasnije je pisao sledeće: »Ja sam doista bio pobožan redovnik, ispunjavao sam pravila svoga reda sa tolikom strogošću da mogu reći: ako je ikada neki redovnik mogao dobiti nebo svojim delima, onda bih sigurno ja na to imao pravo… Da sam nastavio malo duže, moja mučenja bi me odvela u smrt.«[47] Posledica njegovog isposništva i mučenja bila je ta da je izgubio snagu i razboleo se od grčeva, od kojih se nikad više nije sasvim oporavio. Uprkos svih njegovih napora, njegova napaćena duša nije našla olakšanja. Konačno je njime zavladalo očajanje.

Kada se Luteru činilo da je sve izgubljeno, Bog mu je poklonio jednog prijatelja i pomoćnika. Pobožni Štaupic (Staupitz) rasvetlio je Luterovom umu Božju Reč i savetovao ga da odvrati svoj pogled od samoga sebe, da prekine sa razmišljanjem o beskonačnoj kazni zbog gaženja Božjeg zakona i da gleda na Isusa, svoga spasetelja, koji oprašta grehe. »Umesto da mučiš sebe zbog svojih greha, baci se u Spasiteljevo naručje. Uzdaj se u njega, u njegovu pravdu i u otkupljenje kroz njegovu smrt… Slušaj Božjeg Sina. On je postao čovek da bi te osvedočio o božanskoj milosti. Ljubi Onoga koji je tebe prvi ljubio!«[48] Tako je govorio ovaj vesnik milosti. Njegove reči učinile su na Lutera dubok utisak. Posle dugih borbi protiv ukorenjenih zabluda bio je napokon kadar da razume

[46] D' Aubigné, op. cit. knj. II, gl. 2.

[47] Ibid., knj. II, gl. 2.

[48] Ibid., knj. II, gl. 4.

istinu, i mir je zavladao u njegovoj uznemirenoj duši.

Luter je bio posvećen za sveštenika i pozvan iz samostana da zauzme katedru profesora na Vitenberškom univerzitetu. Tu se posvetio proučavanju Svetog pisma na izvornim jezicima. Počeo je držati predavanja o Bibliji i oduševljanim slušaocima tumačio je Psalme, Evanđelja i Poslanice. Štaupic, njegov prijatelj i starešina samostana, savetovao ga je da stubi na propovedaonicu i da propoveda Božju reč. Luter je oklevao, smatrajući se nedostojnim da propoveda Božju reč u Hristovo ime. Tek posle dužeg opiranja popustio je molbama svoga prijatelja i pristao na to. On je bio već vešt u poznavanju Pisma, i Božja milost počivala je na njemu. Njegova rečitost oduševljavala je slušaoce; jasnoća i moć kojom je iznosio istinu uveravala je njihov razum, a njegova pobožnost osvojila je njihova srca.

Luther je još uvek bio odan sin papske crkve i nije ni pomišljao da će ikada biti što drugo. Božje proviđenje pružilo mu je priliku da posetai Rim. Putovao je peške, a na putu je noćivao po samostanima. Stigavši u jedan talijanski samostan, začudio se bogatstvu, sjaju i raskoši koju je tamo video. Snabdeveni kneževskim prihodima, redovnici su živeli u sjajnim stanovima, oblačili su se u najskupocenije i najdragocenije haljine i hranili su se sa raskošnog stola. Luter je sa bolnom zabrinutošću upoređivao ove prizore sa svojim životom samoodricanja i napornog rada. To što je video zbunilo ga je.

Napokon je u daljini ugledao grad na sedam brežuljaka. Duboko dirnut, bacio se na zemlju i uzviknuo je: »Pozdravlja te, sveti Rime!« Ušao je u grad, posećivao je sve crkve, slušao je čudnovate priče, koje su ponavljali sveštenici i redovnici, i obavljao je sve propisane obrede. Svuda su njegove oči sretale prizore koji su ga ispunjavali čuđenjem i užasom. Video je da bezakonje vlada u svim redovima sveštenstva. Slušao je nepristojne šale viših sveštenika i zgražao se na njihovu strašnu bezbožnost, koju su pokazivali čak za vreme mise. Kada se pomešao među sveštenike i građane, sretao je svuda rasipnost i razvrat. Ma gde se okrenuo, svuda je nalazio na bezbožnost umesto na svetost. Kasnije je pisao: »Niko ne može ni da zamisli kakvi gresi i kakva bezbožna dela se čine u Rimu: čovek treba to da vidi i čuje kako bi mogao verovati. Zato s pravom neki kažu: »Ako postoji pakako, onda je Rim na njemu sagrađen, to je bezdan odakle izlaze svi gresi.«[49]

Jedan novi papin dekret obećao je oproštenje svima onima koji bi se na koljenima popeli na vrh »Pilatovih stepenica«, za koje se tvrdilo da je po njima silazio naš Spasitelj kada je napustio rimsku sudnicu, i koje su na čudnovat način prenete iz Jerusalima u Rim. Luter se jednoga dana pobožno penjao uz te stepenice, kada je iznenada čuo jedan glas sličan grmljavini, koji mu je rekao: »Pravednik će od vere živeti.« ***Rimljanima 1, 17. Skočio je na noge i udaljio se sa tog mesta postiđen i prenaražen. Te reči nisu nikada izgubile uticaj na njegovu dušu. Od tog časa je razumeo, jasnije nego ikada ranije, kolika je zabluda ako se čovek uzda u ljudska dela da bi dobio spasenje, i uvideo je potrebu nepokolebljive vere u Hristove zasluge. Njegove su se oči otvorile, i više nikad se nisu zatvorile pred zabludama papstva. Okrenuvši svoje lice od Rima, okrenuo je od njega i svoje srce, i od tog vremena odvajanje od Rima postajalo je sve veće dok napokon nije prekinuo svaku vezu sa papstvom.

Posle svoga povratka iz Rima, Luter je dobio od univerziteta u Vitenbergu diplomu doktora teologije. Sada je mogao, kao nikada pre, da se posveti proučavanju Pisma, koje je toliko voleo. Učinio je svečani zavet da će u sve dane svoga života pažljivo proučavati i verno propovedati Božju reč, a ne priče i papsku nauku. Luter više nije bio običan redovnik i profesor, već opunomoćeni

[49] Ibid., knj. II, gl. 6.

vlasnik Biblije. Bio je pozvan da kao pastir hrani Božje stado, koje je bilo gladno i žedno istine. Odlučno je izjavio da Hrišćani ne treba da primaju druge nauke nego samo one koje se temelje na autoritetu Svetoga pisma. Ovim rečima udario je u temelj papske vlasti. One su sadržavale glavna načela reformacije.

Luter je video kako je opasno uzvisivati ljudske teorije iznad Božje Reči. Neustrašivo je napao nevernost učenih i usprotivio se filozofiji i teologiji koje su tako dugo imale preovladavajući uticaj na narod. Takva proučavanja proglasio je ne samo beskorisnima, nego čak i štetnima, i nastojao je da misli svojih slušalaca skrene sa lažnih zaključaka filozofa i teologa i da ih uputi na večne istine, koje iznose proroci i apostoli.

Dragocena je bila vest koju je on donosio žednim dušama. Nikada ranije nije takva nauka doprla do njihovih ušiju. Radosna vest o Spasiteljevoj ljubavi i sigurnosti oproštenja i mira kroz njegovu prolivenu krv obradovala je njihova srca i probudila u njima besmrtnu nadu. U Vitenbergu se zapalila svetlost, čiji su zraci doprli do najudaljenijih krajeva zemlje, i čiji će se sjaj povećavati u toku budućih stoleća sve do svršetka sveta.

Ali svetlost i tama se ne mogu slagati. Između istine i zablude postoji nepomirljiv sukob. Jedno čuvati i braniti, znači drugo odbaciti i uništiti. Sam naš Spasitelj je rekao: »Nisam došao da donesem mir, nego mač.« ***Matej 10, 34. Nekoliko godina nakon početka reformacije Luter je rekao: »Bog me ne samo vodi, nego me goni napred; On me diže; ja nisam svoj gospodar. Ja bih želeo živeti u miru; ali sam bačen usred buna i revolucija.«[50] On je sad stajao pred otvorenom borbom.

Rimska crkva je trgovala Božjom milošću. Pored oltara bili su postavljeni stolovi menjača, i zrak je odjekivao od vike kupaca i prodavaca. Pod izgovorom da se sakupljaju prilozi za gradnju crkve Svetog Petra u Rimu, javno su se prodavale po nalogu pape, oproštajnice za grehe. Cenom zločina podizao se Bogu hram, čiji je ugaoni kamen počivao na bezakonju! Upravo sredstva kojima se Rim služio u svrhu svog uzdizanja, prouzrokovala su smrtni udarac njegovoj sili i veličini. Upravo ovo trgovanje oproštajnicama podiglo je jednog od najodlučnijih i najuspešnijih neprijatelja papstva, izazvalo je bitku koja je uzdrmala papski presto i potresla trostruku krunu na glavi pontifleksa.

Redovnik koji je bio određen da u Nemačkoj prodaje oproštajnice – po imenu Tecel (Tetzel) – bio je okrivljen za najpodlije zločine protiv društva i Božjeg zakona; ali, izbegavši zasluženu kaznu za svoje zločine, postavljen je da zastupa papine koristoljubive i nesavesne interese. Velikom drskošću ponavljao je očigledne laži i čudnovate priče, kojima je zavodio neznalice, lakoverne i sujeverne. Da su oni imali Božju Reč, ne bi tako lako bili prevareni. Ali Biblija im je bila zabranjenam, i papa ih je držao pod svojom kontrolom da bi povećali silu i bogatstvo častoljubivih vođa.«[51]

Kad je Tecel ulazio u neki grad, pred njime je išao glasnik koji je govorio: »Milost Božja i svetoga oca je pred vašim vratima.« Narod je pozdravljao lukavog bogohulnika, kao da je sam Bog sišao sa neba među njih. Bestidna trgovina uvukla se u crkvu, a Tecel je sa propovedaonice uzvisivao prodavanje oproštajnica kao najskupoceniji Božji dar. Govorio je da će im se na osnovu njegovih potvrda o kupljenom oproštenju oprostiti svi gresi, bilo da su ih učinili ranije ili će ih tek učiniti, i da »ni pokajanje nije neophodno potrebno.«[52] »Što više, uveravao je slušaoce da oproštajnice imaju moć ne samo da spasu žive nego i mrtve; i da u istom trenutku kada na dnu njegovog sandučića zazveči

[50] Ibid., knj. V, gl. 2.

[51] John C. L. Gieseler, A. Compendium of Ecclesiastical History, par. 4, sec. I, par. 5.

[52] D' Aubigné, op. cit., knj. III, gl. 1.

novac, u čiju korist je novac dat, izlazi iz čistilišta i odlazi u nebo.«[53][54]

Kada je Simon mađioničar ponudio apostolima novac da bi dobio vlast da čini čudesa, Petar mu je odgovorio: »Novci tvoji s tobom da budu u pogibao, što si pomislio da se dar Božji može dobiti za novce.« ***Dela 8, 20. Ali Tecelovu ponudu su hiljade njih željno prihvatili. Zlato i srebro je teklo u njegovu blagajnu. Spasenje koje se može dobiti za novac, bilo je više traženo nego ono za koje je potrebno pokajanje, vera i odlučan napor da se čovek odupre gresima i da ih pobedi.

Nauka o oproštajnicama naišla je na otpor pobožnih i učenih ljudi u rimskoj crkvi. Bilo je mnogo njih koji nisu verovali tvrđenjima koja su se protivila razumu i božanskom otkrivenju. Nijedan biskup nije se usudio da podigne svoj glas protiv te mrske trgovine; ali počela se osećati uznemirenost, i mnogi su se u strahu pitali: neće li Bog podignuti jedno oruđe da očisti svoju crkvu.

Luter, iako još revan katolik, bio je ispunjen užasom zbog bogohulnih izjava trgovaca oproštajnicama. Mnogi od njegovih župljana, koji su kupili potvrde o oproštenju, uskoro su počeli dolaziti svome duhovnom pastiru, ispovedajući mu svoje razne grehe i tražeći razrešenje, ne zato što su se pokajali i što su želeli da poprave svoj život, već na osnovu kupljenih potvrda o oproštenju. Luter je odbio da im da razrešenje od greha, i opomenuo ih da će poginuti u svojim gresima ako se ne pokaju i ne poprave svoj život. Veoma uzbuđeni, oni su se vratili Tecelu i rekli su mu da njihov ispovednik ne priznaje njegove potvrde; neki su čak imali smelosti da zatraže da im se vrati njihov novac. To je monaha ispunilo gnevom. Izrekao je najstrašnija prokletstva, naredio je da se na javnom trgu zapali vatra i rekao je da je on od pape dobio vlast da spali kao jeretike sve one koji bi se usudili da se usprotive njegovim svetim oproštajnicama.

Tada je Luter odlučno otpočeo svoje delo kao borac za istinu. Njegov glas odjekivao je sa propovedaonice kao ozbiljna i svečana opomena. Prikazivao je narodu odvratnost greha i učio ga da je čoveku nemoguće da svojim delima umanji svoju krivicu ili izbegne kaznu. Samo pokajanjem i verom u Hrista čovek se može spasiti. Milost Božja ne može se kupiti ona je slobodan dar od Boga. Savetovao je narod da ne kupuje oproštajnice, nego da verom gleda na razapetog Otkupitelja. Pričao im je svoje bolno iskustvo kako je uzalud pokušavao da sebi osigura spasenje ponižavanjem i delima pokore i uveravao je svoje slušaoce da je našao mir i radost tek onda kada je odvratio pogled od sebe i poverovao u Hrista.

Pošto je Tecel i dalje nastavio sa svojom trgovinom i bezbožnim tvrđenjima, Luter je odlučio da najenergičnije protestira protiv svih ovih drskih zloupotreba. Uskoro mu se za to pružila prilika.Dvorska crkva u Vitenbergu imala je mnogo relikvija koje su se u izvesnim svečanim danima izlagale pred narodom, i svi koji bi tada posetaili crkvu i ispovedili se dobijali su potpuno oprštenje od greha. Zbog toga je narod tih dana u velikom mnoštvu posećivao crkvu. Približavao se jedan od najvećih praznika, praznik Svih svetih. Uoči toga praznika Luter, pridruživši se onima koji su bili na putu za crkvu, zakucao je na crkvena vrata listu koja je sadržavala devedeset i pet tačaka protiv nauke o dobijanju oprosta pomoću oproštajnica. Izjavio je da je spreman idućeg dana na univerzitetu da brani ove teze protiv svih onih koji budu smatrali da je njihova dužnost da ih napadnu.

Njegove teze privukle su sveopću pažnju. Narod ih je čitao i o njima raspravljao po celom kraju. Nastalo je veliko uzbuđenje na univerzitetu i u celom gradu. Ove teze su pokazale da pravo opraštanja greha i oslobađanja od kazni nije dato nijednom čoveku, pa čak ni papi. Prodavanje oproštajnica je samo jedna komedija, sredstvo da se od naroda izmami novac, da se iskoristi njegova

[53] K. R. Hagenbach, History of the Reformation, vol. I, str. 96.

[54] D' Aubigné op. cit., knj. III, gl. 4.

lakovernost – sotonino lukavstvo, koje ima za cilj da upropasti duše onih koji budu poverovale njegovim lažnim obećanjima. Luter je pokazao i to da je Hristovo evanđelje najskupocenije blago crkve, i da se Božja milost, otkrivena u njemu, daje besplatno svakome koji je traži sa pokajanjem i verom.

Luterove teze izazvale su na raspravu, ali niko nije imao smelosti da prihvati taj izazov. Pitanja koja je postavio raširila su se za nekoliko dana po celoj Nemačkoj, a za nekoliko sedmica odzvanjala su kroz ceo Hrišćanski svet. Mnogi pobožni katolici, koji su u crkvi videli bezakonje i osuđivali ga, a nisu znali kako da tomu stanu na put, čitali su sada ove teze sa velikom radošću i priznali su da im kroz njih govori glas Božji. Osećali su da je Bog milostivo pružio svoju ruku da zadrži poplavu pokvarenosti, koja je izvirala od rimske stolice. Knezovi i poglavari su se potajno obradovali što će napokon biti obuzdana drska sila, koja je tvrdila da niko ne sme staviti prigovor protiv njenih odluka.

Ali mnogi koji su voleli greh i sujeverje uplašili su se kad su videli da se ruše zablude i laži koje su umirivale njihov strah. Lukavi sveštenici, ometani u svom delu odobravanja prestupa, i videći da njihovim prihodima preti opasnost, sjedinili su se, puni gneva, da odbrane svoja tvrđenja. Reformator je imao da se bori protiv žestokih tužilaca. Jedni su ga optuživali da radi naglo i nepromišljeno. Drugi su tvrdili da ga ne vodi Bog, već da radi podstreknut svojom taštinom, ohološću i drskošću. On je odgovorio: »Čovek retko iznosi kakvu novu misao, a da to ne izgleda kao oholost, i da ne bude okrivljen da zameće svađu? Zato jer je izgledalo da oholo preziru mudrost svoga vremena, i da šire novotarije, ne pitajući ponizno za savet predstavnike starih nazora.«

Zatim je dodao: »Sve što činim, želim da činim ne po ljudskoj mudrosti, već u saglasnosti sa Božjim savetom. Ako je ovo delo od Boga, ko će ga zaustaviti? Ako nije od Boga, ko ga može unaprediti. Neka bude ne moja, ni njihova, ne naša, nego Tvoja volja, o sveti Oče, koji si na nebu!«[55]

Iako je Luter otpočeo ovo delo pokrenut od Svetog Duha, ipak nije mogao da ga nastavi bez žestokih borbi. Predbacivanja njegovih neprijatelja, izvrtanje njegovih namera, nepravedne i zlobne primedbe na račun njegovog karaktera i njegovih pobuda, navalili su na njega kao poplava, i nisu bili bez uspeha. On se nadao da će se narodne vođe u crkvi i školama dragovoljno pridružiti njemu u korist reformacije. Reči ohrabrenja visokih ličnosti ispunjavale su ga radošću i nadom. Već je gledao kako za crkvu sviće svetliji dan. Ali ohrabrenje se uskoro pretvorilo su prekore i okrivljavanja. Mnogi crkveni i državni velikodostojnici bili su uvereni u istinitost njegovih teza, ali su ubrzo uvideli da bi prihvatanje tih istina izazvalo velike promene. Prosvetliti i reformirati narod značilo bi potkopati autoritet Rima, zaustaviti hiljade potoka koji se ulivaju u njegove riznice, a to bi smanjilo rasipnost i raskoš papskih vođa. Zatim, naučiti ljude da misle i rade kao odgovorna bića i da samo od Isusa očekuju svoje spasenje, značilo bi potkopati presto vrhovnog sveštenika, i to bi možda na kraju srušilo njihov lični autoritet. Zbog toga su odbacili saznanje koje im je Bog ponudio i ustali su protiv čoveka koga je Bog poslao da ih prosvetli, a time su se podigli protiv Hrista i njegove istine.

Pomislivši na sebe, Luter je zadrhtao, svestan da stoji sam nasuprot najmoćnijih zemaljskih silla. Katkada je bio u nedoumici da li ga Bog stvarno vodi da se opire autoritetu crkve. On je pisao: »Ko sam bio ja da se usprotivim papskoj veličini, pred kojom drhte knezovi i ceo svet?… Niko ne zna koliko je moje srce pretrpelo u toku ove dve godine, i u kakvu sam sumnju, čak i očajanje, često padao.«[56] Ali on se nije sasvim obeshrabrio. Kada mu je nedostajalo ljudske potpore, gledao je na Boga, i učio je da se oslanja na njegovu moćnu desnicu.

---

[55] Ibid., knj. III, gl. 6.

[56] Ibid., knj. III, gl. 6.

Jednom prijatelju reformacije Luter je pisao: »Jasno je da se Pismo ne može razumeti ni proučavanjem ni razumom. Tvoja prva dužnost jeste da počneš sa molitvom. Moli se Bogu da ti svojom velikom milošću da pravo razumevanje svoje Reči. Nema drugog tumača Božje Reči osim Pisca te reči koji je sam rekao: 'Svi će biti naučeni od Boga!' Ne očekuj ništa od svoga truda, od svoga razuma; uzdaj se jedino u Boga i u uticaj njegovog Duha. Veruj rečima čoveka koji je to iskusio.«[57] To je pouka od velike važnosti za sve one koji osećaju da ih je Bog pozvao da drugima objave svečanu istinu za ovo vreme. Ove istine izazvaće neprijateljstvo sotone i onih koji vole priče koje je on izmislio. U borbi sa silama zla potrebno je nešto više moći razuma i ljudske mudrosti.

Kad su se protivnici pozivali na običaje ili na tradiciju, na izjave i na vlast pape, Luter je odgovarao pozivajući se na Pismo, jedino na Pismo. Tu je našao dokaze koji se nisu mogli pobiti; zato su robovi formalizma i praznoverja tražili njegovu krv, kao što su Jevreji tražili Hristovu krv. »On je jeretik!« – vikali su revnitelji Rima. »Dozvoliti takvom jeretiku da živi jedan sat duže jeste najveća izdaja protiv crkve. Neka se odmah podigne lomača za njega!«[58] Ali, Luter nije postao plen njihovog gneva. Bog mu je odredio delo koje je trebao da svrši, i poslao je nebeske anđele da ga štite. Mnogi, pak, koji su od Lutera primili dragocenu svetlost, postali su predmet sotoninog gneva, i zbog istine su hrabro podneli stradanje i smrt.

Luterova je nauka u celoj Nemačkoj privlačila pažnju misaonih ljudi. Iz njegovih propovedi i spisa izvirali su zraci svetlosti koji su probudili i rasvetlili mnoga srca. Živa vera zamenila je mrtvi formalizam, u kome je crkva tako dugo dremala. Narod je sve više napuštao praznoverje Rima. Oborene su predrasude. Božja reč, kojom je Luter kušao svaku nauku i svako tvrđenje, bila je mač oštar sa obe strane, koji je sebi krčio put u ljudska srca. Svuda se opažalo probuđenje i želja za duhovnim napretkom. Svuda se osećala takva glad i žeđ za pravdom kao nikada ranije. Oči naroda, tako dugo upravljane na ljudske obrede i zemaljske posrednike, obratile su se sada, u pokajanju i veri, na Hrista, i to Hrista razapetoga.

Ovo veliko interesovanje za nauku spasenja još je više probudilo strah papskih predstavnika. Luter je primio poziv da dođe u Rim, da tamo odgovrara na optužbe zbog krivoverja. Ovaj je nalog veoma uplašio njegove prijatelje. Oni su vrlo dobro znali kakva mu opasnost preti u tom pokvarenom gradu, koji je već bio pijan od krvi Hristovih mučenika. Zato su se protivili njegovom odlasku u Rim, tražeći da bude saslušan u Nemačkoj.

Ovaj je predlog bio napokon prihvaćen, i papa je imenovao jednog legata koji će predsedavati raspravi. U uputstvima koje je papa dao svom predstavniku bilo je istaknuto da je Luter već proglašen jeretikom. Legatu je zato naređeno »da ga progoni i bez odlaganja prisili na pokornost«. Ako bi Luter ostao uporan, i papin izaslanik ne bi mogao da ga zadrži u svojoj vlasti, bio je ovlašćen »da ga progoni u svim krajevima Nemačke; i da prokune i isključi sve one koji bi mu ostali privrženi«.[59] I dalje, da bi potpuno iskorenio ovu zaraznu jeres, papa je svome izaslaniku dao uputstva da, izuzev cara, isključi sve, bez obzira na njihovo državno i crkveno dostojanstvo, koji ne bi bili voljni da uhvate Lutera i njegove pristalice i da ih predaju osveti Rima.

Ovde se otkrio pravi duh papstva. U celom tom dokumentu nema ni traga Hrišćanskim načelima niti čak običnoj ljudskoj pravednosti. Luter je bio daleko od Rima i nije imao prilike da svoj stav objasni ili odbrani; pre nego što je njegova stvar bila ispitana, bio je proglašen jeretikom i istog dana

[57] Ibid., knj. III, gl. 7.

[58] Ibid., knj. III, gl. 9.

[59] Ibid., knj. IV, gl. 2.

opomenut, optužen, osuđen, i to sve od onoga koji se naziva svetim ocem, jedinim vrhovnim i nepogrešivim autoritetom crkve i države.

U to vreme kad je Luteru najviše trebalo prijateljskog saveta i ljubavi, Božje proviđenje poslalo je u Vitenberg Melanhtona. Mlad, skroman, uzdržljiv u svome ponašanju, zdravog rasuđivanja, velikog znanja, izrazitog dara govora, a uz to čistog i čestitog karaktera, Melanhton je ovim osobinama svog karaktera pridobio opšte divljenje i poštovanje. Njegova plemenita narav nije se manje isticala od njegovih sjajnih talenata. Uskoro je postao ozbiljan učenik evanđelja i Luterov najverniji prijatelj i pomoćnik; njegova ljubaznost, razboritost i tačnost bile su dopuna Luterovoj hrabrosti i energiji u radu. Njihova suradnja dala je reformaciji novu snagu i bila je Luteru veliki izvor ohrabrenja.

Augzburg je bio izabran kao mesto saslušanja, i reformator je krenuo tamo pešice. Neki su se ozbiljno uplašili za njegov život. Čule su se javne pretnje da će biti na putu uhvaćen i ubijen, i njegovi prijatelji su ga molili da se ne izlaže opasnosti. Čak su ga molili da za neko vreme napusti Vitenberg i potraži zaštitu kod onih koji su bili voljni da ga štite. Ali on nije hteo napustiti mesto koje mu je Bog odredio. Uprkos oluji koja je besnila svom silom, on se osećao dužnim da brani istinu. Govorio je: »Ja sam kao Jeremija, čovek protiv koga svako viče, ali što mi neprijatelji više prete, to je moja radost veća… Oni su već ozloglasili moju čast i moje dobro ime. Ostaje mi još jedno: moje jadno telo; neka i njega uzmu, time će mi skratiti život za nekoliko sati, ali dušu mi neće moći uzeti. Onaj koji želi da svetu objavi Hristovu reč mora svakoga časa biti gotov da umre.«[60]

Vest o Luterovom dolasku u Augzburg ispunila je srce papinog izaslanika velikim zadovoljstvom. Buntovni jeretik, koji je probudio pažnju gotovo celog sveta, bio je sada u vlasti Rima, i papin legat je odlučio da ne dopusti da mu izmakne. Reformator se nije pobrinuo da pribavi sebi garantno pismo. Njegovi prijatelji su ga molili da se ne pojavi pred papinim legatom bez garantnog pisma, i sami su preduzeli sve potrebne mere da mu ga pribave od cara. Legatova je namera bila da Lutera, ako je ikako moguće, prisili na poricanje, a ako mu to ne uspe, da ga odvede u Rim da onde pdeli sudbinu Husa i Jeronima. Zato je legat preko svojih izaslanika pokušavao da nagovori Lutera da dođe pred njega bez garantnog pisma, te da se tako poveri njegovj milosti. Luter je to odlučno odbio i nije se pojavio pred papinim izaslanikom sve dok nije dobio dokumenat koji mu je car zajamčio svoju zaštitu.

Namera je katolika bila da pokušaju pridobiti Lutera prividnom blagonaklonošću. U svojim razgovorima sa Luterom legat se pokazao vrlo ljubazan, ali je tražio da se Luter bezuvetno pokori vlasti rimske crkve i da napusti svaku svoju tačku bez dokazivanja ili kakvog pitanja. On još nije poznavao čoveka s koji je imao da raspravlja. U svom odgovoru Luter je naglasio svoje poštovanje prema crkvi, svoju težinu za istinom, gotovost da odgovori na sve zamerke u pogledu svoje nauke i da svoju nauku potčini odluci izvesnih glavnih univerziteta. U isto vreme usprotivio se zahtevu papinog izaslanika koji je tražio da porekne svoje učenje bez ikakvog dokaza da je u zabludi.

Jedini odgovor od strane legata bio je: »Poreci, poreci!« Reformator je dokazao da je njegovo stanovište osnovano na Svetom pismu i odlučno je izjavio da se ne može odreći istine. Legat, nesposoban da odgovori na Luterove dokaze, obasuo ga je bujicom prekora, podsmeha i laskanja, pomešanim sa citatima iz predanja i crkvenih otaca, ne davši reformatoru da dođe do reči. Videći da je njihov razgovor, vođen na takav način, sasvim beskoristan, Luter je napokon dobio dozvolu da iznese odgovor pismeno.

Kasnije je pisao svome prijatelju: »Video sam da je najrazumnije odgovoriti pismeno; prvo, ono

[60] Ibid., knj. IV, gl. 4.

što je napisano, može se podvrći rasuđivanju drugih ljudi; drugo, time se može lakše utecati na strah, ako već ne na savest jednog oholog i brbljivog tiranina, koji bi inače mogao da pobedi svojim zapovedničkim glasom.«[61]

Na sledećem sastanku Luter je izneo jasno, sažeto i snažno razjašnjenje svojih nazora, potkrepivši ih mnogim citatima iz Svetog pisma. Pošto je svoj sastav pročitao, dao ga je kardinalu, koji ga je prezrivo bacio na stranu, rekavši da su to samo prazne reči i bezvredni citati. Luter, kome su se oči otvorile, prihvatio je borbu sa oholim kardinalom na njegovom vlastitom području – služeći se predanjem i učenjem crkve – i tako je potpuno oborio njegova tvrđenja.

Kada je papin izaslanik video da su Luterovi dokazi nepobitni, izgubio je svaku vlast nad sobom i gnevno uzviknuo: »Poreci! ili ću te poslati u Rim gde ćeš doći pred sudije kojima je naređeno da se upoznaju sa tvojim delom. Isključiću iz crkve tebe, tvoje sledbenike i sve koji ti pomažu ili će ti u buduće pomagati.« Napokon je izjavio oholim i gnevnim glasom: »Poreci! ili mi više ne izlazi pred oči!«[62]

Reformator se odmah povukao sa svojim prijateljima, čime je dao jasan znak da se od njega ne može očekivati nikakvo odricanje. To je kardinal najmanje očekivao. Mislio je da će strogošću naterati Lutera da se odrekne. Sada, pošto je ostao sam sa svojim jednomišljenicima, gledao je čas jednoga čas drugoga, strašno zlovoljan zbog neočekivanog neuspeha svojih planova.

Luterovi napori u ovom sukobu nisu bili bezuspešni. Mnoštvo sveta koje je prisustvovalo ovoj raspravi imalo je priliku da uporedi ova dva čoveka i da prosudi kakav ih duh vodi i snagu i istinitost njihovih gledišta. značajne li razlike! Reformator, jednostavan, ponizan, odlučan, stajao je u Božjoj sili, sa istinom na svojoj strani; a papski predstavnik, uobražen, drzak, ohol i nerazuman, bez ijednog dokaza iz Svetog pisma, vikao je glasno: »Poreci! ili ću te poslati u Rim da te kazne!«

Ne vodeći računa o garantnom pismu koje je reformator imao, njegovi neprijatelji su se zaverili da ga uhvate i bace u zatvor. Pošto bi njegov dalji boravak u Augzburgu bio nekoristan, njegovi prijatelji su nastojali da se on odmah vrati u Vitenberg, ali uz najveću opreznost i u najvećoj tajnosti. Luter je zato napustio Augzburg pre osvitka dana, na konju, praćen samo jednim vodičem kojeg mu je dao načelnik grada. Ispunjen mračnim predosećanjima, prolazio je u tišini mračnim i tihim ulicama grada. Budni i okrutni neprijatelji radili su mu o glavi. Hoće li izbeći postavljenim zamkama? To su bili časovi straha i ozbiljne molitve. Došavši do gradskog zida, ugledao je mala vrata, koja su se pred njim otvorila, i on je sa svojim vodičem bez prepreke izašao iz grada. Kad su se našli izvan gradskih zidova, begunci su se požurili, i pre nego što je legat saznao o Luterovom odlasku, on je već bio izvan dohvata svojih progonitelja. Propali su planovi sotone i njegovih izaslanika. Čovek koga su smatrali da je u njihovoj moći pobegao je kao ptica iz zamke ptičareve.

Ta novost je legata zaprepastila i razgnevila. Očekivao je da će biti pohvaljen zbog svoje mudrosti i odlučnosti u pogledu svog postupka prema ovom narušitelju crkvenog mira; ali, njegova se nada izjalovila. Svom gnevu dao je oduška u jednom pismu, upućenom Fridrihu, izbornom knezu Saskom, u kojemu je Lutera gorko oklevetao, tražeći od Fridriha da reformatora pošalje u Rim ili da ga protera iz Saske.

Luter je u svoju odbranu naveo da je gotov da se odrekne svog učenja ako mu legat ili papa iz Pisma dokažu njegove zablude i pokažu da se njegvo učenje protivi Božjoj Reči. Izrazio je takođe svoju zahvalnost Bogu što ga je udostojio da strada u tako svetom delu.

---

[61] Martyn, The Life and Times of Luther, str. 271. 272.

[62] D' Aubigné, op. cit., knj. IV, gl. 8. – Ibid., knj. IV, str. 10.

Izborni knez je do sada slabo poznavao reformatorovu nauku, ali je bio duboko dirnut iskrenošću, snagom i jasnoćom Luterovih reči. Dok se ne dokaže da je reformator u zabludi, Fridrih je odlučio da bude njegov zaštitnik. odgovarajući na legatov zahtev, pisao je: »Budući da se doktor Martin Luter javio pred vas u Augzburgu, time treba da ste zadovoljni. Mi nismo očekivali da ćete ga primoravati da se odrekne ne dokazavši mu njegove zablude. Nijedan od učenih ljudi u mojoj kneževini nije me obavestio da je Martinova nauka bezbožna, antiHrišćanska ili jeretička!« Knez je takođe odbio da pošalje Lutera u Rim ili da ga istera iz svoje države.

Izborni knez je video da je moral u društvu veoma pao. Potrebna je bila velika reforma. Uvudio je da je uzaludan svaki pokušaj da se suzbiju ili kazne zločini ako svaki ne prizna i ne pokori se Božjim naredbama i zahtevima jedne prosvetljene savesti. Video je da Luter radi baš na tome i potajno se radovao što se u crkvi počeo osećati bolji uticaj.

Izborni knez je takođe primetio da Luter ima veliki uspeh i kao profesor na univerzitetu. Prošla je tek jedna godina otkako je reformator prikucao svoje teze na vratima crkve, i već se moglo primetiti da se znatno smanjio broj hodočasnika koji su prilikom praznika Svih svetih posećivali crkvu. Rim nije više imao toliko poštovalaca i nije primao toliko darova kao pre, ali mesto toga pojavili su se drugi ljudi, koji su sada dolazili u Vitenberg ne kao hodočasnici, da obožavaju relikve, nego kao studenti, da ispune univerzitetske dvorane. Luterovi spisi su svuda probudili novo interesovanje za Sveto Pismo, o ne samo iz Nemačke nego i iz drugih zemalja, sticali su se studenti na Vitenbrški univerzitet. Mladići ugledavši prvi put Vitenberg, »podizali su ruke k nebu i hvalili Boga što je učinio da svetlost iz toga grada kao sa Siona, u staro doba, i da se odatle raširi do najudaljenijih zemalja.«[63]Luter je do sada samo delimično napustio zablude Rima. Ali kada je upoređivao Sveto Pismo sa papinim odlukama i naredbama, bio je zaprepašćen. »Čitam papske dekretalije«, pisao je Spalatinu,« i kažem ti da ne znam da li je papa sam antiHristos ili njegov poslanik, toliko je Hristos u tim dekretalijama lažno prikazan i čak razapet.«[64] Ipak, Luter je u to vreme još bio odan sin rimske crkve, i nije pomišljao da će se ikada od nje odvojiti. Reformatorovi spisi i njegova nauka proširili su se po celom Hrišćanskom svetu. Delo je doprlo u Švajcarsku i Holandiju. Pojedini primerci Luterovih spisa prokrčili su sebi put u Francusku i Španiju. U Engleskoj je njegovo učenje bilo primljeno kao reč života. Istina je prodrla u Belgiju i u Italiju. Hiljade njih su se probudili iz svog duhovnog mrtvila u život radosti, koji nam pružaju nada i vera.

Rim se sve više ljutio zbog Luterovih napada, a neki od njegovih fanatičkih protivnika, čak i neki profesori katoličkih univerziteta, izjavili su da onaj koji bi ubio tog buntovnog monaha ne bi time zgrešio. Jednoga dana pribiližio se reformatoru neki stranac sa sakrivenim pištoljem ispod ogrtača i upitao ga zašto se svuda kreće sam. Luter je odgovorio: »Ja sam u Božjoj ruci. On je moja snaga i štit. Što mi može čovek?« Na ove reči stranac je poblijedio i pobegao od njega kao od prisutnosti kakvog nebeskog bića.

Rim je želeo da uništi Lutera, ali Bog je bio njegova odbrana. Njegova nauka se svuda slušala: u kolibama i samostanima, u dvorovima plemića, na univerzitetima i u carskim palatama. Na svim stranama ustajali su plemeniti ljudi da podupru njegove napore.

Otprilike u to vreme pronašao je Luter, čitajući Husova dela, da je češki reformator učio veliku istinu o opravdanju verom, koju je on sam isticao i propovedao. »Svi mi«, uzviknuo je on, »Pavle, Augustin i ja smo husisti, ni ne znajući to!« Bog će sigurno kazniti svet zato što mu je istina bila

[63] Ibid., knj. V, gl. 1.

[64] Ibid., knj. VI, knj. 1.

otkrivena pre jednog veka, ali ju je on spalio.«[65]

U jednom spisu upućenom caru i Nemačkom plemstvu, Luter je pisao o papi: »Strašno je gledati onoga koji se smatra Hristovim namjesnikom gde živi u većem raskošu nego sam car. Da li je time sličan siromašnom Isusu ili poniznom Petru? On je, govore, neki gospodar sveta! Ali Hrist, čijim se namjesnikom on smatra, rekao je: »Moje carstvo nije od ovoga sveta.« »Može li vlast namjesnika biti veća od njegovog Gospodara?«[66]

O univerzitetima Luter je pisao: »Bojim se da će univerziteti postati široka vrata pakla ako se tamo marljivo ne bude objašnjavalo Sveto Pismo i usađivalo u srca mladih. Nikome ne savetujem da šalje svoje dete onamo gde Sveto Pismo nije merilo života. Svaka ustanova u kojoj se stalno ne proučava Božja reč, izopačiće se.«

Ovaj spis se munjevitom brzinom raširio po celoj Nemačkoj i učinio je veliki utisak na narod. ceo se narod ustalasao, i mnogi su počeli da se skupljaju pod zastavom reformacije. Goreći od želje za osvetom, Luterovi neprijatelji su podstrekavali papu da preduzme protiv njega odlučne mere. Odlučeno je da se njegovo učenje osudi. Luteru i njegovim pristalicama dato je šezedeset dana da se odreknu; u protivnom slučaju biće isključeni iz crkve.

To je bio strašan trenutak za reformaciju. Vekovima su rimske osude o isključenjima bile užas za mnoge moćne vladare; one su bacale u nesreću i očajanje velika crastva. Na one koji su bili njihove žrtve gledalo se sa užasom. Sa njima se postupalo kao sa onim koji su bili stavljeni izvan zakona, izbegavao se svaki dodir s njima, bili su progonjeni do istrebljenja. Luter je dobro video buru koja se spremala da ga uništi, ali on je bio postojan, pun pouzdanja da će Isus biti njegov pomoćnik i zaštitnik. Sa tom verom i hrabrošću mučenika, on je pisao: »Šta će biti, ne znam, niti želim da znam… Neka udarac padne gde hoće, ja se ne plašim. Nijedan list ne pada sa drveta bez volje našega Oca; koliko više se on brine o nama! Lako je umreti za Božju reč, kad je Reč koja je postala telo, umrla za nas. Ako umremo s njime, s njime ćemo i živeti; kad prođemo kroz ono što je On prošao pre nas, bićemo tamo gde je i On, i živećemo zauvek s njime.«[67]

Kada je papska poslanica stigla Luteru, on je rekao: »Ja je prezirem i odbacujem kao bezbožnu i lažnu… U njoj se osuđuje sam Hrist. Radujem se što mogu podneti takva zla za napredak dela. Sada sam već mirniji, jer znam da je papa antiHrist, i da sedi na samom sotonskom prestolu…«[68]

Ipak, papska presuda nije ostala bez učinka. tamnice, mučenja i mač bili su moćna oruđa kojima se moglo nagnati na pokornost. Slabi i praznoverni drhtali su pred papskim dekretom. Iako je većina saosećala sa Luterom, ipak mnogi su toliko cenili svoj život da ga ne bi žrtvovali za delo reformacije. Po svemu je izgledalo da se reformacija približava svome kraju.

Ali Luter je bio neustrašiv. Rim je bacio na njega svoje anateme, i svet je bio uveren da će on morati ili da pogine ili da se pokori. Ali strašnom žestinom reformator je vratio osudu prokletstva njenom autoru i javno je proglasio svoju odluku da za uvek prekida sa Rimom. U prisutnosti mnoštva studenata, profesora i građana svih staleža, Luter je spalio papsku bulu zajedno sa kanonskim zakonima, dekretalijama i nekim spisima koji su podupirali papsku vlast. On je rekao: »Moji neprijatelji spaljivanjem mojih spisa mogli su da naškode delu istine u mislima običnih ljudi i da upropaste duše, zato i ja sada spaljujem njihove knjige. Otpočela je ozbiljna borba. Do sada sam se

[65] Wylie, op. cit., knj. VI, gl. 1.

[66] D' Aubigné, op. cit. knj. VI, gl. 3.

[67] D' Aubigné, op. cit. knj. VI, gl. 9.

[68] Ibid., op. cit., knj. VI, gl. 9.

samo igrao sa papom. Ovo delo započeo sam u Božje ime; ono će se završiti bez mene. Njegovom moći.«

Na prekore svojih neprijatelja, koji su ismehavali slabost njegove stvari, Luter je odgovorio: »Ko zna nije li me Bog izabrao i pozvao da izvršim ovo delo? Ne bi li trebalo da se boje da, prezirući mene, preziru i samoga Gospoda? Mojsije je bio sam u vreme izlaska iz Egipta. Ilija je bio sam u vreme vladanja cara Ahaba; Isaija je bio sam u Jerusalimu; Jezekilj je bio sam u Vavilonu… Bog nije nikada izabrao za proroka nekog poglavara svešteničkog ili neku drugu veliku ličnost; on je obično birao jednostavne i prezrene ljude, jednom čak pastira Amosa. U svim vekovima, sveti su bili primorani da karaju velikaše, careve, knezove, sveštenike i učene ljude, i to uz opasnost po svoj život… Ne kažem da sam i ja prorok, ali velim da treba utoliko više da se plaše što sam ja sam, a njih mnogo. Siguran sam da je Božja reč uz mene, a ne uz njih.«[69]

Ipak, Luter se nije bez strašne unutrašnje borbe sa samim sobom odlučio da se odvoji od crkve. U to vreme on je pisao: »Svaki dan sve više i više osećam kako je teško napustiti običaje koje smo primili u detinjstvu. O koliko me je bola stajalo da zauzmem stav nasuprot papi i da ga proglasim antiHristom, pa makar da imam uz sebe Sveto Pismo!… Koliko je moje srce patilo! Koliko puta sam sebi postavljao gorko pitanje, koje su tako često ponavljale papine pristalice: Zar si samo ti mudar? Zar je moguće da su svi drugi u zabludi? Šta će biti ako si ti, uprkos svemu, u zabludi, i u svoju zabludu uvlačiš tolike duše, koje će na kraju zauvek propasti? Tako sam se borio sa sobom i sa sotonom, dok nije Hrist, svojom nepogrešivom rečju ohrabrio moje srce protiv ovih sumnji.«[70]

Papa je zapretio Luteru isključenjem iz crkve ako se ne odrekne, i sada se ova pretnja ispunila. Objavljena je nova papska poslanica, koja je proglasila Lutera zauvek isključenim iz crkve i prokletim od neba, a isto prokletstvo palo je na sve one koji bi prihvatili njegovo učenje. Velika borba je svom žestinom otpočela.

Svi oni kojima se Bog služi da objave istinu za svoje vreme uvek će nailaziti i na protivljenje. U Luterove dane bila je jedna istina od posebne važnosti za ono vreme; i danas postoji istina za naše vreme. Onaj koji sve izvršuje po savetu svoje volje, našao je za potrebno da stavi ljude u razne prilike i da im poveri dužnosti koje odgovaraju vremenu u kome žive i prilikama u kojima se nalaze. Ako oni cene datu svetlost, biće im dato veće videlo. Ali danas većina ljudi isto tako malo teži za istinom, kao i papine pristalice koje su se podigle protiv Lutera. Kao u prošlim vekovima, i danas postoji sklonost da se prime ljudske tradicije i teorije. Oni koji iznose istinu za sadašnje vreme ne treba da očekuju da će naići na bolji prem nego reformatori u ranijim vekovima. Velika borba između istine i zablude, između Hrista i sotone, sve će se više zaoštravati do kraja svetske istorije.

Isus je rekao svojim učenicima: »Kad biste bili od sveta, onda bi svet svoje ljubio, ali kako niste od sveta, nego vas ja od sveta izabrah, zato mrzi na vas svet. Opominjite se reči koju vam ja rekoh: nije sluga veći od gospodara svojega. Ako mene izagnaše, i vas će izagnati, ako moju reč održaše, i vašu će održati.« ***Jovan 15, 19. 20. S druge strane, naš Gospod jasno izjavljuje: »Teško vama kad stanu svi dobro govoriti o vama. Jer su tako činili i lažnim prorocima očevi njihovi.« ***Luka 6, 26. Duh današnjeg sveta nije više u saglasnosti s Duhom Hristovim od onoga u ranijim vremenima. Oni koji danas propovedaju Božju Reč, u njenoj čistoti, neće biti primljeni sa većom naklonošću od onih u prošlim vremenima. Protivljenje istini može promeniti svoj oblik; neprijateljstvo ne mora biti tako otvoreno jer je lukave; ali isto protivljenje postoji i postojaće do kraja.

---

[69] Ibid., op. cit., knj. VI, gl. 10.

[70] Martyn, op. cit., str. 372. 373.

8. LUTER PRED DRŽAVNIM SABOROM

Novi car, Karlo V, stubio je na presto Nemačke. Izaslanici Rima su se požurili da mu čestitaju i da ga nagovore da upotrebi svoju moć protiv reformacije. S druge strane, izborni knez saski, kome je Karlo u velikoj meri dugovao svoju krunu, molio je cara da ništa ne preduzme protiv Lutera dok ga ne sasluša. Car je na taj način došao u težak položaj i nepriliku. Papine pristalice nisu tražile ništa manje nego da car ediktom osudi Lutera na smrt. Izborni knez je odlučno izjavio da »ni njegovo Veličanstvo niti iko drugi nije dokazao da su Luterovi spisi netačni«; zato on traži da se doktoru Martinu dâ garantno pismo da bi se mogao pojaviti pred sudom učenih, pobožnih i nepristrasnih sudija.«[71]

Pažnja ovih stranaka bila je sada upravljena na sabor Nemačkih država, koji je bio sazvan u Vormsu uskoro posle stubanja Karla V na presto. Na tom saboru trebalo je raspravljati o važnim političkim i drugim pitanjima. Po prvi put su se Nemački knezovi trebali sastati sa svojim mladim vladarom u savetodavnoj skupštini. Sa svih strana države došli su crkveni i državni velikodostojnici.

Svetovni velikaši visokog roda, moćni i ljubomorni na svoja nasledna prava; crkveni poglavari, svesni svog superiornog položaja i svoje moći; dvorski vitezovi, sa svojom naoružanom pratnjom; poslanici stranih i dalekih zemalja, – svi su se okupili u Vormsu. Ipak, glavni predmet pažnje ovog velikog sabora bila je stvar saskog reformatora.

Karlo V je prethodno naredio izbornom knezu da dovede Lutera sa sobom u sabor, obećavši mu svoju zaštitu i slobodu da raspravlja o spornom pitanju sa merodavnim osobama. Luter je nestrpljivo očekivao da stubi pred cara. Njegovo zdravlje je bilo tada vrlo pogoršano; ipak je pisao izbornom knezu: »Ako ne mogu zdrav doći u Vorms, neka me prenesu tamo bolesna kakv jesam. Jer ako me car zove, ne smem da sumnjam da me zove Bog. Ako nameravaju upotrebiti protiv mene nasilje, što je verovatno (jer me ne zovu da me pouče), ja svoju stvar predajem u Božje ruke. Još živi i vlada onaj koji je trojicu mladića izbavio iz ognjene peći. Ako me On ne spasi, moj život ne vredi mnogo. Sprečimo samo da evanđelje ne bude izloženo ruglu zlih, i budimo gotovi da za njega prolijemo svoju krv da ne bi oni trijumfirali. Ne mogu znati da li će više moj život ili moja smrt poslužiti spasenju svih… Očekujte od mene sve, samo ne bekstvo i odricanje. Bežati ne mogu, a još manje odreći se.«[72]

Vest da će Luter doći na sabor u Vorms izazvala je u gradu veliko uzbuđenje. Aleander, papski izaslanik, kome je specijalno bio poveren zadatak da suzbije reformaciju, veoma se uznemirio i rezgnevio. Znao je da će Luterov dolazak na sabor imati kobne posledice za papstvo. Voditi istragu o slučaju koji je papa već osudio, značilo bi prezreti papin autoritet. On se dalje bojao da bi snažni i rečiti Luterovi dokazi mogli odvratiti mnoge knezove od pape. Zato je najenergičnije uložio kod Karla V prigovor protiv Luterovog dolaska u Vorms. Otprilike u to vreme bila je objavljena i bula o Luterovom isključenju iz crkve. Ovaj događaj i nagovaranja papinog legata naveli su cara da popusti. On je pisao izbornom knezu da Luter, ako ne želi da se odrekne, mora ostati u Vitenbergu.

Nezadovoljan ovom pobedom, Aleander je manevrisan svojom moći i lukavstvom da isposluje Luterovo osuđenje. Sa istrajnošću, koja bi bila dostojna jednog boljeg cilja, optuživao je Lutera pred knezovima, prelatima i drugim članovima sabora zbog ustanka, pobune, bezbožnosti i bogohulnosti. Ali žestina i strast koju je legat pokazivao otkrivali su kakav ga duh prožima. »Mržnja i osveta ga

[71] D' Aubigné, op. cit. knj. VI, gl. 11.

[72] Ibid., knj. VII, gl. 1.

gone«, govorili su svi, »a ne revenost i pobožnost.«[73]

Većina sabora više nego ikada, bila je naklonjena Luterovom delu.

Aleander je sa udvostručenom revnošću navaljivao na cara da izvrši papinu presudu. Ali po Nemačkim zakonima nije bilo moguće da to učini bez pristanka knezova. Na kraju, pobeđen legatovom nametljivošću, car mu je zapovedio da iznese svoju stvar pred sabor. »To je bio za papinog nuncija dan slavlja. Sabor je bio velik, ali je još veći bio predmet rasprave. Aleander je branio Rim… majku i gospodaricu svih crkava.« Trebalo je da zastupa vrhovnu Petrovu vlast pred sakupljenim knezovima Hrišćanstva, »Obdaren rečitošću, pokazao je da je dorastao veličini dane prilike. Proviđenje je htelo da Rim, pre nego što bude osuđen, dobije priliku da iznese svoju stvar pred najveličanstveniji sud na usta svog najsposobnijeg govornika.«[74] Oni koji su bili naklonjeni reformatoru gledali su ga sa izvesnom bojaznošću na uticaj Aleanderovog govora. Izborni knez saski nije bio prisutan, ali je poslao neke od svojih savetnika da slušaju papinog izaslanika i da uzmu pribilješke njegovog govora.

Svom silom učenosti i rečitosti Aleander se naprezao da pobe istinu. On je protiv Lutera podizao optužbu za optužbom, nazivajući ga javnim neprijateljem crkve i države, živih i mrtvih, sveštenika i svetovnjaka, koncila i pojedinih Hrišćana. U Luterovim spisima ima toliko zabluda da bi se zbog njih moglo spaliti sto hiljada jeretika.«

Na kraju govora nastojao je da iznese ruglu i podsmehu sve pristalice reforme. »Ko su ti luterani? Gomila bestidnih učitelja, pokvarenih sveštenika, raspuštenih redovnika, nerazumnih pravnika, pokvarenog plemstva, izopačenog i zavedenog naroda. Koliko je katolička stranka mnogobrojnija, sposobnija i silnija! Jednodušna odluka ovog sjajnog sabora će prosvetliti proste, opomenuti nerazumne, pomoći će neodlučnima i ojačati slabe.«[75]

Takvim oružjem bili su napadani branioci istine svih vekova. To isto oružje i danas se upotrebljava protiv onih koji se usuđuju da se usprotive javnim zabludama služeći se jednostavnim i jasnim učenjem Božje reči. »Ko su ti propovednici novih nauka?«, viču oni koji žele jednu popularniju religiju. »Oni su neobrazovani, malobrojni i iz najsiromašnijih staleža a ipak tvrde da imaju istinu i da su Božji izabrani narod. Oni su neznalice i obmanuti. Koliko je veće naša crkva i njen uticaj! Koliko velikih i učenih ima među nama! Koliko je veća sila na našoj strani!« Ovi dokazi imaju veliki uticaj na svet, ali ni danas nisu logičniji nego što su bili u danima reformatora.

Reformacija se nije svršila sa Luterom, kako to neki misle. Ona se mora nastavljati do svršetka istorije sveta. Luterovo delo sastojalo se u tome da obasja druge svetlošću kojom je Bog obasjao njegovu stazu; ipak, on nije primio svu svetlost koja je trebala da bude otkrivena svetu. Od onog vremena do danas, uvek je nova svetlost obasjavala stranice Svetoga pisma, i uvek su se otkrivale nove istine.

Legatov govor učinio je dubok utisak na sabor. Luter nije bio prisutan da jasnim i uverljivim istinama Božje reči pobedi papskog borca. Većina na saboru je bila sklona ne samo da osudi Lutera i njegovu nauku nego i da iskoreni krivoverstvo. Rim je imao najbolju priliku da odbrani svoju stvar. Sve što je mogao kazati u svoju odbranu, to je kazao. Ali njegova prividna pobeda bila je znak poraza. Od sada razlika između istine i zablude biće to jasnija što će njihova borba biti otvorenija. Nikada više posle ovog dana nije Rim stajao tako sigurno kao do tada.

---

[73] Ibid., knj. VII, gl. 1.

[74] Wylie, op. cit., knj. VI, gl. 4.

[75] D' Aubigné, op. cit., knj. VII, gl. 1.

Dok je većina članova sabora bila spremna da preda Lutera osveti Rima, mnogi od njih su videli i osuđivali zlo koje je postojalo u crkvi, i želeli su da se iskorene zloupotrebe od kojih je stradao Nemački narod, a koje su bile prouzrokovane pokvarenošću i lakomstvom sveštenika. Legat je prikazao papstvo u najlepšoj boji. Tog trenutka Božji Duh je pokrenuo jednog člana sabora da prikaže pravu sliku papske tiranije. Sa plemenitom odlučnošću ustao je saski knez Georg u tom kneževskom saboru i poraznom tačnošću opisao je prevare i poroke papstva i njihove rđave posledice. Na kraju je rekao: »To su samo neke od zloupotreba koje govore protiv Rima. Odbacuju svaki stid, i jedini im je cilj… novac, novac, novac! Tako propovednici, koji bi trebali da propovedaju istinu, u stvari govore samo laž, i ne samo da ih se trpi, nego ih se i nagrađuje, jer, u koliko više lažu, u toliko su veći njihovi dobici. Iz ovih kaljavih izvora teku te prljave vode. Razvrat pruža ruku tvrdičluku… Nažalost, sveštenstvo stvara sablazan koji tolike jadne duše baca u večnu propast. Mora se izvršiti opća reforma.«[76]

Sam Luter ne bi mogao izneti jače i izrazitije optužbe protiv papske pokvarenosti. A činjenica da je govornik bio odlučan reformatorov neprijatelj, dala je njegovim rečima još veću važnost.

Da su oči članova sabora bile otvorene, oni bi u svakoj sredini videli Božje anđele kako prosipaju svetle zrake u tamu, otvarajući umove i srca za primanje Božje istine i mudrosti, i tako je bio pripravljen put velikom delu koje je trebalo da se izvrši. Martin Luter nije bio prisutan, ali glas Nekoga većeg od njega čuo se na saboru.

Odmah je narodni sabor izabrao jednu komisiju koja je trebala da sastavi listu svih papskih poreza, koji su tako teško pritiskivali Nemački narod. Ova lista sadržavala je sto i jednu tačku, i podneta je caru sa molbom da preduzme potrebne korake da se te zloupotrebe ukinu. »Kolike duše su izgubljene!« rekli su članovi komisije. »Kakva pljačkanja, iznuđivanja i podmićivanja se dešavaju zbog toga što ih dozvoljava vrhovna glava Hrišćanstva. Naša je dužnost da stanemo na put propasti i sramoti našeg naroda. U tu svrhu molimo vas najpokornije da odredite opću reformu i da je preduzmete i sprovedete.«[77]

Sabor je sada zatražio da se dovede reformator. Uprkos molbi, protestu i pretnjama Aleandera, papskog delegata, car je napokon pristao, i Luter je pozvan da dođe pred sabor. Sa pozivom mu je predano i pismo kojim mu se garantuje siguran povratak. Poziv mu je odneo u Vitenberg jedan glasnik kome je bilo naređeno da prati Lutera do Vormsa.

Luterovi prijatelji su se uplašili i ražalostili. Poznavajući predrasude i mržnju prema njemu, bojali su se da neće poštovati garantno pismo i molili su ga da svoj život ne izlaže sigurnoj opasnosti. On im je odgovorio: »Papske pristalice ne žele moj dolazak u Vorms, nego moju osudu i smrt. Ništa za to! Ne molite se za mene, nego za Božju Reč… Hristos će mi dati svoga Duha da pobedim propovednike zabluda. Ja sam ih prezirao u svome životu, i pobediću ih svojom smrću. Njihov cilj je u Vormsu da me primoraju da se odreknem; evo kakvo će biti moje odricanje: Pre sam rekao da je papa Hristov namjesnik, a sada kažem da je protivnik Gospoda i apostol đavola.«[78]

Luter nije smeo da putuje sam na ovom opasnom putu. Osim carskog poslanika, njegova tri najbolja prijatelja odlučila su da ga prate. Melanhton je toplo molio da im se pridruži. Njegovo srce bilo je vezano sa Luterovim, i on je želeo da ga prati, ako je potrebno, bilo u tamnicu ili u smrt. Ali njegovoj molbi nije bilo udovoljeno. U slučaju da Luter pogine, njegov mladi suradnik trebao je da

[76] Ibid., knj. VII, gl. 4.

[77] Ibid., knj. VII, gl. 4.

[78] Ibid., knj. VII, gl. 6.

nosi teret reformacije. Opraštajući se sa Melanhtonom, reformator je rekao: »Ako se ne vratim, i ako me moji neprijatelji ubiju, nastavi da propovedaš i stoj čvrsto u istini. Radi mesto mene… Ako ti živiš, moja smrt neće značiti veliki gubitak.«[79] Studenti i građani koji su se sakupili da prisustvuju Luterovom odlasku, bili su duboko potreseni. Mnogi čija su srca bila dirnuta evanđeljem, pozdravili su se s njime plačući. Tako su reformator i njegovi pratioci napustili Vitenberg.

Na putu su se osvedočili da je narod potišten zbog rđavih slutnji. U nekim gradovima nisu im ukazivane nikakve počasti. U jednom hotelu gde su prenoćili, jedan sveštenik, Luterov prijatelj, izrazio je svoju bojazan za reformatora, pokazujući na sliku Savonarole, talijanskog reformatora, koji je bio pogubljen zbog svoje vere. Drugog dana saznalo se da su Luterovi spisi osuđeni u Vormsu. Carski poslanici raznosili su carski ukaz i pozivali narod da preda vlastima zabranjene knjige. Luterov pratilac, bojeći se njegovu sigurnost u saboru, i misleći da se on pokolebao u svojoj odluci, upitao ga je »da li još uvek želi da nastavi put.« Luter je odgovorio: »Iako su me prokleli i to objavili u svakom gradu, ja ću ipak ići.«[80]

U Erfurtu su Lutera primili sa velikim počastima. Opkoljen gomilom poštovalaca, prolazio je ulicama kojima je nekad prolazio tako često sa svojom prosjačkom torbom. Posetaio je svoju samostansku ćeliju i setio se borbe kroz koju je prošao da bi u svoje srce primio svetlost koja je sada obasjala celu Nemačku. Pozvali su ga da propoveda. To mu je bilo zabranjeno, ali carski poslanik mu je dozvolio, i redovnik, koji je nekada bio sluga u ovom samostanu, sada se popeo na propovedaonicu.

Pred velikim mnoštvom slušalaca propovedao je o Hristovim rečima: »Mir vama!« On je rekao: »Svi filozofi, doktori, pisci trudili su se da nauče ljude kako mogu dobiti večni život, ali nisu uspeli. Ja sada želim da vam to kažem… Bog je vaskrsnuo iz mrtvih jednog čoveka i razbio vrata pakla. To je delo spasenja… Hristos je pobedio, eto radosne vesti, i mi smo spašeni njegovim delom, a ne našim delima… Naš Gospod Isus Hristos je kazao: ’Mir vam, pogledajte moje ruke’; to znači: Gledaj, o čoveče, ja, sam ja sam onaj koji oduzimam grehe i spasava. I sada imaj mir, veli Gospod.«

Nastavio je objašnjavajući da se prava vera otkriva u svetom životu. »Pošto nas je Gospod spasao, neka naša dela budu po njegovoj volji. Jesi li bogat? neka tvoje bogatsvo služi na korist siromašnima. Jesi li siromašan? Neka tvoja služba bude korisna bogatima. Ako je tvoj posao koristan samo tebi, onda je služba koju misliš da činiš Bogu lažna.«[81]

Ljudi su slušali kao bez daha. Hleb života lomljen je dušama koje su umirale od gladi. Hristos je bio uzdignut pred njima iznad popa, legata, careva i cara. Luter nije ništa spomenuo o svom opasnom položaju. Nije hteo da na sebe privlači pažnju i izaziva saosećanje. Gledajući na Hrista, zaboravio je na sebe. On se sakrio iza Mučenika sa Golgote, nastojeći jedino da predstavi Hrista lkao iskupitelja grešnika.

Nastavljajući svoj put, reformator je bio svuda predmet najvećeg interesiranja. Radoznala gomila tiskala se oko njega. Prijateljski glasovi upozoravali su na namere rimokatolika: »Spaliće vas« – govorili su jedni – vaše telo pretvoriće u pepeo kao što su učinili sa Janom Husom.« On je odgovarao: »Kad bi duž celog puta od Vormsa do Vitenberga palili vatru, čiji bi plameni jezici dopirali do neba, ja ću ipak ići tim putem u ime Gospoda. Izaći ću pred njih, ući ću u čeljust te

[79] Ibid., knj. VII, gl. 6.
[80] Ibid., knj. VII, gl. 7.
[81] Ibid., knj. VII, gl. 7.

nemani, slomiću joj zube i propovedaću Gospoda Isusa Hrista.«[82]

Vest o njegovom približavanju Vormsu prouzrokovala je veliku uznemiranost. Njegovi prijatelji bojali su se za njegovu sigurnost. Oni su se trudili svim silama da ga odvrate da ne uđe u grad. Na podsticaj papinih pristalica, njemu je savetovano da se povuče u dvorac nekog prijateljskog viteza gde može da se sve reši na prijateljski način. Prijatelji su pokušali da u njemu probude strah, opisujući opasnosti koje su mu pretile. Sve je bilo uzalud. Luter je nepokolebljivo odgovorio: »Kada bi u Vormsu bilo toliko đavola koliko ima crepova na krovovima, ipak bih ušao u grad.«[83]

Prilikom njegovog dolaska u Vorms veliko mnoštvo je krenulo prema gradskim vratima da mu zažele dobrodošlicu. Tako veliko mnoštvo nije se sakupilo ni da pozdravi cara. Oduševljenje je bilo veliko; odjednom, usred mnoštva, zapevao je jedan prodoran i tužan glas jednu pogrebnu pesmu da Lutera podseti na sudbinu koja ga čeka. »Bog će biti moja odbrana«, rekao je on silazeći sa kola.

Papine pristalice nisu verovale da će se Luter usuditi da dođe u Vorms. Njegov dolazak ih je ispunio strahom. Car je odmah pozvao svoje savetnike da se posavetuje o postupku koji treba preduzeti. Jedan od biskupa, papin okoreli pristalica, izjavio je: Mi smo o tome dosta raspravljali. Neka se vaše Veličanstvo jednom oslobodi tog čoveka. Nije li Sigismund dao da se Jan Hus spali? Naša dužnost nije da damo niti poštujemo garantno pismo jednog jeretika.« »Ne«, rekao je Karlo, »mi treba da držimo svoja obećanja.«[84] Prema tome, odluka je pala: Luter treba da dođe pred sabor.

Cio je grad želeo da vidi tog neobičnog čoveka. Uskoro je gomila posetailaca ispunila njegov stan. Luter se tek oporavio od svoje nedavne bolesti; bio je umoran od puta koji je trajao čitave dve sedmice. Morao je da se pripremi za svoj sutrašnji svečani dolazak pred sabor, i potreban mu je bio mir i odmor. Ali želja da ga vide bila je tako velika da su se plemići, knezovi, sveštenici i građani tiskali oko njega, tako da mu je za odmor ostalo samo nekoliko sati. Među njima bilo je plemića koji su smelo tražili od cara reformu crkvenih zloupotreba, i koji su, kaže Luter, »svi oslobođeni mojim evanđeljem.«[85] Prijatelji i neprijatelji su dolazili da vide neustrašivog redovnika; a on je primao sve istim mirom i svima odgovarao dostojanstveno i mudro. Njegovo držanje bilo je čvrsto i hrabro. Njegovo lice, blijedo i mršavo od napora i bolesti, imalo je ljubazan i čak radostan izraz. svečanost i duboka ozbiljnost njegovih reči davale su mu silu kojoj se nji njegovi neprijatelji nisu mogli odupreti. I prijatelji i neprijatelji su mu se divili. Jedni su gledali u njemu božansku silu, a drugi su ponavljali reči fariseja o Hristu: đavo je u njemu.«

Sutradan je Luter bio pozvan da izađe pred sabor. Jedan carski činovnik određen je da dovede Lutera u sabornu dvoranu, ali to mu je jedva uspelo, jer su sve ulice bile prepune gledalaca koji su bili željni da vide monaha koji se usudio da se odupre papskom autoritetu.

Kad se Luter uputio da izađe pred svoje sudije, jedan stari general, junak iz mnogih bitaka, rekao mu je ljubazno: »jadni kaluđeru, jadni kaluđeru, tebe čeka takav okršaj kakav ni ja niti ikoji vojskovođa nije video ni u najkrvavijoj borbi. Ali ako je tvoje delo pravedno, i ako si siguran u njega, idi napred u ime Boga i ne boj se ništa. Bog te neće ostaviti.«[86]

Napokon je Luter stajao pred državnim saborom. Car je sedeo na prestolu okružen najuglednijim ličnostima carstva. Nikada se nijedan čovek nije pojavio pred veličanstvenijim saborom nego što je

[82] Ibid., knj. VII, gl. 7.
[83] Ibid., knj. VII, gl. 8.
[84] Ibid., knj. VII, gl. 8.
[85] Ibid., knj. VII, gl. 3.
[86] Ibid., knj. VII, gl. 8.

bio ovaj pred kojim je Luter trebao da odgovara zbog svoje vere. »Sama činjenica njegovog pojavljivanja na saboru bila je već sjajna pobeda nad papstvom. Papa je osudio tog čoveka, i sada se taj isti čovek nalazio pred sudom koji se baš ovim postupkom uzdigao iznad pape. Papa je bacio na njega prokletstvo, isključio ga iz svakog ljudskog društva, a on je sada najučtive bio pozvan i primljen pred najveličanstveniji sabor sveta. Papa ga je osudio na doživotno šutanje, a sada je on trebao da govori pred hiljadama pažljivih slušalaca, sakupljenih iz najudaljenijih Hrišćanskih zemalja. Na ovaj način je Luterovom zaslugom došlo do velikog preokreta. Rim je već počeo da silazi sa svog prestola, a uzrok tome bio je glas jednog monaha.«[87]

Pred tako moćnom i slavnom skupštinom, reformator skromnog porekla zbunio se i uplašio. Neki knezovi videvši njegovo uzbuđenje, približili su mu se ljubazno, i jedan od njih mu je šapnuo: »Ne bojte se onih koji ubijaju telo, a dušu ne mogu pogubiti.« Drugi je dodao: »Kad vas izvedu pred upravitelje i careve imena mojega radi, Duh Oca vašega daće vam što govoriti.« Tako su velikaši ovoga sveta upotrebili Hristove reči da bi ohrabrili Božjeg slugu u času iskušenja.

Lutera su doveli do određenog mesta nasuprot carskom prijstolu. U sabornoj dvorani nastala je tišina. Tada je ustao jedan carski službenik, pokazao je na zbirku Luterovih spisa i pozvao reformatora da odgovori na dva pitanja: da li priznaje da su to njegovi spisi i da li je voljan da se odrekne mišljenja koje je izneo u njima. Pošto su bili pročitani naslovi knjiga, Luter je odgovorio da, što se tiče prvog pitanja, priznaje da su te knjige njegove. »Što se tiče drugog pitanja«, rekao je on, »pošto je to pitanje vere i spasenja duša, i pošto se tiče Božje reči, koja je najveće i najdragocenije blago na nebu i na zemlji, postupio bih nerazumno ako bih odgovorio pre nego što razmislim, jer bih možda tvrdio manje nego šta prilike nalažu ili više nego što istina zahteva, i na taj način bih sagrešio protiv Hristovih reči: ’I ko se god odreče mene pred ljudima, i ja ću se njega odreći pred Ocem svojim koji je na nebesima.’ ***Matej 10, 33. Zato ponizno molim carsko Veličanstvo da mi da vremena da razmislim kako bih mogao odgovoriti a da ne sagrešim protiv Božje Reči.«[88]

Podnevši taj zahtev, Luter je postupio mudro. Na ovaj način uverio je sabor da ne postupa pokrenut strašću ili ličnim pobudama. Takav mir i savlađivanje samoga sebe, koje se nije očekivalo od čoveka koji se pokazao tako smelim i nepopustljivim, ojačalo je njegovu snagu i osposobilo ga da kasnije odgovori razumno i odlučno, mudro i dostojanstveo, čime je iznenadio i zbunio svoje protivnike, i ukorio njihovu drskost i oholost.

Sledećeg dana trebalo je da izađe pred sabor i da da svoj konačni odgovor. Reformator je za trenutak izgubio hrabrost, gledajući sile koje su se udružile protiv istine. Njegovo pouzdanje se pokolebalo, obuzeo ga je strah i drhtanje, i osećao je užas. Opasnosti su se množile pred njime, izgledalo je da će njegovi neprijatelji trijumfirati i sile tame prevladati. Oblaci su se nagomilali pred njime i izgledalo je da će ga odvojiti od Boga. On je čeznuo za pouzdanjem da svemogući Bog bude s njime. U duševnom strahu bacio se licem na zemlju, i iz njegovog slomljenog srca oteli su se vapaji koje je samo Bog mogao popuno da razume.

»O svemogući i večni Bože«, govorio je on, »kako je strašan ovaj svet! Eto, otvorio je svoje čeljusti da me proguta, a ja imam tako slabo pouzdanje u tebe… Ako se moram oslanjati samo na snagu ovoga sveta, onda je sve izgubljeno za mene. Došao je moj poslednji čas, moja je osuda izgovorena… O Gospode, pomozi mi Ti protiv sve mudrosti ovoga sveta. Učini to,… Ti sam,… jer to nije moje delo, već tvoje. Ja nemam nikakvog ličnog posla ovde; nemam šta da raspravljam sa

[87] Ibid., knj. VII, gl. 8.

[88] Ibid., knj. VII, gl. 8.

velikašima ovoga sveta… Ali ovo delo je tvoje, ono je večno. O Gospode pomozi mi! Verni, nepromenljivi Bože, ja se ne uzdam ni u jednoga čoveka… To bi bilo uzaludno. Sve ljudsko je nesigurno. Sve što dolazi od čoveka propada… Ti si me izabrao za ovo delo… Budi ti uz mene radi imena Tvog ljubeljenog Sina Isusa Hrista, koji je moja odbrana, moj štit i moja jaka tvrđava.«[89]

Da bi sačuvao reformatora da se ne pouzda u vlastitu silu i da iznenada ne srne u propast, Bog je u svojoj mudrosti dozvolio da Luter sazna da mu opasnost preti. Užas koji ga je obuzeo nije dosao iz straha od vlastitog stradanja ili od smrti, koja je izgledala neminovna. Nastupio je kritični čas, a on se osećao nesposobnim da ga dočeka. Zbog njegove slabosti delo istine moglo bi da pretrpi poraz. On se borio sa Gospodom, ne za svoju ličnu sigurnost, nego za pobedu istine. Osećao je isti strah i istu duševnu borbu kao Izrailj one noći pored usamljenog potoka. I kao Izrael, on je pobedio u borbi sa Bogom. U svojoj potpunoj nemoći, uhvatio se čvrsto verom za Hrista, moćnog Osloboditelja. Bio je ohrabren sigurnošću da neće izaći sam pred sabor. Mir je ponovo zavladao njegovom dušom, i on se radovao što mu se pruža prilika da uzdigne Božju Reč pred vladarima naroda. Sa čvrstim pouzdanjem u Boga, Luter se pripremao za borbu koja ga je čekala. Stvorio je plan za svoj odgovor, proverio je neka mesta iz svojih spisa i potražio je u Bibliji pogodne dokaze za potkrepljenje svojih tvrđenja. Tada, stavivši levu ruku na svetu Knjigu, koja je bila otvorena pred njime, i podigavši desnicu k nebu, obećao je »da će ostati veran evanđelju i slobodno ispovedati svoju veru, pa makar je morao zapečatiti svojom krvlju.«

Kada se ponovo pojavio pred državnim saborom njegovo lice nije odavalo ni traga straha ili zbunjenosti. Miran i spokojan, uzvišene hrabrosti i plemenitosti, stajao je kao Božji svedok pred velikašima ove zemlje. Carski službenik zatražio je da čuje njegovu odluku da li je voljan da se odrekne svoga učenja. Luter je odgovorio smerno i ponizno, bez žestine i zuzbuđenja. Njegovo držanje bilo je učtivo i smerno, ali ipak pokazivao je čvrsto pouzdanje i radost, što je iznenadilo sabor.

»Uzvišeni care, svetli knezovi, slavna gospodo«, rekao je Luter, »izlazim danas pred vas po nalogu koji mi je dat juče, i Božjom milošću molim vaše carsko Veličanstvo da milostivo saslušate odbranu dela za koje sam siguran da je pravedno i istinito. Ako možda iz neznanja povredim dvorske običaje i propise, molim vas da mi oprostite, jer nisam odrastao u carskoj palati već u samoći samostana.«[90]

Prešavši odmah na izlaganje, objasnio je da sva njegova dela nisu istog karaktera. U nekim raspravlja o veri i dobrim delima, pa su ih čak i njegovi neprijatelji priznali ne samo bezopasnima nego čak i korisnima. Odreći se njih, značilo bi baciti istinu koju svi priznaju. Druge knjige sastoje se iz spisa koji otkrivaju pokvarenosti i zloupotrebe papstva. Odreći se ovih spisa značilo bi ojačati rimsku tiraniju i otvoriti širom vrata mnogim i većim bezakonjima. U trećoj vrsti svojih knjiga ustaje protiv nekih ličnosti koje su branile javna zla. Što se tiče tih spisa, priznao je da je često bio oštriji nego što to dolikuje. Ne tvrdi da je bez pogreške, ali se i tih knjiga ne može odreći, jer bi takav postupak ohrabrio neprijatelje istine, i oni bi iskoristili priliku da Božji narod tlače sa još većom okrutnošću.

»No, ja sam samo čovek, a ne Bog«, nastavio je on; i zato ću se braniti kao što se Hristos branio: ’Ako sam govorio zlo, dokažite mi u čemu sam pogrešio…’ Zbog toga vas zaklinjem milošću Božjom, uzvišeni care, svetli knezovi, i svi koji ste prisutni, bez obzira na stalež, da mi iz spisa proroka i apostola dokažete da sam pogrešio. Čim budem u to uveren, odreći ću se svojih zabluda i

[89] Ibid., knj. VII, gl. 8.

[90] Ibid., knj. VII, gl. 8.

prvi ću zgrabiti svoje spise i baciću ih u vatru.«

»To što sam upravo kazao jasno pokazuje, nadam se, da sam pažljivo razmotrio i izmerio opasnosti kojima se izlažem; ali se ne plašim već se radujem što je evanđelje i danas kao i nekad uzrok nemira i borbi. To je karakter i sudbina Božje Reči. Isus je kazao: 'Ja nisam došao da donesem na zemlju mir, nego mač.' Bog je divan i strašan u svojim savetima; bojmo se da ne bismo pod izgovorom da želimo da ugušimo strašnu poplavu nepremostivih opasnosti, sadašnje nevolje i večnu pustoš… Mogao bih navesti mnogo primera iz svete Božje Reči. Mogao bih govoriti o faraonu, o caru vavilonskom i o carevima izraelskim koji nikada nisu uspešnije radili na svojoj propasti nego upravo onda kada su, na izgled mudrim savetima, mislili da učvrste svoje carstvo. Bog premešta brda, a oni to ne znaju.«[91]

Luter je govorio Nemački; zamoljen je da iste reči ponovi i na latinskom jeziku. Iako isrpljen pređašnjim naporom, odazvao se molbi, i isti govor je ponovio sa istom jasnoćom i energijom. U tome ga je vodilo Božje proviđenje. Um mnogih knezova bio je toliko zaslepljen zabludama i praznoverjem da prilikom prvog govora nisu mogli da shvate moć Luterovih dokaza, ali prilikom ponovog izlaganja jasno su shvatili iznesene tačke.

Oni koji su uporno zatvorili oči pred svetlošću i odlučili da se ne daju osvedočiti istinom bili su razjareni Luterovim rečima. Kad je Luter prestao govoriti, govornik državnog sabora je gnevno rekao: »Vi niste odgovorili na postavljeno pitanje… Od vas se traži da date jasan i određen odgovor… Hoćete li da se odreknete ili ne?

Reformator je odgovorio: »Pošto vaše Veličanstvo traži od mene jasan, jednostavan i određen odgovor, ja vam ga dajem, a to je: ne mogu potčiniti svoju veru ni papi ni saboru, jer je jasno kao dan da su oni često padali u zablude i jedni drugima protivrečili. Ako me dakle ne uvere dokazima Svetog pisma i jasnim razlozima, ako me ne osvedoče istim mestima koje sam citirao, i ako na taj način ne potpčine moju savest Božjoj Reči, ja se ne mogu i ne želim ničega odreći, jer je opasno za Hrišćanina da govori protiv svoje savesti. Ovo je moje stanovište, i ne mogu drukčije, neka mi Bog pomogne! Amen!«

Tako je ovaj pravedni čovek stajao na sigurnom temelju Božje Reči. nebeska svetlost obasjavala je njegovo lice. Njegovu veličinu i čistotu njegova karaktera, mir i radost koji su izvirali iz njegova srca svi su jasno videli kad je otkrivao sile zabluda i svedočio u prilog vere koja pobeđuje svet.

Cio sabor je od iznenađenja za trenutak zanemio. Prilikom svog prvog odgovora pred saborom Luter je govorio tiho, smernim i gotovo pokornim glasom. Rimokatolici su to smatrali dokazom da se njegova hrabrost počela kolebati. Njegovu molbu za odlaganje rasprave smatrali su predznakom njegovog odricanja. Sam car, posmatrajući Luterov pognut stas, njegovo smerno držanje i njegovo jednostavno delo, rekao je upola prezirno: »Taj monah me neće nikad učiniti jeretikom.« Ali Luterova hrabrost i odlučnost, kao i snaga i jasnoća njegovog dokazivanja, izazvala je kod svih stranaka divljenje. Car je zadivljen uzviknuo: »Ovaj monah govori sa neustrašivim srcem i sa nepokolebljivom hrabrošću,« Mnogi Nemački knezovi gledali su ga s ponosom i zadovoljstvom na tog predstavnika njihovog naroda.

Prijatelji Rima bili su poraženi; njihova stvar bila je u vrlo nepovoljnoj svetlosti. Oni su nastojali da zadrže svoju vlast ne dokazima Svetog pisma, nego pretnjama, tim uobičajenim argumentima Rima. Govornik državnog sabora rekao je: »Ako se ne odrekneš, car i država videće šta treba da učine s tvrdoglavim jeretikom.«

[91] Ibid., knj. VII, gl. 8.

Luterovi prijatelji, koji su s velikom radošću slušali njegovu plemenitu odbranu, zadrhtali su na ove reči: ali Reformator je mirno rekao: »Bog neka mi bude pomoćnik, jer ja se ne mogu odreći ničega.«[92]

Naređeno mu je da izađe iz sabora dok knezovi budu većali. Osećalo se da je nastupio odlučan čas. Luterovo uporno odbijanje da ništa ne porekne moglo bi utecati na tok crkvene istorije kroz sve buduće vekove. Zato su odlučili da mu dadu još jednu priliku da se odrekne. Poslednji put bio je doveden pred sabor. Opet mu je postavljeno pitanje da li želi da se odrekne svoje nauke. On je odgovorio: »Nemam drugo da odgovorim nego što sam odgovorio.« Bilo je jasno da ga ni obećanjima ni pretnjama ne bi uspeli navesti da popusti zahtevima svojih protivnika.

Papske pristalice su se ljutile kad su videle da jedan običan monah prezire vlast pred kojom su drhtali cari i knezovi. Bili su nestrpljivi i želeli su da on u smrtnom mučenju oseti njihov gnev. Ali Luter, iako svestan opasnosti koja mu je pretila, svima je govorio mirno i dostojanstveno, kako dolikuje jednom Hrišćaninu. U njegovim rečima nije bilo ni oholosti, ni srdžbe, ni izvrtanja. Sasvim je izgubio iz vida sebe, zaboravio je na velike ličnosti koje su ga okruživale, osećajući samo jedno: da se nalazi u prisutnosti Onoga, koji je viši od pape, kardinala i cara. Hristos je govorio na usta svoga sluge sa snagom i uzvišenošću koja je na mahove ispunjavala kako prijatelje tako i neprijatelje strahopoštovanjem i divljenjem. Duh Božji, prisutan na ovom saboru, delovao je na srca državnih vođa. Mnogi knezovi smelo su priznali pravednost Luterove stvari. Veliki broj između njih bio je osvedočen u istinu, ali u nekih utisci nisu bili trajni. Bilo je i takvih koji nisu odmah izrazili svoje mišljenje, ali koji su kasnije, pošto su sami proučili Sveto Pismo, postali neustrašivi pomagači reformacije.

Izborni knez Fridrih gledao je vrlo zabrinuto na Luterov dolazak pred državni sabor, i sa dubokim uzbuđenjem slušao je njegov govor. S radošću i zadovoljstvom posmatrao je njegovu hrabrost, odlučnost i uzdržljivost, i odlučio je da ga brani sa još većom energijom. Upoređujući suparničke tabore, video je da je mudrost papa, cara i kardinala bila posramljena snagom istine. Papstvo je doživelo poraz čije će posledice osećati u svim budućim vekovima.

Kada je papin legat video kakav je utisak učinila Luterova odbrana, uplašio se kao nikada pre za sigurnost rimske vlasti, i odlučio je da upotrebi sva sredstva koja su mu stajala na raspoloženju da uništi reformatora. Sa svom rečitošću i diplomatskom veštinom kojom se odlikovao, pokušao je da prikaže mladom caru kako bi ludo i opasno bilo ako bi prijateljstvo i moć rimske stolice žrtvovao za stvar jednog neznatnog monaha.

Njegove reči nisu ostale bez učinka. Sutradan posle Luterova odgovora, car Karlo je na saboru objavio da će nastaviti politiku svojih prethodnika i da će pomagati i štititi rimsku veru. Pošto je Luter odbio da se odrekne zabluda, protiv njega i njegovog učenja ima da se primene najoštrije mere. »Jedan monah, zaveden svojom ludošću, ustao je protiv vere celog Hrišćanstva. Ja ću žrtvovati svoja carstva, svoje blago, svoje prijatelje, svoje telo, svoju krv, svoju dušu i svoj život da zaustavim tu bezbožnost. Ja ću augustinca Lutera poslati kući i zabraniću mu svaki rad u narodu; zatim ću ustati protiv njega i njegovih pristalica isključenjem, prokletstvom i svim mogućim sredstvima da ga uništim. Pozivam sve podanike mojih zemalja da se ponašaju kao pravi Hrišćani.«[93] Ipak, car je izjavio da se garantno pismo kaje je dato Luteru ima poštovati, i pre nego što se protiv njega preduzmu mere, mora mu se dozvoliti da se zdrav i živ vrati kući.

---

[92] Ibid., knj. VII, gl. 8.

[93] Ibid., knj. VII, gl. 9.

Među članovima sabora pojavila su se dva suprotna mišljenja. Papini predstavnici su tražili da se ne poštuje reformatorovo garantno pismo. Kazali su da bi Rajna trebala da primi njegov pepeo, kao što je pre sto godina primila Husov.[94] Ali Nemački knezovi, iako sami papine pristalice i otvoreni Luterovi neprijatelji, izjasnili su se protiv takvog gaženja dane reči, što je bila ljaga za čast nacije. Podsetili su na nesreće koje su došle posle Husove smrti, izjavivši da se ne bi usudili navući na Nemačku i na njenog mladog cara nove nesreće.

Sam Karlo V je odgovorio na predlog, rekavši: »Ako bi čast i vera bili prognani iz celog sveta, trebalo bi da nađu utočište u srcima knezova.«[95] Najogorčeniji reformatorovi neprijatelji navaljivali su na cara da postupi sa njime kao što je car Sigismund postupio sa Husom: da ga preda na milost i nemilost crkve. Setivši se Husa kako je na saboru pokazivao okovane ruke i javno osuđivao cara zbog gaženja dane reči, Karlo V je izjavio: »Ne bih želeo da crvenim od stida kao Sigismund.«[96]

Međutim, Karlo je svesno odbacio istine koje je Luter zastupao. Car je govorio: »Čvrsto sam odlučio ići stopama svojih predaka.«[97] Odlučio je da ne skrene sa staze običaja, pa ni zbog pravde i istine. Hteo je, kao njegovi očevi, da podupre papstvo sa svim njegovim zločinima i zloupotrebama. Zauzevši takav stav, odbio je da prihvati videlo koje ni njegovi očevi nisu prihvatili, kao i da izvrši dužnosti koje ni oni nisu ispunili.

I danas ima mnogo takvih koji se pridržavaju običaja i predanja svojih otaca. Kad ima Bog pošalje novu svetlost, odbijaju da je prihvate jer je nisu prihvatili ni njihovi očevi, pošto im nije bila poznata. Mi ne živimo u vreme naših otaca, zato i naše dužnosti i odgovornosti nisu iste. Bog nas neće pohvaliti ako umesto da istražujemo reč istine, gledamo na primer naših otaca da bi po njemu određivali naše dužnosti. Naša odgovornost je veća nego naših predaka. Mi smo odgovorni za svetlost koju su oni primili i predali nam u nasleđe, a isto tako i za novu svetlost koja sada svetli na nas iz Božje Reči.

Isus je rekao o nevernim Jevrejima: »Da nisam došao na svet i da im nisam govorio, ne bi greha imali, a sada nemaju izgovora za svoj greh.« ***Jovan 15, 22. Ista božanska sila govorila je preko Lutera caru i Nemačkim knezovima. Kada je svetlost zasjala iz Božje reči, Gospodnji duh je poslednji put pozivao mnoge članove sabora. Kao što je Pilat, mnogo godina ranije, dopustio da oholost i častoljublje zatvore njegovo srce rečima Spasitelja sveta; kao što je plašljivi Feliks zamolio vesnika istine: »Idi za sada, a kad budem imao vremena, pozvaću te«; kao što je oholi Agripa priznao: »Još malo pa ćeš me nagovoriti da budem Hrišćanin« (***Dela apostola 24, 25; 28, 28), pa ipak odbacio vest poslatu s neba, – tako je i Karlo V odlučio da odbaci svetlost istine, prožet svetovnom ohološću, misleći da mu to nalaže državnička mudrost.

Glasovi o planovima protiv Lutera brzo su se raširili i izazvali veliko uzbuđenje u gradu. Reformator je stekao mnogo prijatelja koji su odlučili, poznavajući verolomnu okrutnost Rima prema svima koji bi se usudili da otkriju njegovu pokvarenost, da on ne padne kao njegova žrtva. Stotine plemića obavezalo se da će ga zaštititi. Mnogi su carsku odluku žigosali kao znak slabosti carske vlasti i njenog potčinjavanja Rimu. Na vratima kuća i na javnim trgovima pojavili su se plakati: jedni su branili, a drugi osuđivali Lutera. Na jednome od njih bile su napisane reči: »Teško tebi, zemljo, kada ti je car dete.« ***Propovednik 10, 16. Opšte oduševljenje u celoj Nemačkoj za Lutera uverilo

[94] Ibid., knj. VII, gl. 9.

[95] Ibid., knj. VII, gl. 9.

[96] Lenfant, op. cit. knj. I, str. 422.

[97] D'Aubigné op. cit., knj. III, gl. 9.

je cara i državni sabor da bi svaka nepravda učinjena Luteru izložila opasnosti mir carstva i sigurnost samoga prestola.

Fridrih Saski sačuvao je mudru suzdržljivost, prikrivajući pažljivo svoja prava osećanja prema reformatoru, ali je u isto vreme pratio neumornom pažnjom svaki njegov pokret i svaki pokret njegovih neprijatelja. Bilo je i mnogo takvih koji nisu sakrivali svoje simaptije prema Luteru. Posećivali su ga knezovi, grofovi i druge uticajne ličnosti svetovnog i duhovnog staleža. Spalatin je pisao: »Mala reformatorova soba nije mogla da primi sve one koji su hteli da ga vide.«[98] Ljudi su mu se divili kao da je nešto više od čoveka. Čak i oni koji nisu verovali njegovoj nauci divili su se njegovoj plemenitoj čestitosti koja ga je gonila da radije sebe izloži smrtnoj opasnosti negoli da se ogreši o svoju savest.

Uloženi su bili ozbiljni napori da se Lutera nagovori da se sporazume sa Rimom. Plemići i knezovi upozorili su ga, ako nastavi uporno da se drži svoga mišljenja nasuprot mišljenja crkve i sabora, da će ubrzo biti prognan iz carstva i ostavljen bez zaštite. Na to je Luter odgovorio: »Hristovo evanđelje se ne može propovedati bez teškoća… Zašto da me strah i pretnje odvoje od Boga i od božanske reči koja je jedina istina? Ne, radije bih dao svoje telo, svoju krv i svoj život.«[99]

Ponovo su navaljivali na njega da se pokori carevoj presudi, pa se nema više čega bojati. »Nemam ništa protiv toga«, odgovorio je on, »da car, knezovi i najjednostavniji Hrišćani ispitaju i ocene moje knjige, ali pod uvetom da to čine na temelju Božje Reči. Samo nju su dužni ljudi slušati. Ne činite nasilja mojoj savesti, koja se potčinjava Svetom pismu.«

Na drugi pokušaj da ga nagovore, on je odgovorio: »Pristajem da se odreknem svog garantnog pisma. Predajem u ruke caru svoju ličnost i svoj život, ali Reč Božju – nikada!«[100] Izjavio je da je spreman da se pokori odluci jednog opšteg sabora, ali pod uvetom da taj sabor sudi po Svetom pismu. »Što se tiče Božje Reči i vere«, dodao je on, »svaki Hrišćanin bi mogao o tome sâm da prosuđuje isto tako dobro kao papa, pa makar ovog podupiralo i milion sabora.«[101] Prijatelji i neprijatelji su se napokon uverili da je beskoristan svaki daljnji pokušaj izmirenja.

Da je reformator popustio samo u jednoj tačci, onda bi sotona i njegovi suradnici odneli pobedu. Ali njegova nepokolebljiva odlučnost bila je sredstvo za oslobođenje crkve i početak novog i boljeg doba. Uticaj ovog čoveka koji je imao hrabrosti da u religioznim pitanjima misli i radi samostalno delovao je na crkvu i na svet ne samo u njegovo vreme već i u svim budućim pokoljenjima. Njegova odlučnost i vernost krepiće u poslednje vreme sve one koji će morati da prođu kroz slično iskustvo. Božja moć i veličina bili su uzdignuti iznad ljudskih odluka, iznad sile sotonine moći.

Uskoro posle toga Luter je dobio naređenje od cara da se vrati kući. Reformator je znao da će posle te naredbe brzo doći i njegova osuda. Preteći oblaci su se nagomilali nad njegovom stazom, ipak njegovo je srce bilo puno radosti i hvale kada je napuštao Vorms. »Sam đavo«, rekao je on, »čuvao je papsku tvrđavu; ali je Hristos načinio u njoj veliki prodor, i sotona je morao priznati da je Bog jači od njega.«[102]

Posle svog odlaska, želeći iskreno da njegovu odlučnost ne shvate kao pobunu, Luter je pisao caru: »Bog, koji ispituje srca, svedok je da sam gotov potčiniti se Vašem Veličanstvu bilo u slavi ili u

---

[98] Martyn, op. cit. knj. I, str. 404.

[99] D'Aubigné op. cit., knj. Vii, gl. 9.

[100] Ibid., knj. VII, gl. 11.

[101] Ibid., knj. VII, gl. 11.

[102] Ibid., knj. VII, gl. 11.

sramoti, u životu ili smrti, u svemu osim u Božjoj Reči, kroz koju čovek živi. U poslovnim stvarima svoga života, moja odanost je nepokolebljiva, jer gubitak ili dobitak u zemaljskim stvarima ne uteče na spasenje. Ali kad su u pitanju večni interesi, Bog ne želi da se pokoravamo čoveku. Jer potčinjavanje u duhovnim stvarima je pravo bogosluženje, a ono pripada samo Stvoritelju.«[103]

Na putu iz Vormsa, Luter je bio dočekivan još oduševljenije nego kad je tamo putovao. Duhovni velikodostojnici pozdravljali su isključenog monaha, i građanske vlasti ukazivale su poštovanje čoveku koga je car osudio. Nagovorili su ga da propoveda uprkos carskoj zabrani, i tako se ponovo popeo na propovedaonicu: »Ja se nisam nikad obavezao da ću vezati Božju Reč,« govorio je on, »niti ću ikada dati takvu obavezu.«[104]

Uskoro posle njegovog odlaska iz Vormsa, papske pristalice uspele su da nagovore cara da izda protiv njega edikt. U tom ediktu Luter je bio proglašen kao »sotona u ljudskom obliku, odeven u redovničke haljine«.[105] Izdata je bila naredba da se preduzmu mere kako bi se sprečio njegov rad čim bude istekao rok njegove zaštite. Svakome je bilo zabranjeno da mu pruži utočište, hranu ili piće, ili da ga podupire ili pomaže rečima ili delima, javno ili privatno. Trebalo je da bude uhvaćen i predan vlastima. I njegovi sledbenici treba da budu uhapšeni, a njihovo imanje zaplenjeno. Njegovi spisi treba da se unište, i napokon svi oni koji će se usuditi da rade protiv ove naredbe treba da dele njegovu sudbinu. Saski izborni knez i ostali knezovi koji su bili prijateljski naklonjeni Luteru napustili su Vorms uskoro posle njegovog odlaska, i državni sabor odobrio je carev dekret. Sada su papske pristalice trijumfirale. Smatrali su da je sudbina reformacije zapečaćena.

Bog je u ovom času opasnosti pripremio put spasenja za svog slugu. Jedno budno oko pratilo je odluku da ga spase. Jasno je bilo da će Rim biti zadovoljan samo onda kada bude čuo da je Luter mrtav. Jedino sredstvo da ga sačuvaju od čeljusti lava bilo je da ga sakriju. Bog je dao Fridrihu Saskom mudrost da stvori plan kako da reformatora spasi. Suradnjom prijatelja sproveden je plan izbornog kneza, i Luter je bio sakriven i od prijatelja i od neprijatelja. Na povratku svome domu, iznenada bio je uhvaćen, otrgnut od svoje pratnje i odveden brzo kroz šumu u kulu Vartburg – usamljenu tvrđavu, sagrađenu na vrhu jednog brda. Njegovo odvođenje i sakrivanje učinjeno je tako tajantveno da i sam Fridrih Saski dugo vremena nije znao gde je odveden. Važno je bilo da se to ne zna. Dokle god izborni knez nije znao gde je Luter sakriven, on nije mogao ni dati kakvo obaveštenje o njemu. On je samo znao da je reformator u sigurnosti, i to mu je bilo dosta.

Prošlo je proleće, leto i jesen; došla je zima, a Luter je još uvek bio zatočenik. Aleander i njegovi privrženici trijumfirali su, uvereni da će se svetlost evanđelja uskoro ugasiti. Ali umesto toga, reformator je svoju svetiljku punio iz rezervoara istine da bi njeno videlo svetlilo još jačim sjajem.

U prijateljskoj sigurnosti u Vartburgu, Luter se u početku osećao sretan, videći da je izbavljen od opasnosti i bojne vreve. Ali nije mogao dugo podnositi spokojstvo i odmor. Naviknut na aktivan život i tešku borbu, on nije mogao lako podnositi neaktivnost. U ovim danima usamljenosti lebdelo mu je pred očima stanje crkve, a on je očajno uzviknuo: »Jao! zar u ovim poslednjim danima Božjeg gneva nema nikoga ko bi stao kao zid pred Gospoda i spasao Izrailja!«[106] Zatim je počeo da razmišlja o sebi i uplašio se da ne bi zbog svoga povlačenja iz borbe bio okrivljen kao plašljivac. Osim toga prdbacivao je sebi nemarnost i ugađanje samome sebi. Ipak, u isto vreme je činio više nego što bi se

[103] Martyn, op. cit., knj. I, str. 420.

[104] D'Aubigné, op. cit., knj. I, gl. 11.

[105] Ibid., knj. IX, gl. 2.

[106] Ibid., opt. cit., IX, gl. 2.

moglo očekivati od jednog čoveka. Njegovo pero nije nikada bilo nezaposleno. Njegovi neprijatelji, koji su sebi laskali da su ga ućutkali, začudili su se i zbunili očevidnim dokazima da je on još aktivan. Mnoštvo traktata izlazilo je iz njegovog pera i kružilo je po celoj Nemačkoj. Osim toga učinio je za svoje sunarodnjake veliko delo time što je preveo Novi zavet na Nemački jezik. Sa visine svog stenovitog Patmosa, više od godinu dana nastavljao je da propoveda evanđelje i žigoše grehe i zablude svoga vremena.

Bog je uklonio svoga slugu iz javnog života ne samo zato da ga sačuva od gneva njegovih protivnika i da mu osigura jedno mirno vreme za ove važne poslove nego je to učinio još iz važnijih razloga. U samoći i skrovitosti planinskog utočišta Luter je bio odvojen od svakog zemaljskog oslonca i svetovne hvale. Tako je bio sačuvan od oholosti i samopouzdanja, koji tako često prate uspeh. Ovo stradanje i poniženje pripremilo ga je da sigurnim korakom ide vrtoglavim visinama, na koje je iznenada bio prenet.

Kada se ljudi raduju slobodi koju im donosi istina, skloni su da uzvise one koje je Bog upotrebio da slome lance zabluda i sujeverja. Sotona pokušava da odvrati ljudske misli i osećanja od Boga i da ih uputi na ljude; na taj način ih zavodi da poštuju oruđe, a da zanemare Ruku koja upravlja svim događajima proviđenja. Često religiozne vođe, koje na takav način bivaju hvaljene i slavljene, gube iz vida zavisnost od Boga i padaju u samopouzdanje. Zbog toga nastoje da zavladaju umom i savešću ljudi, koji su skloni da u njih gledaju kao u vođe, a ne na Božju Reč. Delo reforma je često stradalo zbog ovakvog duha njenih pristalica. Bog je hteo da sačuva delo reformacije baš od ove opasnosti. Želio je da ovo delo nema znak čoveka, nego da primi pečat Božji. Ljudi su gledali na Lutera kao na tumača istine; zato je on bio udaljen da bi svi pogledi bili upravljeni na večnog Autora istine.

9. ŠVAJCARSKI REFORMATOR

U izboru oruđa da se sprovede reforma u crkvi vidimo isti božanski plan kao i pri osnivanju crkve. Božanski učitelj ostavio je po strani zemaljske velikaše, plemiće i bogate, koji su navikli da od ljudi primaju hvalu i poštovanje. Ispunjeni osećajem nadmoćnosti, oni nisu mogli da saosećaju sa svojim bližnjima niti da postanu suradnici poniznog Nazarećanina. Nenaučenim galilejskim ribarima bio je upućen poziv: »Hajdete za mnom, i načiniću vas lovcima ljudi.« ***Matej 4, 19. To su bili ponizni ljudi, voljni da se poučavaju. Što su manje bili pod uticajem lažnog učenja svog vremena, to ih je Hristos mogao uspešnije poučavati i pripremati za svoju službu. Tako je bilo i u dane velike reformacije. Glavni reformatori su bili ljudi iz naroda – ljudi koji nisu bili obuzeti željom za čašću i religioznim oruđima da postigne velike uspehe. Tada se slava ne pripisuje ljudima nego Onome koji radi preko njih da »hoće i učine što je njemu ugodno«.

Nekoliko sedmica posle Luterovog rođenja u kolibi jednog saskog rudara, rodio se Ulrih Cvingli u kućici jednoga pastira u Alpama. Cvingleva okolina u njegovom detinjstvu i njegov prvi odgoj bili su dobra priprema za njegovu kasniju misiju. Odgojen usred prizora veličanstvene prirodne lepota, bio je prožet osećajem moći, veličine i veličanstva Božjega. Istorija junačkih dela njegovih sunarodnika zapalila je njegove mladenačke težnje. Od svoje pobožne bake slušao je svete priče koje je ona napabirčila iz biblijske istorije i crkvenih predanja. Sa velikim interesovanjem slušao je o delima patrijarha i proroka, o pastirima koji su pasli stada na palestinskim brežuljcima, gde su anđeli razgovarali s njima, o Detetu iz Vitlejema i o Čoveku sa Golgote.

Isto kao i Hans Luter, tako je i Cvinglev otac žalio da školuje sina, i dečak je morao rano napustiti svoj rodni kraj. Njegovo je napredovanje bilo tako brzo da se uskoro postavilo pitanje: gde da se za njega nađe učitelj koji bi bio sposoban da ga poučava. Kad mu je bilo trinaest godina, pošao je u Bern gde je tada postojala najbolja škola u Švajcarskoj. Tu se pojavila opasnost koja je pretila da pokvari njegovu budućnost. Monasi su ga, stalno nagovarali da stubi u samostan. Dominikanci i franjevci su se takmičili ko će zadobiti veću naklonost naroda. To su želeli postići bogatstvom i ukrasima svojih crkava, sjajem svojih ceremonija, privlačnošću slavnih relikvija i čudotvornih slika.

Bernski dominikanci su videli da će ukoliko budu mogli pridobiti tog mladog učenika, osigurati dobitak i čast. Njegova neobična mladost, njegov urođeni dar kao govornika i pisca, njegov talenat za muziku i poeziju bili bi uticajniji nego sav njihov sjaj i raskoš da privuku narod njihovoj crkvi i da povećaju prihode reda. Lukavstvom i laskanjem nastojali su da pridobiju Cvinglija da stubi u njihov samostan. Luter kao student bio se zakopao u ćeliju samostana; on bi bio izgubljen za čovečanstvo da ga Božje proviđenje nije odavde izbavilo. Cvingli nije smeo ići putem iste opasnosti. Njegov otac je bio obavešten Božjim proviđenjem o namerama monaha. On nije želeo da njegov sin pođe putem dokonog i bezvrednog samostanskog života. Video je da je njegova budućnost u opasnosti, i naredio mu je da se odmah vrati kući.

Mladić je poslušao zapovest, ali nije mogao dugo ostati u svojoj zavičajnoj dolini; posle izvesnog vremena pošao je da nastavi svoje studije u Bazelu. Tu je Cvingli prvi put čuo propoved o dragovoljnom daru Božje milosti. Vitemnah, profesor starih jezika, došao je pomoću studija jevrejskog i grčkog u vezu sa Svetim Pismom, i tako su zraci božanske istine obasjali um njegovih učenika putem njegovih predavanja. On je učio da postoji starija istina, daleko vrednija od teorija naučenjak i filozofa. Ta stara istina je saznanje da je Hristova krv jedini otkup za grešnike. Za Cvinglija su to bili prvi zraci koji prethode zori.

Uskoro je Cvingli bio pozvan da napusti Bazel i da prihvati svoje životno zvanje. Njegovo prvo mesto rada bila je jedna župa u Alpama, nedaleko od njegove zavičajne doline. Pošto je primio svešteničko posvećenje, »on se celom dušom posvetio proučavanju božanske istine, svestan«, kaže jedan njegov suradnik »koliko mnogo mora da zna onaj kome je povereno Hristovo stado«.[107] Što je više istraživao Sveto Pismo, to je jasnije uočavao razliku između biblijskih istina i zabluda Rima. Potčinio se Bibliji kao Božjoj reči, jedinom potpunom i nepogrešivom pravilu vere i života… Razumeo je da Božja Reč mora biti sama sebi tumač. Nije se usudio da se služi Pismom da bi podupro unapred izmišljenu teoriju, nego je smatrao svojom dužnošću da upozna njegovu određenu i otkrivenu nauku. Služio se svim sredstvima koja su mu stajala na raspolaganju da dobije potpuno i pravo razumevanje Pisma, i tražio se pomoć Svetog Duha koji će, kako je on rekao, otkriti pravi smisao Božje reči svakome koji to bude tražio iskreno i s molitvom.

»Sveto Pismo«, rekao je Cvingli, »poteče od Boga, a ne od čoveka. Bog koji prosvetljuje daće ti da razumeš da je njegov govor od Boga. Božja reč… ne može pogrešiti; ona prosvetljuje, poučava, podiže, obasjava dušu spasenjem i milošću, teši je u Bogu, čini je poniznom, tako da zaboravlja na sebe i prihvata Boga.« Cvingli je sam iskusio istinitost ovih reči. Govoreći o svom iskustvu u to vreme, on je kasnije pisao: »Kad sam počeo da proučavam Božju reč, stalno su me uznemiravale filozofija i skolastika. Na kraju sam došao do zaključka: treba sve to da ostavim i da tražim svetlost Božju jedino u njegovoj Reči. Tada sam počeo moliti Boga da mi pošalje svoju svetlost, i proučavanje Pisma postalo mi je mnogo lakše.

Nauku koju je Cvingli propovedao, on nije primio od Lutera. To je bila Hristova nauka. »Ako Luter propoveda Hrista«, rekao je švicarski reformator, »on čini ono što i ja činim. Broj onih koje je on doveo Hristu veći je nego broj onih koje sam ja doveo. Ali to nije važno. Ja neću nositi drugo ime osim Hristovo, čiji sam vojnik, i On je moj jedini vođa. Nikada nisam pisao Luteru, niti on meni. A zašto? – Da bi se videlo kako je Duh Božji suglasan sa samim sobom, jer obojica, bez ikakvog neslaganja, učimo jedinstvenu Hristovu nauku.«[108]

Godine 1516. Cvingli je bio pozvan da bude propovednik samostana u gradu Ajnzidelnu. Ovde je imao priliku da bolje upozna pokvarenost Rima i da izvrši uticaj koji će se osećati daleko od njegovih rodnih Alpa. Među glavne privlačnosti Ajnzidelna ubrajala se jedna slika Device Marije, za koju se tvrdilo da ima čudotvornu moć. Iznad ulaznih vrata manastira stajao je natpis: »ovde se može dobiti potpuno oproštenje greha.«[109] U svako godišnje doba dolazili su hodočasnici da se poklone slici Device Marije, ali na veliki godišnji praznik, posvećen njoj u čast, mnoštvo hodočasnika je dolazilo iz svih krajeva Švajcarske, i čak iz Francuske i Nemačke. Veoma ožalošćen ovim prizorom, Cvingli je iskoristio priliku da ovim robovima praznoverja propoveda slobodu koju donosi evanđelje.

»Ne mislite«, govorio im je on sa propovedaonice, »da je Bog više u ovom hramu nego na drugom mestu. Ma u kome mestu stanovali, Bog je oko vas i čuje vas… Mogu li beskorsna dela, duga hodočašća, darovi slike, prizivanje Device i svetaca pribaviti milost Božju? Što koriste mnoge reči, kojima ukrašavate svoje molitve? Šta koriste sjajna dela, obrijana glava, duga i nabrana haljina ili zlatom izvezene papuče? Bog gleda na srce, a naše srce, a naše srce je tako daleko od Njega.« »Hrist, dodao je on, »koji je bi jednom prinet na krstu je naša žrtva pomirenja, koja je dovoljna za

[107] Wylie, op. cit., knj. VIII, gl. 5.

[108] Ibid., knj. VIII, gl. 6.

[109] D'Aubigné, op. cit., knj. VIII, gl. 9.

grehe svih vernika za svu večnost.«[110]

Mnogim slušaocima ovo učenje nije bilo po volji. Gorko su se razočarali kad su čuli da je njihov naporan put uzaludan. Nisu mogli razumeti oproštenje koje im Hristos besplatno nudi. Bili su zadovoljni sa starim putem ka nebu koji im je Rim obeležio. Oni su se plašili od teškoća koje bi ih snašle pri traženju boljeg puta. Lakše ime je bilo da svoje spasenje povere svešteniku ili papi nego da traže čistotu srca.

Drugi su, međutim, s radošću primili vest spasenja u Hristu. Obredi koje je Rim propisao nisu im doneli duševni mir, i oni su verom primili Spasiteljevu krv kao sredstvo svog očišćenja. Vratili su se u svoj zavičaj da i drugima otkriju dragocenu svetlost koju su primili. Tako se istina prenosila od zaselka do zaselka, od grada do grada, i sve se više smanjivao broj Marijinih hodočasnika. Smanjili su se takođe i darovi, a prema tome i Cvinglevi prihodi, koji su dosli od tih darova. Ali, on se nije zbog toga žalostio; naprotiv, radovao se kad je video kako se ruši moć fanatizma i praznoverja.

Crkveni dostojanstvenici nisu bili slepi za delo koje je Cvingli obavljao. Nadali su se da će ga pridobiti za sebe laskanjem, i zato su se za trenutak uzdržali od sukoba. U međuvremenu istina je zadobijala srca.

Cvinglev rad u Ajnzidelnu pripremao ga je za veće polje rada, u koje je uskoro imao da stubi. Posle tri godine bio je tada najveći u švicarskoj federaciji, i sve što se tamo zbivalo imalo je dalekosežan uticaj. Duhovna lica, na čiji je poziv Cvingli došao u Cirih, potrudila su se da mu objasne da ne žele novotarije i uputili su ga u njegove dužnosti.

»Uložite sve napore,« rekli su mu, »da povećate prihode za crkvu, i ne zanemarujte sitnice. Savetujte verne sa propovedaonice i u ispovedaonici da plaćaju svoje desetke i prinose, i da darovima pokažu svoju ljubav prema crkvi. Trudite se da povećate prihod od bolesnih, od mise, i uopšte, od svake crkvene delatnosti.« »U vaše dužnosti spada još delenje svetih tajni, propovedanje i briga za stado«, dodao je njegov starešina. »Ali vi možete uzeti pomoćnika za ove različite službe, a naročito za propovedanje. Vi ćete deliti svete tajne samo uglednim ličnostima, i to kada vas pozovu; zabranjuje vam se da to činite svakome bez obzira na njegov položaj.«[111]

Cvingli je slušao ćuteći, i pošto se zahvalio na časti što je pozvan na tako važnu službu, počeo je da im izlaže plan koji je mislio da sprovede. »Hristov život«, rekao je on, »bio je evanđelje po Mateju, poglavlje po poglavlje, iznoseći sve iz izvora Pisma, ispitujući njegove dubine, upoređujući odlomak sa odlomkom, i tražeći razumevanje u stalnoj i usrdnoj molitvi. Ja ću posvetiti svoju službu u slavu Boga, u slavu njegovog jedinorodnog Sina, za pravo spasenje duša i njegovo utvrđivanje u pravoj veri.«[112] Iako neki od sveštenika nisu odobravali njegov plan i pokušavali su da ga odvrate, Cvingli je ostao nepokolebljiv. Izjavio je da nema nameru da se služi nekom novom metodom već starom, koju je crkva upotrebljavala u ranija, čistija vremena.

Već su istine koje je on propovedao probudile interesiranje; i narod je velikom mnoštvu dolazio da sluša njegove propovedi. Među njegovim slušaocima bilo je i takvih koji već duže vremena nisu dolazili u crkvu. Svoju službu počinjao je otvaranjem evanđelja, čitajući i tumačeći svojim slušaocima nadahnute izveštaje o Hristovom životu, i njegovoj nauci i smrti, Ovde, kao i u Ajnzidelnu, isticao je Božju Reč, kao jedini nepogrešivi autoritet, i Spasiteljevu smrt, kao jedinu potpunu žrtvu. »Hoću da

[110] Ibid., knj. VIII, gl. 5.

[111] Ibid., knj. VIII, gl. 5.

[112] Ibid., knj. VIII, gl. 6.

vas dovedem Hristu«, govorio je on, »ka Hristu, pravom izvoru spasenja.«[113] Oko Cvinglija okupljali su se ljudi svih staleža, počevši od državnika i naučenjaka, pa do zanatlija i seljaka. Sa dubokim interesiranjem slušali su njegove reči. On je ne samo propovedao o daru spasenja, koji se besplatno daje, nego neustrašivo žigosao i poroke svoga vremena. Mnogi na povratku iz katedrale hvalili su Boga, govoreći: »Ovaj čovek je pravi propovednik istine.« »On će biti naš Mojsije, koji će nas izvesti iz egipatske tame.«[114]

Posle oduševljenja prvih trenutaka počelo se javljati protivljenje. Monasi su se podigli da spreče njegov rad i osude njegovu nauku. Mnogi su mu se rugali i pretili mu. Ali Cvingli je sve to podnosio strpljivo, govoreći: »Ako želimo zadobiti zle za Isusa Hrista, onda moramo zatvoriti oči pred mnogim stvarima.«[115]

U to vreme došao je jedan novi pomoćnik da potpomogne delo reforme. Neki Lucijan, poslat iz Bazela od jednog prijatelja reformirane vere, došao je jednog dana u Cirih s Luterovim spisima. Prijtelj iz Bazela je mislio da bi prodavanje tih spisa moglo biti moćno sredstvo za širenje videla. On je pisao Cvingliju: »Vidite da li taj Lucijan ima dovoljno razboritosti i veštine, ako ima, neka onda raznosi Luterove spise od grada do grada, od sela do sela, od kuće do kuće, a naročito za laike napisano razjašnjenje Gospodnje molitve. Što više ti spisi budu poznati to će se više kupaca javiti za njih. Ali neka ne raznosi druge knjige; jer ako nosi samo Luterove knjige, onda će u toliko više tih prodati.«[116] Tako je svetlost krčila sebi put.

Kad se Bog sprema da slomi lance neznanja i praznoverja, sotona se još više trudi da ljude pokrije tamom, i da još jače stegne njihove okove. U času kad je Bog u raznim zemljama podizao ljude da objave oproštenje greha i opravdanje kroz Hristovu krv, Rim je udvostručio svoje napore da u svim Hrišćanskim zemljama stvori trgovine indulgencijama, nudeći oproštenje za novac.

Svaki greh je imao svoju određenu cenu, i ljudima je bilo dozvoljeno da čine zločine, samo ako time budu punili rimsku blagajnu. Tako su dva pokreta išla uporedo: jedan je nudio oproštenje za novac, a drugi oproštenje u Hristu. Rim je dopuštao greh, čineći ga izvorom svojih prihoda, a reformatori su osuđivali greh, ukazujući na Hrista kao otkupljitelja i izbavitelja.

U Nemačkoj je prodavanje oproštajnica bilo povereno dominikanskim redovnicima; na čelu te trgovine stajao je Tecel. U Švajcarskoj je trgovina oproštajnicama bila poverena Franjevcima, pod kontrolom Samsona, jednog talijanskog monaha. Samson je već crkvi učinio velike usluge, donevši iz Nemačke i Švajcarske ogromne sume novaca u papsku blagajnu. Sada je prolazio kroz Švajcarsku; privlačio je veliko mnoštvo lišavajući siromašne seljake njihovih skromnih prihoda, i izmamljujući od bogatih velike darove. Ali uticaj reformacije se već osećao. Iako ova trgovina oproštajnicama nije bila potpuno osujećena, ipak je bila značajno oslabljena. Cvingli je još bio u Ajnzidelnu kad je Samson otpočeo svoju delatnost u jednom susednom gradu. Čuvši za njegovu misiju, reformator je odmah ustao protiv njega. Oba protivnika se nisu surela, ali Cvinglev uspeh u raskrinkavanju kaluđerove trgovine bio je toliki da je ovaj morao otići u drugo mesto da traži sreću.

U Cirihu je Cvingli vatreno propovedao protiv trgovine oproštajnicama; i kad se Samson približio gradu, gradski savet je poslao pred njega jednog poslanika s molbom da ne uđe u grad. Uspevši da lukavstvom dobije dozvolu za ulazak u grad, ipak je bio vraćen natrag, ne prodavši ni jednu jedinu

[113] Ibid., knj. VIII, gl. 6.
[114] Ibid., knj. VIII, gl. 6.
[115] Ibid., knj. VIII, gl. 6.
[116] Ibid., knj. VIII, gl. 6.

oproštajnicu, i uskoro posle toga napustio je Švajcarsku.

Jak podsticaj dobila je reformacija kad se pojavila kuga, nazvana »crnom smrću«, koja je 1519. godine pustošila Švajcarsku. Gledajući smrti u oči, mnogi su se setili ništavnosti i bezvrednosti oproštaja koje su za novac kupili, i poželeli su da njihova vera počiva na čvršćem temelju. Cvingli se u Cirihu razboleo; bolest je bila tako teška da su mnogi izgubili nadu u njegovo ozdravljenje, i već su kružile vesti da je Cvingli umro. U tom kritičnom času njegova nada i hrabrost nisu ga ostavile. On je verom gledao na krst Golgote uzdajući se da je Hristova žrtva dovoljna za oproštenje greha. Izbegavši smrti, počeo je da propoveda evanđelje sa većom revnošću nego ikada ranije; i njegove su reči imale neodoljivu silu. Narod je radosnog srca pozdravljao svog dragog propovednika, koji se vratio s ruba groba. Pošto su sami bdeli uz krevet bolesnih i umirućih, oni su bolje nego ikada ranije mogli osetiti vrednost evanđelja.

Cvingli je stekao jasnije razumevanje istine i bolje je osetio u sebi njenu preporađajuću silu. Pad čoveka i plan spasenja su bile njegove omiljene teme. »U Adamu«, govorio je on, »svi smo mrtvi, ogrezli u pokvarenosti i prokletstvu.«[117] »Hrist, pravi čovek i pravi Bog, osigurao nam je večno spasenje… Njegovo stradanje je večna žrtva, koja donosi večno spasenje. Ona zauvek zadovoljava božansku pravdu u korist svih onih koji se čvrstom i nepokolebljivom verom oslanjaju na tu žrtvu.« Ali jasno je učio da nam Hristova milost ne daje pravo da i dalje živimo u grehu. gde god postoji vera u Boga, tamo je Bog; a gde je Bog, onde je i revnost koja nas nagoni na dobra dela.«[118]

Interesiranje za Cvingleve propovedi bilo je toliko da je katedrala bila puna slušalaca koji su dolazili da ga čuju. Malo pomalo, koliko su oni mogli razumeti, otkrivao je svojim slušaocima istinu. Bio je pažljiv te im odmah u početku nije otkrivao tačke koje su ih mogle zbuniti i stvoriti u njih predrasude. Njegov je cilj bio da zadobije njihova srca za Hristovu nauku, da ih dirne njegovom ljubavlju i da pred njihovim očima oživi Hristov primer. Kad budu prihvatili načela evanđelja, njihovo sujeverje i praznoverni običaji će nestati.

Korak po korak je reformacija u Cirihu napredovala. Neprijatelji su podigli jak otpor. Godinu dana ranije jedan monah iz Vitenberga kazao je papi i caru u Vormsu svoje odlučno »ne«, a sada je izgledalo da će papski interesi naići na slično protivljenje u Cirihu. Cvingli je bio izvrgnut stalnim napadajima. U papskim kantonima, s vremena na vreme, učenici evanđelja su bili spaljivani na lomači, ali to nije bilo dovoljno; trebalo je krivoverje potpuno ućutkati. U tom cilju biskup iz Konstance poslao je u Cirih tri izaslanika da optuže Cvinglija da uči narod da gazi crkvene zakone, i da tako dovodi u opasnost mir i dobar red društva. Ako se bude prezirala srkvena vlast, poručio je on, nastaće opća anarhija. Cvingli je odgovorio da već četiri godine propoveda evanđelje u Cirihu, i da je taj grad »tiši i mirniji nego bilo koji drugi grad u Švajcarskoj«. »Nije li dakle Hrišćanstvo«, zaključio je on, najbolji čuvar opšte sigurnosti.«[119]

Biskupovi izaslanici su savetovali gradske odbornike da ostanu u crkvi, izvan koje, kako su oni izjavili, nema spasenja. Cvingli je odgovorio: »Neka vas ova optužba protiv mene ne uznemirava! Temelj crkve je ista stena, isti Hrist, koji je dao Petru njegovo ime, jer ga je on verno priznao. ko god celim srcem veruje u Hrista, svuda i u svakom narodu, taj će biti spašen zaista; to je crkva izvan koje nema spasenja.«[120] Kao rezultat tog razgovora, jedan od biskupovih izaslanika je primio evanđeosku

[117] Ibid., knj. VIII, gl. 6.

[118] Wylie, op. cit., knj. VIII, gl. 9.

[119] D'Aubigné, op. cit. knj. VIII, gl. 9.

[120] Wylie, op. cit. knj. VIII, gl. 11.

veru.

Gradski savet nije hteo ustati protiv Cvinglija, i Rim se pripremao za novi napad. Saznavši za zaveru svojih neprijatelja, reformator je usliknuo: »Neka dođu! Ja ih se isto toliko bojim koliko se stena boji valova koji buče na njenom podnožju.«[121] Istina se dalje širila. Pristalice reformacije u Nemačkoj, obeshrabreni Luterovim nestankom, opet su se ohrabrili čuvši za napredak evanđelja u Švajcarskoj.

Što se reformacija u Švajcarskoj više učvršćivala, to se njen uticaj jače opažao u suzbijanju poroka i u održavanju reda i sloge. »Mir se nastanio u našem gradu«, pisao je Cvingli; »nema više svađa, zavisti, licemerstva i nesloge. Odakle može doći takav sklad, ako ne od Gospoda i od naše nauke koja nas ispunjava rodovima mira i pobožnosti?«[122]

Pobede koje je reformacija izvojevala podstakle su pristalice Rima na još odlučnije napore da je unište. Videći kako su malo uspeli da progonstvom suzbiju Luterovo delo, odlučili su da unište reformaciju njenim sopstvenim oružjem. Određena je bila rasprava sa Cvinglijem. Da bi bili sigurni u pobedu, pridržavali su sebi pravo da odrede mesto gde će se voditi rasprava kao i sudije koji će odlučiti ko ima pravo. A kad jednom budu imali Cvinglija u svojoj vlasti, postaraće se da im više ne izmakne. Čim bude vođa ućutkan, mislili su oni, pokret reformacije će brzo biti ugušen. Ovaj dogovor držao se ipak u najvećoj tajnosti.

Određeno je bilo da se rasprava održi u Badenu, ali Cvingli nije bio tamo prisutan. Savet grada Ciriha zabranio je svom propovedniku da se izlaže ovoj opasnosti, jer nije imao poverenja u namere pristalica pape, sećajući se lomača, koje su oni podizali za sledbenike evanđelja u svim papskim kantonima. Cvingli je bio spreman da dočeka poslanike koje bi Rim poslao u Cirih, ali da ide u Baden, gde je nedavno bila prolivena krv mučenika istine, značilo bi da ide u susret sigurnoj smrti. Ekolampad i Haler bili su izabrani da zastupaju reformaciju, dok je dr. Ek, poduprt mnoštvom učenih doktora i viših sveštenika, bio branitelj Rima.

Iako Cvingli nije bio prisutan na sastanku, njegov se uticaj osećao. Za pisare su bili izabrani sve same papine pristalice, a drugima je bilo zabranjeno pod smrtnom kaznom da uzimaju pribilješke. Uprkos tome, Cvingli je svakog dana primao tačan izveštaj o svemu što se u Badenu govorilo. Jedan student, koji je prisustvovao raspravi, sastavljao je svako veče izveštaj o onome što se dešavalo preko dana. Dva druga studenta preuzela su na sebe dužnost da ove izveštaje šalju Cvingliju za jedno sa svakodnevnim pismima Ekolampada. Reformator je odgovarao davajući savete i uputstva. Njegova pisma pisana su noću, a studenti su se rano ujutro vraćali s njima u Baden. Ovi, da ne bi izazvali sumnju stražara na gradskim vratima, nosili bi na glavama košare s pilićima, i tako su nesmetano ulazili u grad.

Na ovaj način se Cvingli borio sa svojim lukavim neprijateljima. »On je više radio«, veli Mikonije, »svojim razmišljanjem, svojim neprospavanim noćima, svojim savetima i uputstvima nego da je lično bio prisutan na raspravi usred svojih neprijatelja.«[123]

Papine pristalice, naduti sigurnošću u pobedu, došli su u Baden u svojim najlepšim haljinama i sa najsjajnijim nakitima. Živeli su raskošno; hranili su se biranom i obilatom hranom; njihovi su stolovi bili puni najskupocenijih poslastica i najbiranijih vina. Teret svojih crkvenih dužnosti olakšavali su zabavama i gozbama. Reformatori su pružali sasvim suprotnu sliku. Svojom jednostavnom

[121] D'Aubigné, op. cit., knj. VIII, gl. 11.

[122] Wylie, op. cit., knj. VIII, gl. 11.

[123] Ibid., knj. VIII, gl. 15.

vanjštinom izgledali su narodu nešto bolji od prosjaka, a njihova skromna hrana bila je slična hrani asketa. Domaćin, kod koga je Ekolampad stanovao, uhodio je svoga gosta u njegovoj sobi i uvek ga je zaticao pri proučavanju Biblije i molitve, te je izvestio s čuđenjem, da je »taj jeretik vrlo pobožan.«

Pri otvaranju konferencije, »Ek se oholo popeo na sjajno okićenu govornicu, dok je ponizni Ekolampad, jednostavno odeven, morao zauzeti mesto nasuprot svom oholom protivniku na jednoj prostoj stolici.«[124] Ek je imao zvonak glas i neograničenu sigurnost. Zlato i slava podsticali su ga na revnost, a za odbranu vere očekivao je da bude nagrađen lepom nagradom. Kad nije imao dovoljno dokaza, služio se pogrdama i čak i kletvama.

Ekolampad, po prirodi suzdržljiv i skroman, dugo je oklevao da uzme učešća u raspravi, ali kad se odlučio da progovori, unapred je dao svečanu izjavu: »Ja za pravilo vere priznajem samo Božju Reč.« Blag i učtiv, on se pokazao takođe učen i odlučan. Dok su se branitelji crkve stalno pozivali na crkvene običaje, reformator se čvrsto držao Svetog pisma. »Običaji«, rekao je on, »Nemaju važnosti u Švajcarskoj, osim ako su u skladu sa ustavom; a u pitanju vere je Biblija naš ustav.«[125]

Razlika između dvojice govornika nije ostala bez učinka. Mirno i jasno reformatorovo dokazivanje, njegov ljubazan i skroman način izlaganja zadobili su slušaoce koji su sa negodovanjem odbacili ohola i hvalisava Ekova tvrđenja.

Rasprava je trajala osamnaest dana. Na svršetku su papine pristalice sebi pripisali pobedu. Kako su većina delegata bile pristalice Rima, sabor je proglasio reformatore za pobeđene i isključio ih iz crkve zajedno sa njihovim vođom Cvinglijem. Ali plodovi rasprave su pokazali ko je imao pravo. Ova je rasprava dala još veći podsticaj delu reformacije, i uskoro posle toga su se važni gradovi Bern i Bazel odlučili za reformaciju.

[124] D'Aubigné, op. cit., knj. IX, gl. 13.

[125] Ibid., knj. XI, gl. 13.

10. NAPREDAK REFORMACIJE U NEMAČKOJ

Luterov tajanstveni nestanak izazvao je zaprepašćenje u celoj Nemačkoj. Sa svih strana raspitivali su se za njega. O njemu su se širili najneobičniji glasovi, i mnogi su mislili da je ubijen. Nastala je velika žalost ne samo među njegovim dobrim prijateljima već i među hiljadama koji još nisu zauzeli otvoreni stav prema reformaciji. Mnogi su se svečano zaklinjali da će osvetiti njegovu smrt.

Papske vođe konstatirale su sa užasom do koje mere je porasla mržnja protiv njih. Iako su u početku trijumfirali pretpostavljajući da je Luter mrtav, uskoro su poželeli da se sakriju od gneva naroda. Njegovi neprijatelji nisu bili toliko uznemireni ni najsmelijim njegovim delima dok je on bio među njima koliko sada posle njegovog nestanka. Oni koji su u svom gnevu tražili da unište reformatora, sada kad je on bio bespomoćni zarobljenik, bili su obuzeti strahom. »Jedino sredstvo koje nam preostaje da se spasimo«, rekao je jedan od njih, »jest da zapalimo baklje i da tražimo Lutera po celom svetu da ga opet vratimo narodu koji ga traži.«[126] Carski edikt je izgledao nemoćan. Papski predstavnici bili su ogorčeni videći da ovaj edikt privlači mnogo manje pažnje nego Luterova sudbina.

Vest da je Luter na sigurnom mestu, iako zarobljenik, umirila je strahovanja naroda i izazvala još veće oduševljenje u njegovu korist. Njegovi su se spisi čitali sa većim interesovanjem nego ikada ranije. Sve veći broj ljudi priključivao se delu hrabrog čoveka, koji je u tako tragičnim prilikama branio Božju reč. Reformacija je iz dana u dan bivala jača. Seme koje je Luter posejao svuda je nicalo. Njegova odsutnost učinila je ono što njegova prisutnost ne bi mogla učiniti. Njegovi suradnici osećali su sada veću odgovornost pošto je njihov veliki vođa bio uklonjen. Sa velikom verom i novom revnošću išli su napred čineći sve ono što su mogli da ne bi bilo sprečeno i ometano delo koje je tako divno otpočelo.

Ali ni sotona nije bio lijen. Sada je pokušavao da učini ono što je nastojao da učini kod svakog reformatorskog pokreta: da narod prevari i upropasti podmetnuvši mu lažnu reformaciju na mesto prave. Kao što je u prvom veku bilo u crkvi lažnih Hrista, tako su se u šesnaestom veku pojavljivali lažni proroci.

Neki ljudi, duboko ubuzeti uzbuđenjem u religioznom svetu: zamišljali su da su sa neba primili osobita otkrivenja i tvrdili su da ih je Bog pozvao da privedu kraju delo reformacije koje je Luter otpočeo. Zapravo, oni su rušili ono što je Luter sagradio. Odbacili su veliko načelo koje je bilo temelj reformacije – Božju reč, kao jedino pravilo vere i života, a na mesto tog nepogrešivog vođe stavili su promenjivo i nesogurno merilo ličnih osećanja i utisaka. Odbacivši na ovaj način sredstva za otkrivanje zabluda i prevara, otvorili su put sotoni da po volji ovlada ljudskim umovima.

Jedan od ovih proroka je tvrdio da prima uputstva od anđela Gabrijela. Jedan student, koji je pristao uz njega, napustio je svoje studije, izjavivši da ga je sam Bog obdario mudrošću da tumači Božju reč. I drugi, koji su po svojoj prirodi bili skloni fanatizmu, pristali su uz njih. rad ovih zanesenjaka izazavao je veliko uzbuđenje. Luterove propovedi svuda su probudile narod da oseća potrebu za reformom, a sada su neke zaista poštene duše bile zavedene tvrđenjima ovih novih proroka.

Vođe pokreta došle su u Vitenberg i htele su da svoje učenje nametnu Melanhtonu i njegovim suradnicima. Rekli su im: »Mi smo od Boga poslani da učimo narod. Vodimo sa Gospodom

[126] D'Aubigné, op. cit., knj. IX. gl. 1.

poverljive razgovore i znamo budućnost; jednom reči, mi smo apostoli i proroci, i pozivamo se na doktora Lutera.«[127]

Reformatori su se začudili i zbunili. U svemu tome bilo je nešto što nisu nikada doživeli i nisu znali šta da preduzmu. »U ovim su ljudima«, govorio je Melanhton, »neobični duhovi: ali kakvi su to duhovi?… S jedne strane, pazimo da ne gasimo Božjeg Duha, ali, s druge strane, pazimo da nas ne zavede sotonski duh.«[128]

Uskoro su se pokazale posledice novog učenja. Sveto Pismo se počelo zanemarivati, pa čak i potpuno odbacivati. U školama je nastala zabuna. Studensti, prezirući svaki red, ostavljali su svoje studije i napuštali univerzitete. Ljudi koji su mislili da su pozvani da ožive i vode delo reformacije doveli su ga upravo do ruba propasti. Pristalice Rima su se opet ohrabrile i vikale pobedonosno: »Još jedan udarac, i sve će biti naše.«[129] Kada je Luter u svome skloništu u Vartburgu doznao šta se dešava, rekao je duboko zabrinut: »Uvek sam očekivao da će nam sotona poslati takvo zlo.«[130] On je razumeo pravi karakter tih samozvanih proroka i video je opasnost koja je pretila delu istine. Protivljenje pape i cara nije mu prouzrokovalo toliki nemir i brigu koliku je sada osećao. Iz redova tobožnjih prijatelja reformacije ustali su njeni najgori neprijatelji. Upravo one istine koje su mu donele tako veliku redost i utehu, postale su uzrokom razdora i zabune u crkvi.

U delu reformacije Luter je bio gonjen Božjim Duhom, i išao je dalje nego što je sam predvideo. Nije se nadao da će doći u takav položaj u kakav je sada došao, i da će sprovesti tako temeljite reforme. On je bio samo oruđe u rukama svemogućeg Boga, i često je strepio zbog posledica svoga dela. »Kad bih znao, govorio je on, »da će moja nauka naškoditi jednom jedinom čoveku, ma koliko on bio neznatan i neuk, – što zapravo ne može biti, jer je ona pravo evanđelje, – ja bih radije pristao da pretrpim deset smrti nego da se od nje ne odreknem.«[131]

A sada je Vitenberg, centar reformacije, brzo pao pod uticaj fanatizma i bezakonja. Ovo strašno stanje nije izazvala Luterova nauka, pa ipak su njegovi prijatelji iz cele Nemačke bacili krivicu na njega. Sa bolom u duši često se pitao: »Zar to može da bude kraj velikog reformatorskog dela?«[132] Ali kada se usrdno pomolio Bogu, mir je opet zavladao njegovim srcem. »Delo je Tvoje, a ne moje«, govorio je on Bogu, »i Ti nečeš dozvoliti da ga unište fanatizam i praznoverje.« Pomisao da ostane daleko od borbe u tako kritičnom času postala mu je nepodnošljiva. Zato je odlučio da se vrati u Vitenberg.

Bez oklevanja pošao je na ovaj opasan put. Neprijatelji su imali pravo da ga ubiju; a njegovim prijateljima bilo je zabranjeno da ga prate i štite. Carska vlast preduzela je najoštrije mere protiv njegovih pristalica. Ali on je video da je delo evanđelja u opasnosti, i pošao je neustrašivo, u ime Gospodnje, da se bori za istinu.

U jednom pismu izbornom knezu, objasnivši svoju nameru da napusti Vartburg, Luter je rekao: »Vaše Visočanstvo treba da zna da se vraćam u Vitenberg pod moćnijom zaštitom nego što je zaštita prinčeva i izbornih knezova. Ne mislim da tražim vašu potporu i zaštitu, pre bih mogao vas zaštititi. Kad bih znao da bi me vaše Visočanstvo htelo i moglo zaštititi – ne bih išao u Vitenberg. Nema mača

[127] Ibid., knj. IX, gl. 1.
[128] Ibid., knj. IX, gl. 7.
[129] Ibid., knj. IX, gl. 7.
[130] Ibid., knj. IX, gl. 7.
[131] Ibid., knj. IX, gl. 8.
[132] Ibid., knj. IX, gl. 8.

koji bi mogao pomoći ovom delu. Sam Bog mora da učini sve, bez ljudske pomoći i suradnje. Onaj ko ima najveću veru može i najviše da zaštiti.«[133]

U jednom drugom pismu, pisanom na putu za Vitenberg, Luter je izjavio: »Gotov sam da pretrpim nemilost Vašeg Visočanstva i gnev celog sveta. Nisu li stanovnici Vitenberga moje ovce? Nije li ih Bog meni poverio? Ne treba li da sam spreman umreti za njih ako se to traži od mene? Osim toga bojim se da u Nemačkoj ne izbije velika revolucija, kojom će Bog kazniti naš narod.«[134]

On je otpočeo svoj rad sa velikom opreznošću i poniznošću, ali sigurno i odlučno. »Božjom reči«, govorio je on, »možemo oboriti i uništiti sve ono što je podignuto nasiljem. Ja ne želim da upotrebim silu protiv praznovernih i nevernih… Niko ne sme biti prinuđen silom. Sloboda je suština vere.«[135]

Uskoro se kroz ceo Vitenberg pronio glas da se Luter vratio i da će propovedati. Narod se počeo sakupljati sa svih strana, i crkva je bila prepuna. stubivši na propovedaonicu, sa velikom mudrošću i blagošću je poučavao, opominjao i karao. Govoreći o onima koji su se poslužili nasiljem da bi ukinuli misu, rekao je:

»Misa je rđava stvar. Bog je njen neprijatelj; ona treba da se ukine, i ja bih žalio da se ona po celom svetu zameni propovedanjem evanđeoske istine. Ali nikoga ne treba primoravati da je silom napusti. Predajmo stvar u Božje ruke. Neka Božja rijač radi, a ne mi. A zašto? pitaćete vi. Zato što ja ne držim srca ljudi u svojoj ruci, kao što lončar drži ilovaču. Mi imamo pravo da govorimo, ali nemamo pravo da sudimo. Propovedajmo, ostalo pripada Bogu. Ako upotrebim silu, šta ću postići? Obmanu, formalnost, majmunisanje, ljudske uredbe i licemerstvo… Ali u tome neće biti ni iskrenosti srca, ni vere ni ljubavi. gde ovo troje nedostaje, tamo sve nedostaje i ja ne dam ni prebijene pare za takav rezultat… Bog više čini samo kroz svoju Reč negoli kad vi i ja i ceo svet sjedinimo sve svoje sile. Bog osvaja srca, a kad je srce zadobiveno, onda je sve osvojeno…«

»Ja ću propovedati, govoriti, pisati; ali neću nikoga prinuđivati, jer vera je dragovoljni čin. Gledajte šta sam učinio! Ja sam ustao protiv pape, prodavanja oproštajnica i papinih pristalica, ali bez buke i nasilja. Uzdigao sam Božju reč; propovedao sam i pisao; drugo nisam činio. I dok sam ja spavao,… ova Reč, koju sam propovedao, oslabila je papstvo i nanela mu više štete nego bilo koji knez ili car u prošlosti. Ipak ja nisam ništa učinio. Sve je učinila sama Božja reč. Da sam se hteo poslužiti silom, Nemačka bi verovatno bila poplavljena krvlju. A šta bi bio rezultat toga? Propast tela i duše! Zato sam ostao miran, i pustio sam da reč Božja radi.«[136]

Dan za danom, preko cele sedmice, Luter je propovedao mnoštvu gladnom istine. Božja reč je slomila okove fanatizma. Sila evanđelja je vratila zalutale na put istine.

Luter nije hteo da se sastane sa fanaticima, uzročnicima svega zla. Znao je da su to ljudi nezdravog rasuđivanja i neobuzdanih strasti. Smatrajući se naročito prosvetljenima odozgo, oni nisu mogli podneti ni najmanju protivrečnost, ni najljubazniji ukor ili savet. Pripisujući sebi najviši autoritet, zahtevali su da se njihovi zahtevi primaju bez ikakvog pitanja. Ali pošto su tražili da se sastanu sa Luterom, on je pristao da ih primi, i tom prilikom tako je uspešno razotkrio njihove namere da su varalice uskoro napustile Vitenberg.

Fanatizam je za neko vreme bio ugušen; ali posle nekoliko godina izbio je još većom žestinom i sa još strašnijim posledicama. Luter, govoreći o ovim vođama, ovako se izrazio: »Za njih je Sveto

[133] Ibid., knj. IX, gl. 8.
[134] Ibid., knj. IX, gl. 8.
[135] Ibid., knj. IX, gl. 8.
[136] Ibid., knj. IX, gl. 8.

Pismo samo mrtvo slovo, i svi viču: Duh! Duh! Ali budite uvereni da ja neću ići tamo kuda ih vodi njihov duh. Neka me milostivi Bog sačuva od takve srkve gde se svi smatraju svecima. Ja želim da ostanem ovde gde ima poniznih, slabih, bolesnih, koji poznaju i osećaju svoje grehe, koji uzdišu i neprestano se mole da im Bog dâ utehu i pomoć.«[137]

Toma Mincer, najaktivniji među ovim fanaticima, bio je čovek velikih sposobnosti, koje bi mu, da se njima služio na ispravan način, omogućile da čini dobro. Ali on nije naučio ni prva načela prave religije. »Bio je obuzet željom da reformira svet, zaboravljajući, kao mnogi zanesenjaci, da treba sa tom reformom da otpočne od sebe.«[138] Težio je da postigne položaj i uticaj, i u toj želji nije hteo da popusti ni pred kime, pa čak ni pred Luterom. Izjavio je da su reformatori, stavivši autoritet Pisma namesto papstva, samo promenili oblik papstva. Sam je tvrdio da je od Boga poslat da uvede pravu reformu. »Onaj koji ima toga duha«, govorio je Mincer, »ima pravu veru, mada nije nikada u svom životu video Sveto Pismo.«[139]

Ovi zaneseni učitelji, igračke svojih utisaka, smatrali su svaku svoju misao Božjim glasom; tako su otišli u krajnost. Neki su čak spalili svoje Biblije, vičući: »Slovo ubija, a Duh oživljava.« Mincerovo učenje zadovoljavalo je one koji su tražili čuda, a u isto vreme godilo je njihovoj oholosti, koja je tražila da ljudske ideje i mišljenja stavi iznad Božje reči. Hiljade njih primili su njegovu nauku. Uskoro je odbacio svaki red u javnom bogosluženju, izjavivši da slušati kneza znači isto što i pokušavati služiti Bogu i Belijaru.

Kada su ovi ljudi počeli da zbacuju sa sebe lance papstva, nisu više hteli da trpe ni ograničenja građanskih vlasti. Prevratnička Mincerova nauka, koju su njene pristalice smatrale nadahnutom od Boga, dovela je do preziranja reda i zakonitosti, i dala je maha predrasudama i strastima. Posledice toga bili su strašni prizori buna i nasilja: Nemačka polja bila su natopljena krvlju.

Duševne patnje koje je Luter ranije preživeo u Erfurtu sada su ga obuzele svostrukom snagom zbog teških posledica fanatizma koje su pripisivane reformaciji. Rimski velikodostojnici su tvrdili – a mnogi su bili skloni da im veruju – da je ta pobuna rod Luterovog učenja. Iako je ova optužba bila neosnovana, ipak je reformatora veoma zabrinula. Da se delo reformacije prikazuje kao najniži fanatizam, to mu je izgledalo više nego što je on mogao podneti. S druge strane, i vođe novog pokreta mrzele su Lutera, jer on ne samo da se protivio njihovom učenju i njihovim tvrđenjima da ih vodi božansko nadahnuće nego ih je čak proglasivao buntovnicima protiv građanskih vlasti. Da bi mu se osvetili, proglasili su ga poslom varalicom. Izgledalo je da je reformaor navukao na sebe mržnju i knezova i naroda.

Pristalice Rima radovale su se očekujući skorašnju propast reformacije. Napadali su Lutera čak i za takve pogreške, koje je on sa najvećom revnošću nastojao da ispravi. Fanatična stranka, tvrdeći da se s njom nepravedno postupa, uspela je da pridobije simpatije velikog broja ljudi; i kao što se često dešava sa onima koji pođu stranputice, počeli su da se smatraju mučenicima. I tako su oni koji su energično ustali protiv reformacije bili sažalevani, i slavljeni kao žrtve okrutnosti i nasilja. To je bilo sotonsko delo, potaknuto istim buntovničkim duhom koji se najpre pojavio na nebu.

Sotona stalno nastoji da prevari ljude i da ih dovede dotle da greh nazivaju pravdom, a pravdu grehom. Kako je uspešno bilo njegovo delo! Kako su često Božje sluge obasipane ukorima i prebacivanjima zato što su se neustrašivo trudile da zaštite istinu! Sotonska oruđa hvale se i uzvisuju,

---

[137] Ibid., knj. IX, gl. 10.

[138] Ibid., knj. IX, gl. 10.

[139] Ibid., knj. IX, gl. 10.

i čak se na njih gleda kao na mučenike, dok oni koji bi trebalo da budu poštovani i potpomagani zbog svoje vernosti prema Bogu, prepušteni su sami sebi, i uvek su pod sumnjom i nepoverenjem.

Lažna svetlost i lažno posvećenje još uvek obavlja svoje delo obmanjivanja. U raznim oblicima ono pokazuje isti duh kao u Luterovim danima; ono još i danas odvraća pažnju ljudi od Svetog pisma i zavodi ih da se daju voditi više od svojih ličnih osećanja i utisaka negoli da se pokoravaju Božjem zakonu. U tome se sastoji jedan od najuspešnijih sotonskih pronalazaka, kojim se on služi da bi bacio ljagu na čistotu i istinu.

Luter je neustrašivo branio evanđelje od napada koji su dolazili sa svih strana. U svim ovim borbama Božja reč se pokazala kao moćno oružje. Sa tom Rečju borio se on protiv pape i skolastičke filozofije i, zahvaljujući njoj, ostao je čvrst kao stena protiv fanatizma koji je pokušao da se sjedini s reformacijom.

Svaka od ovih protivničkih struja je na svoj način odbacivala Sveto Pismo a uzdizala ljudsku mudrost kao izvor verske istine i poznanja. Racionalizam se klanja razumu i čini ga temeljem vere. Rimska crkva priznaje papi nadahnuće koje u neprekidnoj liniji dolazi do apostola i za sva je vremena nepromenljivo. To shvatanje pruža priliku svakoj vrsti razvrata i pokvarenosti da se sakriju pod plaštom apostolskog ovlašćenja. Nadahnuće koje su isticali Mincer i njegovi suradnici bilo je plod uobraženja, i njegov je uticaj bio rušilački za svaki autoritet, ljudski i božanski. Pravo Hrišćanstvo, naprotiv, smatra Božju reč velikom riznicom nadahnutih istina i kamenom kušanja svakog nadahnuća.

Posle svog povratka iz Vartburga, Luter je dovršio svoj prevod Novoga zaveta, i uskoro posle toga predato je Evanđelje Nemačkom narodu na njegovom jeziku. Ovaj prevod primili su s velikom radošću svi koji su voleli istinu, a oni koji su više cenili ljudske tradicije i ljudske zapovesti prezrivo su ga odbacili.

Sveštenici su se uzbudili pri pomisli da će od sada i obični narod moći da raspravlja sa njima o načelima Božje reči i da će se tako otkriti njihovo neznanje. Oružje njihovog telesnog razuma bilo je nemoćno prema duhovnom maču. Rim je upotrebio sav svoj autoritet da bi sprečio širenje Svetog pisma. Ali dekreti, anateme i mučenja su se pokazali uzaludnima. U koliko je Rim više osuđivao i zabranjivao Bibliju, utoliko je narod više čeznuo da sazna šta ona uči. Svi koji su mogli čitati, postali su revni istraživači Biblije. Oni su je nosili sa sobom i stalno čitali, i nisu je ostavljali sve dok velike odseke nisu naučili napamet. Videći s kakvom je ljubavlju primljen Novi zavet, Luter se odmah dao na prevođenje Starog zaveta, i izdavao ga je u delovima kako je koji završio.

Luterovi spisi primljeni su oduševljeno u gradovima i selima. »Ono što su Luter i njegovi prijate-lji pisali, drugi su širili. Monasi, koji su se uverili o protivzakonitosti redovničkih zaveta, želeli su da svoj raniji nekoristan život zamene životom rada, ali sami neupućeni da bi mogli propovedati Božju reč, putovali su po pokrajinama, posećivali sela i zaseoke i prodavali Luterove spise i spise njegovih prijatelja. Nemačka je ubrzo bila preplavljena takvim hrabrim kolporterima.«[140] Ove spise proučavali se s velikim zanimanjem bogati i siromašni, učeni i neuki. Seoski učitelji čitali se ove spise naglas noću malim grupama sakupljenim oko ognjišta. Svakog dana više duša se uveravalo u istinu i radosno primalo Božju reč, a posle su one same drugima nosile radosnu vest.

Tako su se ispunile nadahnute reči: »Reči tvoje kad se jave prosvetljuju i urazumljuju proste.« ***Psalam 119, 130. Proučavanje Svetog pisma dovelo je do promene srca i uma. Papska vlast držala je narod pod gvozdenim jarmom neznanja i poniženja. Strogo su se držali spoljašnji

[140] Ibid., knj. IX, gl. 11.

praznoverni običaji, ali u svoj toj službi um i srce su imali malo udela. Naprotiv, Luterovo propovedanje, koje je imalo cilj da otkrije jednostavne istine Božje reči, a zatim sama Reč, stavljena u ruke naroda, probudili su uspavane energije, očistili i oplemenili duhovnu prirodu i dali umu novu snagu i odvažnost.

Mogli su se videti ljudi svih staleža kako s Biblijom u ruci brane nauku reformacije. Papini privrženici, koji su proučavanje Pisma prepustili sveštenicima i redovnicima kao monopol, pozvali su ada sve da pobiju novo učenje. Ali ne poznavajući ni Pisma ni sile Božje, sveštenici i redovnici bili su potpuno poraženi od onih koje su smatrali zabluđenih neznalicama. »Nažalost, rekao je jedan katolički pisac, »Luter je uverio svoje sledbenike da ne treba da se oslanjaju ni na šta drugo nego samo na Sveto Pismo.« Narod se skupljao da čuje kako ljudi skromnog obrazovanja brane reč Božju i čak raspravljaju sa učenim i rečitim teolozima. Sramno neznanje ovih velikih ljudi izbilo je na javnost kad su njihovi dokazi bili oboreni jednostavnom naukom Božje reči. Radnici, vojnici, žene i deca su bolje poznavali Sveto Pismo nego sveštenici i učeni teolozi.

Razlika između učenika evanđelja i branilaca rimskog praznoverja primećivala se kako u redovima učenih tako i u neukom narodu. »Nasuprot predstavnika stare hijerarhije, koji su zanemarili proučavanje jezika i književnosti… pojavila se oduševljena i plemenita omladina, odana studijama, proučavanju Pisma, željna da se upozna sa remek-delima starine. Obdareni bistrim umom, plemenitom dušom, neustrašivim srcem, ovi mladi ljudi su uskoro stekli takvo znanje da se dugo vremena niko nije mogao meriti s njima. Kad su se ovi mladi branioci reformacije sukobili na nekom saboru sa učiteljima Rima, napadali su ih sa takvom lakoćom i sigurnošću da su se rimski teolozi odmah pokolebali, zbunili i pred svima osramotili.«[141]

Kad je rimsko sveštenstvo videlo da se smanjio broj njihovih vernika, pozivalo je u pomoć gradsku upravu i svim je sredstvima pokušavalo da povrati svoje verne. Ali narod je našao u novom učenju zadovoljenje svojih duhovnih potreba, i odvratio se od onih koji su ga godinama hranili ljuskama praznovernih obreda i ljudskih predanja.

Kad se diglo progonstvo protiv učitelja istine, ovi su se držali Hristovog naloga: »Kad vas poteraju u jednom gradu, bežite u drugi.« ***Matej 10, 23. Svetlost je prodirala u sva mesta. Beguncima su se uvek otvarala po neka gostoljubiva vrata, gde su mogli stanovati, i oni su propovedali evanđelje katkada u crkvi, a ako im je to bilo zabranjeno, onda u privatnim kućama ili pod vedrim nebom. Svako mesto gde se skupio narod da sluša Božju reč bio je posvećen hram. Propovedana takvom snagom, istina se širila neodoljivom silom.

Uzalud su duhovne i civilne vlasti pokušavale da slome »krivoverje«. Uzalud su se služile zatvorom, mučenjima, ognjem i mačem. Hiljade je zapečatilo svoju veru krvlju, ali, ipak, delo je išlo napred. Progonstva su samo pomogla da se istina više širi, i fanatizam, koji je hteo da se sjedini sa njom, samo je pomogao da se jasnije mogla uočiti razlika između sotonskog dela i dela Božjeg.

[141] Ibid., knj. IX, gl. 11.

11. PROTEST KNEZOVA

Jedno od najplemenitijih svedočanstava koje je ikada objavljeno u prilog reformacije bio je Protest Hrišćanskih knezova Nemačkih, iznesen na državnom saboru u Špajeru 1529. godine. Hrabrost, vera i odlučnost ovih Božjih ljudi donele su kasnijim vekovima slobodu misli i savesti. Njihov Protest dao je pripadnicima reformirane crkve naziv »protestanti«. Načela izražena u njemu su srž protestantizma.[142]

Za reformaciju je došao mračan dan, pun pretnje. Uprkos Vormskog edikta, koji je Lutera stavio izvan zakona i zabranio njegovo učenje, ipak je religiozna snošljivost u carstvu i dalje postojala. Božansko proviđenje je obuzdavalo sile koje su se protivile istini. Karlo V odlučio je da uguši reformaciju, ali svaki put kad je podigao ruku protiv reformacije, prilike su ga primorale da taj udarac zadrži. Više puta je izgledalo da neizbežna propast preti onima koji su se usudili da se usprotive Rimu: ali, u kritičnom trenutku, pojavila se turska vojska na istačnoj granici, ili francuski car, ili čak i sam papa, ljubomoran zbog napretka Nemačkog carstva, poveli su rat protiv njega; i tako su ratovi i međunarodne prilike doprinele da reformacija ojača i da se proširi.

Konačno papski vazali su rešili svoje sporove, i tako su mogli da ustanu protiv reformacije. Sabor u Špajeru 1526. dao je svakoj državi potpunu slobodu u verskim stvarima do sazivanja novog opšteg sabora. Ali čim su prošle opasnosti koje su primorale cara na ovaj ustupak, on je 1529. godine sazvao drugi sabor u Špajeru u nameri da iskoreni jeres. Knezove je trebao, po mogućnosti na prijateljski način, navesti da se usprotive reformaciji; a ako taj plan ne bi uspeo, Karlo V je bio spreman da upotrebi mač.

Među pristalicama Rima vladala je velika radost. Oni su došli u velikom broju u Špajer, otvoreno su pokazivali svoju mržnju prema protestantima i njihovim zaštitnicima. Melanhton je pisao: »Mi smo ruglo i smeće celog sveta, ali Hristos će pogledati na svoj siromašan narod i spasiće ga.«[143] Čak su išli dotle da su protestantskim knezovima, koji su bili prisutni na saboru, naređivali da zabrane propovedanje evanđelja u svojim kneževima. Ali narod Špajera bio je žedan Božje reči i, uprkos zabrane, hiljade slušalaca je dolazilo na službu koja se održavala u kapeli saskog izbornog kneza.

To je ubrzalo krizu. Jednom carskom odlukom bilo je saboru saopšteno da rešenje o verskoj slobodi prouzrokuje mnoge nerede i da car zbog toga traži da se to rešenje poništi. Taj samovoljni čin izazvao je ogorčenje i zaprepašćenje u redovima evangelističkih Hrišćana. Jedan od njih je uzviknuo: »Hristos je opet pao u ruke Kaife i Pilata.« Pristalice Rima postali su još žešći. Jedan od njih je rekao: »Turci su bolji od luterana, jer Turci drže postove, a luterani ih oskrvnjuju. Ako treba da izaberemo između Svetoga pisma, koj je Bog dao, i crkvenih zabluda, mi ćemo odbaciti ono prvo.« Melanhton je pisao: »Svaki dan, pred punom skupštinom, Faber baca po koji novi kamen na nas.«

Verska trpeljivost bila je zakonom uspostavljena, i evangelističke države su odlučile da brane svoja prava. Luter, koji se još uvek nalazio pod prokletstvom vormskog edikta, nije mogao doći u Špajer; ali njega su zastupali njegovi suradnici i knezovi koje je Bog podigao da brane delo evađelja u tim prilikama. Plemeniti Fridrih Saski, pređašnji Luterov zaštitnik, bio je umro, ali vojvoda Johan, njegov brat i naslednik, radosno je primio evanđeosku istinu; i, iako prijatelj mira, pokazivao je veliku energiju i hrabrost kad se radilo o pitanju vere.

---

[142] D'Aubigné, op. cit., knj. XIII, gl. 6.

[143] Ibid., knj. XIII, gl. 6.

Sveštenici su tražili da se države koje su primile reformaciju potčine rimskoj crkvenoj upravi. Ali reformatori su se pozivali na slobodu koja im je bila ranije data. Nisu mogli pristati da Rim pod svoju vlast podvrgne države koje su tako radosno prigrlile Božju reč.

Napokon je predložen sledeći kompromis: »Onde gde reformacija još nije sprovedena, vormski edikt treba da se strogo primenjuje; a onde gde ga je narod odbacio, i gde mu se ne bi potčinio bez opasnosti da dođe do ustanka, neka se spreči dalje širenje reformacije, neka se ne dira u sporna pitanja, neka se ne sprečava služba mise i neka se ne dopušta rimokatolicima da primaju luteranstvo.«[144] Ovo rešenje je sabor izglasao na veliko zadovoljstvo papskih sveštenika i prelata.

»Da je ovaj zaključak stubio na snagu, reformacija se ne bi mogla širiti u mestima gde je još bila nepoznata, niti bi se učvrstila onde gde je već postojala.«[145] Sloboda govora bi bila zabranjena. Obraćenja ne bi bila dozvoljena. Od prijatelja reformacije se tražilo da se odmah pokore tim zabranama i ograničenjima. Izgledalo je da se nada sveta već gasi. »Ponovo uspostavljanje vlasti rimske crkve neminovno bi dovelo do uspostavljanja starih zloupotreba«; i lako bi se našla prilika da bude uništeno delo koje je već bilo poljuljano fanatizmom i sukobima.[146]

Kada se evangelistička stranka sastala na savetovanje, njeni članovi su zbunjeno gledali jedan drugoga. Oni su se pitali: »Šta da se radi?« Mnoga važna preimućstva za svet bila su u opasnosti. »Da li da se vođe reformacije pokore?« Da li da prihvate edikt. U ovom kritičnom trenutku mogao se lako učiniti pogrešan korak! Koliko dobrih izgovora i prihvatljivih razloga bi se moglo naći za odluku da se pokore! Luteranskim knezovima obećavala se garancija da će moći slobodno ispovedati svoju veru. Isto pravilo obećavalo se njihovim podanicima koji su prihvatili reformaciju pre ovog edikta. Zar to nije dosta? Koliko bi opasnosti izbegli ako bi se pokorili! A u kolike opasnosti i sukobe bi ih mogao uvući otpor! ko zna da li će im se u budućnosti pružiti tako povoljna prilika? Prihvatimo mir, uzmimo maslinovu grančicu koju nam Rim pruža i na taj način zalečimo rane Nemačke! Ovim i sličnim razlozima mogli su reformatori opravdati prihvatanje uveta koji bi uskoro doneli potpunu propast njihovoj stvari.

»Ali na sreću reformatori su uočili načelo koje je bilo temelje predloženog ugovora, i postupili su po veri. Kakvo je bilo to načelo? To je bilo pravo Rima da vrši pritisak, da primorava savest i da zabranjuje slobodu istraživanja. Ali zar nije sloboda savesti zajamčena njima i njihovim podanici-ma? Da, ali kao milost, a ne kao pravo! A što se tiče onih koji nisu bili uključeni u ovaj sporazum, za njih je trebalo da bude i dalje merodavno načelo sile; savest nije uzeta u obzir. Rim bi ostao nepogrešiv sudija vere. Primiti predloženo primirje značilo bi pristati na to da sloboda bude dozvo-ljena samo u reformiranoj Saskoj, i da za celo ostalo Hrišćanstvo slobodno istraživanje i ispoveda-nje reformirane vere znači prestup koji se kažnjava zatvorom i lomačama. Zar smeju oni postaviti geografske granice religioznoj slobodi? Mogu li objaviti da je reformacija zadobila poslednjeg obraćenika i osvojila poslednju stopu zemlje? Treba li da vlast Rima ostane večna tamo gde ona postoji? Mogu li se reformatori smatrati nevinima za krv stotina i hiljada onih koje bi ovaj ugovor pogodio i koji bi morali žrtvovati svoje živote u papskim zemljama? To bi u ovom sudbonosnom času značilo izdati delo evanđelja i slobodu Hrišćanstva.«[147] Pre bi oni bili spremni žrtvovati sve, čak i svoje kneževine,

---

[144] Ibid., knj. XIII, gl. 5.

[145] Ibid., knj. XIII, gl. 5.

[146] Ibid., knj. XIII, gl. 5.

[147] Wylie, op. cit. knj. IX, gl. 15.

svoje krune i svoje živote…«[148]

»Odbacimo ovaj edikt«, rekli su knezovi. »U pitanju savesti većina nema nikakvu vlast.« Poslanici su izjavili: »Zahvaljujući dekretu od 1526. godine, država uživa mir, ali ukidanje dekreta ispunilo bi Nemačku nemirima i sukobima. Državni sabor nema drugo pravo osim da sačuva religioznu slobodu do sazivanja novog crkvenog sabora.«[149] Dužnost je države da štiti slobodu savesti, i tu je granica njenog autoriteta u religioznim stvarima. Svaka svetovna vlast koja pokušava da određuje ili nameće verske propise gazi onaj princip za koji su se tako plemenito borili evangelistički Hrišćani.

Papine pristalice odlučile su da slome ono što su nazivale »drskom tvrdoglavošću«. Pokušali su da izazovu razdor među pristalicama reformacije i da zastraše sve one koji se još nisu otvoreno izjasnili u njenu korist. Napokon su pred državni sabor bili pozvani predstavnici slobodnih gradova i od njih se tražilo da se izjasne da li pristaju na date uvete ili ne. Oni su zatražili da im se da jedan rok, ali uzalud. Kad su tako bili stavljeni na kušanje, skoro polovina od njih izjasnila se za reformatore. Oni koji su na ovaj način odbili da žrtvuju slobodu savesti i pravo ličnog mišljenja, dobro su znali da će ubuduće biti predmet kritike, osude i progonstva. Jedan od delegata je rekao: »Mi se moramo odreći Božje Reči ili ćemo biti spaljeni.«[150]

Car Fredinand, carev zastupnik na državnom saboru, video je da će edikt izazvati ozbiljne razdore ako ne bude moguće nagovoriti knezove da ga prime i podupru. Pokušavao je da to postigne uveravanjem znajući dobro da bi upotreba sile učinila takve ljude još odlučnijima. Molio je knezove da prihvate edikt, uveravajući ih da će im car biti za to vrlo zahvalan.« Ali ovi hrabri ljudi poznavali su jednu vlast višu od zemaljskih knezova, i zato su mirno odgovorili: »Mi ćemo se pokoriti caru i svemu što služi održavanju mira i proslavljanju Boga.«[151]

Car je napokon izjavio pred celim saborom »da je edikt definitivno primljen i da će biti izdat u obliku carskog dekreta. Zatim je rekao saskom izbornom knezu i njegovim prijateljima da im ne preostaje drugo nego da se pokore većini.« Rekavši to, napustio je skupštinu, ne dajući reformatorima priliku da mu odgovore. Uzalud su oni poslali caru jednu delegaciju s molbom da se vrati. »Stvar je gotova«, rekao je car, »ostaje jedino da se pokorite.«

Carska stranka je znala da su Hrišćanski knezovi odlučili da se pridržavaju Svetog pisma kao većeg autoriteta od ljudskih nauka i propisa; a znala je i to da će prihvatanje ovog načela na kraju srušiti papstvo. Ali, »gledajući samo na ono što se vidi«, kao što su to hiljade činile pre i posle njih, i oni su sebi laskali da je moć na strani pape i cara, a da su reformatori slabi. Da su protestanti računali na ljudsku potporu, bili bi zaista slabi, kao što su to mislile papine pristalice. Ali, iako ma-lobrojni i zavađeni sa Rimom, oni su ipak bili jaki. Protiv »odluke državnog sabora pozvali su se na Božju reč, a protiv cara Karla, na Isusa Hrista, cara nad carevima i Gospodara nad gospodarima.«[152]

Pošto je Ferdinand odbio da uvaži uveravanje njihove savesti, knezovi su odlučili, ne vodeći računa o njegovoj odsutnosti, da bez odlaganja iznesu pred državni sabor svoj Protest.

»Mi protestiramo ovim pismom pred Bogom, našim jedinim Stvoriteljem, Braniteljem, Otkupiteljem i Spasiteljem, koji će nam jednom suditi, i izjavljujemo pred svim ljudima i stvorenjima da mi i naše pristalice ni na kakav način ne pristajemo ne predloženi dekret, u svemu što je protiv Boga,

[148] D'Aubigné, op. cit. knj. XIII, gl. 5.

[149] Ibid., knj. XIII, gl. 5.

[150] Ibid., knj. XIII, gl. 5.

[151] Ibid., knj. XIII, gl. 5.

[152] Ibid., knj. XIII, gl. 6.

protiv njegove Svete reči, ili što se protivi našoj čistoj savesti i spasenju naših duša.«

»Šta! Zar da potvdimo taj dekret! Zar da priznamo da kad svemogući Bog pozove jednom čoveka k njegovom poznanju da taj čovek nema slobodu primiti to poznanje?« Nema druge zdrave neuke osim one koja se slaže s Božjom rečju… Gospod zabranjuje propovedanje druge nauke… Sveto Pismo mora da se objašnjava pomoću drugih jasnijih njegovih delova. Ova sveta Knjiga je lako razumljiva Hrišćaninu u svemu što mu je potrebno, i dana je da rastera tamu. Zato smo odlučili Božjom milošću da sačuvamo čisto propovedanje njegove Reči, onakve kakva se nalazi u biblijskim knjigama Starog i Novog zaveta, ne dodavajući ništa što bi bilo protiv nje. Ova Reč je jedina istina. Ona je pouzdano pravilo nauke i života. Ona ne može da pogreši ni da prevari. ko gradi na njenom temelju, održaće se protiv svih sila »pakla, a sve ljudske taštine, koje se protive Božjoj reči, neće se održati pred Božjim licem.

»Zato odbacujemo jaram koji nam se nameće.« »U isto vreme očekujemo da će njegovo carsko Veličanstvo postupati s nama kao što dolikuje Hrišćanskom knezu koji ljubi Boga iznad svega. Izjavljujemo sa svoje strane, da ćemo gajiti, kako prema njemu, tako i prema vama, plemenita gospodo, svaku ljubav i pažnju, što smatramo svojom pravednom i zakonitom dužnošću.«[153]

Ova izjava učinila je na državni sabor duboki utisak. Hrabrost knezova koji su protestirali izazvala je čuđenje i uznemirenost većine prisutnih. Budućnost im je izgledala tamna i nesigurna. Sukobi, svađe i krvoprolića izgledali su neminovni. Ali reformatori, sigurni u pravednost svoje stvari, i uzdajući se u desnicu svemogućeg Boga, bili su ispunjeni hrabrošću i odlučnošću.

Načela ovog čuvenog Protesta sačinjavaju srž protestantizma… Ovaj Protest bio je uperen protiv dveju ljudskih zloupotreba u stvarima vere: protiv uplitanja civilne vlasti u pitanje vere i protiv samovoljnog autoriteta crkve. Umesto ovim zloupotreba protestantizam uzdiže moć savesti iznad svetovne vlasti, i autoritet Božje reči iznad autoriteta crkve. Pre svega, on odbacuje mešanje građanskih vlasti u božanske stvari, a kaže, kao što su kazali apostoli i proroci: »Većma se treba pokoravati Bogu nego ljudima.« Ne protiveći se carskoj kruni, on uzdiže iznad nje krunu na Isusa Hrista. Ali ide i dalje: on tvrdi da svako ljudsko učenje treba da se potčini Božjoj reči.«[154] Protestanti nisu tražili samo pravo da mogu verovati i ispovedati svoju veru nego da mogu i slobodno propovedati ono što smatraju istinom. Oni su proricali pravo sveštenicima i svetovnoj vlasti da ih u tome sprečavaju. Protest u Špajeru bio je svečana izjava protiv religizne nesnošljivosti i odlučna odbrana prava svakog čoveka da može služiti Bogu po svojoj savesti.

Izjava je bila data. Ona se urezala u pamćenje hiljade njih, i zapisana je u nebeske knjige, odakle i nikakvo ljudsko nasilje ne može izbrisati. Cela evangelistička Nemačka primila je ovaj Protest kao izraz svoje vere. Svaki je u toj izjavi video obećanje o jednom novom i boljem vremenu. Jedan od knezova rekao je protestantima u Špajeru: »Neka vas svemogući Bog, koji vam je dao milost da ga priznate otvoreno, slobodno i bez straha, sačuva u toj Hrišćanskoj odlučnosti do dana večnosti.«[155]

Da je reformacija, postigavši izvestan uspeh, pristala da se prilagodi prilikama da bi zadobila naklonost sveta, izneverila bi Boga i samu sebe, i tako bi bila sama uzrok svoje propasti. Istorija ovih plemenitih reformatora sadrži pouku za sve buduće vekove. Sotonina taktika protiv Boga i njegove reči nije se promenila; sotona se protivi i danas, kao i u šesnaestom veku, da Božja reč bude pravilo vere i života. I u naše dane postoji velika sklonost da se napusti biblijska nauka i njeni propisi, i zato

[153] Ibid., knj. XIII, gl. 6.

[154] Ibid., knj. XIII, gl. 6.

[155] Ibid., knj. XIII, gl. 6.

je potrebno da se vratimo velikom protestantskom načelu: Biblija, i samo Biblija, treba da je pravilo vere i dužnosti. Sotona pokušava svim sredstvima da uguši religioznu slobodu. AntiHrišćanska sila, koju su protestanti u Špajeru odbacili, sada radi novom snagom da opet uspostavi svoju izgubljenu vrhovnu vlast. Ista nepokolebljiva odanost Božjoj reči, koju su pokazali reformatori u ono doba krize za reformaciju, jedina je nada za reformu u naše doba.

Bilo je znakova opasnosti za protestante; ali bilo je i znakova koji su pokazivali da je božanska ruka ispružena da zaštiti verne. Otprilike u to vreme je »Melanhton žurio sa svojim prijateljem Grineusom ulicama Špajera prema Rajni, terajući ga da se što pre prebaci preko reke. Pošto se Grineus čudio ovoj žurbi, Melanhton mu je ispričao: ’Jedan starac, ozbiljnog i svečanog izgleda, meni nepoznat, pojavio se ispred mene i rekao mi je: Za jedan trenutak doći će ovde sudski činovnik, poslat od Ferdinanda, da uhapsi Grineusa’.«

Tog dana Grineus se sablaznio o jednu propoved Fabera, vodećeg katoličkog učitelja; otišao je k njemu i ukorio ga što brani »neke odvratne zablude«. Faber je prikrio svoj gnev, ali je odmah posle toga otišao caru i dobio od njega ovlaštenje da može uhapsiti hajdelberškog profesora. Melanhton je bio siguran da je sam Bog spasao njegovog prijatelja poslavši jednoga od svojih svetih anđela da ga opomene.

»Stojeći nepomično na obali Rajne, Melanhton je čekao dok nije reka spasla Grineusa od njegovih progonitelja. ’Napokon’, uzviknuo je Melanhton kad ga je video na drugoj obali, ’ti si otrgnut iz čeljusti onih koji su žedni nevine krvi.’ Kad se vratio svojoj kući, Melanhton je saznao da su je stražari, u traganju za Grineusom, pretresli od krova do temelja.«[156]

Reformacija je trebala da se iznese pred velikane ove zemlje na još veličanstveniji način. Car Ferdinand je odbio da sasluša protestantske knezove; ali njima je bila dana mogućnost da svoju stvar iznesu pred cara i pred sakupljene crkvene i državne velikodostojnike. Da bi stišao nesaglasice, državni sabor u Augzburgu, izjavivši da ima nameru da mu lično predsedava. Tamo su pozvane i protestantske vođe.

Reformaciji su pretile velike opasnosti, ali njeni branioci predali su svoje delo u Božje ruke i zavetovali su se da će odlučno braniti evanđelje. Saskog izbornog kneza njegovi savetnici nagovarali su da ne ide na sabor. Govorili su da car poziva knezove da ih uhvati u zamku. »Ne znači li staviti sve na kocku ako ode i zatvori se između zidina grada jednog moćnog neprijatelja?« A drugi su mu govorili: »Neka knezovi budu hrabri, i Božje delo biće spašeno.« Bog je veran, on nas neće napustiti«, rekao je Luter. Izborni knez sa svojom pratnjom krenuo je na put za Augzburg. Svi su znali kakve opasnosti prete ovom knezu, i mnogi su došli na sabor uzbuđena srca i s mračnim predosećanjima. Ali Luter, koji ih je pratio do Koburga, ojačao je njihovu klonulu veru, pevajući im čuvenu pesmu, koju je napisao na tom putu: »Naš tvrdi grad je Gospod Bog.« Mnoga mračna predosećanja su nestala, i mnoga klonula srca su oživela melodijom ove besmrtne pesme.

Protestantski knezovi su odlučili da predstave svoju veru državnom saboru jednim sistematskim izlaganjem svojih nazora potkrepljenim stihovima iz Svetog pisma. Sastavljanje tog izlaganja bilo je povereno Luteru, Melanhtonu i njihovim suradnicima. Ovo izlaganje su protestanti primili kao izraz svog verskog uverenja, i sakupili su se da stave potpis na taj važan dokumenat. To je bio svečan i kritičan čas. Reformatori su naročito želeli da se njihovo delo ne pomeša sa politikom, naglašavajući da reformacija treba da vrši samo uticaj koji proizlazi iz Božje reči. Kad su Hrišćanski knezovi pristupili da potpišu svoju veroispovest, Melanhton se umešao i rekao: »Teolozi i propovednici treba

[156] Ibid., knj. XIII, gl. 6.

da predlažu ove stvari, a autoritet zemaljskih vođa sačuvajmo za druge stvari.« »Bože sačuvaj da me vi isključite!, rekao je izborni knez Johan Saski. »Ja sam odlučio da činim što je pravo, bez obzira na moju krunu; ja želim da ispovedam Hrista. Moj izborni šešir i moj hermelin mi nisu toliko dragi koliko krst Isusa Hrista. Ove znakove moje veličine ću ostaviti na zemlji, ali Hristov kršće me pratiti do zvezda.« Rekavši to, stavio je svoj potpis na dokumenat. Jedan drugi knez, uzimajući u ruke pero, rekao je: »Ako to traži čast Isusa Hrista, mog Spasitelja, gotov sam odreći se svog imanja i svog života.« »Radije ću se odreći svojih podanika i svoje kneževine, radije ću otići iz svoje domovine sa štapom u ruci, radije ću zarađivati sredstva za svoj opstanak brišući prašinu sa obuće stranaca nego da prihvatim drugu nauku nego što je ova koju sadrži ova izjava.« Takva je bila vera i neustrašivost ovih Božjih ljudi.

Napokon je došao čas da izađu pred cara. Karlo V, sedeći na svojem prestou, okružen izbornim knezovima i vojvodama, primio je protestantske reformatore. Pročitana je izjava o njihovom verovanju. U ovoj skupštini jasno su bile prikazane istine evanđelja i otkrivene zablude papske crkve. S pravom je taj dan nazvan jednim od najvećih dana reformacije i jednim od najslavnijih u istoriji Hrišćanstva i čovečanstva.«[157]

Prošlo je tek nekoliko godina otkada je monah iz Vitenberga stajao sam pred saborom u Vormsu. Sada su na njegovom mestu stajali najmoćniji knezovi carstva. Luteru je bilo zabranjeno da dođe u Augzburg, ali on je bio prisutan svojim rečima i molitvama. »Ja se veoma radujem«, pisao je on, »što sam doživeo ovaj čas kad je Hristos javno proslavljen od strane tako uglednih ispovednika vere i na tako slavnom saboru.«[158] Tako se ispunilo ono što je Pismo kazalo: »Govoriću o otkrivenjima tvojim pred carevima, i neću se stideti.« ***Psalam 119, 46.

»Zahvaljujući okovima apostola Pavla, u njegovo vreme je evanđelje bilo objavljeno knezovima i plemićima carskoga grada. Tako je bilo i u ovoj važnoj prilici; pošto je car zabranio da se evanđelje propoveda sa propovedaonice, ono se propovedalo u palati; ono što su mnogi smatrali kao nezgodno da slušaju sluge, slušali su sa čuđenjem velikaši i knezovi carstva. Car i velikaši su bili slušaoci; krunisani knezovi – propovednici; a propoved je bila uzvišena Božja istina. »Od apostolskih dana«, veli jedan pisac, »nije bilo većeg događaja ni veličanstvenijeg ispovedanja vere.«[159]

»Sve što su Luterove pristalice rekle, to je istina; mi ne možemo to poreći«, – rekao je jedan papski biskup. »Možete li, razumnim dokazima, oboriti Veroispovest koju su sastavili izborni knez i njegovi saveznici?« pitao je drugi Dr. Eka. »Spisima apostola i proroka, ne; ali spisima otaca i sabora, da!« »Razumem«, rekao je onaj koji je pitao, »Luterani su, prema vašim rečima, u Svetom pismu, a mi smo izvan njega.«[160]

Neki od Nemačkih knezova su bili pridobijeni za reformaciju. Sam car je izjavio da su protestantski dokazi čista istina. Njihova Veroispovest bila je prevedena na mnoge jezike, bila je proširena u celoj Evropi, i mnogi su je milioni u kasnijim naraštajima primili kao svoje ispovedanje vere.

Verne Božje sluge nisu same radile. Dok su se poglavarstva, vlasti i zli duhovi ispod neba združili protiv njih, Gospod se nije odrekao svoga naroda. Da su njihove oči bile otvorene, mogli bi videti isto tako jasne znake Božje prisutnosti i pomoći kao što je to video jedan stari prorok. Kada je Jelisijev sluga pokazao svome gospodaru neprijateljsku vojsku, koja ih je okružavala i sprečavala

[157] Ibid., knj. XIV, gl. 7.
[158] Ibid., knj. XIV, gl. 7.
[159] Ibid., knj. XIV, gl. 7.
[160] Ibid., knj. XIV, gl. 8.

svaku mogućnost bekstva, prorok se obratio Bogu u molitvi: »Gospode, otvori mu oči da vidi.« ***2. Carevima 6, 17. »I gle, gora bijaše puna konja i ognjenih kola.« Nebeske čete su stajale tu da brane Božjeg čoveka. Isto tako su anđeli bdeli nad radnicima u delu reformacije.

Jedno od načela koje je Luter naročito isticao, bilo je: Ne treba se služiti svetovnom silom niti upotrebljavati fizičko oružje za odbranu Božjeg dela. Radovao se što knezovi carstva pristaju uz evanđelje, ali kad su mu predložili da sklope odbrambeni savez, on je izjavio »da evanđeosku nauku treba da brani sam Bog.« Verovao je: »Što se ljudi budu manje uplitali, to će očiglednije biti Božje posredovanje. Sve političke mere opreznosti smatrao je izražajem straha i grešnog nepoverenja.«[161]

Kad su se neprijateljske sile združile da obore reformiranu veru, kad je izgledalo da je hiljadu mačeva izvučeno iz korica da je unište, Luter je pisao: »Sotona je pobesnio; bezbožni pontifleks je načinio zaveru; prete nam ratom. Savetujte narod da se junački bori pred Božjim prestolom verom i molitvom, tako da bi naši neprijatelji, pobeđeni Božjim Duhom, bili primorani na mir. Naša glavna potreba, naš prvi posao, jeste molitva; neka narod zna da je sada izložen oštrici mača i sotoninom gnevu, i neka se moli.[162]

Kasnije misleći na predloženi savez evangelističkih država, Luter je rekao da je jedino oružje koje treba upotrebiti u tom ratu, »mač Duha.« Izbornom knezu saskom je pisao: »Mi ne možemo u svojoj savesti odobriti savez koji nam se predlaže. Radije ćemo deset puta umreti nego da vidimo da je naše delo evanđelja uzrok prolivanja krvi. Naša je dužnost da budemo kao ovce određene za klaonicu. Treba da nosimo krst Hristov. Neka Vaše Visočanstvo bude bez straha. Mi ćemo učiniti više svojim molitvama, nego naši neprijatelji svojim hvalisanjem. Samo neka se naše ruke ne oskvrne krvlju naših neprijatelja. Ako car zahteva da izađemo pred sud, mi smo gotovi da izađemo. Vi ne možete braniti našu veru. Svako mora sam da se izloži opasnostima radi svoje vere.«[163]

Iz tajnog mesta molitve došla je sila koja je u doba velike reformacije potresla svet. Tamo, u svetom pouzdanju, položile su sluge Božje svoje noge na stenu Božjih obećanja. Za vreme borbe u Augzburgu, Luter je svaki dan proveo tri najbolja sata u molitvi. U tajnosti svoje sobe, izlivao je svoju dušu pred Bogom, rečima punim poverenja i nade, kao kad čovek razgovara sa svojim prijateljima. »Ja znam da si Ti naš Otac i Bog«, govorio je reformator, »i da ćeš Ti rasuti gonitelje Tvoje dece, jer si Ti zajedno sa nama u opasnosti. Ovo je Tvoje delo, i mi smo ga otpočeli jer je to bila Tvoja volja. Odbrani nas, dakle, o Oče.«[164]

Melanhtonu, koji je bio potišten od tereta brige i straha, pisao je: »Milost i mir u Hristu! U Hristu, velim, ne u svetu. Amin. Mrzim strašnom mržnjom ove teške brige koje te jedu. Ako je delo nepravedno, ostavi ga; ako je pravedno, zašto da sumnjamo u obećanja Onoga koji nam nalaže da mirno spavamo? Hristos neće napustiti delo pravde i istine. On živi i vlada; čega da se još bojimo?«[165]

Bog je čuo uzvike svojih slugu. On je dao knezovima i propovednicima silu i hrabrost da odbrane istinu protiv kneza tame ovoga sveta. »Evo ja mećem u Sionu kamen ugaoni, izabrani i skupoceni, i ko njega veruje, neće se postideti.« 1 Petrova 2.6. Protestantski reformatori su zidali na Hrista, i vrata paklena ih nisu mogla nadvladati.

---

[161] Ibid., knj. X, gl. 14. London ed.;

[162] Ibid., knj. X, gl. 14.

[163] Ibid., knj. XIV, gl. 1.

[164] Ibid., knj. XIV, gl. 24.

[165] Ibid., knj. XIV, gl. 6.

12. REFORMACIJA U FRANCUSKOJ

Objavljivanje protesta u Špajeru i Augzburške veroispovesti bilo je dokaz o pobedi reformacije u Nemačkoj, ali posle su došle godine borbe i mraka. Oslabljen sukobima među svojim sledbenicima, i napadan i od strane neprijatelja, protestantizam kao da je bio osuđen da bude potpuno uništen. Hiljade njih su svoje svedočanstvo zapečatili krvlju. Izbio je građanski rat; protestantsku stvar izdao je jedan od njenih vodećih pristalica; najplemenitiji knezovi, pristalice reformacije, pali su u careve ruke i bili vođeni iz grada u grad kao zarobljenici. Ali u času svog prividnog trijumfa, car je doživeo poraz. Video je kako mu se plen otima iz ruku, i napokon je bio primoran da zajamči snošljivost nauci, čije je uništenje smatrao svojim životnim zadatkom. Stavio je na kocku svoje carstvo, svoja blaga, pa i sam život, samo da iskoreni krivoverstvo. Sada je video svoje vojske istrošene od ratovanja, svoje blago iscrpljeno, svoje mnoge pokrajine ugrožene pobunama, dok se vera, koju je uzalud nastojao da uguši, širila na sve strane. Karlo V se borio protiv svemoguće Božje sile. Bog je rekao: »Neka bude svetlost«, ali car je želeo da ostane tama. Njegovi planovi su propali; on je ostario pre vremena i, iscrpljen dugom borbi odrekao se prestola i povukao u jedan samostan gde je umro posle dve godine.

U Švajcarskoj, kao i u Nemačkoj, reformacija je proživljavala teške dane. Dok su mnogi kotari prihvatili reformiranu veru, drugi su se slepo držali rimske vere. Gonjenje onih koji su pristali uz reformiranu veru izazvalo je napokon građanski rat. Cvingli i mnogi od njegovih suradnika pali su na krvavom polju kod Kapela. Ekolampad, pogođen ovom strašnom nesrećom, umro je uskoro posle toga. Rim je trijumfirao; izgledalo je da je ponovo osvojio sve ono što je ranije izgubio. Ali onaj čije su namere večne nije ostavio svoje delo i svoj narod. Izbavljenje je trebalo da dođe njegovom rukom. On je u drugim zemljama podigao ljude da nastave reformaciju.

U Francuskoj je zora reformacije počela svitati pre nego što se čulo o imenu Lutera. Jedan od prvih koji je počeo shvatati videlo istine bio je starac Lefevr, čovek vrlo učen, revan i iskren katolik. Profesor Pariskog univerziteta. Prilikom proučavanja stare književnosti, njegova je pažnja bila skrenuta na Bibliju, i on ju je uveo kao predmet proučavanja za svoje studente.

Lefevr je bio oduševljen obožavalac svetaca, i on je odlučio da napiše životopis svetaca i mučenika na osnovu crkvenih legendi. Ovaj posao zahtevao je mnogo truda, i on je već znatno napredovao u tome kada je iznenada počeo proučavati Bibliju, misleći da bi mu ona mogla pomoći u njegovom poslu. Tu je zaista moga da upozna svece, ali ne takve kao u rimskom kalendaru. Mlaz nebeske svetlosti rasvetlio je njegov um. Sa odvratnošću je sada napustio zadatak koji je bio sebi postavio, i posvetio se proučavanju Božje reči. Uskoro je počeo propovedati dragocene istine koje je tamo našao.

Godine 1512, pre nego što su Luter i Cvingli započeli svoje reformatorsko delo, Lefevr je pisao: »Samo Bog je Onaj koji svojom milošću, kroz veru, opravdava za večni život.«[166] Razmišljajući o tajni spasenja, uzviknuo je »O kakve li divne zamene: Nevini je osuđen, a krivac opravdan; Blagosloveni je proklet, a prokleti je blagosloven; Život je umro, a mrtvi je dobio život; Slava se pokriva sramotom, a osramoćeni se zaodeva slavom.«[167]

I dok je propovedao da slava otkupljenja pripada samo Bogu, isticao je i to da je dužnost čoveka

[166] Wylie, op. cit. knj. XIII gl. 1.

[167] Ibid., knj. XII, gl. 2. – London de.;

da bude poslušan. »Ako si član Hristove crkve,« govorio je on, »onda si ud njegovog tela, i kao takav ispunjen božanskom prirodom… O kad bi ljudi mogli razumeti tu prednost, njihov bi život bio čist, nevin i svet, i svu slavu sveta smatrali bi sramotom u poređenju sa unutrašnjom lepotom, koja je sakrivena telesnim očima.«[168]

Među Lefevrovim učenicima bilo je nekoliko njih koji su sa velikim interesovanjem slušali njegove reči, i koji su, kad je glas njihovog učitelja davno umuknuo, nastavili da objavljuju istinu. Takav je bio Gijom Farel. Odgojen od pobožnih roditelja, on je naučio da se slepo pokorava nauci crkve. On bi mogao za sebe da kaže zajedno sa apostolom Pavlom: »Po poznatoj jeresi naše vere živeh farisejski.« ***Dela 26, 5. Kao revan katolik, goreo je od želje da uništi svakoga ko bi se protivio crkvi. »Ja sam škripao zubima kao besni vuk«, rekao je on kasnije, pričajući o tom periodu svog života, »kad sam čuo da neko govori protiv pape.«[169] On je bio neumoran u svom obožavanju svetaca; zajedno sa Lefevrom obilazio je pariske crkve, klečao je pred oltarima i kitio ih cvećem. Ali ta pobožnost nije donosila mir njegovoj duši. Uprkos svih dela pobožnosti i kajanja, osećao je na sebi krivicu greha. Glas reformatora, koji je propovedao spasenje milošću, bio je za njega kao glas s neba. »Nevini je osuđen, a krivac je opravdan.« »Samo Hristov krst otvara nebeska vrata i zatvara vrata pakla.«[170]

Farel je radosno prihvatio istinu. Obraćenjem, sličnim Pavlovom, vratio se iz ropstva tradicija u slobodu sinova Božjih. »Njegovo srce krvožednog vuka, pošto se potpuno odvojilo od pape i predalo Isusu Hristu, bilo je promenjeno u srce krotkog i mirnog jagnjeta.«

Dok je Lefevr nastavio da širi istinu među svojim studentima, Farel koji je sada bio isto tako revan za papinu stvar, počeo je propovedati istinu javno. Jedan crkveni velikodostojnik, biskup iz Moa, uskoro se pridružio njima. Drugi učitelji, koji su uživali visoki ugled zbog svojih sposobnosti i svoje učenosti, takođe su se pridružili propovedanju evanđelja. Nova vera zadobijala je pristalice u svim staležima, počevši od zanatlija i seljaka, pa do plemića i kneževa. Sestra Fransoa I, koji je tada vladao, Margareta Navarska, primila je reformiranu veru. Sam car, i carica majka, izgledalo je da su neko vreme bili naklonjeni novoj veri, i reformatori su puni nade očekivali vreme kad će Francuska biti pridobijena za delo evanđelja.

Ali njihove se nade nisu ispunile. Hristove učenike čekala su iskušenja i progonstva. To je, međutim, bilo milostivo sakriveno od njihovih očiju. Došlo je jedno vreme mira, kada su oni mogli prikupiti snage za predstojeću borbu; i reformacija je brzo napredovala. Biskup iz Moa radio je revno u svojoj biskupiji proučavajući kako sveštenstvo tako i narod. Neuki i nemoralni sveštenici bili su uklonjeni iz službe i koliko je god to bilo moguće, zamenjeni su obrazovanim i pobožnim ljudima. Biskup je veoma želeo da njegov narod sam ima pristup Božjoj reči, i ta mu se želja uskoro ispunila. Lefevr je počeo da prevodi Novi zavet, i skoro u isto vreme kad je Luter izdao Nemačku Bibliju u Vitenbergu. Novi zavet je štampan na francuskom jeziku u gradu Mou. Biskup nije štedio ni truda ni sredstava da ga raširi u svim svojim župama; i tako su uskoro seljaci iz područja grada Moa imali Sveto Pismo.

Kao što putnik koji umire od žeđi radosno pozdravlja izvor žive vode, tako su ove duše primale nebesku vest. Radnici na poljima, kao i zanatlije u svojim radionicama, zaslađivali su svoj rad razgovorima o skupocenim istinama. Umesto da uveče svraćaju u krčme, skupljali su se u svojim

[168] Ibid., knj. XIII, gl. 2.

[169] Ibid., knj. XIII, gl. 2.

[170] Ibid., knj. XIII, gl. 2.

domovima da čitaju Sveto Pismo, da se mole i slave Boga. Uskoro je u tim mestima nastupila velika promena. Iako su pripadali najnižem staležu, iako su bili neobrazovani i teški fizički radnici, ipak se u njihovom životu otkrila sila božanske milosti, koja podiže i preobražava ljudska srca. Skromni, ljubazni i sveti, stajali su oni kao živi svedoci onoga što evanđelje čini u iskrenim dušama koje ga prihvate.

Svetlost zapaljenja u Mou bacala je daleko svoje zrake. Broj vernih se stalno povećavao. Cara je neko vreme obuzdavao gnev crkvenih vođa, jer je mrzeo teskogrudni fanatizma monaha. Ali papske vođe su napokon nadvladale. Podignuta je lomača. Biskup iz Moa, prisiljen da bira između ognja i odricanja, izabrao je lakši put; ali, iako je vođa pao, njegovo je stado ostalo čvrsto. Mnogi su usred plamena svedočili za istinu. Svojom hrabrošću i vernošću na lomači, ovi ponizni Hristovi učenici govorili su hiljadama koji u vreme mira ne bi možda nikada čuli za njihovo svedočanstvo.

Nisu se samo siromašni i ponizni usudili da svedoče za Hrista usred ruganja i nevolja. I u kneževskim dvoranama zamaka i palata bilo je plemenitih duša, koje su više cenile istinu od bogatstva i položaja, pa čak i od života. Viteška oprema sakrivala je plemenitiji i hrabriji duh nego što se nalazio pod biskupskim haljinama i mitrama. Jedan od takvih bio je Luj Berken, koji je dosao iz plemićke porodice. On je bio hrabar, bio je dvorski vitez, odan nauci, uglađenih manira i besprekornog morala. »On je bio« kaže jedan pisac, »veliki čuvar papskih uredaba, i revni posetailac svih misa i propovedi;… i, kao vrhunac svega, duboko je prezirao Luterovo učenje. Ali, kao i mnogi drugi, i on je Božjim proviđenjem bio pokrenut da proučava Bibliju i začudio se kada u njoj nije našao nauku Rima, već Luterovu nauku.«[171] Od tog trenutka se sasvim posvetio delu evanđelja.

Nazvan »najučenijim francuskim plemićem«, štićenih samoga cara, mnogima je izgledalo da će on, zbog svoje obdarenosti, rečitosti, nepokolebljive hrabrosti, herojske revnosti i uticaja na dvoru biti budući reformator svoje zemlje. Teodor Bez veli: »Berken bi bio drugi Luter da je u Fransoa I našao drugog izbornog kneza.« »On je bio gori od Lutera«, vikale su papine pristalice. I, zaista, on je bio papinim pristalicama u Francuskoj opasniji od Lutera. Oni su ga bacili u zatvor kao krivoverca, ali car ga je oslobodio. Borba je trajala godinama. Fransoa I se kolebao između Rima i reformacije; čas ga je car oslobodio, jer je bio zadivljen njegovim plemenitim karakterom i genijalnošću, te je odbio da ga preda na milost i nemilost crkvenih vođa.

Mnogo puta je Berken bio upozoren na opasnost koja mu je pretila u Francuskoj, i prijatelji su ga savetovali da sledi primer onih koji su našli sigurnost u dobrovoljnom izgnanstvu. Plašljivi i nestalni Erazmo, kome je pored sve sjajne učenosti nedostajala ona moralna moć koja život i čast potčinjava istini, pisao je Berkenu: »Traži da te pošalju kao poslanika u neku stranu zemlju; putuj u Nemačku. Ti poznaješ Bedu i njemu slične; on je neman sa hiljadu glava, koja baca svoj otrov na sve strane. Tvojih neprijatelja ima legion. Kad bi tvoje delo bilo čak bolje od Isusovog, oni te ne bi pustili dok te ne bi ubili. Ne uzdaj se mnogo u caru zaštitu. U svakom slučaju ne ubrajaj me među papske teologe, jer bi to izlagalo opasnosti moj dobar glas.«[172]

Što su se više opasnosti gomilale, to se više povećavala Berkenova revnost. Nije hteo da prihvati politiku opreznosti, koje mu je savetovao Erazmo, već se odlučio na još smelije delo. Ne samo da je branio istinu već je napadao zablude. Optužbu zbog krivoverstva, koju su papine pristalice podigle protiv njega, okrenuo je protiv njih. Njegovi najuporniji i najogorčeniji neprijatelji bili su teolozi i monasi teološkog fakulteta Pariskog univerziteta, jednog od najvećih crkvenih autoriteta kako u

[171] Ibid., knj. XIII, gl. 9.

[172] Ibid., knj. XIII, gl. 9.

gradu tako i u državi. Berken je iz spisa tih teologa izvadio dvanaest rečenica koje je javno proglasio »protivnima Bibliji i, prema tome, jeretičkim«; obratio se na cara sa molbom da bude sudija u ovoj raspravi.«

Car koji nije bio protivan tome da vođe suprotnih stranaka ogledaju svoju snagu i svoju moć rasuđivanja i, srećen što će moći poniziti oholost i nadmenost monaha, zapovedio je pristalicama Rima da brane svoju stvar sa Biblijom. Ali ovi su znali da će im to oružje malo koristiti; tamnice, mučenja i lomače – to je bilo oružje kojim su znali bolje rukovati. Situacija se promenila; izgledalo im je da se nalaze na rubu jame koji su iskopali za Berkena. Zbunjeni i zaprepašteni, oni su tražili izlaz iz tog položaja.

»Upravo u to vreme nađen je na uglu jedne ulice osakaćen kip Device Marije. U gradu je zavladalo veliko uzbuđenje. Mnoštvo ljudi dotrčalo je na to mesto, dajući izraza svojoj žalosti i negodovanju. I car je bio duboko dirnut. Sada se pružila prilika koju su monasi mogli da iskoriste, i oni to nisu propustili. »Ovo su posledice Berkenovog učenja«, vikali su oni. Zbog zavere luterana svemu preti propast; sve će biti uništeno: religija, zakon i sam presto.«

Berken je bio ponovo uhvaćen. Kako je car bio otputovao iz Pariza, monasi su mogli da rade po svojoj volji. Reformator je bio saslušan i osuđen na smrt i, u strahu da se car ne bi opet umešao da ga spase, osuda je bila izvršena izato dana kad je bila i izrečena. U podne je Berken bio izveden na gubilište. Veliko mnoštvo sveta se sakupilo da prisustvuje njegovom pogubljenju. Mnogi su sa čuđenjem i užasom primetili da je žrtva izabrana između najplemenitijih i najuglednijih ljudi Francuske. Na mnogim licima čitalo se zgražavanje, negodovanje, prezir i mržnja; ali na jednom licu nije bilo ni jedne senke. Mučenikove misli bile su daleko od ovog uzbudljivog prizora; on je bio svestan Božje prisutnosti. Nije obraćao pažnju na strašna kola na kojima je sedeo, niti na namrgođena lica svojih progonitelja, ni na užasnu smrt kojoj je išao u susret. Uz njega je bio Onaj koji živi, a koji je bio mrtav; koji živi od veka do veka, i koji ima ključeve od pakla i smrti.

Berkenovo lice se sjalo nebeskim sjajem i mirom. Obukao je svoje najlepše delo: »plašt od baršuna, prsluk od atlasa i damasta, i pantalone od zlatne tkanine.«[173] Bio je gotov da svoju veru posvedoči u prisutnosti cara nad carevima i celog svemira, i zato nijedan znak žalosti nije smeo da pomuti njegovu radost.

Kada se povorka polagano kretala ulicama punim sveta, ljudi su se čudili nepomućenom miru u radosnom trijumfu njegovog pogleda i držanja. »On izgleda kao onaj koji stoji u hramu i razmišlja o svetim stvarima«, govorili su oni.[174]

Na lomači je Berken pokušao da uputi nekoliko reči narodu, ali monasi, bojeći se posledica, počeli su da viču, a vojnici su počeli tako da zvekeću oružjem da je njihov zveket zaglušio mučenikov glas. Tako je 1529. godine Sorbona, najviši kulturni i crkveni autoritet, »dala narodu iz godine 1793. rđav primer, ugušivši na gubilištu svete reči umirućeg.«[175]

Berken je bio zadavljan, i njegovo telo spaljeno. Vest o njegovoj smrti izazvala je veliku žalost među prijateljima reformacije u celoj Francuskoj. Ali njegov primer nije bio uzaludan. »I mi smo gotovi«, govorili su svedoci istine, »radosno ići u smrt, upirući svoj pogled na budući život.«[176]

Za vreme progonstva u Mou, učiteljima reformirane vere bilo je uskraćeno pravo da propovedaju,

---

[173] D'Aubigné, History of the Reformation in Europe in the time of Calvin, knj. II, gl. 16.

[174] Wylie, op. cit., knj. XIII, gl. 9.

[175] Op. cit. knj. XIII, gl. 9.

[176] D'Aubigné, History of the Reformation in Europe in the time of Calvin, knj. II, gl. 16.

te su bili primorani da otputuju u druga polja. Lefevr je otputovao u Nemačku. Farel se vratio u svoje rodno mesto u istačnom delu Francuske; propovedao je reč Božju u Gapu i u njegovoj okolini, gde je proveo svoje detinjstvo. I ovde je stigla vest o onome što se dogodilo u Mou. Istina koju je reformator počeo propovedati neustrašivom revnošću, našla je svoje slušaoce. Ali, uskoro su gradske vlasti ustale da ga ućutkaju, i Farel je bio prognat iz grada. Pošto nije mogao više raditi javno, putovao je preko polja i sela i propovedao reč Božju po privatnim domovima i na udaljenim livadama. Ako mu je i ovde pretila opasnost, šume, pećine i strme stene, koje je tako dobro poznavao iz svoje madosti, pružale su mu utočište. Bog ga je spremao za još veća iskušenja. »Nevolje, progonstva i sotonske spletke, na koje sam bio unapred upozoren nisu mi nedostajale, rekao je on; »teškoće su čak bile tako velike da ih ja sam ne bih mogao podnositi; ali Bog je moj otac; on mi je dao potrebnu snagu, i opet će mi je dati.«[177]

Kao i u danima apostola, progonstvo je pridonelo »napretku evanđelja.« ***Filibljanima 1, 12. poterani iz pariza i Moa, »koji se bijahu rasejali« išli su svuda »propovedajući reč«. ***Dela 8, 4. Na ovaj način prodrlo je videlo u mnoge udaljene francuske pokrajine.

Bog je pripremio i druge radnike za svoje delo. U jednoj pariskoj školi nalazio se jedan ozbiljan i miran mladić, jakog i pronicljivog duha, koji se isticao kako čistotom svog života, tako i velikom revnošću za proučavanjem i pobožnošću. Njegovi talenti i njegova marljivost učinili su ga ponosom škole, i svi su se nadali da će Žan Kalvin postati jedan od najsposobnijih i najpostojanijih branitelja crkve. Ali, zrak božanske svetlosti prodro je čak i kroz zidove skolastike i praznoverja kojima je Kalvim bio ograđen. On je s užasom slušao o novoj nauci, ne smunjajući ni najmanje u to da su jeretici zaslužili oganj u koji su bili bacani. Ne znajući ni sam kako, najednom je bio suočen s »krivoverjem«, i morao je da ispituje moć papske teologije da bi pobijao protestantsku nauku.

Kalvinov nećak, koji je prihvatio reformiranu veru, živeo je u Parizu. Ova dva rođaka su se često sastajala i zajedno su raspravljala o stvarima koje su uznemiravale Hrišćanstvo.

»Postoje mnoge religije u svetu«, rekao je Olivetan, »ali je samo jedna prava. Lažne su one religije koje su ljudi izmislili i po kojima nas spasavaju naša vlastita dela; a prava je ona religija koja je otkrivena u Bibliji i koja uči da je spasenje dar Božje milosti…«

»Meni nije potrebna tvoja nova nauka«, viknuo je Kalvin, »misliš li da sam ja celog svog života u zabludi?«[178]

Ali u njegovoj duši probudile su se misli koje nije mogao po svojoj volji odagnati: U samoći svoje sobe razmišljao je o rečima svoga nećaka. Najednom je postao svestan svoje grešnosti. Video je sebe bez posrednika u prisutnosti svetog i pravednog Sudije. Posredovanje svetaca, dobra dela crkvene ceremonije – sve je to bilo nemoćno da ga oslobodi od njegovih greha. Pred sobom je video samo mrak večnog očajanja. Uzalud su njegovi učitelji pokušavali da ga ohrabre. Uzalud je tražio utočište u ispovedanju i pokajanju – ništa nije moglo pomiriti njegovu dušu s Bogom.

Dok je Kalvin tako preživljavao tešku unutrašnju borbu, došao je slučajno jednoga dana na jedan veliki trg gde se u to vreme sakupljao narod da gleda spaljivanje nekog jeretika. Bio je zaprepašten videći spokojstvo na licu mučenika. U mukama ove strašne smrti, i pod još strašnijom osudom crkve, mučenik je pokazivao veru i hrabrost koju je mladi student s bolom upoređivao sa svojim očajanjem i mrakom, iako je najtačnije slušao crkvu. Znao je da jeretici temelje svoju veru na Bibliji, i odlučio je da je proučava i da po mogućnosti otkrije tajnu njihove radosti.

---

[177] D'Aubigné, History of the Reformation in Europe in the Sixteenth Century, knj. XII, gl. 9.

[178] Wylie, op. cit., knj. XIII, gl. 7.

U Bibiliji je Kalvin našao Hrista. »O Oče«, uzviknuo je on, »Njegova žrtva je stišala Tvoj gnev; Njegova krv je oprala moje grehe; Njegov krst je nosio moje prokletstvo, a Njegova smrt mi je donela opravdanje. Mi smo izmislili mnogo nepotrebnih gluposti, ali Ti si stavio preda mnom svoju Reč kao baklju. Dirnuo si moje srce da prezerm svaku drugu zaslugu osim Tvoje kao Otkupitelja.«[179]

Kalvin se pripremao za sveštenički poziv. Kad mu je bilo dvanaest godina, bio je imenovan za kapelana u jednoj maloj crkvi i, pop propisu crkve, biskup je njegovu glavu svečano ošišao. Nije primio posvećenje niti je vršio dužnosti sveštenika, ali je ipak postao član sveštenstva i nosio je titulu svoje službe za koju je primao platu.

Pošto je osećao da nikada neće moći postati sveštenik, posvetio se neko vreme proučavanju prava, ali konačno je i taj plan napustio i odlučio da se potpuno posveti evanđelju. Ipak je oklevao da postane propovednik. Po svojoj prirodi bio je plašljiv, i velika odgovornost talvog položaja veoma ga je zabrinjavala. Zato je odlučio da nastavi studije. Konačno se odazvao molbama svojih prijatelja. »Divno je«, rekao je on, »kada se jednom biću tako niskog porekla ukaže tako visoka čast.«[180]

Kalvin je mirno otpočeo svoje delo, i njegove su reči bile kao rosa koja pada da osveži zemlju. Ostavio je Pariz i nastanio se u jednom provincijskom gradu pod zaštitom princeze Margarete koja je iz ljubavi prema evanđelju pružala svoju zaštitu onima koji su ga prihvatili. Kalvin je još bio mladić; bio je skroman i ljubazan. Svoj rad počeo je sa ljudima i njihovim porodicama; okružen članovima porodice, čitao im je Bibliju i tumačio im istine spasenja. Oni koji su čuli vest spasenja nosili su je i drugima; uskoro se evanđelje proširilo iz velikog grada u okolna mesta i sela. Kalvin je imao pristup kako u dvorce, tako i u kolibe; hrabro je krčio put evanđelju, polažući temelj crkvama iz kojih su izlazili neustrašivi svedoci istine.

Posle nekoliko meseci opet je otišao u pariz. U redovima učenih i obrazovanih ljudi zavladalo je veliko uzbuđenje. Proučavanje starih jezika dovelo je ljude do Biblije, i mnogi čija srca još nisu bila dirnuta njenim istinama istraživali su je revno i čak su se sami borili protiv branitelja papstva. iako je kalvin na polju teoloških rasprava bio dobar borac, on je imao viši zadatak od ovih bučnih teologa. Srca ljudi su bila probuđena, i sada je došlo vreme da im se otkrije istina. Dok su dvorane univerziteta odjekivale od vike teoloških rasprava, Kalvin je išao od kuće do kuće, otvarao narodu Bibliju i govorio mu o raspetom Hristu.

Božjim milostivim providenjem, Pariz je trebao da čuje i drugi poziv da bi primio evanđelje. Odbacio je poziv Lefevrov i Farelov, ali ipak je bilo određeno da u tom velikom gradu svi staleži čuju vest evanđelja. Car, iz političkih obzira, nije potpuno stao na stranu Rima, u borbi protiv reformacije. Margareta se još uvek nadala da će protestantizam u Francuskoj pobediti. Odlučila je da se u parizu propoveda reformirana vera. Za vreme care odsutnosti zapovedila je jenom protestantskom propovedniku da propoveda u gradskim crkvama. Kada su to papski velikodostojnici zabranili, princeza je tada otvorila dvor. Jedna soba uređena je kao kapela; izjavljeno je da će se svaki dan u određeno vreme održavati propoved, na koju se pozivaju ljudi svih staleža. Mnoštvo sveta je dolazilo na propoved. Ne samo kapela već i predsoblje i susedne prostorije bile su pune naroda. Hiljade njih se skupljalo svaki dan na službu Bogu: plemići, državnici, advokati, trgovci i zanatlije. Mesto da ove skupove zabrani, car je odredio da se dve papske crkve otvore za propovedi. Nikad pre nije grad bio toliko pokrenut Božjom rečju. Izgledalo je da je s neba na narod dunuo duh života. Umerenost, čistota, red i marljivost zauzeli su mesto pijanstva, poroka, svađe i lenjosti.

---

[179] Martyn, op. cit., vol. III, gl. 13.

[180] Wylie, op. cit., knj. XIII, gl. 9.

Ali sveštenstvo nije sedelo skrštenih ruku. Car se još uvek ustručavao da zabrani propovedanje, i zato su se oni okrenuli narode. Upotrebljavali su sva sredstva da izazovu strah, predrasude i fanatizam neukih i praznovernih. Pokoravajući se slepo svojim lažnim učiteljima, Pariz, kao nekada stari Jerusalim, nije poznao vreme svoga pohođenja, niti ono što je služilo njegovom miru. U toku dve godine se Božja reč propovedala u glasnom gradu, i dok su mnogi primili evanđelje, ipak, većina ga je odbacila. Fransoa, zbog ličnih političkih ciljeva, pokazao je izvesnu versku snošljivost, ali kasnije papine pristalice su povratile svoj uticaj. Crkve su opet zatvorene, i počele su goreti lomače.

Kalvin je još uvek bio u Parizu, pripremajući se proučavanjem, razmišljanjem i molitvom za svoj budući rad, a u isto vreme je nastavio da širi videlo. Konačno je postao sumnjiv, i vlasti su odlučile da ga spale na lomači. Smatrajući se sigurnim u svojo povučenosti, nije ni pomišljao na opasnosti kada su iznenada dojurili u njegovu sobu prijatelji s vešću da su već poslati stražari da ga uhapse. U istom času začulo se lupanje na spoljašnjim vratima. Više se nije smelo oklevati. Neki od njegovih prijatelja zadržali su stražare na vratima, dok su drugi pomogli reformatoru da se spusti kroz prozor. Brzo se uputio ka predgrađu grada gde je našao utočište u kolibi jednog radnika koji je bio prijatelj reformacije. Kalvin se tu preobukao u delo svog domaćina, i sa motikom na ramenu krenuo je dalje. Uputio se ka jugu, gde je opet našao utočište na području princeze Margarete.

Tu je ostao nekoliko meseci pod sigurnom zaštitom svojih moćnih prijatelja, baveći se kao i pre proučavanjem. Ali njegovo srce mislilo je na širenje evanđelja u Francuskoj; zato nije mogao dugo ostati neaktivan. Čim se bura malo stišala, potražio je novo polje rada, i to u Poateu, gde je bio univerzitet, i gde je nova nauka naišla na dobar prem. ljudi svih staleža radosno su slušali evanđelje. Pošto nije imao javne dvorane u kojoj bi propovedao, iznosio je Božju reč u kući načelnika grada, u svom privatnom stanu ili u nekom parku. Kad se broj slušalaca povećao, smatrali su da je sigurnije sastajati se izvan grada. Za mesto održavanja skupova izabrana je jedna pećina, u uskom i dubokom gorskom klancu, prikrivena drvećem i nadvenim stenama, koje su usamljenost činile potpunijom. Mali skupovi, napuštajući grad raznim ulicama, odlazili su neopaženo tamo. U tom zabačenom mestu čitala se i objašnjavala Biblija. Ovde su protestanti Francuske prvi put proslavili večeru Gospodnju. Iz ove crkve kasnije su izašli mnogi verni evanđelisti.

Kalvin se još jednom vratio u Pariz. Ni sada nije mogao napustiti nadu da će cela Francuska kao nacija prihvatiti reformaciju. Ali u svome radu nailazio je skoro svuda na zatvorena vrata. Propovedati evanđelje značilo je ići ravno na lomaču. Ove okolnosti su ga nagnale da se odlučio da ode u Nemačku. Čim je prešao granicu, u Francuskoj je ponovo izbilo progonstvo protestanata. Da je ostao u svojoj domovini, sigurno bi bio povučen u opću propast.

Evo što se desilo. Francuski reformatori, želeći iskreno da vide da njihove zemlja ide uporedo sa Nemačkom i Švajcarskom, odlučili su da protvi praznovernih običaja Rima povedu odlučnu borbu, koja će potrsti sav narod. U tu svrhu prilepljeni su jedne noći plakati koji su napadali misu. Ali umesto da reformaciju unapredi, ovaj revnosni, ali rđavo proračunati korak, doneo je propast ne samo njegovim izvršiteljima nego i prijateljima reformirane vere u celoj Francuskoj. On je pružio ljudima Rima ono što su oni tako dugo želeli: izgovor da zatraže potpuno uništenje jeretika, kao opasnih buntovnika protiv sigurnosti prestola i mira nacije.

Jedna nepoznata ruka – nekog nepromišljenog prijatelja ili lukavog neprijatelja, što je ostalo tajna, prilepila je jedan plakat na vrata care rezidencije. Car je bio zaprepašten. U ovom plakatu nemilice su šibani praznoverni običaji koji su vekovima bili poštovani. Besprimerna smelost, koja se usudila izneti tako otvorene i strašne optužbe pred care oči, izazvala je njegov gnev. Zaprepašteno je stajao nekoliko trenutaka dršćući i ćuteći. Tada se njegov bes provalio rečima: »Neka se uhapse svi koji su

pod sumnjom da su luterani. Hoću da ih sve istrebim!«[181] Kocka je pala: car se opredelio na stranu Rima.

Odmah su preduzete sve mere da se uhapse svi luterani u Parizu. Jedan jadni zanatlije, pristalica reformacije, koji je imao dužnost da poziva verne na njihove tajne sastanke, bio je uhapšen i, pod pretnjom neizbežne smrti na lomači, naređeno mu je da vodi papskog izaslanika u kuću svakog pojedinog protestanta u gradu. On je u prvi mah s odvratnošću odbio da to učini, ali je posle pristao, nateran strahom od vatre, i tako je postao izdajnik svoje braće. Morin, carski krvnik, praćen izdajnikom pred kojim je nošena hostija, okružen pratnjom sveštenika, nosiocima kadionica, redovnicima i vojskom, prolazio je polako i ćuteći kroz gradske ulice. Procesija je trebala da izgleda da je organizirana u čast »svetih sakramenata«, kao očišćenje za uvrede koje su protestanti naneli misi; ali iza tog svečanog izgleda krila se sotonska namera. Došavši do kuće nekog protestanta, izdajnik je dao znak ne izgovorivši ni reči. Procesija je stala: ljudi su ulazili u kuću, izvlačili ukućane napolje, okovali ih u lance, i strašna procesija je išla dalje tražeći nove žrtve. »Nije bila pošteđena nijedna kuća, ni velika ni mala, ni pariski univerzitet… Pred Morinom je drhtao ceo grad… To je bilo vreme užasnog terora.«[182]

Žrtve su umirale u najstrašnijim mukama, jer je bilo naređeno da vatra gori lagano da bi se produžile njihove samrtne muke. Ali, oni su umirali kao pobednici. Njihova je odlučnost bila nepokolebljiva, a njihov mir nepomućen. Progonitelji nemoćni da pokolebaju njihovu nesavitljivu čvrstinu, osećali su se sami pobeđenima. »Lomače su podizane u svim delovima Pariza, i spaljivanje žrtava vršilo se u razne dane da bi se produžavanjem mučenja povećao strah od krivoverstva. Ali pobeda je ipak bila na kraju na strani evanđelja. ceo Pariz je mogao da vidi kakve je ljude stvorila nova njera. Nema propovedaonice koja bi bila tako rečita kao lomača mučenika! Silna radost, koja je ozarivala lica onih ljudi kada su odlazili na gubilište, njihvo hrabrost usred plamena, njihovo milostivo praštanje često su pretvarali gnev u samilost, mržnju u ljubav i neodoljivom rečitošću svedočili u korist evanđelja.«[183]

Sveštenici, želeći da postaknu gnev naroda, širili su o protestantima najstrašnije klevete. Okrivljavali su ih da spremaju pokolj katolika, rušenje vlade i ubistvo cara. Ali u prilog tog tvrđenja nisu mogli navesti ni jedan dokaz. Ova proročanstva o budućoj nesreći trebalo je da se ispune; ali u sasvim drugim prilikama i iz sasvim suprotnih uzroka. Strahote koje su katolici izvršili nad nedužnim protestantima vapile su za osvetom i donele su u kasnijim vekovima baš onu sudbinu koja je po njihovom proročanstvu pretila caru, njegovoj vladi i njegovim podanicima. Glavni uzročnici te katastrofe su bili nevernici i same papine pristalice. Ne učvršćivanje, već ognjetavanje protestantizma donelo je Francuskoj posle tri stotine godina ona strašna iskušenja.

Sumnja, nepoverenje i užas obuzeli su sve društvene slojeve. usred sveopšteg uzbuđenja bilo je očigledno koliko je dubok koren Luterova nauka uhvatila u srcima ljudi koji su se odlikovali svojim obrazovanjem, uticajem i besprekornim karakterom. Položaji od poverenja i časti iznenada su ostali prazni. Zanatlije, štampari, naučnici, profesori univerziteta, pisci, pa čak i dvorski službenici su nestali. Stotine njih pobeglo je iz Pariza; dragovoljno su napustili svoju rođenu zemlju, čime su u mnogo slučajeva prvi put pokazali da pripadaju reformiranoj veri. Papisti su se iznenađeno zgledali pri pomisli da je toliko neosumnjičenih jeretika živelo u njihovoj sredini. Svoj gnev izlili su na

[181] D'Aubigné, History of the Reformation in Europe in the time of Calvin, knj. IV, gl. 10.

[182] Ibid., knj. IV, gl. 10.

[183] Wylie, op. cit., knj. XIII, gl. 20.

mnoštvo skromnih žrtava koje su bile u njihovoj vlasti. Tamnice su bile prepune, sam zrak kao da je potamnio od dima gorućih lomača koje su bile zapaljene za pristalice evanđelja.

Fransoa I se hvalio da je jedan od vođe velikog pokreta renesanse, kulturnog preporoda, koji je obeležavao početak šesnaestog veka. voleo je da sakuplja na svom dvoru učene ljude iz svih zemalja. Njegova snošljivost prema reformaciji ima se donekle pripisati njegovoj ljubavi prema nauci i njegovom preziru neznanja i praznoverja monaha. Ali, obuzet revnošću da uništi krivoverstvo, ovaj zaštitnik nauke izdao je jedan dekret kojim je uklonio slobodu štampe u celoj Francuskoj. Fransoa I predstavlja jednaod mnogih primera u istoriji koji pokazuje da obrazovanost nije zaštita protiv vesrke nesnošljivosti i progonstva.

Jednom svečanom i javnom ceremonijom Francuska je otpočela progonstvo i potpuno uništenje protestantizma. sveštenici će zahtevati da uvreda naneta nebu odbacivanjem mise mora da bude okajana krvlju, i da car mora, u interesu svoga naroda, javno odobriti ovo barbarsko delo.

Dvadeset i prvi sečanj 1535. godine bio je određen za tu užasnu ceremoniju. U tu svrhu podstreknuta su praznoverna strahovanja i slepa mržnja celog naroda. Pariske ulice bile su pune ljudi, koji su došli iz cele okoline. Dan je trebao da započen veličanstvenom i sjajnom procesijom. »Kuće kraj kojih je trebala da prođe procesija bile su okićene crnim zastavama, a tu i tamo podignuti su oltari. pred svim vratima gorele su baklje u čast »svetog sakramenta«. Još pre svanuća formirala se povorka pred carim dovrcem. Na čeli procesije su nošene zastave i krstevi pojedinih župa. Za njima su išli građani po dvojica u redu sa gorućim bakljama u ruci.« Za njima su išla četiri monaška reda, svaki u svojoj posebnoj nošnji. zatim je dolazila velik azbirka čuvenih relikvija. Za njom su jahali crkveni velikodostojnici u svojim purpurnim i skerletnim haljinama, ukrašenim dragim kamenjem – sjajna i blistava povorka!

»Hostiju je nosio pariski biskup pod veličanstvenim baldahinom, koji su držala četirikneza Francuske… Iza hoste išao je car… Fransoa ! tog dana nije nosio ni krune ni carvskog dela.« Gologlav, oborena pogleda, sa zapaljenom svećom u ruci«, car Francuske pojavio se kao pokajnik.«[184] Pred svakim oltarom pokorno se poklonio, ne zbog greha koji su oskvrnili njegovu dušu, ne zbog nevine krvi koja je okaljala njegove ruke, već zbog smtnog greha svojih podanika koji su se usudili da ustanu protiv mise. Iza njega išla je carica, a potom državni velikodostojnici, takođe je u redu, dva po dva, i svaki sa zapaljenom svećom.

Kao deo službe tog dana, sam car je održao govor u velikoj dvorani biskupske palate višim činovnicima svoga carstva. stubio je pred njih žalosna lica i dirljivom rečitošću oplakivao je »izopačenost bogohulnih, dan žalosti i sramote«, koji je došao na narod. Tada je pozvao svakog vernog podanika da pomogne da se istrebi opasno i štetno krivoverstvo, koje preti da uništi Francusku. »Kao što je istina, gospodo, da sam ja vaš car«, rekao je on, tako »kad bih znao da je jedan od mojih udova zaražen ovom mrskom trulošću, dao bih ga odsjeći… Još više: kad bih video jedno od svoje dece time oskvrnjeno, ne bih ga poštedio… Ja bi ga sam predao i žrtvovao Bogu.« Suze su ugušile njegov glas, a čitav je hor plakao i jednodušno klicao.« Živećemo i umrećemo za katoličku religiju!«[185]

Strašna se tama spustila na narod koji je odbacio istinu. Milost Božja, izvor spasenja za sve ljude, se otkrila, ali Francuska, pošto je videla njenu moć i njen posvećujući uticaj, pošto su hiljade njih bili osvojeni njenom božanskom lepotom; pošto su gradovi i zaseoci bili obasjani njenom svetlošću,

[184] Ibid., knj. XIII, gl. 21.

[185] D'Aubigné, op. cit., knj. IV, gl. 12.

odvratila se od istine, jer su njeni stanovnici više voleli tamu nego svetlost. Odbacili su božanski dar, koji im se nudio. Nazivali su zlo dobrim, a dobro zlim, dok nisu postali žrtva svoje tvrdoglave samoobmane. Uzalud su smatrali da čine Bogu službu progoneći njegov narod: njihova iskrenost nije smanjila njihovu krivicu. Oni su hotimično odbacili svetlost koja ih je mogla sačuvati od prevare i duše njihove od krvi.

U velikoj katedrali Notr–Dam položena je svečana zakletva da će krivoverstvo biti iskorenjeno. Tu je, nešto manje od tri veka kasnije, narod koji je zaboravio na živoga Boga uzdigao na presto »boginju razuma«. Ponova je sastavljena povorka, i predstavnici Francuske su otpočeli delo za koje su se zakleli da će ga izvršiti. »Na kratkim razmacima bile su podignute lomače za spaljivanje krivoveraca. Udešeno je da pojedine lomače budu spaljene kad naiđe car, tako da bi on bio svedok pogubljenja.[186] Pojedinosti pretrpljenih muka ovih Hristovih svedoka odviše su jezovite da bismo ih mogli ispričati, ali žrtve ipak nisu pokazivale nikakvu neodlučnost. Kad su navaljivali na jednoga vernoga da se odrekne, on je odgovorio: »Verujem samo u ono što su nekada propovedali proroci i apostoli, i u što su verovale zajednice svetih. Moja vera uzda se u Boga, i odupreće se svim silama pakla.«[187]

Tako se povorka zaustavljala od jednog do drugog mesta mučenja. Vrativši se na svoje polazno mesto kod carvske palate, narod se razišao, a car i biskupi su se povukli zadovoljni događajima dana. Odlučeno je da se započeto delo nastavi do potpunog istrebljenja krivoverstva.

Evanđelje mira, koje je Francuska odbacila, trebalo je da bude iskorenjeno, ali kako će strašne biti posledice! Dvadeset i prvog sečnja 1793. godine, dvesta pedeset i osam godina otkako je Francuska objavila istrebljenje protestanata, prolazila je ulicama Pariza jedna druga povorka; sasvim drukčijeg karaktera. »Opet je car bio glavna ličnost; opet se čula vika naroda koji je tražio nove žrtve; opet su se podizala nova gubilišta za strašna pogubljenja. Luj XVI, otimajući se svojim tamničarima i krvnicima bio je dovučen na giljotinu i tu je silom držan dok nije sekira pala, i dok se njegova glava nije otkotrljala na zemlju.«[188] Car Francuske nije bio jedina žrtva; nedaleko od tog mesta pogubljeno je oko dve hiljade i osam stotina ljudi i žena za vreme krvavih dana strave i užasa.

Reformacija je otkrila svetu Bibliju; ukazala na Božji zakon objavljujući da su još uvek u važnosti njegovi zahtevi i njegova prava nad ljudskom savešću. Beskrajna ljubav otkrila je ljudima uredbe i načela neba. Gospod je kazao: »Držite dakle i izvršujte ih, jer je to mudrost vaša i razum vaš pred narodima, koji će kad čuju sve ove uredbe reći: samo je ovaj veliki narod mudar i razuman.« ***5. Mojsijeva 4, 6. Odbacivši dar neba, Francuska je posejala seme anarhije i propasti i propasti, što je neizbežno dovelo do revolucije i nasilja.

Već dugo pre progonstva izazvanog plakatima, bio je smeli i revni Farel primoran da napusti svoj rodni kraj. Otišao je u Švajcarsku gde je svojim radom pomagao Cvingliju da reformacija odnese pobedu. Ovde je proveo svoje poslednje godine, ali je ipak vršio i znatan uticaj na reformaciju u Francuskoj. Za vreme prvih godina svog izgnanstva naročito se trudio da proširi evanđelje među svojim zemljacima u blizini granice, odakle je neumornom pažnjom pratio borbu koja se vodila u njegovom rodnom kraju, pomažući rečima ohrabrenja i savetima. Zahvaljujući njegovim nastojanjima i zalaganjima drugih izgnanika, spisi Nemačkih reformatora bili su prevedeni na francuski jezik, i zajedno s francuskom Biblijom štampani u velikom broju. Kolporteri su ova dela prodavali po celoj

[186] Wylie, op. cit., knj. XIII, gl. 21.

[187] D'Aubigné, op. cit., knj. IV, gl. 12.

[188] Wylie, op. cit., knj. XIII, gl. 21.

Francuskoj. Knjige su davane kolporterima po nižoj ceni od prodajne cene, a razlika je išla u korist kolportera koji su se od toga izdržavali, i tako su mogli da nastave sa radom bez prekida.

Farel je otpočeo svoj rad u Švajcarskoj kao skromni učitelj. Povukavši se u skromnu župu, posvetio se vaspitanju dece. Osim uobičajenih predmeta, oprezno je uveo i bibleske istine, nadajući se da će tako preko dece pridobiti i roditelje. I zaista neki su poverovali, ali sveštenici su se umešali da spreče delo, a potakli su i praznoverne seljake da mu se usprotive. »Ovo ne može biti Hristovo evanđelje«, govorio je sveštenik, »jer njegova propoved ne donosi mir, nego rat.«[189] Kao i prvi Hristovi učenici, kad je bio prognan iz jednog grada, Farel je bežao u drugi. Putovao je pešice iz sela u selo, iz grada u grad, podnoseći oskudicu, glad, zimu, umor, i svuda je njegov život bio u opasnosti. Propovedao je po trgovima, u crkvama, a ponekad i sa propovedaonica katedrala. Često je nalazio crkvu bez slušalaca; katkad su njegove propovedi bile prekidane povicima i porugama; često su ga silom skidali sa propovedaonice. Nekoliko puta ga je gomila uhvatila i tukla gotovo do smrti. Ipak, on je išao napred. Iako je često bio izbačen iz borbe, ipak se neumornom istrajnošću opet njoj vraćao; i video je kako gradovi i sela, koji su do tada bili tvrđave papstva, jedni za drugim otvaraju vrata evanđelju. Mala župa u kojoj je radio u početku, uskoro je primila reformiranu. Gradovi Mora i Nojšatel napustili su rimokatoličke običaje i izbacili idolopokloničke slike iz svojih crkava.

Farel je već davno želeo da u Ženevi podigne protestantsku zastavu. Kad bi ovaj grad bio zadobiven, postao bi podesan centar za reformaciju u Francuskoj, Švajcarskoj i Italiji. S tim ciljem pred sobom nastavio je rad dok nije pridobio mnoge okolne gradove i sela. Posle toga vratio se u Ženevu, praćen jednim od svojih saradnika. Dozvoljeno mu je da održi samo dve propovedi. sveštenici su nastojali da nagovore građanske vlasti da ga osude; kad im to nije uspelo, pozvali su ga pred crkveno veće, na koje su došli sa oružjem sakrivenim pod svojim delom, čvrsto rešeni da ga ubiju. Pred dvoranom se sakupila razjarena gomila, naoružana mačevima i toljegama, spremna da ga ubije ako bi slučajno pobegao iz skupštine. Ali, zahvaljujući prisutnosti građanskih vlasti i jednog odreda naoružane vojske, Farel je bio spašen. Sledećeg jutra, rano u zoru, odveden je sa svojim drugom preko jezera na sigurno mesto. Tako se svršio njegov prvi pokušaj da Ženevi objavi evanđelje.

Za drugi pokušaj izabrano je skromno oruđe, – to je bio mladić tako skromnog izgleda da su ga hladno primili čak i takozvani prijatelji reformacije. Ali šta je mogao učiniti tako neiskusan čovek kad je sam Farel bio odbijen? Kako bi mogao odoleti buri čovek koji je imao tako malo hrabrosti i iskustva kad je najjači i najhrabriji bio primoran da pobegne? »Ne silom ni krepošću, nego Duhom mojim, veli Gospod nad vojskama.« ***Zaharija 4, 6. »Što je slabo pred svetom, ono izabra Bog da posrami jako; jer je ludost Božja mudrija od ljudi, i slabost je Božja jača od ljudi.« ***1. Korinćanima 1, 27. 25.

Fromen – tako se zvao taj mladić – otpočeo je svoje delo kao učitelj. Istine kojima je decu poučavao u školi, ponavljala su ona kod kuće. Uskoro su i reoditelji počeli dolaziti da slušaju objašnjenje Biblije, dok školska dvorana nije bila puna pažljivih slušalaca. Novi zavet i traktati bili su razdeljeni u velikom broju, koje su čitali mnogi koji se nisu usudili javno da dođu i slušaju novu nauku. Uskoro je ovaj mladi propovednik bio primoran da pobegne; ali istine koje je propovedao uhvatile su dubok koren u srcima ljudi. Reformacija je bila utemeljena, počela se jačati i piriti se. Propovednici su se vratili, i konačno je njihovim radom uvedeno u Ženevi protestantsko

[189] Ibid., knj. XIV, gl. 3.

bogosluženje.

Grad se već izjasnio za reformaciju kada je Kalvin, nakon raznih putovanje i teškoća, ušao na njegova vrata. vraćajući se sa svoje poslednje posetae svom rodnom mestu, bio je na putu za Bazel da tamo nastavi svoje studije, ali pošto je put bio okupiran vojskom Karla V, bio je primoran da pođe zaobilaznim putom preko Ženeve.

U toj Kalvinovoj posetai Ženevi, Farel je video Božju ruku. Iako je Ženeva već primila reformiranu veru, ipak je tu još trebalo obaviti veliki posao. Duše se obraćaju Bogu kao pojedinci, a ne kao čitave crkve; delo novorođenja mora biti izvršeno u srcu i u savesti silom Svetog Duha, a ne dekretima sabora. Ženevljani, koji su odbacili autoritet Rima, nisu još bili tako spremni da odbace poroke koji su cvetali pod njegovim okriljem. Nije bio lak posao da se uspostave čista načela evanđelja i da se narod pripravi da dostojno ispuni zadatak na koji ga je, po svim izgledima, Proviđenje pozvalo.

Farel je bio uveren da je u Kalvinu našao onoga, koji treba da bude njegov suradnik u tom delu. U ime Boga, svečano je zakleo mladog evanđelistu da ostane ovde i da s njime sarađuje. Kalvin je uplašen oklevao. Plašljiv i miroljubiv, bojao se da stubi u dodir sa hrabrim, nezavisnim i čak naprasitim građanima Ženeve. Njegovo nežno zdravlje i njegove navike za proučavanjem gonile su ga da traži povučenost. Verujući da bi svojim perom mogao najbolje poslužiti reformaciji, Kalvin je čeznuo da nađe jedno tiho mesto za proučavanje, odakle bi putem štampe proučavao i izgrađivao crkve. Ali Farelov svečani poziv došao mu je kao poziv s neba, i on nije imao smelosti da ga odbije. Činilo mu se, rekao je, kao da se ispružila Božja ruka s neba, »te ga je dohvatila i neopozivo postavila na mesto koje je tako nestrpljivo želeo da napusti.«[190]

U to vreme pretile su protestantskom delu velike opasnosti. Papske anateme su grmjele protiv Ženeve, i moćni narodi pretili su joj uništenje. Kako da se ovaj mali odupre moćnoj hijerarhiji koja je podjarmila tolike care i careve? Kako da se odupru vojsci najvećih svetskih osvajača?

U celom Hrišćanstvu protestantizam je bio okružen strašnim neprijateljima. Prve pobede reformacije su prošle, a Rim je prikupio nove snage, nadajući se da će moći uništiti novu veru. U to vreme osnovan je red jezuita – najokrutniji, najbezobzirniji i najmoćniji branitelj papstva. Raskinuvši sve zemaljske veze i ljudske obzire, mrtvi prema zahtevima prirodnih sklonosti, ućutkavši potpuno razum i glas savesti, jezuiti su poznavali samo vlast i pravila svoga reda, i jedina im je dužnost bila je da povećaju njegovu moć. Hristovo evanđelje osposobilo je svoje pristalice da se hrabro suprotstave opasnostima, da podnesu stradanja, zimu, glad, umor, siromaštvo i da podignu zastavu istine uprkos mučenjima na točku, uprkos mučenjima na točku, uprkos tamnice i lomača. U borbi protiv reformacije, jezuiti su oduševljavali svoje sledbenike da se bore protiv nje fanatizmom koji ih je osposobljavao da pretrpe iste opasnosti, i da sili istine suprotstave sve oružje prevare. Ni jedan zločin za njih nije bio toliko velik da ga ne bi izvršili, ni jedna prevara toliko podla da je ne bi izveli, ni jedna laž toliko niska da je ne bi upotrebili. Iako su bili zavetovani zavetom večnog siromaštva i poniznosti, nastojali su da steknu bogatstvo i moć da bi ih upotrebili za uništenje protestantizma i za uspostavljanje vrhovne vlasti papstva.

Kad su se članovi reda pojavljivali prikazivali su se pod plaštem svetlosti, posećivali su tamnice i bolnice, posluživali su bolesne i nevoljne, tvrdili su da su se odrekli sveta i da nose sveto ime božanskog Isusa, koji je išao svuda čineći dobro. Ali ispod ove besprekorne spoljašnjosti krile su se zločinačke i krvničke namere. Glavno načelo reda bilo je da cilj opravdava sredstvo. Po tom zakonu

[190] D'Aubigné, op. cit., knj. IX, gl. 17.

su se laž, krađa, krivokletstvo i ubistvo iz potaje ne samo opraštali već i preporučivali samo ako je služilo interesu crkve. Na različite načine su se jezuiti uvlačili u državnu administraciju, postajali su savetnici cara i upravljali politikom nacija. Služili su kao sluge da bi uhodili svoje gospodare. Osnivali su škole za odgoj kneževskih i plemićkih sinova i škole za običan narod; a decu protestantskih roditelja su primoravali da se pokoravaju papskim običajima. ceo spoljašnji sjaj i raskoš rimskog bogosluženja imao je svrhu da narodu pomuti um, da očara i zarobi maštu; I tako se dešavalo da su sinovi izdavali slobodu za koju se se njihovi očevi borili i prolivali svoju krv. Jezuiti su se brzo raširili po celoj Evropi, I gde god su se nastanili, onde je opet oživela papska moć. (Vidi Ist. dodatak).

Da bi jezuiti imali još veću moć papa je izdao dekret kojim se ponovo uvodi inkvizicija. (Vidi Ist. dodatak). Uprkos opšteg gnušanja kojim se gledalo na nju, čak i u katoličkim zemljama, ipak je strašni sud bio ponovo uspostavljen od strane papskih vladara, i grozote, odviše strašne da bi mogle podneti svetlost dana, opet su se ponavljale u tajnim zatvorima inkvizicije. U mnogim zemljama hiljade i hiljade ljudi, cvet naroda, najbolji i najplemenitiji, najobrazovaniji i najbolje vaspitani, pobožni i odani propovednici, marljivi i rodoljubivi građani, sjajni naučnici, daroviti umetnici i vešte zanatlije bili su poubijani ili primorani da beže u druge zemlje.

To su bila sredstva koja je Rim upotrebio da ugasi svetlost reformacije, da ljudima oduzme Bibliju i ponovo uspostavi neznanje i praznoverje srednjeg veka. Ali, zahvaljujući Božjim blagoslovima i naporima plemenitih ljudi, koje je Bog potaknuo da nastave Luterovo delo, protestantizam nije bio uništen. Njegova moć nije zavisila od naklonosti prinčeva ili njihovog oružja. Najmanje zemlje, najskromniji i najslabiji narodi postali su njegove odbrambene kule. Tu je bila mala Ženeva, ured moćnih neprijatelja, koji su nastojali da je unište; tu je bila Holandija, na peskovitim obalama Severnog mora, koja se borila protiv papske tiranije, tada najveće i najbogatije carine; tu je bila pusta i neplodna Švedska, koja je izvojevala pobedu reformaciji.

Kalvin je radio u Ženevi skoro trideset godina, prvo, da tu osnuje crkvu, koja će se držati čistog morala Biblije, a onda da raširi reformaciju po celoj Evropi. Njegov javni život nije bio bez mane, niti njegovo javno učenje bez zabluda. Ali on je bio oruđe kojim se Bog poslužio da proširi istine koje su bile od naročite važnosti za ono vreme, da održi načela protestantizma protiv naglog podizanja pastva i da u protestantske crkve uvede čistotu i jednostavnost života na mesto oholosti i pokvarenosti koje je donosilo rimsko učenje.

Iz Ženeve su izlazili spisi i propovednici da raširе reformiranu veru. prognanici iz svih zemalja obraćali su se Ženevi da dobiju pouke, savete i ohrabrenja. Kalvinov grad postao je utočište za progonjene protestante cele zapadne Evrope. Bežeći pred strašnom olujom koja je vekovima besnila, begunci su tražili utočište pred vratima Ženeve. Gladni, ranjeni, otrgnuti od svojih domova i svojih rođaka, oni su nalazili topao prem i nežno gostoprimstvo. Kao uzvrat za novi dom koji su ovde našli, oni su gradu koji ih je primio doneli svoju umešnost, svoje znanje i svoju pobožnost. Mnogi koji su ovde našli utočište, vraćali su se kasnije u svoje zemlje da se bore protiv rimske tiranije. Džon Noks, hrabar škotski reformator, veći broj engleskih puritanaca, protestanti Holandije i Španije, kao i hugenoti Francuske ponijeli su iz Ženeve baklju istine da rasteraju tamu svoje domovine.

13. HOLANDIJA I SKANDINAVSKE ZEMLJE

U Holandiji je papsko nasilje nasilje već ranije izazvalo odlučan otpor, Sedam vekova pre Lutera digli su optužbu protiv pape dva biskupa, koji su kao poslanici bili u Rimu, i tamo upoznali pravi karakter »svete stolice«. Neustrašivo su ustali protiv rimskog pontifleksa govoreći: »Bog je dao svojoj crkvi, svojoj carici i zaručnici, njoj i njenoj porodici, bogat i večan miraz, nasledstvo koje ne može propasti ni uvenuti; on joj je dao večnu krunu i žezlo;… sva ova dobra ti si osvojio kao lupež. Seo si u hram Božji; umesto da si pastir stada, postao si vuk ovcama. Hoćeš da te smatramo vrhovnim biskupom, ali ti si tiranin. Mesto da si sluga slugu, kako se nazivaš, pokušavaš da postaneš gospodar nad gospodarima… Prezireš Božje zapovesti… Duh Božji je onaj koji podiže crkve gde god se one nalaze… Grad našega Boga, čiji smo mi građani, obuhvata sve krajeve i veći je nego grad koji su proroci nazvali Vavilonom, koji se smatra božanskim, uzdiže se do neba i hvališe se da ima besmrtnu mudrost, tvrdeći, iako netačno, da nije nikada pogrešio niti može ikada pogrešiti.«[191]

Drugi su se pojavljivali tokom vekova sa sličnim protestom. Prvi učitelji bili su propovednici slični valdenžanskim misionarima. Oni su putovali u razne zemlje i bili su poznati pod raznim imenima.; svuda su širili poznavanje evanđelja. Došavši u Holandiju, njihova se nauka ovde brzo raširila. Preveli su valdenžansku Bibliju na nizozemski jezik u stihovima. Izjavili su »da je njena prednost u tome što u njoj nema ni šala, ni bajki, ni trica, ni prevare, već samo reči istine; zaista, tu i tamo nađe se i po koja tvrda ljuska ali i tu se može lako doći do jezgra i slasti onoga što je dobro i sveto.« Tako su u dvanaestom veku pisali prijatelji stare vere.

Tada je otpočelo rimsko progonstvo: ali uprkos lomača i mučenja, broj vernih se sve više umnožavao; ali odlučno su izjavljivali da je Biblija jedini nepogrešivi autoritet vere i da »se nijedan čovek ne sme primoravati da veruje, već treba da se pridobija za istinu propovedanjem.«[192]

Luterovo učenje našlo je u Holandiji plodno tlo. Ozbiljni i verni ljudi su ustali da propovedaju evanđelje. Iz jedne nizozemske provincije došao je Meno Simons. Odgojen u rimokatoličkoj crkvi i posvećen za sveštenika, on nije ni najmanje poznavao Bibliju i bojao se da je čita iz straha da ne bi pao u krivoverstvo. Kad ga je počela mučiti sumnja u pogledu nauke o transupstancijaciji, smatrao je to iskušenjem od strane sotone, i nastojao je da se oslobodi od njega molitvom i ispovedanjem, ali sve je bilo uzalud. Zatim je pokušavao da uživanjima ućutka glas savesti, ali i to je bilo bez uspeha. Posle nekog vremena počeo je proučavati Novi zavet, i ovo proučavanje, zajedno sa proučavanjem Luterovih spisa, dovelo ga je dotle da je prihvatio reformiranu veru. Uskoro posle toga bio je u susednom selu očevidac pogubljenja jednog čoveka zato što se ovaj po drugi put krstio. To ga je potaklo da proučava Bibliju u pogledu krštavanje dece, ali je video da su pokajanje i vera neophodni uvet za primanje krštenja.

Meno je ostavio rimsku crkvu i posvetio je svoj život propovedanju istina koje je otkrio. Kako u Nemačkoj tako i u Holandiji pojavili su se zanesenjaci koji su širili lažne i zavodljive nauke, a koji se čak nisu ustručavali da se služe nasiljem i pobunama. Meno je predvideo strašne posledice do kojih bi neizbežno dovelo to učenje, i zato se svom snagom odupro lažnom učenju ovih zanesenjaka. Bilo je mnogo njih koji su bili zavedeni od ovih fanatika, ali su se ipak odrekli njihovog učenja; preostalo je i dosta potomaka starih Hrišćana, koji su bili plod valdenžanskog učenja. Meno je radio među njima

[191] Gerard Brandt, History of the Reformation in and About the Low Countries, knj. I, str. 6.

[192] Martyn, op. cit., knj. II, str. 87.

revno i uspešno.

U toku dvadeset pet godina putovao je sa ženom i decom, podnoseći umor i oskudicu, i često je bio u životnoj opasnosti. Proputovao je Holandiju i Severnu Nemačku, radeći većim delom među siromašnim slojevima, ali njegov je uticaj bio velik. Po prirodi rečit, iako skormnog obrazovanja, on je bio čovek nepokolebljivog poštenja, poniznog duha, nežan u ophođenju, iskreno i ozbiljno pobožan, koji je sprovodio u život načela koja je propovedao, i tako je zadobio poverenje naroda. Njegovi rasejani i potlačeni sledbenici mnogo su trpeli zbog toga što su ih zamenjivali sa fanatičkim Minsterovim pristalicama. Ipak su se njegovim radom mnogi obratili.

Nigde se reformirana nauka nije toliko raširila kao u Holandiji. Ali u malo zemalja su njene pristalice podnosile tolika progonstva. U Nemačkoj je Karlo V zabranio reformaciju, i on bi se radovao da je mogao videti sve njene pristalice na lomači, ali knezovi su ustali kao ograda protiv njegove tiranije. U Holandiji je njegova vlast bila veća, i edikti o progonstvima dolazili su brzo jedan za drugim. Čitati Bibliju, propovedati je ili slušati njene nauke, ili bilo samo govoriti o njoj, smatralo se zločinom koji zaslužuje smrt. Moliti se Bogu u tajnosti, ne klanjati se slikama, pevati psalme, značilo je takođe izlagati se smrti. Pa i oni koji su bili spremni da sve poreknu bili su osuđivani; muškarci na smrt mačem, a žene su bile žive zakopane. Hiljade njih su poginuli pod vladom Karla V i Filipa II.

Jedanput je cela porodica dovedena pred inkvizitora pod optužbom da nije prisustvovala misi nego da je kod kuće obavljala svoje bogosluženje. Zapitan o načinu obavljanja njihovog tajnog bogosluženje, najmlađi sin je odgovorio: »Mi padamo na koljena i molimo se Gospodu da rasvetli naše misli i da nam oprosti naše grehe; molimo se za našeg vladara da njegovo vladanje bude uspešno i njegov život sretan; molimo se za vlasti našega grada da ih Bog sačuva.«[193] Neki od sudija bili su duboko dirnuti; ipak su otac i jedan od njegovih sinova bili osuđeni na smrt na lomači.

Vera mučenika bila je dorasla gnevu gonitelja. Ne samo ljudi već i nežne žene i mlade devojke pokazivale su nepokolebljivu hrabrost. »Žene su stajale pored lomača svojih muževa, tešile ih ili su im pevale psalme dok je plamen obavijao njihova telesa.« Mlade devojke su žive legale u svoje grobove kao da odlaze na noćni počinak; ili su išle na gubilište na lomaču u svojim najlepšim haljinama, kao da idu na venčanje,«[194]

Kao i u vreme kad je neznaboštvo htelo da uništi crkvu, krv mučenika bila je seme.[195] Progonstva su samo povećala broj vernih. Godinu za godinom izvršavao je car svoje okrutno delo, gnevan zbog nesalomljive odlučnosti naroda, ali je sve bilo uzalud. Revolucija, na čelu sa plemenitim Viljemom Oranskim, donela je napokon Holandiji slobodu veroispovesti.

U planinama Pijemonta, u ravnicama Francuske i na obalama Holandije napredak evanđelja bio je obeležen krvlju njegovih učenika. Ali u severne zemlje evanđelje je ušlo mirno. Vitenberški studenti, vraćajući se sa studija kući, doneli su evanđelje u Skandinavske zemlje. Rasprostranjivanje Luterovih spisa takođe je pomoglo širenju istine. Jednostavan i snažan narod Severa napustio je pokvarenost, raskoš i praznoverje Rima da bi prihvatio čistotu, jednostavnost i spasonosne istine Svetog pisma.

Tauzen, danski reformator, bio je seljački sin. Dečak je vrlo rano pokazao svoju intelektualnu darovitost; težio je za većim obrazovanjem, ali kako mu roditelji, zbog svog siromaštva, nisu to mogli pružiti, stubio je u samostan. Tu je svojim čistim životom, marljivošću i vernošću brzo zadobio

---

[193] Wylie, op. cit., knj. XVIII, gl. 6.

[194] Ibid., knj. XVIII, gl. 6.

[195] Tertullian, Apology, par. 50.

naklonost svoga starešine. Na ispitu se otkrio njegov talent koji je obećavao u budućnosti velike usluge crkvi. Starešine su odlučile da mu se omogući školovanje na nekom Nemačkom i holandskom univerzitetu. Mladić je mogao sa, da izabere mesto svoga školovanja; jedini uvet je bio da ne ide u Vitenberg. Ne treba, govorili su monasi, da se učenik koji se priprema za službu crkvi izlaže otrovu krivoverja.

Tauzen je otišao u Keln koji je u ono vreme, kao i danas, bio jedna od tvrđava katolcizma. Ali, onde mu se uskoro zgadio misticizam njegovih učitelja. U isto vreme dobio je prvi put u ruke Luterove spise. Čitao ih je sa čuđenjem i oduševljenjem, i veoma je želeo da sluša lična reformatorova predavanja. Ali to je mogao jedino ako bude spreman da se zameri starešini samostana i da se odrekne njegove pomoći. On se uskoro na to odlučio, i posle toga upisao se na Vitenberški univerzitet.

Po svom povratku u Dansku, vratio se opet u svoj samostan. Niko ga još nije sumnjičio zbog luteranstva; nije im odmah otkrio svoju tajnu, ali se trudio da svoje drugove polako dovede do čiste vere i svetijeg života. Otvorio im je Bibliju, razjasnio im je njen pravi smisao i na kraju im je propovedao Hrista kao jedino opravdanje grešnika i kao jedinu nadu u spasenje. Velik je bio gnev starešine samostana koji je polagao nade u njega, kao u moćnog branioca Rima, najviše nade. Uskoro je bio premešten u drugi samostan, i čuvan u ćeliji pod strogim nadzorom.

Na zaprepaštenje njegovih čuvara, više monaha se uskoro obratilo na protestantizam! Kroz rešetke svoje ćelije, Tauzen je svoje drugove doveo do poznanja istine. Da su ovi danski oci bili upućeni u metode postupanja crkve s jereticima, Tauzenov glas se ne bi više nikada čuo; ali mesto da ga živog zakopaju u neku podzemnu tamnicu, oni su ga isterali iz samostana. A kako je jedan novi edikt danskog cara pružao zaštitu propovednicima nove nauke, Tauzen je počeo da propoveda. Otvorene su mu bile crkve, i narod je dolazio da ga sluša. I drugi su propovedali reč Božju. Novi zavet, preveden je na danski, bio je veoma raširen. Napori papinih pristalica da delo spreče, samo su ga ubrzali, i Danska je primila reformiranu veru.

I u Švedsku su mladi ljudi koji su se napajali na izvoru Vitenberga doneli svojim građanima vodu života. Dvojica prvih pobornika švedske reformacije, Olaf i Laurencije Petri, sinovi jednog kovača iz Orebra, studirali su kao učenici Luterovi i Meanhtonovi. Istine koje su upoznali propovedali su drugima. Poput velikog Nemačkog reformatora, Olaf je budio narod svojom revnošću i rečitošću, dok je Laurencije, kao Melanhton, bio učen, tih i odan razmišljanju. Obojica su bili ljudi duboke pobožnosti, visokog teološkog obrazovanja i nepokolebljive hrabrosti u širenju istine. Protivljenje od strane Rima nije izostalo. Katolički sveštenici su uzbunili neuki i praznoverni svet. Gomila je više puta napadala Olafa Petri, i njegov je život često bio u smrtnoj opasnosti. Ipak, ovi reformatori su uživali caru naklonost.

Pod vlašću rimske crkve narod je osiromašio i stenjao pod nasiljem. On je bio bez Svetoga pisma; njegova vera se sastojala jedino iz obreda raznih ceremonija, koje ne daju nikakvu hranu duhu, i zato se vratio praznovernom učenju i običajima svojih idolopokloničkih predaka. Narod se pdelio u dve neprijateljske stranke, koje su svojim međusobnim borbama samo povećavale bedu. Odlučivši da sprovede reformaciju u crkvi i državi, švedski car je sa radošću pozdravio ove sposbne pomagače u borbi protiv Rima.

U prisutnosti cara i prvaka Švedske, Olaf Petri je velikom veštinom branio nauku reformirane vere protiv rimskih pobornika. Izjavio je da se učenje crkvenih otaca može prihvatiti samo onda ako se slaže sa Svetim Pismom; isticao je da su glavne tačke vere otkrivene u Bibliji tako jasno i jednostavno da ih svako može razumeti. Isus je rekao: »Moja nauka nije moja, nego onoga koji me je

poslao«, a Pavle je izjavio. »Ako bi ko propovedao drukčije evanđelje od onoga što smo vam propovedali neka bude proklet.« ***Jovan 7, 16; ***Galatima 1, 8. »Kako se onda neki usuđuju da uspostavljaju nove dogme i da ih nameću kao uvet spasenja?«[196] On je dokazao da su crkveni dekreti bez važnosti jer se protive zapovestima Božjim, a isticao je veliki princip protestantizma: da je Biblija, samo Biblija, pravilo vere i života.

Ova borba, iako se vodila na srazmerno maloj pozornici, može da nam pokaže »od kakvih ljudi se sastojala vojska reformatora.« To nisu bili neuki sektaši, niti bučni prepirači – daleko od toga! To su bili ljudi koji su pročavali Božju reč i koji su znali da rukuju oružjem iz skladišta Biblije. Oni su bili najobrazovaniji ljudi svoga vremena. Ako samo posmatramo sjajne centre nauke, kao što su bili Vitenberg i Cirih, i svetla imena, kao što su Luter, Melanhton, Cvingli i Ekolampad, onda možemo reći da su se ti ljudi, vođe reformacije, odlikovali po prirodi talentima i izvanrednim znanjem; no njihovi naslednici nisu bili kao oni. Ali, ako se okrenemo k zabačenoj pozornici Švedske, gde nalazimo skormna imena Olafa i Laurencija Petri; ako se od velikih učitelja okrenemo ka učenicima, šta nalzimo? Nalazimo naučenjake i teologe; ljude koji poznaju potpuno ceo sistem evanđeoskih istina i koji l lakoćom pobeđuju skolastičare i rimske velikodostojnike.«[197]

Kao rezultat rasprave, švedski car je primio protestantsku veru, i malo kasnije se i narodni sabor izjasnio za nju. Olaf Petri preveo je Novi zavet na švedski jezik; a po caroj želji braća su se latila prevođenja cele Biblije. Tako je prvi put Švedska dobila Božju reč na svom materinjem jeziku. Sabor je odredio da propovednici po celoj zemlji tumače Sveto Pismo, a u školama da deca uče čitati Bibliju.

Blagoslovena svetlost evanđelja postepeno je raspršila tamu neznanja i praznoverja. Oslobođen papske tiranije, narod se podigao do veličine i snage kakvu pre nikad nije dostigao. Švedska je postala tvrđava prostestnatizma. Jedan vek kasnije, u času velike opasnosti, ovaj malen i do tad slab narod bio je jedini u celoj Evropi koji je imao hrabrost da pritekne u pomoć Nemačkoj u strašnom tridesetgodišnjem ratu. Izgledalo je kao da će cela severna Evropa opet pasti pod papsku tiraniju. Švedska vojska omogućila je Nemačkoj da odbije katoličko napredovanje i da izvojuje toleranciju protestantima – kalvinistima i luteranima, – i da povrati slobodu savesti onim zemljama koje su prihvatile reformaciju.

[196] Wylie, op. cit. knj. X, gl. 4.

[197] Ibid., knj. X, gl. 4.

14. KASNIJI ENGLESKI REFORMATORI

Kad je Luter dao Nemačkom narodu Bibliju, Tindal je bio potaknut od Božjeg duha da to isto učini za Englesku. Viklifova Biblija bila je prevedena sa latinskog teksta sadržavao mnoge greške. Viklifov prevod nije bio nikada štampan, a troškovi prepisanih primeraka bili su tako veliki da su ih samo nekolicina bogatih ljudi ili plemića mogli nabaviti; pored toga, Biblija je bila od strane crkve strogo zabranjena, i to je doprinosilo da je ona bila slabo rasprostranjena. godine 1516, godinu dana pre pojavljivanja Luterovih teza, Erazmo je obelodanio svoje grčko i latinsko izdanje Novoga zaveta. Sada je prvi put Božja reč bila štampana na izvornom jeziku. U tom izdanju su mnoge pogreške ranijeg prevoda bile popravljene, a smisao je bio jasnije izražen. Ovo izdanje je mnogim obrazovanim ljudima omogućilo da bolje upoznaju istine i dalo je novi podsrek reformaciji. Ali, narod je u velikoj većini još uvek bio bez Biblije. Tindal je bio taj koji je dovršio Viklifovo delo: on je dao svojim zemljama Bibliju na narodnom jeziku.

Marljivi student, revni istraživač istine, on je primio evanđelje pomoću Erazmovog Novog zaveta. Propovedajući hrabro svoje uverenje, on je izjavljivao da se svaka nauka mora ispitati na temelju Svetog pisma. Na tvrđenje papinih pristalica da je crkva dala Bibliju i da jedino ona ima pravo da je tumači, Tindal je odgovorio: »Znate li ko je naučio orla da nađe svoj plen? – Dobro, onaj isti Bog uči svoju gladnu decu da u njegovoj Reči nađu svog Oca. Daleko od toga da ste nam vi dali Sveto Pismo; vi ste nam ga sakrili; vi spaljujete one koji ga propovedaju; i vi biste, kad biste mogli, spaliti i samo Sveto Pismo.«[198]

Tindalovo propovedanje izazvalo je veliko interesiranje; mnogi su primili istinu. Ali sveštenici su bili na oprezu; čim je on napustio jedno polje rada, već su oni bili tu da svojim pretnjama i izvrtanjem njegove nauke unište plod njegovog rada. Često su u tome i uspevali. »Što da radim«, uskliknuo je on. »Dok ja na jednom mestu sijem, dotle neprijatelj pustoši polje koje sam upravo napustio. Ja ne mogu biti svuda, onda bi se sami mogli odupreti ovim lažljivcima. Bez Biblije je nemoguće utvrditi ljude u istini.«[199]

U njegovim mislima počela je sazrevati nova odluka. »Na jeziku Izrailjaca pevali su se psalmi u hramu Jehovinom. Zar ne treba da se evanđelje govori u nama na engleskom jeziku? Zar da crkva ima manje videla u podne nego što je imala u času svitanja? Hrišćani moraju da čitaju Novi zavet na svom materinjem jeziku.« Učitelji i propovednici crkve ne slažu se među sobom. Samo Božjom Reči može narod saznati istinu. Jedni se drže ovog učitelja, a drugi onog… Svaki od tih učitelja protivi se drugome! Kako možemo razlikovati ko govori pravo, a ko laž?… Kako?… Samo pomoću Božje reči.«[200]

Uskoro posle toga jedan učeni katolički teolog uzviknuo je u toku prepiranja s njime: »Bolje je biti bez Božjih zakona negoli bez papskih.« Na to je Tindal odgovorio: »Ja prezirem papu i sve njegove zakone, i ako mi Bog sačuva život, učiniću da će za nekoliko godina običan sluga koji upravlja plugom bolje poznavati Sveto Pismo nego vi.«[201]

Čvrsto rešen da Novi zavet da svome narodu na njegovom vlastitom jeziku, on se odmah dao na

---

[198] D'Aubigné, History of the Reformation of the Sixteenth Century, knj. XVIII, gl. 4.

[199] Ibid., knj. XVIII, gl. 4.

[200] Ibid., knj. XVIII, gl. 4.

[201] Anderson, Annals of English Bible, str. 19.

posao. Proteran iz svog zavičaja, otišao je u London, i tamo je neko vreme nesmetano radio svoj posao. Ali opet ga je papsko nasilje primoralo da beži. Izgledalo mu je kao da mu je cela Engleska zatvorena i odlučio je da potraži utočište u Nemačkoj. Tu je počeo da štampa Novi zavet na engleskom jeziku. Dva puta je rad bio zaustavljen; ali kad mu je bilo zabranjeno da štampa u jednom gradu, otišao je u drugi. Konačno je otišao u Vorms, gde je, nekoliko godina ranije, Luter branio evanđelje pred državnim saborom. U tom gradu bilo je mnogo prijatelja reformacije, i Tindal je tamo nastavio svoj rad bez smetnji. Uskoro je bilo dovršeno tri hiljade primeraka Novog zaveta, a iste godine izašlo je i drugo izdanje.

Sa velikom revnošću i neumornom istrajnošću nastavio je svoj posao. Iako su engleske vlasti budno čuvele sve svoje luke, ipak je Božja Reč na razne načine tajno uneta u London i odavde se širila u sve krajeve. Papine pristalice su pokušavale da zaustave širenje istine, ali uzalud.Jjednog dana je biskup Durhama kupio od jednog knjižara, Tindalovog prijatelja, celu njegovu zalihu Biblije, sa namerom da ih uništi, uveren da će na taj način mnogo učiniti da se spreči delo reformacije. Ali, naprotiv, novcem dobivenim od prodatih Biblija, kupljen je materijal za novo, bolje izdanje, koje inače ne bi moglo biti obelodanjeno. Kad je Tindal kasnije bio uhapšen, ponuđena mu je sloboda pod uvetom da otkrije imena onih koji su mu pomogli da pokrije troškove oko štampanja svoje Biblije. On je odgovorio da je durhamski biskup učinio više nego iko drugi; jer, plativši visoku cenu za prve štampane Biblije, omogućio mu je da se većom voljom nastavi rad.

Tindal je izdajstvom pao u ruke svojih neprijatelja, i bio je više meseci zatvoren. Konačno je posvedičio svoju veru mučeničkom smrću; ali oružje koje je on pripremio omogućilo je drugim borcima da nastave borbu sve do naših dana.

Latimer je sa propovedaonice isticao da se Biblija treba čitati na narodnom jeziku. »Pisac Svetog pisma«, govorio je on, »jeste sam Bog, i ovo Pismo se odlikuje silom i večnošću svog Autora. Nema cara, ni cara, ni gradskih sudija, koji nisu dužni da mu se pokoravaju. Nemojmo ići stranputicom, već neka nas vodi Božja Reč: ne idimo putovima naših otaca i ne činimo ono što su oni činili, već činimo ono što je trebalo da oni čine.«[202]

Berns i Frit, dva verna Tindalova prijatelja, podigli su se da brane istinu. Ridli i Kramer pošli su za njima. Ove vođe engleske reformacije bili su obrazovani ljudi, većina njih bili su vrlo poštovani u rimskoj crkvi zbog svoje revnosti i pobožnosti. Oni su se podigli protiv papstva zato što su upoznali zablude »svete stolice«. Upoznavši tajne Vavilona, imali su veću moć da svedoče protiv njega.

»Ja ću vam sada postaviti jedno čudno pitanje«, rekao je Latimer. »Ko je najverniji biskup i prelat u celoj Engleskoj?… Dobro, ja ću vam reći: to je đavo… On je uvek u svojoj biskupiji… Kad ga god potražite, uvek ćete ga naći na poslu… Nećete ga naći lijena, to vam jamčim… gde đavo stanuje, njegova je parola: dole sa knjigama, a gore sa svećama; dole Biblije, a gore brojanice; dole svetlost evanđelja, a gore svetlost sveća, pa makar i usred podneva; dole Hristov krst, koji oduzima grehe sveta, a gore čistilište, koje ispražnjava džepove;… na stranu brige oko odevanja siromašnih i nemoćnih, a neka živi ukrašavanja slika i kićenje likova od drveta i kamena; dole Božja uredba, to jest presveta njegova Reč, a neka žive ljudski zakoni i tradicije… O zašto naši prelati nisu tako marljivi da siju seme dobre nauke, kao što je sotona marljiv da seje kukolj i plevu!«

Veliko načelo koje su zastupali ovi reformatori, isto kojega su se držali valdenžani, Viklif, Hus, Luter, Cvingli i njihovi suradnici – bilo je da je Sveto Pismo nepogrešiv autoritet, pravilo vere i života. Oni su odbacili pravo pape, sabora, otaca i cara da kontrolišeju savešću u pitanjima vere.

[202] Hugh Latimer, First Sermon Preached Before King Edward VI.

Biblija je bila njihov autoritet, i njome su ispitivali svaku nauku i svako tvrđenje. Vera u njegovu Reč hrabrila je ove svete ljude kada su polagali svoje živote na lomačama. »Budi hrabar«, doviknuo je Latimer svome drugu, koji je s njime delio mučeničku smrt, pre nego što je plamen ućutkao njihov glas, »Božjom milošću, mi ćemo danas zapaliti u Engleskoj takvu svetlost koja se neće nikada ugasiti.«[203]

U Škotskoj seme koje su posejali Kolumba i njegovi suradnici nije nikada bilo sasvim uništeno. U toku stoleća nakon što su se engleske crkve potčinile Rimu, one u Škotskoj sačuvale su svoju slobodu. U dvanaestom veku, međutim, papstvo, se učvrstilo i u toj zemlji, i tu je više nego igde utvrdilo svoju vlast. Nigde nije tama bila gušća nego ovde. Pa ipak su zraci videla uspeli brzo da prodru ovamo i da naveste dolazak zore. Lolardi, koji su dolazili iz Engleske s Biblijom i Viklifovom naukom, učinili su mnogo da se sačuva poznavanje evanđelja, i svaki vek je imao svoje svedoke i svoje mučenike.

U početku velike reformacije prodrli su u Škotsku Luterovi spisi i Tindalov engleski Novi zavet. Nezapaženi od sveštenstva, obilazeći tiho brda i doline, ovi vesnici su ponovo zapalili u Škotskoj baklju istine koja se bila skoro ugasila, i uništili su ono što je Rim uspostavio u toku četiri veka svog ugnjetavanja.

Krv mučenika dala je novi podstrek pokretu. Papske vođe, svesni neočekivane opasnosti koja je zapretila njihovom delu, spalili su na lomači neke od najplemenitijih i najuglednijih sinova Škotske. Ali time su samo podigli novu propovedaonicu, sa koje su reči umirućih svedoka odjekivali po celoj zemlji, – pozivajući narod na nepokolebljivu odluku da odbaci rimske lance.

Hamilton i Vishart, plemići po karakteru i rođenju, završili su svoj život na lomači, zajedno sa velikim brojem skormnih učenika. Ali sa mesta na kome je Vishart bio spaljen, ustao je junak koga plamen nije ućutkao, junak koji je Božjom pomoći trebao da učini kraj papskoj vlasti u Škotskoj. Džon Noks napustio je tradicije i crkveni misticizam da bi se hranio istinama Božje reči. Vishartovo učenje učvrstilo ga je u odluci da napusti Rim i da se pridruži progonjenim reformatorima.

Nagovaran od svojih prijatelja da prihvati dužnost propovednika, odbijao je ovaj poziv, bojeći se tako velike odgovornosti, i pristao je tek posle nekoliko dana samoće i teške borbe sa sobom. Ali kada je prihvatio tu dužnost, obavljao je svoj posao sa nepokolebljivom odlučnošću i neustrašivom hrabrošću sve do svoje smrti. Ovaj hrabri reformator nije se bojao ljudi. Plamen mučeništva, koji se razgorevao oko njega, samo je još više potaknuo njegovu revnost. Uprkos sekire tiranina, koja mu je stalno pretila, nepokolebljiv je stajao i odlučno se borio da uništi idolopoklonstvo.

Kada je bio pozvan pred škotsku caricu, u čijoj je prisutnosti nestala odvažnost mnogih vođa reformacije, Džon Noks je neustrašivo svedočio za istinu. On se nije mogao pridobiti laskanjem, a nije se plašio ni pretnji. Carica ga je optužila zbog krivoverstva. Rekla je da on uči narod da primi veru koju država zabranjuje, i da je tako prestupio Božju zapovest, koja podanicima naređuje da se pokoravaju svojim vladarima. Noks joj je odlučno odgovorio:

»Pošto prava religija ne duguje svoje poreklo ni svoj autoritet svetovnim knezovima, nego samo večnome Bogu, to podanici nisu dužni da svoju veru prilagođavaju volji svojih knezova. Jer, često se dešava da su knezovi manje upućeni u pravu Božju veru nego ostali ljudi… Da su svi Avramovi potomci prihvatili veru Faraonovu, čiji su bili podanici, pitam vas, gospođo, kakva bi vera danas bila na svetu? Ili, da su svi ljudi u dane apostola prihvatili religiju rimskih apostola, kakva bi religija danas vladala na zemlji? Vi, dakle vidite gospođo, da podanici nisu dužni da ispovedaju veru svojih vladara,

[203] Ibid., Sermon of the Plough.

iako su dužni da im budu poslušni.«

»Vi tumačite Bibliju na jedan način«, rekla je Marija, »a oci (rimokatolički učitelji), na drugi; kome da verujem, i ko može ovde da bude sudija?«

»Verujte Bogu koji nam jasno govori kroz svoju Reč, odvratio je reformator. Izvan onoga što je napisano ne treba da verujete ni jednima ni drugima. Božja Reč objašnjava sama sebe; ako se negde pojavi nešto što nije jasno, Sveti Duh, koji nikad nije u protivrečnosti sa samim sobom, objašnjava to na drugom mestu, tako da sumnja postoji samo za one koji tvrdokorno žele da ostanu u neznanju.«[204]

To su bile istine koje je neustrašivi reformator, uz opasnost po život, iznosio carici. Istom neustrašivom hrabrošću držao se svoga cilja, molio se i vodio rat Gospodnji, dok se Škotska nije oslobodila papstva.

U Engleskoj je uvođenje protestantizma kao nacionalne religije smanjilo progonstva, ali ih nije potpuno obustavilo. Iako je narod odbacio mnoge rimske nauke, ipak je još zadržao dosta njenih oblika. Odbačena je vrhovna vlast pape, ali na njegovo mesto uzdigao se car kao glava crkve. Bogosluženje u crkvama bilo je još daleko od evanđeoske čistote i jednostavnosti. Veliko načelo verske slobode još nije bilo shvaćeno. Protestantski vladari su retko primenjivali okrutno nasilje kakvo je Rim upotrebljavao protiv krivoverstva, ali ipak nisu priznavali pravo da svako služi Bogu po svojoj savesti. Od svih se tražilo da prihvate službenu nauku i da učestvuju u bogosluženjima koja je uspostavila državna crkva. Disidenti, to jest svi koji nisu pristajali uz državnu crkvu, vekovima su podnosili veća ili manja progonstva.

U sedamnaestom veku hiljade propovednika je bilo primorano da napusti svoje dužnosti. Ljudima je bilo zabranjeno, pod pretnjom velike globe, zatvora i progonstva da prisustvuju bilo kojim verskim sastancima osim onih koje je odobrila crkva. Verni koji su želeli da služe Bogu na pravi način bili su primorani da se sakupljaju u kakvom tamnom prolazu, u mračnim podrumima, a u neka godišnja doba i u šumama, u ponoći. U zaklonjenim dubinama šuma, u hramu prirode, sakupljala su se rasejana i progonjena deca Božja da izlivaju svoje duše pred Bogom u molitvi i zahvaljivanju. Ali, uprkos svoje opreznosti mnogi su stradali zbog svoje vere. Zatvori su bili puni. Porodice su bile razorene. Mnogi su bili proterani u tuđe zemlje. Ali Bog je bio sa svojim narodom, i progonstva nisu mogla ućutkati njihova svedočanstva. Mnogi su bili primorani da odu u Ameriku gde su položili temelj dvostrukoj slobodi: građanskoj i verskoj, koja predstavlja snagu i slavu te zemlje.

Opet se ponovilo ono što se dogodilo u apostolske dane: progonstva su pomogla da se evanđelje proširi. U jednoj odvratnoj tamnici, među razbojnicima i lupežima, Džon Bunjan je udisao atmosferu neba; tu je on napisao svoju divnu alegoriju o putovanju pobožnog putnika iz zemlje propasti u nebeski grad. Više od dve stotine godina taj glas i bedfordskog zatvora neprestano govori ljudskim srcima. Bunjanovo »Putovanje Hrišćanina« i »Obilna milost« doveli su mnoge grešnike na put života.

Bakster, Flavel, Alein i drugi ljudi nauke, talenta i dubokog Hrišćanskog iskustva ustali su da hrabro brane veru »koja je jednom predana svetima.« Delo koje su izvršili ti ljudi, zabranjivano je od vladara stavljano izvan zakona, ne može nikada propasti. Flavelova dela »Izvor života« i »Put milosti« pokazala su hiljadama njih kako mogu da se predaju Isusu. Beksterov »Hrišćanski pastir« poslužio je na blagoslov mnogima koji su želeli napredak Božjeg dela, a njegov »Večni odmor svetih« upoznao je mnoge sa »odmorom koji još ostaje Božjem narodu.«

Sto godina kasnije, u vreme velike duhovne tame, pojavili su se Vajtfild i braća Veslej kao Božji

[204] Works of Hugh Latimer, vol. I, p. 13.

nosioci svetlosti. Pod upravom anglikanske crkve engleski narod je duhovno propadao, tako da se skoro izjednačio sa neznaboštvom. Prirodna religija je bila omiljena nauka svećnstva, i ona je sačinjavala gotovo celu njihovu teologiju. Viši krugovi rugali su se pobožnima i hvalili su se da su iznad njihovog fanatizma. Niži staleži su utonuli u neznanje i poroke, a crkva nije imala hrabrosti ni vere da zadrži dalje propadanje istine.

Velika istina o opravdanju kroz veru, koju je Luter tako jasno propovedao, skoro se izgubila iz vida, a na njeno mesto došla je rimska nauka o spasenju kroz dobra dela. Vajtfild i oba brata Veslej, članovi anglikanske crkve, iskreno su tražili Božju milost i verovali su da će to postići dobrim životom i držanjem verskih obreda.

Karlo Veslej se jednog dana teško razboleo, tako da je mislio da je došao kraj njegovom životu. jedan prijatelj ga je tada upitao na čemu temelji svoju nadu u večni život. On je odgovorio: »Ja sam služio Bogu kako sam najbolje znao.« Kad je izgledalo da prijatelj koji mu je postavio pitanje nije bio zadovoljan ovim odgovorom. Veslej je rekao samome sebi: »Šta! zar moji napori nisu dovoljan temelj mojoj nadi? Zar da me liši mojih zasluga? Tada ne bih imao ništa drugo u šta bih se mogao pouzdati.«[205] Tolika je bila gusta tama koja je pokrila crkvu; ona je sakrila nauku o očišćenju, oduzela je Hristu njegovu slavu i odvratila pogled ljudi sa jedine nade spasenja, a to je krv razapetog Otkupitelja.

Veslej i njegovi suradnici su uvideli da prava vera ima svoje sedište u srcu, i da Božji zakon obuhvata ne samo reči i dela nego i misli. Bili su uvereni da je potrebna svetost srca i ispravno spoljašnjo ponašanje, i zato su želeli da žive novim životom. Trudili su se da molitvom samoodricanja, ljubavi i poniznosti, i strogo su izvršavali sve ono što im se činilo da bi im moglo pomoći da postignu svoj cilj; svetost koja će im pribaviti Božju naklonost. Ali oni nisu postigli ono za čim su težili. Njihovi napori nisu ih oslobodili ni od osude greha ni od njegove moći. Prolazili su kroz isto iskustvo koje je prošao Luter u svojoj ćeliji u Efrurtu. Njih je mučilo isto pitanje koje i njega mučilo: »Kako će se čovek opravdati pred Bogom?« ***O Jovu 9,2.

Vatra božanske istine bila se skoro ugasila na oltaru protestantizma. Ona je trebala ponovo da se zapali starom bakljom, koju su sačuvali češki Hrišćani i predavali je u nasledstvo iz generacije u generaciju. Posle reformacije, protestantizam je u Češkoj bio pogažen od strane rimskih hordi. Svi koji su odbili da se odreknu istine morali su da napuste svoju domovinu. Neki od njih našli su utočište u Saskoj, gde su sačuvali staru veru. Od potomaka ovih Hrišćana primili su svetlost Veslej i njegovi drugovi.

Džon i Karlo Veslej, pošto su bili posvećeni za propovedničku službu, poslani su u Ameriku sa jednom misijom. Na njihovom brodu nalazila se jedna grupa moravske braće. Za vreme tog putovanja nastala je velika bura. Džon Veslej, suočen sa msrću, osećao je da nije pomiren sa Bogom. Moravska braća, naprotiv, pokazivala su spokojstvo i pouzdanje u Boga, što je njemu bilo potpuno strano.

»Već duže vremena«, pisao je on kasnije, »posmatrao sam njihovo ozbiljno ponašanje. Svoju poniznost stalno su dokazivali time što su drugim putnicima činili takve usluge koje ne bi izvršio ni jedan Englez. Za te usluge nisu tražili niti primali nikakvu platu. ’Dobro je’. govorili su oni, ’da se naša ohola srca tako ponize, jer naš dobri Spasitelj je učinio mnogo više za nas.’ Svaki dan pružao im je prilike da pokažu krotkost koju nikakva uvreda nije mogla obeshrabriti. Ako ih je ko gurnuo,

[205] David Laing, The Collected Works of John Knot, vol. II str. 281. 283. – Life of the Rev. Charles Wesley, str. 102.

udario ili oborio na zemlju, ustajali su mirno i uklanjali se bez ijedne reči žalbe. Sada je nastupila prilika da pokažu da li su slobodni od straha isto tako kao što su slobodni od ponositosti, gneva i osvete. za vreme pevanja psalma, kojim su otpočeli bogosluženje, naišao je iznenada talas bure, pokidao veliko jedro, pokrio brod i prelio se između paluba, tako da je izgledalo kao da nas je već progutala morska dubina. Mnogim Englezima se iz grudi oteo užasan uzvik straha. Samo su moravska braća ostala spokojna; čak nisu prekinula ni pevanje psalma. Veslej je upitao kasnije jednoga od njih: ’Zar se vi niste bojali?’ On je odgovorio: ’Hvala Bogu, ne!’ ’Zar se vaše žene i deca nisu uplašili?’ On je odgovorio blago: ’Hvala Bogu, ne!’ ’Ne, naše žene i deca ne boje se smrti!«[206] Stigavši u Savanu, Džon Veslej je kratko vreme boravio kod moravske braće, i bio je duboko dirnut njihovim Hrišćanskim ponašanjem. O jednom njihovom bogosluženju, koje se toliko razlikovalo od mrtvog formalizma engleske crkve, on je rekao: »Velika jednostavnost i svečanost cele službe skoro su me naterali da zaboravim na minulih sedamnaest vekova i da se u mislima prenesem usred jednoga od onih skupova gde nije bilo formalizma i ceremonije, gde se predjedavali Pavle, ćilimar, ili Petar, ribar, i gde se otkrivao Sveti Duh i njegova sila.«[207]

Vrativši se u Englesku, Veslej, poučen od jednog moravskog propovednika, stekao je jasnije razumevanje biblijske vere. Shvatio je da je za spasenje potrebno da se odrekne svojih sopstvenih dela i da se potpuno preda »Jagnjetu Božjem, koje uzima na sebe grehe sveta.« Na jednom sastanku moravske braće u Londonu pročitana je bila jedna stranica iz Luterovih spisa gde se opisuje promena koju Duh Sveti vrši u srcu vernika. U toku slušanja, Veslej, je osetio kako se vera zapalila u njegovom srcu. »Ja sam osećao kako se moje srce čudnovato ugrejalo«, rekao je on. »Osećao sam da se uzdam u Hrista za svoje spasenje, jedino u Hrista, i dobio sam osvedočenje da mi je on oduzeo grehe, da me je spasao od grehovnog zakona i od smrti.«[208]

Za vreme dugih godina napornog rada, poniženja i samoodricanja, Veslej je imao samo jedan cilj: da nađe Boga. Taj cilj je sada postigao; otkrio je da se milost ne dobija molitvama, postovima, milostinjama i delima odricanja, već kao dar, »bez novca i badava.«

Kad se utvrdio u Hristovoj veri, Veslejeva je jedina želja bila da svuda raširi poznavanje divnog evanđelja o besplatnoj Božjoj milosti. »Cio svet je moja župa«, rekao je on. »Time želim reći da na svakom mestu, gde god se nalazim, moje je pravo, i sveta dužnost, da objavim svima, koji žele da me slušaju, radosnu vest spasenja.«[209]

Nastavio je svoj život vernosti i odricanja, koji sada više nije bio temelj nego rezultat njegove vere; ne koren, već plod svetosti. Milost Božja u Hristu Isusu je temelj Hrišćanske vere, i ta se milost otkriva u poslušnosti. Veslej je posvetio svoj život propovedanju velikih istina koje je primio: o opravdanju kroz veru u Hristovu krv očišćenja i o preporođenju silom Svetog Duha, čiji plod je život sličan Hristovom životu.

Vajtfild i braća Veslej bili su pripremljeni za svoju misiju dugim i dubokim ličnim osvedočenjem o svom vlastitom izgubljenom stanju; a da bi bili sposobni da sve podnesu kao dobri Hristovi vojnici, trebalo je da prođu kroz ognjenu peć ruganja, podsmevanja i progonstva, i to kako na univerzitetu, tako i nakon svog stubanja u propovedničku službu. Njihovi bezbožni drugovi nazivali su njih i mali broj njihovih prijatelja podrugljivim nadimkom »metodisti«, koje je ime danas časno ime jedne id

[206] J. Whitehead, Life of Rev. John Wesley, str. 10.

[207] Ibid., str. 11. 12.

[208] Ibid. str. 52.

[209] Ibid., str. 42.

velikih verskih zajednica u Engleskoj i Americi.

Kao članovi anglikanske crkve, bili su veoma odani svojoj crkvi, ali Bog im je u svojoj Reči pokazao jedan viši ideal. Sveti Duh gonio ih ja da propovedaju Hrista i to Hrista raspetog. Sila Svemogućega pratila je njihov rad. Hiljade njih priznavali su grehe i iskusili pravo obraćenje. Bilo je potrebno da se ove ovce zaštite od grabljivih vukova. Ali, Veslej nije mislio da osnuje novu crkvu, već ih je organizirao kao metodistički savez.

Veslej i njegovi suradnici nailazili su na teško i neobično protivljenje od strane državne crkve. Ali Bog je u svojoj mudrosti tako upravljao događajima da je reforma počela u samoj crkvi. Da je došla solja, ne bi prodrla baš onde gde je bila tako mnogo potrebna. Ali pošto su propovednici ovog verskog probuđenja bili crkveni ljudi i radili su u krilu crkve gde god im se pružila prilika, istina je mogla naći ulaz i onamo gde bi joj inače vrata ostala zatvorena. Neki sveštenici, probuđeni iz svoje moralne uspavanosti, postali su revni propovednici u svojim župama. Crkve koje su bile skamenjene formalizmom, probudile su se na duhovni život.

U Veslejevo vreme, kao i u svim vekovima crkvene istorije, ljudi različitih sposobnosti obavljali su delo koje im je Bog poverio. Oni se nisu slagali u svakoj točci nauke, ali su svi bili gonjeni Svetih Duhom i sedinjeni u nameri da pridobiju duše za Hrista. razlike u mišljenju između Vajtfilda i braće Veslej pretile su neko vreme da izazovu rascjep. Ali pošto su u Hristovoj školi naučili da budu krotki, uzajamna snošljivost i Hrišćanska ljubav su ih pomirile. Nisu imali vremena da se prepiru dok su svuda vladale zablude i prestupi, a grešnici srljali u propast.

Sluge Božje su morale ići neravnim putem. Uticajni i obrazovani ljudi upotrebili su sve svoje sile protiv njih. Posle nekog vremena veliki deo sveštenstva pokazao je otvoreno neprijateljstvo prema njima, i crkvena vrata bila su zatvorena čistoj veri i onima koji su propovedali. Optužujući ih sa propovedaonice, sveštenstvo je pdsrekavalo protiv njih sile tame, neznanja i bezakonja. Čudom Božje milosti je Džon Veslej više puta umakao smrti. Kad se gnev svetine digao protiv njega i kad je izgledalo da je nemoguće da se izbavi, jedan anđeo u ljudskom obliku stao je pored njega, gomila je uzmakla, i Hristov sluga je otišao nepovređen sa mesta opasnosti.

O svom izbavljenju od razjarene svetine jednom takvom prilikom, Veslej priča: »Kad smo se spuštali klizavim putem u grad, mnogi su hteli da me gurnu niz brdo, s pravom misleći, ako padnem, da ću se teško opet ikada podići. Ali ja nisam pao, nisam poskliznuo dok se nisam našao sasvim izvan njihovih domašaja. iako su mnogi pokušavali da me dohvate za okovratnik ili delo da bi me oborili, Ipak nisu uspeli; samo je jednome od njih uspelo da me uhvati za džep moga prsluka, koji je ostao u njegovoj ruci, a drugi džep, u kome se nalazio novčanik, bio je samo napola otrgnut. Jedan snažan čovek, koji je bio iza mene, zamahnuo je nekoliko puta da me udari hrastovim štapom; da me je samo jedanput udario po glavi, više ne bi trebalo da me udara; ali udarac je svaki put promašio, ne znam ni sam kako, jer ja se nisam mogao maknuti ni na levo ni na desno… Jedan iz gomile pojurio je i podigao ruku da me udari, ali najednom ju je spustio i pomilovao me po glavi, rekavši: ’Kako ima mekanu kosu!’… Prvi ljudi koji su se obratili bili su ulični razbojnici, koji su uvek bili gotovi da učine neko rđavo delo; jedan od njih bio je po zvanju rvač u medvođem vrtu…

Sa koliko nežnošću nas Bog priprema za izvršavanje njegove volje. Pre dve godine je komad cigle okrznuo moja ramena. Godinu dana kasnije jedan kamen me je udario između očiju. Prošlog meseca dobio sam jedan udarac, a danas dva; jedan pre ulaska u grad, a drugi posle izlaska iz grada, ali oba su bila kao ništa. Jedan čovek me svom snagom udario u prsa, a drugi po ustima tako jako da mi je odmah potekla krv, ali ipak ni od jednog udarca nisam osetio veći bol nego kao da su me dodirnuli

slamkom.«[210]

Metodisti onog vremena – narod i propovednici, podnosili su poruge i progonstva, i to kako od članova crkve, tako i od nevernika koji su bili razdraženi klevetama protiv njih. Često su bili pozivani pred sudove, koji su to bili samo po imenu, jer je u ono vreme pravda bila rijedak gost u sudnicama. Često su trpeli nasilje od svojih progonitelja. Rulja je išla od kuće do kuće, uništavala pokućstvo i ostale predmete, pljačkala sve što joj se sviđalo i zlostavljala ljude, žene i decu. U nekim slučajevima su se preko javnih oglasa pozivali oni koji su želeli da učestvuju u razbijanju prozora i pljačkanju metodističkih kuća da se sakupe u određeno vreme na određenom mestu. Ovo otvoreno gaženje ljudskih i božanskih zakona ostajalo je nekažnjeno od strane vlasti. Sistematski su bili progonjeni svi oni čija je jedina pogreška bila što su nastojali da odvrate grešnike od puta propasti i da ih dovedu na put svetosti.

Džon Veslej ovako piše o optužbama protiv sebe i svojih drugova: »Neki dokazuju da je nauka ovih ljudi lažna, pogrešna i fanatička, da su novotari i skoro nepoznati; da su kvekeri, fanatici i papisti. Neosnovanost ovih tvrdnji je već više puta dokazana time što je potanko objašnjeno da je svaka grana ove nauke tačna nauka Svetog pisma kako ga tumači naša vlastita crkva. Prema tome, ako je Pismo istinito, ovo učenje ne može biti ni lažmo ni pogrešno.« Drugi kažu: »Njihovo je učenje odviše strogo; oni čine put k nebu odviše uskim. To je stvarno bio prvobitni prigovor, za neko vreme jedini; i on je temelj hiljade drugih koji su se pojavljivali u raznim oblicima. Ali zar oni čine put k nebu užim nego što su ga načinili naš Spasitelj i njegovi učenici? Da li je njihova nauka stroža od nauke Svetog pisma? Posmatrajmo nekoliko jasnih stihova: ‚Ljubi gospoda svojega svim srcem svojim, svom mišlju svojom, svom dušom svojom i svom snagom svojom!' ‚Za svaku praznu reč, koju ljudi izgovore, daće račun na dan suda!' Bilo da jedete, ili pijete, ili što drugo činite, sve činite na slavu Bogu!«

»Ako je njihovo učenje strože od ovoga, onda ih treba ukoriti; ali vi ste u svojoj savesti osvedočeni da to nije tako. Može li ko biti za jednu jotu manje tačan, a da time ne izneveri Božju Reč? Može li se upravitelj Božjih tajni naći veran ako proneveri jedan deo svog svetog blaga koje mu je povereno? Ne! On ne može ništa da ukine; ništa da ublaži; on je primoran da izjavi svima ljudima: ‚Ja ne mogu Sveto Pismo sniziti prema vašem ukusu. Vi se morate uzdići do njega, ili ćete zauvek propasti!' Drugi kažu da ‚tim ljudima nedostaje ljubavi'. Da li im zaista nedostaje ljubavi? U kom pogledu? Zar oni ne hrane gladne i ne odevaju gole? ‚Ne, ne u tome! u tom pogledu im ništa ne manjka, ali oni su tako nemilosrdni u svom rasuđivanju: misle da se niko neće spasiti ko ne ide njihovim putem'«[211]

Duhovno opadanje koje je došlo do izražaja u Engleskoj upravo pre Vesleja velikim delom je bilo posledica antinomističkog učenja (učenje da Hrišćani nisu dužni držati zakon). Mnogi su tvrdili da je Hristos ukinuo moralni zakon, i da zato Hrišćani nisu više obavezni da ga drže; da je vernik oslobođen od »robovanja dobrim delima«. Drugi, iako su priznavali večnost zakona, izjavljivali su da je nepotrebno da propovednici savetuju ljude da drže propise zakona, jer će oni koje je Bog izabrao za spasenje, biti »neodoljivom Božjom milošću« navedeni da žive pobožno i pošteno«, dok oni koji su određeni za večno prokletstvo, »neće imati sile da se pokoravaju Božjem zakonu.«

Drugi, koji su tvrdili da verni ne mogu otpasti od Božje milosti niti izgubiti Božju naklonost, došli su do još užasneg zaključka: da »zla dela koja čine nisu u stvari greh, niti se mogu smatrati

[210] John Wesley, Works, vol. III, str. 297. 298.

[211] Ibid., vol. III, str. 152. 153.

prestupom Božjeg zakona, i da prema tome nemaju razloga da priznavaju svoje grehe niti da ih pokajanjem napuštaju«.[212] Izjavljivali su da i najteži gresi, koje ljudi smatraju strašnim prestupom božanskog zakona, nisu greh u Božjim očima ako ih učini jedan od njegovih izabranih, »budući da je obeležje izabranih da ne mogu učiniti ništa što se Bogu ne bi sviđalo ili što bi Božji zakon zabranjivao«.

Ova čudovišna učenja su uglavnom slična učenju nekih modernih teologa koji poriču postojanje jednog nepromenljivog božanskog zakona, kao merila pravde, i tvrde da društvo samo sebi određuje merilo morala koje je, prema tome, izloženo stalnoj promeni. Sve ove teorije su nadahnute istim onim suvom koji je još među nebeskim stanovnicima težio da obori pravedna ograničenja Božjeg zakona.

Neuka o predestinaciji koja uči da božanska volja unapred nepromenljivo određuje karakter svakog čoveka, navela je mnoge da stvarno odbace Božji zakon. Veslej se odlučno protivio učenju antinomističkih učitelja; pokazao je da je nauka antinomizma suprotna nauci Svetog pisma. Šta uči Sveto Pismo? Ono uči da »se pokazala milost Božja koja spasava sve ljude«, »Jer je ovo dobro i prijatno pred Spasiteljem našim Bogom, koji hoće da se svi ljudi spasu, i da dođu u poznanje istine. Jer je jedan Bog i jedan posrednik Boga i ljudi, čovek Hristos Isus koji sebe dade u otkup za sve.« ***Titu 2, 11; 1 Tim. 2, 3–6. Božji Duh daje se dragovoljno da bi svakome omogućio da primi sredstvo spasenja. Tako je Hristos bio »videlo istinito, koje obasjava svakog čoveka koji dolazi na svet«. ***Jovan 1, 9. mnogi gube spasenje jer hotimice odbijaju da prime dar života.

Evo što je Veslej odgovorio na tvrđenje da je dekalog, zajedno sa ceremonijalnim zakonom, ukinut Hristovom smrću: »Isus nije ukinuo moralni zakon – deset zapovesti koji su proroci propovedali i uzvisivali. Cilj njegovog dolaska nije bio da promeni ili ukine neki njegov deo. To je zakon koji se nikada ne može ukinuti, koji stoji čvrsto kao veran svedok na nebu… On je od početka sveta bio napisan, ne na kamenim pločama, već u srcima ljudi kada su izašli iz ruku Stvoriteljevih. Iako su slova, koja su u početku napisana Božjim prstom vrlo oštećena, ona ipak ne mogu biti sasvim izbrisana dokle god imamo svest o dobru i zlu. Svaki deo ovog zakona ostaje obavezan za sve ljude i sva vremena. On ne zavisi ni od vremena, ni od mesta, ni od prilika, već od Božje i ljudske prirode i od njihovog nepromenljivog međusobnog odnosa.«

»Nisam došao da pokvarim zakon, nego da ga ispunim«… »Bez sumnje, smisao ovih Hristovih reči (prema onome što je kazano ranije i što sledi) jeste: Došao sam da utvrdim Božji zakon u njegovj celosti uprkos svih ljudskih tumačenja. Došao sam da rasvetlim sve što je u njemu bilo tamno i nejsano. Došao sam da razjasnim pravo i puno značenje svakog njegovog dela; da pokažem dužinu i širinu, i sav značaj svake njgove zapovesti, kao i visinu, dubinu i neshvatljivu čistotu i duhovnost svake njegove rečenice.«[213]

Veslej je učio da postoji savršen sklad između zakona i evanđelja. »Između zakona i evanđelja postoji najuža veza koja se može zamisliti. S jedne strane, zakon priprema put evanđelju i upućuje nas na njega; a s druge strane, evanđelje nas vodi tačnem ispunjavanju zakona. Zakon, na primer, traži od nas da ljubimo Boga i bližnjega, i da budemo krotki, ponizni i sveti. Mi osećamo da smo nesposobni za to, da je čoveku to nemoguće. Ali, Bog nam je obećao da će nam dati tu ljubav, i da će nas učiniti krotkima, poniznima i svetima; mi prihvatamo ovo evanđelje, ovu radosnu vest i to postižemo verom; i pravda zakona ispunjena je u nama verom koja je u Isusu Hristu…

---

[212] Mc Clintock and Strong, Cyclopedia, art. »Antinomians«.

[213] Ibid

Najveći neprijatelji Hristovog evanđelja su oni koji otvoreno i javno osuđuju zakon i govore rđavo o njemu; koji uče ljude da gaze ceo zakon, da odbacuju, omalovažavaju, poriču važnost ne samo jedne od najmanjih ili najvećih zapovesti nego svih zapovesti. I najčudnije u svemu tome jeste to da žrtve te obmane misle da poštuju Hrista time što ruše njegov zakon; da uzvisuju njegovu službu time što kvare njegovu nauku. Oni ga poštuju kao i Juda kada je rekao: »Zdravo, Rabi! I celiva ga.« ***Matej 26, 49. Zato Isus može s pravom reći svakome od njih: »Zar poljupcem izdaješ Sina čovečjega?« Pravo je izdajstvo poljupcem kad govoriš o njegovj krvi, a oduzimaš mu krunu; kad odbacuješ bilo koji deo njegovg zakona, pod izgovorom da ubrzavaš napredak njegovog evanđelja. U stvari, ne mogu se osloboditi te optužbe oni koji direktno ili indirektno propovedaju veru na taj način što odvraćaju ljude od poslušnosti makar jednoj zapovesti i prikazuju Hrista kao da dopušta da se ukine ili umanji važnost i najmanje Božje zapovesti.«[214]

Onima koji su tvrdili da »propovedanje evanđelja zamenjuje zakon«, veslej je odgovorio: »Ovo u celosti odbacujemo. Evanđelje ne zamenjuje svrhu zakona, naime, da uveri čoveka u njegovu grešnost, da probudi one koji još uvek spavaju na rubu pakla.« Apostol Pavle izjavljuje da »kroz zakon dolazi poznanje greha.« Dok čovek ne uvidi svoju grešnost, neće osetiti pravu potrebu za Hristovom krvlju očišćenja… Zdravi ne trebaju lekara, već bolesni, rekao je sam naš Gospod. Zato je besmisleno preporučivati lekara onima koji su zdravi, ili koji misle da su zdravi. Najpre ih treba uveriti da su bolesni, inače vam neće biti zahvalni za vaš trud. Isto je tako besmisleno otkrivati Hrista onima koji smatraju da su im srca zdrava, to jest da nisu grešni.«[215]

Tako je Veslej nastojao propovedati evanđelje o Božjoj milosti da kao njegov Učitelj učini zakon »velikim i slavnim.« Verno je izvršio delo koje mu je Bog poverio, i divan je bio plod koji je mogao da vidi. Na kraju njegovog dugog života od preko osamdeset godina – preko pedeset godina proveo je kao putujući propovednik – broj njegovih sledbenika iznosio je preko pola miliona duša. Ali broj onih koji su njegovim trudom istrgnuti iz propasti poniženja greha i uzdignuti na viši i čišći život; i broj onih koji su kroz njegovu nauku stekli dublje Hrišćansko iskustvo, saznaće se tek u večnom carstvu. Veslejev život pruža svakom Hrišćaninu pouku od neprocenjive vrednosti. O kad bi vera i poniznost, neumorna revnost, samopožrtvovnost i odanost ovog Hristovog sluge bila obeležja i današnjih crkava.

[214] Ibid., sermon 35.

[215] Ibid., sermon 35.

15. BIBLIJA I FRANCUSKA REVOLUCIJA

U šesnaestom veku je reformacija, koja je dala narodu Bibliju, nastojala da uđe u sve evropske zemlje. Neki narodi radosno su je pozdravili kao nebeskog vesnika. U drugim zemljama uspelo je papstvu da joj u znatnoj meri spreči ulazak; tako je onde svetlost biblijskog poznanja, s njenim blagoslovenim uticajem, bila gotovo sasvim isključena. U ove poslednje spada i Francuska, gde je svetlost u početku ušla, ali ju je tama koja je tu vladala ugušila. Vekovima su se istina i laž borile za prevlast. Konačno je pobedilo zlo, i nebeska istina je bila proterana. »A ovo je sud: svetlost dođe na svet, ali ljudima omilje većma tama nego svetlost.« ***Jovan 3, 19. ceo narod je morao žnjeti posledice svoga izbora. Moćna sila Božje zaštite napustila je narod koji je prezreo njegov dar milosti. Bog je dopustio da zlo sazre, i ceo svet je video posledice hotimičnog odbacivanja istine.

Borba koja se u Francuskoj vekovima vodila protiv Biblije dostigla je vrhunac u događajima revolucije. Ovaj strašni prevrat bio je neizbežna posledica ugušivanja Božje reči od strane Rima. (Vidi Ist. dodatak). On je predstavljao svršetak papske politike, neminovni rezultat hiljadugodišnjeg učenja rimske crkve. Proroci su prorekli da će papstvo za vreme svoje prevlasti zabranjivati čitanje Svetog pisma, a ***Otkrivenje spominje užasne posledice koje će pogoditi naročito Francusku zbog vlasti »čoveka bezakonja.«

Anđeo Gospodnji je rekao: »I grad sveti gaziće četrdeset i dva meseca. I daću dvojici svojih svedoka, i proricaće hiljadu dvesta i šezdeset dana obučeni u vreće… I kad svrše svedočanstvo svoje, onda će zver što izlazi iz bezdana učiniti s njima rat, i pobediće ih, ubiće ih. I telesa njihova ostaviće na ulici grada velikoga, koji se duhovno zove Sodom i Misir, gde i Gospod naš razapet bi… I kad žive na zemlji obradovaće se i razveseliće se za njih, i slaće darove jedan drugome, jer ova dva proroka mučiše one što žive na zemlji i posle tri dana i po duh života od Boga uđe u njih; i staše na oba na noge svoje, i strah veliki napade na one koji ih gledahu.« ***Otkrivenje 11, 2 – 11.

Ovde spomenuti vremenski odsjeci »četrdeset i dva meseca« i »hiljadu dvesta i šezdeset dana« označavaju isti vremenski razmak i predstvljaju vreme u koje je Božja crkva bila progonjena od strane Rima. Hiljadu dvesta godina papske prevlasti počinje godine 538. posle Hrista i završava se prema tome 1798. godine. U to vreme je francuska vojska ušla u Rim, zarobila papu i odvela ga u izgnanstvo gde je i umro. Od tog vremena, iako je novi papa bio uskoro izabran, papstvo nije nikad više povratilo ovu vlast koju je ranije imalo.

Progonstvo Božje crkve nije trajalo do kraja vremenskog perioda od 1260 godina. Iz samilosti prema svome narodu, Bog je skratio vreme njegove strašne kušnje. U svome proročanstvu o »vremenu nevolje« koje će doći na crkvu, Isus je rekao: »I da se oni dani ne skrate, niko ne bi ostao, ali izabranih radi skratiće se oni dani.« ***Matej 24, 22. Zahvaljući uticaju reformacije, progonstvo je prestalo nešto pre 1798. godine.

Što se tiče dvojice svedoka, prorok dalje izjavljuje: »Ovo su dve masline i dva svetnjaka što stoje pred Gospodarom zemaljskim.« »Tvoja je reč«, rekao je Psalmista, »svetiljka nozi mojoj i svetlost stazi mojoj.« ***Otkrivenje 11, 4: ***Psalam 119, 105. Dva svedoka predstavljaju Sveto Pismo Staroga i Novoga zaveta. Oba svedoče o poreklu i večnosti Božjeg zakona. Oba otkrivaju plan spasenja. Simboli, žrtve i proročanstva Staroga zaveta upućuju na Spasitelja koji je trebao da dođe. Evanđelja i poslanice Novog zaveta svedoče o Spasitelju koji je došao upravo onako kako su ga proročanstva i simboli prorekli.

»Oni će proricati hiljadu dvesta i šezdeset dana obučeni u vreće.« Najveći deo tog vremenskog

odseka su Božji svedoci morali provesti u tami. Papska vlast je nastojala da sakrije od naroda Reč istine i podizala je lažne svedoke da pobijaju njeno svedočanstvo (Vidi Ist. dodatak). Kada je Sveto Pismo bilo zabranjeno od strane građanskih i religioznih vlasti; kada su njegova svedočanstva bila izopačivana i kada su se ljudi i demoni udružili da odvoje ljudska srca od Biblije: kada su oni koji su se usudili da propovedaju njene svete istine bili gonjeni, izdavani, zlostavljani i pokopavani u mračne tamničke ćelije, mučeni zbog vere ili prisiljavani da beže u zaklone po gorama, u klance i pećine – tada su dva verna svedoka proricala obučena u vreće. Oni su pak vršili svoju službu kroz ceo vremenski odsek od 1260 godina. U najmračnije doba bilo je vernih svedoka koji su ljubili Božju reč i revnovali vlast da objavljuju Božju istinu kroz ceo period tog vremena.

»Iako im ko čini nepravdu, oganj izlazi iz usta njihovih i poješće neprijatelje njihove; i ko bude hteo da im učini na žao, onaj valja da bude ubijen.« ***Otkrivenje 11, 5. Ljudi ne mogu nekažnjeno da gaze Božju reč. Značenje ove strašne pretnje otkriveno nam je u poslednjoj glavi Otkrivenja: ko dometne ovome, Bog će nametnuti na njega zla napisana u knjizi ovoj; i ako ko oduzme od reči knjige proroštva ovoga, Bog će oduzeti njegov deo od knjige života, i od grada svetoga, i od onoga što je napisano u knjizi ovoj.« ***Otkrivenje 22, 18, 19.

To su opomene koje je Bog dao da bi odvratio ljude od pokušaja da na bilo koji način promene ono što je Bog otkrio ili zapovedio. Ove svečane pretnje odnose se na sve one koji svojim uticajem podstiču ljude da omalovažavaju Božji zakon. One bi trebale da ispune strahom sve koji tvrde da je svejedno da li držimo Božji zakon ili ga ne držimo. Strašnu odgovornost uzimaju na sebe svi oni koji uzvisuju svoje mišljenje iznad božanskog otkrivenja, koji menjaju jasni smisao Svetog pisma da bi sebi ugodili i da bi se prilagodili svetu. Pisana reč, Božji zakon, biće merilo po kome će se meriti karakter svakog čoveka; svi oni koje to nepogrešivo merilo pronađe krivima biće osuđeni.

»I kad svrše svedočanstvo svoje.« Vremenski odsek u kome su ova dva svedoka svedočila obučeni u vreće završava se godine 1798. Pri kraju njihovog svedočenja u tami, objavljen je njima rat od strane »zveri koja izlazi iz bezdana«. Sotona je preko papstva vekovima upravljao građanskim i crkvenim vlastima mnogih evropskih naroda. Ali ovde dolazi do uzražaja novi oblik sotonske sile.

Politika Rima je uvek bila, pod izgovorom da to traži poštovanje Biblije, da drži Božju zapečaćenu na nepoznatom jeziku i sakrivenu od naroda. Za vreme prevlasti Rima su dva svedoka proricala »obučena u vreće«. Ali trebalo je da se pojavi druga zver – zver iz bezdana – da otpočne otvoren rat protiv Božje reči.

»Veliki grad« na čijim ulicama su dva svedoka bila ubijena i gde su ležala njihova telesa »nazvan je duhovno Egiptom.« Od svih naroda o kojima nas izveštava biblijska istorija, Egipat je najdrskije poricao Božje postojanje i protivio se njegovim zapovestima. Ni jedan car nije se usudio da podigne tako otvorenu i drsku bunu protiv autoriteta neba kao što je to učinio egipatski car. Kad mu je Mojsije doneo poruku od Boga, on je oholo odgovorio: »Ko je Gospod da poslušam glas njegov i pustim Izrailja? Ne znam Gospoda niti ću pustiti Izrailja.« ***2. Mojsijeva 5, 2. To je bezboštvo; i narod predstavljen ovde Egiptom, isto će tako odbiti da prizna Božje zahteve, i otkriće isti duh neverstva i prkosa. »Veliki grad« je takođe »u duhovnom smislu Sodoma.« Pokvarenost Sodome u prestupanju Božjeg zakona otkila se naročito u razvratu. Taj greh će biti takođe glavno obeležje naroda koji će ispuniti to proročanstvo.

Iz proročke reči zaključujemo da je nešto pre 1798. godine trebalo da se pojavi jedna vlas sotonskog porekla i karaktera, koja će objaviti rat Bibliji. U zemlji gde će svedočanstvo dvojice Božjih svedoka biti ućutkano, videćemo kako se učvršćuje bezboštvo faraona i razvrat Sodome.

Ovo se proročanstvo najtačnije i najočiglednije ispunilo u istoriji Francuske. Za vreme revolucije

1793. »svet je prvi puta čuo da je jedna skupština ljudi, rođenih i vaspitanih u civilizovanoj zemlji, koja uzima na sebe pravo da upravlja jednim od najuglednijih naroda Evrope, podiže složno svoj glas odričući se najsvečanije istine i odbacujući veru u Boga i njegovo bogosluženje.«[216] »Francuska je jedina nacija na svetu o kojoj su sačuvani autentični izveštaji da je kao nacija podigla ruku protiv Tvorca svemira… Postojao je, i još uvek postoji, veliki broj bogohulnika i nevernika u Engleskoj, Nemačkoj, Španiji i u drugim zemljama, ali Francuska zauzima posebno mesto u svetskoj istoriji kao jedina država koja je odlukom svoje zakonodavne skupštine proglasila da Bog ne postoji, i gde je veći deo stanovništva glavnog grada, kao i provincije, primio taj proglas s naročitim veseljem.«[217]

Francuska je takođe pokazala karakter koji je naročito obeležavao Sodomu. Za vreme revolucije moglo se videti stanje moralnog propadanja i razvrata slično onome koje je donelo propast Sodome i Gomore. Istoričari govore o bezboštvu i razvratu Francuske tačno onako kako je proročanstvo to predskazalo. »U uskoj vezi s ovim zakonima protiv religije je i zakon koji svodi bračnu vezu. Najsvetiji zavet između dva ljudska bića, čija je stalnost nepohodno potrebna za očuvanje društva – na stepen običnog privremenog građanskog ugovora, koji mogu dve osobe po volji sklopiti ili raskinuti. Da su demoni postavili sebi za cilj da unište sve što je časno, lepo i trajno u porodičnom životu, i da uspostave zlo, koje će prelaziti iz naraštaja u naraštaj, ne bi mogli pronaći bolji plan negoli da oduzmi čast braku. Sofija Arnold, glumica čuvena po svojoj duhovitosti, nazvala je slobodan brak sakramentom bluda.«

»Gde i Gospod naš bi razapet.« ***Otkrivenje 11, 8. Ovaj detalj proročanstva se takođe ispunio u francuskoj. Ni u jednoj zemlji nije se upadljive otkrio duh neprijateljstva protiv Hrista. nigde nije istina naišla na ogorčenje protivljenje nego ovde. Progonstvima koja je podizala protiv svedoka evanđelja, Francuska je raspela Hrista u ličnosti njegovih učenika.

Vekovima se prolivala krv svetaca. Dok su Valdenžani Pijemonta davali svoj život »za reč Božju i za svedočanstvo Isusa Hrista«, francuski albigenzi podnosili su iste žrtve zbog istih uzroka. U danima reformacije njeni sledbenici su pogubljivani posle strašnih muka. Car i plemstvo, žene visokog roda i nežne devojke, ponos i vitezovi nacije, naslađivali su se samrtnim patnjama Hristovih mučenika. Hrabri hugenoti prolivali su svoju krv na mnogim ratnim poljima, boreći se za ono što je najdraže ljudskom srcu: za slobodu savesti. Protestanti su stavljeni izvan zakona; njihove su glave ucenjivane, i bili su progonjeni kao divlje zveri.

»Crkvom pustinje« naziva se mali broj potomaka starih Hrišćana, koji su postojali u Francuskoj u osamnaestom veku i krili se po planinama juga da bi sačuvali veru svojih otaca. Ako su se noću usuđivali sastajati u planinama ili usamljenim pustarama, progonili su ih vojnici Luja XIV i odvodili na doživotnu robiju na galijama. Najbolji, najplemenitiji i najobrazovaniji Francuzi bili su često okivani zajedno sa razbojnicima i ubicama, trpeći najstrašnije muke. Drugi, s kojima se postupalo malo čovečnije, bili su hladnokrvno streljani kada su, nenaoružani i nemoćni, padali na koljena da se mole. Stotine starih ljudi, nezaštićenih žena i nevine dece ubijeno je na mestu gde su se sakupljali. ko bi prolazio obronzima planina ili kroz šume gde su se ovi ljudi obično sakupljali nailazilo bi »na svaka četiri koraka na lješeve u travi ili na mrtva tela obešena na drvetima.« Njihova zemlja, opustošena mačem, sekirom i lomačama, »bila je pretvorena u veliku, mračnu pustinju.« »Ove strahote nisu se događale u nekoj tamnoj prošlosti već u vreme sjajne vladavine Luja XIV; u veku kada se nauka gajila, kada je literatura cvetala i kada su teolozi dvora i prestonice bili obrazovani i rečiti, i gradili se

[216] Sir Walter Scott, Life of Napoleon, vol. I, gl. 17.

[217] Blackwood's Magazine, November 1870.

krotkima i ljubaznima.

Ali najcrnje nedelo u crnoj listi zločina, najstrašnije pakleno delo koje je istorija zabeležila, bio je bartolomejski pokolj. Svet se još uvek sa zgražava i užasom seća tog podlog i okrutnog pokolja. Po nagovoru sveštenika i crkvenih prelata, francuski car je odobrio zločin. Zvono sa jedne crkve dalo je o ponoći jeziv znak za pokolj. Na hiljade protestanata, koji su mirno spavali u svojim posteljama, uzdajući se u caru časnu reč, bili su izvučeni iz svojih kuća i hladnokrvno poubijani.

Kao što je Hristos bio nevidljivi vođa svoga naroda kada ga je izvodio iz egipatskog ropstva, tako je sotona bio nevidljivi vođa svojih podanika u ovom strašnom pokolju. U Parizu je pokolj trajao sedam dana, a prva tri dana upravo neiskazanim besom. Nije se ograničio samo na prestonicu; po caroj zapovesti proširio se na sve provincije i gradove u kojima su živeli protestanti. Nije se imalo obzira na starost ni na pol. Nisu bila pošteđena nevina deca ni sedi starci. Plemići i seljaci, mlado i staro, majke i deca zajedno su bili poubijani. Pokolj se nastavio u celoj Francuskoj i trajao je puna dva meseca. Poginulo je oko sedamdeset hiljada ljudi – cvet nacije.

»Kada je vest o tom zločinu stigla u Rim, sveštenstvo je klicalo od radosti. Kardinal lorenski nagradio je vesnika sa hiljadu kruna. Top sa tvrđave Sv. Anđela zagrmio je radosnim pozdravom. Odjeknula su zvona sa svih zvonika; baklje slavlja pretvorile su noć u dan, a Grgur XIII, praćen kardinalima i drugim crkvenim velikodostojnicima, poveo je sjajnu procesiju u crkvu Sv. Luja, gde je lorenski kardinal otpevao Te Deum. Iskovana je spomen medalja kao uspomena na pokolj, a u Vatikanu se i danas mogu videti tri Vasarijeve freske koje prikazuju: ubistvo admirala Kolinija, cara kako u dvorskom savetu sprema zaveru i sam pokolj. Grgur XIII poslao je Karlu IX Zlatnu ružu, a četiri meseca kasnije… slušao je propoved jednog francuskog sveštenika koji je govorio o onom svetom i radosnom danu kad je sveti otac primio vest o pokolju i otišao u svečanoj povorci da zahvali Bogu i svetom Luju.«[218]

Isti sotonski duh koji je izazvao pokolj bartolomejske noći, bio je vođa i u strašnim događajima revolucije. Isus Hristos je prikazivan kao varalica, i opšti poklik francuskih bezbožnika bio je »smrvimo bednika, to jest Hrista!« Bogohuljenje i razvrat išli su ruku pod ruku, a najpodliji ljudi, čudovišta i okrutnosti i poroka, bili su najviše uzvišavani. O svemu je sotoni ukazivano najveće poštovanje, dok je Hrist, utelovljenje istine, čistote i nesebične ljubavi, bio razapinjan.

»Zver što izlazi iz bezdana učiniće s njima rat, i pobediće ih i ubiće ih.« Bezbožna sila koja je vladala i Francuskoj za vreme revolucije i vlade terora, povela je u takav rat protiv Boga i njegove svete reči kakav svet nije nikada video. Narodna skupština je zabranila bogosluženje. Zakon Božji je bio pogažen. Biblijske uredbe su bile ukinute. Sedmični dan odmora bio je uklonjen, a mesto njega je određen svaki deseti dan kao dan radosti, zabava i orgija. Krštenja i pričest bili su zabranjeni. Natpisima, stavljenim na vidna mesta na groblju, objavljeno je da je smrt večni san.

Strah Gospodnji nije se više smatrao početkom mudrosti već početkom ludosti. Zabranjeno je svako bogosluženje, osim bogosluženja slobodi i domovini. »Papski biskup bio je pozvan da igra glavnu ulogu u najbesramnijoj i najsablažnjivijoj komediji koja se ikada odigrala pred jednim narodnim predstavništvom… Došao je u svešteničkom delu da izjavi pred Konventom da je religija koju je toliko godina propovedao bila u svakom pogledu samo svešteničkа izmišljotina, koja nema nikakvog temelja ni u istoriji niti u svetoj istini. Svečano i odlučno porekao je postojanje Boga kome je bio posvećen da služi i izjavio je da će ubuduće služiti samo slobodi, jednakosti, vrlini i moralnosti. Potom je metnuo na sto svoje biskupske znakove časti i primio od predsednika Konventa bratski

[218] Henry White, The Massacre of St. Bartholomew ch. 14. par. 34.

poljubac. Neki otpali sveštenici poveli su se za primerom tog prelata.«[219]

»I koji žive na zemlji, obradovaće se i razveseliće se za njih, i slaće dare jedan drugome, jer ova dva proroka mučiše one što žive na zemlji.« »Neverna Francuska ućutkala je glas ukora dvaju Božjih svedoka. Reč istine ležala je mrtva ne njenim ulicama, a oni koji su mrzeli ograničenja i zahteve Božjeg zakona sada su se radovali. Ljudi su javno prezreli nebeskog Cara. Kao nekada grešnici, vikali su: »Kako će razabrati Bog? Zar Višnji zna?« ***Psalam 73, 11. Sa neverovatno bogohulnom drskošću jedan od sveštenika novog reda je rekao: »Bože, ako postojiš, osveti svoje uvređeno ime. Ja te odbacujem; ja te prezirem, a ti ćutiš. Ti se ne usuđuješ verovati u tvoje postojanje?«[220] To je bilo kao odjek faraonovih reči.: »Ko je Gospod da bih poslušao njegov glas? Ja ne znam Gospoda!«

»Reče bezumnik u srcu svojem: nema Boga.« ***Psalam 14,1. Bog izjavljuje o onima koji izopačuju njegovu istinu: »Njihovo će bezumlje postati javno pred svima.« ***2. Timotiju 3, 9. Pošto je odbila da služi živome Bogu, koji je »Visok i uzvišen, i koji živi u večnosti«, Francuska je pala u ponižavajuće idolopoklonstvo, obožavajući boginju razuma u osobi jedne razvratne žene – i to u skupštini narodnih predstavnika i njenih najviših građanskih i zakonodavnih vlasti. Jedan istoričar veli: »Jedna od bezbožnih ceremonija ovog bezumnog vremena je nanadmašiva po svojoj gluposti. Vrata Konventa otvorila su se pred grupom muzičara, za kojima su išli članovi općunskog saveta u svečanoj povorci, pevajući himne u čast slobodi i prateći predmet svog budućeg obožavanja – jednu ženu, obavenu koprenom, koju su nazvali boginjom razuma. Čim je stigla u dvoranu, odmah su joj svečano skinuli koprenu i postavili je s desne strane predsednika, i u tom trenutku svi su njoj prepoznali baletnu igračicu… Ovoj osobi, kao najpogodnem predstavniku razuma, onog razuma koji su svi poštovali, narodna skupština Francuske dala je javnu počast.

Ova bezbožna i smešna maskerada postala je navikom: posvećenje boginje razuma ponavljalo se imitiralo po celoj zemlji, naročito u onim mestima gde su stanovnici hteli da dokažu da su dorasli revoluciji.«[221]

Govornik koji je uveo kult razuma, rekao je: »Članovi zakonodavne skupštine! Fanatizam je ustupio mesto razumu. Njegove mutne oči nisu mogle podneti sjaj svetlosti. Danas se ogromna masa sveta sakupila pod onim gotskim svodovima koji su prvi put odzvanjali glasom istine. Tamo Francuzi slave jedino pravo bogosluženje slobodi i razumu. Tamo smo položili zavet da ćemo raditi za uspeh republikanskog oružja. Tamo smo napustili mrtve idole za ljubav razuma, tog živog lika, remek–dela prirode.«[222]

Kada je boginja odvedena u Konvent, predsednik ju je uhvatio za ruku i obraćajući se skupu, rekao je: »Smrtnici, prestanite drhtati pred nemoćnim gromom Boga, koga je stvorio strah. Od sada nemojte priznavati nijedno drugo božanstvo osim božanstva razuma. Ja vam predstavljam njegov najplemenitiji i najčišći lik; ako morate imati bogove, žrtvujte samo takvima kao što je ovaj. O pokrivalo razuma! padni pred uzvišenim Senatom slobode!«…[223]

Boginja, nakon što ju je predsednik zagrlio, ušla je u prekrasna kola i, usred velikog meteža, bila je odvedena u katedralu Notr–Dam da onde zauzme mesto božanstva. Tamo su je postavili na glavni oltar, i svi prisutni su joj se poklonili.

---

[219] Scott, op. cit., vol. I gl. 17.

[220] Lacrettelle, History, vol. II, str. 309.

[221] Scott, op. cit., vol. I, gl. 17.

[222] M. A. Thiers, History of the French Revolution, vol. II, str. 370. 371.

[223] Alison, History of Europe, vol. I, gl. 10.

Uskoro posle toga došlo je do javno spaljivanja Biblija. Jednom takvom prilikom članovi Društva narodnog muzeja ušli su u skupštinu sa poklikom: »Živeo razum! Na vrhu štapa nosili su ostatke knjiga koje su se još dimile, među kojima je bilo molitvenika, brevijara, misala, Starih i Novih zaveta koji su, kako se izrazio predsednik, »u velikom ognju ispaštali za sve gluposti na koje su naveli ljudski rod.«[224]

Papstvo je započelo delo koje je sada bezboštvo dovršilo. Papska politika stvorila je takve društvene, političke i religiozne prilike koje su Francusku dovele do ruba propasti. Pisci, govoreći o užasima revolucije, ističu da se ovi ispadi moraju staviti na račun krune i crkve. (Vidi Ist. dodatak). Tačnije, moraju se pripisivati crkvi koja podsticala care protiv reformacije, prikazujući je neprijatelja krune i uzročnika svađe, koji je opasan za mir i jednistvo naroda. Na ovaj način Rim je raspirivao najodvratniju okrutnost i najogorčenije nasilje koje je ikada proizlazilo od prestola.

Duh slobode išao je uporedo sa Biblijom. gde god je evanđelje primljeno, otvarale su se oči ljudima. Počeli su otresati okove neznanja, poroka i praznoverja; počeli su misliti i raditi kao ljudi. Cari su to videli, i počeli su strepiti za svoju neograničenu vlast.

»Rim nije propustio da podstiče njihva sebična strahovanja. Godine 1525. papa je rekao francuskom regentu: »Ova manija (protestantizam) neće samo pokvariti i uništiti religiju već i sva poglavarstva, plemstvo, zakone, red i staleže.«[225]

Nekoliko godina kasnije papski poslanik upozorio je cara: »Vaše veličanstvo, nemojte se varati. Protestantizam će oboriti sav građanski i verski poredak… Presto je u isto tolikoj opasnosti kao i oltar. Uvođenje nove religije mora nemonovno dovesti do novog poretka.«[226] I teolozi su podstrekavali predrasude naroda govoreći da protestantska nauka navodi na novotarije i gluposti, da lišava care požrtvovane ljubavi njegovih podanika i opustošuje Francusku protiv reformacije. »Mač progonstva bio je najpre izvučenu Francuskoj da bi se sačuvao presto, zakoni i plemstvo.«[227]

Vladari nisu predvideli posledice ove kobne politike. Nauka Svetog pisma usadila bi se u srca ljudi načela pravde, umerenosti, istine, jednakosti i dobrote koja su ugaoni kamen narodnog napretka. »Pravda podiže narod.« »Pravdom se učvršćuje presto.« Delo pravde biće mir, i plod pravednosti pokoj i sigurnost do veka.« ***Priče 13, 34; 16, 12: ***Isaija 32, 17. ko se pokorava Božjem zakonu, poštovaće i zakone svoje zemlje. ko se boji Boga, poštovaće i vladara u sprovođenju njegove pravdne i zakonite vlasti. Ali nesrećna Francuska zabranila je Bibliju i počela da je progoni njene učenike. Vekovima su iskreni i pošteni ljudi, ljudi prosvešteni i savesni, ljudi načela, koji su imali hrabrosti da ispovedaju svoje uverenje i da trpe zbog vere – radili kao robovi na galijama, umirali na lomačama ili trunuli u mračnim ćelijama. Hiljade njih našlo je spasenje u bekstvu; i takvo je stanje trajalo još dvesta i pedeset godina posle reformacije.

Možda nije bilo ni jedne generacije u Francuskoj u toku tog dugog perioda, koja nije bila svedok kako učenici evanđelja beže pred besom svojih progonitelja. Oni su ponijeli sa sobom svoje znanje, svoju veštinu, svoju marljivost i smisao za red, u čemu su se redovno isticali, i time su obogaćivali zemlje koje su im pružile utočište, a što je sve išlo na štetu Francuske. Da su svi koji su bili proganani ostali u Francuskoj i da su svojom sposobnošću u svojim zanatima obogaćivali svoju zemlju; da je za ova tri veka njihova umešnost u radu bila iskorišćena u raznim granama radinosti u

[224] Journal of Paris, 1793, No 318.

[225] G. de Félice, History of the Protestansts of France, knj. I, gl. 2. par. 8.

[226] D'Aubigné, History of the Refomation in the Time of Calvin, knj. II, gl. 36.

[227] Wylie, op. cit., knj. XIII, gl. 4.

domovini; da su njihov stvaralački duh i istraživački um obogatili njenu literaturu i nauku; da je njihova mudrost upravljala skupštinama i njihova hrabrost rukovodila bitkama; da je njihova pravičnost stvarala zakone i da je religija Svetog pisma jačala um i upravljala svešću njenog naroda, kolika li bi bila slava Francuske!

Ona bi danas bila velika, napredna i srećna zemlja – primer ostalim narodima!

Ali licemerni i slepi fanatizam isterao je iz zemlje svakog učitelja vrline, svakog borca za red, svakog čestitog zaštitnika prestola; on je govorio ljudima koji su hteli i mogli učiniti svoju zemlju velikom i slavnom: birajte što hoćete! – lomaču ili izgnanstvo! Konačno je propast zemlje bila potpuna; nije više ostala nijedna savest koju bi trebalo da se osudi na smrt; nije više bilo religije koju bi trebalo odvesti na lomaču, ni rodoljuba koje bi trebalo oterati u izgnanstvo.«[228] To je izazvalo revoluciju sa svim njenim strahotama.

Bekstvom hugenota nastao je sveopšti nazadak u Francuskoj. Industrijski gradovi koji su cvetali počeli su propadati; plodne oblasti su opustele; umna zatupljenost i moralno opadanje pojavili su se posle razdoblja neobičnog napretka. Pariz je postao ogromno sirotište, i smatra se da je pre izbijanja revolucije dvesta hiljada siromaha tražilo milostinju iz care ruke. Samo je jezuitski red cvetao usred propale nacije i vladao strašnom tiranijom nad crkvama i školama, tamnicama i galijama.«

Evanđelje bi u Francuskoj donelo rešenje političkih i socijalnih problema, koje je osujetila oholost klera, cara i zakonodavca, i koji su konačno gurnuli narod u anarhiju i propast. Na nesreću, pod vlašću Rima, ljudi su izgubili blagoslovenu nauku Spasiteljevu, koja je učila samopožrtvovanosti i nesebičnoj ljubavi. Napustili su put samoodricanja za dobro drugih. Bogati nisu bili pokarani zbog ugnjetavanja siromašnih, a siromašnima nije pružena nikakva pomoć u njihovom ropstvu i poniženju. Sebičnost bogatih i silnih postajala je sve grubljom i okrutnijom. Vekovima je rasipno i pokvareno plemstvo tlačilo seljaka; bogati je pljačkao siromaha, a siromah je mrzeo bogatog.

U mnogim provincijama imanja su bila u rukama plemstva; radnička klasa bila je samo najamnik; ona je bila izložena na milost i nemilost svojih gospodara i morala se pokoravati njihovim preteranim zahtevima. Teret izdržavanja crkve i države padao je na srednji i niži stalež, koji su bili opterećeni teškim porezima od strane građanske i duhovne vlasti. Samovolja plemića smatrala se vrhovnim zakonom; zemljoradnici i seljaci mogli su umirati od gladi, na što se njihovi ugnjetači nisu ni osvrtali. Narod je bio primoran da pazi isključivo na interese svojih gospodara. Život zemljoradnika bio je život neprekidnog napora i bede; njihve žalbe, kad bi se usudili da ih iznesu, bile su odbacivane s uvredljvim prezirom. Sud je uvek stajao na strani plemića, a protiv seljaka. Sudije su se mogli javno podmićivati, a samovolja plemstva smatrala se zakonom. Pod takvim sistemom vladala je opća pokvarenost. Jedva i polovina poreza, iznuđenog od naroda, stizala u crkvene i državne blagajne; sve ostalo rasipalo se u razvratnim zabavama. Ljudi koji su na ovaj način pljačkali svoje sunarodnike bili su oslobođeni od svih poreza, a po zakonu i običajima imali su pravo na svaku državnu službu. Pripadnika povlašetnog staleža bilo je sto i pedeset hiljada, a da bi se zadovoljila njihova rasipnost, milioni njihovih bližnjih bili su osuđeni na jadan i ponižavajući život. (Vidi Ist. dodatak).

Dvor je živeo u raskoši i rasipnosti. Nepoverenje je vladalo između naroda i vladara. Na sve mere koje su vlasti preduzimale gledalo se sa nepoverenjem. U toku više od pola veka pre revolucije na prestolu je sedeo Luj XV, koji se čak u onim teškim vremenima odlikovao lijenošću, lakomislenošću i moralnom pokvarenošću. Pored tako pokvarenog i okrutnog plemstva i osiromašenog i neukog nižeg staleža. Pored zbrke u državnim financijama i ogorčenog naroda, nije bilo potrebno proročko

[228] Wylie, knj. XIII, gl. 20.

oko da bi se predvidela opasnost strašne katastrofe koja se približavala. Na opomene svojih savetnika, car je obično odgovarao: »Pokušajte da se sve održi ovako dok ja živim! a posle moje smrti neka dođe što mu drago.« Uzalud se ukazivalo na potrebu reforme. Car je video zlo, ali nije imao ni hrabrosti ni snage da ga spreči. Sudbina koja je čekala Francusku najbolje je prikazana u negovim ravnodušnom i sebičnom odgovoru: »Posle mene – potop!«

Iskorišćavajući zavist cara i vladajućeg staleža, Rim, je utecao na njih da drže narod u ropstvu, znajući dobro da će na taj način država oslabiti i da će tako moći namtenuti svoju vlast vladarima i narodu. Vodeći dalekosežnu politiku naučio je da, ako želi načiniti ljude robovima, mora da okuje u lance njihove duše, i da je najsigurniji način da osujeti njihovo oslobođenje iz ropstva da ih načini nesposobnima da žive u slobodi. Moralno poniženje koje je bilo posledica te politike bilo je hiljadu puta užasnije od fizičkog stradanja. Bez Biblije, odgajan u duhu fanatizma i sebičnosti, narod je sve više tonuo u neznanje, u praznoverje i poroke, te je postao sasvim nesposoban da vlada sobom.

To je bio plan Rima, ali plod je ispao sasvim drukčiji. Umesto da je zadržao mase u slepoj pokornosti svojim dogmama, on je od njih načinio nevernike i revolucionare. Narod je prezirao katolcizam kao papsku izmišljotinu, a sveštenstvo je smatrao svojim ugnjetavačem. Jedini Bog koga je on poznavao, bio je Bog Rima; a rimska nauka bila je njegova jedina religija. Lakomstvo i okrutnost Rima smatrali su plodom Biblije, i zato nisu hteli ništa znati o njoj.

Rim je lažno predstavljao karakter Boga i izopačio njegove zahteve; zato su ljudi sada odbacili i Bibliju i njenog Autora. U ime Svetog pisma, Rim je zahtevao slepu veru u svoje dogme. Kao reakcija tome, Volter i njegovi jednomišljenici odbacili su potpuno Božju reč i širili svuda otrov neverstva. Rim je gazio narod gvozdenim nogama, a sada su mase, ponižene zlostavljane, kao odgovor na vladavinu nasilja, odbacile svako ograničenje. Gnevan što se tako dugo klanjao jednoj blještavoj prevari, narod je odbacio zajedno istinu i zabludu; smatrajući neobuzdanost slobodom, robovi poroka slavili su slavlje u svojoj umišljenoj slobodi.

U početku revolucije, carim odobrenjem, narod je u narodnoj skupštini dobio predstavništvo koje brojem nadmašivalo sveštenstvo i plemstvo. Na ovaj način je parlamentarna većina bila u rukama naroda, ali on nije umio da je upotrebi mudro i odmereno. Želeći da što pre popravi nepravde koje je pretrpeo, odmah je odlučio da izmeni društveno uređenje. Uvređen narod, čije su misli bile pune gorčine i uspomena na stare nepravde, odlučio je da obori nepodnošljiv poredak i da se osveti onima koje je smatrao uzročnicima svojih stradanja. Ugnjetavani su se koristili poukom koju su naučili od tirana; postali su tlačitelji onih koji su njih dotle tlačili.

Nesrećna Francuska! Taj plemeniti narod žeo je krvavu žetvu posejanog semena. Strašne su bile posledice njegovog robovanja Rimu. Onde gde je Francuska pod uticajem papstva u početku reformacije podigla prvu lomaču, kasnije je revolucija podigla prvu giljotinu. Na istom onom mestu mestu gde su u šesnaestim veku spaljivani prvi mučenici protestantske vere, u osamnaestom veku ubijane su pod giljotinom prve žrtve narodne osvete. Odbacivši evanđelje, koje bi joj donelo ozdravljenje, Francuska je otvorila širom vrata neverstvu i propasti. Kada su bila odbačena ograničenja Božjeg zakona, pokazalo se da su ljudski zakoni nemoćni da zadrže moćne talase ljudskih strasti. Narodom je ovladao duh pobune i anarhije. Rat protiv Biblije obeležio je jedno razdoblje koje je u istoriji poznato kao »vlast terora.« Mir i sreća proterani su sa ognjišta i iz srca ljudi. Niko nije bio siguran. Onaj koji je danas trijumfirao, sutra je već bio osumnjičen i osuđen. Nasilje i pokvarenost neograničeno su vladali.

Car, sveštenstvo i plemstvo bili su primorani da podnesu užasnu okrutnost jednog razjarenog i gnevnog naroda. Njegova žeđ za osvetom još je više porasla ubistvom cara; i oni koji su zapovedili

da se car ubije, uskoro su pošli za njim pod giljotinu. Odlučeno je da se pogube svi koji su bili osumnjičeni kao neprijatelji revolucije. Tamnice su bile prepune; jedno vreme u njima je bilo preko dvesto hiljada zatvorenika. U gradovima su se dešavali strašni prizori. Jedna revolucionarna stranka dizala se protiv druge, i Francuska se pretvorila u veliko poprište sukoba narodnih masa, kojima je zavladao bes njihovih strasti. »U Parizu su izbijali ustanci jedan za drugim, a građani su bili pdeljeni u različite stranke koje su, kako je izgledalo, išle za međusobnim istrebljenjem.« A da zlo bude još veće, Francuska se uplela u dugi i teški rat sa velikim silama Evrope. »Zemlja je bila skoro uništena, vojska se bunila zbog neisplaćenih plata, Parižani su umirali od gladi, provincije su pustošili razbojnici, a civilizacija se gotovo ugasila u anarhiji i razvratu.«

Narod je vrlo dobro naučio lekcije okrutnosti i mučenja kojima ga je Rim tako marljivo učio. Konačno je došao dan osvete. Sada više nisu bili bacani u tamnice ili vođeni na gubilišta učenici Isusa Hrista. Oni su odavna izginuli ili su bili prognani u izgnanstvo. Okrutni Rim je sada osetio smrtonosnu silu onih koje je odgajao da uživaju u krvoproliću. »Primer gonjenja koje kler Francuske davao tokom tolikih vekova, sada se okrenuo svom težinom protiv njega. Krv sveštenika prolivala se na giljotini. Galije i tamnice, nekad pune hugenota, sada su bile pune njihovih gonitelja. Okovani za svoja sedišta i naporno veslajući, rimski sveštenici su proživljavali sve muke koje su tako rado zadavali krotkim jereticima.« (Vidi Ist. dodatak).

Zatim su došli dani kada su najokrutniji zakoni bili izvršavani od strane najnečovečnijih sudova; kada čovek nije mogao pozdraviti svog suseda ili se pomoliti, a da se time ne izloži opasnosti da je učinio smrtni prestup; kad su špijuni vrebali na svakom uglu ulice; kad je svako jutro giljotina bila veoma zaposlena; kada su tamnice bile tako pune kao prostorije broda natovarenog robovima; kada su kanali Pariza dovodili u Senu potoke ljudske krvi… Dok su svakog dana ulicama Pariza prolazila kola natovarena žrtvama ka gubilištu, dotle su prokonzuli, koje je Konvent poslao u departmane, vršili nasilja koja su nadmašivala čak ona u prestonici. Nož smrtonosne mašine dizao se i padao odviše sporo za delo pogubljenja. Dugi redovi hapšenika ubijani su plotunima. Lađe prepune nesrećnim žrtvama su potapane. Lion se pretvorio u pustinju. U Arasu su zatvorenicima uskratili i okrutnu milost brze smrti. Uzduž reke Loare, od Somura do mora, velika jata vrana i jastrebova slavila su gozbu na d golim leševima isprepletenim u položajima koji su ulivali odvratnost. Nikakva milost nije se ukazivala ni prema spolu ni prema godinama. Broj sedmanaestogodišnjih mladića i devojaka, koje je ova okrutna vlast pogubila, penjao se na stotine. Jakobinci su bacali koplja na malu decu koju su otrgali sa majčinih grudi.« (Vidi Ist. dodatak). U kratkom razmaku od deset godina poginulo je hiljade i hiljade bića.

Sve je to bilo kako je sotona hteo; on je vekovima težio da to postigne. Njegova taktika, od početka do kraja, zasniva se na prevari, a njegova je nepomenjiva namera da svali ljudsku porodicu i najveću bedu, da osramoti, oskvrni delo Božje, da osujeti njegove namere milosti i ljubavi, i da tako izazove žalost na nebu. Zatim, pomoću svojih podlih prevara zaslepljuje um ljudi, dovodi ih dotle da zlo koje je posledica njegovog rada pripisuju Bogu, kao da su sve nesreće rezultat Stvoriteljevog plana. A kad oni koje je on tako dugo ponižavao i zlostavljao svojom okrutnom moći izvojuju svoju slobodu, on ih onda podstrekava na ispade i zverstva. Tada tirani i ugnjetači pokazuju na tu sliku neobuzdane raspuštenosti kao na primer kakve posledice donosi sloboda.

Ako prevara u jednom obliku bude otkrivena, onda je sotona oblači u drugo ruho, i mnoštvo je prima isto tako pohlepno kao i ranije. Kad je narod razumeo da je rimsko učenje prevara, te sotona više nije mogao tim sredstvom navesti ljude da krše Božji zakon, tada ih je podsticao da svaku veru smatraju prevarom a Bibliju bajkom; pošto su odbacili božanski zakon, odali su se neobuzdanom

razvratu.

Kobna pogreška, koja je Francuskoj donela tolike nesreće, bila je nepoštovanje velike istine da se prava sloboda nalazi u poštovanju Božjeg zakona, »O da si pazio na zapovesti moje, mir bi tvoj bio kao reka, i pravda tvoja kao talasi morski.« »Nema mira bezbožnicima, veli Gospod.« »A ko me sluša, boraviće bezbrižno, i biće na miru ne bojeći se zla.« ***Isaija 48, 18. 22; ***Priče 1, 33.

Bezbožnici, nevernici i otapdnici od vere protivili su se Božjem zakonu i odbacivali su ga, ali posledice njihovog uticaja dokazale su da napredak čovečanstva zavisi od poslušnosti Božjim odredbama. Oni koji ne žele da nauče ovu istinu iz Božje knjige, pozvani su da je nauče iz istorije.

Kad se sotona služio rimskom crkvom da odvrati ljude od puta poslušnosti, njegova je ruka bila tako vešto sakrivena i njegov rad tako maskiran da izopačavanje i beda koju je on prouzrokovao nisu smatrani plodom prestupa. Ali radom Svetog Duha njegova moć je bila tako ograničena da njegove namere nisu mogle da sazru i donesu svoj potpuni plod. Narod nije mogao povezati posledice sa uzrokom, te nije mogao otrkriti šta ga je dovelo u to žalosno stanje. U toku revolucije narodna skupština je otvoreno odbacila Božji zakon. A pod vladom terora, koja je zatim nastupila, svako je mogao da vidi pravu vezu između uzroka i posledica.

Kad se Francuska javno odrekla Boga i odbacila Bibliju, bezbožnici i duhovi tame su se radovali što su napokon postigli dugo željeni cilj: da vide zemlju oslobođenu od ograničenja Božjeg zakona. »Što nema odmah osude za zlo delo, zato srce sinova ljudskih kipi u njima da čine zlo.« ***Propovednik 8, 11. Ali prestupanje pravednog i svetog zakona nužno povlači za sobom stradanje i propast. Iako kazna ne dolazi odmah nakon prestupa, ipak je sigurno da ona neće izostati. Vekovi otpada i zločina skupljali su gnev za dan plate, a kada se napunila mera njihovog bezakonja, preziratelji Boga kasno su doznali kako je strašno kada se iscrpe Božje strpljenje. Duh Božji koji obuzdava okrutnu sotonsku silu, u velikoj meri se povukao, i sada je onaj koji uživa u stradanjima ljudi mogao po volji da radi. Oni koji su izabrali stazu pobune, uskoro su žnjeli njene plodove a zemlja se napunila zločinima odviše strašnim da bi ih pero moglo opisati. Iz opustelih pokrajina i porušenih gradova čuo se strašan krik – krik očajanja. Francuska se uzdrmala kao da ju je zemljotres potresao. Vera, zakon, društveni poredak, porodica, crkva i država – sve je to boreno bezbožnom rukom koja se podigla protiv Božjeg zakona. Istinita je reč mudrog propovenika: »Zli će pasti zbog svog bezakonja.« »Neka grešnik sto puta čini zlo i odgađa mu se, ja ipak znam da će biti dobro onima koji se boje Boga, koji se boje lica njegova. A bezbožniku neće biti dobro.« ***Priče 11, 51. ***Propovednik 8, 12 – 13. »Jer mrziše na znanje, i straha Gospodnjega ne izabraše. Zato će jesti plod od putova svojih i nasitiće se saveta svojih.« ***Priče 1, 29. 31.

Iako je bogohulna sila, »koja izlazi iz bezdana«, pobila Božje verne svedoke, ipak oni neće dugo ostati ućutkani. »I posle tri dana i po duh života od Boga uđe u njih; i staše oba na nogama svojim, i strah veliki napade na one koji ih gledahu.« ***Otkrivenje 11, 11. Godine 1793. je Francuska narodna skupština izglasala ukidanje Hrišćanske vere i uklanjanje Svetih pisama. Tri i po godine kasnije je ista skupština ukinula svoju raniju odluku, i opet je dala slobodu Bibliji. Svet je bio zgranut od poplave zla koje se pojavilo kao posledica odbacivanja Božje reči i ljudi su uvideli potrebu vere u boga i njegovu Reč kao temelj vrline i morala. Gospod je kazao: »Koga si ružio i hulio? I na koga si podigao glas? i podigao oči svoje? Na sveca Izraelova.« ***Isaija 37, 23. »Zato, evo, ja ću ih naučiti sada, pokazaću im ruku svoju i silu svoju da poznaju da mi je ime Gospod.« ***Jeremija 16, 21.

O dvojici svedoka prorok dalje kaže: »I čuše glas veliki s neba koji im govori: iziđite amo. I iziđoše na nebo na oblacima, i videše ih neprijatelji njihovi.« ***Otkrivenje 11, 12. Otkada je Francuska objavila rat dvojici svedoka, oni su poštovani više nego ikada ranije. Godine 1804.

osnovano je Britansko i inostrano biblijsko društvo. Kad je bilo osnovano Britansko biblijsko društvo, Biblija je bila štampana na pedeset jezika. Danas je ona prevedena na više stotina jezika i dijalekata. (Vidi Ist. dodatak.)

U toku pedeset godina koje su prethodile godini 1792, obraćalo se malo pažnje stranoj misiji. Nijedno novo društvo nije bilo osnovano, i malo je crkava vodilo računa o propovedanju evanđelja neznabošcima. Ali svršetkom osamnaestog veka nastupila je velika promena. Ljudi se nisu više zadovoljavali rezultatima racionalizma i osetili su potrebu za božanskim otkrivenjem i verom koja se temelji na iskustvu. Od tog vremena misija u stranim zemljama krenula je napred novim poletom kao nikada ranije. (Vidi Ist. dodatak.)

Usavršavanje štamparske veštine pridonelo je mnogo širenju Biblije. Povećane mogućnosti saobraćaja između različitih zemalja, otklanjanje starih prepreka, bilo predrasuda bilo preteranog nacionalizma, slom svetske papske vlasti – sve je to otvorilo put širenju Biblije u svetu. Već više godina Biblija se slobodno prodaje na ulicama Rima, a sada je već odnesena u sve delove nastanjene zemaljske kugle.

Neverni Volter hvaleći se rekao je jednom prilikom: »Umoran sam od stalnog slušanja da je dvanaest ljudi osnovalo Hrišćansku religiju. Ja ću dokazati da je dosta jedna čovek da je obori.« Prošao je jedan i po vek od njegove smrti. Milioni su se pridruživali njemu u ratu protiv Biblije, ali je nisu uništili. gde je u Volterovo doba bilo sto primeraka Svetog pisma, danas ih ima deset hiljada, pa i sto hiljada. Jedan reformator je kazao: »Biblija je nakovanj na kome su se istrošili mnogi čekići.« Gospod kaže: »Nikakvo oružje načinjeno protiv tebe neće biti srećno, i svaki jezik koji se podigne na te na sudu, osudiće se.« ***Isaija 54, 17.

»Reč Boga našega ostaje do veka.« »Verne su sve zapovesti njegove. Tvrde su zauvek veka, osnovane na istini i pravdi.« ***Isaija 40, 8; ***Psalam 111, 7. 8. Što je sazidano na ljudskom autoritetu, porušiće se; ali što je utemeljeno na steni napromenjive Božje Reči, ostaće zauvek.

16. POBOŽNI PUTNICI

Engleski reformatori, iako su se odrekli nauke Rima, ipak su zadržali mnoge njene oblike. Anglikanska crkva je odbacila autoritet i religiju Rima, ali je u svom bogosluženju sačuvala mnoge njegove običaje i ceremonije. Tvrdilo se da ta pitanja nisu pitanja savesti, jer nisu propisana u Svetome pismu, pa prema tome nisu bitna; i pošto nisu zabranjena, smatralo se da nisu ni štetna. Naglašavalo se da su te ceremonije sačuvane da bi se smanjio ponor koji deli reformirane crkve od Rima, i da bi se time olakšalo prihvatanje protestantske vere od strane pristalica Rima.

Za konzervativce i za one koji su bili za popuštanje, ovi dokazi su izgledali logični. Ali postojali su i drugi, nazvani puritancima, koji nisu tako mislili. Činjenica da su ovi običaji »imali za cilj da premoste ponor između Rima i reformacije« bila je za njih dovoljan razlog da ih ne prihvate. U njima su gledali znak ropstva od koga su se oslobodili i u koje se nikako nisu hteli vratiti. Tvrdili su da je Bog u svojoj Reči odredio pravila koja su neophodna za bogosluženje, i da ljudi ne mogu po svojoj volji da im nešto dodaju ili oduzmu. Početak velikog otpada sastojao se naš u tome što se nastojalo da se autoritet Božji zameni autoritetom crkve. Rim je počeo da naređuje ono što Bog nije zabranjivao, a konačno je zabranjivao ono što je Bog izričito naređivao.

Mnogi su ozbiljno želeli da se vrate čistoti i jednostavnosti prve Hrišćanske crkve. Oni su u mnogim običajima anglikanske crkve videli ostatke idolopoklonstva, i nisu mogli čiste savesti prisustvovati njenom bogosluženju. Crkva opet, sa svoje strane, podupirana državnim autoritetom, nije dozvoljavala odstupanje od njenih formi. Zakon je tražio posećivanje bogosluženja, a nedozvoljeni verski sastanci su bili zabranjeni pod pretnjom kazne zatvora, progonstva i smrti.

U početku sedamnaestog veka car koji je upavo seo na engleski presto izjavio je da će prisiliti puritance da »se pokore, ili će biti izgnani iz zemlje, a možda će ih stići i veće zlo«.[229] Gonjeni, prognani, zatvarani, ne videći da ih išta bolje čeka u budućnosti, mnogi su stekli uverenje da »Engleska više nije mesto stanovanja za one koji žele da služe Bogu po svojoj savesti«.[230] Neki su odlučili da potraže utočište u Holandiji. Oni su doživeli velike teškoće i materijalne gubitke, bili su izdavani u ruke neprijatelja i zatvarani, ali njihova čvrsta istrajnost bila je krunisana uspehom, i oni su konačno našli utočište na gostoljubivim obalama Holandske republike.

Prilikom svoga bekstva ostavljali su svoje kuće, svoja imanja i sva sredstva za život. Kao stranci u stranoj zemlji, usred naroda drugog jezika i drugih običaja, bili su primorani da traže nova zanimanja da bi zaradili svoj hleb. Ljudi zrelog doba, koji su svoj život proveli u obrađivanju zemlje, bili su primorani da uče neki zanat. Ali, oni su primili svoj novi položaj bez gunđanja, ne gubeći vreme u lenjosti ili nezadovoljstvu. Iako su često trpeli siromaštvo, ipak su zahvaljivali Bogu za blagoslove koje im je još davao, i radovali su se u svojoj duhovnoj zajednici s Bogom. »Znali su da su putnici, i nisu se zbog toga uznemiravali, već su podizali oči k nebu, svojoj najdražoj domovini, i time su se tešili.«[231]

Progonstvo i teškoće ojačali su njihovu ljubav i veru. Uzdali su se u Božja obećanja, i On ih nije razočarao u vreme potrebe. Njegovi anđeli su bili pored njih da ih hrabre i da im pomažu. A kad im je Božja ruka pokazala zemlju preko mora, gde bi mogli osnovati svoju državu, i svojoj deci ostaviti dragoceno nasledstvo religiozne slobode, pošli su napred bez oklevanja stazom proviđenja.

---

[229] George Bancroft, History of the United States of America, pt. I, gl. 12. par. 6.

[230] J. G. Palfrey, History of New England, gl. 3. par. 43.

[231] Bancroft, op. cit., pt. I, gl. 12, par. 15.

Bog je dozvolio da na njegov narod dođu kušanja da bi ga pripremio za ispunjenje svojih namera milosti prema njima. Crkva je bila ponižena da bi zatim mogla biti uzdignuta. Bog je bio gotov da joj otkrije svoju silu da bi svetu dao novi dokaz da neće napustiti one koji se uzdaju u njega. On je događaje tako vodio da su sotonin gnev i napadaji zlih ljudi uzdigli njegovu čast, a njegov narod doveli na sigurno mesto. Progoni i izgnanstva otvarali su put slobodi.

Kad su prvi put bili primorani da se odvoje od anglikanske crkve, puritanci su se međusobno svečano obavezali da će kao slobodan Božji narod »hoditi složno po svim putovima koje im je Bog otkrio ili će im u buduće otkriti.«[232] To je bio pravi duh reforme, životni princip protestantizma. Sa ovom odlukom su ovi pobožni ljudi napustili Holandiju da bi potražili u Novom Svetu novi dom. Džon Robinson, njihov propovednik, koga je Proviđenje sprečilo da ih prati, rekao im je u svom oproštajnom govoru:

»Braćo, mi ćemo se sada rastati, i Bog zna da li ću ikada videti vaša lica. Bilo da je Gospod tako odredio ili nije, ja vas zaklinjem pred Bogom i njegovim anđelima da se ne ugledate na mene više nego što sam se ja ugledao u Hrista. Ako bi vam Bog kroz neko drugo svoje oruđe nešto otkrio, budite spremni da to primite isto tako kao što ste pre primali istinu kroz moje propovedi; duboko sam uveren da će Gospod učiniti da iz njegove Reči zasvetli nova istina i nova svetlost.«[233]

»Što se mene tiče, ja ne mogu dovoljno oplakati stanje reformiranih crkava, koje su u veri došle do izvesnog stepena i ne žele ići dalje nego što su išle vođe njihove refomacije. Luterani se ne mogu naterati da učine korak dalje nego što je Luter išao… i kalvinisti, kao što vidite, stoje onde gde ih je ostavio veliki Božji čovek koji, ipak, nije sve video. To je nesreća koja se ne može dovoljno oplakati; jer iako su ovi ljudi u svoje vreme bili sjajne svetiljke, oni ipak nisu upoznali sve Božje savete, i kad bi oni danas živeli, bili bi isto tako spremni da prime novu svetlost kao što su tada bili voljni da prime prvu.«[234]

»Setite se svoga zaveta kojim ste se obavezali da ćete hoditi svim putovima Gospodnjim koji su vam otkriveni ili će vam biti otkriveni. Setite se svog obećanja i zaveta s Bogom i međusobnog zaveta da ćete primiti svaku svetlost, svaku istinu koja vam bude otkrivena iz njegove napisane Reči. Ali, pazite, ja vas molim, što ćete prihvatiti kao istinu, upoređujte i merite to s drugim tekstovima istine pre nego što to prihvatite; jer, nije moguće da Hrišćanski svet, koji je nedavno izašao iz tako duboke tame, najednom dođe do punog svetla.«[235]

Težnja za slobodom savesti oduševila je ove pobožne putnike da hrabro podnesu opasnosti dugog puta preko mora, da izdrže teškoće i opasnosti divljeg kraja i da sa Božjim blagoslovima polože na obalama Amerike temelj jedne moćne nacije. Ipak, uprkos svojoj iskrenosti i pobožnosti, ovi putnici nisu još shvatili veliko načelo religiozne slobode. Nisu bili spremni da slobodu koju su po svaku cenu želeli izvojevati za sebe, dadu drugima.

»Malo je bilo onih, čak i među najvećim misliocima i moralistima sedamnaestog veka, koji su imali pravi pojam o velikom načelu Novoga zaveta, koje ističe da je Bog jedini sudija ljudskog verovanja.«[236] Nauka koja uči da je Bog poverio crkvi pravo da vlada nad savešću i određuje šta je krivoverstvo i kažnjava ga, jedna je od najvećih papskih zabluda, koja je veoma duboko ukorenjena.

---

[232] J. Brown, The Pilgrim Fathers, str. 74.

[233] Martyn, op. cit., vol. V, str. 70.

[234] D. Neal, History of the Puritans, vol. I, str. 269.

[235] Martyn, op. cit., vol. V, str. 70. 71.

[236] Ibid., vol. V, str. 297.

Iako su reformatori odbacili nauku Rima, ipak se nisu potpuno oslobodili njegovog duha nesnošljivosti. Duboka tama, kojom je Rim obavio celo Hrišćanstvo u toku svoje svetske prevlasti, nije još bila sasvim raspršena. Jedan od glavnih propovednika države Masačusets Bej, rekao je: »Snošljivost je kriva što je svet postao antihrišćanski; i crkva nikad ne treba da žali što je bila stroga prema jereticima.«[237] Kolonisti su prihvatili zakon da samo članovi crkve imaju pravo glasa u građanskim pitanjima. Uspostavljena je bila neka vrsta državne crkve, i od svih se tražilo da pomažu izdržavanje klera, a vlastima je bilo stavljeno u dužnost da suzbijaju krivoverstvo. Tako je svetovna vlast bila u rukama crkve. Nije potrajalo dugo, i te su mere dovele do neizbežive posledice – do progonstva.

Jedanaest godina posle osnivanja prve kolonije, došao je Rodžer Vilijams u Novi Svet. Kao i prvi doseljenici, došao je i on da uživa slobodu savesti; ali, za razliku od njih, on je razumeo – šta je malo ljudi njegova vremena razumelo – da je ta sloboda neotuđivo pravo svih, ma kakvo bilo njihovo verovanje. On je bio ozbiljan istraživač istine i zajedno s Robinsonom je smatrao da je nemoguće da je već otkrivena sva svetlost iz Božje Reči. Vilijams je bio »prvi u Hrišćanstvu noveg vremena koji je učio da građanska vlast treba da se osniva na slobodi savesti i ravnopravnosti mišljenja pred zakonom.«[238] Izjavio je da je dužnost vlasti da kažnjava zločine, a ne da vlada nad savešću. »Narod ili vlasti«, rekao je on, »mogu odlučiti što je čovek dužan čoveku, ali ako pokušaju da odrede što je čovekova dužnost prema Bogu, onda čine nešto što nije njihovo pravo, i čovek se ne može sa sigurnošću osloniti na njih. Jasno je da kad bi poglavarstva imala u tom pogledu vlast, ona bi mogla propisati danas ovo, a sutra ono mišljenje ili verovanje, kao što su to činili u Engleskoj razni cari ili carice, a u rimskoj crkvi razne pape i koncili, tako da bi vera postala gomila zbrke.«[239]

Prisustvovanje bogosluženjima državne crkve zahtevalo se pod pretnjom zatvora ili novčane kazne. »Vilijams nije odobravao taj zakon; najgora odredba tog zakona bila je ta kojom se propisivalo pohađanje bogosluženja župske crkve. Prisiljavati nekoga da se priključi ljudima drukčijeg verovanja, smatrao je povredom njihovog prirodnog prava; silom vući neverne i ravnodušne na bogosluženje, znači zahrijevati od ljudi licemerstvo… Nikoga ne treba protiv njegove volje prisiljavati da prisustvuju bogosluženju ili da plaća troškove oko bogosluženja. ‚Šta', vikali su njegovi protivnici, sablažnjavajući se o njegovu nauku. ‚nije li radnik dostojan svoje plate?' ‚Da', odgovorio je Vilijams, ali od onih koji ga upošljavaju.'«[240]

Rodžera Vilijamsa su ljudi poštovali i voleli kao vernog propovednika, čoveka rijetkih sposobnosti, nesalomljivog poštenja i prave dobrote; ali neki nisu mogli podneti što on tako odlučno poriče pravo građanskoj vlasti da gospodari nad crkvom, i što zahteva religioznu slobodu. Primena te nove nauke, govorili su, »prevrnula bi temelj vlade ove zemlje.«[241] On je bio osuđen na proterivanje iz kolonije, i konačno, da bi izbegao hapšenje, bio je primoran da usred najveće zime potraži utočište u šumi.

»U toku četrnaest sedmica«, piše on, »po najgorem vremenu lutao sam žalosno amo tamo bez utočišta i bez hleba, ali gavrani su me hranili; jedno šuplje drvo služilo mi je najčešće kao zaklon.«[242]

---

[237] Ibid., vol. V, str. 355.

[238] Bancroft, op. cit., gl. 15, par. 2.

[239] Martyn, op. cit., vol. V, str. 340.

[240] Bancroft, op. cit., gl. 15, par. 2.

[241] Ibid, gl. 15, par. 10.

[242] Martyn, op. cit., vol. V, str. 349. 350.

Tako je nastavljao svoje mučno bekstvo kroz sneg i besputne šume, dok napokon nije našao utočište kod jednog indijanskog plemena, čiju je ljubav i poverenje stekao trudeći se da ih upozna sa evanđeoskim istinama.

Nakon lutanja od više meseci konačno je stigao do obale Naragansetskog zaljeva, gde je položio temelj prvoj državi modernog vremena, koja je u punom smislu priznavala pravo religiozne slobode. Osnovni princip kolonije Rodžera Vilijamsa glasio je: »Svako ima slobodu da služi Bogu po svetlosti svoje savesti.«[243] Njegova mala država Rod Ajland postala je utočište svih progonjenih; rasla je i cvetala dok njeni osnovni principi – građanska i verska sloboda – nisu postali ugaoni kamen američke republike.

U ovom važnom starom dokumentu, koji su ovi ljudi proglasili poveljom svojih prava – Deklaracijom nezavisnosti – oni kažu: »Mi smatramo da su ove istine same po sebi razumljive: da su svi ljudi stvoreni jednaki, da im je Stvoritelj dao izvesna neotuđiva prava u koja ubrajamo pravo na život, slobodu i postizanje sreće.« Ustav garantuje najjasnijim rečime nepovredivost savesti. On kaže: »Nikakav verski uvet ne sme da se traži kao kvalifikacija za vršenje bilo kakve javne poverljive službe u Sedinjenim Državama.« »Kongres ne može da donese nikakav zakon sa ciljem da uvede bilo kakvu državnu religiju, ili pak da zabrani slobodno ispovedanje neke religije.«

»Tvorci Ustava priznali su večno načelo da odnosi čoveka prema njegovom Bogu stoje iznad ljudskog zakonodavstva, i da je njegovo pravo savesti neotuđivo. Za dokazivanje ove istine nije potrebno navoditi razloge; svako je toga svestan u svojoj unutrašnjosti. Svest o tome, uprkos ljudskim zakonima, dala je snagu tolikim mučenicima usred muka i plamena lomače. Osećali su da je njihova dužnost prema Bogu iznad ljudskih naredbi, i da čovek nema prava da gospodari nad njihovom savešću. To je načelo koje svako nosi u sebi, i koje niko ne može da iskoreni.«[244]

Kad se u Evropi pročula vest da postoji jedna zemlja gde svako može da uživa plod svoga truda i da živi po svojoj savesti, hiljade njih su pohitali u Novi Svet. Kolonije su se brzo umnožavale. »Naročitim zakonom kolonija Masačusets je pružala dobar prem i pomoć Hrišćanima svih nacija, koji su bežali preko Atlantskog okeana da izbegnu ratove, glad ili ugnjetavanje svojih progonitelja. Tako su, po zakonu, ove izbeglice i prognanici postali gosti države.«[245] U toku dvadeset godina od prvog iskrcavanja u Plimautu, hiljade novih doseljenika se nastanilo u Novoj Engleskoj.

Da bi postigli svoj željeni ideal, ovi doseljenici su bili zadovoljni da marljivim i štedljivim životom osiguraju sebi najpotrebnija sredstva za život. Od zemlje su očekivali samo najskromniji plod svoga rada. Nisu se dali obmanuti bilo kakvim zlatnim izgledima budućnosti. Bili su zadovoljni polaganim ali stalnim napretkom svoje društvene zajednice. Strpljivo su podnosili odricanja života u pustinji, zalivali su svojim suzama i znojem svog čela drvo slobode koje je pustilo svoje korene duboko u zemlju.

Biblija je bila temelj njihove vere, izvor mudrosti i ustav slobode. Njena načela su se marljivo proučavala u domu, u školi i u crkvi, i njeni plodovi su se pokazali u blagostanju, obrazovanosti, moral-noj čistoti i umetnosti. Mogao je neko živeti godinama u puritanskoj koloniji, »da ne sretne nijednog pijanicu, da ne čuje ni jedne psovke i ne vidi ni jednog prosjaka.«[246] To je bio dokaz da su biblijska načela najsigurnije jemstvo narodne veličine. Slabe i zabačene kolonije prerasle su u savez

---

[243] Ibid., vol. V, str. 354.

[244] Congressional documnets (U.S.A.), serial No 200, documents No. 271.

[245] Martyn, op. cit., vol. V, str. 471.

[246] Bancroft, op. cit., gl. 19, par. 25.

moćnih država, i svet je sa čuđenjem gledao kako se u miru razvija »crkva bez pape i država bez cara«.

Ali neprestano su sve veće mase ljudi dolazile u Ameriku, podstreknute sasvim drugim pobudama od onih koje su dovele prve putnike. Iako su jednostavna vera i čisti život imali veliki uticaj, taj je uticaj ipak sve više slabio, što se više povećavao broj onih koji su tražili samo materijalne koristi.

Princip prvih kolonija: da samo članovi crkve imaju pravo glasa i da samo oni mogu zauzimati položaje u građanskoj upravi – doneo je teške posledice. Ove mere uvedene su kao sredstva da se sačuva čistota države, ali one su prouzrokovale propast crkve. Pošto je ispovedanje vere bio uvet da se dobije pravo glasa i pravo na službu, mnogi su se priključili crkvi, vođeni isključivo materijalnim ciljevima, ne doživevši promenu srca. Tako su se, malo po malo, crkve punile neobraćenim ljudima; čak i među propovednicima je bilo takvih koji su iznosili lažno učenje i nisu ništa znali o preporađajućoj sili Svetog Duha. Opet se pokazalo ono što se tako često moglo videti u istoriji crkve od Konstantinovih dana do danas: kako ne valja podizati crkvu uz pomoć države i pozivati svetovnu vlast da podupre evanđelje onoga koji je rekao: »Moje carstvo nije od ovoga sveta.« ***Jovan 18, 36. Spajanje crkve s državom, pa bilo to u najmanjem obliku, ne približava svet crkvi kako to izgleda, nego zapravo približava crkvu svetu.

Velike principe koje su tako plemenito zastupali Robinson i Rodžer Vilijams – da je istina progresivna, da Hrišćani treba da budu spremni da prime svaki zrak svetlosti koji izlazi iz Božje reči – njihovi su potomci izgubili iz vida. Protestantske crkve u Americi, kao i one u Evropi, koje su uživale prednost da prime blagoslove reformacije, nisu uspele da napreduju na putu reforme. S vremena na vreme ustajali su verni ljudi da propovedaju nove istine i razotkriju dugo gajene zablude, ali većina, kao Jevreji u Hristovo vreme i papisti u vreme Lutera, nije htela da veruje ništa drugo osim ono što su verovali njihovi očevi niti da živi drugačije nego što su oni živeli. Zato se njihova vera ponovo izopačila u formalizam; zablude i praznoverja, koja su mogla biti otklonjena da je crkva nastavila živeti u svetlosti Božje Reči, zadržala su se i bila su čak omiljena.« Tako je duh reformacije postepeno iščezavao, i napokon se u protestantskim crkvama pojavila potreba za reformacijom kao i u rimskoj crkvi za vreme Luterovo. Tu je vladao isti svetovni duh, isto duhovno mrtvilo, isto obožavanje ljudskog mišljenja, a na mesto Božje Reči veličale su se ljudske teorije.

Veliko širenje Biblije u početku devetnaestog veka, i ogromna svetlost koja se na taj način izlila na svet, nisu doneli odgovarajući napredak u poznavanju otkrivenih istina i u religioznom životu. Sotona nije mogao, kao u stara vremena, da Božju Reč drži daleko od naroda, ona je bila svakome na dohvatu; ali da bi ipak postigao svoj cilj, mnoge je naveo na to da je ne cene dovoljno. Ljudi nisu marili da istražuju Sveto Pismo, i zato su nastavili da prihvataju lažna tumačenja i gaje nauke koje nisu imale biblijskog temelja.

Videći da ne može istinu uništiti progonstvima, Sotona je ponovo prihvatio plan kompromisa, koji je u prvim vekovima doveo do velikog otpada i do stvaranja rimske crkve. On je naveo Hrišćane da se sedine, ne baš sa neznabošcima, kao u vreme cara Konstantina, već sa onima koji su se obožavanjem stvari ovoga sveta pokazali isto toliko idolopoklonici. Posledice ovog sedinjenja bile su isto tako opasne kao i one u prošlim vekovima. Oholost i razmetljivost gajile su se pod plaštom vere, a crkve su se pokvarile. Sotona je nastavio da izvrće nauku Svetog pisma, i tradicije, koje će uništiti milione duša, uhvatile su dubok koren. Crkva je čuvala i štitila tradiciju, mesto da se drži »vere koja je jednom zauvek bila data svetima.« ***Juda 3. Tako su bila omalovažena načela za koja su reformatori tako mnogo radili i stradali.

17. PRETEČE JUTRA

Jedna od najsvečanijih i najslavnijih istina u Bibliji je istina o drugom dolasku Spasitelja, koji će doći da dovrši veliko delo otkupljenja. Obećanje o dolasku Onoga koji je »vaskrsnuće i život«, koji će »prognane opet dovesti kući«, pruža Božjem putničkom narodu, koji mora tako dugo putovati »dolinom sena smrtnoga«, skupocenu i blaženu nadu. Nauka o drugom dolasku je glavna nauka Svetog pisma. Počevši od dana kada su naši prvi roditelji žalosna srca napustili Eden, deca vere su čekala na dolazak Obećanoga koji će slomiti silu neprijatelja i opet ih vratiti u izgubljeni raj. Sveti ljudi prošlih vekova gledali su u slavnom dolasku Mesije ispunjenje svoje nade. Enoh, sedmi čovek od Adama, »koji je tri stotine godina živeo jednako po volji Božjoj«, imao je tu čast da iz daleka posmatra dolazak Oslobodtelja. »Gle«, rekao je on, »ide Gospod s hiljadama svetih anđela svojih da učini sud svima.« ***Juda 14, 15. Patrijarh Jov, usred noći svojih muka, uskliknuo je s nepokolebljivim pouzdanjem: »Ali znam da je živ moj Iskupitelj, i na posletak će stati nad prahom. I ako se ova koža moja i raščini, opet ću u telu svom videti Boga. Ja isti videt ću ga, i oči moje gledaće ga, a ne drugi.« ***O Jovu 19, 25–27.

Hristov dolazak, kojim će biti uspostavljeno carstvo pravde, nadahnuo je svete pisce najuzvišenijim i najoduševljenijim rečima. Pesnici i proroci pisali su o tome rečima prožetim nebeskim žarom. Psalmista je pevao o sili i veličanstvu izraelskog Cara. »Sa Siona, koji je vrh krasote, javlja se Bog. Ide Bog naš, i ne muči; pred njim je oganj koji proždire, oko njega je bura velika. Doziva nebo ozgo i zemlju, da sudi narodu svojemu…« »Neka se vesele nebesa, i zemlja se raduje; nek pljeska more i što je u njemu… pred licem Gospodnjim, jer ide, jer ide da sudi zemlji svojoj.« ***Psalam 50, 2–4; 96, 11–13.

Prorok Isaija je uskliknuo: »Probudite se pevajte koji stanujete u prahu; jer je tvoja rosa, rosa na travi, i zemlja će izmetnuti mrtve.« »I uništiće smrt zauvek, i utrće Gospod suze sa svakog lica, i sramotu naroda svojega ukinuće sa sve zemlje, jer Gospod reče. I reći će se u ono vreme: gle, ovo je naš Bog, njega čekasmo, i spasiće nas; ovo je Gospod, njega čekasmo; radovaćemo se i veselićemo se za spasenje njegovo.« ***Isaija 26, 19; 25, 8–9.

I Avakum, ushićen jednom svetom vizijom, opisuje Hristov dolazak: »Bog dođe od Temana, i Svetac s gore Farana, slava njegova pokri nebesa, i zemlja se napuni hvale njegove. Svetlost mu bijaše kao sunce, zraci izlažahu mu iz ruku, i onde beše sakrivena sila njegova… Stade, i izmeri zemlju, pogleda, i razmetnu narode, raspadoše se večne gore; slegoše se humovi večni; putovi su mu večni… Pojezdio si na konjima svojim i na kolima svojim za spasenje… Videše te gore i uzdrhtaše… bezdana pusti glas svoj, u vis podiže ruke svoje. Sunce i mesec stadoše u stanu svom, idoše prema svetlosti tvoje strele, prema sijevanju sjajnog koplja tvojega. Izašao si na spasenje narodu svojemu, na spasenje s Pomazanikom svojim.« ***Avakum 3, 3–13.

Uoči svog rastanka sa učenicima, Spasitelj ih teši obećanjem o svom povratku: »Neka se ne plaši srce vaše… U kući Oca mojega ima mnogo stanova… Idem da vam pripravim mesto. I kad odem i pripravim vam mesto, opet ću doći, i uzet ću vas k sebi.« ***Jovan 14, 1–3.

»Kad dođe Sin čovečji u slavi svojoj i svi sveti anđeli s njime, onda će sesti na prestolu slave svoje. I sabraće se pred njim svi narodi.« ***Matej 25, 31. 32.

Anđeli koji su se javili učenicima na Maslinskoj gori posle Hristovog vaznesenja, ponovili su im obećanje o njegovom povratku: »Ovaj Isus koji se od vas uze na nebo, tako će doći kao što videste da ide na nebo.« ***Dela 1, 11. Apostol Pavle, nadahnut Svetim Duhom, svedoči: »Jer će sam

Gospod sa zapovešću, s glasom arhanđelovim, i s trubom Božjom sići s neba.« ***1. Solunjanima 4, 16. Prorok sa Patmosa veli: »Evo ide s oblacima, i ugledaće ga svako oko.« ***Otkrivenje 1, 7.

Od njegovog slavnog dolaska zavisi »uspostavljanje svega onoga o čemu svedoči Bog ustima sviju svetih proroka svojih od postanja sveta.« Tada će biti slomljena vlast greha, »carstvo ovoga sveta« postaće »carstvo Gospoda našega i Hrista njegova i carovaće u vek veka.« »Javiće se slava Gospodnja, i svako će je telo videti.« Gospod Bog učiniće da nikne pravda i pohvala pred svim narodima.« »U ono će vreme Gospod nad vojskama biti kruna i dičan venac ostatku naroda svojega.« ***Dela 3, 21; ***Otkrivenje 11, 5; ***Isaija 40, 5; 61, 11; 28, 5.

Tada će tako dugo očekivano Mesijino carstvo mira biti uspostavljeno pod celim nebom. »Jer će Gospod utešiti Sion, utešiće se sve razvaline njegove, i pustinju njegovu učiniće da bude kao Edem i pustoš njegova kao vrt Gospodnji.« »Slava libanska daće joj se i krasota karmelska i saronska.« »Neće se više zvati ostavljena, niti će se zemlja tvoja zvati pustoš, nego ćeš se zvati milina moja i zemlja tvoja udata.« »I kao što se raduje ženik nevesti, tako će se tebi radovati Bog tvoj.« ***Isaija 51, 3; 35, 2; 62, 4. 5.

Hristov dolazak bio je u svim vekovima blažena nada njegovih vernih učenika. Obećanje koje je Spasitelj dao na rastanku na Maslinskoj gori da će opet doći, rasvetljavalo je učenicima budućnost, ispunjavalo je njihova srca radošću i nadom koju nikakva žalost nije mogla potisnuti ni progonstvo pomračiti. Usred stradanja i progonstva, »javljanje slave velikog Boga i Spasitelja nešega Isusa Hrista« bila je »blažena nada.« Kad su Solunjani oplakivali gubitak svojih dragih, koji su se nadali da će ostati živi do Hristovog povratka, apostol Pavle ih je tešio govoreći im o vaskrsnuću koje će pratiti Hristov povratak. Tada će mrtvi u Hristu vaskrsnuti i zajedno sa živim biće uzeti na susret Hristu na nebo. »Tako«, rekao je Pavle, »utešavajte jedan drugoga ovim rečima.« 1 Solunjanima 4, 16–18.

Na stenovitom Patmosu omiljeni učenik čuo je obećanje: »Doći ću skoro«! i njegov odgovor, pun čežnje, izražava molitvu Božje crkve kroz sve vekove: »Da dođi, Gospode Isuse!« ***Otkrivenje 22,20.

Iz dubine tamnica, sa lomača i gubilišta, gde su sveti i mučenici svedočili za istinu, odjekuje u svim vekovima isti uzvik vere i nade. Uveren u Hristovo vaskrsnuće, i prema tome i u svoje vlastito vaskrsnuće u vreme njegovog dolaska, jedan od ovih Hrišćana veli da su »oni prezirali smrt i uzdigli se iznad nje.«[247] Bili su voljni da siđu u grob, da bi mogli izaći iz njega slobodni u časnu vaskrsnuća. očekivali su »dolazak Gospoda na oblacima u slavi njegovog Oca«, kada će nastupiti »vreme carstva pravednih.« Valdežani su gajili istu veru. Viklif je očekivao pojavljenje Otkupitelja kao nadu crkve.[248]

Luter je govorio: »Ja sam uveren da neće proći ni tri veka dok ne dođe dan suda. Bog ne želi i ne može više da trpi ovaj pokvareni svet. Približava se veliki dan, u kome će se ukinuti carstvo mržnje.«[249]

Ovaj ostarjeli svet nije daleko od svog svršetka«, rekao je Melanhton. Kalvin je molio Hrišćane »da ne budu neodlučni i da od srca čeznu za danom Hristovog dolaska kao najsvetijim događajem« izjavio je da cela prodica vernih ima oči upravljene na taj dan. »Moramo da smo željni Hrista, da ga tražimo, da o njemu razmišljamo do dolaska onog velikog dana«, rekao je on, »kad će Gospod

[247] Daniel Taylor, The Reign of Chrost on Earth, str. 33.

[248] Ibid., str. 132–134.

[249] Ibid., str. 158. 134.

potpuno otkriti slavu svog carstva.«[250]

»Nije li se naš Gospod Spasitelj vazneo na nebo u našem telu,« govorio je Noks, škotski reformator, »i zar neće opet doći? Mi znamo da će on opet doći, i to vrlo brzo.« Ridli i Latimer, koji su položili svoje živote za istinu, gledali su u veru na Hristov dolazak. Ridli je pisao: »Svet bez sumnje – ja u to verujem, i zato govorim – ide svome kraju. Uzviknimo zajedno s Jovanom, Hristovim slugom: ' Dođi skoro Isuse!'«[251]

»Misao o Gospodnjem dolasku«, rekao je Bakster »neobično mi je dragocena i mila,«[252] »Delo vere i odlika njegovih svetih jeste da vole njegov dolazak i očekuju blaženu nadu.« Ako je smrt poslednji neprijatelj koji će biti uništen u času vaskrsnuća i da se mole za Hristov dolazak kad će biti izvojevana ova potpuna i konačna pobeda.«[253] »To je dan koji svi verni treba da očekuju i za kojim treba da čeznu kao za ostvarenjem celog svog otkupljenja i ispunjenjem svih svojih želja i težnji.« »Ubrzaj, o Gospode, ovaj blagoslovljeni dan!«[254] Ovo je bila nada apostolske crkve, crkve pustinja i reformatora.

Proročanstvo govori ne samo o načinu i cilju Hristovog dolaska već daje i znake po kojima se može znati da je taj događaj blizu. Isus je rekao: »Biće znaci u suncu, u mesecu i u zvezdama.« ***Luka 21, 25. »Sunce će pomrčati i mesec svoju svetlost izgubiti. I zvezde će s neba pasti, i sile nebeske pokrenuti se. I tada će ugledati Sina čovečjega gde ide na oblacima sa silom i slavom velikom.« ***Marko 13, 24–26. Jovan opisuje u Otkrivenju prve znakove koji će prethoditi Hristovom dolasku: »Zatrese se zemlja vrlo i sunce posta crno kao vreća od kostreti, i mesec posta kao krv.« ***Otkrivenje 6, 12. Ovi znaci pokazali su se pre početka devetnaestog veka. Kao ispunjenje ovog proročanstva, 1755. godine posle »Hrista desio se najstrašniji zemljotres koji je ikada zabeležen. Iako je poznat kao potres u Lisabonu, on se osetio u velikom delu Evrope, Afrike i Amerike. osetio se na Grenlandu, Antilima, na ostrvu Maderi, u Norveškoj, Švedskoj, Velikoj Britaniji i Irskoj. Obuhvatio je površinu više od šest miliona kvadratnih kilometara. U Africi se potres osjtio gotovo isto toliko snažno kao u Evropi. Veliki deo Alžira je bio razoren; a nedaleko od Maroka bio je uništen jedan gradić koji je brojao osam do deset hiljada stanovnika. Veliki talas pokrio je obalu Španije i Afrike, poplaviši gradove i prouzrokovavši veliku pustoš.

U Španiji i Portugaliji potres je bio najjači. Tvrdi se da je u Kadisu nabujali talas dosegao visinu od osamnaest metara. »Neke od najviših planina u Portugaliji potresle su se takoreći do temelja; na nekima od njih otvorili su se vrhovi i zatim su se raspukli i raskomadali na čudan način, pri čemu su ogromni komadi stena bačeni u susedne doline. Priča se da su iz tih planina izbijali i plameni jezici.«[255]

U Lisabonu »se najpre čula podzemna tutnjava, i odmah posle je jak udar srušio veći deo zgrade. Za šest minuta poginulo je šezdeset hiljada ljudi. More se ponovo povuklo, ostavivši za sobom suvu peščanu obalu, a zatim se vratilo i podiglo preko petnaest metara iznad svoje obične visine.« »Pored drugih neobičnih događaja koji su se desili u Lisabonu za vreme katastrofe, pominje se iščezavanje novog keja, sagrađenog od samog mramora, koji je stajao velike svote novaca. Veliki broj ljudi

[250] Ibid., str. 151. 134.

[251] Ibid., str. 151. 145.

[252] Richard baxter, Works, vol. 17. str. 555.

[253] Ibid, vol. XVII, str. 500.

[254] Ibid, vol. XVII, str. 182. 183.

[255] Sir Charless Lyell, Principles of Geology, str. 495.

sakupio se na ovom keju kao na sigurnom mestu, da bi bio izvan ruševina koje su padale; ali iznenada je kej potonuo sa svim ljudima, i nijedno mrtvo telo nije isplivalo na površinu.«[256]

»Udar potresa izazvao je rušenje svih crkava i samostana, većih javnih zgrada, kao i više od četvrtine privatnih kuća. Oko dva sata posle potresa u raznim delovima grada izbio je požar koji je skoro tri dana besnio takvom žestinom da je grad bio potpuno opustošen. Zemljotres se desio na dan jednog praznika, kada su crkve i samostani bili puni naroda; i vrlo se malo ljudi spasilo.«[257] Strah naroda bio je neopisiv. Niko nije plakao; nesreća je ugušila suze. Ljudi su trčali amo tamo, izbezumljeni od straha i užasa, udarajući se u lice i grudi, vičući: ’Mizerikoridia!’ . ’došao je kraj sveta!’ Majke su zaboravile na svoju decu i trčale ulicama sa raspećem u ruci. Na nesreću, mnogi od njih tražili su sklonište u crkvama, uzalud je bio izložen sakrament; uzalud su nesrećni ljudi grlili oltare, svete slike; sveštenici i narod pokopani su zajedno u ruševinama.« Računa se da je tog kobnog dana poginulo oko devedeset hiljada ljudi.

Posle dvadeset i pet godina pojavio se drugi znak spomenut u proročanstvu – pomračenje sunca i meseca… Ovaj je znak bio to upadljiviji što je vreme njegovog pojavljivanja bilo jasnije određeno. U svom razgovoru sa učenicima na Malinskoj gori, pošto je opisao dugo vreme nevolje a verne – hiljadu dvesta i šezdeset godina papske prevlasti, za koje je kazao da će se skratiti, – Spasitelj spominje neke događaje koji će prethoditi njegovom dolasku i određuje vreme kada će se pojaviti prvi od tih znakova: »Ali u te dane, posle te nevolje, sunce će se pomračiti i mesec svoju svetlost izgubiti.« ***Marko 13, 24. Hiljadu dvesta i šezdeset dana ili godina završava se 1798. godine. Nakon progonstva, prema Hristovim rečima, sunce treba da pomrča. Ovo proročanstvo se ispunilo 19. maja 1780. godine.

»Skoro usamljen među fenomenima ove vrste stoji tajanstveni i do danas nerazjašnjen mračni dan, 19. maj 1780. godine, – narazjašnjivo pomračenje celog vidljivog neba i atmosfere u Novoj Engleskoj.«[258]

Jedan očevidac koji se nalazio u državi Masačusets opisuje taj događaj na sledeći način:

»Sunce je ujutro izašlo sjajno, ali uskoro je počelo da gubi svoj sjaj. Pojavili su se gusti oblaci, ispresecani munjama; nastala je grmljavina, i počekla je da pada sitna kiša. Oko devet sati oblaci su postali svetliji i dobili su bakreni izgled; i zemlja, stene, drveće, zgrade, voda i ljudi izgledali su sasvim drugačije na tom čudnovatom, tajanstvenom svetlu. Nekoliko minuta kasnije pokrio je težak crni oblak ceo nebeski svod, osim uske crte na horizontu; tama je postala tako gusta kao što je obično oko devet sati uveče u letnje doba…

»Strah, zebnja i užas postepeno su obuzimali ljude. Žene su stajale na vratima posmatrajući mračni predio; ljudi su se vraćali sa poljski radova; tesar je odlagao svoj alat, kovač napuštao svoju kovačnicu, a trgovac svoj sto. Škole su se raspuštale, deca su drhteći bežala kućama. Putnici su se sklanjali u prve kuće na koje su nailazili na putu. ’Šta će se desiti?’ to pitanje je lebdelo na svim usnama i u svim srcima. Izgledalo je kao da će izbiti oluja, ili kao da je došao kraj svih stvari.

Sveće su bile zapaljene; vatra na ognjištu je plamsala kao za vreme jesenje noći kad nema meseca. Kokoši su otišle na sedala; goveda su se sakupila i mukala na izlazu iz pasišta; žabe su kreketale; ptice su pevale svoje večernje pesme, a slepi miševi lepršali naokolo. Ljudi su znali da još nije nastupila noć…

---

[256] Ibid., str. 495.

[257] Encyclopedia Americana, art. »Lisbon«.

[258] R. M. Devens, Our Firstcentury, str. 89.

Dr. Natanael Viteker, propovednik crkve u Salemu, držao je propoved u kojoj je naglasio da je tama natprirodna. Na mnogim mestima održavali su se sastanci. Na tim sastancima čitali su se biblijski stihovi, iz kojih se moglo videti da se tama tog mračnog dana podudara s biblijskim proroštvima… Tama je bila najgušća nešto posle jedanaest sati.«[259] U većini mesta tama je bila tako gusta preko celog dana se nisu mogle videti kazaljke na satu, niti se moglo ručati, niti obavljati bilo kakav kućni posao bez svetlosti sveće.

Tama je obuhvatala neobično veliko prostranstvo. Dopirala je do Falmuta na istoku, i na zapadu je dosezala do spoljašnji delova Konektikuta i Albane; na jugu se mogla posmatrati uzduž cele morska obale, a na sever se pružala dokle se protežu američka naselja.«[260]

Posle guste tame tog dana, jedan ili dva sata pre večeri, sa delimično jasnog neba pojavilo se sunce, koje je još uvek bilo zamračeno gustom maglom. »Posle zalaska sunca oblaci su opet pokrili nebo, i naglo je nastupila tama.« Tama ove noći bila je isto toliko neobična i strašna kao i ona preko dana; iako je mesec bio pun, nikakav predmet nije se mogao videti bez veštačkog svetla koje, posmatrano sa susednih kuća ili drugih udaljenih mesta, naziralo se kao kroz neku vrstu egipatske tame, koju nisu mogli probiti svetlosni zraci.[261] Jedan očevidac puiše: »Ne mogu se osloboditi pomisli da kad bi se svako svetlo telo u svemiru obavilo neprobojnom tamom ili prestalo postojati, ni tada tama ne bi mogla biti gušća.«[262] Iako je u devet sati uveče izašao pun mesec, ipak to nije nimalo utecalo da rastera samrtni mrak.« Posle ponoći tama se raspršila, i kad se mesec pokazao, izgledao je kao krv.

Devetnaesti maj 1780. godine poznat je u istoriji kao »mračni dan.« Od Mojsijevog vremena nije zabeležen slučaj da je tama bila tako gusta, na takvom prostranstvu, i da je tako dugo trajala. Opis ovog događaja, kako nam ga prikazuju očevici, samo je odjek Gospodnjih reči, koje nam je objavio prorok Joilo dve hiljade i pet stotina godina pre njihovog ispunjenja: »Sunce će se pretvoriti u tamu i mesec u krv, pre nego dođe veliki i strašni dan Gospodnji.« ***Joilo 2, 31.

Hristos je opomenuo svoj narod da pazi na obeležja njegovog dolaska i da se raduje kada bude video znakove svog Cara koji dolazi. »Kad se počne ovo zbivati«, rekao je on, »gledajte i podignite glave svoje; jer se približuje izbavljenje vaše.« Isus je obratio pažnju svojih učenika na drveće u polju koje počelo da pupi, i rekao je: »Kad vidite da već poteraju, samo znate da je blizu leto. Tako i vi kad vidite ovo da se zbiva, znajte da je blizu carstvo Božje.« ***Luka 21, 28. 30. 31. Ali kada je duh poniznosti i pobožnosti u crkvi ustupio mesto oholosti i formalizmu, tada je ohladnjela ljubav prema Hristu i vera u njegov dolazak. Prožeti svetovnim duhom i željom za uživanjem, oni koji su tvrdili da su Božji narod postali su slepi za Spasiteljevu nauku koja se odnosi na znake njegovog dolaska. Zanemarili su nauku o njegovom drugom dolasku; biblijski stihovi o Hristovom dolasku bili su zamračeni pogrešnim tumačenjima, dok napokon nisu bili potpuno zanemareni i zaboravljeni. Takav je bio slučaj sa crkvama u Americi. Sloboda i udobnost koju su svi uživali, težnja za bogatstvom i raskoši koja je izazivala opasnu strast za novcem, nezasita težnja – sve je to nagnalo ljude da usredsrede svoje interese i nade na stvari ovoga života i da svečani dan kada će doći kraj sadašnjem toku događaja odlažu za daleku budućnost.

---

[259] The Essex Antiquarian, April, 1899. vol. III, No. 4. str. 53. 54.

[260] William Gordon, History of the Rise, Progress and Establishement of the Independence of U.S.A., vol. III, str. 57.

[261] Isiah Thomas, American Oracle of Liberty, vol. 10, No. 472.

[262] Letter by dr Sannel Tenney, of Exter, New Hampshire, December 1785.

Kada je Spasitelj svojim sledbenicima pokazao znake svoga povratka, prorekao je i opšti otpad koji će se desiti neposredno pre njegovog povratka. Biće kao u Nojevo vreme, pokazaće se živo zanimanje za stvari ovoga sveta i želja za uživanjem: ljudi će kupovati, prodavati, saditi, zidati, udavati se i ženiti, zaboravljajući na Boga i na budući život. Spasiteljeva opomena onima koji žive u tim danima glasi: »Ali se čuvajte da kako vaša srca ne otežaju žderanjem i pijanstvima i brigama ovoga sveta, i da vam ovaj dan ne dođe iznenada.« »Stražite, dakle, jednako i molite se Bogu da biste se udostojili uteći od svega ovoga što će se zbiti, i stati pred sinom čovečjim« ***Luka 21, 34. 36.

U Otkrivenju Spasitelj sledećim rečima opisuje stanje crkve u poslednjim danima. »Imaš ime da si živ, a mrtav si.« ***Otkrivenje 3, 1. Onima koji ne žele da napuste svoje stanje ravnodušnosti dana je ova opomena: »Ako se ne uzastražiš, doći ću na tebe kao lupež, i nećeš čuti u koji ću čas doći na tebe.« ***Otkrivenje 3, 3.

Ljudi treba da budu upozoreni na opasnost koja im preti: oni se moraju probuditi da bi se pripremili za svečane događaje koji su u vezi sa svršetkom vremena milosti. Prorok Božji izjavljuje: »Jer će dan Gospodnji biti velik i vrlo strašan, i ko će ga podneti?« »Ko će moći opstati kad se pokaže onaj čije su »oči čiste da ne može gledati zla.« Onima koji viču: »Bože moj, poznajemo te, a ipak prestupaju njegov zavet i idu za drugim bogovima, kriju bezakonje u svom srcu i ljube put nepravde – takvima će dan Gospodnji biti »Tama a ne svetlo; i tama bez svetlosti.« (***Joilo 2,11; ***Avakum 1, 13; ***Osija 8, 2. 1; ***Psalam 16, 4; ***Amos 5, 20).« I u to ću vreme, « veli Gospod, »razgledati Jerusalim sa žiscima, i pohodiću vasiljenu za zloću, i bezbožnike za bezakonje«, i ukinuću razmetanje oholih, i ponos silnih oboriću. »***Isaija 13, 11. »Ni srebro njihovo ni zlato njihovo neće ih moći izbaviti.« »blago će se njihovo razgrabiti i kuće njihove opustošiti.« ***Sofonija 1, 18. 13.

Prorok Jeremija, gledajući na to strašno vreme, usklinuo je: »jao utroba, jao utroba! boli me u srcu; srce mi bije, ne mogu mučati, jer glas trubni čuješ, duša moja, viku ubojnu. Pogibao na poibao oglašuje se.« ***Jeremija 4, 19. 20.

»Taj je dan, dan kada će biti gnev; dan kada će biti tuga i muka; dan, kada će biti pustošenje i zatiranje; dan, kada će biti trubljenje i poklič na tvrde gradove.« ***Sofonija 1, 15. 16.

»Evo, ide dan Gospodnji ljuti sa gnevom i jarošću da obrati zemlju u pustoš, i grešnike da istrebi iz nje.« ***Isaija 13, 9. Upućujući naš pogled na ovaj dan, strašniji od svih dana, Božja reč nas poziva najsvečanijim rečima da se probudimo iz svog duhovnog mrtvila i da u kajanju i poniznosti tražimo Božje lice: »Trubite u trubu na Sionu, i vičite na svetoj gori mojoj, neka drhću svi stanovnici zemaljski, jer ide dan Gospodnji, jer je blizu.

»Naredite post, proglasite svetkovinu. Saberite narod, posvetite sabor, skupite starce, saberite decu i koja sisaju; ženik neka iziđe iz svoje klijeti i nevesta iz ložnice svoje. Između trema i oltara neka plaču sveštenici, sluge Gspodnje.« »Obratite se k meni svim srcem svojim i posteći i plačući i tužeći. I razderite srca svoja a ne haljine svoje, i obratite se ka Gospodu svojemu, jer je milostiv i žalostiv, spor na gnev i obilan milosrđem i kaje se oda zla.« ***Joilo 2, 1; 2, 15–17. 12. 13.

Velika reforma treba da se sprovede da bi se pripremio jedan narod koji će moći da se održi na dan Božji. Bog je video da mnogi se nazivaju njegovom decom nisu spremni za večnost; i u svojoj milosti on im šalje vest opomene da ih probudi iz njihovog mrtvila i pripremi za Hristov dolazak.

Ova se opomena nalazi u 14. glavi Otkrivenja. Ovde je navedena trostruka anđeoska vest, koju objavljuje nebeska bića. Neposredno zatim dolazi Sin čovečji, »da požnje žito zemaljsko.« Prva vest objavljuje čas suda. Prorok vidi anđela gde leti »posred neba, koji imaše večno evanđelje da objavi

onima koji žive na zemlji, i svakome plemenu i jeziku i koljenu i narodu. I govoraše velikim glasom; bojte se Boga i podajte mu slavu, jer dođe čas suda njegova; i poklonite se onome koji je stvorio nebo i zemlju i more i izvore vodene.« ***Otkrivenje 14, 6. 7.

Ova vest sačinjava deo »večnog evanđelja.« Propovedanje evanđelja nije povereno anđelima, nego ljudima. Nebeski anđeli upravljaju tim delom; oni vode veliki pokret namenjen da donese spasenje ljudskom rodu, ali samo propovedanje obavljaju sluge Boga živoga na zemlji.

Ovu opomenu trebalo je da objave svetu verni ljudi, koji su bili poslušni uputstvima Svetog Duha i poukama njegove Reči. Ovi ljudi su pazili na »najpouzdaniju proročku reč«, koju apostol Petar upoređuje sa »svetiljkom koja svetli u tamnome mestu, dok se dan ne pojavi i Danica se ne rodi u srcima vašim.« ***2. Petrova 1, 19. Oni su tražili poznavanje Boga više nego sve zakopano blago, i cenili su ga više nego sve srebro i zlato. ***Priče 3, 14. Njima je Gospod otkrio velike stvari o carstvu Božjem. »Tajna je Gospodnja u onih koji ga se boje, i zavet svoj javlja im.« ***Psalam 25, 14.

Nisu učeni teolozi imali poznanje u toj istini, niti su je oni propovedali. Da su bili verni stražari, da su marljivo i sa molitvom proučavali Pismo, oni bi poznali vreme noći: kroz proročku reč upoznali bi događaje koji treba da se zbudu. Ali oni to nisu učinili, i zbog njihove ravnodušnosti vest je poverena poniznijim ljudima. Isus je rekao »Hodite dok videlo imate dok vas tama ne obuzme.« ***Jovan 12, 35. Oni koji se odvrate od videla koje im je Bog dao, ili koji zanemare da ga traže dok im je na dohvatu, biće ostavljeni u tami. Isus izjavljuje: »Ko ide za mnom, neće hoditi po tami, nego će imati videlo života.« ***Jovan 8, 12. ko iskreno traži volju Božju i živi po svetlosti koju ima, primiće još veću svetlost; toj duši biće poslata zvezda posebnog sjaja da je vodi u svaku istinu.

U vreme prvog Hristovog dolaska sveštenici i književnici svetog grada, kojima je bio poveren sveti zalog Božjih proročanstava, mogli su prepoznati znake vremena i propovedati dolazak obećanog Mesije. Prorok Mihej je označio mesto Hristovog rođenja, a Danilo je objavio vreme kad će se Mesija pojaviti. ***Mihej 5, 2; ***Danilo 9, 25. Bog je ta proroštva poverio jevrejskim vođama. Oni se nisu mogli opravdati što nisu znali i što nisu objavili narodu da je dolazak Mesijin pred vratima. Njihovo neznanje je bilo posledica grešne nemarnosti. Jevreji su podizali spomenike ubijenim prorocima, a svojim ugađanjem velikih ljudima ovog sveta davali su počast slugama sotone. Obuzeti svojim častoljubljem i borbama za položaj i vlast, sasvim su izgubili iz vida Božju čast, koju im je ponudio Car neba.

Sa dubokim poštovanjem i velikim zanimanjem izraleske vođe trebalo je da pročavaju mesto, vreme i okolnosti najvećeg događaja u istoriji sveta – dolazak Sina Božjeg na spasenje čoveka. Sav narod trebalo je da bude budan i da čeka da prvi poželi dobrodošlicu Otkupitelju sveta. Ali šta vidimo? U Vitlejemu su dva umorna putnika, počevši od nazaretskih brežuljaka, celom dužinom uske ulice sve do istačnog kraja grada, uzalud tražila odmor i prenoćište. Nijedna vrata se nisu otvorila da ih prime. Napokon su našli utočište u bednom zaklonu namenjenom stoci, i tu se rodio Spasitelj sveta.

Anđeli su videli slavu koju je Sin Božji delio sa Ocem na nebu pre postanja sveta, i oni su sa živim interesiranjem očekivali njegov dolazak na zemlju, gledajući u njemu najradosniji događaj za sve narode. Četa anđela bila je određena da objavi dolazak Mesiji onima koji su se pripremili da tu vest prime i da je radosno objave stanovnicima zemaljskim. Hristos se toliko ponizio da je uzeo na sebe ljudsku prirodu: trebalo je da na sebe uzme neizmernu težinu stradanja i da svoju dušu položi u otkup za greh; ipak, anđeli su želeli da Sin Svevišnjega, i pored svoga poniženja dođe u krilo ljudske porodice sa dostojanstvom i slavom koja odgovara u njegovom položaju. Hoće li se zemaljski

velikaši sakupiti u Jerusalimu da pozdrave i njegov dolazak? Hoće li ga legije anđela predstaviti narodu koji ga je čekao?

Jedan anđeo je posetaio zemlju da vidi da li se ljudi pripremaju da dočekaju Isusa. Ali nije primetio nikakav znak očekivanja, nije čuo nikakav glas hvale i slave zato što je dolazak Mesije bio pred vratima. Aneđeo je neko vreme lebdio iznad izabranog grada i iznad hrama gde se vekovima otkrivala Božja prisutnost, ali i tu je vladala ista ravnodušnost. sveštenici, u svojoj raskoši i oholosti, prinosili su u hramu oskvrnjene žrtve. Fariseji su držali narodu glasne govore i izgovarali hvalisave molitve. Ni u carskim palatama, ni na skupovima filozofa, ni u školama rabina – nigde niko nije mario za događaj koji je nebo ispunio radošću i pesmama hvale što će se Spasitelj čovečanstva uskoro pojaviti na zemlji. Nigde se nije mogao primetiti nikakav znak da se očekuje Hristov dolazak; niko se nije spremao da primi Kneza života. Iznenađen, nebeski vesnik se upravo spremao da se sramotnim izveštajem vrati na nebo, kad najednom spazi grupu pastira, koji su noću čuvali svoja stada i koji su, posmatrajući zvezdano nebo, pričali o proročanstvima o Mesiji koji treba da dođe na zemlju i čeznuli za dolaskom. Otkupitelja sveta. To su bili ljudi koji su bili spremni da prime vest sa neba. Iznenada pojavio im se anđeo i objavio im radosnu vest. Ravnica je bila poplavljena nebeskom slavom; tada se pojavilo mnoštvo anđela, i kao je da je radost bila suviše velika da bi je mogao objaviti samo jedan nebeski vesnik, mnoštvo glasova zapevalo je pesmu koju će jednoga dana pevati izabrani iz svih naroda: »Slava na visini Bogu, i na zemlji mir, među ljudima dobra volja.« ***Luka 2, 14.

Kolike pouke sadrži ova divna istorija o Vitlejemu. Koliki je to ukor za našu nevernost, oholost i sebičnost! Kolika je to opomena da se čuvamo da ne bismo zbog svoje ravnodušnosti bili nesposobni da razlikujemo znake ovog vremena i da tako ne poznamo dan svoga pohođenja!

Nebeski vesnici nisu samo na judejskim brežuljcima među skromnim pastirima našli ljude koji su čekali dolazak Mesije. I među neznabošcima bilo je takvih koji su čekali Mesiju. To su bili filozofi sa istoka, mudri, bogati i plemeniti ljudi. Ovi mudraci su proučavali prirodu i prepoznali su Boga u njegovim delima. U jevrejskim spisima su pronašli proročanstvo o »zvezdi koja će izaći od Jakova«, i nestrpljivo su očekivali dolazak onoga koji treba da bude ne samo »uteha Izrailja« nego i »svetlost koja obasjava neznabošce« i »spasenje svim narodima do kraja zemlje.« ***Luka 2, 25. 32; ***Dela 13, 47. Oni su tražili svetlost i svetlost sa nebeskog prestola obasjala je put njihovim koracima. Dok su sveštenici i rabini Jerusalima, povlašteni čuvari i tumači istine, utonuli u tamu, nebo je poslalo zvezdu da vodi ove stranice na mesto rođenja novorođenog Cara.

Isto tako će se Hristos »pojaviti drugi put«, ali ne radi greha, »već na spasenje onima koji ga čekaju.« Kako vest o Spasiteljevom rođenju, tako i vest o Hristovom drugom dolasku nije bila poverena religioznim vođama naroda. Oni su prekinuli vezu sa Bogom, i odbili su nebesku svetlost: zato se ne ubrajaju u broj onih o kojima piše apostol Pavle: »Ali vi, braćo, niste u tami da vas dan kao lupež zastane. Jer ste vi svi sinovi videla i sinovi dana: nismo sinovi noći niti tame.« ***1. Solunjanima 5, 4. 5.

Stražari na zidovima Siona trebali su prvi da prihvate radosnu vest o dolasku Spasitelja; trebali su prvi da objave njegov dolazak i da opomenu narod da se pripremi za njegov dolazak. Ali oni su živeli u ravnodušnosti, sanjali su o miru i sigurnosti, a narod je spavao u svojim gresima. Isus je video svoju crkvu kao nerodnu smokvu, pokrivenu obilnim lišćem, ali bez dragocenog roda. U njoj je bio oblik pobožnosti, spoljašnjo držanje vere, ali nedostajala je istinita poniznost, pokajanje i vera, bez čega nema prave službe Bogu. Mesto rodova Božjeg Duha, tu se ispoljavao suv oholosti, formalizma, prazne slave, sebičnosti i nasilja. Crkva koja se sve više udaljavala od Boga, zatvorila je oči pred znacima vremena. Bog nije nju napustio; nije on odstupio od svoje vernosti, nego je ona

odstupila od njega i odvojila se od njegove ljubavi. Pošto ona nije ispunila date uvete, Bog nije mogao da ispuni ni obećanja koja joj je dao.

Neminovne posledice moraju doći kad se ne ceni videlo i prednosti koje Bog pruža. Čim crkva prestane da živi u videlu, čim zanemari da prihvati zark svetlosti i ispuni svaku dužnost, religija se neizbežno svodi na formalizam, i duh prave pobožnosti nestaje. Ova istina se više puta obistinila u crkvenoj istoriji. Bog traži od svog naroda dela vere i poslušnosti, koja odgovaraju primljenim blagoslovima i prednostima. Poslušnost iziskuje žrtve i krst; to je razlog zašto mnogi tobožnji Hrišćani nisu voljni da prime videlo koje im nebo šalje i, kao nekada Jevreji, ne mogu poznati vreme svog pohođenja. (***Luka 19, 44). Zbog njihove oholosti i njihovog neverstva, Bog ih je napustio i otkrio svoju istinu onima koji, kao vitlejemski pastiri i mudraci sa Istoka, paze na svaki zračak videla koji im je dat.

18. JEDAN AMERIČKI REFORMATOR

Jedan čestit i pošten zemljoradnik, koji je posumnjao u božansko poreklo Svetog pisma, ali je ipak iskreno želeo da upozna istinu bio je od Boga izabran da zauzme važno mesto u propovedanju drugog Hristovog dolaska. Kao mnogi drugi reformatori, i Vilijam Miler u svojoj mladosti borio se sa siromaštvom i na taj način se naučio samoodricanju. Članovi porodice kojoj je pripadao odlikovali su se nazavisnim i slobodoumnim duhom, istrajnošću i iskrenom ljubavlju prema domovini, a to su bile gavne crte i njegovog karaktera. Njegov otac bio je kapetan u revolucionarnoj vojsci, i žrtve koje je podnosio u borbama, kao i stradanja tog burnog vremena bili su uzrok teškim prilikama u prvim godinama Milerovog života.

Bio je zdrave i čvrste telesne građe i već u svome detinjstvu pokazivao je izvanredne umne sposobnosti. A kad je odrastao, to se još više opažalo. Njegov je duh bio aktivan i uravnotežen, i on je bio veoma željan znanja. Iako nije uživao preimućstvo višeg školskog obrazovanja, ipak su ga njegova ljubav prema učenju i navika dugokog razmišljanja kao i oštrog zapažanja učinile čovekom zdravog rasuđivanja i širokih pogleda. Odlikovao se besprekornim moralnim karakterom, uživao je dobar glas, i svi su ga poštovali zbog njegove čestitosti, marljivosti i plemenitosti. Svojim radom i trudom još od rane mladosti zarađivao je sredstva za svoje izdržavanje, i u isto vreme je nastavio da uči. Sa uspehom je obavljao različite građanske i vojne dužnosti, i izgledalo je da mu je otvoren put ka bogatstvu i časti.

Njegova majka bila je iskrena i pobožna, i on je u svom detinjstvu primio religiozni odgoj. Ali, kao mladić, zapao je u društvo deista, čiji je uticaj na njega bio to veći što su to bili većinom dobri građani, ljubazni i plemeniti ljudi, čiji je karakter u izvesnoj meri bio formiran pod uticajem Hrišćanske sredine u kojoj su živeli. Vrline koje su im pribavljale poštovanje i poverenje drugih dugovali su Bibliji, pa ipak su ove svoje darove toliko iskvarili da su vršili uticaj suprotan Božjoj reči, Druženje s tim ljudima učinilo je da je Miler prihvatio njihove poglede. Uobičajeno tumačenje Svetog pisma stvaralo mu je nesavladive teškoće, ali ni njegova nova vera, u kojoj je odbacio Bibliju, nije mu pružala ništa bolje što bi moglo zameniti njeno mesto, i on nije bio nimalo zadovoljan. Ipak, tih pogleda držao se dvanaest godina. Međutim, u njegovoj trideset i četvrtoj godini Sveti Duh probudio je njegovu savest i osvedočio ga u njegovu grešnost. U svojoj dosadašnjoj veri nije nalazio nikakve garancije za sreću iza groba. Budućnost mu je izgledala tamna i strašna. Govoreći kasnije o svojim osećanjima iz ovog vremena on kaže:

»Pomisao o uništenju bila mu je ledena, grozna; smatrao sam da će budući sud doneti svima sigurnu propast. Nebo nad mojom glavom bilo je bakar, a zemlja pod mojim nogama kao gvožđe. Pitao sam se šta je večnost. Zašto se smrt pojavila? Što sam više pokušavao da to razumem, sve sam manje shvatao. Pokušao sam da ne mislim na to, ali nisam mogao savladati uzrok tog osećanja. Gunđao sam i tužio se, ali nisam mogao savladati svoje misli. Osećao sam se duboko žalostan, ali nisam razmio uzrok tog osećanja. Gunđao sam i tužio se, ali nisam zapravo ništa znao kako i gde da nađem ono što je pravo. Jadikovao sam bez ikakve nade.«

U ovom stanju nalazio se nekoliko meseci. »Iznenada«, veli on, »u mom umu se živo pojavio lik Spasitelja. Činilo mi se postoji jedno biće, tako dobro i puno sažaljenja, koje se samo ponudilo kao otkup za naše prestupe, i tako nas oslobodilo od kazne za greh. Odmah sam osetio koliko bi moralo biti drago takvo biće, i pomislio sam da bih se tom biću mogao baciti u naručje i pouzdati se u njegovu milost. Ali odmah se pojavilo pitanje: Kako se može dokazati da postoji takvo biće?

Razumeo sam da izvan Biblije ne mogu naći nikakav dokaz o postojanju takvog Spasitelja ili budućeg života…

Video sam da Biblija govori baš o takvom Spasitelju kakav je meni potreban; čudio sam se kako može jedna knjiga koja nije nadahnuta od Boga da iznosi načela koja tako potpuno odgovaraju potrebama jednog palog sveta. Bio sam primoran da priznam da je Sveto Pismo Božje otkrivenje. U njemu sam našao radost, i Isus je postao moj prijatelj. Spasitelj je za mene postao »prvi između deset hiljada«, a Sveto Pismo, koje mi se ranije činilo tamno i puno protivrečja, postalo je »svetiljka nozi mojoj i svetlost stazi mojoj.« Moj je duh našao mir i zadovoljstvo. Uvideo sam da je Gospod Bog stena usred okeana života. Sada sam počeo ozbiljno proučavati Bibliju, i mogu reći da sam je proučavao s velikom radošću. Uverio sam se da mi ni polovina njenog sadržaja nije do sada bila poznata. Čudio sam se zašto ranije nisam video njenu lepotu i slavu, i nisam shvatao kako sam je mogao odbaciti. Našao sam otkriveno sve za čime sam od srca čeznuo i lek za svaku bol svoje duše. Izgubio sam volju da čitam druge knjige, i trudio sam se da tražim mudrost od Boga.«[263]

Miler je javno priznao svoju veru u religiju koju je nekada prezirao. Ali njegovi neverni drugovi nisu oklevali da mu iznesu sve one dokaze koje je on sam ranije tako često navodio protiv božanskog porekla Biblije. On tada još nije bio kadar da im odgovori, ali je došao do zaključka: ako je Biblija Božje otkrivenje, onda u njoj ne sme biti protivrečnosti; i pošto je data čoveku za proučavanje, mora da je prilagođena njegovom razumevanju. Odlučio je da sam prouči Sveto Pismo i da vidi da li se mogu dovesti u međusobni sklad njegove prividne protivrečnosti.

Nastojao je da se oslobodi svih svojih ranijih mišljenja i upoređivao je, bez ikakvog komentara, jedan biblijski stih sa drugim, služeći se pri tome jedino navedenim paralelnim mestima i biblijskim rečnikom. Nastavio je svoje proučavanje određenim i sistematskim načinom, počevši s Prvom knjigom Mojsijevom, čitajući stih po stih; nije hteo ići dalje dok mu smisao raznih stihova nije bio toliko jasan da ga više ništa nije zbunjivalo. Ako je našao koji nejasni stih, imao je običaj da ga upoređuje sa drugim stihovima koji su bili ma u kakvoj vezi sa tim predmetom. Ispitivao je osnovno, istorijsko-gramatičko značenje svake reči u sklopu celog biblijskog teksta; i kad je video da se njegovo mišljenje slaže sa sličnim stihovima, onda je nestajalo svake teškoće. Tako je postupao kad je nailazio na teško razumljiva mesta; i uvek je na nekom drugom mestu Svetog pisma nailazio razjašnjenje. Pošto je ozbiljnom molitvom tražio božansku mudrost, postalo mu je jasno ono što mu je ranije izgledalo tamno. Iskusio je istinitost reči psalmiste: »Reči tvoje kad se jave prosvetljuju i urazumljuju proste.« ***Psalam 119, 130.

Sa velikim zanimanjem proučavao je knjigu proroka Danila i Otkrivenje, služeći se istim metodom objašnjavanja kao i u drugim knjigama Pisma, i pronašao je, na svoju veliku radost, da se proročki simboli mogu razumeti. Video je da su se ispunjena proročanstva ispunila doslovno; da sve različite slike, metafore, parabole itd., ili su neposredno objašnjene, ili su na drugim mestima iznete jasnije, i ako se na ovaj način objašnjavaju, mogu se doslovno razumeti. On veli: »Na taj način sam se uverio da je Biblija sistem otkrivenih istina, dat tako jasno i jednostavno da niko, ma koliko bio neuk, ne može da zastrani.«[264] Proučavajući velika proročanstva, otkrivala mu se karika za karikom velikog lanca istine, čime je bio nagrađen njegov trud. Nebeski anđeli su upravljali njegovim mislima i pomagali mu da razume Pismo. Sudeći o proročanstvima koja treba u budućnosti da se ispune po načinu kako su se proročanstva ispunjavala u prošlosti, zaključio je da mišljenje koje je vladalo u

[263] S. Bills, Memoirs of W. Miller, str. 65–67.

[264] Ibid., str. 70.

narodu o duhovnom Hristovom carstvu – o zemaljskom hiljadugodišnjem carstvu pre svršetka sveta – nema osnova u Božjoj Reči. Ta nauka koja uči o hiljadugodišnjem carstvu pravde i mira pre ličnog Hristovog dolaska, potisla je daleko u budućnost strahote Gospodnjeg dana. Ovakvo učenje može se nekim sviđati, ali ono se protivi nauci Hristovoj, i njegovih apostola, jer su oni učili da će »pšenica i kukolj rasti zajedno do žetve«; da će »zli ljudi i varalice napredovati na gore, varajući i varajući se«; »da će u poslednje dane natati vremena teška«; i da će carstvo tame postojati do dolaska Gospodnjeg, kada će ga Gospod Isus uništiti »duhom usta svojih i iskoreniti svetlošću dolaska svojega«. (***Matej 13, 30. 38–41; ***2. Timotiju 3, 13. 1; ***2. Solunjanima 2, 8.)

Apostolska crkva nije verovala u obraćenje celog sveta i nije propovedala uspostavljanje Hristove duhovne vladavine. Ta je nauka prihvaćena tek u početku 18. veka. Kao svaka druga zabluda, i ona je imala svoje posledice. Ona je učila ljude da očekuju dolazak Gospodnji u dalekoj budućnosti i tako ih je odvraćala da ne obrate pažnju na znake koji su objavljivali njegov dolazak. Ona je izazvala osećanje bezbrižnosti i sigurnosti, ali sasvim neosnovano, i mnogi su bili zavedeni da zanemare potrebnu pripremu za susret sa svojim Gospodom.

Miler je našao da Sveto Pismo jasno uči o doslovnom i ličnom Hristovom dolasku. Pavle kaže: »Sam Gospod sa zapovešću, s glasom arhanđelovim i s trubom Božjom sići će s neba.« ***1. Solunjanima 4, 16. I Spasitelj izjavljuje: »I ugledaće Sina čovečjega gde ide na oblacima nebeskim sa silom i slavom velikom.« »Jer kao što munja izlazi od istoka i pokazuje se do zapada, takav će biti dolazak Sina čovečjega.« ***Matej 24, 30. 27. Sva nebeska vojska će ga pratiti. A kad dođe Sin čovečji u svojoj slavi, i svi sveti anđeli s njime… i poslaće anđele svoje s velikim glasom trubnim; i sabraće izabrane njegove.« ***Matej 25, 31, 32: 24, 31.

Prilikom njegovom dolaska mrtvi pravednici će ukrsnuti, a živi pravednici će se preobraziti. Pavle kaže: »Svi nećemo umreti, a svi ćemo se pretvoriti, ujedanput, u trenuću oka, na zvuk poslednje trube; jer će zatrubiti, i mrtvi će ustati neraspadljivi, i mi ćemo se pretvoriti. Jer ovo raspadljivo treba da se obuče u neraspadljivo, i ovo smrtno da se obuče u besmrtnost.« ***1. Korinćanima 15, 51–53. A u svojoj poslanici Solunjanima, pošto je opisao Hristov dolazak, on veli: »Mrtvi u Hristu vaskrsnuće najpre; a potom mi živi, koji smo ostali, zajedno s njima bićemo uzeti u oblake na susret Gospodu na nebo, i tako ćemo svagda s Gospodom biti.« ***1. Solunjanima 4, 16. 17.

Božji narod ne može primiti carstvo dok Hristos lično ne dođe. Spasitelj je rekao: »A kad dođe Sin čovečji u slavi svojoj i svi sveti anđeli s njime, onda će sesti na prestolu slave svoje. I sabraće se pred njim svi narodi, i razlučiće ih između sebe kao pastir što razlučuje ovce od jaraca. I postaviće ovce s desne strane sebi, a jarce s leve. Tada će reći car onima što mu stoje s desne strane: hodite, blagosloveni Oca mojega, primite carstvo, koje vam je pripravljeno od postojanja sveta.« ***Matej 25, 31–34. Iz navedenih stihova smo videli da će prilikom Hristovog dolaska mrtvi vaskrsnuti neraspadljivi, a živi će se preobraziti. ovim velikim preobraženjem će biti osposobljeni da prime carstvo; jer Pavle veli: »Telo i krv ne mogu naslediti carstva Božjega, niti raspadljivost nasleđuje naraspadljivost.« ***1. Korinćanima 15, 50. U sadašnjem stanju čovek je smrtan, raspadljiv, a Božje carstvo je neraspadljivo, večno. Zato čovek u svom sadašnjem stanju ne može ući u Božje carstvo. Ali kad Isus bude došao, on će svom narodu dati besmrtnost, i tada će ih pozvati da prime carstvo, kojega su do sada bili samo naslednici u veri.

Ova i druga mesta u Svetome pismu osvedočila su Milera da događaji koji se obično stavljaju pre Hristovog dolaska – kao na primer sveopšte carstvo mira i uspostavljanje Božjeg carstva na zemlji – u stvari dolaze posle Hristovog dolaska. Dalje; primetio je da svi znaci vremena, i prilike u svetu, odgovaraju proročkim opisima poslednjih dana. Iz samog proučavanja Svetgo pisma morao je da

zaključi da se vreme, određeno našoj zemlji u njenom sadašnjem obliku, približava svome kraju.

»Drugi dokaz koji je za mene bio od velike važnosti«, rekao je on, jeste biblijska hronologija. Pronašao sam da su se proročeni događaji, koji su se u prošlosti ispunili, dogodili u vreme određeno od Boga. Tako je do potopa trebalo da prođe sto i dvadeset godina. (***1. Mojsijeva 15, 13). Tri dana koje su faraonov peharnik i hlebar videli u snu (***1. Mojsijeva 14, 34); tri i po godine gladi (***1. Carevima 17, 1); sedamdeset godina ropstva (***Jeremija 25, 11); sedam godina Nabuhodonosorovih (***Danilo 4, 13–16); sedamdeset nedelja određenih za Jevreje (***Danilo 9, 24–27) – svi ovi događaji, određeni proročkim vremenom ispunili su se prema proročanstvu.«[265]

Kad je tako u toku ovog proročanstva pronašao neko proročko vreme koje se, po njegovom mišljenju, odnosilo na Hristov drugi dolazak, on je ta proročka vremena smatrao kao određena vremena, koja je Bog unapred objavio »na usta svojih svetih proroka.« »Što je tajno«, rekao je Mojsije, »to je Božje, ali što je otkriveno, to je naše i sinova naših do veka.« ***5. Mojsijeva 29, 29. preko proroka Amosa Gospod kaže da on »ne čini ništa a da tajne svoje ne otkrije slugama svojim prorocima.« ***Amos 3, 7. Oni koji proučavaju Bibliju mogu dakle sa sigurnošću očekivati da će u njoj pronaći jasno objavljene velike događaje, koji će se zbiti u ljudskoj istoriji.

»Uverivši se potpuno«, piše Miler, »da je ‚sve Pismo od Boga dano' korisno; da ono nije proizvod čovečje volje, već da su ‚nadahnuti od Božjeg Duha pisali sveti Božji ljudi', i da je ono napisano, za našu nauku, da trpljenjem i utehom Pisma nad imamo', ja nisam mogao hronološki deo Biblije da smatram manje vrednim od ostalih njenih delova. Zato sam osećao da u svom nastojanju da razumem ono što je Bog u svojoj milosti našao za dobro da nam otkrije, nemam prava zanemarivati proročke vremenske odseke.«

Proročanstvo koje je izledalo da najjasnije otkriva vreme Hristovog drugog dolaska bilo je proročanstvo proroka Danila 8, 14; »Do dve hiljada i tri stotine dana i noći, tada će se svetinja očistiti.« Držeći se svog pravila da Božju Reč uzima za njenog vlastitog tumača, Miler je pronašao da u proročkim simbolima jedan dan predstavlja jednu godinu (***4. Mojsijeva 14, 34; ***Jezekilj 4, 6). Zatim je uvideo da se vremenski odsek od dve hiljade i tri stotine proročkih dana, ili doslovnih godina, proteže daleko preko vremena milosti, određenog za Jevreje, i da se prema tome ne odnosi na čišćenje jevrejske zemaljske svetinje. Miler se držao opšte prihvaćenog mišljenja da je u Hrišćanskoj eri zemlja svetište, i zato je zaključio da očišćenje svetinje, proročeno u ***Danilo 8, 14, znači očišćenje zemlje vatrom prilikom Hristovog drugog dolaska. Ako bi se pronašla prava polazna tačka za dve hiljade i tri stotine dana, zaključio je on, lako bi se moglo odrediti i vreme drugog Hristovog dolaska. Na taj način otkrilo bi se vreme onog velikog svršetka, »vreme kad će se završiti sadašnje stanje« sa svojom ohološću i silom, sa svojim sjajem i taštinom, bezbožnošću i nasiljem«, i kada će se »oduzeti prokletstvo sa zemlje, a smrt biti uništena, kad će se dati plata slugama tvojim porocima i svetima i onima koji se boje imena tvojega, i tad će biti pogubljeni oni koji zemlju pogubiše.«[266]

Miler je nastavio da istražuje proročanstva sa novom i još većom ozbiljnošću, i posvetio je čitave dane i noći proučavanju onoga što mu se činilo da ima veliku važnost i posebno značenje. U osmoj glavi proroka Danila nije mogao pronaći polaznu tačku da dve hiljade i tri stotine dana; iako je anđeo Gabrijel dobio nalog da objasni Danilu viđenje, ipak mu je dao samo delimično objašnjenje. Kada je prorok gledao strašno progonstvo koje će naići na crkvu, izgubio je telesnu nsagu. Nije mogao više

[265] Ibid., str. 74. 75.

[266] Ibid. str. 76.

da izdrži, i anđeo ga je za neko vreme ostavio. »Tada je Danilo iznemogoh, i bolovah neko vreme. I čudih se utvari, ali je razumeh.« ***Danilo 8, 27.

Ali Bog je zapovedio svome poslaniku: »Gabrijele, objasni mu viđenje!« Ova zapovest se morala izvršiti, i zato se anđeo kasnije vratio k Danilu i rekao mu: »Danilo, sada iziđoh, da te urazumim«, – »zato slušaj reč i razumej utvaru.« ***Danilo 9, 22. 23. U pomenutom viđenju osme glave ostala je neobjašnjena samo jedna tačka, i to odsek od 2300 dana, zato se anđeo pri svom povratku zadržao isključivo na pitanju vremena:

»Sedamdeset je nedelja određeno tvome narodu i tvome gradu svetome… Zato znaj i razumej; otkad iziđe reč da se jerusalim opet sazida do pomazanika vojvode biće sedam nedelja, i šezdeset dve nedelje da se opet pograde ulice i zidovi, i to u teško vreme. A posle te šezdeset i dve nedelje pogubljen će biti pomazanik i ništa mu neće ostati… I utvrdiće zavet s mnogima za nedelju dana, a u polovinu nedelje ukinuće žrtvu i prinos.« ***Danilo 9, 24–27.

Anđeo je bio poslat Danilu s naročitom svrhom da mu objasni ono što nije razumeo iz viđenja u osmoj glavi, a to je izveštaj u pogledu vremena: »Do dve hiljade i tri stotine dana i noći, tada će se svetinja očistiti.« Pošto je anđeo pozvao Danila: »Zato slušaj reč i razumej utvaru«, nastavio je: »Sedamdeset je nedelja određeno tvome nardou i tvome gradu svetome«. Reč »određeno« znači doslovno »odsečeno«. Anđeo razjašnjava da je sedamdeset nedelja, što znači 490 godina, odsečeno, i da se one odnose samo na Jevreje. Ali od čega su one bile odsečene? Pošto je period od 2300 dana jedini period koji se spominje u osmoj glavi, to je sedamdeset sedmica moralo biti odsečeno od tog perioda. To znači da su sedamdeset sedmica deo 2300 dana, i da ta dva sijela počinju u isto vreme. Sedamdeset nedelja, prema anđelovom razjašnjenju, morale su početi u vreme izdavanja zapovesti da se Jerusalim opet sazida. Kad bi se mogao utvrditi datum ove zapovesti, onda bi se našla polazna tačka velikog vremenskog odseka od 2300 dana.

Ova se zapovest nalazi u sedmoj glavi Ezdrine knjige. (***Jezdra 7, 12–26.) Artakserks, car persijski, izdao je ovu odluku u njenom konačnom obliku 457. godine pre Hrista. U ***Jezdri 6, 14 kaže se da je dom Gospodnji u Jerusalimu bio sagrađen »po zapovesti Kira, Darija i Artakserksa, careva persijskih.« Ova tri cara izdala su, potvrdila i upotpunila dekret, tako da je taj dekret, prema proročanstvu, označavao početnu točku 2300 dana. Ako se uzme 457. pre Hrista, kada je dekret bio upotpunjen, kao vreme izdavanja dekreta, vidi se da se ispunila svaka pojedinost proročanstva u pogledu sedamdest sedmica. (Vidi Ist. dodatak).

»Otkad iziđe reč da se Jerusalim opet sazida do pomazanika vojvode biće sedam nedelja i šezdeset dve nedelje«, – to jest, šezdeset i devet nedelja ili 483. godine. Artakeseksova zapovest stubila je na snagu u jesen 457. godine pre Hrista. Ako se 483. godine računaju od ove polazne tačke, onda se one protežu do 27. godine posle Hrista. U to vreme proročanstvo se ispunilo. Reč »Mesija« znači »Pomazanik« ili »Hrist«. U jesen dvadeset i sedme godine Jovan je krstio Hrista, i Hristos je primio pomazanje Svetoga Duha. Apostol Petar svedoči da je Isusa iz Nazareta »Bog pomazao Svetim Duhom i silom«. ***Dela 10, 38. I sam Spasitelj govori: »Duh je Gospodnji na meni, zato me pomaza Bog da objavim radosnu vest siromasima.« ***Luka 4, 18. Posle svog krštenja pošao je Isus u Galileju »propovedajući evanđelje o carstvu Božjem, i govoreći: ispunilo se vreme.« ***Marko 1, 14. 15.

»I utvrdiće zavet s mnogima za nedelju dana.« »Nedelja«, o kojoj je ovde reč, jeste poslednja nedelja u vremenskom odseku od sedamdeset nedelja; to je poslednjih sedam godina vremenskog odseka određenog Jevrejima. U to vreme, koje se proteže od 27. 34. godine posle Hrista, Isus je najpre lično, a zatim preko svojih učenika slao evanđeoski poziv naročito Jevrejima. kad su apostoli

pošli da objave radosnu vest o carstvu, Isus im je dao uputstvo: »Na put neznabožački ne idite, i u grad samarićanski ne ulazite; nego idite k izgubljenim ovcama doma Izraelova.« ***Matej 10, 5. 6.

»A u polovini nedelje ukinuće žrtvu i prinos.« Godine 31. posle Hrista, tri i po godine nakon svog krštenja, Spasitelj je bio razapet. Sa velikom žrtvom, prinetom na Golgoti, završio se period prinošenja žrtava, koje su u toku od četiri hiljade godina ukazivale na buduće Božje Jagnje. Sada je senka postala stvarnost, i zato je trebalo da prestanu sve žrtve i prinosi ceremonijalnog zakona.

Sedamdeset nedelja, ili 490 godina, određenih Jevrejima, ističu, kao što smo videli, 34. godine posle Hrista. U to vreme, odlukom jevrejskog Sinedriona, ovaj je narod konačno odbacio evanđelje kamenovanjem Stefana i progonjenjem Hristovih sledbenika. Otada se vest spasenje nije više ograničavala na izabrani narod, već se počela objavljivati celom svetu. Učenici, koji su zbog progonstva morali pobeći iz Jerusalima, »prolazili su propovedajući reč.« »Filip, sišavši u grad samarijanski, propovedaše im Hrista.« Petar, vođen od Boga, otkrio je evanđelje kapetanu iz Cezareje, pobožnom Korneliju; a revni Pavle, koji je bio pridobijen za Hristovu veru, dobio je nalog da odnese radosnu vest »daleko neznabošcima.« (***Dela 8, 4. 5; 22, 21).

Tako se svaki deo ovog velikog proročanstva jasno ispunio. Sedamdeset nedelja, koje su bez ikakve sumnje otpočele 457. godine pre Hrista, završile su se 34. godine posle Hrista. Polazeći od navedenog datuma, nije teško naći svršetak 2300 dana, ostaje nam još 1810 dana. Po svršetku 490 dana, ima još da se ispuni 1810 dana. Računajući od 34. godine posle Hrista, preostalih 1810 godina dosežu do 1844. godine. Prema tome, 2300 dana iz Danila 8, 14 svršavaju se 1844. godine. Posle isticanja tog velikog proročkog vremena, po svedočanstvu Božjeg anđela, »svetinja će se očistiti.« Na taj način bilo je tačno utvrđeno vreme očišćenja svetinje, koji je događaj, kako se inače verovalo, imao da nastupi u vreme drugog Hristovog dolaska.

Miler i njegovi suradnici verovali su u početku da će 2300 godina isteći u proleće 1844. godine, dok je proročanstvo upućivalo na jesen iste godine. Krivo razumevanje ove tačke prouzrokovalo je razočarenje i uznemirenje kod onih koji su prihvatili prvi datum kao vreme Hristovog dolaska. Ali to nije ništa utecalo na snagu dokaza da se 2300 dana svršavaju 1844. godine, i da će se tada zbiti veliki događaj očišćenja svetinje.

Kada se bio predao pročavanju Svetog pisma da bi dokazao da je ono Božje otkrivenje, Miler ni najmanje nije očekivao da će ga to dovesti do zaključka do kojega je sada došao. On je i sam jedva mogao verovati u rezultat svoga istraživanja. Ali biblijski dokaz bio je tako jasan i jak da ga nije mogao odbaciti.

On je dve godine proveo u pročavanju Biblije, kada je 1818. godine došao do svečanog zaključka da će otprilike za dvadeset i pet godina Hristos doći da izbavi svoj narod. »Nije potrebno, kaže Miler, »da govorim o radosti koja je ispunila moje srce pri pomisli na svečanu budućnost i o silnoj čežnji moje duše da imam udela u radosti otkupljenja. Sada mi je Biblija postala jedna nova knjiga. Ona je bila pravo uživanje za moj duh. Sve što mi je u njenoj nauci bilo nejasno, tajanstveno i mračno, sada je razgnala silna svetlost koja me obasjala sa njenih svetig stranica. O kako mi je istina sada izgledala sjajna i slavna! Nestale su sve protivrečnosti i nedoslednosti koje sam ranije nalazio u Bibliji. Iako je još uvek bilo mnogo stihova koje nisam potpuno razumeo, ipak je toliko svetlosti zračilo iz nje da rasvetli moju do tada pomračenu dušu da sam proučavajući Sveto Pismo osećao takvo ushićenje kakvo kakvo nikad nisam verovao da ću osetiti ako ga budem pročavao.«[267]

Svečano uverenje da će se za kratko vreme zbiti tako veličanstveni događaj, koji proriče Sveto

[267] Ibid. str. 76. 77.

Pismo, probudilo je u meni neodoljivo pitanje: Šta je moja dužnost prema svetu u pogledu ovih očevidnih dokaza koji su potresli moju dušu.[268] Miler je osećao da je njegova dužnost da i drugima saopšti videlo koje je primio. Očekivao je da će bezbožnici pružiti otpor, ali verovao je da će se svi Hrišćani obradovati nadi što će moći sresti Spasitelja koga ljube. Jedino se bojao da će mnogi u velikoj radosti zbog oslobođenja koje će uskoro nastupiti prihvatiti tu nauku ne ispitujući dovoljno stihove Pisma koji dokazuju tu istinu. Još uvek je oklevao da svoje uverenje javno iznese da ne bi, ako je sam u zabludi, i druge doveo u zabludu. To ga je potaklo da još jednom proveri dokaze svojih zaključaka i da pažljivo ispita svaku teškoću koja bi mogla da iskrsne. Uverio se da svi prigovori nestaju pred svetlošću Božje reči, kao što magla nestaje pred sunčevim zracima. Posle pet godina ovakvog proučavanja potpuno se uverio u ispravnost svog stanovištva.

Sada mu se novom snagom namatala dužnost da i druge upozna sa onim što Sveto Pismo, kako je on verovao, jasno uči. rekao je: »Kada sam išao na rad, u ušima mi je stalno odjekivalo: Idi i kaži svetu u kakvoj se opasnosti nalazi. Sledeći biblijski stih neprestano mu je odzvanjalo u mislima: ’Kad rečem bezbožniku: bezbožniče, poginućeš; a ti ne progovoriš i ne opomeneš bezbožnika da se prođe puta svojega; taj će bezbožnik poginuti za svoje bezakonje, ali ću krv njegovu iskati iz tvoje ruke. Ako li ti opmeneše bezbožnika da se vrati sa svoga puta, a on se ne vrati sa svoga puta, on će poginuti za svoje bezakonje, a ti ćeš sačuvati dušu svoju.« ***Jezekilj 33. 8. 9. Osećao sam da bi se mnogi bezbožni pokajali kad bi bili opomenuti; a ako ih ne opomenem, da će se njihova krv tražiti iz moje ruke.«[269]

Počeo je da širi svoje poglede gde god mu se ukazala prilika i moliko se Bogu da bar jedan propovednik oseti njihovu važnost i posveti svoj život širenju te vesti. Ali nije se mogao osloboditi odgovornosti da je objavljivanje opomena njegova lična dužnost. U mislima su mu stalno odjekivale reči. »Idi i objavi to svetu; njihovu krv tražiću iz tvoje ruke.« Čekao je devet godina, i taj teret stalno mu je ležao na duši, dok 1831. godine nije prvi put javno izneo temelje svoga verovanja.

Kao što je jelisij bio pozvan da ostavi svoje volove u polju i primi plašt posvećenja za proročku službu, tako je i Vilijam Miler bio pozvan da napusti svoj plug i otkrije narodu tajne Božjeg carstva. Sa strepnjom je otpočeo to delo, vodeći svoje slušaoce korak po korak kroz proročke odseke do drugog Hristovog dolaska. Pri svakom naporu dobijao je novu snagu i hrabrost, jer je opažao veliko interesovanje koje su izazvale njegove reči.

Miler je odlučio da javno iznese svoje poglede samo zato što su ga na to podsticala njegova braća u veri, i što je u njihovim rečima čuo Božji poziv. Tada je već imao pedeset godina, i nije bio naviknut da javno govori. Tištilo ga je osećanje nesposobnosti za delo koje je pred njim. Ali već od samog početka su njegovi napori za spasavanje duša bili blagosloveni. Posle njegove prve propovedi nastalo je veliko religiozno probuđenje kojom prilikom se obratilo trideset celih porodica, osim dva člana. Odmah je bio pozvan da govori i na drugim mestima, i skoro svuda je njegov rad probudio živo zanimanje za Božju Reč. Grešnici su se obraćali, Hrišćani su bili pokrenuti na veću odanost Bogu, a deisti i nevernici morali su priznati biblijsku istinu i Hrišćansku religiju. Oni među kojima je radio dali su o njemu ovo svedočanstvo: »On zadobija i one ljude na koje drugi čovek ne bi mogao da uteče.«[270] Njegove su propovedi imale za cilj da probude opšte interesovanje za verske stvari i da spreče širenje svetovnog duha i razvrata onog vremena.

---

[268] Ibid. str. 81.

[269] Ibid., str. 92.

[270] Ibid., str. 138.

Gotovo u svakom gradu, kao rezultat njegovih propovedi, obraćalo se po dvadesetak, a negde i stotinu njih. Na mnogim mestima otvarale su mu se razne protestantske crkve; Miler je obično dobijao pozive od propovednika različitih crkava. Njegovo pravilo bilo je da ne govori nigde gde nije pozvan, pa ipak uskoro je uvideo da ne može odgovoriti niti na polovinu molbi koje su mu bile upućene.

Mnogi koji nisu prihvatili njegovo mišljenje u pogledu tačnog vremena drugog Hristovog dolaska, ipak su bili osvedočeni u sigurnost i blizinu njegovog dolaska i u potrebu pripremanja. U nekim velikim gradovima njegove su propovedi učinile izvanredan utisak na narod. Gostioničari su napuštali svoj posao i pretvarali su gostionice u svorane za sastanke; kockarnice su se zatvarale; obraćali su se nevernici, deisti, univerzalisti, čak i propali ljudi, od kojih neki godinama nisu stubili u crkvu. Razne crkve održavale su u svim delovima grada molitvene sastanke u svako doba dana. Poslovni ljudi sakupljali su se u podne na molitvu i zahvaljivanje. To nije bilo neko fanatično uzbuđenje, već je opšte svečano raspoloženje proželo um i srca ljudi. Milerov rad, slično radu reformatora, delovao je više na razum i budio savest negoli što je izazvao uzbuđenje.

Godine 1833. Miler je od baptističke crkve, kojoj je pripadao, dobio dozvolu da propoveda. Mnogi propovednici ove crkve odobravali su njegovo delo, i sa njihovim odobrenjem on ja nastavio svoj rad. Putovao je i stalno propovedao, ali njegov se rad uglavnom ograničavao na Novu Englesku i na centralne države. Više godina je sam plaćao sve svoje troškove, a ni kasnije nije dobijao toliko da bi mogao platiti sav putni trošak za putovanja u razna mesta gde je bio pozvan. Njegov javni rad ne samo da mu nije donosio nikakve materijalne koristi već je teretio njegovo imanje koje se u toku ovog odseka njegovog života stalno smanjivalo. Bio je otac velike porodice, ali pošto su svi živeli skromno i bili marljivi, to je njegovo malo seosko imanje bilo dovoljno kako za njegovo tako i za njihovo izdržavanje.

Godine 1833, dve godine nakon što je Miler počeo objavljivati dokaze o skorom Hristovom dolasku, pojavio se poslednji znak koji je Isus prorekao kao znak svog drugog dolaska. Isus je rekao: »I zvezde će pasti s neba.« ***Matej 24, 29. i Jovan, gledajući u viziji prizore koji će prethoditi danu Gospodnjem, piše: »I zvezde nebeske padoše na zemlju kao što smokva odbacuje pupke svoje kad je veliki vetar zaljulja.« ***Otkrivenje 6, 13. Ovo se proročantvo ispunilo na upadljiv i neobičan način padanjem meteora 13. novembra 1833. godine. To je bio veličanstven prizor padanja zvezda, kakav istorija nije nikad ranije zabeležila. »Cio nebeski svod iznad Sedinjenih Država bio je satima u vatrenom pokretu! Nikad se u toj zemlji, otkako su u nju stubili prvi doseljenici, nije pojavio prirodni fenomen koji bi jedni posmatrali s tolikim divljenjem, a drugi s tolikim strahom i uzbuđenjem.« Mnogi se još živo sećaju tog veličanstvenog i svečanog prizora. Nikad nije pljusak kiše bio gušći nego što je bilo padanje meteora tog dana. Na istoku, zapadu, severu i jugu – svuda se pružala ista slika. Jednom reči, celo je nebo bilo u pokretu. Taj se prizor, kako ga opisuje profesor Siliman u svojim novinama, mogao videti iznad cele Severne Amerike. Počevši od dva sata ujutro pa do jasnog dnevnog svetla nebo je bilo vedro i bez oblaka, a na njemu se mogla posmatrati stalna igra blještavih tela.«[271]

Pero ne može da opiše sjaj tog prizora… ko ga sam nije video, ne može sebi da predstavi njegovu lepotu. Izgledalo je kao da su se sve zvezde skupile u jednoj tačci u blizini zenita, odakle su brzinom munje letel na sve strane horizonta, a ipak se njihov broj nije smanjivao; hiljade su nailazile pravcima

[271] R. M. Devens, op. cit., gl. 28. par. 1–5.

kojima su hiljade već prošle kao da su stvorene za tu priliku.«[272] Nemoguće je bolje predstaviti taj fenomen nego slikom smokve koja, potresena jakim vetrom, odbacuje svoje još zelene plodove.«[273]

U njujorškom časopisu »Journal of Commerce«, od 14. XI 1833. godine izašao je dugačak članak o tom neobičnom prizoru. Tu piše: »Nijedan filozof ni naučenjak, koliko mi je poznato, nije pismeno ni usmeno opisao takav fenomen kao što je jučerašnji. Pre osamnaest vekova jedan prorok ga je tačno prorekao, ako pod izrazom padanje zvezda podrazumevamo padanje meteora, kako je to u doslovnom smislu jedino moguće.

Tako se ispunio poslednji od znakova njegovog dolaska, o kojima je Isus rekao svojim učenicima: »Tako i vi kad vidite sve ovo, znajte da je blizu kod vrata.« ***Matej 24, 33. Posle ovih znakova Jovan je video kako se »Nebo izmače kao knjiga kad se save, i svaka gora i ostrvo s mesta svojih pokrenuše se«, a grešnici su u strahu pokušavali da pobegnu pred dolaskom Sina čovečjega. ***Otkrivenje 6, 12–17.

Mnogi koji su bili očevici pdanja zvezda gledali su na taj prizor kao na znak suda koji će doći – kao »na strašnu sliku, sigurnog preteču, milostiv znak onog velikog i strašnog dana.«[274] Na taj je način pažnja ljudi bila privučena na ispunjenje proročanstva, i tako su mnogi bili podstaknuti da obrate pažnju na vest o Hristovom drugom dolasku.

Godine 1840. jedno važno ispunjenje proročanstva privuklo je pažnju ljudi. Dve godine pre toga Josif Lič, jedan od glavnih propovednika koji su objavljivali drugi Hristov dolazak, objavio je tumačenje devete glave Otkrivenja, koja govori o padu Turskog carstva. Prema njegovom računanju, ova sila trebala je da bude oborena kolovoza 1840. godine. Nekoliko dana pre toga on je pisao: »Ako prihvatimo da se prvi period od 150 godina tačno ispunio pre nego što je Konstantin XI sa dozvolom Turaka stubio na presto, i da 391 godina i petnaest dana počinju svršetkom prvom perioda, onda oni treba da se svrše 11. kolovoza 1840. godine, kad se može očekivati pad otomanske sile u Carigradu. I ja čvrsto verujem da će tako biti…[275]

Tačno u određeno vreme Turska je preko svoga poslanika prihvatila zaštitu velikih evropskih sila, i tako se stavila pod nadzor Hrišćanskih naroda. Ovim događajem se proročanstvo tačno ispunilo. (Vidi Ist. dodatak). Kada je to bilo objavljeno, mnogi su se osvedočili da su ispravna načela tumačenja proročanstva, kako su ih prihvatili Miler u njegovi suradnici, što je doprinelo da je adventni pokret dobio veliki podstrek. Obrazovani i uticajni ljudi sjedinili su se s Milerom da propovedaju vest, i od 1840. do 1844. godine delo se brzo proširilo.

Vilijam Miler je imao velike duhovne darove, izgrađene razmišljenjem i proučavanjem. Uz to je dobio i mudrost s neba kad je stubio u vezu sa Izvorom mudrosti. Bio je čovek visoke vrednosti, i poštovali su ga i cenili svuda gde se cenilo poštenje karaktera i moralne vrednosti. Bio je neizveštačeno srdačan i ponizan; odlikovao se snagom savlađivanja smoga sebe, bio je pažljiv i ljubazan prema svima, uvek gotov da sasluša mišljenja drugih i da proceni njihove dokaze. Bez strasti i uzbuđenja proveravao je sve teorije i učenja pomoću Božje Reči; njegovo zdravo rasuđivanje, kao i temeljno poznavanje Svetog pisma, pomogli su mu da pobe zablude i razotkrije svaku laž.

Ali, njegov rad nije tekao bez protivljenja. Kao i za vreme ranijih reformatora, učitelji velikih religija nisu rado prihvatili istinu koju je on objavljivao. Pošto oni svoje stanovište nisu mogli

[272] F. Read, Christian Advocate and Journal, Dec. 13. g. 1833.

[273] Evening Advertiser (Portland), No. 26. g. 1833.

[274] Ibid., No. 26. g. 1833.

[275] Josia Litch, Sign of The Times, August 1. g. 1840.

dokazati Pismom, bili su prinuđeni da traže oslonac u izjavama i nauci ljudi, u predanjima otaca. Ali propovednici adventne vesti prihvatili su samo svedočanstvo Božje reči. »Biblija, samo Biblija«, bila je njihova lozinka. Njihovi pak protivnici nedostatak biblijskih dokaza nadoknađivali su ismejavanjem i ruganjem. Upotrebili su vreme, sredstva i sposobnosti da oklevetaju one čiji je jedini zločin bio taj što su radosno očekivali svoga Gospoda i čeznuli za svetim životom, i što su opominjali druge da se pripreme za njegov dolazak.

Protivnici su ulagali velike napore da odvrate pažnju ljudi od Hristovog dolaska. Smatrali su za greh, nešto čega ljudi treba da se stide – proučavanje proročanstva o Hristovom drugom dolasku i svršetku vremena. Na taj način su mnogi propovednici koji su bili omiljeni u narodu potkopavali veru u Božju reč. Njihova je nauka učinila da su ljudi postali neverni, i mnogi su se osećali slobodni da žive po svojim bezbožnim željama; a na kraju oni koji su prouzrokovali ovo zlo optuživali su adventiste kao krivce za to zlo.

Dok je Milerovo ime privlačilo mnoštvo razumnih i pažljivih slušalaca, dotle se ono retko spominjalo u religioznoj štampi, osim u slučaju kada su ga optuživali ili ismevali. Ravnodušni i bezbožni, koji su se ohrabrili stavom nekih religioznih učitelja, trudili su se da oklevetaju njega i njegovo delo, služeći se besramnim izrazima, nedostojnim i bogohulnim dosetkama. Sedi čovek, koji je napustio udoban dom da bi putovao o svom trošku iz grada u grad, iz mesta u mesto, trudeći se neprestano da propoveda svetu svečanu opomenu o predstojećem sudu, sramotno je bio optuživan kao fanatik, lažljivac i drski varalica.

Klevete, poruge i prezir koji su upućivali protiv njega, izazvali su negodovanje čak i u svetovnoj štampi. »Uzimati tako lakomisleno i s podsmehom jedan predmet koji ima tako veliku važnost i strašne posledice«, govorili su svetovni ljudi, »znači ne samo rugati se osećanjima njegovog predstavnika i branitelja, nego ismejavati i dan suda pa i samo Božanstvo, i prezirati strahote njegovog suda!«[276][277]

Začetnik svega zla trudio se ne samo da spreči širenje adventne vesti već da uništi i samog vesnika. Miler je praktično primenjivao istinu na srca svojih slušalaca; žigosao je njihove grehe i osuđivao njihovo samozadovoljstvo. Njegove otvorene i oštre reči izazvale su njihovo neprijateljstvo. kad su se članovi crkve usprotivili njegovoj vesti, prostiji ljudi su time bili ohrabreni da čine još gore; neprijatelj je skovao zaveru da oduzme Mileru život kad bude izlazio iz crkve. Ali usred mnoštva bili su i sveti anđeli, i jedan od njih, u obliku čoveka, uzeo je tog Božjeg slugu za ruku i izveo ga iz besne gomile nepovređena na sigurno mesto. Njegovo delo nije još bilo dovršeno, i sotona i njegovi demoni prevarili su se u svojim namerama.

Uprkos velikom protivljenju, interesovanje za adventnu vest je sve više raslo. Broj njenih sledbenika iznosio je ne stotine, već hiljade i stotine hiljada. Različite verske zajednice su imale veliki prirast vernih, ali posle izvesnog vremena pokazale su duh neprijateljstva protiv ovih obraćenika, i crkve su preduzele disciplinske mere protiv onih koji su prihvatili Milerove poglede. To stanje pokrenulo je Milera da uzme pero u ruke i da se jednim otvorenim Pismom obrati svim Hrišćanskim zajednicama, pozivajući ih da mu iz Pisma dokažu njegovu zabludu.

»Šta mi verujemo«, rekao je on, »što nismo uzeli direktno iz Božje Reči, koju i vi sami priznajete jedinim pravilom vere i života? Šta smo učinili čime smo zaslužili tako žestoku osudu od strane crkava i štampe, i što vam daje pravo da nas isključite iz vaših crkava? Ako smo na pogrešnom putu,

[276] Bliss, op. cit. 183.

[277] Bliss, op. cit. 250. 251. 16. Ibid., str. 146.

ja vas molim, recite nam u čemu grešimo. Pokažite nam iz Božje Reči u čemu smo u zabludi. Vi ste nas dosta ismejavali, ali to nas ne može uveriti da smo na pogrešnom putu; samo Božja Reč može da promeni naše poglede. mi smo razmišljali, i molitvom, na osnovu dokaza iz Svetog pisma, došli do naših zaključaka.

U toku vekova ista sumnja i neverstvo je dočekivalo vest opomene koju je Bog slao svetu kroz svoje sluge. kad je Gospod odlučio da pusti potop na stari svet, najpre je ljudima to objavio da bi im dao priliku da se odvrate od svog bezakonja. Sto i dvadeset godina je opomena odjekivala u ušima grašnika, pozivajući ih na pokajanje da bi izbegli Božji gnev. Ali ta im se vest učinila kao bajka, i niko nije obratio pažnju na nju. Ogrezli u bezakonju, oni su se rugali Božjem vesniku, ismejavali njegov poziv i čak ga optuživali zbog prevare. »Kako se jedan čovek usuđuje da se usprotivi svim mudracima na zemlji? Kad bi Nojeva vest bila istinita, zašto je ceo svet onda ne primi i ne veruju? Zašto? Koliko vredi tvrđenje jednog čoveka prema mudrosti hiljadama njih?« Oni su odbili vest, i nisu hteli da potraže utočište u kovčegu spasenja.

Rugači su ukazivali na prirodne pojave: na nepromenljiv red godišnjih doba, na plavi nebeski svod sa koga još nikada nije padala kiša, na plodne doline, koje su bile natapane blagom noćnom rosom; i pošto su s prezirom izjavili da je propovednik pravde samo običan zanesenjak, nastavili su jače nego ikad da uživaju u razvratu i zlu. Ipak, njihovo neverstvo nije moglo da spreči prorečeno zlo. Bog je dugo trpio njihovo bezboštvo i dao im dosta vremena da se pokaju, ali u određeno vreme pravedni Božji sud stigao je one koji su odbacili njegovu milost.

Hristos je rekao da će ljudi pokazati isto neverstvo u pogledu njegovog drugog dolaska. Kao što Nojevi savremenici »ne osetiše dok ne dođe potop i odnese sve«, tako će biti po Hristovim rečima i dolazak Sina Božjega. ***Matej 24, 39. Kada se veran narod bude sjedinio sa svetom i počeo da živi kao što svet živi i da uživa u zabranjenim zabavama, kad raskoš sveta postane raskoš crkve; kada budu zvonila svatovska zvona i svi se budu nadali još dugim godinama napretka – tada će iznenada, kao grom iz vedra neba, doći svršetak njihovim opsenama i lažnim nadama.

Kao što je Bog poslao svog vesnika da opomene svet o potopu koji je dolazio, tako je poslao svog izabranog vesnika da objavi blizinu poslednjeg suda. I kao što su se Nojevi savremenici rugali propovedniku pravde, tako su se i u Milerovo vreme mnogi koji su se nazivali Božjom decom rugali rečima opomene.

Zašto su crkve pokazale takav otpor prema nauci i propovedanju o Hristovom dolasku? Dok taj događaj donosi zlima nesreću i propast, pravednima je on nada i radost. Ova velika istina bila je u svim vekovima uteha Božjem vernom narodu; zašto je ona sada, slično svome Autoru, postala »kamenom spoticanja i stenom sablazni« za one koji se smrtaju Božjim narodom? Sam Gospod je svojim učenicima dao obećanje: »Kad odem i pripravim vam mesto, opet ću doći, i uzet ću vas k sebi da i vi budete gde sam ja.« ***Jovan 14, 3. Spasitelj, pun saučešća, predvideo je brigu i žalost svojih učenika, te je zato poslao anđele da ih teše uveravanjem da će opet lično doći kao što je otišao na nebo. Kada su učenici na dan vaznesenja stajali i pažljivo gledali u nebo da bi uhvatili još poslednji pogled onoga koga su ljubili, njihovu pažnju privukle su reči: »Ljudi Galilejci, što stojite i gledate na nebo? Ovaj Isus koji se uze između vas, doći će na isti način kao što videste da ide na nebo.« Ova je vest opet oživela njihovu nadu. Učenici su se vratili u Jerusalim s velikom radošću i bili su stalno u hramu hvaleći i blagosiljajući Boga.« ***Dela 1, 11; ***Luka 24, 52. 53. Nisu se radovali zbog toga što ih je Isus ostavio i što su se sada morali boriti s teškoćama i kušnjama sveta, već su se radovali rečima anđela da će Isus opet doći.

Objavljivanje vesti o Hristovom dolasku trebalo bi i danas da bude uzrok velike radosti kao što je

bila onda kada su je anđeli objavili pastirima Vitlejema. Oni koji stvarno ljube Spasitelja mogu samo sa radošću da pozdrave ovu vest osnovanu na Božjoj Reči: da će Onaj koji je središte njihove nade u večni život opet doći – ne da bude prezren i odbačen, kao prilikom svoga prvog dolaska, već u sili i slavi, da svoj narod izbavi. Oni koji ne ljube Spasitelja ne žele da on dođe; i ne može biti jasneg dokaza da su crkve otpale od Boga nego što su ogorčenje i neprijateljstvo koje je kod njih izazvala ova nebeska vest.

Oni koji su prihvatili vest o drugom Hristovom dolasku shvatili su da je neophodno potrebno da se pokaju i ponize pred Bogom. Mnogi su se dugo kolebali između Hrista i sveta, ali sada su osetili da je došlo vreme da zauzmu čvrsti stav. »Sve što se odnosilo na večnost dobilo je za njih neobičnu važnost. Nebo im se približilo, i oni su se osećali krivi pred Bogom.« Hrišćani su se probudili na novi duhovni život. Shvatili su da je vreme kratko, i da treba da čine što brže ono što su dužni da čine za svoje bližnje. Zemaljske planove su napustili, i izgledalo im je kao da se pred njima otvorila večnost; ono što se odnosilo na večno blaženstvo ili večnu smrt, potismulo je sva pitanja prolazne vrednosti. Božji Duh počivao je na njima i davao naročitu silu ozbiljnom pozivu koji su upućivali braći i grešnicima da se priprave za Božji dan. Tiho svedočanstvo njihovog svakodnevnog života bilo je stalni ukor na izgled pobožnim i neposvećeni članovima crkve, koji su želeli da ne budu ometani u svojim zabavama i zadovoljstvima, u poteri za sticanjem novca i težnji za svetovnim častima. Odatle je poteklo neprijateljstvo i otpor protiv istine o ponovom Hristovom dolasku i njenim vesnicima.

Pošto su videli da su dokazi osnovani na proročkim vremenskim odsjecima neoborivi, protivnici su svojim pristalicama savetovali da odustanu od proučavanja ovog premeta, tvrdeći da su proročanstva zapečaćena. Tako su protestanti pošli stopama rimokatolika. Dok je papska crkva zabranjivala vernicima čitanje Biblije, protestantska crkva je tvrdila da se važan deo Svetog pisma, i to onaj koji nam naročito otkriva istine za naše vreme, ne može razumeti. (Vidi Ist. dodatak.)

Propovednici i narod objavljivali su da su Danilova proročanstva i Otkrivenje neshvatljive tajne. Ali sam Hristos je uputio svoje učenike na reč proroka Danila u pogledu događaja koji su se imali zbiti u njihove dane, i rekao je: »Ko čita neka se trudi da razume!« A tvrđenje da je Otkrivenje tajna koja se ne može razumeti, pobija već i sam nasklov knjige: »**Otkrivenje** Isusa Hrista, koje dade njemu Bog da **pokaže** slugama svojim što će skoro biti… Blago onome koji **čita** i onima koji **slušaju** reči proroštva, i **drže** što je napisano u njemu, jer je vreme blizu.« ***Otkrivenje 1, 1–3.

Prorok je rekao: »Blago onome koji čita.« ima mnogo onih koji ne vole da čitaju to proroštvo; njima nije namenjen blagoslov. »I onima koji slušaju«; ima takvih koji ne vole slušati proroštva; blagoslov nije ni njima obećan. »I koji drže što je napisano u njemu«; većina ne obraća pažnju na opomene i savete iz Otkrivenja; nijedan od takvih nema pravo na obećani blagoslov. Svi oni koji preziru proročanstva i koji se rugaju svečanim simbolima datim u njima; svi oni koji odbijaju da se obrate i pripreme za Hristov dolazak, ostaće bez božanskog blagoslova.

Kako se pred svedočanstvom božanskog nadahnuća ljudi usuđuju da tvrde da je Otkrivenje tajna koju ljudski um ne može da dokuči? To je otkrivena tajna; to je otvorena knjiga! Proučavanje Otkrivenja upućuje misli na Danilovo proročanstvo. U jednoj i drugoj od ovih proročkih knjiga Bog daje svojoj deci važne pouke u pogledu događaja koji će se zbiti na kraju istorije ovoga sveta.

Jovanu su otkriveni daleki i uzbudljivi prizori u životu crkve. U toj knjizi apostol opisuje stanje, opasnosti, borbe i konačno oslobođenje Božjeg naroda. Tu je zabeležena vest koja će ubrzati sazrevanje zemaljske žetve. Tu on posmatra verne kao snopove za nebesku žitnicu, a Hristove neprijatelje kao svežnjeve za oganj uništenja. Otkrivene su mu vrlo važne stvari, naročito za poslednju crkvu, da bi oni koji se budu obratili od zablude k istini mogli znati kakve ih opasnosti i

borbe čekaju. Niko ne treba da ostane u tami u pogledu budućih događaja.

Čemu onda to sveopšte neznanje o jednom tako važnom delu Svetog pisma? Otkuda to sveopšte odvraćanje od proučavanja njegove nauke? To je posledica dobro proračunatog plana kneza tame da ljudima sakrije ono što otkriva njegove laži i obmane. Iz toga razloga je Hrist, Autor Otkrivenja, koji je predvideo borbu koja će se voditi protiv proučavanja Otkrivenja, izgovorio blagoslov za sve one koji »čitaju, slušaju i drže reči proročanstva.«

19. SVETLOST U TAMI

U svim vekovima Božje delo na zemlji pokazuje u svakoj velikoj reformaciji i verskom pokretu veliku sličnost. Bog uvek postupa sa ljudima po istim načelima. Važni pokreti današnjice imaju sličnosti sa onima koji su bili u prošlosti, a iskustva crkava u prošlim vremenima pružaju dragocene pouke našem vremenu.

Biblija nas jasno uči da Bog pomoću Svetog Duha upravlja na naročiti način svojim slugama na zemlji u velikim pokretima za nastavljanje dela spasenja. Ljudi su oruđa u Božjim rukama, kojima se On služi da izvrši svoje božanske namere. Svako ima svoj zadatak; svakome je data mera videla koja odgovara potrebama njegovog vremena i koliko je potrebno da ga osposobi da izvrši delo koje mu je Bog poverio. Ali nijedan čovek, ma koliko ga nebo cenilo, nije nikada postigao potpuno poznanje o velikom planu spasenja, pa ni puno razumevanje božanskih namera samo za njegovo vreme. Ljudi ne razumeju sasvim što Bog hoće da postigne sa delom koje im je predao da ga izvrše. Oni ne shvataju potpuno značaj vesti koju propovedaju u njegovo ime.

»Možeš li tajne Božje dokučiti, ili saznati savršenstvo Svemogućega?« (***O Jovu 11, 7.) »Jer misli moje nisu vaše misli, niti su vaši putovi moji putovi, veli Gospod; nego koliko su nebesa viša od zemlje, toliko su putovi moji viši od vaših putova, i misli moje od vaših misli.« ***Isaija 55, 8. 9. »Jer sam ja Bog, i nema drugoga Boga, i niko nije kao ja, koji od početka javljaju kraj i izdaleka što još nije bilo; koji kažem; namera moja stoji i učiniću sve što mi je volja.« ***Isaija 46, 9–10.

Čak i proroci, koji su bili osposobljeni naročitim prosvećenjem Svetoga Duha, nisu potpuno shvatali značenje poverenih im otkrivenja. Smisao objavljenih proročanstava postajao je jasan tek tokom vremena, i to u času kad su Božjem narodu bile potrebne pouke sadržane u njima.

Petar, pišući o spasenju otkrivenom kroz evanđelje, veli: »Koje spasenje tražiše i ispitivaše za nj proroci, koji za našu blagodat prorekoše; ispitujući u kakvo ili u koje vreme javljaše Duh Hristov u njima, napred svedočeći za Hristove muke i za slave po tome; kojima se otkri da ne samim sebi nego nama služahu…« ***1. Petrova 1, 10–12.

Ali iako prorocima nije dato da potpuno shvate otkrivene im stvari, to su oni ipak ozbiljno nastojali da razumeju videlo koje je Bog našao za dobro da im dâ. Ispitivali su »u kakvo ili koje vreme javljaše Duh Hristov u njima.« Kakve li pouke za Božji narod u hrišćansko doba, u čiju korist su data ova proročanstva njegovim slugama! »Kojima se otkrilo da nisu sebi nego nama služili.« Pogledajte ove svete Božje ljude koji su istraživali i ispitivali otkrivenja koja su im bila data za pokoljenja koja još nisu bila ni rođena. Uporedite njihovu svetu revnost sa bezbrižnom ravnodušnošću kojom su »učitelji kasnijih vekova postupali sa ovim darom neba. kakvog li ukora upućenog bezbrižnima i ravodušnima koji su se zadovoljavali da kažu da se proročanstva ne mogu razumeti!

Iako je ljudski razum nesposoban da dokuči misli Večnoga i da potpuno shvati njegove namere, ipak više zbog raznih zabluda i nemarnosti sa svoje strane ljudi ne mogu tako dobro da shvate vesti s neba. Često je ljudski duh, pa i Božjih slugu, zaslepljen ljudskim mišljenjima, predanjima i lažnim naukama, tako da samo delimično može shvatiti velike stvari koje On u svojoj Reči otkriva. Tako je bilo i sa Hristovim učenicima, čak i u vreme kad je sam Spasitelj bio sa njima. Njihova shvatanja bila su prožeta jevrejskim pojmovima o Mesiji kao svetskom caru, koji će Izrailja podignuti na presto svetskog carstva, i oni nisu mogli da shvate njegove reči, kojima je prorekao svoje muke i smrt.

Sam Hristos ih je poslao u svet sa vešću. »Iziđe vreme i približi se carstvo Božje; pokajte se i

verujte evanđelje.« ***Marko 1, 15. Ova vest se temelji na 9 glavi proroka Danila. Tu anđeo objašnjava da se šezdeset i dve nedelje protežu do »Pomazanika vojvode«, i učenici su s velikim nadama i radosnim očekivanjem gledali na skoro uspostavljanje Mesijinog carstva u Jerusalimu, koje će vladati nad celim svetom.

Oni su propovedali vest koju im je Hristos poverio, iako su njen smisao pogrešno shvatili. Dok se njihova vest temeljila na proročanstvu Danila 9, 25. Nisu videli u sledećem stihu glave da će Pomazanik biti pogubljen. Već od rane mladosti njihovo je srce čeznulo za slavom zemaljskog carstva kojem su se nadali, i to je pomutilo njihovo razumevanje datog proročanstva i samih Hristovih reči.

Oni su vršili svoju dužnost upućujući jevrejskom narodu poziv milosti, a onda, upravo u času kad su očekivali da će njihov Gospod zauzeti Davidov presto, videli su kako je uhvaćen zločinac, šiban i izrugan, osuđen i razapet na krst na Golgoti. Kakvo očajanje i kakve duševne patnje su mučile srca učenika onih dana kada je njihov Gospod ležao u grobu!

Hristos je došao tačno u određeno vreme i na način opisan u proročanstvu. Svedočanstvo Pisma ispunilo se u svakoj pojedinosti njegovog pripovedanja. On je objavljivao spasenje »i njegova beseda bijaše silna.« Njegovi slušaoci osetili su u svom srcu da je njegova beseda sa neba. Reč i Duh Sveti potvrdili su božansko poslanstvo Božjeg Sina.

Učenici su još uvek bili odani svome voljenom Učitelju, pa ipak je njihova srca tištila neizvesnost i sumnja. U duševnom strahu nisu se setili Hristovih reči koje su upućivale na njegove muke i smrt. Da je Isus iz Nazareta pravi Mesija, zar bi oni na takav način bili bačeni u bol i razočaranje? To je bilo pitanje koje je mučilo njihove duše dok je Spasitelj ležao u grobu, u beznadnim satima one subote, između smrti i vaskrsnuća.

Iako je najtamnija noć žalosti obavila ove Hristove sledbenike, oni nisu bili ostavljeni. Prorok je rekao: »Ako sedim u mraku, Gospod će mi biti videlo… Izvešće me na videlo, videt ću pravdu njegovu.« »Ni mrak neće zamračiti od tebe, i noć je svetla kao dan: mrak je kao videlo.« Bog je rekao: »U tami sjaje videlo pravednicima.« »I vodiću slepce putem koji nisu znali, vodiću ih stazama koje nisu znali; i obratiću pred njima mrak u svetlost i što je neravno u ravno. To ću im učiniti i neću ih ostaviti.« ***Mihej 7, 8. 9; ***Psalam 139, 12; 112, 4; ***Isaija 42, 16.

Vest koju su učenici razglasili u ime Gospodnje bila je u svakom pogledu tačna, a događaji na koje je ona upućivala upravo su se tada zbivali. »Iziđe vreme i približi se carstvo Božje!«, glasila je njihova vest. Kad je proteklo vreme – šezdeset i devet nedelja iz Danila 9, koje je trajalo sve do Mesije »Pomazanika« – Hristos je, posle svoga krštenja od strane Jovana u Jordanu, primio pomazanje Svetoga Duha. A nebesko carstvo, koje su objavljivali da se približuje, uspostavljeno je prilikom Hristove smrti. Ovo carstvo nije bilo zemaljsko carstvo, kako su bili naučeni da veruju. To nije bilo ni buduće neprolazno carstvo, koje će biti uspostavljeno kad bude »carstvo i vlast i veličanstvo carsko pod svim nebom dato narodu svetaca Višnjega; njegovo će carstvo biti večno carstvo, i sve će vlasti njemu služiti i slušati. ga.« ***Danilo 7, 27. U biblijskom jeziku upotrebljava se izraz »crastvo nebesko« da označi oboje i carstvo milosti i carstvo slave. Carstvo milosti opisano je u Pavlovoj poslanici Jevrejima. Pošto je ukazao na Hrista, na milostivog Posrednika, koji »može osećati s našim slabostima«, ovaj pisac nastavlja: »Da prisupimo dakle slobodno prestolju blagodati, da primimo milosti i nađemo blagodat za vreme kad nam zatreba pomoć.« ***Jevrejima 4, 16. Presto blagodati ili presto milosti predstavlja carstvo milosti, jer postojanje prestola predstvalja postojanje jednoga carstva. U mnogim svojim pričama Hristos je upotrebljavao izraz »carstvo nebesko« da bi opisao delo božanske milosti u ljudskim srcima.

Presto slave predstavlja carstvo slave, a na ovo carstvo se odnose Spasiteljeve reči: »A kad dođe Sin čovečji u slavi svojoj i svi anđeli s njime, onda će sesti na presto slave svoje. I sabraće se pred njim svi narodi.« ***Matej 25, 31. 32. Ovo je carstvo još u budućnosti. Ono će biti uspostavljeno tek prilikom drugog Hristovog dolaska.

Carstvo milosti zasnovano je odmah posle čovekovog pada u greh, kada je načinjen plan za otkup grešnog čovečanstva. Ono je tada postojalo samo u Božjoj nameri i Božjem obećanju, a ljudi su verom mogli postati njegovi podanici. Ono je zapravo uspostavljeno tek prilikom Hristove smrti. Jer, čak i posle početka svoje zemaljske misije, Spasitelj je mogao, umoran od tvrdoglavosti i nezajvalnosti ljudi, da odustane od svoje žrtve na Golgoti. U Getsemanskom vrtu drhtala je u njegovoj ruci čaša muka. Čak je i tada mogao otrti krvav znoj sa svoga čela i pustiti grešan rod da propadne u svome grehu. da je to učinio, za palog čoveka ne bi bilo otkupa. Ali kada je Spasitelj umirao i u svome poslednjem uzdahu povikao »Svršeno je!«, ispunjenje plana spasenja bilo je osigurano. Obećanje spasenja koje je bilo dato grešnom paru u Edenu bilo je potvrđeno. Tada je uspostavljeno carstvo milosti, koje je pre bilo sadržano u Božjem obećanju.

Tako je Hristova smrt – upravo ovaj događaj koji su učenici smatrali kao potpunu propast svoje nade, – služila tome da zauvek osigura ispunjenje te nade. Dok im je Hristova smrt donela strašno razočaranje, ona je bila u stvari najveći dokaz da je njihova vera bila ispravna. Događaj koji ih je ispunio žalošću i očajanjem, svakom Adamovom detetu otvorio je vrata nade, i od njega je zavisio budući život i večno blaženstvo svih onih koji se uzdaju u Boga u svim vremenima.

Čak i u ovom razočaranju učenika zbog neispunjenih iščekivanja ispunile su se namere neizmernog Božjeg milosrđa. Iako su njihova srca bila osvojena božanskom milošću i moćnom naukom Onoga za koga je rečeno da »nikad čovek nije tako govorio kao ovaj čovek«, ipak je čisto zlato njihove ljubavi prema Spasitelju bilo pomešano s bezvrednim talogom svetovne oholosti i sebičnog častoljublja. Još u gornjoj sobi koja je bila uređena za jedenje pashalnog jagnjeta, u onom svečanom času kada je Učitelj već je bio u senci Getsemanije, »posta prepiranje među njima, koji bi se držao među njima, koji bi se držao među njima da je najveći«. ***Luka 22, 24. Pred njihovim očima je stalno lebdela slika prestola, krune i slave, dok su neposredno pred njima bili ruganje i duševni strah Getsemanije, sudnica i krst Golgote. Oholost njihovog srca i žeđ za svetovnom slavom bilo je ono što ih je navelo da se tvrdoglavo drže lažnih nauka svoga vremena i da zanemare Spasiteljeve reči koje su pokazivale pravu prirodu njegovog carstva i upućivale na njegove duševne patnje i smrt. A ove zablude imale su za posledicu teško ali potrebno oskušenje, koje je služilo za njihovo popravljanje. Iako su učenici pogrešno shvatili smisao svoje vesti i nisu videli ispunjenje svojih očekivanja, ipak su objavili od Boga poverenu im opomenu, i Bog je nagradio njihovu veru i cenio njihovu poslušnost. Njime je povereno delo širenja slavne vesti o vaskrslom Gospodu među svim narodima. Da bi bili pripravljeni za ovo delo, moralo oh je snaći tako gorko iskustvo.

Posle svoga vaskrsnuća, Isus se pojavio svojim učenicima na putu za Emaus, »i počevši od Mojsija i od svoju proroka, kazivaše im što je za njega u svemu Pismu.« ***Luka 24, 27. Srca učenika bila su uzbuđena. vera se rasplamtela. Oni su bili »preporođeni za živu nadu« još pre nego što im je Isus omogućio da ga prepoznaju. Hteo je da prosvetli njihov razum i utvrdi njihovu veru u »najpouzdaniju proročku reč«. Želio je da istina uhvati čvršći koren u njihovom srcu, ne samo zato što je poduprta njegovim ličnim svedočanstvom, nego i zbog pouzdanog dokaza koji se nalazio u simbolima i senkama obrednog zakona, kao i u proročanstvima Staroga zaveta. Hristovim sledbenicima bilo je potrebno da imaju razumnu veru, ne samo radi njih samih nego i zato da bi svetu mogli objaviti poznanje o Hristu. Kao prvi korak u objavljivanju ovog poznanja, Isus je učenike uputio na Mojsija i

proroke. To je svedočanstvo koje je dao vaskrsli Spasitelj o vrednosti i važnosti knjiga Staroga zaveta.

Kakve li promene u srcima učenika kada su opet ugledali svoga ljubljenog Učitelja! (***Luka 24, 32.) U jednom potpunijem i savršenijem smislu nego ikada pre našli su Onoga o kome je »pisano u zakonu Mojsijevu i prorocima«. Neizvesnost, strah i očajanje – sve je to nestalo pred potpunim pouzdanjem i nezamračenom verom. Nije nikakvo čudo što su posle njegovog vaskrsnuća bili »jednako u crkvi hvaleći i blagosiljajući Boga.« Narod, koji je znao samo o Spasiteljevoj sramotnoj smrti, očekivao je da u njihovom pogledu vidi izraz žalosti, zbunjenosti i poraza, ali mesto toga video je samo radost i osećanje pobede. Kakvu su pripremu dobili ovi učenici za delo koje je bilo pred njima! Preživeli su najteže iskušenje, koje ih je ikada moglo snaći, i videli su kako se Božja reč slavno ispunila kad je po ljudskom mišljenju bilo sve izgubljeno. Šta bi sada još moglo pokolebati njihovu veru ili umanjiti njihovu žarku ljubav? U svojim najtežim časovima imali su »jaku utehu«, nadu koja je bila kao »tvrd i pouzdan lenger duše«. (Jevr. 6, 18. 19.) Bili su svedoci Božje mudrosti i moći, znajući da ih »ni smrt, ni život, ni nađeli, ni poglavarstvo, ni sile, ni sadašnje ni buduće, ni visina, ni dubina, ni druga kakva stvar« ne može »razdvojiti od ljubavi Božje, koja je u Hristu Isusu, Gospodu našemu.« »Ali u svemu ovome«, rekli su oni, »pobeđujemo Onoga radi kojih nas je ljubio«. (***Rimljanima 8, 38. 39. 37.) »Ali reč Gospodnja ostaje do veka.« (***1. Petrova 1, 25.) »Ko će osuditi? Isus Hrist, koji umre, pa još i vaskrse, koji je s desne strane Bogu, i moli za nas?« ***Rimljanima 8, 34.

Gospod je rekao: »Narod moj neće se posramiti do veka.« ***Joilo 2. 26. »Večerom dolazi plač, a jutrom radost.« ***Psalam 30, 5. Kada su učenici sreli Spasitelja, na dan njegovog vaskrsnuća, i kada su u njima gorela srca slušajući njegove reči; kada su videli njegovu glavu, ruke i noge, koje su za njih bile ranjene; kada ih je Isus, pre svoga vaznesenja na nebo, vodio prema Betaniji, i podigavši ruku na blagoslov, naredio im: »Idite po svemu i propovedajte evanđelje svakome stvorenju«, i onda dodao: »I evo, ja sam s vama u sve dane do svršetka veka« (***Marko 16, 15; ***Matej 28, 20); kada je na dan Duhova obećani Utešitelj sišao i s visine im bila podarena sila, i kad je duše prožela svest o prisutnosti njihovog Gospoda, koji se uzeo na nebo, zar bi onda mogli, makar ih njihov put vodio kroz žrtve i mučeničku smrt, napustiti službu evanđelja njegove blagodati i venac pravde, koji treba da prime prilikom njegovog dolaska, i to zbog slave jednog zemaljskog prestola, čemu su se nadali po svom ranem shvatanju? Onaj »koji može još izobilnije sve činiti nego što ištemo ili mislimo«, dao im je sa zajednicom njegovih muka i zajednivu njegovih radosti i »večnu i od svega pretežniju slavu«, prema kojoj, po Pavlovim rečima, »naša sadašnja mala nevolja nije dostojna ni da se uporedi.

Iskustvo učenika koji su za vreme prvog Hristovog dolaska objavljivali »evanđelje o carstvu«, slično je iskustvu onih koji su propovedali vest o drugom dolasku. Kao što su učenici izišli u svet i propovedali: »Iziđe vreme i približi se carstvo Božje«, tako su Miler i njegovi saradnici objavljivali da je isteklo najduže i poslednje proročko vreme koje se spominje u Bibliji, da sada neposredno predstoji sud, i da će uskoro otpočeti večno carstvo. Propovedanje učenika u pogledu vremena temeljilo se na sedamdeset nedelja u 9. glavi Danila. Miler i njegovi saradnici objavljivali su svršetak 2300 dana iz Danila 8, 14, od kojih sedamdeset njedelja sačinjavaju jedan deo. Propovedanje jednog i drugog proročanstva temeljilo se na ispunjenju ova dva različita dela istog velikog proročkog perioda.

Kao ni prvi učenici, tako ni Vilijam Miler i njegovi drugovi nisu potpuno shvatili značaj vesti koju su objavljivali. Zablude koje su dugo bile ukorenjene u crkvi sprečavale su im da dođu do ispravnog

tumačenja jedne važne tačke proročanstva. Zato, iako su prorovedali vest koju im je Bog poverio, ipak su doživeli razočaranje zbog pogrešnog shvatanja njenog smisla. U objašnjenju Danila 8, 14: »Do dve hiljade i tri stotine dana onda će se svetinja očistiti«, Miler je, kako smo već spomenuli, prihvatio mišljenje koje je u ono vreme opštenito prevladalo, naime, da je naša zemlja svetinja, i verovao je da očišćenje svetinje znači očišćenje zemlje ognjem na dan Hristovog dolaska. Zato, kad je pronašao da je svršetak 2300 dana u proročanstvu tačno utvrđen, zaključio je da je time otkriveno vreme drugog dolaska. Njegova zabluda potekla je otuda što je prihvatio opšte rasprostranjeno mišljenje o tome što je svetinja.

U obrednoj službi, koja je bila predslika Hristove žrtve i njegove svešteničke službe, očišćenja svetinje bio je poslednji obred koji je poglavar svešteničkі obavljao po godišnjem redu svoje službe. Ovaj poslednji obred bio je završni čin pomirenja, oduzimanje i uklanjanje greha od Izrailja, a to je bio simbol završnog čina u službi našega Prvosveštenika na nebu, uklanjanje ili brisanje greha njegovog naroda, koji su zabeleženi u nebeskim knjigama. Ova služba obuhvata delo istrage, delo suđenja, koje neposredno prethodi Hristovom dolasku na oblacima neba u velikoj sili i slavi; jer kad se On bude pojavio, svaki će slučaj već biti rešen. Isus veli; »I plata moja dolazi sa mnom, da dam svakome po delima njegovim.« ***Otkrivenje 22, 12. Ovaj sud, koji neposredno prethodi drugom Isusovom dolasku, objavljen je u prvoj evanđeoskoj vesti u Otkrivenju 14, 7: »Bojte se Boga i podajte mu slavu, jer dođe čas suda njegova!«

Oni koji su objavljivali ovu opomenu objavljivali su pravu vest u pravo vreme. Ali, kao što su prvi učenici na temelju proročanstva u Danilu 9 objavili: »Iziđe vreme i približe se carstvo Božje«, pa ipak nisu saznali da je na istom mestu Svetoga pisma prorčena i Mesijina smrt, tako su i Miler i njegovi saradnici propovedali na Danilu 8, 14 i Otkrivenju 14, 7 zasnovanu vest, a nisu saznali da su u Otkrivenju 14 navedene i druge vesti koje moraju biti objavljene pre dolaska Gospodnjeg. Kao što su se učenici prevarili u pogledu carstva koje je trebalo biti uspostavljeno na kraju sedamdeset nedelja, tako su se i adventisti prevarili u pogledu događaja koji se imao dogoditi na kraju 2300 godina. U oba slučaja bilo je po srijedi prihvatanje i verovanje opšte zablude onog vremena, što je zaslepilo smisao za istinu. I prvi i drugi put ispunila se Božja volja, jer se objavljivla vest koja je trebalo da se objavi. Ali i jedni i drugi su se razočarali zbog svog pogrešnog shvatanja ove vesti.

Bog je ipak ostvario svoju dobru nameru postigavši da na ovaj način bude data opomena na sudu. Došao je veliki dan, i narod je po Božjem proviđenju bio iskušan u pogledu određenog vremena, da bi se otkrilo šta je u njegovom srcu. Vest je bila određena da se okuša i očisti crkva. Trebalo je da učenici saznaju da li njihovo srce teži za svetom ili za Hristom na nebu. Priznali su da ljube Gospoda, a sada je trebalo da dokažu svoju ljubav. Da li su bili spremni da se odreknu svojih svetovnih nada i častoljubivih planova, i da sa radošću pozdrave dolazak svoga Gospoda? Vest je trebalo da im omogući da upoznaju svoje pravo duhovno stanje. Ona je poslana u milosti da ih probudi i da ih potakne da traže Gospoda sa pokajanjem i poniznošću.

I tako je razočaranje, iako posledica njihovog pogrešnog shvatanja vesti koju su objavljivali, ipak bilo okrenuto na dobro. Ono je trebalo da okuša srca onih koji su tvrdili da su primili opomenu. Zar će oni zbog svog razočaranja tako brzo napustiti svoje iskustvo i odbciti svoje poverenje u Božju reč? Ili će sa molitvom i poniznošću nastojati da otkriju u čemu su pogrešili i da shvate značenje proročanstva? Koliko je njih radilo samo iz straha, nesvesnog nagona i trenutnog uzbuđenja? Koliko je njih bilo neodlučnih i nevernih? Hiljade su izjavile da im je mio Gospodnji dolazak. Da li bi se oni odrekli vere kad bi se od njih tražilo da podnesu sramotu i ruganje sveta, iskušenja i razočarenja? Da li će odbaciti istine koje se zasnivaju na najjasnijim izjavama njegove Reči samo zato što nisu odmah

mogli shvatiti Božji postupak prema njima?

Ovo iskušenje je trebalo da otkrije čvrstinu onih koji sa iskrenom verom bili poslušni svemu onome što su smatrali naukom Božje Reči i Božjeg Duha. Ovo iskustvo, više nego ijedno drugo, trebalo je da im pokaže koliko je opasno kad se prihvate teorije i tumačenja ljudi, mesto da se Biblija učini svojim sopstvenim tumačem. Teškoće i žalosti koje su se pojavile kao posledica njihove zablude, trebalo je da utiču na decu vere da se poprave. To je trebalo da ih podstrekne da savesnije propovedaju proročke reči i da ih nauče da sa više pažnje ispituju temelje svoje vere i da odbace sve što nije biblijsko, pa bilo to ma koliko raširenо u hrišćanskom svetu.

Sve što se shvatanju ovih vernih u času iskušenja činilo nejasnim, kao nekada prvim učenicima, trebalo je kasnije da bude razjašnjeno. Kada budu videli »posledak koji će im Gospod dati«, tada će saznati da su se uprkos teškoća koje su prizašle iz njihovih zabluda, Božje namere prema ljubavi njima nepromenljivo ispunjavale. Svojim blagoslovenim iskustvom će saznati da je Gospod »milostiv i pun saučešća« i da su njegovi putovi »milost i istina onima koji drže zavet njegov i otkrivenje njegovo.«

20. JEDNO VELIKO VERSKO PROBUĐENJE

Proročanstvo koje nalazimo u 14. glavi Otkrivenja predskazuje pojavu jednog verskog probuđenja kao rezultat propovedanja vesti o skorom Hristovom dolasku. Jovan vidi anđela »gde leti posred neba, koji imaše večno evanđelje da objavi onima koji žive na zemlji, o svakome plemenu i jeziku i koljenu i narodu.« On je »velikim glasom« objavljivao vesti: »Bojte se Boga, i podajte mu slavu, jer dođe čas suda njegova; i poklonite se onome koji je stvorio nebo i zemlju i more i izvore vodene.« ***Otkrivenje 14, 6. 7.

Značajna je činjenica da je jedan anđeo oruđe kome je poverena ova vest opomene. Božanska mudrost je htela da čistotom, slavom i silom jednog nebeskog vesnika prikaže uzvišeni karakter dela koje treba da se objavi i silu i slavu koja će ga pratiti. A let anđela »posred neba«, »veliki glas«, kojim se vest propoveda, i njeno širenje među svima »koji žive na zemlji« – svakome plemenu i jeziku i koljenu i narodu« – pokazuje brzinu širenja pokreta i njegovu svetsku rasprostranjenost.

Sama vest ukazuje na vreme kada će ovaj pokret nastati. Kaže se da je ona deo »večnog evanđelja«, i da objavljuje početak suda. Vest spasenja propovedala se u svim vremenima, ali ova vest je deo evanđelja koje treba da se objavljuje samo u poslednjim danima, jer je samo tada moglo biti istina da je došao čas suda. Proročanstva iznose niz događaja koji se odigravaju do početka suda. Ovo je naročito tačno što se tiče knjige proroka Danila. Ali onaj deo svoga proročanstva koji se odnosi na poslednje vreme, Danilo je morao zatvoriti i zapečatiti »do poslednjeg vremena.« Tek kada nastupi to vreme, moći će biti objavljena vest o sudu, koja se temelji na ispunjenju ovog proročanstva. Ali u ovo poslednje vreme, veli prorok, »mnogi će pretraživati, i znanje će se umnožiti.« ***Danilo 12, 4.

Apostol Pavle opominjao je crkvu da Hristov dolazak ne očekuje u njegove dane: »Jer neće doći (Hristov dan) dok ne dođe najpre otpad, i ne pokaže se čovek bezakonja, sin pogibli.« ***2. Solunjanima 2, 3. Tek posle velikog otpada i dugog vladanja »čoveka bezakonja«, možemo očekivati dolazak našega Gospoda. »Čovek bezakonja«, nazvan i »tajna bezakonja«, »sin pogibli« i bezakonik«, predstavlja papstvo koje će, kako je rečeno u proročanstvu, imati prevlast 1260 godina. Ovo vreme se završilo 1798. godine. Hristov dolazak nije mogao biti pre ove godine. Pavlova opomena obuhvata celi hrišćanski period do 1798. godine. Hristov dolazak nije mogao biti pre ove godine. Pavlova opomena obuhvata celi hrišćanski period do 1798. godine. Tek posle ove godine trebala se propovedati vest o Hristovom drugom dolasku. Takva vest nije nikada objavljivana u prošlosti. Kao što smo videli, Pavle je nije propovedao; on je svoju braću upućivao na dolazak Gospodnji u dalekoj budućnosti. Reformatori je takođe nisu propovedali. Martin Luter je očekivao sud otprilike trista godina posle svoga vremena. Ali od godine 1798. otpečaćena je Danilova knjiga, razumevanje proročanstva se povećalo, i mnogi su objavljivali svečanu vest o skorom sudu.

Kao i velika reformacija u šesanestom veku, i adventni pokret se pojavio istovremeno u raznim hrišćanskim zemljama. U Evropi, kao i u Americi, ljudi vere i molitve počeli su proučavati proročanstva i, proučavajući nadahnute izveštaje Božje reči, pronašli su uverljive dokaze da je blizu svršetak svih stvari. U raznim zemljama pojavile su se usamljene grupe hrišćana koje su proučavanjem Svetoga pisma stekle uverenje da je Spasiteljev dolazak blizu.

Godine 1821, tri godine nakon što je Miler razjasnio proročanstva koja upućuju na vreme suda, počeo je Dr. Josif Volf, »misionar celog sveta«, objavljivati skori dolazak Gospodnji. Volf je bio rodom iz Njemačke, jevrejskog porekla. Njegov otac bio je rabin. Još u ranoj mladosti se Josif Volf

osvedočio u istinitost hrišćanske vere. Odlučan i veoma jakog istraživačkog duha, on je u svojoj roditeljskoj kući, gde su se svakodnevno sastajali pobožni Jevreji, sa velikim interesovanjem slušao razgovore koje su oni vodili o nadama i očekivanjima svoga naroda, o slavi Mesijinog dolaska i o uspostavljnju izraelskog carstva. Čuvši jednog dana kako spominju Isusa iz Nazareta, dečak je upitao ko je on. Odgovorili su mu da je to bio čovek vrlo velikoga dara, ali pošto je tvrdio da je Mesija, jevrejski sud ga je osudio na smrt. »Zašto«, upitao je Josif, »zašto je Jerusalim razoren i zašto smo mi u ropstvu?« – »Ah, ah!« odgovorio je njegov otac, »zato što su Jevreji ubijali proroke.« Dečaku najednom sine misao: »Možda je Isus iz Nazareta bio prorok, a Jevreji su ga ubili iako je bio nevin.« Ovo osećanje je bilo tako jako da je, i protiv zabrane da ide u hrišćansku crkvu, ipak često stajao pred vratima da bi čuo propoved.

Kada je imao tek sedam godina, hvalio se svome starome susedu, hrišćaninu, budućom slavom Izrailja prilikom dolaska Mesije, našto mu je starac ljubazno rekao: »Dragi dečko, reći ću ti ko je pravi Mesija: to je Isus iz Nazareta… koga su tvoji preci razapeli na krst, kao što su u davnoj prošlosti poubijali proroke. Pođi kući i pročitaj 53. glavu proroka Isaije, i uverićeš se da je Isus Hristos sin Božji.« Dečak je odmah bio uveren da je to istina. Otišao je kući i pročitao tu glavu čudeći se kako su se ti stihovi potpuno ispunili na Isusu iz Nazareta. Da li su reči ovoga hrišćanina istinite? Dečak je zamolio svoga oca da mu protumači ovo proročanstvo, ali ovaj mu je odvratio sa tako mračnim šutanjem da se on nije više nikada usudio da spomene ovaj predmet. Ovo je, međutim, samo povećalo njegovu želju da što više sazna o hrišćanskoj veri.

Saznanje koje je tražio bilo je od njega u njegovom jevrejskom domu brižljivo sakrivano; ali kada je imao tek jedanaest godina, napustio je očinski dom i krenuo u svet da stekne obrazovanje i da izabere veru i zanimanje. Za neko vreme našao je sklonište kod svojih rođaka, ali uskoro su ga oni oterali kao otpadnika, i tako, sâm i bez sredstava, morao je da sebi probija put među tuđincima. Putovao je iz mesta u mesto, a u isto vreme je marljivo učio i sam se izdržavao dajući časove jevrejskog jezika. Pod uticajem jednog katoličkog učitelja primio je rimsku veru i odlučio je da bude misionar u svom vlastitom narodu. U tu svrhu pošao je posle nekoliko godina u školu propagande u Rimu da tamo nastavi svoje studije. Ovde je zbog svoje navike da nezavisno misli i otvoreno govori navukao na sebe prigovor da je heretik. Otvoreno je napadao zloupotrebe crkve i zahtevao reformu. Iako je u početku naišao na naklonost papskih dostojanstvenika, ipak je posle nekog vremena morao otići iz Rima. Pod nadzorom crkve išao je od mesta do mesta, dok se nisu uverili da ga nikada neće privoleti da se podvrgne jarmu Rima. Napokon je proglašen za nepopravljivog, i onda mu je ostavljeno na volju da ide kud hoće. Krenuo je u Englesku i, primivši protestantsku veru, stubio je u anglikansku crkvu. Posle dvogodišnjeg studiranja otpočeo je, 1821. godine, svoju misiju.

Pošto je Volf prihvatio veliku istinu o prvom dolasku Hrista, koji »prezren beše i odbačen između ljudi, bolnik i vičan bolestima«, video je da proročanstva sa istom jasnoćom opisuju i njegov drugi dolazak u sili i slavi. I dok je svoj narod upućivao na Isusa iz Nazareta kao na obećanog Mesiju, i na njegov prvi dolazak u poniženju, kao na žrtvu za greh ljudi, istovremeno im je ukazivao i na njegov drugi dolazak kao Cara i Osloboditelja.

Govorio je: »Isus iz Nazareta, pravi Mesija, čije su ruke i noge bile probodene, koji je vođen kao jagnje na klanje, koji je bio poznat kao čovek bola i patnje, koji je došao prvi put kada se skiptar i palica vladalačka oduzela od Jude, doći će po drugi put na oblacima nebeskim sa trubom arhanđela, ‚i noge će njegove u taj dan stati na gori Maslinskoj'. A ona vlast nad stvorenjima, koja je nekada bila data Adamu, i koju je on izgubio (***1. Mojsijeva 1, 26; 3, 17), biće data Isusu. On će biti Car nad svojom zemljom. Prestaće jadikovanje i uzdisanje svih stvorenja, a čuće se pesme slave i hvale…

‚jer će doći Sin čovečji u slavi Oca svojega sa anđelima svojim',… i ‚mrtvi u Hristu vaskrsnuće najpre'. (***Matej 16, 27; ***1. Solunjanima 4, 16; ***1. Korinćanima 15, 23.) To je ono što mi hrišćani nazivamo prvim vaskrsnućem. Tada će i životinjsko carstvo promeniti svoju prirodu, (***Isaija 11, 6–9) i biće podložno Isusu (***Psalam 8.). Vladaće sveopšti mir. Gospod će opet pogledati na zemlju i reći će: ‚Gle, sve je veoma dobro!'«

Volf je verovao da je dolazak Gospodnji blizu. Njegovo tumačenje proročkih vremena razlikovalo se samo za nekoliko godina od vremena kad je Miler očekivao veliko ispunjenje. Onima koji su na osnovu onoga mesta: »A o danu tome i o času niko ne zna«, pokušavali da dokažu da ljudi u pogledu blizine Hristovog dolaska ne mogu ništa znati, odgovorio je Volf: »Zar je naš Gospod rekao da dan i čas neće **nikada** biti poznat? Zar nam nije dao znake vremena i da možemo znati bar **približavanje** njegovog dolaska, kao što se može znati po smokvi, na kojoj pupi lišće, da je blizu leto? (***Matej 24, 32.) Zar da nikada ne doznamo za ovo vreme, mada nas On sam opominje ne samo da čitamo proroka Danila nego da ga i razumemo. A upravo u Danilu stoji da će te reči biti zapečaćene sve do poslednjeg vremena (što je bio slučaj u njegovo vreme), da će »mnogi pretraživati« (jevrejski izraz za proučavanje i razmišljanje o vremenu) i »**znanje će se umnožiti**«) u pogledu tog vremena. (***Danilo 12, 4.). Uostalom, sa ovim Spasitelj nije hteo reći da **približavanje** vremena neće biti poznato, nego da određeni »dan« i »čas« niko ne zna. On kaže da će se dosta znati po znacima vremena, da bi nas podstrekao da se pripremimo za njegov dolazak, kao što je Noje pripremio kovčeg.«[278]

U običajenom tumačenju i izvrtanju Svetoga pisma, Volf je pisao: »Veći deo hrišćanske crkve udaljio se od jasnog smisla Svetoga pisma i okrenuo se varkama budističke nauke, koja uči da će se buduća sreća ljudskog roda sastojati u neprekidnom kretanju tamo amo po zraku. Oni misle kad čitaju reč **Jevreji**, da pod tim treba razumeti **neznabošce;** a kad čitaju **Jerusalim**, to znači **crkva;** kad piše **zemlja**, to znači **nebo;** a da pod **Gospodnjim dolaskom** treba razumeti napredak **misionarskih društava;** a ići na goru Gospodnju, kući Boga Jakovljeva, da to znači ići na neki veliki **sabor metodista**.«[279]

U toku dvadeset i četiri godine, od 1821. do 1845. godine Volf je putovao po svetu. U Africi je posetaio Egipat i Etiopiju; u Aziji je proputovao Palestinu, Siriju, Persiju, Buharu i Indiju. Posetaio je i Sjedinjene Države, pošto je prethodno na putu za Ameriku propovedao na ostrvu Sv. Jeleni. U kolovozu 1837. godine stigao je u Njujork; nakon što je govorio u ovom gradu, propovedao je u Filadelfiji i Baltimoru, a onda je otišao u Vašington. »Ovde mi je«, kaže, »na predlog bivšeg predsednika Džona Kvinsi Adamsa jednoglasno stavljena na raspoloženje kongresna sala za jedno predavanje koje sam održao jedne subote počašćen posetaom svih članova kongresa, episkopa iz Virđinije, kao i sveštenstva i građana Vašingtona. Ista čast ukazana mi je i od članova vlade u Nju Džersiju i Pensilvaniji, u čijoj sam prisutnosti držao predavanja o svojim istraživanjima u Aziji i o ličnoj vladavini Isusa Hrista.«[280]

Dr. Volf je putovao po necivilizirani zemljama, bez zaštite bilo koje evropske vlasti, i tamo je pretrpeo mnoge nevolje i bio okružen bezbrojnim opasnostima. Dobijao je batine po tabanima, trpio je glad, prodavan je kao rob i tri puta osuđivan na smrt. Bio je napadan od razbojnika, i više puta je skoro umro od žeđi. Jednom mu je opljačkano sve što je imao, i morao je peške da putuje stotine

[278] Wolff, Researches and missionary labors, str. 404. 405.

[279] Journal of the Rev. J. Wolff, str. 96.

[280] Ibid., str. 398. 399.

kilometara kroz planine, dok ga je sneg šibao po licu, a gole noge postale su neosetljive zbog hodanja po smrznutoj zemlji.

Kada su mu savetovali da ne ide bez oružja među divlja i neprijateljska plemena, odgovorio da je naoružan dobrim oružjem: »molitvom, revnovanjem za Hrista i pouzdanjem u njegovu pomoć.« »Ja sam«, reče, »naoružan u srcu ljubavlju prema Bogu i bližnjima, a u svojoj ruci imam Bibliju.« Sa sobom je uvek nosio Bibliju na jevrejskom i engleskom jeziku. O jednom svom kasnem putu rekao je: »U svojoj ruci držao sam otvorenu Bibliju… Osećao sam da se moja snaga nalazi u toj knjizi, i da će me njena sila čuvati.« Na taj način održao se u svom radu sve dok vest o sudu nije bila objavljena velikom delu zemaljske kugle. Među Jevrejima, Turcima, Persijancima, Hindusima i mnogim drugim narodima i plemenima širio je Božju reč na ovim ranim jezicima, i svuda je objavljivao Mesijino carstvo koje dolazi.

Na svojim putovanjima u Buhari našao je nauku o dolasku Gospodnjem usred jednog udaljenog i usamljenog naroda. On kaže: »Arapi u Jemenu imaju knjigu zvanu »Seera«, koja sadrži vest o Hristovom dolasku i njegovom carstvu u slavi, i oni očekuju da će se 1840. godine desiti veliki događaji.« »U Jemenu… sam bio šest dana sa sinovima Rahabovima. Oni ne piju vino, ne sade vinograde, ne siju žito, stanuju u šatorima i opominju se reči Jonadaba, sina Rehabova. (***Jeremija 25, 6–7). Kod njih se nalaze i deca Izaelova iz plemena Danova… koji zajedno sa sinovima Rahabovim očekuju dolazak Mesije na oblacima nebeskim.«

Sličnu veru našao je i jedan drugi misionar u Tatarskoj. Jedan tatarski sveštenik upitao je jednog misionara kada će Hristos po drugi put doći. Kada je misionar odgovorio da o tome ništa ne zna, sveštenik se vrlo začudio takvom neznanju čoveka koji tvrdi da je učitelj Biblije, i rekao je da će po njegovom ličnom verovanju, zasnovanom na proročanstvu, Hristos doći oko 1844. godine.

U Engleskoj se već 1826. godine počela propovedati adventna vest. Ovde pokret nije dobio tako određen oblik kao u Americi. Tačno vreme Hristovog dolaska nije bilo tako opštenito propovedano, ali je objavljivana velika istina o Hristovom dolasku u sili i slavi, i to ne samo među desidentima i nonkonformistima. Mourant Brok, jedan engleski književnik, tvrdi da je oko sedam stotina propovednika anglikanske crkve objavljivalo ovu vest evanđelja o carstvu. Vest koja je upućivala na godinu 1844. kao na vreme. Hristovog dolaska objavljivala se u Velikoj Britaniji. Štampani spisi o adventnom pokretu širili su se iz Sjedinjenih Država na sve strane. U Engleskoj su preštampavane knjige i časopisi, a godine 1842. Robert Vinter, rođeni Englez, koji je adventnu nadu prihvatio u Americi, vratio se u svoj zavičaj da objavljuje dolazak Gospodnji. Mnogi su se sjedinili s njime u ovom delu, i vest o sudu se objavljivala u raznim delovima Engleske.

U južnoj Americi našao je Lakunca, španski jezuita usred neznanja i prevare sveštenstva, put do Svetog pisma, i tako je primio istinu o skorom Hristovom dolasku. Podstreknut da saopšti istinu, a želeći da izbegne crkvene kazne, objavljivao je svoje poglede pod imenom »Rabi Ben – Ezra«, predstavljajući se kao obraćeni Jevrejin. Lakunca je živeo u osamnaestom veku, ali tek oko 1825. godine njegova knjiga, pošto je dospela u London, prevedena je na engleski jezik. njeno izdavanje poslužilo je da u Engleskoj poveća probuđeno interesiranje za dolazak Gospodnji.

Ovu nauku propovedao je u Njemačkoj u osamnaestom veku Bengel, biskup luteranske crkve i čuveni biblijski naučenjak i kritičar. Posle svog školovanja, Bengel se posvetio studiju teologije, kojoj ga je privlačio njegov po prirodi pobožan duh, produbljen njegovim obrazovanjem i disciplinom u ranoj mladosti. Kao i drugi ozbiljni mladi ljudi pre i posle njega, i on je morao da se bori protiv sumnji i teškoća religiozne prirode. U svojim spisima spominje, sa puno osećanja, mladost teško podnošljivom.« Kad je postao član crkvenog veća u Virtembergu, borio se za stvar verske slobode.

»Mada je crkvi priznavao sva prava i preimućstva, tražio je da se dozvoli da istupe iz državne crkve svi oni koji iz razloga savesti to žele. Dobre posledice ovoga postupka i dana se još osećaju u njegovoj domovini.

Kada je jednom spremao propoved za adventnu nedelju iz Otkrivenja 21. glave, iznenada mu je zasijala svetlost o drugom Hristovom dolasku. Proročanstva iz Otkrivenja postala su mu jasnija nego ikada pre. Saznanje o ogromnoj važnosti i neizmernoj slavi prizora koje su proroci opisali, toliko ga je uzbudilo da je bio prinuđen da za neko vreme prekine proučavanje ovoga predmeta. Ali na propovedaonici mu se opet pojavila ista slika u svoj svojoj sili i jasnoći. Od toga vremena posvetio se proučavanju proročanstava, posebno onih u Otkrivenju, i uskoro se uverio da ona upućuju na Hristov dolazak koji nije daleko. Datum koji je on ustanovio kao vreme drugog Hristovog dolaska razlikovao se samo za nekoliko godina od onog koji je jasnije prihvatio Miler.

Bengelovi spisi su se proširili po celom hrišćanskom svetu. U njegovoj državi, Virtembergu, a donekle i u drugim delovima Njemačke, bili su već prilično prihvaćeni njegovi pogledi o proročanstvima. Pokret se posle njegove smrti i dalje širio, i adventna vest se čula u Njemačkoj u isto vreme kad je u drugim zemljama skrenula na sebe pažnju. Još ranije su neki verni otišli u Rusiju, i onde osnovali kolonije, i vera u skori Hristov dolazak još uvek se čuva u njemačkim crkvama ove zemlje.

U Francuskoj i Švicarskoj je takođe zasjalo videlo. U Ženevi, gde su Farel i Kalvin raširili istinu reformacije, propovedao je Gosen vest o drugom Hristovom dolasku. Dok je još studirao na univerzitetu, na Gosena je utecao duh nacionalizma, koji je u drugoj polovici osamnaestog i u početku devetnaestog veka vladao je u celoj Evropi, i kad je stubio u propovedničku službu bio je ne sam neupućen u pravu veru nego je i naginjao sumnji. U svojoj mladosti rado je studirao prorčanstva. Čitajući Rolenovu »Istoriju staroga veka«, njegova je pažnja bila skrenuta na drugu glavu Danilovu. Bio je iznenađen čudnovatom tačnošću kojoj su se proročanstva ispunila, kako se to videlo iz prikaza ovog istoričara. Tu se nalazilo svedočanstvo o božanskom nadahnuću Svetoga pisma, koje mu je u raznim opasnostima kasnijih godina služilo kao lenger. Više se nije mogao zadovoljiti naukom racionalizma i, proučavajući Bibliju i tražeći jasnije videlo, stekao je posle nekog vremena čvrstu veru.

Kad je nastavio da proučava proročanstva, uverio se da je dolazak Gospodnji blizu. Pod utiskom svečanosti i važnosti ove velike istine, želeo je da je iznese pred narod. Ali verovanje, raširenо u narodu, da su Danilova proročanstva tajna, i da se ne mogu razumeti, bilo je velika smetnja u ostvarenju njegove namere. Napokon je odlučio – kao što je pre njega učinio Farel kada je Ženevi doneo evanđelje – da počne sa decom preko koje se nadao da će privući i roditelje.

Govoreći kasnije o svojoj nameri u ovom pothvatu, rekao je: »Želio bih da to razumemo na zbog toga što su ove pouke od malog značaja nego, naprotiv, zbog toga što su vrlo važne. Hteo sam da ih pripremim u ovom tako razumljivom obliku i da se pomoću njih obratim deci. Hteo sam da me čuju, a bojao sam se da me neće čuti ako se obratim najpre odraslima.« »Zato sam odlučio da se približim najmanjima. Pokupio sam kao slušaoce samo decu. Ako se njihov broj bude povećao, ako se vidi da slušaju, da im se dopada, da ih privlači, da razumeju predmet i mogu da ga objasne, onda ću biti siguran da ću uskoro imati i drugi krug slušalaca, jer će odrasli uvideti da se isplati sesti i proučavati istinu. Ako tako bude, onda je uspeh siguran.«

Trud je bio uspešan. Kada se Gosen obraćao deci, dolazili su i stariji ljudi da ga slušaju. Galerije njegove crkve bile su pune pažljivih slušalaca. Među njima bilo je učenih i uglednih, kao i stranaca koji su posetaili Ženevu; i preko njih je vest odnesena u druge krajeve.

Ohrabren ovim uspehom, Gosen je štampao svoje pouke u nadi da će u crkvenim opštinama, gde se govori francuski, podstaći proučavanje proročkih knjiga. On kaže: »Objaviti pouke koje se daju deci znači kazati odraslima, koji zanemaruju takve knjige pod lažnim izgovorom da su nerazumljive: Kako mogu biti nerazumljive, kada ih razumeju vaša deca?« »Veoma želim«, dodaje on, »da poznavanje proročanstava po mogućnosti učinim opštim u našim crkvenim opštinama.« »Čini mi se da nema proučavanja koje bi bolje odgovaralo potrebama našeg vremena. Njime se moramo pripremati za predstojeću nevolju i čekati na Isusa Hrista.«

Iako je Gosen bio jedan od najistaknutijih i najomiljenijih propovednika na francuskom jeziku, ipak je posle nekog vremena bio razrešen svoje dužnosti, a kao razlog navedeno je to što je prilikom svoga proučavanja omladine upotrebljavao Bibliju mesto crkvenog katekizisa, jedne dosadne i racionalističke knjige, koja je gotovo bez ikakve pozitivne vere. Kasnije je postao profesor u jednoj teološkoj školi, dok je nedeljom nastavio svoj rad sa decom proučavajući ih o Svetome pismu. Njegova dela o proročanstvima probudila su veliko interesiranje. Sa nastavničke katedre, štampom i svojim najomiljenijim zanimanjem kao učitelj dece vršio je kroz dugi niz godina jak uticaj, i bio je oruđe kojim je pažnja mnogih ljudi bila skrenuta na proučavanje proročanstava koja su pokazivala da je dolazak Gospodnji blizu.

I u Skandinaviji se propovedala vest o Hristovom drugom dolasku i probudila je veliko interesovanje. Mnogi su bili pokrenuti iz svoje bezbrižne sigurnosti da priznaju svoje grehe i napuste ih, i da u Hristovo ime potraže oproštenje. Ali, sveštenstvo državne suprotstavilo se pokretu, i njegovim uticajem neki koji su propovedali vest bili su bačeni u zatvor. U mnogim mestima gde su propovednici skorog Hristovog dolaska na ovaj način bili ućutkani, Bog je odlučio da objavi vest na jedan neobičan način preko dece. pošto su bila još maloljetna državni zakoni ih nisu mogli ograničavati, i ona su mogla nesmetano da govore.

Pokret se širio naročito među nižim staležima. U skromnim stanovima radnika sakupljao se narod da čuje opomene. Deca propovednici i sam su bila većinom stanovnici kućeraka. Neka od njih nisu bila starija od šest do osam godina, i dok je njihov život dokazivao da ljube Spasitelja i da žele da budu poslušni svetim Božjim propisima, njihov je opšti izgled dokazivao samo običan razum dece njihovog uzrasta, i ništa više od običnih dečjih sposbnosti. Ali kad su stajala pred ljudima bilo je očigledno da su bila pokrenuta uticajem koji je nadvisivao njihove prirodne sposobnosti. Njihov glas i celo njihovo biće se promenilo, i sa svečanom silom objavljivali su vest o sudu, služeći se pri tome tačno rečima Svetoga pisma: »Bojte se Boga i podajte mu slavu, jer dođe čas suda njegova.« Korila su grehe naroda, osuđujući ne samo razvrat i poroke nego i želju za svetovnim životom i neverstvo, i opominjala su svoje slušaoce da se pokaju da bi izbegli budući gnev.

Narod ih je dršćući slušao. Božji Duh govorio je njihovim srcima. Mnogi su bili pokrenuti da sa novom i dubljom revnošću proučavaju Sveto Pismo. neumereni i nemoralni su otpočeli nov život; drugi su se odrekli svojih nečasnih navika, i izvršeno je tako neobično delo da su i sami propovednici državne crkve morali priznati da je sa ovim pokretom Božja ruka.

Božja je volja bila da se glas o Spasiteljevom dolasku proširi u Skandinavskim zemljama, a kada su njegove sluge bile ućutkane, Bog je izlio svoga Duha na decu da bi se delo dovršilo. Kad se Isus, praćen od radosnog naroda, koji mu je radosnim uzvicima i mašući palmovim granama klicao kao sinu Davidovu, približavao Jerusalimu, zavidljivi fariseji su tražili da zapovedi narodu da ćuti. Ali Isus im je odgovorio da je sve to ispunjenje proročanstva, i ako oni ućute, kamenje će progovoriti. Narod zaplašen pretnjama sveštenika i starešina, prestao je da iskazuje svoju radost kada je Isus prolazio kroz vrata Jerusalima, ali deca su u predvorju hrama nastavila da kliču i pevaju mašući

palmovim granama: »Osana sinu Davidovu!« Kada su mu fariseji gnevno rekli: »Čuješ li šta ona govore?« Isus im je odgovorio: »Da, zar niste nikad čitali: Iz usta male dece i koja sisaju načinio si sebi hvalu?« (***Matej 21, 8–16). Kao što je Bog u vreme prvog Hristovog dolaska radio preko dece, tako se isto njima poslužio da objavi vest o drugom Hristovom dolasku. Božja reč da će vest o Spasiteljevom dolasku biti objavljena narodima, plemenima i jezicima, ispunila se.

Vilijamu Mileru i njegovim saradnicima bio je dat zadatak da propovedaju adventnu vest u Americi. Ova zemlja postala je središte velikog adventnog pokreta. Ovde se proročanstvo o prvoj anđeoskoj vesti neposredno ispunilo. Milerovi spisi i spisi njegovih saradnika bili su odneti u najudaljenije zemlje. gde god su došli misionari, bila je objavljena i radosna vest večnoga evanđelja: »Bojte se Boga i podajte mu slavu, jer dođe čas suda njegova.«

Svedočanstvo proročanstva koje je upućivalo, kako je tada izgledalo, na Hristov dolazak u proleće 1844. godine učinilo je dubok utisak na savremenike. Kako se vest širila iz države u državu, tako je svuda nastajalo veliko probuđenje. Mnogi su bili osvedočeni da su dokazi, zasnovani na prorčkom računanju vremena ispravni, i napuštajući svoja lična mišljenja, radosno su prihvatili istinu. Neki propovednici odbacili su svoje uskogrudne poglede i osećanja, odrekli su se svojih plata i svojih crkava i sjedinili su se u objavljivanju Isusovog ponovog dolaska. Ali bilo je srazmerno malo propovednika koji su prihvatili ovu vest, zato je ona većim delom bila poverena poniznima laicima. Zemljoradnici su napuštali svoja polja, zanatlije svoje radionice, trgovci svoju robu, činovnici svoje položaje, ipak je broj radnika bio nedovoljan u odnosu prema delu koje je trebalo da se izvrši. Stanje u kome se nalazila bezbožna crkva, u svetu utonulom u zlu, tištalo je duše vernih stražara, i oni su dragovoljno podnosili nevolje, patnje i oskudicu da bi mogli pozvati ljude na pokajanje i spasenje. Iako im se sotona protivio, delo je ipak stalno napredovalo, a istinu o Hristovom ponovom dolasku privhvatile su mnoge hiljade.

Svuda se objavljivala ozbiljna vest koja je opominjala grešnike, svetovne ljude kao i članove raznih crkava da izbegnu budući gnev. Kao Jovan Krstitelj, Hristov preteča, propovednici su položili sekiru na koren drvetu, tražeći od svih da donesu prave plodove pokajanja. Njihovi dirljivi pozivi bili su upadljiva suprotnost prema uveravanjima o miru i sigurnosti koja su se čula sa propovedaonica zvaničnih crkava. gde god se vest propovedala, narod se bio pokrenuo. Jjednostvno i neposredno svedočanstvo Svetoga pisma, praćeno silom Svetoga Duha, bilo je tako da je malo ko mogao da mu se usprotivi. Hrišćani po imenu bili su pokrenuti iz svoje lažne sigurnosti. Uvideli su svoj otpad od vere, svoju ljubav prema svetu i neverstvo, svoju oholost i sebičnost. Mnogi su tražili Gospoda sa pokajanjem i poniznošću. Sklonost koju su pokazivali prema zemaljskim stvarima, sad su upravili ka nebu. Na njima je počivao Božji Duh, i smerna i ponizna srca sjedinila su se u pokliku: »Bojte se Boga i podajte mu slavu, jer dođe čas suda njegova!«

Grešnici su plačući pitali: »Šta nam valja činiti da se spasimo?« Oni čiji život nije bio pošten nastojali su da poprave svoju nepravdu. Svi koji su u Hristu našli mir, čeznuli su za tim da i druge vide kao deonike svojih blagoslova. Srca roditelja obraćala su se deci, a srca dece svojim roditeljima. Ograde oholosti i nepristupačnosti bile su uklonjene. Čula su se iskrena priznanja, a članovi porodice trudili su se oko spasenja onih koji su im bili najbliži i najmiliji. Često su se čule ozbiljne molitve za druge. Svuda su se duše u velikom strahu borile sa Bogom. Mnogi su se molili celu noć za osvedočenje da su im oprošteni, ili za obraćenje svojih rođaka i suseda.

Ljudi svih slojeva hrlili su na skupove adventista. Bogati i siromašni, veliki i mali hteli su iz raznih uzroka da čuju nauku o Hristovom dolaku. Gospod je obuzdavao duh otpora kada su njegove sluge iznosile osnove svoje vere. Često je oruđe bilo slabo, ali je Duh Božji davao istini silu. Na ovim

skupovima osećala se prisutnost svetih anđela, i svakog dana su se mnogi priključivali vernima. Kada su bili ponavljani dokazi o skorom Hristovom dolasku, veliko mnoštvo je slušalo, mirno i bez daha, svečane reči. Izgledalo je da su se nebo i zemlja približili. Božju moć osećali su mladi i stari, i oni srednjih godina. Ljudi su se vraćali kući sa pesmom hvale na usnama, i radostan glas odzvanjao je kroz tihi noćni zrak. Niko od onih koji su prisustvovali ovim skupovima ne može zaboraviti one tako značajne prizore.

Objavljivanje određenog vremena Hristovog dolaska izazvalo je veliki otpor mnogih iz svih staleža, počevši od propovednika sa propovedaonice, pa sve do najokoreleg grešnika. Ispunile su se reči proročanstva: »I ovo znajte najpre da će u poslednje dane doći rugači koji će živeti po svojim željama, i govoriti: gde je obećanje dolaska njegova? Jer otkako oci pomreše, sve stoji tako od početka stvorenja.« (***2. Petrova 3, 3. 4.) Mnogi koji su tvrdili da ljube svoga Spasitelja izjavili su da nemaju nikakvog prigovora nauci o njegovom drugom dolasku, nego da su samo protiv određenog vremena. Ali Božje oko, koje sve vidi, videlo je što je u njihovim srcima. Oni nisu želeli ništa čuti o tome da će Hristos doći da sudi svetu po pravdi. Oni su bili neverne sluge. Njihova dela ne bi mogla podneti Božji pogled koji ispituje srca, i zato su se bojali da se susrećnu sa svojim Gospodom. Kao i Jevreji u vreme prvog Hristovog dolaska, ni oni nisu bili spremni da pozdrave Hrista. Nisu samo odbijali da slušaju jasne dokaze iz Pisma nego su se i rugali onima koji su čekali Gospoda. Sotona i njegovi anđeli klicali su od veselja i rugali su se Hristu i svetim anđelima što narod koji se smatra njegovim ima prema Njemu tako malo ljubavi i ne želi njegov dolazak.

»A o danu tome i času niko ne zna«, glasio je najčešće isticani dokaz protivnika adventne vesti. Ovo mesto glasi: »A o danu tome i o času niko ne zna, ni anđeli nebeski, do Otac moj sam.« ***Matej 24, 36. Oni koji su tako dugo čekali svoga Gospoda izneli su razumljivo i tačno tumačenje ovoga mesta u Bibliji, tako da se očevidno odmah pokazalo kako protivnici iskrivljuju taj stih. Ove je reči Hristos izgovorio u onom važnom razgovoru sa svojim učenicima na Maslinskoj gori kada je poslednji put izašao iz hrama. Učenici su ga pitali: »Kakav je znak tvojega dolaska i posletka veka?« Isus im je naveo izvesne znakove i rekao: »Tako vi kad vidite sve ovo, **znajte** da je blizu kod vrata.« ***Matej 24, 3. 33. Jedna Spasiteljeva izjava ne sme biti tako prikazana da pobija drugu. iako niko ne zna **dan** ni **čas** njegovog dolaska, ipak se od nas traži da znamo kada je dolazak blizu. Isus zatim kaže da hotimično zanemarivanje njegovih opomena o vremenu njegovog skorog dolaska biti isto tako kobno kao što je bilo neznanje pretpotopnog sveta o dolasku potopa. Hristova priča u istoj glavi, koja pokazuje razliku između vernog sluge i nevernog, te iznosi osudu nad onim koji je u svome srcu rekao: »Neće moj gospodar još za dugo doći«, ističe kako će Hrist, kad bude došao, suditi svima i platiti onima koji straže i objavljuju njegov dolazak, a kako onima koji ga proriču. »Blago tome sluzi kojega došavši gospodar njegov nađe da izvršuje tako.« ***Matej 24, 42. 51. »Ako li ne uzastražiš, doći ću na tebe kao lupež, i nećeš čuti u koji ću čas doći na tebe.« ***Otkrivenje 3, 3.

Pavle govori o onim ljudima kojima će dolazak Gospodnji biti neočekivan. »Jer sami znate jamačno da će dan Gospodnji doći kao lupež po noći. Jer kad reku: mir je i nema se šta bojati, onda će iznenada napasti na njih pogibao… i neće utići.« A za one koji su cenili Gospodnju opomenu, dodaje: »Ali, vi, braćo, niste u tami da vas dan kao lupež zastane. Jer ste vi svi sinovi videla i sinovi dana: nismo noći niti tame.« ***1. Solunjanima 5, 2–5.

Iz ovoga se jasno vidi da Biblija ne opravdava da čovek ostaje u neznanju u pogledu blizine Hristovog dolaska. Ali oni koji samo traže izgovor da bi odbacili istinu zatvorili su uši ovom razjašnjenju, i drski rugači, kao i tobožnji propovednici Isusa Hrista, nastavljaju da ponavljaju: »A o

danu tome času niko ne zna.« Kada se narod probudio i počeo da traži put spasenja, verski učitelji stali su između njega i istine, pokušavajući da njegovo strahovanje umire lažnim tumačenjima Božje reči. Neverni stražari priključili su se delu velikog varalice i vikali su: »Mir! Mir!« kad Bog nije govorio: Mir! Kao i fariseji u danima Hrista, mnogi su odbijali da uđu u nebesko carstvo i sprečavali su onima koji su hteli ući. Iz njihovih ruku tražiće se krv ovih duša.

Najponizniji i napobožniji članovi crkava bili su obično prvi koji su primili vest. Oni koji su lično proučavali Bibliju morali su neminovno videti koliko je uobičajeno mišljenje o proročanstvima bilo protivno Pismu. gde god narod nije bio zaveden uticajem svećanstva, igde je sam sa sebe istraživao Božju reč, bilo je dovoljno samo uporediti adventnu nauku sa Svetim Pismom da bi se videlo njeno božansko poreklo.

Mnogi su bili prognani od svoje neverne braće. Neki su odlučili da ne priznaju javno svoju nadu da bi zadržali svoj položaj u crkvi; drugi su, međutim osećali da im vernost prema Bogu ne dopušta da sakrivaju istinu koju im je Bog poverio. Mnogi su bili isključeni iz crkve samo zato što su izrazili svoju veru u Spasiteljev dolazak. Onima koji su podneli kušanje svoje vere, bile su drago-cene prorokove reči: »Braća vaša, koja mrze na vas i izgone vas imena mojega radi, govore: Neka se pokaže slava Gospodnja. I pokazaće se na vašu radost, a oni će se posramiti.« ***Isaija 66,5.

Božji anđeli su pratili sa najvećim interesiranjem uspeh opomene. Kada su crkve odbacile vest, anđeli su se od njih tužno okrenuli. Ali bilo je još mnogo pojedinaca koji nisu bili iskušani u pogledu vere u Hristov dolazak. Mnogi, zavedeni od supruge ili supruga, od roditelja ili dece, verovali su da je greh i slušati takvu »heretičku« nauku, koju propovedaju adventisti. Anđelima je naređeno da brižno paze na te duše; jer je trebalo da nova svetlost sa Božjeg prestola obasja njihovu stazu.

Sa neizreciovm čežnjom čekali su svi koji su primili vest na dolazak svoga Spasitelja. To vreme, u koje su očekivali da će mu poći u susret, bilo je pred vratima. Ovom času približavali su se mirno svečano. Bili u u slatkoj zajednici sa Bogom – zalogom mira, koji će im u budućoj slavi biti dat u deo. Niko od onih ko je lično iskusio ovu nadu i ovo pouzdanje ne može zaboraviti one divne časove očekivanja. Već nekoliko nedelja pre očekivanog vremena, većina je prekinula sve zemaljske poslove. Iskreni verni su ispitivali brižljivo svaku misao i svaku želju svoga srca, kao da se nalaze na svojoj samrtnoj postelji, da kroz nekoliko sati, za sve na zemlji moraju zaklopiti oči. Nisu se šile »haljine vaznesenja« (Vidi Ist. dodatak), ali svi su osećali potrebu unutrašnjeg osvedočenja da su spremni da srećnu Spasitelja; njihove bele haljine bile su čistota duše, karakter očišćen u Hristovoj krvi pomirenja. O, kada bi Božji narod imao sada isti duh koji ispituje svoja srca, istu ozbiljnu i odlučnu veru! Kada bi nastavio na ovaj način da hodi ponizno pred Gospodom i da šalje svoje molbe ka prestolu milosti, imao bi mnogo dragocenija iskustvo nego što ih ima. Malo je molitava, malo je iskrenog osvedočenja o ličnoj grešnosti, a nedostatak žive vere lišava mnoge obilne milosti koju je naš Otkupitelj spreman da da.

Bog je hteo da iskuša svoj narod. Njegova ruka je pokrila jednu grešku u računanju proročkog vremena. Adventisti nisu otkrili grešku niti su je otkrili njihovi učeni protivnici. Ovi su govorili: »Vaše računanje proročkog vremena je ispravno. Neki veliki događaj odigraće se u najskorije vreme; ali to nije ono što proriče Miler; to je obraćenje sveta, a ne drugi Hristov dolazak.« (Vidi Ist. dodatak).

Vreme očekivanja je prošlo, a Hristos nije došao da oslobodi svoj narod. Oni koji su iskrenom verom i srdačnom ljubavlju očekivali svoga Spasitelja doživeli su gorko razočaranje. Ali Božja namera je bila postignuta. On je iskušao srca onih koji su tvrdili da čekaju na njegov dolazak. Među ovima bilo je mnogo njih koji nisu bili podstreknuti nikakvim višim pobudama već samo strahom.

Njihova vera nije utecala ni na njihova srca ni na njihov život. Kada su očekivani događaj nije ispunio, ovi ljudi su govorili da nisu razočarani; oni zapravo nikada nisu ni verovali da će Hristos doći. Oni su bili među prvima koji su se rugali bolu iskrenih vernih.

Ali Isus i sve nebeske vojske gledali su sa ljubavlju i saučešćem na iskušane i razočarane verne. Kada bi se podigao nevidljivi veo koji deli vidljivi svet od nevidljivoga, tada bi se mogli videti anđeli kako se približavaju ovim nepokolebljivim dušama i kako ih štite od strela sotoninih.

21. ODBAČENA OPOMENA

Vilijam Miler i njegovi saradnici propovedali su nauku o ponovom Hristovom dolasku sa jednim ciljem: da svoje bližnje podsete pristalice vere na pravu nadu crkve i da im ukažu na potrebu dubljeg hrišćansog iskustva. Isto tako radili su na tome da neobraćene uvere da je njihova dužnost da se neodložno pokaju i obrate Bogu. »Nisu pokušavali da bilo koga obraćaju kakvoj sekti ili verskoj grupi, pa su zato radili među svim grupama i sektama, ne mešajući se u njihove organizacije i crkvene propise.«

»U svemu svome radu«, rekao je Miler, »nikada nisam želeo ili nameravao da stvaram novi pravac izvan postojećih crkava, ili da jednoj crkvi bilo u čemu dam preimućstvo na račun druge. Nameravao sam da svima budem koristan. Pretpostavljajući da će se svi hrišćani radovati u nadi u skori Hristov dolazak, i da oni koji nisu mogli razumeti ovu istinu kao što sam je ja razumeo neće manje ljubiti one koji prihvate ovu nauku nisam ni pomišljao da će ikad biti potrebni posebni sastanci. Moj jedini cilj bio je da duše obraćam Bogu, da svetu objavim sud koji dolazi i da svoje bližnje podstreknem da izvrše pripremu srcu koja će ih osposobiti da u miru dočekaju svoga Boga. Velika većina onih koji su mojim radom bili obraćeni ujedinili su se sa raznim postojećim crkvama.«[281]

Pošto je Milerov rad bio koristan za utvrđivanje crkava, to se neko vreme na nj gledalo sa naklonošću. Ali kada su se propovednici i verske vođe okrenuli protiv adventne nauke i odlučili da uguše svako širenje ove nauke, usprotivili su se njoj ne samo sa propovedaonica nego su čak zabranili svojim vernicima da slušaju propovedi o drugom dolasku i da na svojim sastancima govore o ovoj nadi. Tako su se verni našli u teškom položaju i zbunjenosti. Oni su ljubili svoje crkve i nerado su se od njih odvajali. Ali kada su videli da se svedočenje Božje reči potiskuje i da im se poriče pravo da istražuju proročanstva, bili su uvereni da im vernost prema Bogu zabranjuje da se potčine. Nisu mogli one koje su odbacivali svedočenje Božje reči smatrati Hristovom crkvom, koja je »stup i tvrđa istine.« Oni su zato smatrali da je opravdano da se odvoje od svojih dosadašnjih crkava. U leto 1844. godine istupilo je iz crkava oko pedeset hiljada članova.

U to vreme u većini crkava u Sjedinjenim Državama primećivala se značajna promena. Već mnogo godina zapažalo se postepeno i sve veće prilagođavanje svetovnim običajima i navikama, i zbog toga sve veće opadanje pravog duhovnog života. Ali te godine pokazali su se gotovo u svim crkvama u zemlji znaci naglog i značajnog opadanja. Izgledalo je kao da niko ne može pronaći uzrok tome, ali je ova činjenica bila poznata i o tome se raspravljalo u štampi i sa propovedaonice.

Na saboru propovednika u Filadelfiji, gospodin Berns, pisac jednog vrlo poznatog biblijskog komentara i propovednik jedne od najistaknutijih crkava svoga grada, rekao je da je već dvadeset godina u propovedničkoj službi i da nije nikada, do poslednjeg obreda večere Gospodnje, podelio pričest, a da nije primio u crkvu veći ili manji broj novih članova. Ali sada više **nema probuđenja, nema obraćenja, nema među vernicima vidljivog rastenja u milosti,** i više niko ne dolazi da sa njime razgovara o spasenju svoje duše. Sa povećavanjem poslovanja i sa većim procvatom trgovine i industrije pojavljuje se i sve veći porast svetovnog duha. **Tako je kod svih verskih zajednica.«**[282]

Meseca februara iste godine, profesor Fini, iz koledža u Oberlinu, rekao je: »Ustanovili smo činjenicu da su gotovo sve protestantske crkve u našoj zemlji ravnodušne ili čak neprijateljski

[281] Bliss, op. cit. 328.

[282] Congregational Journal, May 23, g. 1844.

raspoložene prema skoro svim moralnim reformama našega vremena. Ima nekih izuzetaka, ali ne toliko da ovu činjenicu ne bismo mogli smatrati kao opću. Imamo još jednu drugu činjenicu koja ovo dokazuje: gotovo potpuno odsustvo onog uticaja koji crkve oživljava. Duhovna ravnodušnost prožela je gotovo sve, i veoma je duboka; to potvrđuje verskla štampa u celoj zemlji… Članovi crkve predali su se u velikoj meri modi, idu ruku pod ruku sa nevernima na izlete, na ples i na druge razne zabave, itd… Ali ne govorimo više o ovim mučnim stvarima. Dosta je što se dokazi nagomilavaju i teško nas terete. To dokazuje da su se crkve žalosno izopačile. One su se mnogo udaljile od Gospoda, i On se od njih povukao.«

Neki pisac u »Religioznom teleskopu«, poznatom verskom časopisu tvrdi: »Nikad do sada nismo bili svedoci tako opšteg verskog opadanja. Zaista crkva treba da se probudi i da ispita razloge svog bednog stanja, jer svako ko ljubi Sion, mora da uvidi da je stanje crkve zaista bedno. Kada mislimo, kako su rijetki slučajevi pravoga obraćanja, a s druge strane vidimo gotovo neuporedivu bezoobzirnost i otvrdnulost grešnika, onda skoro nehotice moramo uskliknuti: »Zar je Bog zaboravio da bude milostiv, ili su možda vrata milosti zatvorena?«

Razlog ovakvog stanja je uvek u samoj crkvi. Duhovna tama koja pada na narode, crkve i pojedince, ne sme se, ni u kom slučaju, pripisati samovoljnom uskraćivanju pomoći božanske milosti od strane Gospoda, nego zanemarenju ili odbacivanju božanske svetlosti od strane ljudi. Dobar primer o toj istini pruža nam istorija Jevreja u Hristovo vreme. Predavši se svetu i zaboravivši na Boga i njegovu Reč, njihova su shvatanja bila pomračena, a njihova su srca postala telesna i čulna. Zato nisu ništa znali o Hristovom dolasku, i u svojoj oholosti i bezverju odbacili su Izbavitelja. Ni tada još Bog nije uskratio jevrejskom narodu poznanje spasenja i učestvovanje u blagoslovima spasenja. Ali oni koji su odbacli istinu, izgubili su svaku želju za darom neba. Načinili su »od mraka svetlost, a od svetlosti mrak«, dok videlo, koje je bilo u njima, nije postala tama; a kako je bila velika ova tama!

Sotoninim namerama odgovara da ljudi zadrže spoljašnji izgled vere, samo da nemaju duha žive pobožnosti. Posle odbacivanja evanđelja, Jevreji su revno nastavili da obavljaju svoje stare obrede. Strogo su čuvali svoju nacionalnu ograđenost, dok nisu i sami morali priznati da se Bog više ne pojavljuje u njihovoj sredini. Danilovo proročanstvo upućivalo je tako jasno na vreme Mesijinog dolaska i tako je tačno proreklo njegovu smrt, da su jevrejski sveštenici odvraćali ljude od proučavanja ovoga proročanstva. Napokon su rabini prokleli sve one koji su pokušavali da izračunaju vreme Hristovog dolaska. Hiljadu devet stotina godina stoji izraelski narod u slepilu i nepokajanju, ravnodušan prema milistivim ponudama spasenja i nemaran za blagoslove evanđelja. To je svečana i strašna opomena, koja upozorava na opasnost odbacivanja videla sa neba.

Isti uzroci imaju uvek iste posledice. Onaj koji namerno ugušuje osećanje svoje dužnosti, zato što ono smeta njegovim naklonostima, konačno će izgubiti moć da razlikuje istinu od zablude. Razum oslabi, savest otupi, srce odrveni i duša se odvoji od Boga. gde se omalovažava i prezire vest božanske istine, onde će crkva biti zavijena u tamu; onde vera i ljubav hladne, nastaje otuđenost i razdor. Članovi crkve usredsređuju svoje interesiranje i snage na svetovne stvari, a grešnici otvrdnu u nepokajanju.

Prva anđeoska vest iz Otkrivenja 14, koja objavljuje vreme Božjeg suda i poziva ljude da se poklone Bogu, bila je određena da odvoji Božji narod od štetnog uticaja sveta i da ga probudi da upozna svoje pravo stanje telesnosti i otpadništva. U ovoj vesti Bog je crkvi poslao opomenu koja bi, da je bila prihvaćena, uklonila zlo koje je ljude rastavljalo od Njega. Da su prihvatili vest sa neba, da su svoja srca ponizili pred Gospodom, i iskreno se pripremali da bi mogli opstati u njegovoj blizini,

Duh i Božja sila bi se manifestirali među njima. Crkva bi opet postogla ono blagosloveno stanje jedinstva, vere i ljubavi, koje je postojalo u vreme apostola, kada su svi verni bili »jedno srce i jedna duša«, i kad je Gospod svaki dan umnožavao društvo onih koji spasavahu.«

Da su oni koji su se smatrali Božjim narodom prihvatili videlo koje ih je obasjavalo iz Božje reči, postigli bi ono jedinstvo za koje se Hristos molio, a koje apostol opisuje kao »jedinstvo duha u svezi mira«. To je, kaže on, »**jedno** telo, **jedan** Duh, kao što ste i pozvani u **jednom** nadu, zvanja svojega. Jedan Gospod, jedna vera, jedno krštenje.« ***Efescima 4, 3–5.

Takve su blagoslovene rezultate doživeli oni koji su primili adventnu vest. Oni su došli iz raznih verskih zajednica, ali su oborili ograde koje su ih delile i srušile protivrečna verovanja. Napustili su nebiblijsku nadu u zemaljsko hiljadugodišnej carstvo, ispravili su pogrešna mišljenja o drugom Hristovom dolasku, uklonili oholost i prilagođavanje svetu. Nepravde su bile ispravljene, srca su se sjedinila u najčistijoj bratskoj zajednici, i zavladala je ljubav i radost. Kad je ova nauka učinila to za ovo malo ljudi koji su je prihvatili, ona bi to isto učinila za sve hrišćane da su je svi prihvatili.

Ali crkve u većini nisu prihvatile ovu opomenu. Njihovi porpovednici, kao »čuvari u domu Izraelovu« trebali su da prvi primete znakove o Hristovom dolasku. No oni nisu upoznali istinu ni iz svedočanstva proroka niti iz znakova vremena. Pošto su njihova srca bila ispunjena svetovnim duhom i častoljubljem, ljubav prema Bogu i vera u njegovu reč su ohladnjele, i kad se počela iznositi adventistička nauka, ona je samo probudila njihove predrasude i neverstvo. Činjenica da su ovu vest propovedali većinom obični članovi crkve, bila je isticana kao dokaz protiv nje. Kao nekada, nasuprot jasnom svedočanstvu Božje reči, postavljalo se pitanje: »Verova li ga ko od knezova i fariseja?« Videći kako je teško pobiti dokaze do kojih se došlo proučavanjem proročanstava i govorili su da su proročke knjige zapečaćene i da se ne mogu razumeti. Mnogi koji su slepo verovali svojim duhovnim pastirima, odbijali su da slušaju opomenu; a drugi, iako osvedočeni o istini, nisu se usudili da je priznaju »da ne bi bili isključeni iz crkve.« Vest koju je Bog poslao da crkvu okuša i očisti, jasno je otkrila koliko je velik bio broj onih koje su ih privlačile k nebu. Odlučili su da slušaju glas svetovne mudrosti i odvratili su se od vesti istine koja ispituje srce.

Odbacivši opomenu prvoga anđela, odbacili su i sredstvo koje je nebo predvidelo za njihovo preporođenje. Prezreli su vesnika milosti koji je mogao ukloniti smetnje koje su ih delile od Boga, i sa još većom željom su se vratili svetovnom uživanju. To je bio uzrok onog strašnog stanja ljubavi prema svetu, otpadništva i duhovne smrti, koje je vladalo u crkvama 1844. godine.

U Otkrivenju 14 posle prvog anđela sledi drugi koji objavljuje: »Pade, pade Vavilon, grad veliki; jer otrovnim vinom bluda svojega napoji sve narode.« ***Otkrivenje 14, 8. Izraz »Vavilon« dolazi od reči »babel«, što znači zbrka, pometnja. Ovaj izraz se upotrebljava u Svetom pismu da označi razne oblike lažnih i otpalih religija. U Otkrivenju 17 Vavilon je prikazan kao žena – slika kojom se Biblija služi da simbolički označi crkvu. Čista žena predstavlja čistu ckrvu, a pala, otpalu crkvu.

U Bibliji se sveti i trajni karakter odnosa između Hrista i njegove crkve prikazuje bračnom vezom. Gospod je svoj narod sjedinio sa sobom svečenim zavetom i obećao da će biti njegov Bog, a narod se obavezao da će pripadati Njemu, samo Njemu. On veli: »Zaručiću te sebi do veka, zaručiću te sebi pravdom i sudom i milošću i milosrđem.« ***Osija 2, 19. I ponavlja: »Jer sam ja muž vaš.« ***Jeremija 3, 14. I Pavle upotrebljava isti izraz u Novome zavetu kad kaže: »Ja vas obrekoh mužu jednome da devojku izvedem pred Hrista.« ***2. Korinćanima 11, 2.

Neverstvo crkve prema Hristu, koje se pokazalo u tome što je svoje poverenje i ljubav odvratila od Gospoda i dozvolila da ljubav prema svetu osvoji njenu dušu, upoređuje se sa brakolomstvom. Izraelov greh, njegovo udaljavanje od Gospoda je prikazano nam je tom slikom. A Božja divna

ljubav, koju je on prezreo, iznosi se dirljivo ovim rečima: »I zakleh ti se, i učinih veru s tobom, govori Gospod, ti posta moja.« »I beše vrlo lepa i prispje do carstva. I raziđe se glas o tebi po narodima radi lepote tvoje, jer beše savršena krasotom mojom, koju metnuh na te… Ali ti se osloni na lepotu svoju, i pokvari se a glasa svojega, te si prosipala bludnistvo svoje.« »Doista, kao što žena izneveri druga svojega, tako vi izneveriste mene, dome Izraelov, veli Gospod.« »Nego kao žena preljubočinica, koja mesto muža svojega prima druge.« ***Jezekilj 16, 8. 13–15. 32; ***Jeremija 3,20.

U Novom zavetu upućene su slične reči onim hrišćanima stol Jakov veli: »Preljubočinci i preljubočinice! Ne znate da li je prijateljstvo ovog sveta neprijateljstvo Bogu? Jer ko hoće svetu prijatelj da bude, neprijatelj Božje reči postaje.« ***Jakov 4, 4.

Žena (Vavilon) u Otkrivenju 17 prikazuje se kao »obučena u porfiru i skerlet, nakićena zlatom i kamenjem dragim i biserom, i imaše čašu zlatnu u ruci svojoj punu mrzosti i poganštine bludstva svojega, ine čelu svome napisano ime: Tajna, Vavilon veliki, mati bludnicama i mrzostima zemaljskim.« Prorok veli: »I videh ženu pijanu od krvi svetih i od krvi svedoka Isusovih.« ***Otkrivenje 17, 4–6. Dalje se kaže o Vavilonu: »Grad veliki, koji ima carstvo nad carevima zemaljskim.« ***Otkrivenje 17, 18. Sila koja je u toku mnogih vekova despotski gopodarila nad hrišćanskim vladarima bila je Rim. Ni o jednoj drugoj vlasti ne može se sa tolikim pravom reći da je »pijana od krvi svetih«, kao o onoj koja je tako okrutno progonila Hristove sledbenike. Vavilon je kriv i zbog greha nezakonite veze sa »carevima zemaljskim.« Udaljavanjem od Gospoda, i vezom sa mnogobošcima, jevrejska crkva je postala bludnica; a Rim, koji se i sam na isti način pokvario, prima istu osudu.

Za Vavilon se kaže da je »**mati** bludnicama.« Njenim kćerima moramo smatrati one crkve koje se drže njene nauke i predanja i slede njen primer, jer žrtvuje istinu o Božju naklonost da bi stubile u nezakonitu vezu sa svetom. Vest u Otkrivenju 14, koja objavljuje pad Vavilona, mora da se odnosi na verske zajednice koje su nekada bile čiste, pa su se pokvarile. Kako posle ove vesti sledi opomena o sudu, znači da se ona mora objaviti u poslednjim danima, i zato se ne može odnositi samo na rimsku crkvu, jer se ona već mnogo vekova nalazi u palom stanju. Dalje, u osamnaestoj glavi Otkrivenja poziva se Božji narod da izađe iz Vavilona. Ali u kojim se verskim zajednicama nalazi veći deo Hristovih sledbenika? Nesumnjivo, u raznim zajednicama koje ispovedaju protestantsku veru. U vreme svoga postanka, ove su zajednice imale ispravni stav prema Bogu i njegovoj istini, i s njima je bio Njegov blagoslov. Čak i neverni svet je morao priznati blagotvorne posledice koje je donosilo prihvatanje načela evanđelja, kao što je prorok rekao Izraelu: »I raziđe se glas o tebi po narodima radi lepote tvoje, jer beše savršena krasotom mojom, koju metnuh na te, govori Gospod Gospod.« ***Jezekilj 16, 14, 14. Ali ove zajednice su pale zbog istih težnji koje su Ozraelu donele prokletstvo i propast – zbog težine da prihvate običaje nevernika i pridobiju njihovo prijateljstvo. »Ali se ti osloni na lepotu svoju, i pokvari se s glasa svojega, te si prosipala blud svoj.« ***Jezekilj 16, 15.

Mnoge protestantske crkve slede primer Rima u nedozvoljenim vezama sa »carevima zemaljskim.« Državne crkve čine to svojim odnosima prema svetovnim vlastima, a ostale verske zajednice time što traže naklonost sveta. Izraz Vavilon (pometnja) može se s pravom primeniti na ove verske zajednice, jer sve one tvrde da svoju nauku uzimaju iz Biblije, pa ipak su podeljene u bezbroj sekti, koje se jedna od druge veoma razlikuju u ispovedanju vere i teorijama.

Osim nedozvoljene veze sa svetom, ove zajednice, koje su se odvojile od Rima, pokazuju još i druge njegove osobine.

Jedno rimokatoličko delo tvrdi: »Ako se rimska crkve zbog poštovanja svetaca smatra krivom za idolopoklonstvo, onda se može smatrati kriva i njena kćer, anglikanska crkva, koja je deset hramova posvetila devici Mariji, a samo jedan Hristu.«[283]

Dr. Hopkins veli u svojoj »Studiji o hiljadugodišnjem carstvu«: »Nemamo razloga da antihrišćanski duh i njegove običaje pripišemo jedino onoj crkvi koja se naziva rimskom crkvom. Protestantske crkve imaju u sebi mnogo antihrišćanskog, i daelko su od toga da su reformirane… oslobođene od pokvarenosti i bezbožnosti.«[284]

U pogledu odvajanja prezbiterijanske crkve od Rima, piše dr. Gatri: »Pre trista godina naša je crkva napustila vrata Rima sa otvorenom Biblijom na svojoj zastavi i sa geslom: »Istražujte Pismo!« Zatim on postavlja značajno pitanje: »Da li je ona izašla čista iz Vavilona?«[285]

Sperdžen kaže: »Izgleda da je cela anglikanska crkva ispunjena naukom o svetim tajnama; ali oni koji su se odvojili od ove crkve, izgleda, da su takođe već prihvatili mnogo od filozofskog bezverja. Oni od kojih smo očekivali nešto bolje od odvraćaju se jadan za drugim od temelja vere. Potpuno sam osvedočen da je samo srce Engleske zaraženo pogubnim neverstvom, koje se još uvek usuđuje penjati na propovedaonicu i nazivati se hrišćanstvom.«

Šta je bio uzrok velikom otpadu? Kako se crkva u početku udaljila od jednostavnosti evanđelja? – Ona se prilagodila običajima mnogobožaca da bi im olakšala prihvatanje hrišćanstva. Apostol Pavle je izjavio da još u ono vreme: »Jer se već radi tajna bezakonja… ***2. Solunjanima 2, 7. Dok su apostoli živeli, crkva je bila srazmerno čista. Ali, »prema svršetku drugog veka, većina crkava poprimile su novi oblik. Nestala je ranija jednostavnost. Neprimetno, kada su stari učenici pomrli, došla su njihova deca i novoobraćeni… i nastalo je novo stanje.«[286] Da bi pridobili više pristalica, snizili su uzvišena načela hrišćanske vere, a kao posledica toga došla je i neznabožačka poplava, koja je prodrla u crkvu, i sa sobom donela svoje običaje, ceremonije i idole.«[287] Kada je hrišćanska religija sebi osigurala naklonost i potporu svetskih vladara, masa ju je prihvatila; iako po vanjštini hrišćani, mnogi su, u stvari, ostali mnogobošci, poštujući u tajnosti svoje idole.«

Zar se isti proces nije ponavljao skoro u svakoj crkvi koja se naziva protestantskom? Kad su umrli njeni osnivači, koji su bili prožeti pravim duhom reforme, došli su njihovi naslednici, i sve je dobilo novi izgled. Držeći se slepo verovanja svojih otaca i odbijajući da prihvate bilo koju novu istinu, deca reformatora udaljila su se daleko od njihovog primera u poniznosti, samoodricanju i odricanju od sveta. Tako je »nestalo prve jednostavnosti«. Crkvu je preplavio svetovni talas i doneo »sa sobom svoje običaje, ceremonije i idole.«

O kako se sada među Hristovim sledbenicima gajilo ono prijateljstvo sa svetom koje je »neprijateljstvo Bogu.« Koliko su se velike crkve širom hrišćanskog sveta udaljile od biblijske poniznosti, samoodricanja, jednostavnosti i pobožnosti! Džon Veslej, govoreći o pravoj upotrebi novca, rekao je: »Ne rasipajte ni jedan deo tako dragocenog dara da biste zadovoljili želju za suvišnim i skupocenim odevanjem ili nepotrebnim ukrašavanjem! Ne rasipajte ništa od toga na veštačko ukrašavanje vaših domova, na suvišno i skupoceno pokućstvo, skupocene slike i ukrašavanje zlatom… Ne trošite ništa na sujetni život da biste privukli divljenje i pažnju ljudi… Dok

[283] Richard Challoner, The Catholic Christian Instructed, Preface, str. 21. 22.

[284] S. Nopkins, Works, vol. II str. 328.

[285] T. Guthrie, The Gospel in Ezekiel, str. 327.

[286] R. Robinson, Ecclesiastical Researches, gl. VI, parth. 17.

[287] Gavazzi, Lectures, str. 278.

ti je dobro, ljudi će o tebi dobro govoriti. Dok se odevaš u purpur i skupocene haljine, i živiš svaki dan u izobilju, mnogi će, bez sumnje, veličati tvoj ukus, darežljivost i gostoprimstvo. Ali ne plaćaj tako skupo njihovo odobravanje; bolje je da se zadovoljiš čašću koja dolazi od Boga.«[288] Ali u mnogim crkvama našeg vremena nema ni traga takvom učenju.

Pripadati jednoj veroispovesti postalo je u svetu nešto uobičajeno. Vladari, političari, pravnici, lečnici, trgovci – svi postaju članovi crkve da bi ih društvo više poštovalo i imalo poverenja u njih, i da bi bili uspešniji u svojim poslovima. Ovako oni pokušavaju da svoje nepravedne poslove zaviju u plašt hrišćanske veroispovesti. Razne verske zajednice, ojačane bogatstvom i uticajem ovih pokrštenih svetovnih ljudi, mogle su još više da steknu popularnost i veći broj pokrovitelja. U najlepšim ulica podignute su veličanstvene crkve, raskošno ukrašene. vernici koji dolaze na bogosluženje oblače se po modi i u skupe haljine. Darovitim propovednicima daje se velika plata da zabavljaju i privlače narod. Njihove propovedi ne smeju žigosati narodne grehe, nego moraju biti mile njihovim ušima i lepo zvučati. Tako su ugledni grešnici upisivani u crkvene knjige, a fini gresi prikrivani plaštom pobožnosti.

Jedne poznate novine, govoreći o sadašnjem odnosu američkih hrišćana prema svetu, pišu: »Crkva se neosetno predala duhu vremena i prilagodila svoja bogosluženja savremenim prohtevima.« »Stvarno, crkva sada upotrebljava kao svoje oruđe sve što veru može učiniti privlačnom.« Jedan pisac kaže u njujorškom listu »Independent« o današnjem metabolizmu sledeće: »Sve više se gubi granica koja odvaja pobožne od bezbožnih, a revni ljudi sa obiju strana trude se da sasvim uklone razliku između načina njihovog postupanja i njihovih zabava.« Popularnost religije doprinela je mnogo da se povećao broj onih koji hoće da uživaju njene blagoslove, a li da časno ispunjavaju svoje dužnosti.«

Hauard Krozbi veli: »Veoma nas zabrinjava što hrišćanska crkva tako malo ispunjava Gospodnje namere. Kao što su se nekad Jevreji odvratili od Boga zbog prijateljskih veza za idolopoklonicima… tako i današnja Hristova crkva napušta božanski način pravoga života zbog nedozvoljenih veza sa nevernim svetom.«[289]

U ovoj poplavi svetovnog uticaja i želja za uživanjem govoto sasvim se izgubilo samoodricanje i samopožrtvovnost Hrista radi. »Neki ljudi koji sada rade u našim crkvama bili su kao deca poučavani da se žrtvuju da bi bili sposobni da nešto daju ili učine za Hrista. Ali sada, u slučaju da nema sredstava, ni od koga se neće tražiti da nešto da. O ne! Priredite bazar, lutriju, šaljivo veče, banket ili bilo šta samo da se narod zabavlja.«

Guverner Viskonsina Uošbern izjavio je u svom godišnjem proglasu 9. sečnja 1873..: »Izgleda da su nephodni zakoni da bi se ukinule škole koje stvaraju kockare. One se svuda nalaze. Čak i crkva (besumnje nesvijesno) ponekad vrši ovo sotnsko delo. Priređuju se priredbe uz poklone, sa dobrotvornim lutrijama i raznim izvlačenjima, često u religiozne i dobrotvorne svrhe, ali vrlo malo korisne. Lutrije, prodaje paketa itd., postižu svrhu da se dođe do novca, a da se ne da protiv–vrednost. Ništa nije opasnije za moral i otrovnije, naročito za omladinu, nego sticanje novca i imovine bez rada. Kad se ugledne osobe bave lutrijom, a njihova savest umiruje time što taj novac ide u dobrotvorene svrhe, onda se nemojmo čuditi što se omladina odaje navikama koje se tako lako izazivaju uzbudljivim igranjem lutrije.«

Duh prilagođavanja svetu prožima sve hrišćanske crkve. Robert Ejtkins prikazao je u jednom

[288] Wesley, Works, sermon 50.

[289] Crosby, An Appeal to the Church, str. 141. 142.

predavanju, održanom u Londonu, tamnu sliku duhovnog opadanja koje se primećuje u Engleskoj. On je rekao.: »Pravih pravednika ima na zemlji, religije, u svakoj crkvi, ljube svet, vladaju se prema njemu, vole ličnu udobnost i teće za ugledom. Oni su pozvani da trpiše sa Hristom, ali se plaše svakog prekora. Otpad, otpad, otpad, napisano je na čelu svake crkve. Kada bi one to znale, i kada bi mogle to osećati, još bi bilo nade; ali jao! one viču: »Bogati smo, i obogatili smo se, i ništa ne potrebujemo.«[290]

Veliki greh koji tereti Vavilon jeste što »otrovnim vinom bluda svojega napoji sve narode.« Ovaj otrovni pehar koji on nudi svetu nedozvoljene veze sa velikanima ne zemlji. Prijateljstvo sa svetom pokvarilo je njenu veru, i ona vrši štetan uticaj na svet, šireći nauke koje su u suprotnosti sa jasnim učenjem Svetoga pisma.

Rim je narodu oduzeo Bibliju i tražio od svakoga da primi njegovu nauku mesto nauke Svetoga Pisma. Zadatak reformacije je bio da čovečanstvu povrati Božju reč. Ali zar nije istina da se u crkvama našega vremena propoveda da čovek svoju veru mora zasnivati niše na veroispovedanju i dogmama svoje crkve nego na Svetom pismu. Karlo Bičer nam veli o protestantskim crkvama: »One se plaše svake oštre reči protiv poštovanja svetaca i mučenika koje su oni gajili… Protestantske evangelističke zajednice tako su zavezale ruke jedna drugoj, a i same sebi, da kod njih niko ne može biti propovednik ako ne prihvati i po neku drugu knjigu osim Biblije… Nema preterivanja kad se kaže da zastupnici dogmi u protestantskim redovima počinju zabranjivati Bibliju kao što je to činio Rim, samo na mnogo lukaviji način.«

Kad verni učitelji tumače Božju reč, tada se podižu učeni ljudi, propovednici po zanimanju, koji tvrde da razumeju Sveto Pismo, nazivaju zdravu nauku krivoverstvom i na taj način odvraćaju od istine ljude koji je traže. Da svet nije sasvim otrovan vavilonskim vinom, mnogi bi se osvedočili i obratili pomoću jasnih i određenih istina Božje reči. Ali na području vere je toliko zbrke i nesloge da narod više ne zna u šta da veruje kao istinu. Odgovornost za nepokajanost sveta leži na crkvi.

Druga anđeoska vest iz Otkrivenja 14. propovedala se prvi put u leto 1844. godine i naročito se odnosila na crkve Sjedinjenih Država, gde se opomena o sudu najviše objavljivala i bila uglavnom odbačena, i gde je opadanje crkve bilo najbrže. Ali vest drugoga anđela nije se potpuno ispunila godine 1844. Tada su crkve koje su se protivile da prihvate videlo adventne vesti, doživele moralni pad, ali ipak taj pad nije bio potpun. Pošto su one nastavile da odbacuju naročite istine određene za to vreme, padale su sve dublje i dublje. Ali ipak još se nije moglo reći: »Pade Vavilon… jer otrovnim vinom bluda svojega napoji sve narode.« Tada Vavilon još nije opio sve narode. Duh prilagođabanja svetu i duh ravnodušnosti prema istinama za naše vreme postoji i proširio se u sve protestantske crkve: te crkve su obuhvaćene u svečanom i strašnom optuživanju drugoga anđela. Ali otpad još nije postigao svoj vrhunac.

Biblija nam kaže da će pre Gospodnjeg dolaska sotona raditi »sa svakom silom i znacima i lažnim čudesima, i sa svakom prevarom nepravde«; i oni koji »ljubavi istine ne primiše da bi se spasli«, prihvatiće sve prevare i verovaće laži. ***2. Solunjanima 2. 9–11. Tek kada nastupi ovakvo stanje, i kad se u celom hrišćanstvu ostvari ujedinjenje crkve sa svetom, onda će pad Vavilona biti potpun. Promena će nastajati malo po malo, a potpuno ispunjenje Otkrivenja 14, 8. još je u budućnosti.

I pored duhovne tame i odstupanja od Boga u crkvama koje sačinjavaju Vavilon, većina pravih Hristovih sledbenika nalazi se još u tim verskim zajednicama. Među njima ima mnogo njih koji nikada nisu čuli o naročitim istinama za naše vreme. Mnogi su nezadovoljni sa svojim sadašnjim stanjem i

[290] Second Advent Library, tract No. 39.

čeznu za jasnijom svetlošću. Oni uzalud traže Hristovo obličje u crkvama sa kojima su u vezi. Kako se ove verske zajednice sve više udaljuju od istine i sjedinjuju sa svetom, razlika između ovih dviju grupa bivaće sve veća, napokon će doći do njihovog rastavljanja. Doći će vreme kad oni koji iznad svega ljube Boga neće moći dulje ostati u vezi sa onima »koji više mare za slasti nego za Boga; koji imaju obličje pobožnosti, a sile su se njene odrekli«. ***2. Timotiju 3, 4. 5.

Otkrivenje 18 ukazuje na vreme kad će crkva, zbog odbacivanja trostruke opomene iz Otkrivenja 14, 6–12 potpuno doseći stanje koje je izneo drugi anđeo, a narod Božji, koji je još uvek u Vavilonu, biće pozvan da izađe iz svojih crkava. Ovo je poslednja vest koja će biti objavljena svetu, i ona će izvršiti svoj zadatak. Kada oni koji nisu verovali istinu, nego su više voleli nepravdu (***2. Solunjanima 2, 12), budu predati sili prevare da veruju laži, tada će svetlost istine obasjati one čija su srca spremna da je prime, a sva Božja deca, koja se nalaze u Vavilonu, poslušaće poziv: »Iziđite iz nje, narode moj!« ***Otkrivenje 18, 4.

22. ISPUNJENA PROROČANSTVA

Kada je prošlo vreme u koje se prvi put očekivao Hristov dolazak – u proleće 1844. godine, oni koji su u veri očekivali Hristov dolazak bili su za neko vreme na sumnji i naizvesnosti. Dok je svet gledao na njih kao na poražene i razočarane i dokazivao im da je sve to zabluda, izvor njihove utehe bio je još uvek Sveto Pismo. Mnogi su nastavili da istražuju Pismo. Ponovo su ispitivali dokaze svoje vere i pažljivo proučavali proročanstva da bi došli do više svetlosti. Izgledalo je da Biblija jasno i odlučno potvrđuje njihovo stanovište. Znaci koji nisu mogli biti pogrešno shvaćeni upućivali su na skori Hristov dolazak. Naročiti Gospodnji blagoslovi, kako u obraćanju grešnika, tako i u buđenju duhovnog života među hrišćanima, posvedočili su da je vest o Hristovom dolasku sa neba. I mada verni nisu mogli objasniti svoje razočaranje, ipak su osećali sigurnost da ih je Bog vodio u njihovom prošlom iskustvu.

U proročanstvima koja su upućivala na skori Hristov dolazak nalazile su se i pouke koje su naročito odgovarale njihovom stanju naizvesnosti i iščekivanja, i hrabrile ih da strpljivo istraju u veri da će ono što je njihovom razumu izgledalo sada tamno postati u određeno vreme jasno.

Među pvim proročanstvima bilo je ono iz ***Avakuma 2, 1–4: »Na staži svojoj stadoh, i stajah na kuli, i motrah da vidim šta će mi reći i šta bih odgovorio onome koji me koraše. I odgovori mi Gospod i reče: Piši utvaru, i da bude razgovetno na pločama da se lako čita. Jer će još biti utvara do određenog vremena, i govoriće šta će biti do posletka i neće slagati; ako okleva, čekaj je, jer će sigurno doći, i neće zakasniti. Gle, ko se ponosi, njegova duša nije prava u njemu; a pravednik će od vere svoje živ biti.«

Uputstvo u proročanstvu da se »piše utvara i da bude razgovetno na pločama da se lako čita«, pokrenulo je Karla Fiča još 1842. godine da načini proročku kartu i da slikovito iznese viđenja proroka Danila i Otkrivenja. Objavljivanje ove karte smatralo se kao ispunjenje zapovesti date preko proroka Avakuma. Ali niko, međutim, nije tada primetio da je u ovom proročanstvu pomenuto neko odlaganje u ispunjenju ovog viđenja, neko vreme iščekivanja. Posle razočaranja ovaj deo proročanstva je izgledao vrlo značajan: »Jer će još biti viđenja do određenog vremena i govoriće šta će biti do posletka i neće slagati; ako okleva, čekaj je, jer će sigurno doći, i neće odocniti«… »Pravednik će od vere svoje živ biti.«

Jedan deo Ezekijelovog proročanstva bio je vernima isto tako izvor snage i utehe: »Opet mi dođe reč Gospodnja govoreći: Sine čovečji, kakva je to priča u vas o zemlji Izraelovoj što govorite: protežu se dani, i od utvare neće biti ništa? Zato im reci: ovako veli Gospod: …blizu su dani i reč svake utvare …Jer ću ja Gospod govoriti, i što rečem, zbiće se, neće se više odgađati… Gle, dom Izraelov govori: utvara koju taj vidi, do nje ima mnogo vremena, i za daleko vreme taj prorokuje. Zato im reci: ovako veli Gospod Gospod: neće se više odgađati nijedna moja reč; reč koju rečem zbiće se, govori Gospod Gospod.« Ezekiel 12, 21–25. 27. 28.

Oni koji su čekali obradovali su se ovim rečima, verujući da Onaj koji od početka zna kraj gleda kroz vekove, i On im je pošto je unapred video njihovo razočaranje, uputio reč ohrabrenja i nade. Da nema u Svetom pismu takvih mesta koja su ih opominjala da strpljivo čekaju i da se čvrsto pouzdaju u Božju reč, njihova bi se vera ugasila u onom teškom času iskušenja.

Priča o deset devojaka u ***Matejevom evanđelju, 25. glava, takođe prikazuje iskustvo onih koji čekaju Hristov dolazak. U ***Mateju 24, Gospod je na pitamje svojih učenika u pogledu znakova njegovog dolaska i kraja sveta istakao neke od najvažnijih događaja u istoriji sveta i crkve, koji će se

dogoditi između njegovog prvog i drugog dolaska, naime razorenje Jerusalima, veliku nevolju Božje crkve pod mnogobožačkim i papskim progonstvima, pomračenje sunca i meseca i padanje zvezda. Zatim je govorio o svome dolasku, u svoje carstvo, ispričao im priču o dve vrste slugu koji su različito gledali na njegov dolazak. Dvadeset i peta glava počinje rečima: »Tada će biti carstvo nebesko kao deset devojaka.« Ovde nam se iznosi ista crkva koja živi u poslednjim danima, a na koju se ukazuje i na kraju 24. poglavlja. U priči o istočnjačkoj svadbi prikazuje se njeno iskustvo.

»Tada će biti carstvo nebesko kao deset devojaka koje uzeše žiške svoje i iziđoše u susret ženiku. Pet od njih bijahu mudre, a pet lude. I lude uzevši žiške svoje ne uzeše sa sobom ulja. A mudre uzeše ulje u sudovima sa žiščima svojim. A budući da ženik odocni, zadrijemaše sve, i pospaše. A u ponoći stade vika: Eto ženika gde ide, izlazite mu na susret.«

Hristov dolazak, kako ga je objavila prva anđeoska vest, prikazan je dolaskom ženika. Širenje reformacije, prouzrokovano propovedanjem vesti o Hristovom drugom dolasku, predstavljeno je izlaženjem devojaka na susret ženiku. U ovoj priči, kao i u onoj u ***Mateju 24. glavi, prikazuju nam se dve vrste ljudi. Sve devojke su uzele svoje žiške, Bibliju, i sa njenom svetlošću su pošle na susret ženiku. »I lude uzevši žiške svoje ne uzeše sa sobom ulja. A mudre uzeše ulja u sudovima sa žiščima svojim.« Ova poslednja grupa primila je Božju milost, preporađajuću i prosvetljujuću silu Svetoga Duha, koja njegovu Reč čini videlom nozi i svetlošću koja obasjava put. One su u strahu Božjem istraživale Sveto Pismo da bi doznale istinu i ozbiljno su težile za čistotom srca i života. Ove mudre devojke su imale lično iskustvo, veru u Boga i njegovu Reč, što razočarenje i odugovlačenje nije moglo nadvladati. Druge, »uzevši žiške svoje, ne uzeše sa sobom ulja.« One su radile po osećajima. Svečana vest je probudila u njima strah; ali one su se oslanjale na veru svoje braće, zadovoljne sa treperećom svetlošću dobrih pobuda, bez temeljnog razumevanja istine i pravoga roda milosti u svojim srcima. One su izašle Gospodu u susret, pune nade u skoru nagradu, ali nisu bile pripravne na odugovlačenje i razočarenje. Kad su iskušenja došla, njihova je vera oslabila, i njihovi žišci su počeli da se gase.

»A budući da ženik odocni, zadrijemaše sve, i pospaše.« Odugovlačenje ćenika predstavljalo je isticanje vremena kad se Gospod očekivao, razočarenje i prividno zakašnjenje. U ovo vreme neizvesnosti površni i neutrđeni počeli su se kolebati; njihovi napori su popuštali. Ali oni čija se vera zasnivala na ličnom poznavanju Biblije, imali su pod svojim nogama stenu koju talasi i razočarenja nisu mogla odneti. One »zadrijemaše sve i pospaše« – jedna grupa u ravnodušnosti i napuštanju svoje vere, a druga u strpljivom očekivanju jasnije svetlosti. Ali, izgleda, da je i ova poslednja grupa u noći iskušenja izgubila, u izvesnoj meri, svoju revnost i pobožnost. Površni i neutvrđeni nisu se mogli više oslanjati na veru svoje braće. Svako je morao za sebe stajati ili pasti.

Otprilike u isto vreme pojavio se fanatizam. Neki koji su tvrdili da čvrsto veruju u vest odbacili su Božju Reč kao jedinog pouzdanog vođu. Tvrdeći da ih Duh vodi, oni su se potpuno predali svojim sopstvenim osećanjima, utiscima i mašti. Neki su pokazivali slepu i licemernu revnost, osuđujući sve koji nisu odobravali njihov postupak. Njihovi fanatički pojmovi i postupci nisu naišli na odobravanje kod velike većine adventista, ali su mnogo doprineli da se sramoti delo istine.

Sotona je »opadač braće«; njegov duh inspirira ljude da tradela i da ga uništi. Adventni pokret je jako zatalasao narod. Hiljade grešnika se obraćalo, a verni ljudi predali su se još u vreme odocnjenja delu objavljivanja istine. Knez zla izgubio je svoje podanike. Ali da bi Božje delo osramotio, radio je na tome da prevari one koji su verovali i da ih uvuče u fanatizam. Sotonina oruđa bila su uvek spremna da svaku zabludu, svaku pogrešku i svaki nevešti postupak prikažu narodu u najcrnjoj boji, da bi tako omrazili adventiste i njihovu veru. Zatom u koliko je bio veći broj onih koje je sotona

naveo da prividno veruje u ponovni dolazak, dok je, u stvari, on vladao u njihovim srcima, u toliko je imao veću korist, skrećući na njih pažnju kao na predstavnike svih vernih.

Sotona je »opadač braće«; njegov duh insprira ljude da traže pogreške i mane Božjeg naroda da bi ih izneli na javnost, dok njegova dobra dela i ne spominju. On je uvek veoma revnostan kad Bog radi za spasenje duša. Kada Božja deca dolaze da se jave pred Gospodom, onda i sotona dolazi s njima. U svakom duhovnom probuđenju on je spreman da dovede takve koji su neposvećenog srca i neuravnoteženog duha. Kada ovakvi prihvate neke tačke istine i dobiju mesto među vernima, onda sotona radi preko njih da uvede teorije koje će prevariti neobazrive. Ne znači da je neko dobar hrišćanin ako se može videti u društvu Božje dece ili u Božjoj kući, ili čak za stolom Gospodnjim. Sotona je često prisutan i pri najsvečanijim prilikama u osobama onih koje može da upotrebi kao svoja oruđa.

Knez zla bori se za svaku stopu zemlje po kojoj korača Božji narod na svome putu za nebeski grad. U celoj istoriji crkve nije nikada sprovedena neka reformacija koja nije naišla na ozbiljne smetnje. Tako je bilo u Pavlovim danima. gde god je apostol osnovao crkvu, bili su neki koji su tvrdili da prihvataju veru, a ipak su unosili u nju lažnu nauku koja, da je bila prihvaćena, potisla bi ljubav prema istini. I Luter je imao velikih teškoća i neprilika zbog postupanja fanatika koji su tvrdili da Bog govori neposredno preko njih. Oni su svoja lična mišljenja i shvatanja stavili iznad svedočanstva Svetoga pisma. Mnogi kojima je nedostajala vera i iskustvo, ali koji su o sebi imali visoko mišljenje, voleli su da čuju i propovedaju nešto novo, bili su obmanuti učenjem ovih novih učitelja i udružili su se sa sotonskim oruđima da sruše sve što je Luter, podstreknut od Boga sagradio. Oba brata Veslej, i drugi koji su svojim uticajem i verom bili svetu od velikog blagoslova, nailazili su na svakom koraku na sotoninu zlobu, koja je preterano revne, nestalne i neposvećene gurala u svaki mogući fanatizam.

Vilijam Miler nije bio naklonjen ovim uticajima koji su vodili fanatizmu. On je, kao i Luter, izjavio da svaki duh treba da bude okušan Božjom Reči. »Sotona«, rekao je Miler, »ima u naše vreme nad nekima veliku moć. A kako ćemo znati čijeg su oni duha? Biblija odgovara: Po rodovima njihovim poznaćete ih… Mnogi duhovi su izašli u svet, i nama je naređeno da kušamo duhove. Duh koji nas ne upućuje na živimo trezveno, pravedno i pobožno, nije Hristov Duh. Sve sam više osvedočen da je sotona umešan u ove divlje pokrete. Mnogi među nama koji tvrde da su potpuno posvećeni povode se za ljudskim običajima i očevidno ne znaju o istini više od onih koji se ne hvale poznavanjem istine.«[291]

»Duh zablude nas odvraća od istine, a Božji Duh nas vodi u istinu. Šta onda? Na to odgovaramo: Duh i Božja Reč se slažu. Ako čovek prosuđuje sebe po Božjoj Reči, i ako je u potpunoj saglasnosti sa celom Reči, onda mora verovati da ima istinu. Ali ako nađe da duh koji vodi nije u saglasnost sa duhom čitavoga Božjeg zakona ili Božjom knjigom, onda treba da je oprezan da ne bi bio uhvaćen u sotoninu zamku.«[292] Često sam bio više uveren u nečiju unutrašnju pobožnost kada sam video suzne oči, vlažne obraze i reči kajanja, nego kad sam čuo bučno hvalisanje ovih takozvanih hrišćana.«[293]

U vreme reformacije stavljali su njeni neprijatelji sva zla fanatizma na teret upravo onih koji su se fanatizmu nejenergijčnije protivili. Slično su učinili i protivnici adventnog pokreta. Nisu se zadovoljili time, da rđavo predstavljaju i uveličavaju zablude nastranih i fanatika, nego su širili vrlo nepovoljne

[291] Bliss, op. cit. str. 236.

[292] The Advent Herald, vol. VIII, No. 23, (Jan 15. 1845.)

[293] Bliss, op. cit. str. 282.

vesti, koje nisu ni najmanje bile nalik na istinu. Ovi ljudi su bili pod uticajem predrasuda i mržnje. Njihov mir je bio poremećen objavljivanjem da je Hristos pred vratima. Oni su se bojali da bi to moglo biti istina, ali se se ipak nadali da to nije tako, i to je bio razlog njihovog neprijateljstva prema adventistima i njihovoj veri.

Činjenica što su se neki fanatici uvukli u redove adventista ne može da bude razlog tvrđenju da pokret nije od Boga, kao što i prisutnost fanatika i varalica u crkvi u vreme Pavlovo i Luterovo nije bilo dovoljno opravdanje da se osudi njihov rad. Neka se Božji narod probudi od sna i ozbiljno otpočne delo pokajanja i reformacije; neka istražuje Pismo da upozna istinu kakva je u Isusu; neka se sasvim preda Bogu; ako to bude činio, onda će se brzo pokazati da je sotona još uvek budan i aktivan. Sa svim mogućim prevarama on će otkrivati svoju moć, pozivajući u pomoć sve pale anđele svoga carstva.

Nije objavljivanje Hristovog dolaska stvorilo fanatizam i razdor. On je nastao u leto 1844. godine kada su adventisti bili u neizvesnosti i zabuni u pogledu svoga stvarnog stanovištva. Propovedanje prve anđeoske vesti i »ponoćnog pokliča« bilo je upravljeno na to da potisne fanatizam i razdor. Oni koji su učestvovali u ovom svečanom objavljivanju bili su ispunjeni međusobnom ljubavlju i ljubavlju prema Isusu, koga su se nadali da uskoro vide iznad svakog ljudskog uticaja, i to im je bio štit protiv svih sotonskih napada.

»A budući da ženik odocni, zadrijemaše sve, i pospaše. A u ponoći stade vika: Eto ženika gde ide, izlazite mu na susret. tada ustaše devojke one i ukrasiše žiške svoje.« ***Matej 25, 5–7. U leto 1844. godine, u sredini vremena kad se prvi put očekivao Hristov dolazak, i jeseni iste godine, kad se zaista navršilo 2300 dana kako se to kasnije dokazalo, propovedala se doslovno vest Svetog pisma: »Gle, ženik dolazi!«

Ono što je dovelo do ovog pokreta bilo je otkriće da je Artakserksova naredba o obnovi Jerusalima, koja je bila polazna točka proročkog vremena od 2300 dana, stubila na snagu u jesen 457. godine pre Hrista a ne početkom te godine, kako se to ranije mislilo. Ako računamo 2300 godina od jeseni 457. godine pre Hrista, onda se ovaj period završava u jesen 1844. godine.

Dokazi iz starozavetne simboličke službe u svetinji upućivali su isto tako na jesen kao na vreme kada će nastupiti događaj označen kao »čišćenje svetinje«. Ovo je postalo vrlo jasno kada je bila skrenuta pažnja na način kako su se ispunile predslike koje su se odnosile na prvi Hristov dolazak.

Klanje pashalnog jagnjeta bilo je predslika Hristove smrti. Pavle veli: »Jer i pasha naša zakla se za nas, Hristos.« ***1. Korinćanima 5, 7. Snop prvina od žetve, koji je za vreme Pashe bio obrtan pred Gospodm, bio je predslika Hristovog vaskrsnuća. Govoreći o Gospodnjem vaskrsnuću i vaskrsnuću celog njegovog naroda, Pavle kaže: »Prvenac Hristos; a potom oni koji verovaše Hristu o njegovu dolasku.« ***1. Korinćanima 15, 23. Kao što je obrtani snop bio prvo zrelo žito požnjeveno pre žetve, tako je i Hristos prvenac one besmrtne žetve spašenih, koja će pri budućem vaskrsnuću biti sabrana u Božje žitnice.

Ove predslike ispunile su se ne samo što se tiče događaja nego i u pogledu vremena. Četrnaezato dana prvoga jevrejskog meseca – izato dana i meseca u kojem se za vreme dugih petnaest vekova klalo pashalno jagnje, Hristos je, jedući sa svojim učenicima pashalnu večeru, ustanovio svečanu uredbu, koja je trebalo da bude uspomena na njegovu vlasitu smrt kao »Božjeg jagnjeta, koje uze na se grehe sveta.« (***Jovan 1, 29). Iste noći on je pao u bezbožne ruke, koje su Ga razapele i ubile. I kao ispunjenje onoga što je predstavljalp obrtani snop, naš Spasitelj je trećeg dana vaskrsnuo iz mrtvih i postao prvenac onima koji umreše.« On je slika svih vaskrsnih pravednika čije će »poniženo telo« biti preobraženo, »da bude jednako telu slave njegove.« (***1. Korinčanima 15, 20;

***Filibljanima 3, 21).

Isto tako se moraju ispuniti predslike koje se odnose na drugi Hristov dolazak u vreme predskazano simboličkom službom u svetinji. Po starozavetnoj službi veliki Dan očišćenja, ili čišćenja svetinje, bio je desetoga dana sedmoga jevrejskog meseca. (3 Mojsijeva 16, 29–34). Kada je sveštenički poglavar obavio čišćenje za ceo Izrael, i tako iz svetinje uklonio njihove grehe, izašao napolje i blagoslovio narod. Tako se verovalo da će Hrist, naš poglavar sveštenički, doći da očisti zemlju uništenjem greha i grešnika, i da će svome narodu dati besmrnost. Deseti dan sedmoga meseca – vreme čišćenja svetinje i veliki Dan očišćenja, koji je 1844. godine padao 22. oktobra, smatrao se danom Hristovog ponovog dolska. To je bilo u skladu sa već iznesenim dokazima da će se 2300 dana navršiti u jesen. Ovaj je zaključak izgledao pouzdan.

U priči iz Evanđelja po ***Mateju 25, vremenu čekanja i spavanja sledi ženikov dolazak. To se slagalo sa upravo iznesenim dokazima u proročanstvu i u simboličkoj službi. Ovi dokazi su uverljivo govorili u prilog svoje istinitosti; i hiljade vernih su objavljivali »ponoćni poklič.«

Ovaj pokret se širio po zemlji kao plima. Išao je od grada do grada, od sela od sela, sve dok Božji narod, koji je čekao na Hristov dolazak, nije bio sasvim probuđen. Pred ovim objavljivanjem nestao je fanatizam kao rani mraz kad se pojavljuje sunce. U vernih je nestala sumnja i zbunjenost, a nada i hrabrost ispunjavale su njihova srca. Delo je bilo bez onih preterivanja koja se uvek pojavljuju kad dođe do izražaja ljudsko uzbuđenje, koja ne obuzdava Božja Reč i Božji Duh. Ovo vreme je bilo slično onim vremenima poniznosti i vraćanja Gospodu koja su u starom Izraelu nastajala posle opomena Božjih slugu. Ono je imalo ista obeležja koja su u svim vremenima označavala Gospodnje delo. Tu je bilo manje oduševljenja, a više temeljitog ispitivanja srca, priznavanje greha i odricanja od sveta. Da se pripreme za susret sa Gospodom, to je bio cilj ovih duša koje su se borile sa Bogom. verni su bili stalno na molitvi i bez rezerve su se predali Bogu.

Opisujući ovo delo, Miler je rekao: »Nema velikog izražavanja radosti; ono je, izgleda, zadržano sa buduću priliku, kad će se sve nebo i zemlja radovati, puni slave, neiskazanom radošću. Ne čuje se ni klicanje; i ono je sačuvano za čas kad se bude čuo poklič s neba. Pevači šute; oni čekaju da se priključe anđeoskoj vojsci, nebeskim horovima… Nema suprotnosti u osećanjima; svi su jednoga srca i jedne misli.«[294]

Drugi učesnik u ovome pokretu svedoči: »Ovaj pokret je svuda izazvao temeljito ispitivanje srca i skrušeno kajanje pred uzvišenim nebskim Bogom. To je imalo za posledicu da su ljude prezreli stvari ovoga sveta, sporovi su bili izglađeni, greške priznate, a slomljeno i pokajničko srce vapilo je Bogu za milost i praštanje. To je dovelo do ličnog poniženja pred Bogom i kajanja kakvo nikada ranije nismo videli. kao što je Bog zapovedio preko proroka Joila za čas kada će se približiti dan Gospodnji, razderali su svoja srca, a ne haljine, i približili su se Gospodu postom, plačem i tugovanjem. Kao što je Bog rekao preko Zaharije, duh milosti i molitava izliven je na njegovu decu; pogledali su na Onoga koga su proboli; tada je bila velika žalost u zemlji… a oni koji su čekali na Gospoda mučili su pred njim duše svoje.«[295]

Od svih velikih pokreta od vremena apostola, nijedan nije bio čistiji od ljudskog nesavršenstva i sotonskih prijavara od onoga u jesen 1844. godine. Još i sada, posle toliko godina, svi koji su učestvovali u pokretu i koji su ostali čvrsto na temelju istine osećaju još sveti uticaj onog blagoslovenog dela i svedoče da je to delo bilo od Boga.

---

[294] Bliss, op. cit., str. 270. 271.

[295] Bliss, Advent Shield and Herald, vol. I str. 271. (Jan 1845.)

Na poklič: »Eto ženika gde ide, izlazite mu u susret!«, ustali su svi koji su čekali i »ukrasiše žiške svoje.« Oni su proučavali Božju Reč sa do tada nepoznatom revnošću. Anđeli su bili poslani sa neba da probude one koji su bili obeshrabreni i da ih priprave da prihvate vest. Ovo delo se nije temeljilo na znanju i mudrosti ljudi, nego na Božjoj pomoći. Ne najdarovitiji, već najjednostavniji i najodaniji su bili ti koji su prvi čuli poziv i poslušali ga. zemljoradnici su ostavili svoje žito u polju, zanatlije svoj alat, i pošli su sa suzama u očima i sa velikom radošću da objave opomenu. Oni koji su ranije bili vođe bili su među poslednjima koji su se priključili ovome pokretu. Crkve su svuda zatvarale vrata ovoj vesti, a veliki broj onih koji su je prihvatili izašli su iz njih. Božjim proviđenjem ova se vest sjedinila sa drugom anđeoskom vešću i dala je naročitu silu ovom delu.

Vest: »Eto ženika gde ide!« nije se širila toliko na osnovu dokazivanja, mada su dokazi iz Svetog pisma bili jasni i uverljivi. Nju je pratila neodoljiva sila, koja je pokretala duše. Tu nije bilo sumnji ni pitanja. Prilikom Hristovog pobedonosnog ulaska u Jerusalim, narod koji se sa svih strana zemlje okupio na svetkovinu pohrlio je ka Maslinskoj gori, i kada se pomešao sa mnoštvom koje je pratilo Isusa, osvojilo ga je sveopšte oduševljenje, i tako se pridružio da pojača poklič: »Blagosloven koji ide u ime Gospodnje!« ***Matej 21, 9. Isto tako i neverni koji su pohrlili na adventističke skupove – neki su iz radoznalosti, a drugi da se narugaju, osećali neodoljivu moć koja je pratila vest: »Eto ženika gde ide!«

U to vreme verni su se odlikovali verom koju Bog prima, verom koju gleda na platu. Kao pljusak koji osvežava žednu zemlju, Duh milosti sišao je na one koji su ozbiljno istraživali Božju Reč. Oni koji su očekivali da uskoro vide svoga Iskupitelja licem u lice osećali su svetu radost, koja se ne može opisati. Sila Svetoga Duha koja omekšava i potčinjava rastopila je srca kada se Božji blagoslov obilno izlio na verne.

Pažljivo i svečano približavali su se oni koji su primili vest vremenu kada su se nadali da će sresti Gospoda. Svakoga jutra osećali su da je njihova prva dužnost da se uvere da ih Bog prima. Njihova su srca bila prisno sjedinjena, i oni su se mnogo molili zajedno i jedni za druge. Često su se sastajali na nekom usamljenom mestu da se mole Bogu. Glas njihovih molitava dizao se k nebu sa polja i gajeva. Sigurnost da uživaju Spasiteljevu naklonost smatrali su važnijom od svoje svakodnevne hrane; a ako je kakav oblak pomračio njihove duše, nisu mirovali dok ga nisu ulonili. Osećajući dokaz opraštajuće milosti, čeznuli su da vide Onoga koga je njihova duša toliko ljubila.

Ali, trebalo je da opet dožive razočarenje. Vreme očekivanja je prošlo, a njihov Spasitelj nije došao. Sa nepokolebljivim poverenjem gledali su na njegov dolazak, a sada su osetili ono što je osetila i Marija kada je došla Spasiteljevom grobu i našla ga praznog. Ona je sa suzama uzviknula: »Uzeše Gospoda mojega, i ne znam gde ga metnuše.« ***Jovan 20, 13.

Osećanje strahopoštovanja i bojazan da bi vest mogla biti istinita zadržavali su neko vreme neverni svet, a kada je vreme prošlo, to osećanje nije moglo odmah nestati. Oni nisu mogli likovati nad žrtvama razočaranja. Ali kada se znaci Božjeg gneva nisu pokazali. Oporavili su se od straha i počeli su iznova sa svojim ismehivanjem i ruganjem. Veliki broj onih koji su tvrdili da veruju u skori Gospodnji dolazak napustili su svoju veru. Neki su bili vrlo samouvereni, bili su u svome ponosu toliko pobeđeni da su želeli da nestanu sa sveta. Oni su se tužili na Boga kao Jona, i više su želeli smrt nego život (***Jona 4.3). Oni koji su svoju veru zasnivali na mišljenju drugih, a ne na Božjoj Reči, bili su spremni da promene svoje poglede. Rugači su pridobili slabiće i kukavice u svoje radove, a onda su se svi sjedinili i izjavili da ne treba više strahovati ili nešto očekivati. Vreme je prošlo, Gospod nije došao, i svet može ostati isti za hiljade godina.

Ozbiljni i iskreni verni odrekli su se sveta Hrista radi i osećali su njegovu blizinu kao nikada pre.

Oni su bili uvereni da su objavili svetu poslednju opomenu i, očekujući da će uskoro biti primljeni u društvo svoga božanskog Učitelja i nebeskih anđela, povukli su se gotovo sasvim iz zajednice onih koji nisu prihvatili vest. Sa žarkom čežnjom su se molili: »Da, dođi, Gospode Isuse!« Ali on nije došao. A sada opet preuzeti težak teret briga i teškoća ovoga života, podnositi ismehivanje i ruganje sveta bilo je zaista teško iskušenje za njihovu veru i strpljenje.

Ovo razočarenje, međutim, nije bilo tako veliko kao ono koje su doživeli učenici u vreme prvoga Hristovog dolska. Kada je Isus u slavi ulazio u Jerusalim, njegovi učenici su mislili da on namerava stubiti na Davidov presto i osloboditi Izrailja od njegovog ugnjetača. S velikim nadama i radosnim očekivanjem trkivali su se kako da svome caru ukažu veće poštovanje. Mnogi su svoje gornje haljine prosirali kao ćilim na njegov put ili stavljali pred njega palmove grančice. U svom oduševljenju sjedinili su se u radosnom pokliču: »Osana Sinu Davidovom!« Kad su fariseji, uznemireni i ljuti zbog ovoga izražavanja radosti, tražili da Isus ukori svoje učenike, on je odgovorio: »Ako oni ućute, kamenje će progovoriti.« ***Luka 19, 40. Proročanstvo se moralo ispuniti. Učenici su ispunjavali Božju nameru, pa ipak su morali da iskuse gorko razočaranje. Prošlo je samo nekoliko dana od toga događaja, i oni su bili svedoci Spasiteljeve mučeničke smrti, a zatim su ga položili u grob. Njihova se očekivanja nisu ispunila ni u najmanjoj pojedinosti, a njihove nade umrle su zajedno sa Isusom. Tek onda kada je njihov Gospod slavno vaskrsnuo iz groba, razumeli su da je to sve bilo u proročanstvima ranije objavljeno, i »da je trebalo Hristos da postrada i vaskrsne iz mrtvih.« (***Dela 17, 3).

Pet stotina godina pre toga, Gospod je preko proroka Zaharije rekao: »Raduj se mnogo, kćeri Sionska, podvikuj, kćeri Jerusalimska; evo car tvoj ide k tebi, pravedan je i spasva, krotak i jaše na magarcu, na magaretu, mladetu magarčinu.« ***Zaharija 9, 9. Da su učenici znali da će Hristos ići na sud i smrt, ne bi mogli ispuniti ovo proročanstvo.

Slično su Miler i njegovi drugovi ispunili proročanstvo i objavili vest koju je Božja Reč prorekla da će se objaviti svetu. Ali oni je ne bi mogli objaviti da su sasvim razumeli proročanstva koja su se odnosila na njihovo razočarenje, a koja su ujedno sadržavala drugu vest koja je trebalo da se propoveda svima narodima pre Gospodnjeg ponovog dolaska. Prva i druga anđeoska vest bile su objavljene u pravo vreme i izvršile su delo koje je Bog nameravao pomoću njih da izvrši.

Svet je očekivao da će biti napuštena sva nauka adventizma ako vreme prođe i Hristos ne bude došao. Ali dok su jedni, pritisnuti teškim iskušenjema, napustili svoju veru, drugi su i dalje ostali čvrsti. Plodovi adventnog pokreta: duh poniznosti i ispitivanja svoga srca, odricanje od sveta i promena života, koji su pratili ovo delo, svedočili su da je ono od Boga. Oni se nisu usudili poreći da je sila Svetoga Duha posvedočavala propovedanje vesti o Hristovom dolasku, i nisu mogli otkriti nijednu grešku u računanju proročkih odseka. Ni najsposobnem njihovom protivniku nije uspelo oboriti njihov sistem tumačenja proročanstva. Bez biblijskih dokaza nisu mogli pristati da napuste stanovište do kojeg su došli ozbiljnim i predanim istraživanjem Svetoga pisma, umom rasvetljenim Božjim Duhom i srcem koje je gorelo njegovom živom silom. Nisu mogli napustiti zaključke koji su odolijevali najoštrijoj kritici i najogorčenijim napadajima verskih učitelja i mudrih ljudi ovoga sveta, udruženim naporima učenosti i rečitosti, kao i šalama i porugama ljudi viših i nižih slojeva.

Istina, očekivani događaj nije došao, ali čak ni to nije moglo uzdrmati njihovu veru u Božju Reč. Kad je Jona na ulicama Ninive objavljivao da će grad u roku od četrdeset dana biti uništen, Bog je primio pokajanje stanovnika Ninive i produžio njihovo vreme milosti; ipak Jonina vest da je bila od Boga poslana, a Niniva iskušana po njegovoj volji. Adventisti su verovali da je isto tako Bog i njih vodio da objave opomenu o sudu. »Ona je«, govorili su oni, »okušala srca svih onih koji su je čuli i

probudila u njima ljubav prema Gospodnjem dolasku, ili je s druge strane, izazvala više manje primetljivu, ali Bogu dobro poznatu mržnju protiv tog dolaska. Ona je povukla graničnu liniju, tako da su oni koji su hteli da ispituju svoja srca mogli znati na kojoj bi se strani nalazili da je Gospod tada došao, da li bi uskliknuli: »Gle, ovo je naš Bog, njega čekasmo, i spasiće nas!« ili bi vikali »gorama i kamenju da padnu na njih i da ih sakriju od lica Onoga koji sedi na prestolu i od gneva Jagnjetova.« Bog je, verujemo, na ovaj način ispitivao svoju decu, kušao je njihovu veru da li će se povući u času iskušenja sa svojih mesta na koja je našao za dobro da ih postavi, i da li će se odreći ovoga sveta i pokazati bezuslovno pouzdanje u Božju Reč.«[296]

Osećanje onih koji su još uvek verovali da ih je Bog vodio u njihovim prošlim iskustvima Miler izražava rečima: »Kada bih još jedanput živeo s istim dokazima koje sam imao u prvom životu, učinio bih i u drugom životu ono što sam učinio u prvom životu, da bih bio pošten pred bogom i ljudima. Nadam se da sam svoje haljine očistio od krvi duša. verujem da sam se, koliko mi je bilo moguće, oslobodio svake krivice u pogledu njihovog osuđenja.« »Iako sam bio dva puta razočaran«, pisao je ovaj Božji čovek, »ipak još nisam poražen i obeshrabren. Moja nada u Hristov dolazak jača je nego ikada. Ja sam činio samo ono što sam posle mnogo godina ozbiljnog razmišljanja smatrao svojom svetom dužnošću da činim. Ako sam pogrešio, to je bilo iz hrišćanske ljubavi prema Bogu.« »Jedno znam: propovedao sam samo ono što sam verovao. Sa mnom je bila Božja ruka. Njegova se sila otkrila u delu, i učinjeno je mnogo dobra.« »Mnoge hiljade su propovedanjem proročkog vremena pdstreknute na proučavanje Svetog pisma, i tako su ovim sredstvom i kropljenom krvlju Hristovom pomireni sa Bogom.«[297] »Ja se nikada nisam trudio da steknem milost oholih ljudi, a nisam ni klonuo kad mi je svet pretio. Ni sada neću da kupujem njihovu naklonost, niti ću izazvati njihovu mržnju prekoračujući svoju dužnost. Neću nikada tražiti svoj život iz njihovih ruku, niti ću, nadam se, odbiti da ga žrtvujem ako to Bog bude odredio u svome dobrom proviđenju.«[298]

Bog se nije odrekao svoga naroda; njegov Duh je još uvek sa onima koji se nisu odrekli svetlosti koju su primili, niti su ustali protiv adventnog pokreta. U poslanici Jevrejima napisane su reči ohrabrenja i opomene onima koji su u ovom času nevolje bili iskušani: »Ne odbacujte, dakle, slobode svoje, koja ima veliku platu. Jer vam je trpljenje od potrebe da Božju volju svršivši, primite obećanje. Jer još malo, vrlo malo, pa će doći onaj koji treba da dođe, i neće odocniti. A pravednik živeće od vere; ako li odstupi, neće biti po volji duše moje. A mi, braćo, nismo od onih koji odstupaju na pogibao, nego od onih koji veruju da spasu duše.« ***Jevrejima 10, 35–39.

Da je ova opomena upućena crkvi u poslednjim danima, jasno se vidi iz reči koje ukazuju na blizinu Gospodnjeg dolaska: »Jer još malo, vrlo malo, pa će doći onaj koji treba da dođe, i neće odocniti.« Iz ovoga jasno proističe da je trebalo biti neko providno zakašnjenje, i da Gospod naizgled okleva sa svojim dolaskom. Ova pouka vrlo dobro odgovara iskustvu adventista u ono vreme. Oni kojima su upućene ove reči, bili su u opasnosti da dožive brodolom svoje vere. Oni su činili Božju volju, predavši se vodstvu njegova Duha i njegove Reči, ali nisu mogli shvatiti njegovu nameru u svome prošlom iskustvu, niti videti put pred sobom, i zato su bili u iskušenju da posumnjaju da li ih je zaista Bog vodio. Na to vreme odnosile su se reči: »A pravednik živeće od vere.« Kada je jasna svetlost »ponoćnog pokliča« zasvetlila na njihovom putu, i kad su otpečatili proročanstvo, videli su da se brzo ispunjavaju znaci koji su im govorili o skorom Hristovom dolasku, živeli su zaista kao da

[296] The Advent Herald, vol VIII, No. 14, (Nov. 13, 1844.)

[297] Bliss, op. cit., str. 256. 255. 257.

[298] J. White, Life of Wm. Miller, str. 315.

gledaju Hristov dolazak. Ali sada, slomljeni neispunjenim nadama, mogli su se održati samo verom u Boga i njegovu Reč. Svet koji se rugao govorio je: »Prevareni ste! Napustite svoju veru, i recite da je adventni pokret bio od sotone.« Ali Božja Reč je govorila: »Ako li odstupi, neće biti po volji duše moje.« Napustiti sada svoju veru i odreći se sile Svetoga Duha koja je pratila ovu vest, značilo bi vraćati se u propast. Reči apostola Pavla podstucale su ih na istrajnost: »Ne odbacujte dakle, slobode svoje, koja ima veliku platu. Jer vam je trpljenje od potrebe… Jer još malo, vrlo malo, pa će doći onaj koji treba da dođe, i neće odocniti.« Njihov jedini sigurni put bio je da svetlost koju su od Boga primili i dalje gaje, da se čvrsto drže njegovih obećanja, da nastave istraživati Sveto Pismo i da strpljivo čekaju i straže dok ne prime više svetlosti.

23. ŠTA JE SVETINJA?

Biblijski tekst koji je bio temelj i glavni stub adventne vere je izjava u Danilu 8, 14: »Do dve hiljade i tri stotine dana i noći; onda će se svetinja očistiti.« (***Danilo 8, 14). To su bile dobro poznate reči svima onima koji su verovali u skori Gospodnji dolazak. Hilajde usana ponavljalo se ovo proročanstvo kao lozinku svoje vere. Svi su osećali da od događaja predskazanih u ovome proročanstvu zavise njihova najlepša očekivanja i najdraže nade. Pokazano je da se ovi proročki dani svršavaju u jesen 1844. godine. Adventisti su tada verovali, kao i ostali hrišćanski svet, da je zemlja, ili jedan njen deo, svetinja. Mislili su da čišćenje svetinje znači očišćenje zemlje vatrom u poslednjem velikom danu, i da će se to dogoditi u vreme drugog Hristovog dolaska. Otuda i zaključak da će se Hristos vratiti na zemlju 1844. godine.

Ali određeno vreme je prošlo, a Gospod se nije pojavio. verni su znali da Božja Reč ne može pogrešiti, i da mora da je pogrešno njihovo tumačenje proročanstva. Ali gde je greška? Mnogi su odmah presekli čvor teškoće time što su proricali da se 2300 dana ispunilo 1844. godine. Ali oni za to nisu mogli navesti nikakve dokaze, osim što Hristos nije došao u vreme kada su ga očekivali. Iz toga su zaključili dakada bi se 2300 dana ispunilo 1844. godine, Hristos bi već došao da očisti svetinju očišćenjem zemlje vatrom. Ali kako nije došao, to se ni ovi proročki dani nisu završili.

Prihvatiti ovaj zaključak značilo bi napustiti dotadašnje računanje proročkih vremena. Kako je utvrđeno, 2300 dana počeli su teći kada je stubila na snagu Artakserksova zapovest o obnovljenju i ponovom zidanju Jerusalima, dakle u jesen 457. godine pre Hrista. Ako ovu godinu uzmemo kao polaznu tačku, dolazimo do potpune saglasnosti u tumačenju svih onih događaja koji su označeni u Danilu 9, 25–27. Šezdeset i devet nedelja, tj. prvih 483 od 2300 godina, trebalo je da dopru do Mesije, Pomazanika; a Hristovo krštenje i pomazanje Svetim Duhom 27. godine tačno je ispunilo ovo proroštvo. U polovini sedamdesete nedelje trebalo je da Pomazanik bude pogubljen. Tri i po godine posle svoga krštenja, u proleće 31. godine, Hristos je bio razapet. Sedamdeset nedelja ili 490 godina trebalo je da pripadaju naročito Jevrejima. Na kraju ovog proročkog vremena je ovaj narod zapečatio svoje odbacivanje Hrista progonstvom njegovih učenika, i apostoli su 34. godine posle Hrista počeli propovedati mnogobošcima. Pošto je isteklo prvih 490 od 2300 godina, preostalo je još 1810. godina. »Tada će se«, prema rečima anđela, »svetinja očistiti.« Sve što je navedeno u proročanstvu, ispunilo se tačno u određeno vreme.

U ovome izračunanju bilo je sve jasno i skladno, samo nisu mogli da uvide da li se ispunio neki događaj koji bi značio očišćenje svetinje, što je trebalo da se dogodi 1844. godine. Pobijati da proročki dani ističu 1844. godine značilo bi unositi zabunu u celo pitanje i napustiti stanovište koje se temeljilo na nesumnjivim ispunjenjima proročanstava.

Ali Bog je vodio svoj narod u velikom adventnom pokretu; njegova sila i slava pratila je ovo delo, i On nije hteo dopustiti da se ona završi u tami i razočaranju i da se ozloglasi kao lažno i fanatičko uzbuđenje. On nije mogao dopustiti da se na njegovu Reč sumnja i da se ona smatra nesigurnom. Iako su mnogi napustili svoje ranije računanje proročkih vremena i porekli ispravnost pokreta zasnovanog na njemu, bilo je i takvih koji nisu bili voljni da napuste one tačke vere i iskustva koja su bila potkrepljena Svetim Pismom i svedočanstvom Božjeg Duha. verovali su da su u svome proučavanju proročanstava prihvatili zdrava načela tumačenja i da je njihova dužnost da čvrsto drže do sada usvojene istine i da nastave sa biblijskim istraživanjima. Sa ozbiljnom molitvom ponovo su ispitivali svoj stav i proučavali Sveto Pismo da bi otkrili svoju pogrešku. Pošto nisu mogli u svome

računanju proročkih vremena da pronađu greške, počeli su da dublje ispituju predmet svetinje.

Ovim istraživanjem su došli do zaključka da nema biblijskih dokaza koji bi potkrepili opšte mišljenje da je zemlja svetinja. Ali u Bibliji su našli potpuno razjašenjenje pitanja svetinje, njene prirode, mesta i službe u njoj; a svedočanstvo Svetoga pisma bilo je tako jasno i opširno da je bila isključena svaka daljnja sumnja. Pavle kaže u poslanici Jevrejima: »Imao je, istina, i prvi zavet pravila za službu Božju i svetinju zemaljsku. Jer skinija beše načinjena prva u kojoj bijaše svećnjak, sto i postavljeni hlebovi, što se zove svetinja. A za drugim zavesom beše skinija koja se zove svetinja nad svetinjama, koja imaše zlatnu kadionicu, i kovčeg zaveta okovan svuda zlatom, u kome beše zlatan sud sa manom, i palica Aronova, koja beše procvetala, i ploče zaveta, a više njega behu herubimi, koji osenjivahu poklopac očišćenja. ***Jevrejima 9, 1–5.

Svetinja na koju apostol ovde upućuje bio je onaj šator od sastanka koji je Mojsije načinio po Božjoj naredbi da bude zemaljsko prebivalište Svevišnjega. »I neka mi načine svetinju, da među njima nastavam« (***2. Mojsijeva 25, 8.), glasilo je uputstvo dato Mojsiju za vreme dok je sa Bogom bio na gori. Izraelci su tada putovali kroz pustinju, i šator od sastanka bio je tako uređen da se mogao prenositi s mesta na mesto; ipak to je bila veličanstvena građevina. Njegovi zidovi su se sastojali od uspravnih dasaka, obloženih zlatom, koje su bile uglavljene u srebrne stopice, a krov je bio načinjen od niza zavesa ili pokrivača. Spoljašnji pokrivači su bili izrađeni od koža, a unutrašnji od finoga platna, sa divno izvezenim herubimima. Osim trema u kome se nalazio žrtvenik za žrtve paljenice, šator od sastanka se sastojao iz dva odeljenja, iz svetinje i svetinje nad svetinjama, međusobno odeljenim skupocenom i divnom zavesom; slična zavesa zatvarala je i ulaz u prvo odeljenje.

U svetinji, na južnoj strani, bio je svećnjak sa sedam žižaka, koji su danju i noću osvetljavali svetinju; na severnoj strani stajao je sto za hlebove obličja, a pred zavesom, koja je rastavljala svetinju od svetinje nad svetinjama, stajao je zlatan kadioni oltar, sa koga se svaki dan dizao Bogu oblak mirisnog kada sa molitvama Izrailja.

U svetinji nad svetinjama stajao je kovčeg zaveta, kovčeg od skupocenog drveta, okovan zlatom, u kome su bile dve kamene ploče, na koje je Bog napisao zakon deset zapovesti. Nad kovčegom se nalazio poklopac – presto milosti, veličanstven umetnički rad od zlata natkriljen sa dva herubima, koji su bili izrađeni od zlata, svaki na jednom kraju poklopca. U ovome odeljenju otkrivala se Božja prisutnost u obliku slave između dva herubima.

Kada su se Jevreji nastanili u Hananu, šator od sastanka zamenjen je Solomunovim hramom koji je, iako trajna i veća građevina, ipak zadržao isti plan i bio sasvim slično uređen. Svetinja je postojala u istom obliku – osim u Danilovo vreme kada je ležala u ruševinama – sve do razorenja od strane Rimljana, 70. godine posle Hrista.

To je jedina svetinja koja je ikada postojala na zemlji, a o kojoj Biblija daje podatke. Pavle je naziva svetinjom prvoga zaveta. A zar novi zavet nema svetinje?

Kada su istraživači istine ponovo počeli da proučavaju Jevrejima poslanicu, našli su da je postojanje druge ili novozavetne svetinje obuhvaćeno navedenim rečima apostola Pavla: »Tako i prvi zavet (stari zavet) imaše uredbu za službu Bogu i svetinju zemaljsku.« Upotreba veznika »i« ukazuje na to da je Pavle već ranije spomenuo ovu svetinju. Vrativši se na početak prošlog poglavlja, čitali su: »Ovo je glava od toga što govorimo: imamo takovga poglavara svešteničkoga koji sede s desne strane prestola veličine na nebesima; koji je sluga svetinjama i istinitoj skiniji, koju načini Gospod, a ne čovek.« ***Jevrejima 8, 1. 2.

Ovde je otkrivena svetinja novoga zaveta. Svetinju prvoga zaveta načinio je čovek. Nju je Mojsije

sagradio; a ovu drugu načinio je Gospod, a ne čovek. U onoj svetinji vršili su zemaljski sveštenici službu, a u drugoj Hrist, naš veliki Poglavar sveštenički, s desne strane Bogu. Prva svetinja je bila na zemlji, a druga ne nebu.

Dalje, svetinja koju je Mojsije sagradio načinjena je po izvesnom uzoru. Gospod mu je rekao: »Kao što ću ti pokazati sliku od šatora i sliku od svih stvari njegovih, tako da načinite.« ***2. Mojsijeva 25, 9. I opet mu je naređeno: »Gledaj, te načini sve po toj slici koja ti je pokazana na gori.« ***2. Mojsijeva 25, 40. I Pavle objašnjava da prva skinija »ostade prilika za sadašnje vreme, u koje se prinose dari i žrtve«; da su sveta mesta šatora bila »obličje i sen nebeskih stvari«; da su sveštenici koji su po zakonu prinosili žrtve služili »obličju i seni nebeskih stvari«, i da »Hristos nije došao u rukotvorenu svetnju, koja je samo slika prave nego u samo nebo, da se pokaže sad pred licem Božjim za nas.«. (***Jevrejima 9, 9. 23; 8, 5; 9, 24).

Svetinja na nebu u kojoj Hristos služi za nas jeste veliki original, dok je svetinja koju je Mojsije sagradio samo kopija. Bog je dao svoga Duha graditeljima zemaljske svetinje. Velika umetnička veština koja došla do izražaja pri građenju svetinje bila je, u stvari, otkrivenje božanske mudrosti. Zidovi su izgledali kao da su načinjeni od samoga zlata i odsjajivali su na sve strane svetlost koja je dolazila od sedam žižaka svećnjaka. Sto za hlebove obličja i kadioni oltar sjajili su kao uglačano zlato. Bogata zavesa koja je sačinjavala strop, izvezena slikama anđela u plavoj, purpurnoj i skerletnoj boji, povećavala je lepotu prizora. A iza druge zavese nalazila se sveta Šehina, vidljivo otkrivenje Božje slave, pred koju je smeo stubiti samo poglavar sveštenički.

Neopisivi sjaj zemaljskog šatora otkrivao je ljudskom pogledu slavu nebeskog hrama u kome Hrist, naš zastupnik, služi za nas pred Božjim prestolom. Mesto prebivanja Cara nad carevima, gde mu hiljade služe, a deset hiljada po deset hiljada stoje pred njim (***Danilo 7, 10); nebeski hram, pun slave večnoga prestola, gde serafimi, njegovi sveti čuvari, pokrivaju svoje lice kada se klanjaju, mogao je samo u slabome odsjaju svoje veličine i slave da se otkrije u ovoj prekrasnoj građevini koju su ikada podigle ljudske ruke. Ali ipak putem zemaljske svetinje i njene službe propovedane su velike istine o nebeskoj svetinji i o velikom delu koje se onde vrši za spasenje čoveka.

Sveta mesta na nebu prikazana su pomoću dva odeljenja u svetinji na zemlji. Kada je apostolu Jovanu u viđenju bilo dozvoljeno da pogleda na Božji hram na nebu, video je »sedam žižaka ognjenih gde gorahu pred prestolom.« (***Otkrivenje 4, 5.) Video je anđela »koji imeše kadionicu zlatnu; i beše mu dano mnogo tamjana da da molitvama sviju svetih na oltar zlatni pred prestolom.« (***Otkrivenje 8, 3). Tu je proroku bilo dozvoljeno da vidi prvo odeljenje svetinje na nebu, i tu je video »sedam žižaka ognjenih«, i »zlatni oltar«, koji su bili predstvaljeni zaltnim svećnjakom i kadionim oltarom u svetinji na zemlji. Dalje je video kako se »otvorila crkva Božja ne nebu« (***Otkrivenje 11, 19), i on je pogledao u unutrašnjost iza druge zavese, u svetinju nad svetinjama. Ovde je video »kovčeg zaveta«, predstavljen svetim kovčegom, koji je Mojsije načinio da u njemu čuva Božji zakon.

Tako su oni koji su proučavali ovaj predmet našli nepobitne dokaze o postojanju svetinje na nebu. Mojsije je načinio zemaljsku svetinju prema uzoru koji mu je Bog pokazao. Pavle nas uči da je ovaj uzor bila prava svetinja koja je na nebu, a Jovan svedoči da ju je video na nebu.

U nebeskom hramu, u Božjem mestu prebivanja, nalazi se Božji presto, utvrđen na pravdi i sudu. U svetinji nad svetinjama nalazi se njegov zakon, veliko merilo pravde, po kome će Bog suditi svima ljudima. Kovčeg zaveta u kome se čuvaju ploče zakona, pokriven je poklopcem milosti, pred kojim Hristos iznosi zasluge svoje krvi za spas grešnika. Ovako je predstavljeno sjedinjenje pravde i milosti u planu ljudskog izbavljenja. Ovo sjedinjenje mogla je zamisliti samo neizmerna mudrost, a izvršiti

jedino neizmerna moć; to je sjedinjenje koje ispunjava celo nebo divljenjem i poštovanjem. Herubimi koji sa strahopoštovanjem gledaju na poklopac milosti u zemaljskoj svetinji predstavljaju saučešće kojim nebeska vojska posmatra delo spasenja. Ovo je tajna milosti u koju i anđeli žele da zavire: da Bog može ostati pravedan kad pravda pokajanog grešnika i opet uspostavlja vezu sa palim rodom; da se Hristos mogao poniziti da bi bezbrojno mnoštvo izvukao iz bezdana propasti i obukao ih u čiste haljine svoje pravde da bi se mogli sjediniti sa anđelima koji nikada nisu pali, i večno prebivati u Božjoj prisutnosti.

Hristovo delo kao ljudskog posrednika predstavljeno je divnim Zaharijinim proročanstvom o Onome »kome je ime Klica.« Prorok veli: »Jer će on sagraditi crkvu Gospodnju i nosiće slavu, i sedeće i vladati na svome prestolu, i biće sveštenik na prestolu svom, i savet mirni biće među obema.« Zaharije 6,12. 13.

»Jer će on sagraditi crkvu Gospodnju.« Svojom žrtvom i svojim posredovanjem Hristos je temelj i graditelj Božje crkve. Apostol Pavle upućuje na njega kao na kamen od ugla, »na kome sva građevina sastavljena raste za crkvu svetu u Gospodu; na kome ćete se i vi sazidati za stan Božji u duhu.« (***Efescima 2, 20–22.)

»I nosiće slavu…« Slava za spasenje palog ljudskog roda pripada Hristu. Kroz sva vremena večnosti spaseni će pevati: »Onome koji nas ljubi i umi nas od greha naših krvlju svojom… slava i država u vek veka! Amen.« (***Otkrivenje 1, 5. 6).

»I sedeće i vladati na svome prestolu, i biće sveštenik na prestolu svom.« Sada još nije na prestolu slave svoje, jer carstvo slave još nije uspostavljeno. Tek kada bude završio svoje delo kao posrednik, Gospod Bog će mu dati presto Davida, oca njegova, carstvo kome »neće biti kraja«. (***Luka 1, 32. 33). Kao sveštenik, Hristos sada sedi sa ocem na njegovom prestolu. (***Otkrivenje 3, 21). Na prestolu sa Večnim, koji ima u sebi život, sedi Onaj koji »bolesti naše nosi i nemoći naše uze na se«, »koji je u svemu iskušan kao i mi, osim greha«, »da može pomoći onima koji se iskušavaju«. »Ako ko sagreši, imamo zastupnika kod Oca.« (***Isaija 53, 4; ***Jevrejima 4, 15; 2, 18; ***1. Jovanova 2, 1.) Njegovo posredovanje se temelji na njegovom probodenom i slomljenom telu, i na njegovom bezgrešnom životu. Ranjene ruke, probodena rebra, prikovane noge govore u prilog palog čoveka, čije je spasenje otkupljeno tako neizmernom cenom.

»I savet mira biće među obema.« Očeva ljubav, ne manje od Sinovljeve, jeste izvor spasenja za pali ljudski rod. Isus je rekao svojim učenicima pre svoga odlaska: »I velim vam da ću ja umoliti Oca za Vas; jer sam Otac ima ljubav k vama.« ***Jovan 16, 26. 27. »Jer Bog beše u Hristu, i svet pomiri sa sobom.« ***2. Korinćanima 5, 19. A u službi nebeske svetinje je »savet između obojice«. »Jer Bogu tako omilje svet da je i Sina svoga jedinorodnoga dao, da nijedan koji ga veruje ne pogine, nego da ima život večni.« ***Jovan 3, 16.

Na pitanje: šta je svetinja? Sveto Pismo daje jasan odgovor. Izraz »svetinja«, kako se upotrebljava u Bibliji, odnosi se prvo na šator od sastanka koji je Mojsije podigao po uzoru nebeske svetinje, a zatim na pravi šator na nebu, na koji je upućivala zemaljska svetinja. Hristovom smrću prestala je simbolička služba. »Pravi šator« na nebu je svetinja novoga zaveta. A pošto se proročanstvo u Danilu 8, 14 ispunilo u novom zavetu, mora i svetinja na koju se ovo odnosi da bude svetinja novoga zaveta. Na kraju 2300 dana to jest 1844. godine, nije bilo na zemlji nikakve svetinje već mnogo vekova. Prema tome, proročanstvo: »Do dve hiljade i tri stotina dana i noći, onda će se svetinja očistiti«, nesumnjivo se odnosi na svetinju na nebu.

Ali još ostaje da odgovorimo na najvažnije pitanje: šta je čišćenje svetinje? Da je takava služba postojala u vezi sa zemaljskom svetinjom, potvrđuje nam Stari zavet. Ali zar na nebu ima nešto što

treba da se očisti? U ***Jevrejima 9. glavi jasno se govori o očišćenju zemaljske kao i nebeske svetinje. »I gotovo sve se krvlju čisti po zakonu, i bez prolivanja krvi ne biva oproštenje. Tako je trebalo da se slike nebeskih stvari ovima čiste, same nebeske stvari boljim žrtvama od ovih« (***Jevrejima 9, 22. 23), – to jeste dragocenom krvlju Hristovom.

Čišćenje u simbolu i u stvarnoj službi mora biti izvršeno krvlju: u zemaljskoj svetinji krvlju životinja, a u nebeskoj krvlju Hristovom. Pavle navodi razlog zašto ovo čišćenje mora da se obavi krvlju: zato jer bez prolivanja krvi nema opraštanja. Oproštenje ili uklanjanje grehaje delo koje treba da se izvrši. Ali kako može greh da bude u vezi sa svetinjom, bilo da je ona na nebu ili na zemlji? Ovo možemo doznati pomoću zemaljske službe, jer sveštenici koji su svoju službu obavljali na zemlji, služili su »slici nebskih stvari«, (***Jevrejima 8, 5).

Služba zemaljske svetinje sastojala se iz dva dela. Sveštenici su svaki dan služili su svetinji, dok je poglavar sveštenički jednom u godini obavljao u svetinji nad svetinjama naročito delo pomirenja za očišćenje svetinje. Pokajani grešnici dovodili su svakodnevno svoje žrtve pred vrata šatora od sastanka i, položivši svoje ruke na glavu životinje za žrtvu, priznavali su svoje grehe. Na ovaj način su ih slikovito preneli sa sebe na nevinu žrtvu. Zatim je životnja zaklana. »Bez prolivanja krvi«, veli apostol, »nema oproštenja«. »Jer je duša tela u krvi.« ***3. Mojsijeva 17, 11. Prekršeni Božji zakon tražio je život prestupnika. Krv koja je predstavljala grešnikov život, čiju je krivicu nosila životinja za žrtvu, odneo je sveštenik u svetinju i njome poprskao pred zavesom, iza koje se nalazio kovčeg zaveta, u kojem se nalazio zakon koji je grešnik prestupio. Ovim obredom greh je krvlju slikovito prenesen u svetinju. U nekim slučajevima nije krv unesena u svetinju, ali tada je sveštenik jeo meso žrtve, kao što je Mojsije uputio sinove Aronove, rekavši im: »Dade vam je Gospod da nosite grehe svega zbora.« (***3. Mojsijeva 10, 17.) Ova oba obreda podjednako se predstvaljala prenošenje greha od pokajnika na svetinju.

To je bilo delo koje se iz dana u dan obavljalo preko cele godine. Na ovaj način su gresi Izrailjaca prenošeni u svetinju, i bilo je potrebno posebno delo da se odande uklone. Bog je zapovedio da se očisti svako odeljenje u svetinji. »I tako će očistiti svetinju od nečistote sinova Izraelovih i od prestupa njihovih u svim gresima njihovim; tako će uništiti i u šatoru od sastanka, koji je među njima usred nečistota njihovih.« Moralo se izvršiti i očišćenje oltara, i »očistit« će ga i posvetiti od nečistota sina Izaraelovih.« (***3. Mojsijeva 16, 16. 19.)

Jednom u godini, na veliki Dan očišćenja, ulazio je poglavar sveštenički u svetinju nad svetinjama da očisti svetinju. Ovim delom završavao se godišnji niz službi. Na Dan očišćenja dovodila su se dva jarca pred vrata šatora od sastanka. Za njih se bacala kocka: »jedan ždrijeb Gospodu, a drugi ždrijeb Azazelu.« (***3. Mojsijeva 16, 8.) Jarac na koga je pala kocka za Gospoda trebalo je da bude prinesen za narod kao žrtva zagreh. Sveštenik je njegovu krv odneo iza zavese i njome pokropio po poklopcu milosti i pred njim. Krvlju je trebalo pokropiti i kadioni oltar koji je stajao pred zavesom.

»I metnuvši Aron obe ruke svoje na glavu jarcu živome, neka ispovedi nad njim sva bezakonja sinova Izraelovih i sve prestupe njihove u svim gresima njihovim, i metnuvši ih na glavu jarcu neka ga da čoveku spremnom da ga istera u pustinju.« 3 Mojsijeva 16, 21. 22. Azazelov jarac za greh nije se više povratio u Izraelov logor, a čovek koji ga je odveo morao je oprati sebe i svoje haljine pre nego što je ušao u logor.

Cio obred je bio određen da Izraelcima usadi u srce svest o svetosti Boga i njegovoj odvratnosti prema grehu, i da im pokaže da ne mogu doći u dodir sa grehom a da se ne oskvrne njime. Dok se vršilo ovo delo očišćenja, svaka je duša morala da se kaje. Svi poslovi morali su biti obustavljeni, a ceo hor Izrailjaca morao je ovaj dan provoditi u svečanom pokajanju pred Bogom, u molitvi, postu i

dubokom ispitivanju srca.

Ovom simboličkom službom prikazane su važne istine o pomirenju. Na mesto grešnika primljena je njegova zamena, ali krvlju životinje za žrtvu greh nije bio uništen. Ovim je predviđen način kako će greh biti prenesen u svetinju. Prinošenjem krvi grešnik je priznao autoritet zakona, ispovedio svoju krivicu zbog prestupa i izrazio svoju želju za oproštenjem i veru u budućeg Iskupitelja; ali, još nije bio sasvim oslobođen od prokletstva zakona. Na Dan očišćenja poglavar sveštenički, pošto je od naroda uzeo žrtvu, ušao je sa krvlju ove žrtve u svetinju nad svetinjama i pokropio poklopcu milosti, neposredno iznad zakona u kovčegu, da zadovolji njegove zahteve. Tada je kao posrednik primio grehe na sebe i izneo ih iz svetinje. Položivši ruke na glavu živog jarca, priznao je nad njime sve grehe, i tako ih je sa sebe simbolički prenio na jarca. Jarac ih je onda odneo u pustinju, i tako se smatralo da su za uvek uzeti od naroda.

Ovakva služva je bila »slika i sen nebeskih stvari.« A ono što je u službi zemaljske svetinje izvršeno »u slici«, u stvari se događa u službi nebeske svetinje. Posle svoga vaznesenja počeo je naš Spasitelj svoju službu kao naš Poglavar sveštenički. Apostol veli: »Jer Hristos ne uđe u rukotvorenu svetinju, koja je samo slika prave, nego u samo nebo, da se pokaže sad pred licem Božjim za nas.« ***Jevrejima 9, 24.

Sveštenikova služba kroz celu godinu, u prvome odeljenju svetinje, u unutrašnjosti »iza zavese«, koja je služila kao vrata i rastavljala svetinju od trema, predstavljala je delo koje je Hristos otpočeo posle svoga vaznesenja. Sveštenikov posao za vreme svakodnevne službe je bio da prinosi Bogu krv žrtve za greh i kâd koji se dizao sa molitvama Izrailjaca. Tako je Hristos iznosio pred Oca zasluge svoje krvi za spas grešnika i prinosio mu, sa skupocenim kadom svoje vlastite pravde, molitve pokajanih vernih. To je bila služba u prvome odeljenju nebeske svetinje.

Tamo je vera Hristovih učenika pratila Spasitelja kada se on vazneo na nebo pred njihovim pogledom. Ovde se nalazio temelj njihove nade, kao što Pavle kaže: »Koji imamo kao tvrd grad i pouzdan lenger duše, koji ulazi iza najdalje zavese, gde Isus uđe napred za nas, postavši Poglavar sveštenički do veka.« Ni s krvlju jarčijom, niti telećom, nego kroz svoju krv uđe jednom u svetinju, i nađe večni otkup.« ***Jevrejima 6, 19. 20; 9, 12.

Osamnaest vekova obavljana je ova služba u prvome odeljenju svetinje. Hristova krv je zastupala pokajane grešnike, pribavljala im oproštenje i primanje kod Oca, ali njihovi gresi ostali su još uvek zapisani u nebeskim knjigama. Kao što je u zemaljskoj službi na kraju godine izvršeno očišćenje, tako treba pre nego što bude dovršeno Hristovo delo otkupljenja da se izvrši delo očišćenja radi uklanjanja greha iz svetinje! To je ona služba koja je otpočela kada je isteklo 2300 dana. U ono vreme, kao što je prorok Danilo prorekao, ušao je naš Poglavar sveštenički u svetinju nad svetinjama da izvrši poslednji deo svoje svečane službe – očišćenje svetinje.

Kao što su u staro vreme gresi naroda verom bili prenošeni na žrtvu za greh i zatim njenom krvlju, simbolički, u zemaljsku svetinju, tako su u novom zavetu gresi onih koji se kaju verom preneseni na Hrista i njime, stvarno, u nebesku svetinju. Kao što je u slici očišćenje zemaljske svetinje izvršeno uklanjanjem greha koji su skrvnili svetinju, tako mora biti izvršeno i stvarno očišćenje nebeske svetinje odstranjenjem ili brisanjem greha koji su tamo zapisani. Ali pre nego što se to može izvršiti, moraju se ispitati knjige da bi se utvrdilo ko je pokajanjem i verom u Hrista stekao pravo da bude učesnik blagodati očišćenja. Zato očišćenje svetinje sadrži izvesno delo istraživanja, delo suda. Ovo delo mora biti izvršeno pre nego što Hristos dođe da izbavi svoj narod, jer kad On bude došao, doći će i njegova plata s njime »da dâ svakome po delima njegovim.« (***Otkrivenje 22, 12.)

Na ovaj način doznali su oni koji su išli za svetlošću proročke reči da Hristos nije na kraju 2300

dana, to jest 1844. godine, došao na zemlju, već je ušao u svetinju nad svetinjama nebeske svetinje da izvrši konačno delo očišćenja kao pripremu za svoj dolazak.

Razumeli su i to da je žrtva za greh ukazivala na Hrista kao žrtvu; da je poglavar sveštenički predstavljao Hrista kao posrednika, dok je Azazel predstavljao sotonu, uzročnika zla, na koga će na kraju biti stavljeni gresi iskrenih pokajnika. Kad je poglavar sveštenički putem krvi žrtve za greh odstanio grehe iz svetinje, položio ih je na Azazela. Kada Hrist, na kraju svoje službe bude svojom krvlju odstranio grehe svoga naroda iz nebeske svetinje, položiće ih na sotonu koji će morati da podnese konačnu kaznu. Jarac za greh ili Azazel je bio odveden u pustinju da se više nikada ne vrati u društvo Izrailjaca. Tako će sotona zauvek biti prognan iz blizine Božje i njegovog naroda, i biće uništen u konačnom uništenju greha i grešnika.

24. U SVETINJI NAD SVETINJAMA

Predmet svetinje bio je ljuč koji je otvorio tajnu razočaranja 1844. godine. On je otvorio pogled na niz istina, povezanih i skladnih, koje su pokazivale da je Božja ruka vodila veliki adventni pokret i, objasnivši položaj i zadatak Božjeg naroda, odredila mu njegove sadašnje dužnosti. Kao što su se Isusovi učenici obradovali posle stašne noći duševnog bola i razočaranja kad su videli Gospoda, tako su se sada radovali i oni koji su u veri očekivali njegov drugi dolazak. Oni su očekivali da će Isus doći u slavi da nagradi svoje sluge. Pošto su se prevarili u svojim nadama, izgubili su Isusa iz vida i uzviknuli su kao Marija na grobu: »Uzeše Gospoda iz groba i ne znamo gde ga metnuše.« Sada su opet posmatrali u svetinji nad svetinjama njega, svoga milostivog Poglavara svešteničkog, koji će se uskoro pojaviti kao njihov Car i Osloboditelj. Svetlost iz svetinje rasvetlila je prošlost, sadašnjost i budućnost. Znali su da ih je vodio Bog svojim nepogrešivim proviđenjem. Mada oni sami nisu razumeli, kao ni prvi učenici, vest koju su objavljivali, ona je ipak u svakom pogledu bila ispravna. Svojim objavljivanjem te vesti ispunili su Božju nameru, i njihov rad za Gospoda nije bio uzaludan. Nanovo rođeni po velikoj milosti »za živ nad«, radovali su se »radošću neiskazanom i proslavljenom.« (1. Petr. 1, 3. 8.)

Ali Danilovo proročanstvo 8, 14; »Do dve hiljade i tri stotine dana i noći, onda će se svetinja očistiti«, i prva anđeoska vest: »Bojte se Boga, i podajte mu slavu, jer dođe čas suda njegova« (***Otkrivenje 14, 7), upućivali su na Hristovu službu u svetinji nad svetinjama nebeske svetinje, na istražni sud, a ne na Hristov dolazak radi spasenja svoga naroda i uništenja bezbožnika. Greška se nije nalazila u izračunavanju proročkih vremenskih odseka, nego u događaju koji je trebalo da se dogodi na kraju 2300 dana. Zbog ove greške verni su doživeli razočaranje, ali sve to bilo je prorečeno u proročanstvu. Sve što su po Pismu mogli očekivati ispunilo se u ono vreme. U isto vreme kada su oni jadikovali zbog svojih neispunjenih nada, desio se događaj koji je prorečen u ovoj vesti, a koji se morao dogoditi pre nego što Gospod može doći da nagradi svoje sluge.

Hristos je došao, ali ne na zemlju, kako su oni to očekivali, nego kako je to bilo objavljeno u predslici, u svetinju nad svetinjama Božjega hrama na nebu. Prorok Danilo ga vidi kako u to vreme dolazi pred Starca. »Videh u utvarama noćnim, i gle, kao Sin čovečji iđaše sa oblacima nebeskim, i dođe« – ne na zemlju – već »do Starca i stade pred njim.« ***Danilo 7, 13. Ovaj dolazak opisuje nam i prorok Malahija: »I iznenada će doći u crkvu svoju Gospod, kojega vi tražite, i anđeo zavetni, kojega vi želite, evo doći će, veli Gospod nad vojskama.« ***Malahija 3, 1. Dolazak Gospodnji u njegov hram bio je njegovom narodu nešto iznenadno, neočekivano. Nisu ga tražili tamo; očekivali su da će doći na zemlju »u ognju plamenom, koji će dati osvetu onima koji ne poznaju Boga i ne slušaju evanđelja…« (***2. Solunjanima 1, 8.)

Ali narod nije još bio spreman da sretne svoga Gospoda. Za njegovu pripremu moralo se izvršiti još jedno delo. Morao je primiti svetlost koja će njegove misli upraviti na Božji hram na nebu, i ako bude u veri sledio svoga Poglavara svešteničkog u njegovoj službi, onda će mu biti otkrivene nove dužnosti. Crkvi je trebalo da bude data još jedna vest opomene i pouke.

Prorok veli: »Ali ko će podneti dan dolaska njegova? I ko će se održati, kad se on pokaže? Jer je on kao oganj livčev i kao cijeđ beljarski. I sedeće kao onaj koji lije i čisti srebro, i očistiće sinove Levijeve, i pretopiće ih kao zlato i srebro, i oni će prinositi Gospodu prinose u pravdi.« ***Malahija 3, 2. 3. Oni koji budu živeli na zemlji u vreme kada se Hristovo posredovanje gore u svetinji bude završilo, moraće stajati pred svetim Bogom bez posrednika. Njihove haljine će morati biti čiste, a

njihov karakter očišćen od greha kropljenjem krvlju. Božjom milošću i svojim marljivim nastojanjem moraju biti pobednici u borbi sa zlom. Dok se na nebu vrši istražni sud i dok se gresi pokajanih vernih uklanjaju iz svetinje, u Božjem narodu na zemlji mora da se obavi naročito delo čišćenja, odstranjivanje greha. Ovo delo je jasnije opisano u vestima Otkrivenja 14. glave.

Kad ovo delo bude dovršeno, Hristovi sledbenici biće spremni za njegov dolazak. Tada »ugodan će biti Gospodu prinos Judin i Jerusalimski kao u staro vreme«. (***Malahija 3, 4.) Tada će crkva koju će Gospod prilikom svoga dolaska uzeti k sebi biti »slavna crkva, koja nema ni mane ni mrštine, ili takoga čega«. (***Efescima 5, 27.) Ona će se onda pojaviti »kao zora, lepa kao mesec, čista kao sunce, strašna kao vojska sa zastavama«. (***Pesma nad pesmama 6, 9.)

Osim Gospodnjeg dolaska u njegov hram, prorok Malahija proriče i njegov drugi dolazak da izvrši sud ovim rečima: »I doći ću k vama na sud, i biću brz svedok protiv vračara i protiv preljubočinaca, i protiv onih koji se kunu krivo, i protiv onih koji zakidaju najam najamniku, i udovici i siroti i došljaku krivo čine i ne boje se mene, veli Gospod nad vojskama.« ***Malahija 3, 5. Juda upućuje na isti prizor kada kaže: »Gle, ida Gospod sa hiljadama svetih anđela svojih da učini sud svima, i da pokara sve bezbožnike za sva njihova bezbožna dela kojima bezbožnost činiše, i za sve ružne reči njihove koje bezbožni grešnici govoraše na nj.« ***Juda 14, 13. Ovaj dolazak i dolazak Gospodnji u njegov hram dva su određena i sasvim različita događaja.

Dolazak Hrista kao našega Poglavara svešteničkog u svetinju nad svetinjama da očisti svetinju, predskazan u Danilu 8, 14; dolazak Sina čovečjega u Starcu, opisan u Danilu 7, 13; i dolazak Gospodnji u njegov hram, prorečen u Malahiji – sve su to opisi jednog istog događaja; taj događaj predstavljen je i ženikovim dolaskom na svadbu, kao što je to opisao Hristos u priči o deset devojaka u ***Matej 25 glavi.

U leto i jesen 1844. godine objavljivala se vest: »Eto ženika gde ide!« Tada su se pojavile svije grupe ljudi, predstavljene mudrim i ludim devojkama – prva grupa, koja je sa radošću očekivala dolazak Gospodnji i ozbiljno se pripremala da ga dočeka, i druga grupa, koja se pod uticajem straha, gonjena nagonom, zadovoljila teorijom istine, ali joj je nedostajalo Božje milosti. U priči, kad je ženik došao, »gotove uđoše s njim na svadbu«. Ovde pomenut ženikov dolazak dogodio se pre svadbe. Svadba predstavlja Hristovo preuzimanje njegovog carstva. Sveti grad, Novi Jerusalim, koji je glavni grad carstva, nazvan je »nevesta, Jagnjetova žena.« Anđeo je rekao Jovanu: »Hodi da ti pokažem nevestu, Jagnjetovu ženu!« »I odvede me u duhu«, kaže prorok, »i pokaza mi grad veliki, sveti Jerusalim, gde silazi s neba od Boga.« ***Otkrivenje 21, 9. 10. Prema tome očigledno je da nevesta predstavlja sveti grad, a devojke koje izlaze ženiku na susret predstavljaju crkvu. Prema Otkrivenju, Božje deca će biti gosti na večeri svadbe Jagnjetove. (***Otkrivenje 19, 9.) Ako su gosti, ne mogu biti u isto vreme predstavljeni kao nevesta. Hristos će, kako nam to iznosi prorok Danilo, primiti od Starca »vlast, slavu i carstvo«. On će primiti Novi Jerusalim, glavni grad svoga carstva, koji će biti »kao nevesta ukrašena mužu svojemu«. (***Danilo 7, 14; ***Otkrivenje 21, 2.) Pošto bude primio carstvo, doći će u svojoj slavi kao »car nad carevima i gospodar nad gospodarima« na spašenje svome narodu, koji će »sesti za trpezu s Avramom i isakom i Jakobom u carstvu nebeskom« (***Matej 8, 11; ***Luka 22, 30) da uzme učešća u večeri svadbe Jagnjetove.

Vest: »Eto ženika gde ide!«, koja se objavljivala u leto 1844. godine, dala je povoda hiljadama da očekuju neposredni Hristov dolazak. U određeno vreme ženik je došao, ali ne na zemlju, kako je to očekivao njegov narod, nego k Starcu na nebu, na svadbu, da preuzme svoje carstvo. »Gotove uđoše s njim na svadbu, i zatvoriše se vrata.« Nije trebalo da budu lično prisutni na svadbi, jer se ona obavljala na nebu, dok se oni još nalaze na zemlji. Hristovi sledbenici treba da »Čekaju gospodara

svojega kad se vrati sa svadbe…« (***Luka 12, 36.) Ali oni moraju razumeti njegovo delo i slediti ga verom kad stubi pred Boga. U tom smislu može se o njima reći da su ušli na svadbu.

U priči ušle su na svadbu one devojke koje su imale ulja u sudovima sa žišcima. Oni koji su pored poznavanja istine iz Svetoga pisma imali i Duha i milost Božju; koji su u noći svoga gorkog iskušenja strpljivo čekali i u Bibliji tražili jasnije videlo, razumeli su istinu u pogledu svetinje na nebu i promenu u Spasiteljevoj službi, i verom su ga sledili u njegovom delu u nebeskoj svetinji. Svi koji kroz svedočanstvo Svetoga pisma prihvate ove istine i slede Isusa Hrista verom kad stuba pred Boga da obavi poslednje posredovanje i da posle toga primi svoje carstvo – svi ovi prikazani su kao da idu na svadbu.

U priči u ***Mateju 22. glavi pomenuta je ista slika svadbe, i jasno je prikazano da će se istražni sud održati pre svadbe. Pre svadbe dolazi car da vidi goste (***Matej 22, 11). – da li su svi obučeni u svedbeno ruho, u čiste haljine, čist karakter, i da li su oprali svoje haljine i ubelili ih u krvi Jagnjetovoj.« (***Otkrivenje 7, 14.) Onaj koji ne bude obučen u takvu haljinu, biće izbačen napolje, a oni koji prilikom ispitivanja budu pronađeni da imaju svadbeno ruho, biće primljeni od Boga i smatrani dostojni da uzmu učešća u njegovom carstvu i da dele s njime presto. Ovo delo ispitivanja karaktera, odlučivanja ko je spreman za Božje carstvo, jeste istražni sud, kojim se završava Hristovo delo u nebeskoj svetinji.

Kada bude dovršeno delo istraživanja, kada budu ispitani i rešeni slučajevi onih koji su se kroz sve vekove priznavali Hristovim sledbenicima, tada, nikako pre, biće završeno delo ispitivanja, i vrata milosti će se zatvoriti. Tako nas ova kratka rečenica: »I gotovo uđoše s njim u svadbu, i zatvoriše se vrata« vodi preko poslednje Spasiteljeve službe do vremena kada će biti dovršeno veliko delo spasenja čovečanstva.

U službi zemaljske svetinje, koja je, kako smo videli, simbol službe u nebeskoj svetinji, završila se služba u prvome odeljenju kada je poglavar sveštenički na Dan očišćenja ušao u svetinju nad svetinjama. Bog je zapovedio: »A niko ne da bude ne izađe.« ***3. Mojsijeva 16, 17. Tako je Hrist, kada je ušao u svetinju nad svetinjama da izvrši poslednje delo pomirenja, prestao sa službom u prvom odeljenju. Ali kada se svršila službe u prvome odeljenju, otpočela je služba u drugom odeljenju. Kada je poglavar sveštenički u simboličkoj službi na Dan očišćenja napustio prvo odeljenje pred Boga da prinese krv žrtve za greh za sve Izraelce koji su se zaista pokajali za svoje grehe. Tako je Hristos završio samo prvi deo svoje službe kao naš posrednik da bi započeo drugi deo, opravdavajući nas još uvek pred Ocem svojom krvlju.

Ovaj predmet adventisti nisu razumeli 1844. godine. Pošto je prošlo vreme u koje je Spasitelj bio očekivan, oni su i dalje verovali da je njegov dolazak blizu; smatrali su da je za njih nastupio kritičan momenat i da je pred Bogom završeno Hristovo posredovanje za čoveka. Činilo im se da Biblija uči da će se vreme milosti završiti pre stvarnog dolaska Gospodnjeg na nebeskim oblacima. To im se činilo da prozlazi iz onih stihova u Svetom pismu koji upućuju na vreme kada će ljudi tražiti, kucati, i zvati pred vratima milosti, ali im se neće otvoriti.

Sada su se pitali ne označuje li vreme u koje su očekivali Hristov dolazak početak novog vremenskog odseka, koje neposredno ima da prethodi njegovom dolasku. Pošto su objavili opomenu o sudu, smatrali su da su učinili svoju dužnost prema svetu, i tako im je pao sa duše teret u pogledu spasavanja grešnika, a bogohulno ismehivanje od strane grešnika izgledalo im je kao još jedan dokaz da se Božji Duh. Povukao od onih koji su odbacili njegovu milost. Sve to učvrstilo ih je u veri da je vreme milosti završeno, ili, kako su se oni izražavali, da su »vrata milosti zatvorena.«

Ali, sa istraživanjem pitanja svetinje pojavilo se i veće videlo. Sada su uvideli da su bili u pravu

kada su verovali da svršetak 2300 dana i noći u 1844. godini označava važan datum. Ali, iako je istina da su se zatvorila vrata nade i milosti, kroz koja su ljudi 1800 godina imali pristup Bogu, otvorila su se druga vrata, i ljudima je ponuđen oproštaj greha Krisove službe je završen, ali samo zato da učini mesta drugome. Još uvek su postojala jedna »otvorena vrata« u nebesku svetinju, gde Hristos vrši službu u korist grešnika.

Sada se razumelo značenje onih Hristovih reči u Otkrivenju koje su upućene crkvi upravo u ovo vreme: »Tako govori Sveti i Istiniti, koji imač ključ Davidov, koji otvori i niko ne zatvori, koji zatvori i niko ne otvori. Znam tvoja dela; gle, dadoh pred tobom vrata otvorena, i niko ih ne može zatvoriti.« ***Otkrivenje 3, 7.8.

Svi koji su verom sledili Hrista u velikom delu pomirenja primiće blagodati ovog njegovog posredovanja u njihovu korist; dok oni koji odbacuju videlo koje je dato u ovome delu neće od njega imati nikakve koristi. Jevreji koji su odbacili dato videlo prilikom prvog Hristovog dolaska i odbili da veruju u njega kao u Spasitelja sveta, nisu mogli kroz njega dobiti oproštenje.Kad je Isus posle svoga vaznesenja ušao svojom vlastitom krvlju u svetinju, da bi na svoje učenike izlio blagoslov svog posredovanja, Jevreji su bili ostavljeni u potpunoj tami da i dalje nastave sa svojim beskorisnim žrtvama i prinosima. Služba u slici i simbolu bila je završena. Ona vrata kroz koja su ljudi ranije imali pristup Bogu nisu više bila otvorena. Jevreji su odbili da traže Gospoda na jedini način kako su ga tada mogli naći, to jest preko službe u nebeskoj svetinji. Zato nisu ni našli vezu sa Bogom. Za njih su vrata bila zatvorena. Nisu upoznali Hrista kao pravu žrtvu i jedinog posrednika kod Boga; zato nisu ni mogli biti učesnici blagodati njegovog posredovanja.

Stanje nevernih Jevreja prikazuje stanje mnogih bezbrižnih i nevernih, koji se nalaze među onima koji tvrde da su hrišćani, a koji hotimice neće da znaju o službi našega milostivoga Poglavara svešteničkog. Kada je u simboličkoj službi poglavar svešteničkі ulazio u svetinju nad svetinjama, tražilo se od svih Izrailjaca da se skupe oko svetinje i da tako na najsvečaniji način ponize svoje duše pred Gospodom da bi dobili oproštenje greha i da ne bi bili isključeni iz zbora vernih. Koliko je važnije da mi na ovaj pravi Dan očišćenja razumemo službu našeg Poglavara svešteničkog i znamo kakve dužnosti se od nas traže.

Ljudi ne mogu nekažnjeno odbacivati opomene koje im Bog šalje u svojoj milosti. U Nojevo vreme nebo je svetu poslalo vest, i njegovo je spasenje zavisilo od toga kako će primiti tu vest. Ali pošto su oni odbacili ovu opomenu, Duh Božji se povukao od onog grešnog pokoljenja, i ono je propalo u potopu. U Avramovo vreme prestala je milost za grešne stanovnike Sodoma. Osim Lota, njegove žene i dviju kćeri, svi su ostali uništeni ognjem koji je pao s neba. Tako je bilo i u Hristovim danima. Božji Sin je rekao nevernim Jevrejima onoga pokoljenja: »Eto će vam se ostaviti vaša kuća pusta.« ***Matej 23, 38. Gledajući u poslednje dane, ta ista neizmerna Sila je izjavila o onima koji »ljubavi istine ne primiše da bi se spasli«: »Zato će im Bog poslati silu prevare, da veruju laži; da prime sud svi koji ne verovaše istini, nego volješe nepravdu.« ***2. Solunjanima 2, 10–12. Pošto su odbacili nauku njegove Reči, Bog im je oduzeo svoga Duha i prepustio ih prevarama koje su njima drage.

Ali Hristos još uvek posreduje u korist čoveka, i svetlošće biti dana onima koji je budu tražili. Mada adventisti u početku nisu ovo razumeli, to im je ipak kasnije postalo jasno kada su počeli da razumevaju stihove u Pismu koji su određivali njihov pravi stav.

Po isteku određenog vremena, 1844. godine, nastalo je vreme velike nevolje za one koji su se još uvek držali adventne vere. Njihova jedina pomoć koja ih je učvrstila u njihovom pravom stavu, bila je svetlost koja je njihovu pažnju svratila na nebesku svetinju. Neki su se odrekli svoga verovanja u

svoje ranije računanje proročkog vremenskog odseka i pripisivali su onaj moćni uticaj Svetog Duha, koji je pratio adventni pokret, ljudskoj ili sotonskoj sili. Drugi su nepokolebljivo verovali da ih je Bog vodio u njihovom prošlom iskustvu; i dok su čekali, stražili i molili se da bi doznali Božju volju, videli su da je njihov Poglavar sveštenički otpočeo drugi deo službe i, prateći ga u veri, mogli su da razumeju konačni zadatak crkve. Sada su jasno razumeli prvu i drugu anđeosku vest, i tako su bili spremni da prihvate i objave svetu svečanu opomenu treće anđeoske vesti iz Otkrivenja 14. glave.

25. BOŽJI ZAKON JE NEPROMENLJIV

»I otvori se crkva Božja na nebu, i pokaza se kovčeg zaveta njegova u crkvi njegovoj.« ***Otkrivenje 11, 19. Kovčeg zaveta nalazi se u svetinji nad svetinjama, u drugome odeljenju svetinje. U službi zemaljske svetinje, koja je služila »slici i seni nebeskih stvari« (***Jevrejima 8, 5.), ovo se odeljenje otvaralo samo na veliki Dan očišćenja da bi se očistila svetinja. Nagoveštenje da je na nebu otvoren Božji hram i da se u njemu video kovčeg zaveta ukazuje na otvaranje svetinje nad svetinjama u nebeskoj svetinji 1844. godine, kamo je Hristos ušao da izvrši konačno delo očišćenja. Oni koji su u veri sledili svoga velikog Poglavara svešteničkog kada je otpočeo svoju službu u svetinji nad svetinjama, mogli su da posmatraju kovčeg njegovog zaveta. Pošto su proučili predmet svetinje, shvatili su da je Spasitelj promenio svoju službu. Razumeli su da On sada obavlja svoju službu pred Božjim kovčegom i da tamo, pozivajući se na svoju krv, zastupa grešnike.

U kovčegu, u zemaljskoj svetinji, bile su dve kamene ploče, na kojima su bile ispisane zapovesti zakona, i prisutnost ovih Božjih zapovesti davala mu je vrednost i svetost. Kad se na nebu otvorila Božja crkva, video se kovčeg njegovog zaveta. U svetinji nad svetinjama nebeskog hrama čuva se zakon Božji – zakon koji je sam Bog izgovorio usred groma na Sinaju i napisao ga svojim prstom na kamene ploče.

Božji zakon u nebeskoj svetinji je uzvišen original, čiji su veran prepis bile zapovesti napisane na kamenim pločama i zabeležene u pet Mojsijevih knjiga. Oni koji su razumeli ovu važnu istinu mog-li su takođe da shvate svetost i nepromenljivost božanskog zakona. Kao nikada ranije, osetili su silu Spasiteljevih reči: »Dokle nebo i zemlja stoji, neće nestati ni najmanjega slova ili jedne title iz zakona dok se sve ne izvrši.« ***Matej 5, 18. Božji zakon, kao otkrivenje njegove volje i izraz njegovog karaktera, mora večno postojati kao »veran svedok na nebu.« Nijedna zapovest nije ukinuta; nije promenjeno ni najmanje slovo ili titla. Psalmista kaže: »Doveka je, Gospode, reč tvoja utvrđena na nebesima.« verne su sve zapovesti njegove, tvrde su za uvek veka.« ***Psalam 119, 89; 111, 7.8.

U samoj sredini dekaloga nalazi se četvrta zapovest, kao što je bila objavljena u početku: »Sećaj se dana od odmora da ga svetkuješ. Šest dana radi, i svršuje sve poslove svoje. A sedmi dan je odmor Gospodu Bogu tvojemu. Tada nemoj raditi nijednoga posla, ni ti, ni sin tvoj, ni kći tvoja, ni sluga tvoj, ni sluškinja tvoja, ni živinče tvoje, ni stranac koji je mađu vratima tvojim. Jer je za šest dana stvorio Gospod nebo i zemlju, more i što je god u njima; a u sedmi dan počinu; zato je blagoslovio Gospod dan od odmora i posvetio ga.« ***2. Mojsijeva 20, 8–11.

Božji Duh je utecao na one koji su istraživali njegovu Reč. Oni su došli do uverenja da su u neznanju prestupali ovu zapovest time što nisu poštovali Stvoriteljev dan od odmora. Počeli su ispitivati razloge za svetkovanje prvoga dana sedmice na mesto dana koji je Bog posvetio. Oni nisu mogli naći u Svetom pismu nikakav dokaz koji je Bog posvetio. Oni nisu mogli naći u Svetom pismu nikakav dokaz da je četvrta zapovest ukinuta, ili da je subota promenjena. Blagoslov kojim je u početku bio posvećen sedni dan, nikad mu nije oduzet. Iskreno su tražili da upoznaju Božju volju da bi je izvršavali. Sada kada su uvideli da su prestupnici njegovog zakona, dubok bol je ispunio njihova srca, i oni su svoju vernost prema Bogu dokazali time što su počeli svetkovati subotu.

Mnogi i ozbiljni napori su činjeni da poruše njihovu veru. Svaki je mogao uvideti ako je zemaljska svetinja bila slika ili kopija nebeske, onda je i zakon koji se čuvao u kovčegu zaveta na zemlji bio tačan prepis zakona koji se nalazio u kovčegu na nebu; pa kad su prihvatili istinu o nebeskoj svetinji, priznali su time i zahteve Božjeg zakona, a i obavezu prema suboti kao četvrtoj zapovesti. To je bio

uzrok ogorčenog i odlučnog napora protiv skladnog tumačenja Svetog pisma, koje je otkrivalo Hristovu službu u nebeskoj svetinji. Ljudi su pokušali da zatvore vrata koja je Bog otvorio, i da otvore ona koja je Bog zatvorio. Ali onaj »koji otvori, i niko ne zatvori, koji zatvori, i niko ne otvori«, rekao je: «Gle, dadoh pred tobom vrata otvorena, i niko ih ne može zatvoriti.« ***Otkrivenje 3, 7. 8. Hristos je otvorio vrata, tj. otpočeo službu u svetinji nad svetinjama. Svetlost je zasvetlila kroz otvorena vrata nebeske svetinje, i onda se videlo da se i četvra zapovest nalazi u zakonu koji se onde čuva. Ono što je Bog postavio, nijedan čovek nije mogao da ukine.

Oni koji su primili svetlost o Hristovom posredovanju i o nepromenljivosti Božjeg zakona, pronašli su da su te istine iznesene u Otkrivenju 14. glave. Vesti u ovoj glavi sadrže trostruku opomenu koja treba da pripremi stanovnike zemlje za drugi Gospodnji dolazak. (Vidi Ist. dodatak.) Vest: »Dođe čas suda njegova« ukazuje na završni deo Hristove službe za spasenje ljudi. Ona objavljuje istinu koja se mora propovedati sve dok Spasitelj ne završi svoje posredovanje i ne dođe ponovo na zemlju da uzme k sebi svoj narod. Sud koji je započeo 1844. godine, mora se nastaviti dok se ne odluči slučaj svakoga čoveka, kako živih tako i mrtvih; zato će on trajati sve do svršetka vremena milosti. Da bi ljudi bili spremni da se održe na sudu, vest im zapoveda: »Bojte se Boga, i podajte mu slavu«, »i poklonite se onome koji je stvorio nebo i zemlju, i more i izvore vodene«. Kakav rezultaće doneti prihvatanje ove vesti Božje i veru Isusovu.« Da bi čovek bio pripravan za sud, potrebno je da drži Božje zapovesti. Ovaj zakon biće merilo karaktera na sudu. Apostol Pavle izjavljuje: »Koji u zakonu sagrešiše, po zakonu će se osuditi… na dan kad Bog uzasudi tajne ljudske po evanđelju mojemu preko Isusa Hrista.« Dalje kaže da će se »oni opravdati koji ga tvore«. ***Rimljanima 2, 12–16. vera je potrebna da bi se držao Božji zakon; jer »bez vere nije moguće ugoditi Bogu«. »A što god nije po veri, greh je.« ***Jevrejima 11, 6; ***Rimljanima 14, 23.

Prvi anđeo poziva ljude da se »boje Boga i da mu daju slavu«, i da mu se poklone kao Stvoritelju neba i zemlje. Da bi to činili, moraju slušati njegov zakon. Propovednik kaže: »Boga se boj, i zapovesti njegove drži, jer to je sve čoveku.« ***Propovednik 12, 13. Bez poslušnosti njegovim zapovestima, Bogu nije ugodna nikakva služba. »Jer je ovo ljubav Božja da zapovesti njegove držimo.« »Ko odvraća uho svoje da ne čuje zakona, i molitva je njegova mrska.« ***1. Jovanova 5, 3; ***Priče 28, 9.

Dužnost da slavimo Boga zasniva se na činjenici što je on Stvoritelj i što mu sva stvorenja duguju život. gde god se u Bibliji ističe da on ima veće pravo na poštovanje i slavljenje od bogova mnogobožaca, navode se dokazi njegove stvaralačke moći.« »Jer su svi bogovi u naroda ništa, a Gospod je nebesa stvorio.« ***Psalam 96. 5. »S kim ćete me, dakle, izjednačiti da bih bio kao on? veli Sveti. Podignite gore oči svoje i vidite, ko je to stvorio?« »Jer ovako veli Gospod, koji je stvorio nebo, Bog, koji je sazdao zemlju: …ja sam Gospod i nema drugoga.« ***Isaija 40, 25; 45, 18. Psalmista veli: »Poznajte Gospod da je Bog. On nas je stvorio, i mi smo dostojanje njegovo.« ***Psalam 100, 3. »Hodite, poklonimo se… kleknimo pred Gospodom Tvorcem svojim.« ***Psalam 95, 6. I sveta bića na nebu slave Boga, te navode kao razlog svoga klanjanja: »Dostojan si, Gospode, da primiš slavu i čast i silu; jer si ti sazdao sve…« ***Otkrivenje 4, 11.

U Otkrivenju 14. glavi ljudi se pozivaju da slave Stvoritelja, a proročanstvo nam skreće pažnju na grupu vernih koji, kao rezultat objavljivanja trostruke vesti, drže Božje zapovesti. Jedna od ovih zapovesti upućuje neposredno na Boga kao Stvoritelja. Četvrta zapovest kaže: »A sedmi je dan subota Gospodu Bogu tvojemu… Jer je za šest dana stvorio Gospod nebo i zemlju, more i što je god u njima; a u sedmi dan počinu; zato je blagoslovio Gospod dan subotni i posvetio ga.« ***2. Mojsijeva 20, 10. 11. U pogledu subote Gospod dalje kaže da je one »znak, da znate da sam ja

Gospod Bog vaš.« ***Jezekilj 20, 20. A razlog ovome je taj: »Jer je za šest dana stvorio Gospod nebo i zemlju, a u sedmi dan počinu i odmori se.« ***2. Mojsijeva 31, 17.

»Važnost, subote kao uspomene na stvaranje je u tome što nas stalno podseća na pravi razlog zašto Bogu pripada obožavanja – zato što je On Stvoritelj, a mi njegova stvorenja.« Subota je zbog toga temelj celog bogosluženja jer ona najizrazitije iznosi ovu veliku istinu, što se ne može reći ni za jednu drugu uredbu. Pravi razlog zašto obožavamo Boga, ne samo sedmoga dana nego uopšte, nalazi se u razlikovanju između Stvoritelja i njegovih stvorenja. Ova velika činjenica nikad ne može zastarjeti i ne sme se nikada zaboraviti. Bog je ustanovio subotu u Edemu da bi nas uvek podsećala na tu veliku istinu. Dokle god činjenica da je on naš Stvoritelj postoji kao razlog da ga slavimo, dotle će i subota biti njegov znak i opomena. Da su svi ljudi subotu svetkovali, njegove misli i osećanja bili bi upravljeni na Stvoritelja kao na predmet strahopoštovanja i obožavanja, i ne bi nika-da postojao nijedan idolopoklonik, ateist ili nevernik. Držanje subote je znak vernosti prema pra-vom Bogu, koji je »stvorio nebo i zemlju i more i izvore vodene«. Vidimo dakle da vest koja ljudi-ma zapoveda da slave Boga i drže njegove zapovesti naročito ih poziva da drže četvrtu zapovest.

Nasuprot onima koji drže Božje zapovesti i veru Isusovu, treći anđeo ukazuje na druge, protiv čijih prevara je izrekao svečanu i strašnu opomenu: »Ko se god pokloni zveri ili ikoni njenoj, i primi žig na čelo svoje ili na ruku svoju, i on će piti od vina gneva Božjega.« ***Otkrivenje 14, 9. 10. Da bismo ovu vest razumeli, potrebno je da ispravno tumačimo upotrebljene simbole. Šta se podrazumeva pod zveri, ikonom i žigom?

Proročki lanac u kome se nalaze svi simboli počinje u Otkrivenju 12. glavu sa aždahom, koja je htela da ubije Hrista posle njegovog rođenja. Sotona je aždaha (***Otkrivenje 12. 9.), jer je on Iroda nagonio da ubije Spasitelja. Njegovo glavno oruđe, kojim je u prvim vekovima hrišćanskog doba ratovao protiv Hrista i njegovog naroda, bilo je Rimsko carstvo sa svojom pretežno mnogobožačkom religijom. I dok aždaha, u prvom redu, predstavlja sotonu, ona je, u širem smislu, i simbol mnogobožačkog Rima.

U 13. glavi (stihovi 1–10) opisana je druga zver, koja »beše kao ris«, kojoj aždaha dade »silu svoju, i presto svoj, i vlast veliku«. Ovaj simbol, kako je to verovala većina protestanata, predstavlja papstvo, koje je nasledilo silu, presto i moć starog Rimskog carstva. O zveri sličnoj risu kaže se: »I dana joj biše usta koja govore velike stvari i huljenja… I otvori usta svoja za huljenje na Boga, da huli na ime njegovo, i na kuću njegovu, i na one koji žive na nebu. I dano joj je da se bije sa sve-tima, i da ih pobedi. I dana joj bi vlast nad svakim koljenom i narodom i jezikom i plemenom.« Ovo proročanstvo koje je skoro jednako opisu malog roga u Danilu 7, nesumnjivo ukazuje na papstvo.

»I dana joj bi vlast da čini četrdeset i dva meseca.« Prorok dalje kaže: »I videh jednu od glava njenih kao ranjenu na smrt«; zatim nastavlja: »Ko u ropstvo vodi, biće u ropstvo odveden; ko nožem ubija, valja da on nožem bude ubijen.« Ona četrdeset i dva meseca imaju isto značenje kao i »za vreme, za vremena i za po vremena«, – tri i po godine ili 1260 dana iz Danila 7. glave – to jest označavaju vreme za koje će papska vlast ugnjetavati Božji narod. Ovo vremensko razdoblje, kako je izneseno u prethodnim poglavljima, otpočelo je sa papskom prevlašću 538. godine posle Hrista, a završilo se 1789. godine. U to vreme francuska vojska zarobila je papu; papska vlast je zadobila smrtnu ranu, i ispunilo se proročanstvo; »Ko u ropstvo vodi, biće u ropstvo odveden.«

U tom poglavlju pojavljuje se još jedan simbol. Prorok veli: »I videh drugu zver gde izlazi iz zemlje, i imaše dva roga kao u jagnjeta.« ***Otkrivenje 13, 11. Pojavljivanje ove zveri i njen izgled pokazuju da je narod koji ona predstavlja drukčiji od naroda koji su predstavljeni prethodnim simbolima. Velika svetska carstva predstavljena su u proroku Danilu kao zveri koje su se pojavile

pošto se »četiri vetra nebeska udariše na velikom moru.« ***Danilo 7, 2. U otkrivenju 17. glavi anđeo je objasnio da su vode »ljudi i narodi, plemena i jezici«, (***Otkrivenje 17, 15.) Vetrovi su simboli sukoba. Četiri nebeska vetra koja su duvala na velikom moru predstavljaju strašne prizore osvajanja i prevrata, pomoću kojih carstva dolaze do vlasti.

Ali zver sa rogovima sličnim jagnjetovim viđena je »gde izlazi iz zemlje«. Umesto da sruši druge vlasti i sama uspostavio svoju, ovaj ovako predstavljeni narod mora da se pojavi na jednom do sada nenaseljenom području i da se postepeno i mirno razvija. Zato on nije mogao izići iz naroda Staroga Sveta – kojih je bilo mnogo i koji su se borili među sobom, tj. iz onoga nemirnoga mora »naroda i koljena i plemena i jezika«. Njega moramo tražiti na zapadnom kontinentu.

Koji se narod 1798. godine počeo javljati kao sila u Novome Svetu i postojao sve veći i jači, tako da je privukao na sebe pažnju sveta? Primena ovoga simbola nije nikakvo teško pitanje. Samo jedan jedini narod odgovara podacima ovoga proročanstva. Ono jasno upućuje na Sjedinjene Države Amerike. Često du govornici i istoričari nesvesno upotrebljavali misao, a ponekad i same reči proroka, pri opisivanju postanka i razvoja ovoga naroda. Zver je viđena »gde izlazi iz zemlje«. Reč »izlazi« može da se prevede sa »niknuti ili izrasti kao biljka«. Ali, kao što smo videli, narod se morao pojaviti na do tada nenaseljenom području. Jedan ugledni pisac, koji opisuje postanak Sjedinjenih Država, govori o »tajni njihovog postanka iz nezauzetog područja.«[299] On kaže: »Kao tiha šibljika narasli smo do države.« Jedan evropski dnevnik pisao je 1850. godine o Sjedinjenim Državama kao o nekoj neobičnoj državi, koja je »nikla« i »u tišini zemlje povećava neprekidno svoju moć i ponos.«[300] Edvard Evert, u svome govoru o pobožnim osnivačima ovoga naroda, rekao je: »Tražili su usamljeno mesto, bezazleno zbog svoje nepoznatosti i sigurno zbog svoje zabačenosti, gde bi mala crkva iz Lejdena mogla uživati slobodu savesti. Posmatrajte **ogromna područja** preko kojih su, **mirnim osvajanjem**… nosili zastave krsta.«[301]

»I imaše dva roga kao u jagnjeta.« Rogovi slični jagnjetovim predstavljaju mladost, nevinost i blagost, što tačno odgovara karakteru Sjedinjenih Država u vreme kada ih je prorok video kako se podižu, 1798. godine. Među hrišćanskim izgnanicima koji su prvi pobegli u Ameriku i potražili utočište pred ugnjetavanjem cara i netrepeljivošću sveštenika bili su mnogi koji su odlučili da osnuju državu na širokom temelju građanske i verske slobode. Njihovi ideali su bili uneti u **Deklaraciju o nezavisnosti**, koja naglašava veliku istinu da su »svi ljudi rođeni jednaki i obdareni neotuđivim pravom na život, slobodu i sticanje sreće.« Ustav osigurava narodu pravo na samoupravljanje, što znači da od naroda izabrani predstavnici stvaraju zakone i staraju se o njihovoj pravilnoj primeni. Zagarantovana je verska sloboda, i svakome je bilo dozvoljeno da Bogu služi po svojoj savesti. Republički oblik vladavine i protestantizam bili su osnovna načela nacije. Ova načela su tajna njihove moći i napretka. Ugnjetavani i gaženi širom celog hrišćanstva krenuli su u ovu zemlju sa velikim očekivanjem i puni nade. Milioni su se iskrcali na njene obale, i Sjedinjene Države su se uzdigle u red najmoćnijih država na svetu.

Ali zver sa rogovima kao u jagnjeta »govoraše kao aždaha«. »I svu vlast prve zveri činjaše pred njom; i učini da se zemlja i koji žive na njoj poklone prvoj zveri, kojoj se isceli rana smrtna… govoreći onima što žive na zemlji da načine ikonu zveri koja imaše ranu smrtnu i osta živa.« ***Otkrivenje 13, 11–14.

---

[299] G. A. Townsend, The New World compared With the old, str. 462.

[300] The Dublin Nation.

[301] Everett, Speech delivered at plymouth, Dec. 22, 1824, str. 11.

Rogovi kao u jagnjeta i glas aždahin u ovom simbolu ukazuju na upadljivu protivrečnost između načela i postupanja ovako predstavljenog naroda. »Govor« jednoga naroda su odluke njegovih zakonodavnih i sudskih vlasti. Ovim odlukama će poricati slobodoumna i miroljubiva načela koja je postavio kao osnov svoje državne politike. Proročanstvo da će govoriti »kao aždaha« i činiti »svu vlast prve zveri« jasno predskazuje razvoj duha netrpeljivosti i progonstva, koji su pokazali i narodi predstavljeni aždahom i zverju sličnom risu. A izjava da zver sa dva roga čini »da se zemlja i koji žive na njoj pokloni prvoj zveri« pokazuje da će ovaj narod svoju vlast upotrebiti na to da nametne držanje nečega čime će se ukazivati čast papstvu.

Ovakav postupak protivio bi se načelima ove države, duhu njenih slobodnih institucija, direktnim i svečanim garancijama, Deklaracije o nazevisnosti i samome Ustavu. Osnivači države radili su mnogo na tome da spreče upotrebu svetovne vlasti od strane crkve, sa njenim neizbežnim posledicama – netrpeljivosti i progonstvom. Ustav propisuje: »Kongres ne sme izdati zakon kojim se uspostavlja neka religija ili zabranjuje slobodno ispovedanje bilo koje religije«; »takođe vera ne sme nikad biti uslov za dobijanje ma koje poverljive javne službe u Sjedinjenim Državama.« Samo očiglednim odbacivanjem ovih čuvara nacionalne slobode mogla bi državna vlast nametnuti poštovanje nekog verskog propisa. Ali nedoslednost ovakvog postupka neće biti veća nego što je prikazana u simbolu. Zver sa rogovima kao u jagnjeta – po svojim uveravanjima čista, plemenita i bezopasna – govori kao aždaha.

»Govoreći onima što žive na zemlji da načine ikonu zveri.« Ovde se jasno iznosi da je u državnom uređenju te zemlje zakonodavna vlast u rukama naroda. Ovo je jak dokaz da su Sjedinjene Države narod označen u ovom proročanstvu.

Ali šta znači »ikona zverina«, i kako ona treba da bude načinjena? Ikonu će zver sa dva roga načiniti prvoj zveri. Zato se ona i naziva ikona zverina. Da bismo doznali šta je ta ikona i kako treba da bude načinjena, moramo proučiti obeležje same zveri, papstva.

Kad se crkva u početku pokvarila zastranivši od jednostavnosti evanđelja i prihvativši neznabožače običaje i obrede, ona je izgubila Božjeg Duha i njegovu silu. Da bi mogla vladati nad savešću ljudi, tražila je potporu državne vlasti. Rezultat toga bilo je papstvo – pojavila se crkva koja je vladala nad državom i upotrebljaval je nju za postizavanje svojih ciljeva, naročito za kažnjavanje »jeresi«. Da bi Sjedinjene Države mogle načiniti ikonu zveri, mora crkvena vlast tako da kontroliše građansku vlast da crkva može upotrebiti državnu vlast za postizavanje svojih sopstvenih ciljeva.

Kad god je crkva imala u svojim rukama državnu vlast, ona ju je upotrebljavala da kažnjava odstupanje od svoga učenja. Protestantske crkve, koje su sledile stopama Rima, sjedinjujući se sa svetovnim vlastima, pokazale su sličnu želju da ograniče slobodu savesti. Primer za to je anglikanska crkva, koja je dugo vremena progonila one koji se nisu slagali s njenim učenjem. Za vreme šesnaestog i sedamnaestog veka hiljade nonkonformističkih propovednika (koji su drukčije verovali) bili su primorani da ostave svoje crkve, i mnogi pastori i verni pretrpeli su tazne kazne, zatvor, mučenje i mučeničku smrt.

Otpad je crkvu doveo dotle da je tražila pomoć države, a to je pripravilo put razvitku papstva, zveri. Pavle je rekao: »Jer neće doći dok ne dođe najpre otpad, i ne pokaže se čovek bezakonja.« ***2. Solunjanima 2, 3. Prema tome će otpad u crkvi pripraviti put ikoni zverinoj.

Biblija kaže da će pre Gospodnjeg dolaska nastati stanje verskog opadanja, slično onome u prvim vekovima. »Ali ovo znaj da će u poslednje vreme nastati vremena teška. Jer će ljudi postati samoživi, srebroljupci, hvališe, ponositi, hulnici, nepokorni roditeljima, neblagodarni, nepravedni, bez ljubavi, neprimirljivi, opadači, neuzdržljivi, bijesni, nedobroljubivi, izdajnici, nagli, naduveni, koji više mare za

slasti nego za Boga, koji imaju obličje pobožnosti, a sile su se njene odrekli.« ***2. Timotiju 3, 1–5. »A Duh razgovetno govori da će u poslednja vremena otstupiti neki od vere slušajući lažne duhove i neuke đavolske.« ***1. Timotiju 4, 1.

Sotona će delovati »sa svakom silom, i znacima i lažnim čudesima, i sa svakom prevarom nepravde.« A svi koji »ljubavi istine ne primiše da bi se spasli«, biće prepušteni sami sebi da prihvate »silu prevare, da veruju laži«. ***2. Solunjanima 2, 9–11. Kada nastupi ovo stanje bezbožnosti, onda će nastupiti iste posledice kao i u prvim vekovima.

Veliku versku razliku koja vlada u protestantskim crkvama mnogi smatraju jakim dokazom da se nikada neće moći postići prinudno versko jedinstvo. Pa ipak već godinama postoji u protestantskim crkvama sve jača težnja da se ujedine na temelju načela koja su svima zajednička. Da bi se jedinstvo postiglo, mora se izbeći pretresanje svih predmeta u kojima nisu svi složni pa bili oni ma kako važni sa biblijskog gledišta.

Karlo Bičer, ugledni američki govornik, rekao je u jednom govoru 1846. godine da sveštenstvo »evangelističkih protestantskih zajednica od početka stoji ne samo pod velikim pritiskom isključivo ljudskog straha, nego da ono živi, diše i kreće se u potpuno pokvarenim prilikama i poziva se uvek na niže elemente svoje prirode da bi ućutkalo istinu i pokleklo pred silom otpada. Zar ovim putem nije išao i Rim? Zar nećemo i mi to doživeti? I šta vidimo upravo pred sobom? Novi sveopšti sabor! Jedan svetski sastanak! Evangelistički savez i sveopšti simbol vere!«[302] Kada se to jednom postigne, onda će u nastojanju da se postigne potpuno jedinstvo biti samo jedan korak do primenjivanja sile.

Kad se vodeće crkve u Sjedinjenim Državama slože u tačkama nauke koje su im zajedničke i počnu utecati na državu da nametne njihove propise i podupre njihove ustanove, tada će protestantska Amerika načiniti sliku rimskoj svešteničkoj vlasti, a neizbežna posledica toga biće nametanje građanskih kazni onima koji drugačije veruju.

Zver sa dva roga »učini sve, male i velike, bogate i siromašne, slobodnjake i robove, te im dade žig na desnoj ruci njihovoj ili na čelima njihovim, da niko ne može ni kupiti ni prodati osim ko ima žig, ili ime zveri, ili broj imena njena.« ***Otkrivenje 13, 16, 17. Opomena trećega anđela glasi: »Ko se god pokloni zveri ili ikoni njenoj, i primi žig na čelo svoje ili na ruku svoju, i on će piti od vina gneva Božjega.« »Zver« koja se ovde spominje, čije obožavanje će iznuditi »zver sa dva roga«, jeste prva zver, slična risu, iz Otkrivenja 13. glave – papstvo. »Ikona zverina« predstavlja onaj oblik otpaloga protestantizma koji će se razviti kada protestantske crkve budu tražile pomoć od države da prinudno nametnu svoju nauku. Sada još ostaje da opišemo »žig zverin«.

Posle opomene da se ne klanjamo zveri i ikoni njenoj, proročanstvo kaže: »Ovde je trpljenje svetih, koji drže zapovesti Božje i veru Isusovu.« Pošto se oni koji drže Božje zapovesti ovde ističu nasuprot onima koji se klanjaju zveri i njenoj ikoni i primaju njen žig, to je jasno da poštovanje Božjeg zakona, s jedne strane, i njegovo prestupanje s druge strane, sačinjavaju razliku između onih koji se klanjaju Bogu i onih koji se klanjaju zveri.

Naročito obeležje zveri, a time i njene ikone, jeste gaženje Božjih zapovesti. Danilo kaže o malom rogu, tj. papstvu: »I pomišljaće da promeni vremena i zakone« (***Danilo 7, 25.). Pavle je istu vlast nazvao »čovekom bezakonja«, koji se uzdiže iznad Boga. Jedno proročanstvo dopunjuje drugo. Samo menjanjem Božjeg zakona se papstvo moglo podići iznad Boga. ko svesno drži ovako promenjen zakon, odaje time najvišu čast vlasti koja ga je promenila. Ovakva poslušnost papskim znakovima je znak vernosti papi, a ne Bogu.

[302] Sermon on »The Bible a Sufficient Creed, Febr. 22. g. 1846.

Papstvo je pokušalo da promeni Božji zakon. Druga zapovest, koja zabranjuje obožavanje ikona, uklonjena je iz zakona, a četvrta zapovest je tako promenjena da naređuje svetkovanje prvoga dana mesto sedmoga dana u sedmici. A pristalice papstva tvrde da je druga zapovest zato uklonjena što je, po njihovom mišljenju, sadržana u prvoj, i prema tome suvišna, i da oni daju zakon tačno u onom oliku kako je Bog hteo da zakon bude shvaćen. Ali to ne može biti ona promena koju je prorekao prorok. Ovde je reč o namernoj i dobro promišljenoj promeni: »I pomišljaće da promeni vremena i zakone.« Promena izvršena u četvrtoj zapovesti tačno ispunjava proročanstvo. Crkva tvrdi da samo ona ima vlast da učini tu promenu. Time se papska vlast otvoreno uzdigla iznad Boga.

Dok se poštovaoci Boga naročito poznaju po svom držanju četvrte zapovesti – jer je ona znak Božje stvaralačke moći i svedok da samo On kao Stvoritelj ima pravo na poštovanje od strane ljudi – pristalice zveri će se poznavati po svom nastojanju da obore dan sećanja na Stvoritelja, da bi uzdigli ustanovu Rima. U korist nedelje je papstvo najpre istupilo sa svojim drskim zahtevima, i prvi put pozvalo državu u pomoć kad je htelo da prisili narod na svetkovanje nedelje kao »dana Gospodnjeg«. (Vidi Ist. dodatak). Ali Biblija upućuje na sedmi dan kao na dan Gospodnji, a ne na prvi. Hristos je rekao: »Dakle je gospodar Sin čovečji i od subote.« Četvrta zapovest veli: »A sedmi je dan odmor Gospodu Bogu tvojemu.« Preko proroka Isaije sam Gospod naziva ovaj dan: »Moj sveti dan.« (***Marko, 2, 28; ***2. Mojsijeva 20, 10; ***Isaija 58, 13.)

Tako često isticano tvrđenje da je Hristos promenio subotu opovrgnuto je njegovim sopstvenim rečima. U svojoj propovedi na gori On veli: »Ne mislite da sam ja došao da pokvarim zakon ili proroke, nisam došao da pokvarim, nego da ispunim. Jer vam zaista kažem: dokle nebo i zemlja stoji, neće nestati ni najmanjeg slovca ili jedne title iz zakona dok se sve ne izvrši. Ako ko pokvari jednu od ovih najmanjih zapovesti i nauči tako ljude, najmanji nazvaće se u carstvu nebeskome; a ko izvrši i nauči, taj će se veliki nazvati u carstvu nebeskome.« ***Matej 5, 17–19.

Nepobitna je činjenica koju opštenito priznaju svi protestanti da Sveto Pismo ne odobrava promenu subote. To se jasno vidi iz najpoznatijih spisa protestanata. Jedno od ovih dela priznaje da »Novi zavet ćuti što se tiče izričite zapovesti da se svetkuje nedelja ili u pogledu propisa za njeno svetkovanje.«[303]

Jedan drugi veli: »Sve do Hristove smrti nije učinjena nikakva promena u pogledu dana«, i, »prema postojećim izveštajima, apostoli nisu dali nikakvu zapovest za napuštanje subote kao sedmoga dana i za svetkovanje prvoga dana u nedelji kao sedmoga.«[304]

Rimokatolici priznaju da je promenu subote izvršila njihova crkva i izjavljuju da protestanti svetkovanjem nedelje priznaju njihovu vlast. U knjizi »Katolički katehizam hrišćanske vere«, na pitanje: Koji dan treba da se svetkuje po četvrtoj zapovesti? nalazi odgovor: »Za vreme staroga zakona, subota je bila posvećeni dan; ali je crkva, poučena od Isusa Hrista i pod vodstvom Svetoga Duha, zamenila subotu nedeljom, tako da mi sada svetkujemo prvi a ne sedmi dan. To znači da je nedelja sada dan Gospodnji.«

Kao znak papskog autoriteta katolički pisci navode upravo »ovu promenu subote u nedelju, koju odobravaju i protestanti… jer svetkovanjem nedelje oni priznaju vlast crkve da određuje praznike, i da je prestupanje tih praznika greh.«[305] Prema tome, što je drugo promena subote nego žig ili znak moći rimske crkve – »žig zverin«?

---

[303] George Elliott, The Abiding Sabath, str. 184.

[304] A. E. Waffle, The Lord's Day, str. 186–187.

[305] Henry Fuberville, An Abridgment of the Christian Doctrine, str. 85.

Rimska crkva nije se odrekla svoga zahteva za prevlašću, i kada svet i protestantske crkve prihvate njenu nedelju za subotu, a odbace biblijsku subotu, onda oni, u stvari, priznaju njenu vlast. Oni se mogu pozivati na autoritet otaca i predanja za ovu promenu, ali čineći to, poriču upravo ono načelo koje ih odvaja od Rima – da je »Biblija, i samo Biblija, vera protestanata.« Svaki pristalica Rima može videti da protestanti varaju sami sebe i da namerno zatvaraju, u ovom slučaju, oči pred činjenicama. Kao pokret u korist svetkovanju nedelje nailazi na odobravanje, pristalice Rima se raduju znajući da će vremenom ceo protestantski svet doći pod zastavu Rima.

Pristalice Rima izjavljuju da je »svetkovanje nedelje od strane protestanata poštovanje autoriteta katoličke crkve, ma i protiv njihove vlastite volje.«[306] Primoravanje od strane protestantskih crkava da se svetkuje nedelja znači prisiljavanje na poštovanje papstva – zveri. Oni koji razumeju zahteve četvrte zapovesti, pa ipak radije svetkuju lažnu subotu mesto prave subote, klanjaju se time onoj vlasti koja je naredila tu promenu. Ali upravo time što crkve pomoću svetovne vlasti hoće da primoraju ljude na vršenje verskih dužnosti, one same čine ikonu zveri; prema tome, primoravanje na svetkovanje nedelje je primoravanje na poštovanje zveri i njene ikone.

Ali hrišćani prošlih vekova su svetkovali nedelju misleći da svetkuju biblijsku subotu. Ima još i danas pravih hrišćana u raznim hrišćanskim crkvama, pa i u rimokatoličkoj, koji iskreno veruju da je nedelja od Boga određena subota. Bog prima njihovu iskrenu nameru i njihovo poštenje. Ali kada svetkovanje nedelje bude zakonom nametnuto i svet bude potpuno upućen i prosvetljen u pogledu dužnosti prema pravoj suboti, onda će svi koji budu prekršili Božju zapovest, da bi poslušali naredbu koja se ne temelji na većem autoritetu nego što je Rim, time dati veće poštovanje papstvu nego Bogu. Oni poštuju Rim i vlast koja naređuje da se drži ustanova koju je uveo Rim. Oni se klanjaju zveri i njenoj ikoni. Kada ljudi odbace ustanovu o kojoj je Bog rekao da je znak njegove moći, a mesto nje poštuju onu koju je Rim izabrao da bude znak njegove vrhovne vlasti, oni će time primiti znak vernosti Rimu – »žig zverin«. Tek onda kada sve to bude jasno ljudima, i oni se nađu u položaju da biraju između Božjih i ljudskih zapovesti, tada će oni koji budu ostali u svome prestupu primiti »žig zverin.«

Najstrašnija pretnja koja je ikada upućena smrtnome čoveku, nalazi se u trećoj anđeoskoj vesti. Mora da je to strašan greh zbog koga se izliva na glave krivaca Božji gnev nepomešan sa milošću. Ljudi ne smeju ostati u tami u pogledu ovog vrlo važnog predmeta. Opomena protiv ovog greha treba da se objavi svetu još pre dolaska Božjih sudova da bi svi mogli znati zašto oni treba da dođu, i da bi im se pružila prilika da ih izbegnu. Proročanstvo kaže da prvi anđeo objavljuje svoju vest »svakome plemenu i jeziku i koljenu i narodu.« Opomena trećeg anđela, koja sadrži deo iste trostruke vesti, mora da se takođe objavi celome svetu. Prema proročanstvu, ova će opomena biti objavljena »glasom velikim« od strane jednog anđela koji leti posred neba, i koji će privući na sebe pažnju celog sveta.

Na kraju borbe celo hrišćanstvo će biti podeljeno na dva velika dela – na one koji drže Božje zapovesti i veru Isusovu, i na one koji se klanjaju zveri i njenoj ikoni i primaju njen žig. Mada će crkva i država sjediniti svoju moć da primoravaju »male i velike, bogate i siromašne, slobodnjake i robove«, da prime žig zverin« (***Otkrivenje 13, 16), ipak, Božji narod ga neće primiti. Prorok je već na Patmosu video »one koji pobediše zver i ikonu njenu, i žig njen, i broj imena njena, gde stoje na moru staklenome i imaju gusle Božje; i pevahu pesmu Mojsija sluge Božjega, i pesmu Jagnjetovu.« (***Otkrivenje 15, 2. 3.)

---

[306] Mgr. Segur, plain Talk About the Protestantism of Today, str. 213.

26. POTREBA REFORME

Prorok Isaija je prorekao reformu subote koja treba da se izvrši u poslednjim danima: »Ovako veli Gospod: pazite na sud, i tvorite pravdu, jer će skoro doći spasenje moje, i pravda će se moja objaviti. Blago čoveku koji tako čini, i Sinu čovečjemu koji se drži toga, čuvajući subotu da je ne oskvrni, i čuvajući ruku svoju da ne učini zla.« »A tuđine koji pristanu uz Gospoda da mu služe i da ljube ime Gospodnje, da mu budu sluge, koji god drže subotu da je ne oskvrne i drže zavet moj, njih ću dovesti na svetu goru svoju i razveseliću ih u domu svojem molitvenom; žrtve njihove paljenice i druge žrtve biće ugodne na oltaru mom, jer će se moj dom zvati dom molitve svim narodima.« ***Isaija 56, 1. 2. 6. 7.

Ove reči se odnose na hrišćansko doba, kao što se to vidi iz ovih reči: Gospod Gospod govori, koji sabira prognanike Izraelove: još ću mu sabrati osim onih koji su sabrani.« ***Isaija 56, 8. Ovde se objavljuje prikupljanje mnogobožaca pomoću evanđelja. Nad onima koji će tada poštovati subotu, izriče se blagoslov. Tako se obaveza četvrte zapovesti proteže preko vremena Hristovog razapinjanja na krst kada njegove sluge treba da propovedaju radosnu vest svima narodima.

Preko istog proroka Gospod zapoveda: »Sveži svedočanstvo, zapečati zakon mojim učenicima.« ***Isaija 8, 16. Pečat Božjeg zakona se nalazi u četvrtoj zapovesti. Samo ova zapovest, od svih deset, iznosi, osim imena, i titulu zakonodavca. Ona ga označava kao Stvoritelja neba i zemlje, i time pokazuje da samo On ima pravo na proslavljanje i obožavanje. Osim ove zapovesti, nema ništa u Dekalogu što bi pokazivalo čijim autoritetom je dan ovaj zakon. Kada je papska moć promenila subotu, skinut je i pečat sa zakona. Hristovi učenici su pozvani da ga opet uspostave time što će subotu uzdignuti na njeno pravo mesto, kao dan uspomene na Stvoritelja i znak njegovog autoriteta.

»Zakon i svedočanstvo tražite.« Ima mnogo nauka i teorija, ali Božji zakon je jedino nepogrešivo merilo po kome treba da se prosuđuju sva mišljenja, nauke i teorije. Prorok veli: »Ako li ko ne govori tako, njemu nema zore.« (***Isaija 8, 20).

Zatim je data zapovest: »Viči iz grla, ne usteži se, podigni glas svoj kao truba, i objavi narodu mojemu bezakonja njegova i domu Jakovljevu grehe njegove.« ***Isaija 58, 1. To nije bezbožni svet, nego su to oni koje Bog naziva »moj narod«, a koji će zbog svojih prestupa biti kažnjeni. On kaže dalje: »Iako me svaki dan traže i radi su znati putove moje, kao narod koji tvori pravdu i ne ostavlja suda Boga svojega; ištu od mene sudove pravedne, žele se približiti Bogu.« ***Isaija 58, 2. Ovde se govori o ljudima koji misle da su pravedni i koji pokazuju na izgled veliko interesovanje za Božju službu; ali ozbiljan i svečan ukor od Onoga koji ispituje srca dokazuje im da oni gaze Božje propise.

Prorok ovako ukazuje na naredbu koja je bila zanemarena: »I tvoji će sazidati stare pustoline, i podignuće temelje koji će stajati od koljena do koljena, i prozvaće se: koji sazida razvaline i opravi putove za naselje. Ako odvratiš nogu svoju od subote da ne činiš što je tebi drago na moj sveti dan, i ako prozoveš subotu milinom, sveti dan Gospodnji slavnim, i budeš ga slavio ne idući svojim putevima i ne čineći što je tebi drago, ni govoreći prazne reči, tada ćeš se veseliti u Gospodu.« ***Isaija 58, 12–14. Ovo proročanstvo se odnosi i na današnje vreme. Kada je papska vlast promenila subotu, onda je u Božjem nastala pukotina. Ali došlo je vreme kada ova božanska ustanova treba da bude obnovljena. Pukotina treba da se opravi i stari temelji da se podignu.

Adam je u svojoj nevinosti, u edemskom vrtu, svetkovao subotu, posvećenu Stvoriteljevim odmorom i blagoslovom; svetkovao ju je i onda kada je zbog svoga pada, koji je gorko oplakao, bio

isteran iz svoje sretne domovine. Svi patrijarsi, od Abela pa do pravednoga Noja, Avrama i Jakova – svetkovali su subotu. Kada je izabrani narod bio u egipatskom ropstvu, mnogi su izgubili poznanje Božjeg zakona zbog idolopoklonstva koje je tamo vladalo. Ali kada je oslobodio Izrailja, Gospod je objavio svoj zakon na veličanstveni način pred sakupljenim narodom da bi svi saznali njegovu volju, bojali ga se i bili mu uvek poslušni.

Otada pa sve do danas sačuvano je na zemlji poznanje o božanskom zakonu, i subota kao četvrta zapovest se svetkovala. Iako je »čoveku bezakoja« uspelo da pogazi Božji sveti dan, ipak su i za vreme papske prevlasti verne duše na skrivenim mestima svetkovale subotu. Od vremena reformacije, u svakom pokoljenju bilo je ljudi koji su je svetkovali. I pored čestih poruga i progonstava, uvek je bilo ljudi koji su svedočili o večnosti Božjeg zakona i o svečanoj obavezi prema suobti kao uspomeni na stvaranje.

Ove istine, prikazane u Otkrivenju 14. glavi u vezi sa »večnim evanđeljem«, biće obeležje Hristove crkve u vreme njegovog dolaska. Kao posledica objavljivanja trostruke vesti pojavljuje se narod za koji se kaže: »Ovde je trpljenje svetih, koji drže zapovesti Božje i veru Isusovu.« A ova je vest poslednja koja treba da se objavi pre Gospodnjeg dolaska. Odmah posle njenog objavljivanja prorok je video kako Sin čovečji dolazi u slavi da prikupi žetvu sveta.

Svi koji su prihvatili svetlost o svetinji i nepromenljivosti Božjeg zakona, bili su ispunjeni radošću i čuđenjem kada su videli lepotu i saglasnost koja im je izgledala tako dragocena obasja i druge hrišćane. Pouzdano su verovali da će je i oni radosno prihvatiti. Ali istine po kojima su se razlikovali od sveta nisu bile drage mnogima koji su se smatrali Hristovim sledbenicima. Biti poslušan četvrtoj zapovesti tražilo je žrtvu od koje se većina ustezala.

Kada su izneti zahtevi o suboti, mnogi su o njima prosuđivali sa svetovnog gledišta i govorili: »Mi smo uvek svetkovali nedelju, svetkovali su je i naši očevi; i mnogi dobri i pobožni ljudi su umrli blaženom smrću svetkujući nedelju. Ako su oni bili u pravu, onda smo i mi. Svetkovanje ovog novog dana odmora dovelo bi nas u sukob sa svetom, i mi ne bismo mogli utecati na njega. Šta može učiniti mala skupina onih koji svetkuju sedmi dan nasuprot celom svetu koji svetkuje nedelju?« Sličnim izgovorima pokušavali su i Jevreji da opravdaju svoje odbacivanje Hrista. Bog je primio njihove očeve koji su prinosili žrtve; pa zašto se ne bi mogla spasiti deca ako idu istim putem? Isto tako u Luterovo vreme, pristalice Rima su tvrdili da su verni hrišćani umirali u katoličkoj veri, i da je zato ova vera dovoljna za spasenje. Ovakvo shvatanje je velika prepreka svakom napretku u veri i životu.

Mnogi su tvrdili da je svetkovanje nedelje utvrđena dogma i veoma rasprostranjen običaj crkve mnogih vekova. Ali nasuprot tom tvrđenju može se dokazati da su subota i njeno svetkovanje mnogo stariji, što više, stari kao i sam svet, i potvrđeni od Boga i anđela. Kada su položeni temelji zemlje, i kada su pevale zajedno sve zvezde jutarnje i svi sinovi Božji klicali od radosti, onda su položeni temelji subote. (***O Jovu 38, 6. 7; ***1. Mojsijeva 2, 1–3.) Zato ova ustanova ima prava na naše poštovanje. Nju nije uspostavio ljudski autoritet, i ona se ne temelji na ljudskim predanjima; nju je Večni osnovao i naredio svojom večnom rečju.

Kada je pažnja ljudi bila skrenuta na reformu subote, popularni propovednici izvrtali su Božju Reč i tumačili je na takav način kako bi što uspešnije umirili probuđene savesti. Oni koji nisu sami istraživali Sveto Pismo zadovoljavali su se mišljenjem koje se slagalo sa njihovim željama. Mnogi su pokušavali da pobiju istinu raznim tvrđenjima, lukavošću, predanjima otaca i autoritetom crkve. Ali njeni branitelji uzeli su u ruke Bibliju da bi dokazali važnost četvrte zapovesti. Krotki ljudi, naoružani samo Božjom Rečju, oduprli su se napadajima učenih ljudi koji su, iznenađeni i gnevni, uvideli da je sva njihova dovitljivost nemoćna nasuprot jednostavnom i iskrenom tumačenju ljudi, koji su bolje

poznavali Sveto Pismo nego ljudsku filozofiju.

Nemajući pogodne biblijske dokaze, mnogi koji su zaboravili da su isti prigovori protiv Hrista i njegovih učenika, sa neumornom istrajnošću su postavljali pitanje: »Zašto naši veliki ljudi ne razumeju ovo pitanje subote? Malo njih veruju kao vi. Ne može biti da vi imate pravo, a svi učeni ljudi sveta da su u zabludi.«

Da bi se pobili takvi dokazi, bilo je samo potrebno navesti učenje Svetoga pisma i ukazati na to kako je Gospod u svim vremenima postupao sa svojim narodom. Bog radi preko onih koji čuju njegov glas i koji su mu poslušni, i po potrebi iznose i neprijatne istine, i ne boje se da kore opšte grehe. Razlog zašto Bog češće ne uzima učene i ugledne ljude za vođe reformatorskih pokreta je taj što se oni uzdaju u svoje dogme, teorije i teološke sisteme, i ne osećaju potrebu da ih Bog poučava. Samo su oni sposobni da razumeju i objasne Sveto Pismo koji imaju ličnu vezu sa Izvorom mudrosti. Ponekad su ljudi manjeg školskog obrazovanja pozvani da propovedaju istinu, ne zato što nisu učeni, nego zato što se ne oslanjaju odviše na sebe i dopuštaju da ih Bog poučava. Oni uče u Hristovoj školi, i njihova poniznost i poslušnost čine ih velikima. Pošto im je Bog poverio poznavanje svoje istine, ukazuje im takvu čast prema kojoj zemaljske časti i veličine nisu ništa.

Većina adventista odbacila je istine o svetinji i Božjem zakonu, mnogi su izgubili poverenje u adventni pokret i prihvatili pogrešna i protivrečna mišljenja o proročanstvima koja se odnose na ovo delo. Neki su pali u zabludu te su ponovo utvrđivali vreme drugog Hristovog dolaska. Videlo koje je sada obasjavalo pitanje svetinje moglo im je pokazati da nijedno proročko vreme ne dopire do drugog Hristovog dolaska, i da nije prorečeno tačno vreme ovog događaja. Ali, odvrativši se od videla, nastavili su i dalje da utvrđuju vreme Gospodnjeg dolaska, i svaki put su se razočarali.

Kada je crkva u Solunu prihvatila pogrešna mišljenja o Hristovom ponovom dolasku, apostol Pavle im je savetovao da svoje nade i očekivanja pažljivo ispitaju prema Božjoj Reči. Uputio ih je na proročanstva o događajima koji treba da se dogode pre Hristovog dolaska, i pokazao im je da nemaju razloga da očekuju Spasitelja u svoje vreme. »Da vas niko ne prevari nikakvim načinom!« (***2. Solunjanima 2, 3), glasila je i njegova opomena. Ako bi gajili očekivanja koja nemaju biblijskog temelja, to bi ih navelo na pogrešan put. Razočaranje bi ih izložilo ruganju nevernih; izložili bi se opasnosti da se obeshrabre i da padnu u iskušenje da posumnjaju u osnovne istine koje se odnose na njihovo spasenje. Apostolova opomena Solunjanima sadrži važnu pouku za one koji žive u posledniim danima. Mnogi adventisti su verovali da ne mogu biti marljivi i revni u delu pripremanja ako svoju veru ne uprave na određeno vreme ponovog Hristovog dolaska. Ali ako su se njihove nade stalno uzbuđivale, samo zato da bi ponovo bile uništene, njihova je vera time pretrpela takav udar da je bilo skoro nemoguće da na njih utiču velike istine proročanstava.

Propovedanje određenog vremena za sud u vreme prve anđeoske vesti bilo je po Božjoj naredbi. Neosporno ostaje računanje proročkog vremena, koje je bilo temelj ove vesti, akoje određuje svršetak 2300 dana u jesen 1844. godine. Uzastopni pokušaji da se pronađu novi datumi za početak i svršetak proročkog vremena, kao i oneosnovana tvrđenja koja su bila potrebna da bi se potvrdilo ovakav stav, ne samo da skreću misli od sadašnje istine nego i izlažu preziru svaki pokušaj da se objasne proročanstva. Što se god češće određuje datum za ponovni dolazak, i što se širem krugu takva nauka propoveda, to toliko bolje odgovara sotoninim ciljevima. Jer kada prođe vreme, on izlaže podsmehu i preziru pristalice tog dolaska, i tako nanosi sramotu velikom adventnom pokretu od 1843. i 1844. godine. Oni koji istraju u ovim zabludama najposle će utvrditi datum Hristovog dolaska koji će biti suviše daleko u budućnosti. Na taj način biće zavedeni da se oslanjaju na lažnu sigurnost, i mnogi će tek onda uvideti da su u zabludi kad sve bude prekasno.

Istorija starog Izrailja je najbolja ilustracija iskustava kroz koja su prošli adventisti. Bog je vodio svoj narod u adventnom pokretu kao što je vodio i Izraelce iz Egipta. U velikom razočarenju okušana je njihova vera, kao što je bila okušana vera koja ih je vodila u njihovim prošlim iskustvima, videli bi Božje spasenje. Da su svi koji su zajendički radili u pokretu godine 1844. prihvatili treću anđeosku vest i objavljivali je silom Svetoga Duha, Gospod bi moćno delovao preko njih, i val svetlosti poplavio bi svet. Stanovnici zemlje bi bili opomenuti već pre mnogo godina, delo bi bilo dovršeno, i Hristos bi već došao da izbavi svoj narod.

Božja volja nije bila da Izrailj luta četrdeset godina po pustinji; On je hteo pravo da ga dovede u Hanasku zemlju i tamo ga nastani kao svoj sveti i srećni narod. Ali mi vidimo »da ne mogoše ući za neverstvo«. (***Jevrejima 3, 19). Zbog svog neverstva i stalnog otpadanja izginuli su u pustinji, a drugi su bili podignuti da uđu u obećanu zemlju. Tako isto nije bila Božja volja da se ponovni Hristov dolazak toliko odugovlači i da njegov narod toliko godina ostane na ovome svetu punom greha i nevolja. Ali neverstvo ih je rastavilo od Boga. Kad su odbili da izvrše delo koje im je povereno, drugi su bili pozvani da propovedaju ovu vest. Iz milosrđa prema svetu Hristos odlaže svoj dolazak da bi grešnici imali priliku da čuju opomenu i da u njemu nađu utočište pre nego što se bude izlio Božji gnev.

Danas kao i nekada, objavljivanje istine koja žigoše grehe i zablude svoga vremena izaziva otpor. »Jer svaki koji čini zlo, mrzi na svetlost i ne ide k svetlosti, da ne pokaraju dela njegovih.« ***Jovan 3, 20. Mnogi kad vide da svoja tvrđenja ne mogu da opravdaju Svetim Pismom, odlučuju da ih po svaku cenu brane i zlobno napadaju karakter i pobude onih koji ustaju u odbranu nepopularnih istina. Ovako je bilo u sva vremena. Ilija je bio optužen da zavodi Izraelce; Jeremija, da ih izdaje; Pavle, da skvrni hram. Od onoga vremena pa sve do danas oni koji su hteli da ostanu verni istini žigosani su kao buntovnici, krivoverci i otpadnici. Mnogi koji imaju suviše slabu veru da bi mogli prihvatiti sigurnu proročku reč, lako poveruju optužbi protiv oni koji se usuđuju da žigošu narodne grehe. Taj duh će stalno rasti. Biblija nas jasno uči da se približava vreme kada će državni zakoni doći u takvu suprotnost sa Božjim zakonima da će svako ko bude hteo držati sve Božje propise morati biti spreman da pretrpi sramotu i kaznu kao zločinac.

A šta je s obzirom na sve ovo dužnost glasnika istine? Zar da zaključi da se istina ne sme propovedati, samo zato što je često njeno jedino delovanje da ljude podstiče da izbegavaju njene zahteve ili da im se odupru? Ne, nema prava da zadržava svedočanstvo Božje Reči zato što ona izaziva protivljenje, kao što to nisu smeli da čine ni raniji reformatori. Priznanje vere koju su posvedočili mučenici i sveti bilo je od koristi kasnijim pokoljenjima. Živi primeri svetosti i nepokolebljive čestitosti sačuvani su da uliju hrabrost u one koji su sada pozvani da ustanu kao svedoci za Gospoda. Oni nisu primili milosti i istinu samo za sebe nego da preko njih i zemlja bude rasvetljena poznanjem Boga. Da li je Bog u ovome naraštaju dao videlo svojim slugama? . Onda neka oni dozvole da ono svetli svetu.

U staro vreme Gospod je rekao jednome koji je govorio u njegovo ime: »Ali dom Izraelov je rekao jednome koji je govorio u njegovo ime: »Ali dom Izraelov neće te poslušati, jer neće mene da poslušaju.« Ali, on je rekao i ovo: »Nego im kaži reči moje, poslušali ili ne poslušali.« ***Jezekilj 3, 7; 2, 7. Na Božje sluge u našem vremenu odnosi se ova zapovest: »Viči iz grla, ne usteži se, podigni glas svoj kao truba, i objavi narodu mojemu bezakonja njegova i domu Jakovljevu grehe njihove.« ***Isaija 58, 1.

Koliko god mu dozvoljavaju prilike, svaki koji je upoznao svetlost istine nalazi se pod istom svečanom i strašnom odgovornošću kao što je to bio Izraelov prorok kome je bila upućena

Gospodnja reč: »Tebe, sine čovečji, tebe postavih stražarom domu Izraelovu; slušaj dakle reči iz mojih usta i opominji ih od mene. Kad rečem bezbožniku: bezbožniče, poginućeš, a ti ne progovoriš i ne opomeneš bezbožnika da se prođe puta svojega, taj će bezbožnik poginuti za svoje bezakonje, ali ću krv njegovu iskati iz tvoje ruke. Ako li ti opomeneš bezbožnika da se vrati sa svojega puta, a on se ne vrati sa svoga puta, on će poginuti za svoje bezakonje, a ti ćeš sačuvati dušu svoju.« ***Jezekilj 33, 7–9.

Ono što najviše smeta prihvatanju i širenju istine jeste činjenica da je ono skopčano sa neugodnostima i ruganjem. To je jedini dokaz protiv istine koju njenu branioci nisu mogli nikada opovrgnuti. Ali to ne smeta pravim Hristovim sledbenicima. Oni ne čekaju da istina postane popularna. Uvereni us voju dužnost, oni svijesno primaju na sebe krst i misle sa apostolom Pavlom da »naša laka sadašnja briga donosi nam večnu i od svega pretežniju slavu« (***2. Korinćanima 4, 17), i zato drže kao jedan od starih proroka »sramotu Hristovu za veće bogatstvo od svega blaga misirskoga.« (***Jevrejima 11, 26.)

Ma kakvo bilo njihovo verovanje, sluge su sveta oni koji postupaju u verskim stvarima po svetovnoj mudrosti a ne po pravim nečelima. Mi treba da biramo ono što je pravo zato što je pravo, a posledice prepustimo Bogu. Za svoje velike reforme svet ima da zahvali ljudima od načela, vere i hrabrosti. I u naše vreme će delo reforme voditi ovakvi ljudi.

Tako govori Gospod: »Poslušajte me koji znate pravdu, narode, kojemu je u srcu zakon moj. Ne bojte se ruženja ljudskoga i od huljenja njihova ne plašite se. Jer će ih moljac izjesti kao haljinu, i kao vunu izješće ih crv; a pravda moja ostaje do veka, i spasenje moje od koljena na koljeno.« ***Isaija 51, 7. 8.

27. BUĐENJA U NOVIJE DOBA

Gde god se nekada Božja Reč verno propovedala, pojavljivali su se rezultati koji su posvedočavali njeno božansko poreklo. Božji Duh je pratio vest svojih slugu, i reč je snažno utecala. Grešnici su osećali da ih savest kori za njihove prestupe. »Videlo koje obasjava svakoga čoveka koji dolazi na svet« rasvetlilo je sakrivene odaje njihovih duša i otkrilo sakrivena dela tame. Duboka žalost je obuzela njihove duše i srca. Osvedočili su se o grehu, pravdi i sudu koji dolazi. Shvatili su Jehovinu pravednost i osećali strah zato što će se morati pojaviti pred Istraživačem srca sa svojom krivicom i nečistotom. U strahu svoje duše uzviknuli su: »Ko će me izbaviti od tela smrti ove?« Kada im je bio otkriven krst na Golgoti sa svojom neizmernom žrtvom za grehe čovečanstva, uvideli su da samo Hristove zasluge mogu da uklone njihove prestupe. Samo to može pomiriti čoveka sa Bogom. Sa verom i poniznošću primili su Božje Jagnje koje nosi grehe sveta. Hristovom krvlju dobili su »oproštenje prošavših greha.«

Ove duše su donele rodove dostojne pokajanja. Poverovale su, zatim se krstile i počele živeti novim životom – kao nova stvorenja u Hristu Isusu; ne da se upravljaju po svojim ranijim željama, nego da verom u Božjega Sina idu njegovim stopama, da odsjajuju njegov karakter i da se čiste kao što je On čist. Što su nekada mrzeli, sada vole, a što su nekada volele, sada mrze. Nekad oholi i puni samopouzdanja, postali su krotki i ponizna srca. Sujetni i drski, postali su skromni i ozbiljni. Hulnici – postali su puni strahopoštovanja, pijanice – trezveni, a razvratnici – moralni. Odbacili su taštu modu ovog sveta. Kao pravi hrišćani, oni nisu tražili »spoljašnjo ukrašavanje u pletenju kose i u udaranju zlata i oblačenja haljina«, nego je njihov ukras bio u »tajnome čoveku srca, s neraspadljivim nakitom krotkoga i tihoga duha, što je pred Bogom mnogo cenjeno.« (***1. Petrova 3, 3. 4.)

Probuđenja su dovela do temeljitog ispitivanja samoga sebe i do poniznosti. Ona su se odlikovala svečanim i ozbiljnim pozivom grešnicima, iskrenom samilošću prema onima koji su otkupljeni Hristovom krvlju. Ljudi žene su se molili i borili sa Bogom za spasenje duša. Plodovi ovakvih probuđenja mogli su se videti kod duša koje se nisu plašile samoodricanja i žrtava, nego su se radovale što su nađene dostojne da radi Krsita trpe sramotu iskušenja. U životu onih koji su priznavali Isusovo ime opažala se promena. Njihov uticaj oživljavao je njihovu okolinu. Oni su sabirali sa Hristom i sijali u Duhu da bi požnjeli večni život.

O njima se moglo reći: »Nego se ožalostiste na pokajanje.« »Jer žalost koja je po Božjoj volji donosi za spasenje pokajanje, za koje se nikad niko ne kaje; a žalost ovoga sveta smrt donosi. Jer, gle, ovo samo što se po Bogu ožalostiste, koliku dobru volju stvori u vama? Kakvo opravdavanje, kakvu revnost, kakav strah, kakve žarke želje, kakvo takmičenje, kakvu osudu. U svemu pokazaste da ste bili čisti u tom delu.« ***2. Korinćanima 7, 10. 11.

To je rezultat rada Božjeg Duha. Samo preobraženje je dokaz o istinitom pokajanju. Ako grešnik ispuni obećanje, povrati što je oteo; ako prizna svoje grehe, ljubi Boga i svoje bližnje, onda može biti siguran da je našao mir sa Bogom. To su bili rodovi koji su u ranijim godinama pratili verska probuđenja. Sudeći po tim rodovima, videlo se da je Bog blagoslovio ta probuđenja radi spasenja ljudskih duša i uzdizanja čovečanstva.

Ali mnoga probuđenja novoga vremena vidljivo se razlikuju od ispoljavanja božanskih milosti koja je u prošlim vremenima pratila rad Božjih slugu. Istina, primećuje se na sve strane veće interesiranje, mnogi priznaju da su se obratili, povećava se broj članova crkve, ali ipak rezultati nisu takvi da bi mogli opravdati verovanje da je nastao odgovarajući porast pravog duhovnog života. Svetlost koja

zsvetli i brzo se ugasi ostavlja za sobom gušću tamu nego što je bila ranije.

Probuđenje se često izaziva na taj način što se budi mašta, uzbuđuju osećanja i zadovoljava želja za onim što je novo i uzbudljivo, Oni koji se obraćaju na ovaj način malo žele da slušaju o biblijskim istinama i ne pokazuju naročito interesiranje za svedočanstva proroka i apostola. Ako bogosluženje ne sadrži ništa uzbudljivo, onda ih ne privlači. Vest koja se obraća na zdrav razum ne nailazi ni na kakav odziv. Jasne opomene Božje Reči koje se odnose na njihovo večno dobro, ostaju nezapažene.

Za svaku istinski obraćenu dušu je odnos prema Bogu i prema stvarima večnosti veliko životno pitanje. Ali gde se u današnjim velikim crkvama može naći duh posvećenja Bogu? Obraćeni se ne odriču ni svoje oholosti ni ljubavi prema svetu. Oni nisu više voljni da se odreknu sami sebe, da uzmu na sebe svoj krst i da pođu za blagim i krotkim Isusom nego pre svog obraćenja. Religija je postala predmetom podsmeha nevernih i skeptika, jer toliki od onih koji nose njeno ime ne poznaju njena načela. Sila pobožnosti je u mnogim crkvama gotovo izumrla. Izleti, crkvene predstave, crkvene lutrije, lepe kuće, lična ukrašavanja – sve je to potislo misli o Bogu. Imanja, bogatstva i svetovni poslovi zaokupili su misli, a stvari od večne vrednosti samo se uzgred spominju.

Ali uprkos veoma rasprostranjenom opdanju vere i pobožnosti, ipak u ovim crkvama ima pravih Hristovih sledbenika. Pre nego što Bog bude pohodio svet svojim sudovima, pojaviće se u njegovom narodu takvo probuđenje prave pobožnosti kakvo se nije videlo od vremena apostola. Na Božju decu će se izliti njegov Duh i sila. U to će se vreme mnogi odvojiti od crkava u kojima je ljubav prema svetu zauzela mesto ljubavi prema Bogu i njegovj Reči. Mnogi od propovednika i vernih radosno će prihvatiti one velike istine koje će Bog dati da se u to vreme objavljuju da bi pripravile narod za drugi Gospodnji dolazak. Neprijatelj duša će hteti da spreči ovo delo; i pre nego što dođe vreme takvog pokreta. U onim crkvama koje će sotona moći da pokori pod svoju lažnu moć izazvaće uverenje da je za njih izliven naročiti Božji blagoslov; u njima će se pokazati veliko religiozno probuđenje. Mnogi će klicati od radosti što Bog tako divno radi za njih a, u stvari, to delo potiče od sasvim drugog duha. Sotona će pokušati da pod plaštom vere proširi svoj uticaj na ceo hrišćanski svet.

U mnogim probuđenjima koja su se pojavila za vreme poslednjih pedeset godina bili su na delu, manje više, isti uticaji koji će se u budućnosti pokazati u većim pokretima. Uzbuđivaće se osećanja, istina će se pomešati sa lažju, što će ljude lako zavesti. Ali niko ne mora da se prevari. U svetlosti Božje Reči neće biti teško da se utvrdi kakvog su karaktera ovi pokreti. gde se zanemaruje svedočanstvo Boblije i gde se god preziru jasne istine koje traže samoodrivcanje i odvajanje od sveta, možemo biti sigurni da tu Bog neće dati svoj blagoslov. A prema pravilu koje nam je dao sam Hrist: »Po rodovima njihovim poznaćete ih!« (***Matej 7, 16), lako će se utvrditi da ovi pokreti nisu delo Božjeg Duha.

U istinama svoje Reči Bog je otkrio ljudima samoga sebe, i svima onima koji ih prime, one su štit protiv sotoninih prevara. Zanemarivanjem ovih istina otvaraju se vrata zlu koje se danas tako proširilo u verskom svetu. Priroda i važnost Božjeg zakona gube se u velikoj meri iz vida. Krivo shvatanje o karakteru, trajanju i obaveznosti Božjeg zakona dovelo je do zabluda u pogledu obraćenja i posvećenja, a to je i uzrok niskog stanja pobožnosti u crkvama. Ovde se nalazi tajna zašto u probuđenjima našega vremena nedostaje Duha i Božje sile.

U raznim verskim zajednicama ima ljudi koji se odlikuju pobožnošću. Oni priznaju ovu činjenicu i žale je. Profesor Edvards Park veli sledeće o opštim verskim prilikama Amerike: »Jedan od izvora opasnosti je nemarnost da se sa propovedaonice ističe Božji zakon. U ranijim danima bila je propovedaonica odjek glasa savesti… Naši najbolji propovednici dali su svojim propovedima divno dostojanstvo time što su sledili Spasiteljev primer i isticali zakon, njegove zapovesti i pretnje. Često

su ponavljali dva velika načela: da je zakon odraz božanskog savršenstva i da čovek koji ne ljubi zakon ne ljubi ni evanđelje, jer je zakon, kao i evanđelje, ogledalo koje odsjajuje istinski Božji karakter. – Ova opasnost vodi drugoj, a to je da se potcenjuje zlo greha, njegova rasprostranjenost i njegova kazna. Kao što je zakon pravedan, tako je neposlušnost nepravedna…

Slična ovim već spomenutim opasnostima jeste i opasnost potcenjivanja Božje pravednosti. Moderni propovednik naginje da božansku pravednost odvoji od božanske dobrote i da njegovu dobrotu više svede na osećanje negoli da je uzdigne do načela. Nova teološka prizma rastavlja ono što je Gospod sastavio. Da li je božanski zakon nešto dobro ili zlo? – On je nešto dobro. Onda je i pravednost dobra, jer je ona naklonost volje da izvrši zakon. Iz navike potcenjivanja božanske pravde i zakona, rasprostranjenosti i neminovnosti kažnjavanja ljudske neposlušnosti, iako se pada u naviku potcenjivanja milosti koja je donela pomirenje za greh.« Na ovaj način evanđelje u srcima ljudi gubi svoju vrednost i važnost, i oni su uskoro spremni da odbace i samu Bibliju.

Mnogi verski učitelji tvrde da je Hristos svojom smrću ukinuo zakon i da su sada ljudi oslobođeni od njegovih obaveza. Ima i takvih koji ga prikazuju kao težak jaram, i nasuprot robovanju zakonu, ističu neograničenu slobodu koju mogu da uživaju pod evanđeljem.

Proroci i apostoli gledali su sasvim drukčije na sveti Božji zakon. David je rekao: »Hodiću slobodno jer tražim zapovesti tvoje.« ***Psalam 119, 45. Apostol Jakov, koji je pisao posle Hristove smrti, ukazivao je na deset zapovesti kao na »carski zakon«, »savršen zakon slobode.« (Jakob 2, 8; 1, 25). A pisac Otkrivenja, više od pola veka posle Hristovog raspeća, izgovorio je blagoslov nad onima »koji tvore zapovesti njegove, da im bude vlast na drvo život, i da uđu na vrata u grad.« (***Otkrivenje 22, 14.)

Tvrđenje da je Hristos svojom smrću ukinuo zakon svoga oca jeste bez ikakvog temelja. Da se zakon mogao promeniti ili ukinuti, onda Hristos ne bi morao umreti da spasi čoveka od kazne zbog greha. Hristova smrt, umesto da je zakon ukinula, dokazala je da je on nepromenljiv. Božji Sin je došao da »učini zakon velikim i slavnim«. (***Isaija 42, 21). On je rekao: »Ne mislite da sam ja došao da pokvarim zakon ili proroke.« Dokle nebo i zemlja stoji, neće nestati ni najmanjeg slovca ili jedne title iz zakona dok se sve ne izvrši.« ***Matej 5, 17. 18. A o sebi samome veli: »Hoću činiti tvoju volju, Bože moj, i zakon je tvoj meni u srcu.« ***Psalam 40, 8.

Božji zakon je nepromenljiv već po svojoj prirodi. On je otkrivenje volje i karaktera svoga Tvorca. Bog je ljubav, i njegov je zakon ljubav. Njegova dva velika načela su ljubav prema Bogu i ljubav prema čoveku. »Dakle je ljubav izvršenje zakona.« ***Rimljanima 13, 10. Bog je pravda i istina; to je osobina i njegovog zakona. Psalmista kaže: »Zakon je tvoj istina«, »jer su sve zapovesti tvoje pravedne.« ***Psalam 119, 142. 172. A apostol Pavle izjavljuje: »Tako je dakle zakon svet, i zapovest sveta i pravedna i dobra.« ***Rimljanima 7, 12. Ovakav zakon, koji je izraz Duha i Božje volje, mora da je isto tako večan kao i njegov Tvorac.

Obraćenje i posvećenje znači pomirenje sa Bogom, koje se zbiva na taj način što čovek dolazi u saglasnost sa načelima Božjeg zakona. U početku je bio stvoren po Božjem obličju. On je bio u potpunom skladu sa prirodom i Božjim zakonom, a načela pravde bila su upisana u njegovom srcu. Ali greh ga je otuđio od njegovog Stvoritelja. U njemu se nije više ogledalo Božje obličje. Njegovo je srce bilo u neprijateljstvu sa načelima Božjeg zakona. »Jer telesno mudrovanje neprijateljstvo je Bogu, jer se ne pokorava zakonu Božjemu niti može.« ***Rimljanima 8, 7. Ali »Bogu tako omilje svet da je i Sina svoga jedinoronoga dao«, da bi se čovek mogao pomiriti sa Bogom. Hristovom zaslugom čovek može a bude doveden u jedinstvo sa svojim Stvoriteljem. Njegovo srce mora biti obnovljeno božanskom milošću. On mora da dobije nov život odozgo. Ta promenja je novorođenje,

bez kojega, kaže Isus, čovek »ne može videti Božje carstvo.«

Prvi korak ka pomirenju sa Bogom jeste osvedočenje o grehu. »Greh je bezakonje.« »Kroz zakon dolazi poznanje o grehu.« ***1. Jovanova 3, 4; ***Rimljanima 3, 20. Da bi uvideo svoju krivicu, grešnik mora da ispituje svoj karakter prema Božjem velikom merilu pravde. Zakon je ogledalo koje pokazuje savršenstvo jednog ispravnog karaktera i osposobljava čoveka da otkrije greške u sebi samome.

Zakon otkriva čoveku njegove grehe, ali ne daje nikakav lek. Dok poslušnima obećava život, u isto vreme objavljuje da je smrt plata prestupnicima. Samo Hristovo evanđelje može grešnika da spasi od greha i prokletstva. On se mora pokajati pred Bogom, čiji je zakon prestupio, i pokazati čvrstu veru u Hrista kao veliku žrtvu pomirenja. Time dobija »oproštenje pređašnih greha« i postaje učesnikom božanske prirode. On je Božje dete, jer je primio Duha posinaštva kojim viče: »Aba, Oče!«

Da li mu je sada dozvoljeno da prestupa Božji zakon? Pavle pita: »Kvarimo li dakle zakon verom?« Zatim odgovara: »Bože sačuvaj, nego ga još usavršujemo.« »Jer koji umresmo grehu, kako ćemo živeti u njemu?« ***Rimljanima 3, 31; 6, 2. A Jovan veli: »Jer je ovo ljubav Božja da zapovesti njegove držimo; i zapovesti njegove nisu teške.« 1 Jovanova 5, 3. Novorođenjem srce dolazi u saglasnost sa Bogom i u sklad sa njegovim zakonom. Kada se u grešniku dogodi ova velika promena, onda je on prešao iz smrti u život, iz greha u svetost, od prestupa i bune u poslušnost i vernost. Prestao je stari život otuđivanja od Boga; započeo je nov život pomirenja, vere i ljubavi. Tada se u nama ispunjava »pravda zakona« je »ne živimo po telu, nego po duhu.« ***Rimljanima 8, 4. Tada duša govori: »Kako ljubim zakon tvoj! Vas dan mislim o njemu. « ***Psalam 119, 97.

»Zakon Gospodnji je savršen, krepi dušu.« ***Psalam 19, 7. Bez zakona čovek nema pravoga pojma o Božjoj svetosti i čistoti i o svojoj ličnoj krivici i nečistoti. On nema pravo osvedočenje o grehu i ne oseća potrebu za pokajanjem i obraćenjem. Pošto se ne oseća izgubljenim kao prestupnik Božjeg zakona, nije ni svestan da mu je potrebna Hristova krv pomirenja. Takav se nada u spasenje bez potpune promene srca i života. Otuda ima mnogo površnih obraćenja, i mnogi se priključuju crkvi, a da se nikada nisu sjedinili sa Hristom.

Pogrešne teorije o posvećenju, koje se javljaju zbog zanemarivanja ili odbacivanja Božjeg zakona zauzimaju značajno mesto u današnjim verskim pokretima. Ove teorije su lažne u nauci i opasne u svojim praktičnim rezultatima; a činjenica da su one naišle na opšti odziv, ističe još više potrebu da svi treba da jasno razumeju šta Sveto Pismo uči u pogledu ovog pitanja.

Pravo posvećenje je biblijska nauka. Apostol Pavle veli u svojoj poslanici crkvi u Solunu: »Jer je ovo volja Božja da budete sveti.« I on ih moli: »A sam Bog mira da posveti vas cele u svačemu.« ***1. Solunjanima 4, 3; 5, 22. Biblija jasno uči šta je posvećenje i kako se ono može postići. Spasitelj je molio za svoje učenike: »Posveti ih istinom svojom; reč je tvoja istina.« ***Jovan 17, 17. 19. I Pavle uči da će verni biti posvećeni Svetim Duhom (***Rimljanima 15, 16). Šta je rad Svetoga Duha? Isus je rekao svojim učenicima: »A šta kad dođe On, Duh istine, uputiti će vas na svaku istinu.« ***Jovan 16, 13.I psalmista veli: »Sve su zapovesti tvoje istina.« ***Psalam 119, 86. Božjom Rečju i Božjim Duhom otkrivaju se čoveku velika načela pravde koja su utelovljena u Božjem zakonu. Pošto je Božji zakon »svet, pravedan i dobar«, a on je odraz božanskog savršenstva, to znači da će i karakter koji se razvija poslušnošću ovome zakonu biti svet. Hristos je savršen primer ovakvog karaktera. On je kazao: »Ja sam održao zapovesti svoga Oca«. »Jer ja svagda činim što je njemu ugodno.« ***Jovan 15, 10; 8, 29. Hristovi sledbenici treba da su slični njemu – Božjom milošću treba da izgrade karakter koji će biti u skladu sa načelima svetog zakona. To je biblijsko

posvećenje.

Ovo se delo može se izvršiti jedino verom u Hrista i silom Božjeg Duha. Pavle savetuje verne: »Gradite spasenje svoje sa strahom i drhtanjem. Jer je Bog što čini u vama da hoćete i učinite kao što mu je ugodno.« ***Filibljanima 2, 12. 13. Hrišćanin će osećati podsticanje na greh, ali će biti stalno u borbi protiv njega. Ovde je potrebna Hristova pomoć. Ljudska slabost se udružuje sa božanskom silom, i vera kliče: »A Bogu hvala koji nam dade pobedu kroz Gospoda našega Isusa Hrista.« ***1. Korinćanima 15, 57.

Sveto Pismo jasno pokazuje da je delo posvećenja postepeno. Kada grešnik obraćenjem nađe mir sa Bogom kroz krv očišćenja, tada je tek započeo hrišćanski život. Sad on mora da se »na savršenstvo«, da naraste do savršenog čoveka, »u meru rasta visine Hristove.« (***Efescima 4, 13.) Apostol Pavle piše: »Jedino velim: što je ostrag zaboravljam, a za onim što je napred sežem se, i trčim k biljezi, i daru gornjeg zvanja Božjega u Hristu Isusu.« ***Filibljanima 3, 13. 14. A Petar navodi stepenice po kojima se dolazi do biblijskog posvećenja: »Baš zato upotrebite svu dobru volju i pokažite u veri svojoj vrlinu, u vrlini znanje, u znanju uzdržanje, u uzdržanju trpljenje, u trpljenju pobožnost, u pobožnosti bratoljublje, a u bratoljublju ljubav… jer, ako to činite, nećete nikada pogrešiti.« ***2. Petrova 1, 5–10.

Oni koji su na sebi iskusili pravo biblijsko posvećenje pokazaće u svemu ponizan duh. Kao i Mojsije, i oni su ugledali divno veličanstvo svetosti i uvideli svoju ličnu nedostojnost u poređenju sa čistotom i uzvišenom savršenošću Večnoga.

Prorok Danilo je bio primer pravoga posvećenja. Njegov dug život bio je ispunjen plemenitom službom Gospodu. On je bio nebu »mili čoverk«. (***Danilo 10, 11.) Ali, umesto da tvrdi da je svet i čist, ovaj poštovani prorok ubraja sebe u stvarno grešni Izrailj kada je Bog posredovao za svoj narod: »Jer ne pravde radi, nego radi velike milosti tvoje padamo pred tobom moleći se…« »Zgrešismo i bezbožni bismo.« Dalje nastavlja: »A dok ja još govorah i moljah se i ispovedah greh svoj i greh naroda svojega Izrailja.« A kad mu se drugom prilikom pojavio Božji sin, rekao je: »Lepota mi se nagrdi i ne imah snage.« ***Danilo 9, 18. 15. 20; 10, 8.

Kada je Jov čuo iz oluje glas Gospodnji, uzviknuo je: »Zato poričem, i kajem se u prahu i pepelu.« ***O Jovu 42, 6. Kada je Isaija u svoje vreme video slavu Gospodnju i herubime koji su klicali: »Svet, svet, svet je Gospod nad vojskama«, uzviknuo je: »Jaoh meni, pogiboh!« ***Isaija 6, 3. 5. Kada je Pavle bio odnesen do trećeg neba i čuo neizrecive reči, koje ne može izgovoriti ni jedan čovek, govorio je o samome sebi kao o »najmanjem od sviju svetih.« (***2. Korinćanima 12, 2–4.) (***Efescima 3, 8.) A omiljeni Jovan, koji je ležao na Isusovim grudima i video njegovu slavu, pao je kao mrtav pred noge anđela. (***Otkrivenje 1, 17.)

U onih koji žive u senci krsta Golgote nema samouzvišenja i hvalisavog tvrđenja da su bez greha. Oni su svesni da je njihov greh prouzrokovao duševni strah koji je slomio srce Božjeg Sina; i ta pomisao vodi ih poniznosti. Oni koji žive u uskoj zajednici sa Isusom najbolje poznaju slabosti i grehe čovečanstva, a njihova jedina nada počiva na zaslugama razapetog i vaskrslog Spasitelja.

Posvećenje koje se sada javlja u hrišćanskom svetu nosi u sebi duh samouzvišenja i ravnodušnosti prema Božjem zakonu, koji ga prikazuje nečim stranim u odnosu na biblijsku veru. Njegove pristalice uče da je posvećenje delo kojim se, jedino verom, odjednom postiže savršena svetost. »Samo veruj«, vele oni, »i primićeš blagoslov.« Nisu potrebni nikakvi dalji napori od strane primaoca blagoslova. Oni u isto vreme poriču važnost Božjeg zakona i tvrde da su oslobođeni od obaveza da drže zapovesti. Ali zar je moguće da ljudi postanu sveti i da budu u saglasnosti sa voljom i karakterom Božjim, bez prihvatanja načela koja su izraz Božje prirode i volje, i koja pokazuju što je njemu

ugodno?

Želja za jednom lakom religijom koja ne traži nikakv napor, samosavlađivanje ni napuštanje ludosti sveta, – načinila je nauku o veri, pa i samu veru, popularnom. Ali šta kaže Božja Reč? Apostol Jakov veli: »Kakva je korist, braćo moja, ako ko reče da ima veru, a dela nema? Zar ga može vera spasiti?« »Ali hoćeš li razumeti, o čoveče sujetni, da je vera bez dela mrtva? Avram, otac naš, ne opavdava li se delima kad prinese isaka, sina svojega, na oltaru? Vidiš da vera pomaže delima njegovim, i kroz dela savrši se vera?« »Vidite li, dakle, da se delima pravda čovek, a ne samom verom?« ***Jakov 2, 14–24.

Svedočanstvo Božanske reči protivi se ovoj opasnoj nauci o veri bez dela. Zahtevati naklonost neba, a ne ispunjavati uslove pod kojima možemo postići milosrđe, to nije vera nego drskost; jer prava vera ima svoj temelj u obećanjima i propisima Svetoga pisma.

Neka se niko ne vara verujući da može postati svet ako hotimice prestupa neku Božju zapovest. Greh koji svesno činimo ućutkuje glas Svetoga Duha i odvaja čoveka od Boga. Greh je prestupanje zakona, a »koji god greši (prestupa zakon), ne vide ga niti ga pozna« (***1. Jovanova 3, 6.) Iako Jovan u svojim poslanicama tako opširno govori o ljubavi, on se ipak ne ustručava da otkrije pravi karakter oni koji tvrde da su sveti, a žive u prestupu božanskog zakona. »Koji govori: poznajem ga, a zapovesti njegovih ne drži, laža je, i u njemu istine nema; a koji drži reč njegovu, u njemu je zaista ljubav Božja savršena; po tom poznajemo da smo u njemu.« ***1. Jovanova 2, 4. 5. Ovde je kamen probe svake čovekove vere. Mi ne možemo ni jednoga čoveka smatrati svetim dok ga nismo izmerili jedinim božanskim merilom svetosti na nebu i na zemlji. Ako ljudi ne priznaju i olako ih uzimaju, ako prestupaju ma i najmanju od ovih zapovesti, i tako uče druge, Bog će ih smatrati nedostojnima, i onda možemo znati da je njihovo tvrđenje da su sveti neosnovano.

Onaj koji tvrdi da je bez greha, time dokazuje da je daleko od svetosti. On nema pravoga pojma o Božjoj neizmernoj čistoti i svetosti i o onome što treba da postanu oni koji žele da budu u saglasnosti sa Njegovim karakterom; on nema pravoga pojma o čisttoti i uzvišenoj nežnosti Isusovoj, a ni o zloći greha, i zato on smatra samog sebe svetim. Što je dalje od Hrista, što su netačniji njegovi pojmovi o karakteru i Božjim zahtevima, to će u svojim očima izgledati pravedniji.

Posvećenje koje ističe Sveto Pismo obuhvata celo biće – duh, dušu i telo. Pavle se molio za Solunjane da se ceo njihov »duh i duša i telo sačuvaju bez krivice za dolazak Gospoda našega Isusa Hrista.« (***1. Solunjanima 5, 23.) Na drugom mestu on piše vernima: »Molim vas, dakle, braćo, milosti Božje radi, da date telesa svoja u žrtvu živu, svetu, ugodnu Bogu.« ***Rimljanima 12, 1. U vreme staroga Izrailja svaka žrtva koja se prinosila Gospodu bila je pažljivo ispitana. Ako bi se pronašla bilo kakva mana na životinji za žrtvu, ona je bila odbijena, jer je Bog odredio da žrtva mora biti »bez mane«. Tako je hrišćanima naređeno da dadu svoja tela u »žrtvu živu, svetu, ugodnu Bogu«. Da bi to mogli činiti, sve njihove snage moraju da budu sačuvane u najboljem stanju. Svaki postupak moraju da budu sačuvane u najboljem stanju. Svaki postupak koji slabi čovekovu telesnu ili duševnu snagu onesposobljava ga za službu njegovom Stvoritelju. Može li Bogu biti ugodno kada mu žrtvujemo nešto što nije najbolje? Hristos je rekao: »Ljubi Gospoda Boga svojega svim srcem svojim.« Oni koji ljube Gospoda svim srcem svojim nastojaće da mu posvete najbolju službu svoga života i stalno će se truditi da svaku sposobnost svoga bića dovedu u sklad sa određenim zakonima, što će usavršiti njihove sposobnosti, da čine njegovu volju. Oni neće popuštanjem prohtevima i strastima slabiti ili poganiti žrtvu koju prinose svome nebeskom Ocu.

Petar veli: »Da se čuvate od telesnih želja, koje vojuju na dušu.« ***1. Petrova 2, 11. Svako grešno zadovoljavanje otupljuje umne snage i slabi duševne i duhovne sposobnosti, tako da Božja

Reč ili Sveti Duh mogu slabo da utiču na srce. Pavle je pisao Korinćanima: »Da očistimo sebe od svake poganštine tela i duha i da tvorimo svetinju u strahu Božjemu.« ***2. Korinćanima 7, 1. A plodovima Duha koji su: »ljubav, radost, mir, trpljenje, dobrota, milost, vera, krotost«, dodaje i »uzdržanje«. (***Galatima 5, 22. 23.)

A koliko njih koji se zovu hrišćanima, uprkos ovih nadahnutih opomena, slabe svoje snage u poteri za raznim dobicima i klanjanjem modi! Koliko njih ponižavaju svoje ljudsko dostojanstvo žderanjem, pijanstvom, i zabranjenim uživanjima! A crkva umesto da žigoše ovo zlo, još ga i ohrabruje podavajući se i sama uživanjima, želji za dobitkom i raznim zadovoljstvima, da bi napunila svoju blagajnu, što ljubav prema Hristu ne miže da im osigura. Kada bi Isus ušao u današnje crkve i tamo video ono nesveto ponašanje i nesvetu tgovinu koja se čini u ime vere, zar ne bi isterao ove oskvrnitelje kao što je nakada isterao menjače novca iz hrama?

Apostol Jakov veli da je mudrost koja dolazi odozgo »najpre čista.« (***Jakov 3, 17). Kada bi Jakov sreo one koji uzimaju sveto ime Isusovo u svoja duvanom zaprljana usta, čija su tela i dah prožeti ovim odvratnim mirisom i koji njime truju nebeski zrak i sve oko sebe primoravaju da udišu taj otrov. Zar apostol čistog evanđelja ne bi osudio ovako odvratni običaj kao zemaljski, čulni i đavolski? Robovi duvana mogu tvrditi da su sveti, mogu govoriti o svojoj nadi na nebo, ali Božja Reč kaže: »Neće u njega ući ništa pogano.« ***Otkrivenje 21, 27.

»Ili ne znate da su telesa vaša crkva Svetoga Duha koji živi u vama, kojega imate od Boga, i niste svoji? Jer ste kupljeni skupo. Proslavite dakle Boga u telesima svojim i u dušama svojim, što je Božje.« ***1. Korinćanima 6, 19. 20. Onaj čije je telo crkva Svetoga Duga neće nikada bit rob neke štetne navike. Njegove snage pripadaju Hristu koji ga je otkupio svojom krvlju. Sve što ima pripada Bogu. Kako može da bude bez krivice ako rasipa ovo povereno mu dobro? Mnogi hrišćani troše svake godine ogromne svote na nekorisna i štetna uživanja, dok duše propadaju zbog nedostatka hleba života. Bog biva zakidan u prinosima i darovima zato što ljudi više troše na oltar šetetnih uživanja nego što daju za pomaganje siromašnih ili za širenje evanđelja. Kada bi svi koji govore da su Hristovi sledbenici zaista bili posvećeni, onda bi njihova sredstva, umesto da budu potrošena na nekorisna i štetna zadovoljstva, ušla u Gospodnju haznu i hrišćani bi bili primer umerenosti, samoodricanja i samoporžtvovanja. Onda bi oni bili videlo svetu.

Svet se odao zadovoljavanju svojih prohteva. »Telesna želja, i želja očiju, i ponos života« vladaju svetom. Ali Hristovi sledbenici imaju svetiji poziv: »Zato iziđite između njih i odvojite se, govori Gospod, i ne dohvatajte se do nečistote i ja ću vas primiti.« ***2. Korinćanima 6, 17. U svetlosti Božje reči slobodno možemo izjaviti da posvećenje ne može biti pravo ako ne donosi potpuno odricanje od grešnih želja i telesnih zadovoljstava.

Onima koji ispunjavaju uslove: »Zato iziđite između njih i odvojite se, i ne dohvatajte se do nečistote«, Bog obećava: »I biću vam otac, i vi ćete biti moji sinovi i kćeri, govori Gospod Svedržitelj.« ***2. Korinćanima 6, 17. 18. Preimućstvo je i dužnost svakoga hrišćanina da ima bogato iskustvo u Božjim stvarima. »Ja sam videlo svetu«, rekao je Spasitelj, »ko ide za mnom, neće hoditi po tami, nego će imati videlo života.« ***Jovan 8, 12. »A put je pravednički kao svetlo videlo, koje sve većma svetli dok ne bude pravi dan.« ***Priče 4, 18. Svaki korak vere i poslušnosti dovodi dušu u užu vezu sa videlom sveta, u »kome nema nikakve tame.« Sjajni zraci Sunca pravde sjaje na Božje sluge, i oni treba da odsjajivaju njegovom svetlošću. Kao što nam zvezde govore da na nebu postoji veliko videlo čiji ih sjaj obasjava, tako isto i hrišćani moraju da znaju da na prestolu svemira sedi Bog čiji je karakter dostojan hvale i podržavanja. Radovi njegovog Duha, čistota i svetost njegovog karaktera otkriće se u njegovim svedocima.

U poslanici Kološanima Pavle opisuje bogate blagoslove koji su obećani Božjoj deci: »Toga radi… ne prestajemo za vas moliti se Bogu i iskati da se ispunite poznavanjem volje njegove u svkaoj premudrosti i razumu duhovnome, da živite pristojno Bogu na svako ugađanje i u svakome dobrom delu da budete plodni, i da rastete u poznanju Božjemu, jačajući svakom snagom po sili slave njegove, i u svakom trpljenju i dugom podnošenju s radošću.« ***Kološanima 1, 9–11.

Pavle ponovo piše o svojoj želji da braća u Efezu sasvim upoznaju uzvišenost hrišćanskih preimućstava. Najjasnijim izrazima otkriva im divnu moć i saznanje koje bi mogli imati kao sinovi i kćeri Svevišnjega. Njihovo je preimućstvo da se mogu utvrditi »Duhom njegovim za unutrašnjeg čoveka«, da budu »ukorenjeni i utemeljeni u ljubavi« da bi mogli razumeti sa svima svetima šta je širina i dužina i dubina i visina, i poznati pretežniju od razuma ljubav Hristovu.« Apostolova molitva dostiže vrhunac preimućstva kad se moli: »Da se ispunite svakom puninom Božjom.« ***Efescima 3, 16–19.

Ovde nam se pokazuje uzvišeni cilj, koji i mi možemo postići verom u obećanja našeg nebeskog Oca ako ispunimo od njega postavljene zahteve. Hristovom zaslugom imamo pristup prestolu neizmerne Sile. »Koji dakle svoga Sina ne poštedje, nego ga predade za sve nas, kako dakle da nam s njim sve ne daruje?« ***Rimljanima 8, 32. Otac je dao svome Sinu svoga Duha bez mere, i mi možemo biti učesnici njegove punine. Isus veli: Kad vi dakle zli budući, umete dobre dare deci svojoj, koliko će više Otac nebeski dati Duha svetoga onima koji ištu u Njega?” ***Luka 11,13. “I ako što zaištete u ime moje, ja ću učiniti.” “Do sada ne iskaste ništa u ime moje; ištite i primićete, da radost vaša bude ispunjena.” ***Jovan 14,14; 16,24.

Iako se život hrišćanina odlikuje poniznošću, ne bi trebalo da se na njemu vidi tuga i potištenost. Na nama je da tako živimo da se to Gospodu svidi i da nas može blagosloviti. Naš nebeski Otac ne želi da uvek osećamo da smo pod osuđenjem i u tami. Nije dokaz prave poniznosti ako hodamo spuštene glave, a srce nam je ispunjeno mislima o sebi. Možemo doći Isusu da nas On očisti; tada ćemo biti bez stida i grižnje savesti pred zakonom. »Nikakva sad nema osuđenja onima koji su u Hristu Isusu i ne hode po telu nego po Duhu.« (***Rimljanima 8, 1.)

Isusovom zaslugom otpali Adamovi sinovi postaju»deca Božja«. Jer i onaj koji posvećuje, i oni koji se posvećuju, svi su od jednoga; zaradi toga uzroka ne stidi se nazvati ih braćom.« ***Jevrejima 2, 11. Život hrišćanina treba da je život vere, pobede i radosti u Bogu. »Jer svaki koji je rođen od Boga, pobeđuje svet; i vera je naša ova pobeda koja pobedi svet.« ***1. Jovanova 5, 4. Pravo je rekao Božji sluga Nemija: »Jer je radost Gospodnja vaša sila.« ***Nemija 8, 10. A Pavle piše: »Radujte se svagda. Molite se Bogu bez prestanka. Na svačemu zahvaljujte; jer je ovo volja Božja u Hristu Isusu za vas.« ***1. Solunjanima 5, 17. 18.

To su plodovi biblijskog obraćenja i posvećenja; ali pošto se hrišćanski svet tako ravnodušno odnosi prema velikim načelima pravde otkrivenim u Božjem zakonu, zato se ti plodovi tako retko vide. To je razlog zašto se tako malo pokazuje ono duboko i stalno delovanje Božjeg Duha, koje je karakteriziralo buđenja u ranijim godinama.

Gledajući na Gospoda, mi se preobražavamo. Ali pošto su zanemareni oni sveti propisi u kojim je Bog ljudima otkrio savršenstvo i svetost svog karaktera, a pažnju ljudi privlače ljudske nauke i teorije, onda nije ni čudo što se u crkvama pojavilo opadanje prave pobožnosti. Gospod je rekao: »Jer dva zla učini moj narod: ostaviše mene, izvor žive vode, i iskopaše sebi studence, studence isprovaljivane, koji ne mogu da drže vode.« (***Jeremija 2, 13.)

»Blago čoveku koji ne ide na veće bezbožničko… nego mu je omilio zakon Gospodnji i o zakonu njegovu misli dan i noć! On je kao drvo usađeno kraj potoka, koje rod svoj donosi u svoje vreme, i

kojemu list ne vene: što god radi, u svemu napreduje.« ***Psalam 1, 1–3. Samo ako se Božjem zakonu vrati njegovo pravo mesto, moći će doći do probuđenja prvobitne vere i prave pobožnosti među onima koji se smatraju Božjim narodom. »Gospod reče ovako: stanite na putovima i pogledajte, i pitajte za stare staze, koji je put dobar, pa idite po njemu, i naći ćete mir duši svojoj.« ***Jeremija 6, 16.

28. ISTRAŽNI SUD

Prorok Danilo piše: »Gledah dokle se postaviše prestoli, i Starac sede, na kome beše odelo kao sneg, i kosa na glavi kao čista vuna, presto mu beše kao plamen ognjeni, točkovi mu kao oganj razgoreo. Reka ognjena izlažaše i tecijaše ispred njega, hiljade hiljada služahu mu, i deset hiljada po deset hiljada stajahu pred njim; sud sede, i knjige se otvoriše.« ***Danilo 7, 9–10.

Tako je proroku u viđenju prikazan veliki i svečani dan, u koji će Sudija celog sveta pregledati karakter i život svakoga čoveka i kada će svakome biti dano po njegovim delima, Starac je Bog Otac. Psalmista veli: »Pre nego što se gore rodiše i sazda zemlja i vasiljena, i od vek i do veka ti si Bog.« ***Psalam 90, 2. Onaj koji je začetnik svega života i izvor svih zakona predsedovaće na ovome sudu. Kao sluge i svedoci prisustvovaće ovom velikom sudu sveti anđeli, na broju »hiljade hiljada, i deset hiljada po deset hiljada.«

»I gle, kao Sin čovečji iđaše s oblacima nebeskim, i dođe do Starca i stade pred njime. I dade mu se vlast i slava i carstvo da mu služe svi narodi i plemena i jezici; vlast je njegova večna, koja neće proći, i carstvo se njegovo neće rasuti.« ***Danilo 7, 13. 14. Ovde opisani Hristov dolazak nije njegov drugi dolazak na zemlju. On dolazi pred »Starca« na nebu da primi vlast, slavu i carstvo koje će mu biti dano na kraju njegove posredničke službe. Ovaj dolazak, a ne njegov drugi dolazak na zemlju, dogodio se prema proročanstvu na kraju 2300 godina, to jest 1844. godine. U pratnji nebeskih anđela, naš Poglavar sveštenički ušao je u svetinju nad svetinjama i došao tamo pred Boga da izvrši poslednji deo svoje službe za ljude – da obavi delo istražnoga suda i izvrši pomirenje za sve one koji su nađeni dostojni njegove milosti.

U simboličkoj službi na Dan očišćenja imali su pravo da uzmu učešća samo oni koji su pred Bogom priznali svoje grehe i pokajali se, i čiji su gresi krvlju žrtve za greh bili preneseni u svetinju. Tako su i na veliki dan konačnog očišćenja i istražnog suda uzeti u obzir samo slučajevi onih koji pripadaju Božjem narodu. Sud nad bezbožnicima je posebno i odvojeno delo, koje će se kasnije vršiti. »Jer vreme da počne sud od kuće Božje; ako li se najpre od vas počne, kakav će biti posledak onima što se protive Božjemu evanđelju?« ***1. Petrova 4, 17.

Nebske knjige, u kojima su zabeležena imena i dela ljudi, biće merodavne za donošenje odluke na sudu. Prorok Danilo veli: »Sud sede, i knjige se otvoriše.« ***Danilo 7, 10. Pisac Otkrivenja, opisujući taj događaj, dodaje: »I druga se knjiga otvori, koja je knjiga života; i sud primiše mrtvaci, kao što je napisano u knjigama, po delima svojim.« ***Otkrivenje 20, 12.

Knjiga života sadrži imena svih onih koji su ikada bili u Božjoj službi. Isus je rekao svojim učenicima: »Nego se radujte što su vaša imena zapisana na nebesima.« ***Luka 10, 20. Pavle govori o svojim vernim pomagačima, »kojih su imena u knjizi života.« (***Filibljanima 4, 3.) Danilo, gledajući na »žalosno vreme kakvog nikada nije bilo«, kaže da će Božji narod biti izbavljen, »svaki koji se nađe zapisan u knjizi.« (***Danilo 12, 1.) A Otkrivenje govori da će samo oni smeti da uđu u Božji grad čija su imena »napisana u životnoj knjizi Jagnjeta.« (***Otkrivenje 21, 27.)

»Knjiga za spomen« je napisana pred Gospodom, i u njoj su zabeležena dobra dela onih »koji se boje Gospoda i misle o imenu njegovu.« (***Malahija 3, 16.) Njihove reči vere, njihova dela ljubavi – sve je to zapisano na nebu. Nemija misli na ovu knjigu kad kaže: »Pomeni me, Bože moj, za to, i nemoj izbrisati dobara mojih koja učinih domu Boga svojega i službi njegovoj.« ***Nemija 13, 14. U ovoj knjizi za spomen je ovekovečeno svako pravedno delo. Tu je tačno zapisano svako pobeđeno iskušenje, svako nadvladano zlo i svaka reč nežnog saučešća. Tu se nalazi zapisano svako

požrtvovano delo, svaki bol ili patnja pretrpljeni radi Hrista. Psalmista veli: »U tebe je izbrojeno moje potucanje, suze se moje čuvaju u sudu kod tebe; one su u knjizi tvojoj.« ***Psalam 56, 8.

Tamo se vodi i izveštaj o ljudskim gresima. »Jer će svako delo Bog izneti na sud i svaku tajnu, bila dobra ili zla.« ***Propovednik 12, 14. Spasitelj je rekao: »A ja vam kažem da će za svaku praznu reč koju reku ljudi dati odgovor u dan strašnoga suda. Jer ćeš se svojim rečima opravdati, i svojim ćeš se rečima osuditi.« ***Matej 12, 36. 37. Tajne namere i pobude nalaze se u nepogrešivom izveštaju, jer će Bog »iznijeti na videlo što je sakriveno u tami, i objaviće namere srca.« (***1. Korinćanima 4, 5.) »Eto, napisano je preda mnom, za bezakonja vaša i za bezakonja otaca vaših, veli Gospod.« ***Isaija 65, 6. 7.

Svako ljudsko delo će biti podvrgnuto ispitivanju i biće ubeleženo kao vernost ili nevernost. Pored svakog imena u nebeskim knjigama biće zapanjujućoj tačnošću upisana svaka rđava reč, svaki sebični postupak, svaka neispunjena dužnost, svaki tajni greh, kao i svako licemerstvo. Zanemarene opomene i ukori koje nam nebo šalje, uzalud potrošeno vreme, neiskorišćene prilike, naš uticaj na dobro ili zlo, sa svojim dalekosežnim posledicama – sve je to verno zapisao anđeo zapisničar.

Božji zakon je merilo po kome će se na sudu meriti život i karakter svakog čoveka. Propovednik kaže: »Boga se boj i zapovesti njegove drži, jer to je sve čoveku. Jer će svako delo Bog izneti na sud i svaku tajnu, bila odbra ili zla. »***Propovednik 12, 13. 14. Apostol Jakov opominje svoju braću: »Tako govorite i tako tvorite kao oni koji će zakonom slobode biti suđeni.« ***Jakov 2, 12.

Oni koji na sudu budu pronađeni dostojnima imaće udela u vaskrsenju pravednika. Isus je rekao: »A koji se udostoje dobiti onaj svet i vaskrsenje iz mrtvih… jesu kao anđeli; i sinovi su Božji kad su sinovi vaskrsenja.« ***Luka, 20, 35. 26. I opet veli: »I izići će koji su činili dobro u vaskrsenje života.« ***Jovan 5, 29. Umrli pravednici neće vaskrsnuti dok se ne završi sud na kojime će biti proglašeni dostojnima »vaskrsenja života.« Prema tome, oni neće biti prisutni lično na sudu kada se bude ispitivao izveštaj o njihovom životu i rešavao njihov slučaj.

Isus će doći kao njihov zastupnik pred Boga da se zauzme za njih. »Ako ko sagreši, imamo zastupnika kod Oca, Isusa Hrista pravednika.« ***1. Jovanova 2, 1. »Jer Hristos ne uđe u rukotvorenu svetinju, koja je slika prave, nego u samo nebo, da se pokaže sad pred licem Božjim za nas.« »Zato i može uvek spasti one koji kroza nj dolaze Bogu, kad svagda živi da se može moliti za njih.« ***Jevrejima 9, 24; 7, 25.

Kad se sudske knjige budu otvorile, pred Bogom će se ispitati život svakoga koji je verovao u Isusu. Naš Zastupnik će početi prvo sa onima koji su u početku živeli na zemlji, zatim će ići dalje od pokoljenja do pokoljenja, i napokon će završiti sa živima. Svako ime će bit spomenuto, slučaj svakog pojedinca biće tačno ispitan. Neka imena će biti primljena, a neka odbačena. Ako se u knjigama nađu nečiji gresi, koji nisu priznati ni oprošteni, njihova će imena biti izbrisana iz knjige života, a izveštaj njihovih dobrih dela izbrisaće se iz »knjige za spomen.« Gospod je rekao Mojsiju: »Ko mi je sagrešio, onoga ću izbrisati iz knjige svoje.« ***2. Mojsijeva 32, 33.

A prorok Jezekilj veli: »Ali kad bi se pravedni odvratio od pravde svoje i činio nepravdu… hoće li on živeti? Pravedna dela njegova, što god je činio, neće se spomenuti. ***Jezekilj 18, 24.

Pored imena onih koji su se istinski pokajali za svoje grehe i koji su verom priznali Isusovu krv kao svoju žrtvu očišćenja, biće zabeleženo oproštenje u nebeskim knjigama. Pošto su postali učesnici Hristove pravde, i njihov karakter pronađen da je u skladu sa Božjim zakonom, njihovi gresi će biti izbrisani, a oni sami proglašeni dostojnima večnoga života. Gospod kaže preko proroka Isaije: »Ja, ja sam brišem tvoje prestupe sebe radi, i greha tvojih ne pominjem.« ***Isaija 43, 25. Isus je rekao: »Koji pobedi, on će se obući u haljine bele, i neću izbrisati imena njegova iz knjige života, i priznaću

ime njegovo pred Ocem svojim i pred anđelima njegovima.« »A koji god prizna mene pred ljudima, priznaću i ja njega pred Ocem svojim koji je na nebesima. A ko se odreče mene pred ljudima, odreći ću se i ja njega pred Ocem svojim koji je na nebesima.« ***Otkrivenje 3, 5; ***Matej 10, 32. 33.

Živo interesiranje ljudi pri donošenju odluka u zemaljskim sudovima predstavlja samo slabu sliku ogromnog interesiranja koje vlada na nebeskom sudu kada se pred Sudijom celog sveta iznesu na ispitivanje imena u knjizi života. Božanski Zastupnik posreduje da svi koji su pobedili verom u njegovu krv prime oproštenje svojih prestupa i da budu opet vraćeni u Edem i da kao sunaslednici »prve vlasti« budu krunisani sa Njime. (***Mihej 4, 8.) Svojim nastojanjima da ljude iskuša i prevari, sotona je nameravao da osujeti božanski plan pri stvaranju čoveka, ali sada se Hristos moli da ovaj bude ostvaren kao da čovek nije nikada pao. On za svoj narod ne traži samo potpuno oproštenje i opravdanje nego i učešće u svojoj slavi i mesto na svome prestolu.

Dok Isus zastupa podanike svoje milosti, sotona ih pred Bogom optužuje kao prestupnike. Veliki varalica nastoji da ih navedene na sumnju, da ih podstrekne na izgube poverenje u Boga, da se odvoje od njegove ljubavi i da prekrše njegov zakon. On sad pokazuje na izveštaj o njihovom životu, na nesavršenost njihovog karaktera, na njihovu nesličnost sa Hristom, čime su naneli sramotu svoje Otkupitelju, i na sve grehe na koje ih je naveo da ih učine i, pozivajući se na sve to, traži da oni postanu njegovi podanici.

Isus ne opravdava njihove grehe, ali pokazuje na njihovo pokajanje i veru, i traži oproštenje za njih, podižući svoje ranjene ruke pred Ocem i pred svetim anđelima govoreći: »Poznajem ih po imenu, napisao sam ih na dlan ocima svojih ruku.« »Žrtva je Bogu duh skrušen, srca skrušena i poništena ne odbacuješ, Bože.« ***Psalam 51, 17. A opadaču svoga naroda odgovara: Jerusalim. Nije li on glavnja istrgnuta iz ognja?« ***Zaharija 3, 2. Hristos će svoje verne obući u svoju vlastitu pravdu da ih moće pokazati svome Ocu kao »crkvu koja nema mane ni ljage, ili tako čega.« (***Efescima 5, 27.) Njihova imena su upisana u knjizi života, i o njima je napisao: »Hodiće sa mnom u belim haljinama, jer su dostojni.« ***Otkrivenje 3, 4.

Tako će biti ostvareno potpuno ispunjenje obećanja novoga zaveta: »Jer ću im oprostiti bezakonja njihova, i greha njihovih neću više spominjati.« ***Jeremija 31, 34. »U one dane i u ono vreme, govori Gospod, tražiće se bezakonje Izraelovo, ali ga neće biti; i gresi Judini, ali se neće naći, jer ću oprostiti onima koje ostavim.« ***Jeremija 50, 20. »U ono vreme biće klica Gospodnja na slavu i čast, i plod zemaljski na krasotu i diku ostatku Izraelovu. I ko ostane u Sionu i ko još bude u Jerusalimu, zvaće se svet, svaki ko bude zapisan za život u Jerusalimu.« ***Isaija, 4, 2. 3.

Istražni sud i brisanje greha mora biti dovršeno pre drugog dolaska Gospodnjeg. Pošto će mrtvima biti suđeno prema onome što je zapisano u knjigama, nemoguće je da gresi ljudi budu izbrisani pre svršetka suda na kome će se ispitivati njihov život; apostol Pavle jasno izjavljuje da gresi vernih treba da budu izbrisani da bi došla »vremena odmaranja od lica Gospodnjega, i da pošalje unapred određenoga vam Hrista Isusa«. (***Dela 3, 19. 20.) Kad istražni sud bude završen, Hristos će doći i doneće sa sobom platu svakome po njegovim delima.

Kad je poglavar sveštenički u simboličkoj službi izvršio očišćenje za Izrailja izašao je i blagoslovio narod. Tako će se i Hristos pojaviti na svršetku svoje posredničke službe »bez greha na spasenje onima koji ga čekaju.« (***Jevrejima 9, 28.) Kao što je sveštenik uklonio iz svetinje grehe ispovedivši ih na glavu jarca za greh, tako će i Hristos sve priznate grehe staviti na sotonu, uzročnika i podstrekača greha. Jarac koji je nosio grehe Izraelove bio je odveden »u pustinju« (***3. Mojsijeva 16, 22.) Tako će i sotona, na koga će pasti krivica za sve grehe na koje je naveo Božji narod, biti zatočen hiljadu godina na ovoj zemlji, koja će tada biti pusta i bez stanovnika, i napokon će pretrpeti

potpunu kaznu za greh u ognju, koji će uništiti sve bezbožnike. Tako će veliki plan spasenja biti potpuno ostvaren konačnim uklanjanjem greha i oslobođenjem svih onih koji su se dobrovoljno odrekli zla.

U vreme određeno za sud – na kraju 2300 dana – započelo je delo istraživanja i brisanja greha. Svi koji su ikada priznali Hristovo ime biće predmet istrage. Živi i mrtvi biće suđeni »kao što je napisano u knjigama, po delima svojima.« (***Otkrivenje 20, 12.)

Gresi za koje se nismo pokajali i koje nismo napustili, neće biti oprošteni i izbrisani iz knjige, nego će na dan Božjega suda biti svedoci protiv grešnika. Učini li čovek svoja zla dela u svetlosti dana ili u tamnoj noći, ona su otkrivena pred Onim kome svi moramo položiti račun. Božji anđeli videli su svaki učinjeni greh i zapisali ga u nepogrešive knjige. Greh se može poreći, sakriti pred ocem, majkom, ženom, decom i prijateljima. Možda niko osim grešnika ni najmanje nema pojma o krivici, ali pred nebeskim bićima biće sve otkriveno. Tama najtamnije noći, tajanstvenost najveštije prevare ne može da sakrije jednu jedinu misao pred znanjem Večnoga. Bog ima tačan izveštaj o svakoj nepravdi i o svakome nepoštenome delu. Njega ne možemo prevariti spoljašnjim izgledom pobožnosti. On se ne vara u ocenjivanju karaktera. Ljudi pokvarenog srca mogu prevariti čoveka, ali Bog prozire svako licemerstvo i poznaje ceo unutrašnji čovekov život.

Svečane li pomisli! Dan za danom gube se u večnosti i pune nebeske knjige izveštajima. Jednom izgovorene reči, jednom učinjena dela ne možemo više nikada povratiti. Anđeli su zabeležili i dobro i zlo. Najmoćniji osvajač na zemlji ne može poništiti izveštaj o samo jednom jedinom danu. Naša dela, naše reči, čak i naše najtajnije pobude – sve to utiče na donošenje odluke o našoj sudbini, za život ili za smrt. Iako ih mi zaboravljamo, to će ipak svedočiti za naše opravdanje ili osudu.

Kao što fotografija tačno reprodukuje crte lica, tako će tačno biti zabeležen i karakter u nebeskim knjigama. Ali kako se malo brinemo o izveštaju koji mora da dođe pred oči nebeskih bića. Kad bi se mogao otkloniti veo koji odvaja vidljivi svet od nevidljivoga; i kada bi ljudi mogli videti anđele koji beleže svaku reč i svako delo sa kojim će se morati sresti na sudu, kolike reči koje svaki dan izgovaramo ne bismo izgovorili, i kolika dela ne bismo učinili!

Na sudu će se tačno opisati kako smo upotrebili poverene darove. Kako smo upotrebljavali sredstva koje nam je nebo poverilo? Hoće li Gospod kada se bude pojavio uzeti svoje sa dobitkom? Da li smo usavršili snage koje nam je Bog dao – fizičke, umne i duševne – na slavu Bogu i svetu na blagoslov? Kako smo upotrebili svoje vreme, svoje pero, svoj glas, novac i uticaj? Šta smo učinili za Hrista u osobi siromaha, nevoljnih, udovica i siročadi? Bog nas je postavio čuvarima svoje svete reči. Što smo učinili sa videlom istine koje nam je povereno da ljude poučimo o spasenju? Nije dovoljno da kažemo da verujemo u Hrista; samo ljubav praćena delima je prava ljubav. Ljubav je ono što u očima neba daje vrednost našim delima. Što god je učinjeno iz ljubavi, pa to izgledalo u očima ljudi ma kako neznatno, biće od Boga priznato i nagrađeno.

Sakrivena sebičnost ljudi otkrivena je u nebeskim knjigama. Onde se nalazi izveštaj o neispunjenim dužnostima prema našim bližnjima i o zanemarivanju naših obaveza prema Spasitelju. Tu će se videti koliko puta su ljudi dali sotoni svoje vreme, svoje misli i snage koje su pripadale Hristu. Žalostan je izveštaj koji anđeli nose na nebo. Razumna stvorenja, tobožnji Hristovi sledbenici, potpuno su obuzeti željom za sticanjem bogatstva ili uživanjem zemaljskih zadovoljstava. Novac, vreme i snage upotrebljavaju se za ukrašavanje i uživanje; malo vremena se posvećuje molitvi, istraživanju Svetoga pisma, ispitivanju samog sebe i ispovedanju greha.

Sotona izmišlja bezbroj planova da zaokupi naše misli da se ne bismo bavili onim što bi trebalo najbolje da poznajemo. Stari varalica mrzi velike istine koje nam ukazuju na žrtvu pomirenja i na

moćnog Posrednika. On zna da je njegov uspeh u tome da odvrati misli od Isusa i njegove istine.

Oni koji žele da budu učesnici blagodati Hristovog posredovanja ne smeju se ničim dati odvratiti od svoje dužnosti da u strahu Božjem grade svoje posvećenje. Mesto da dragocene trenutke vremena posvete uživanjima, ukrašavanju ili težnji za dobitkom treba da se posvete ozbiljnom i revnom proučavanju reči istine. Predmet svetinje i stražnog suda Božji narod treba da razume jasno i pravilno. Svi bi trebali da steknu lično poznanje o položaju i delu našeg velikog Poglavara svešteničkog; inače će im biti nemoguće da u ovom vremenu imaju pravu veru ili da zauzimaju položaj koji Bog želi da imaju. Svako ima da spasi ili izgubi svoju dušu. Svako predstavlja na Božjem sudu poseban predmet. Svako mora stubiti pred lice velikog Sudije. Zato je veoma važno da svaki pojedinac često razmišlja o svečanom prizoru kada sud bude seo i knjige se otvorile; kada će svako morati, kao Danilo, ustati za nasleđe svoje na kraju dana. (***Danilo 12, 13.)

Svaki koji je o ovim predmetima primio svetlost, mora svedočiti o velikim istinama koje mu je Bog poverio. Svetinja na nebu je središte Hristovog dela za ljude. Ona ima značaja za svako ljudsko biće na zemlji. Ona nam otvara pogled na plan spasenja, vodi nas sve do svršetka vremena i ujedno nam otkriva slavan svršetak borbe između pravde i greha. Od najveće je važnosti da ove stvari temeljito istražujemo i da smo spremni da svakome ko nas pita damo odgovor za naše nadanje.

Hristovo posredovanje za čoveka u nebeskoj svetinji isto je tako važno u planu spasenja kao i njegova smrt na krstu. Svojom smrću Hristos je otpočeo delo koje je posle svoga vaskrsnuća otišao da dovrši na nebu. Mi moramo verom ući iza zavese gde »Isus uđe napred za nas«, (***Jevrejima 6, 20.) Tamo blistavo odsjajiva svetlost krsta sa Golgote. Tamo možemo dobiti jasnije razumevanje o tajni spasenja. Spasenje ljudi je izvojevano neizmernom žrtvom neba; prinesena žrtva zadovoljava sve zahteve Božjeg prekršenog zakona. Isus je otvorio put ka prestolu svoga Oca. Preko njega mogu izneti pred Boga iskrene želje svi oni koji njemu dolaze sa verom.

»Ko krije prestupe svoje, neće biti sretan; a ko ih priznaje i ostavlja, dobiće milost.« ***Priče 28, 13. Kad bi oni koji svoje pogreške skrivaju i opravdavaju mogli videti kako se sotona tome raduje, kako se ruga Hristu i svetima navodeći njihove postupke, požurili bi da priznaju svoje grehe i da ih odbace. Sotona pokušava da pomoću mana njihovog karaktera zavlada celim bićem i zna da će mu to uspeti ako oni gaje te mane. Zato se neprestano trudi da prevari Hristove sledbenike svojim kobnim lukavstvom, tvrdeći im da ne mogu nadvladati zlo. Ali za njih Isus posreduje svojim ranjenim rukama i slomljenim telom, i on kaže svakome koji hoće da ga sledi: »Dosta ti je moja blagodat.« ***2. Korinćanima 12, 9. »Uzmite jaram moj na sebe, i naučite se od mene; jer ja sam krotak i smeran u srcu, i naći ćete pokoj dušama svojim. Jer je jaram moj blag, i breme je moje lako.« ***Matej 11, 29. 30. Zato neka niko ne misli da su njegove mane neizlečive. Bog će nam dati veru i milost da ih nadvladamo.

Mi sada živimo u vreme velikog dana očišćenja. U simboličkoj službi staroga zaveta, dok je poglavar svešteničkі vršio očišćenje za Izraelce, svi su morali da »muče« svoje duše ispovedanjem greha i poniženjem pred Gospodom, da ne bi bili istrebljeni iz naroda. Na isti način oni koji žele da njihova imena ostanu u knjizi života treba sada u još ovo nekoliko preostalih dana vremena milosti, koje im je dano da se ponize pred Bogom žalošću svog greha i iskrenim pokajanjem. Oni moraju da duboko i savesno ispitaju svoja srca. Moraju da odbace lakomisleni i tašti duh kome su se mnogi hrišćani predali. Sve one koji žele da pobede zle sklonosti koje hoće da zavladaju njima čeka još teška borba. Delo pripremanja je lični posao. Mi nećemo biti spaseni grupno. Pobožnost i čistota jednih ne može nadoknaditi nedostatke ovih osobina kod drugih. Iako svi narodi moraju doći na sud pred Boga, on će ipak ispitati slučaj svakoga pojedinca sa takvom tačnošću kao da ne postoji nijedno

drugo biće na zemlji. Svako će biti ispitan i mora da bude pronađen bez mane i mrštine ili takoga čega.

Događaji koji su u vezi sa završenim delom očišćenja su veoma svečani. Činjenice u vezi sa njima su od presudnog značaja. Sada zaseda sud u nebeskoj svetinji. Već mnogo godina obavlja se ovo delo. Uskoro – niko ne zna kada – preći će se na slučajeve živih. Naš će se život ispitivati u svetoj prisutnosti Boga. U ovo vreme, više nego ikada, svaka duša treba da prihvati Spasiteljevu opomenu: »Pazite, stražite i molite se Bogu; jer ne znate kad će vreme nastati.« ***Marko 13, 33. »Ako li ne uzastražiš, doći ću na tebe kao lupež, i nećeš čuti u koji ću čas doći na tebe.« ***Otkrivenje 3, 3.

A kad se bude završio istražni sud, tada će sudbina svih biti zapečaćena na život ili smrt. Vreme milosti će isteći kratko vreme pre Spasiteljvog dolaska na nebeskim oblacima. U Otkrivenju nam Hristos govori misleći na ovo vreme: »Ko čini nepravdu, neka čini još nepravdu; ko je pogan, neka se još pogani; i ko je pravedan, neka još čini pravdu; i ko je svet, neka se još sveti. I evo ću doći skoro, i plata moja sa mnom, da dam svakome po delima njegovim.« ***Otkrivenje 22, 11. 12.

Pravednici i grešnici će tada još živeti na zemlji u svome smrtnom stanju – sejaće i graditi, jesti i piti, nesvesni da je gore u svetinji izgovorena poslednja i neopoziva odluka. Pre potopa, pošto je Noje ušao u kovčeg, Bog je za njim zatvorio vrata i onemogućio bezbožnima da uđu. Još sedam dana su ljudi nastavili da vode bezbrižan i razvratan život, rugajući se opomenama pretećeg suda, a nisu ni znali da je njihova sudbina već odlučena. »Tako će«, veli Spasitelj, »biti i dolazak Sina čovečjeg.« ***Matej 24, 39. Tiho i neprimetno, kao lupež u ponoći, doći će sudbonosni čas, koji će odlučiti sudbinu svakoga čoveka i oduzeti za uvek grešnim ljudima ponuđenu milost.

»Stažite dakle… da ne dođe iznenada, i da vas ne nađe, a vi spavate.« ***Marko 13, 35. 36. Opasno je stanje onih koji su se umorili od straženja i predali privlačnostima sveta. Dok se trgovac sasvim predao svojoj trci za dobitkom, dok ljubitelj zabava traži uživanja i dok ćerka mode stavlja na sebe svoj nakit – Sudija celog sveta će izreći presudu: »Izmeren si na merila, i našao si se lak. ***Danilo 5, 27.

29. POREKLO ZLA

Mnogim ljudima je poreklo zla i uzrok njegovog postojanja razlog velike zbunjenosti. Oni vide greh sa njegovim strašnim posledicama bola i pustošenja i pitaju se kako sve ovo može da postoji pod vladavinom Onoga koji je neizmeran u svojoj mudrosti, sili i ljubavi. To je tajna koju oni ne mogu da shvate. U svojoj neizvesnosti i sumnji oni su slepi za tako jasne i za spasenje važne istine koje su nam otkrivene u Božjoj Reči. Ima ljudi koji se trude da doznaju u pogledu postojanja greha ono što Bog nije nikada otkrio, i zato ne mogu da nađu rešenje za svoje teškoće. A oni koji su skloni sumnji i kritikovanju uzimaju to kao opravdanje za odbacivanje Svetoga pisma. Drugi, opet, ne mogu da nađu rešenje ovog velikog problema jer su predanja i pogrešna tumačenja potamnjela biblijsku nauku o Božjem karakteru, o pripodi njegove vladavine i o načelima njegovog postupanja sa grehom.

Nemoguće je dati takvo obešnjenje o poreklu greha kojim bi se moglo opravdati njegovo postojanje. Ali o poreklu i konačnoj sudbini greha možemo ipak toliko razumeti da nam bude jasna pravda i Božja dobrota u svem njegovom postupanju sa zlom. Sveto Pismo jasno uči da Bog ni u kom pogledu nije odgovoran za pojavu greha, i nikakvo samovoljno uskraćivanje božanske milosti niti ikakva nesavršenost u božanskom vladanju nisu dali povoda stvaranju pobune. Greh je uljez za čije se postojanje ne može navesti razlog. On je tajanstven, neobjašnjiv i opravdavati ga značilo bi braniti ga. Kada bi se za nj moglo naći opravdanje ili razlog njegovog postojanja, onda bi on prestao biti greh. Naše jedino tumačenje greha je ono koje je dato u Božjoj Reči: greh je »prestup zakona«; on je utelovljenje načela koje je u surotnosti sa velikim zakonom ljubavi na kome se zasniva božanska vladavina.

Pre nego što se pojavilo zlo, u celom svemiru je vladao mir i radost. Sve je bilo u porpunoj saglasnosti sa Stvoriteljevom voljom. Ljubav prema Bogu bila je iznad svega, a ljubav jednog prema drugome neprostrana. Hrist, Reč i jedinorodni Božji Sin, bio je jedno sa večnim Ocem – jedno po prirodi, karakteru i namerama – jedino biće u celom svemiru koje je moglo da zna sve Božje planove i odluke. Otac je preko Hrista stvorio sva nebeska bića. »Jer kroz njega bi sazdano sve što je na nebu i što je na zemlji, što se vidi i što se ne vidi, bili prestoli ili poglavarstva ili gospodstva, ili vlasti.« ***Kološanima 1, 16. I Hristu, kao i Ocu, ukazivalo je celo nebo odanost.

Pošto je zakon ljubavi temelj Božje vladavine, blaženstvo svih stvorenih bića zavisilo je od njihove potpune saglasnosti sa njegovim načelima pravde. Bog očekuje od svih svojih stvorenja službu ljubavi, poštovanje koje se temelji na pravom razumevanju Božjeg karaktera. On ne voli iznuđenu vernost, zato daje svim bićima slobodnu volju da bi mu dragovoljno služili.

Ali bio je jedan koji je odlučio da zloupotrebi slobodu. Greh se pojavio u onome koji je, pored Hrista, bio najviše poštovan od Boga i koji je među nebeskim stanovnicima bio najviši po moći i časti. Pre svog pada Lucifer je bio herubim zaklanjač, svet i čist. »Ovako veli Gospod Gospod: ti si pečat savršenstva, pun si mudrosti, i sasvim si lep… Ti si bio herubim, pomazan da zaklanjaš; i ja te postavih; ti beše na svetoj gori Božjoj, hodaše posred kamenja ognjenoga. Savršen beše na putovima svojim od dana kad se rodi dokle se ne nađe bezakonje na tebi.« ***Jezekilj 28, 12. 15.

Lucifer je mogao sačuvati Božju naklonost, mogao je biti voljen i poštovan od sve nebeske vojske, a sve svoje plemenite sposobnosti mogao je upotrebiti na blagoslov i na proslavljanje svoga Stvoritelja. Ali, prorok veli: »Srce se tvoje ponese lepotom tvojom, ti pokvari svoju svetlošću svojom.« ***Jezekilj 28, 17. Lucifer je dozvolio da se postepeno razvija njegova sklonost za

uzvišenjem samoga sebe. Bog ga je ukorio: »Što izjednačuješ srce svoje sa srcem Božjim.« ***Jezekilj 28, 6. »A govorio si u srcu svom: izaći ću na nebo, više zvezda Božjih podignuću presto svoj, i sest ću na gori zbornoj, na strani severnoj; izaći ću u visine nad oblake, izjednačiću se s Višnjim.« ***Isaija 14, 13. 14. Umesto da se trudio da iznad svega uzdigne Boga u mislima i srcima Božjih stvorenja, Lucifer je težio da njihovu službu i poštovanje pridobije za sebe. I pošto je poželeo čast koju je neizmerni Otac dao svome Dinu, ovaj knez anđela težio je za vlašću na koju je imao pravo samo Hrist.

Celo se nebo radovalo što odsjajuje Stvoriteljevu slavu i objavljuje njegovu pravdu. I dok je Bog na ovaj način bio poštovan, svuda su vladali mir i radost. Ali jedan ton nesklada poremetio je nebesku harmoniju. Uzdizanje samoga sebe i služba sebi, što je u suprotnosti sa Stvoriteljevim planom, probudio je mračna predosećanja kod anđela kojima je proslavljanje Boga bila najviša dužnost. Nebeski savet je raspravljao sa Luciferom. Božji Sin mu je ukazao na veličinu, dobrotu i pravednost Stvoriteljevu i na svetu i nepromenljivu prirodu njegovog zakona. Sam Bog je utvrdio red na nebu, a Lucifer bi odstupanjem od njega prezreo svoga Stvoritelja i sam sebe survao u propast. Ali opomena, učinjena jedino iz neizmerne ljubavi i milosrđa, izazvala je još više duh protivljenja. Lucifer je dopustio da njime zavlada zavist prema Hristu, i postajao je sve uporniji.

Ponosan na svoju slavu, on je težio za prevlašću. Visoke časti koje su Luciferu bile ukazivane nije on cenio kao Božji dar, i one nisu u njemu probudile zahvalnost prema Stvoritelju. On se hvalio svojom slavom i uzvišenim položajem, i težio je da se izjednači sa Bogom. Nebeske čete su ga volele i poštovale. Anđeli su se radovali što su mogli izvršavati njegove naredbe, a on je više od svih bio obdaren mudrošću i slavom. Ipak, Božji Sin bio je priznat kao vladar neba, silom i vlašću jednak sa Ocem. Hristos je učestvovao u svim savetovanjima sa Ocem, dok Luciferu nije bilo dozvoljeno da bude upućen u sve Božje namere. Ovaj moćni anđeo se pitao: zašto da Hristos ima vrhovnu vlast? Zašto da ga poštuje i Lucifer?

Napustivši svoje mesto u neposrednoj Božjoj blizini, Lucifer je otišao među anđele da seje suv nezadovoljstva. Vršeći svoj posao potajno, i krijući svoje prave namere pod izgledom strahopoštovanja prema Bogu, trudio se da izazove nezadovoljstvo prema zakonima po kojima se upravljaju sva nebeska bića. Tvrdio je da su oni nepotrebno ograničenje. Sotona je dokazivao da anđeli, pošto su po prirodi sveti, treba da slušaju glas svoje vlastite volje. Težio je da u njima izazove saučešće prema sebi, prikazujući sve tako da je Bog nepravedno postupao sa njime time što je Hristu ukazao najvišu čast. Tvrdio je da tražeći veću vlast i čast ne ide za uzvišenjem samoga sebe, nego hoće da osigura slobodu svim stanovnicima neba, da bi time mogli postići viši stubanj života.

Bog je u svom velikom milosrđu Lucifera dugo trpio. Nije ga odmah uklonio sa njegovog visokog položaja kada je počeo da izaziva duh nezadovoljstva, pa čak ni onda kada je počeo da širi svoje buntovničke zahteve među anđelima. Dugo mu je bilo dopušteno da ostane na nebu. Često mu je bilo nuđeno oproštenje pod uslovom pokajanja i pokornosti. Učinjeni su takvi napori kakve je mogla da zamisli samo neizmerna ljubav i mudrost da ga odvrati od njegovih zabluda. Nikada do tada na nebu nije se znalo za nezadovoljstvo. Lucifer nije ni sam u početku znao kuda ga vode njegove misli; nije razumeo pravu prirodu svojih osećanja. Ali kada je bilo dokazano da je njegovo nezadovoljstvo neopravdano, uverio se da nije bio u pravu, da su božanski zahtevi pravedni, i da treba da ih kao takve prizna pred celim nebom. Da je to učinio, spasao bi ne samo sebe nego i mnoge anđele. U to vreme nije još sasvim pokazao svoju nevernost prema Bogu. Iako se odrekao svog položaja kao anđeo zaklanjač, on bi ipak opet mogao biti postavljen u svoju službu da se vratio Bogu, priznavši Stvoriteljevu mudrost i zadovoljivši se da zauzima mesto koje mu je po velikom Božjem planu bilo

određeno. Ali oholost ga je sprečavala da se pokori. Tvrdoglavo je branio svoje postupke tvrdeći da mu nije potrebno pokajanje, i otvoreno je stubio u veliku borbu protiv svoga Stvoritelja.

Upotrebio je sve sile svoga jakog duha da obmanom zadobije simpatije anđela koji su bili pod njegovim zapovedništvom. Čak je i činjenicu da ga je Hristos opomenuo i savetovao tako izopačio da bi mogla da posluži njegovim izdajničkim namerama. Onima sa kojima ga je vezivalo najsrdačnije poverenje govorio je da je nepravedno osuđen, da se njegov položaj ne ceni i da se radi na tome da mu se ograniči sloboda. Pošto nije bio zadovoljan samo iskrivljavanjem Hristovih reči, počeo je da izvrće istine i da otvoreno širi laži, optužujući Božjeg Sina da hoće da ga ponizi pred stanovnicima neba. Pokušavao je takođe da lažno optuži anđele koji su ostali verni Bogu. Sve one koje nije mogao zavesti i pridobiti na svoju stanu optužio je da su ravnodušni prema interesima neba. Upravo za ona dela koja je sam činio optuživao je one koji su Bogu ostali verni. Da bi podupro svoje optužbe da je Bog nepravedan prema njemu, lažno je predstavljao Stvoriteljeve reči i dela. Njegov cilj bio je da zbuni anđele veštim iskrivljavanjem Božjih namera. Sve što je bilo jednostavno, uvio je u tajanstvenost, a veštim iskrivljavanjem činjenica izazvao je sumnju prema najjasnijim Gospodnjim izjavama. Njegov visoki položaj, u tako tesnoj vezi sa božanskom vladavinom, dao je njegovom predstavljanju još veću snagu, i mnogi su bili zavedeni da mu se priključe u pobuni protiv nebeskog autoriteta.

Bog u svojoj mudrosti dopustio je sotoni da nastavi svoje delo dok se duh nezadovoljstva nije pretvorio u otvorenu bunu. Sotonine namere trebalo je da se sasvim otkriju da bi svi mogli upoznati njihovu pravu prirodu i svrhu. Lucifer, kao pomazani herubim, bio je veoma uzvišen; nebeska bića su ga vrlo volela, i on je imao veliki uticaj na njih. Božja vladavima obuhvatala je ne samo stanovnike neba nego i sve druge svetove koje je On stvorio. Sotona je mislio ako bude mogao da uvuče nebeske anđele u bunu, onda će to moći i sa stanovnicima drugih svetova. Sa velikom veštinom objasnio im je svoj stav, i upotrebio je lukavstvo i laž da bi postigao svoj cilj. Njegova sila obmanjivanja bila je vrlo jaka, a ogrnuvši se plaštom laži imao je veći uspeh. Ni verni anđeli nisu sasvim mogli prozreti njegov karakter i videti kuda ih vodi njegovo delo.

Sotona je bio tako visoko cenjen, a svi njegovi postupci su bili uvijeni u takvu tajanstvenost da je anđelima bilo teško da otkriju pravu prirodu njegovog rada. Sve dok se nije potpuno razvio, greh nije mogao izgledati tako opasan kao što je u stvari bio. Sve do tada greh nije imao mesta u Božjem svemiru, a sveta bića nisu ništa znala o njegovoj prirodi i strahoti. Ona ne bi mogla razumeti strašne posledice koje bi nastupile uklanjanjem božanskog zakona. Sotona je u početku prikrivao svoje delo priznajući prividno svoju vernost Bogu. Tvrdio je da želi uzvisiti Božju čast, utvrditi postojanost njegovog carstva i unaprediti blagostanje svih stanovnika neba. Izazivajući nezadovoljstvo kod anđela koji su mu bili potčinjeni, znao je vrlo vešto da se pretvara kao da hoće da ukloni to nezadovoljstvo. Kada je zahtevao da se učine promene u zakonu i sistemu Božje vladavine, to je činio pod izgovorom da su ove potrebne da bi se sačuvalo jedinstvo neba.

U svom postupanju sa grehom, Bog se mogao poslužiti samo pravdom i istinom. Sotona je upotrebljavao ono što Bog nije mogao upotrebiti – laskanje i prevaru. Pokušavao je da iskrivi Božju reč, a plan Božje vladavine pogrešno je predstavljao anđelima, tvrdeći da Bog nije pravedan, jer stanovnicima neba postavlja zakone i propise, i hoće da uzvisi samoga sebe tražeći od njih pokornost i poslušnost. Zato se pred stanovnicima neba, kao i pred svim svetovima, moralo dokazati da je Božja vladavina pravedna i njegov zakon savršen. Sotona je nastojao da pokaže kao da on sâm želi da unapredi blagostanje svemira. Pošto je trebalo da svi razumeju pravi karakter ovoga buntovnika i njegov pravi cilj, sotoni je moralo biti dato vreme da se potpuno otkrije kroz svoja bezbožna dela.

Sotona je neslogu koju je izazvao svojim ličnim ponašanjem na nebu pripisivao Božjem zakonu i njegovoj vladavini. Tvrdio je da je njegov cilj da usavrši Božje uredbe. Zato je bilo potrebno da ima priliku da pokaže prirodu svojih zahteva i praktični plod svojih predloženih promena u božanskom zakonu. Sama njegova dela trebalo je da ga osude. Sotona je od početka tvrdio da on nije buntovnik. Zato je ceo svemir trebalo da vidi da je varalica raskrinkan.

Čak kada je odlučeno da sotona ne može više ostati na nebu, neizmerna Božja mudrost nije sotonu uništila. Pošto Bogu može biti ugodna samo služba iz ljubavi, vernost njegovih stvorenja mora se temeljiti na osvedočenju o njegovoj pravičnosti i dobroti. Stanovnici neba i drugih svetova, pošto nisu bili pripremljeni da razumeju prirodu i posledice greha, ne bi mogli razumeti pravdu i Božje milosrđe ako bi sotona odmah bio uništen. Da je odmah bio uništen, oni bi služili Bogu više iz straha nego iz ljubavi. Uticaj varalice ne bi bio sasvim uništen, niti bi duh pobune bio sasvim iskorenjen. Moralo se dopustiti da zlo sazri. Za dobro celog svemira kroz sva vremena bilo je potrebno da sotona potpunije razvije svoja načela, da bi sva stvorenja mogla videti u pravoj svetlosti njegove optužbe protiv božanske vladavine, i da pravda, Božja milost i nepromenljivost Božjeg zakona ne bi više nikada bili dovedeni u sumnju.

Sotonina pobuna trebalo je da bude pouka celom svemiru kroz sva buduća vremena i večno svedočanstvo o prirodi i strašnim posledicama greha. Sotonina načela i njihov uticaj na ljude i anđele trebalo je da pokaže kakvi su plodovi uklanjanja božanskog autoriteta i da posvedoči da je sa postojanjem božanske vladavine i njegovog zakona povezano blagostanje svih bića koja je On stvorio. Tako je istorija ove strašne pobune trebalo da bude stalna zaštita svim svetim bićima; da ih sačuva od pogrešnog shvatanja o tome šta znači prestup i da ih zaštiti od greha i njegove kazne.

Sve do samog svršetka pobune na nebu, veliki nasilnik se stalno opravdavao. Kada je objavljeno da sa svim svojim pristalicama mora da bude izagnan iz stanova blaženstva, vođa zavere je drsko pokazao svoj prezir prema Stvoriteljevom zakonu. Stalno je ponavljao da anđelima nije potreban nikakav nadzor, nego treba da budu slobodni, da čine svoju vlastitu volju koja će ih uvek ispravno voditi. Kritikovao je božanske zakone kao neko ograničenje njihove slobode, i izjavio je da je njegova namera da ukine zakon da bi nebeska vojska, oslobođena ovog jarma, mogla da dospe do uzvišenog i slavnijeg života.

Jednodušno su sotona i njegove čete svalile svu odgovornost za svoju pobunu na Hrista tvrdeći da se nikad ne bi pobunili da nisu bili ukoreni. Pošto su bili uporni i prkosni u svome neverstvu i uzaludno pokušavali da obore Božju vladavinu, predstavljajući se bogohulno kao nevine žrtve nasilničke vlasti, buntovnik i sve njegove pristalice bili su napokon prognani sa neba.

Isti duh koji je otpočeo bunu na nebu još uvek podsrekava bunu na zemlji. Sotona je nastavio da se kod ljudi služi istim sredstvima kao i kod anđela. Njegov duh vlada sada i u deci nepokornosti. Kao on, tako i oni pokušavaju da obore ograde Božjeg zakona i obećavaju ljudima slobodu prestupanjem njegovih propisa. Karanje greha izaziva još uvek duh mržnje i otpora. Kada Božje opomene utiču na savest ljudi, sotona ih nagoni da se opravdavaju i da za svoj grešni život traže odobravanje drugih. Mesto da svoje zablude napuste, izazivaju neraspoloženje prema onome koji ih kara, kao da je on jedini uzrok njihovih teškoća. Od dana pravednog Abela pa sve do našega vremena, ovaj se duh sizao protiv onih koji su se usudili da kore greh.

Kao što se sotona na nebu poslužio lažnim predstavljanjem Božjeg karaktera, prikazujući Boga strogim i nasilnikom, tako je i na zemlji zaveo ljude na greh. A kada je u tome uspeo, tvrdio je da su Božja nepravedna ograničenja dovela do čovekovog pada, kao što su bila razlog i njegovoj pobuni.

Ali Večni je sam objavio svoj karakter: »Gospod, Bog milostiv i žalostiv, spor na gnev i obilan

milosrđem i istinom; koji čuva milost hiljadama; prašta bezakonja i nepravde i grehe; koji ne pravda krivoga.« (***2. Mojsijeva 34, 6. 7.)

Isteravši sotonu s neba, Bog je pokazao svoju pravdu i potvrdio čast svoga prestola. Ali kada je čovek sagrešio, naveden prevarama svog otpalog duha, Bog je svoju ljubav pokazao time što je dao da njegov jedinorodni Sin umre za pali ljudski rod. U pomirenju se otkrio Božji karakter. Krst je moćan dokaz celom svemiru da Luciferov put prestupa ni na koji način ne može da se pripiše Božjoj vladavini.

U borbi između Hrista i sotone otkriven je za vreme Spasiteljevog rada na zemlji karakter velikog varalice. Ništa nije moglo tako potpuno da odvoji sotonu od ljubavi nebeskih anđela i celog vernog svemira kao njegova okrutna borba protiv Otkupitelja sveta. Drsko huljenje kojim se sotona usudio tražiti da mu se Hristos pokloni; njegova drska smelost kojom ga je odneo na visoku goru i na vrh hrama; podmukla namera koja se videla u podsticanju da skoči sa ogromne visine; njegova neumorna zloba koja ga je progonila od mesta do mesta i podstrekavala srca naroda i sveštenika da odbace Hristovu ljubav i napokon da viču: »Raspni ga! Raspni!« – Sve je to izazivalo čuđenje i gnušanje svemira.

Sotona je nagnao svet da odbaci Hrista. Knez zla je upotrebio svu svoju moć i lukavstvo da uništi Isusa, jer je video da Spasiteljeva ljubav i milosrđe, njegovo sažaljenje i nežnost otkrivaju svetu Božji karakter. Sotona je pobijao sve što je Božji Sin tvrdio, i za svoja oruđa upotrebio je ljude da bi Spasiteljev život ispunio nevoljama i brigama. Lukavstva i laži kojima je pokušavao da spreči Isusovo delo, mržnja koju su pokazivali sinovi neposlušnosti; njegove strašne optužbe protiv Onoga čiji je život bio besprimerna služba dobrote – sve je to poticalo iz duboke želje za osvetom. Razbuktana vatra zavisti i zloće, mržnje i osvete plamsala je na Golgoti protiv Božjeg Sina dok je celo nebo u nemom užasu gledalo na ovaj prizor.

Pošto je prineo veliku žrtvu, Hristos se vazneo na nebo, ali nije hteo da primi obožavanje anđela dok nije zamoli Oca: Oče, hoću da i oni koje si mi dao budu sa mnom gde sam i ja.« ***Jovan 17, 24. Tada je sa Božjeg prestola došao odgovor sa naizmernom ljubavlju i silom: »I da mu se poklone svi anđeli Božji.« ***Jevrejima 1, 6. Nikakva mrlja nije bila na Isusu. Pošto je podneo poniženja i žrtvu, dato mu je ime koje je iznad svakog imena.

Sada je sotonina krivica bila bez opravdanja. On se pokazao onakav kakav je: varalica i ubica. Jasno je bilo da bi isti duh kojim je vladao nad sinovima čovečjim, koji su bili pod njegovom vlašću, otkrio i na nebu da mu je bilo dopušteno da vlada nad njegovim stanovnicima. On je tvrdio da će prestup Božjeg zakona doneti slobodu i napredak, a mesto toga doneo je ropstvo i poniženje.

Sotonina lažna optuživanja protiv božanskog karaktera i njegove vladavine pokazala su se u svojoj pravoj svetlosti. Optuživao je Boga da traženjem pokornosti i poslušnosti od svojih stvorenja hoće da se uzvisi, i izjavio je da Stvoritelj primoravajući sve druge na samoodricanje ne pokazuje sam samoodricanja niti prinosi ikakvu žrtvu. Sada se videlo da je za spasenje palog i grešnog čoveka Vladar svemira dao najveću žrtvu, koju može samo samo ljubav da učini, »jer Bog beše u Hristu, i svet pomiri sa sobom.« (***2. Korinćanima 5, 19.) Dalje se videlo da je Lucifer, težeći za čašću i prevlašću, otvorio vrata grujehu, a Hristos se, da bi uništio greh, ponizio i bio poslušan do same smrti.

Bog je jasno pokazao svoje zgražanje prema načelima bune. Celo nebo je videlo u sotoninoj osudi i u spasenju čoveka otkrivenje Božje pravednosti. Lucifer je tvrdio: ako je Božji zakon nepromenljiv i njegova kazna neizbežna, onda svaki prestupnik mora za uvek da izgubi Božju naklonost. Tvrdio je da grešno čovečanstvo ne može biti spaseno i da je ono njegov zakoniti plen. Ali Hristova smrt je

bila neoborivi dokaz u prilog čoveka. Kazna zakona pala je na Onoga koji je bio jednak Bogu, a čovek je mogao da prihvati Hristovu pravdu, i da pokajanjem i poniznim životom pobedi sotonu, kao što ga je pobedio i Božji Sin. Tako je Bog pravedan i opravdava sve one koji veruju u Isusa.

Ali Hristos nije došao na ovu zemlju da strada i umre samo zato da bi spasao čoveka. On je došao da »učini zakon velikim i slavnim.« Došao je ne samo da stanovnici ovoga sveta poštuju zakon kao što treba nego da i svim svetovima dokaže da je Božji zakon nepromenljiv. Da se zakon mogao ukinuti, Božji Sin ne bi morao da žrtvuje svoj život da bi okajao prestup zakona. Hristova smrt je dokaz o nepromenljivosti zakona; žrtva koju je prinela neizmerna ljubav Oca i Sina da bi grešnici mogli biti spaseni – što je jedino ovaj plan spasenja mogao učiniti – pokazuje celom svemiru da su pravda i milosrđe temelj božanskog zakona i Božje vladavine.

Na završetku suda videće se da za greh nije postojao razlog. Kada Sudija cele zemlje bude zapitao sotonu: »Zašto si se digao protiv mene i otimao podanike moga carstva?« Začetnik greha neće moći dati nikakvo opravdanje. – Sva će usta biti zatvorena, – buntovničke čete stajaće neme.

Krst Golgote je dokaz da je zakon nepromenljiv. On takođe svetu objavljuje da je plata za greh smrt. U Spasiteljevom poslednjem uzviku: »Svršeno je!« odzvonilo je sotoni posmrtno zvono. Velika borba koja je tako dugo trajala bila je tada odlučena, i konačno je osigurano istrebljenje greha. Božji Sin je prošao kroz vrata groba« da smrću satre onoga koji ima državu smrti, to jest đavola«. ***Jevrejima 2, 14. Luciferova težnja za samouzvišenjem navela ga je da kaže: »Podignuću presto svoj više zvezda Božjih… izjednačiću se s Višnjim.« A Bog kaže: »Zato… obratiću te u pepeo na zemlji… i neće te biti do veka.« ***Isaija 14, 13. 14; ***Jezekilj 28, 18. 19. »Jer, gle, ide dan, koji gori kao peć, i svi će ponositi i svi koji rade bezbožno biti kao strnjika, i upaliće ih dan koji ide, veli Gospod nad vojskama, i neće im ostaviti ni korena ni grane.« ***Malahija 4, 1.

Cela vasiona će biti svedok o prirodi i posledicama greha. A njegovo potpuno uništenje koje bi, da je bilo odmah u početku izvršeno, uplašilo anđele i Bogu nanelo sramotu, sada će opravdati njegovu ljubav i uzdignuti njegovu čast pred svim bićima svemira, kojima je najveća radost da vrše njegovu volju i u čijim je srcima upisan njegov zakon. Zlo se neće više nikada pojaviti. Božja reč veli: »Neće se dva puta podignuti pogibao.« ***Naum 1, 9. Božji zakon, koji je sotona prezirao kao jaram ropstva, biće poštovan kao zakon slobode. Oprobana i okušana stvorenja neće više nikada otpasti od svoje podaničke vernosti prema Onome čiji se karakter otkrio pred njima kao nedokučiva ljubav i beskrajna mudrost.

30. NEPRIJATELJSTVO IZMEĐU ČOVEKA I SOTONE

»I još mećem neprijateljstvo između tebe i žene, i između semena tvojega i semena njena; ono će ti na glavi stajati, a ti ćeš ga u petu ujedati.« (***1. Mojsijeva 3, 15.) Božanska presuda izrečena nad sotonom posle čovekovog pada bila je takođe proročanstvo koje obuhvata sve vekove do svršetka ovoga sveta. Ono ukazuje na veliku borbu u kojoj će učestvovati sva ljudska pokoljenja koja budu živela na zemlji.

Bog veli: »Mećem neprijateljstvo.« Ovo neprijateljstvo nije nešto prirodno. Kad je čovek prestupio Božji zakon, njegova je priroda postala zla, i on je došao u saglasnost sa sotonom a ne u neprijateljstvo sa njime. Po prirodi ne postoji neprijateljstvo između grešnog čoveka i začetnika greha. Obojica su postali zli zbog otpada. Otpadnik nema mira dok ne nađe razumevanja i podršku onih koje je uspeo zavesti da pođu njegovim primerom. Iz ovog razloga udružuju se pali anđeli i bezbožni ljudi u jednu očajnu zajednicu. Da se Bog nije umešao, sotona i ljudi bi sklopili savez protiv neba; i mesto da gaji neprijateljstvo prema sotoni, cela ljudska porodica bi se sjedinila u pobuni protiv Boga.

Sotona je naveo čoveka na greh, kao što je nađele naveo na pobunu, da bi time osigurao pomagače u ratu protiv neba. Što se tiče njihove mržnje prema Hristu, postojalo je potpuno jedinstvo između sotone i palih anđela. Mada je u svim drugim tačkama vladala nesloga, svi su bili čvrsto sjedinjeni u svome otporu protiv vrhovne vlasti Gospodara svemira. Ali kada je sotona čuo izjavu da će postojati neprijateljstvo između njega i žene, i između njegovog potomstva i njenog potomstva, znao je da će biti osujećeni njegovi napori da pokvari ljudsku prirodu i da će nekim sredstvom čovek biti osposobljen da se odupire njegovoj sili.

Sotonino neprijateljstvo prema ljudskom rodu nastalo je zato što su ljudi kroz Hrista postali predmet Božje ljubavi i milosti. On nastoji da osujeti božanski plan o spasenju čoveka i da nanese Bogu sramotu time što će izopačiti i opoganiti delo Božjih ruku. On bi rado prouzrokovao patnje na nebu, a zemlju ispunio bolom i pustošenjem, i onda bi pokazivao na sve to kao na posledicu što je Bog stvorio čoveka.

Milost koju Hristos usađuje u čovekovu dušu budi u njemu neprijateljstvo prema sotoni. Bez ove milosti koja čoveka preporađa i obnavlja, čovek bi ostao sotonin rob – sluga koji je uvek spreman da izvršava njegove zapovesti. Ali novi princip u duši stvara borbu onde gde je do sada vladao mir. Snaga koju Hristos daje osposobljava čoveka da se odupre nasilniku i uzurpatoru. ko pokazuje da prezire greh mesto da ga voli; ko se odupire i pobeđuje strasti koje hoće da zavladaju njime, pokazuje da u njemu deluje princip koji dolazi odozgo.

Neprijateljstvo koje postoji između Hristovog duha i duha sotonininog najjasnije se pokazalo u načinu kako je svet primio Hrista. Jevreji ga nisu odbacili zbog toga što je došao bez svetovnog bogatstva, raskoši i veličine. Oni su videli da On ima silu koja može da nadoknadi nedostatak ovog spoljašnjeg preimućstva. Ali Hristova čistota i svetost izazvali su protiv njega mržnju bezbožnika. Njegov život samooodricanja i savršenog posvećenja bio je stalni ukor oholom i pohotljivom narodu. To je izazvalo neprijateljstvo protiv Božjeg Sina. Sotona i zli anđeli sjedinili su se sa zlim ljudima. Sve snage otpada urotile su se protiv Borca istine.

Protiv Hristovih sledbenika pokazao se isti duh neprijateljstva kao i protiv njihovog Učitelja. Onaj koji vidi odvratan karakter greha i koji se snagom odozgo odupire iskušenju, sigurno će izazvati gnev sotone i njegovih pristalica. Mržnja protiv čistih načela istine, izrugivanje i gonjenje njenih

branilaca postojaće sve dotle dok bude greha i grešnika. Hristovi sledbenici i sluge sotonine ne mogu se složiti. Još nije prestala sablazan krsta. »A svi koji pobožno hoće da žive u Hristi Isusu, biće gonjeni.« ***2. Timotiju 3, 12.

Sotonina oruđa neprestano rade pod njegovom upravom da učvrste njegov autoritet i podignu njegovo carstvo nasuprot Božjem carstvu. U tu svrhu pokušavaju da prevare Hristove sledbenike i da ih odvrate od njihove vernosti Bogu. Kao njihov vođa, i oni izvrću Sveto Pismo da bi postigli svoj cilj. Kao što je sotona pokušavao da na Boga baci sramotu, tako i njegova oruđa pokušavaju da oklevetaju Božji narod. Duh koji je Hrista prikovao na krst goni bezbožnike da unište njegove sledbenike. Sve je to unapred istaknuto u prvom proročanstvu: »I još mećem neprijateljstvo između tebe i žene, i između potomstva tvojega i potomstva njena.« To nepreteljstvo trajaće sve do poslednjeg vremena.

Sotona upotrebljava sva svoja oruđa i bori se svom svojom snagom. Zašto on ne nailazi na veće protivljenje? Zašto su Hristovi vojnici tako uspavani i ravnodušni? – Zato što gaje tako slabu vezu sa Hristom; zato što im nedostaje njegovog Duha. Njima greh nije užasan i dostojan preziranja kao što je bio njihovom Učitelju. Oni mu se ne odupiru čvrsto i odlučno, kao što mu se Hristos odupirao. Ne uviđaju veliko zlo i pokvarenost greha, te su zaslepljeni kako u pogledu karaktera tako i u pogledu sile kneza tame. Postoji samo malo neprijateljstvo protiv sotone i njegovih dela zato što vlada veliko neznanje u pogledu njegove moći i zlobe, kao i u pogledu univerzalnosti njegove borbe protiv Hrista i njegove crkve. U ovome su mnogi zavedeni. Oni ne znaju da je njihov neprijatelj moćni vojskovođa koji gospodari nad umom zlih anđela, i sa dobro promišljenim planovima i veštim spletkama vodi rat protiv Hrista da bi sprečio spasenje duša. Među tobožnjim hrišćanima, pa čak i među samim slugama evanđelja, malo se spominje sotona, osim možda uzgredno sa propovedaonice. Oni ne vide znake njegove stalne aktivnosti i njegovog uspeha; zanemaruju mnoge opomene o njegovom lukavstvu, i izgleda da se i ne osvrću na njegovo postojanje.

Dok ljudi i ne poznaju njegove lukave napade, ovaj budni neprijatelj uvek ih prati u stopu. Ulazi u svaki dom, u svaku ulicu naših gradova, u crkvu, u skuptšine i sudove; on zbunjuje, obmanjuje i zavodi, upropašćuje svugde duše i tela ljudi, žena i dece, razara porodicu, seje mržnju, neslogu, svađe, bune i ubistva, a hrišćanski svet izgleda da na sve to gleda kao na nešto što je Bog odredio i mora tako da bude.

Sotona se neprestano trudi da nadvlada Božji narod uklanjanjem ograda koje ga dele od sveta. Stari Izrailj je bio naveden na greh kada se usudio da stubi u nedozvoljenje veze sa mnogobošcima. Na sličan način sotona zavodi i Izrailja novoga doba. »U kojima je Bog ovoga sveta oslepio misli da ne vide svetlost evanđelja o slavi Hristovoj, koji je slika Božja.« ***2. Korinćanima 4, 4. Svi oni koji nisu odlučni Hristovi sledbenici, sluge su sotonine. U preporođenom srcu ne vlada ljubav prema grehu i sklonost da se greh gaji i opravdava. U obnovljenom srcu se nalazi mržnja prema grehu i odlučan otpor protiv njega. Kada se hrišćani kreću u društvu bezbožnika i nevernika, sami se izlažu iskušenju. Sotona se prikriva i tajno im navlači pokrivalo preko očiju. Oni ne mogu da vide da je svrha takvog društva jedino da im naškodi; i postajući sve sličniji svetu u karakteru, rečima i delima sve više i više bivaju slepi.

Time što se crkva prilagođava svetovnim običajima, sve više postaje slična svetu; na taj način se svet nikada neće obratiti Hristu. Prijateljstvo sa grehom neminovno će učiniti da greh izgleda manje odvratan. ko voli da bude u vezi sa sotoninim slugama, uskoro će prestati da se boji njihovog gospodara. Kad na putu dužnosti dođemo u iskušenje, kao Danilo na carevom dvoru, možemo biti sigurni da će nas Bog štititi. Ali ako se sami stavimo pod silu iskušenja, tada ćemo sigurno pasti, pre

ili kasnije.

Kušač vrlo često radi uspešno preko onih na koje se najmanje sumnja da se nalaze pod njegovom vlašću. Oni koji su daroviti i odgojeni poštuju se i cene kao da ove osobine mogu da zamene strah Božji ili da daju čoveku pravo na Božju milost. Darovi i odgoj sami su po sebi Božji darovi, ali kad se oni stavljaju na mesto pobožnosti, kada oni umesto da dušu dovedu bliže Bogu još više je od njega udaljuju, tada oni postaju zlo i zamka. Mnogi misle da sve što izgleda kao učtivost i otmenost mora, u izvesnom smislu, da je od Hrista. Nikada nije bilo veće zablude. Ove bi osobine trebalo da krase karakter svakog hrišćanina, jer one imaju veliki uticaj u korist prave religije; ali one moraju da budu posvećene Bogu, inače će biti sila na zlo. Mnogi obrazovani ljudi i uglađenog ponašanja, koji se ne bi ponizili da učine ono što se u javnosti smatra nemoralnim, samo su uglađena oruđa u rukama sotone. Lukavi i varljivi karakter njihovog uticaja i primera čini ih opasnijim neprijateljem Hristovog dela od onih koji su bez znanja i obrazovanja.

Ozbiljnom molitvom i poverenjem u Boga postigao je Solomon mudrost koja je začudila i zadivila ceo svet. Ali kada se odvojio od Izvora svoje sile i oslonio se na smoga sebe, postao je plen iskušenja. Divne sposobnosti dane ovom caru, najmudrijem od svih, učinile su ga uspešnim oruđem neprijatelja duša.

Sotona neprestano nastoji da verne zalepi u pogledu ove činjenice, i zato hrišćani ne bi nikada smeli da zaborave da se oni ne bore sa telom i krvlju, »nego s poglavarima i vlastima, i s upraviteljima tame ovoga sveta, s duhovima pakosti ispod neba.« ***Efescima 6, 12. Već vekovima Božji Duh opominje: »Budite trezni i pazite, jer suparnik vaš, đavo, kao lav ričući hodi i traži koga da proždere.« ***1. Petrova 5, 8. »Obucite se u sve oružje Božje, da biste se mogli održati protiv lukavstva đavolskoga.« ***Efescima 6, 11.

Od Adamovih dana pa sve do našega vremena pokazivao je naš veliki neprijatelj svoju moć ugnjetavanja i rušenja. Sada se on priprema za poslednju veliku borbu protiv prave crkve. Svi oni koji hoće da se ugledaju na Isusa doći će u sukob sa ovim upornim neprijateljem. U koliko hrišćani više nastoje da se ugledaju na božanski Primer, u toliko će najsigurnije biti cilj sotonskih napadaja. Svi koji su zaposleni u Božjem delu i trude se da otkriju sotonske prevare i da ljude upoznaju sa Hristom, moći će sa apostolom Pavlom reći a su služili Gospodu »sa svakom poniznošću, sa suzama i usred napasti.« (***Dela 20, 19.)

Sotona je napadao Hrista najoštrijim i najlukavijim iskušenjima, ali je u svakom sukobu bio odbijen. Ove bitke su vođene radi nas; ove pobede omogućavaju nam da i mi pobedimo. Hristos hoće da dade istinu svima koji je traže. Sotona ne može nadvaladati ni jednog čoveka bez njegovog pristanka. Kušač nema vlast nad ljudskom voljom niti može da dušu primora na greh. On može mučiti, ali ne uprljati.

On može prouzrokovati duševni strah, ali ne može opoganiti. Činjenica da ga jer Hristos pobedio treba da ohrabri Hristove sledbenike da se muški bore u borbi protiv greha i sotone.

31. DELOVANJE ZLIH DUHOVA

Veza vidljivog sveta sa nevidljivim, služba Božjih anđela i delovanje zlih duhova jasno su otkriveni u Bibliji i nerazdvojivo povezani sa istorijom ljudskog roda. Postoji sve veća sklonost da se sumnja u postojanje sotone, a s druge strane, na svete anđele koji su »poslani na službu onima koji će naslediti spasenje« (***Jevrejima 1, 14) gleda se kao na duhove preminulih. Ali Sveto Pismo nas ne uči samo o postojanju dobrih i zlih anđela nego nam donosi neosporne dokaze da to nisu bestelesni duhovi umrlih ljudi.

Anđeli su postojali i pre stvaranja čoveka, jer kada su polagani temelji zemlje, »pevale su zajedno zvezde jutarnje i svi sinovi Božji klikovahu«. (***O Jovu 38, 7.) Posle čovekovog pada u greh, anđeli su bili poslani da čuvaju drvo života, a tada još nije umrlo ni jedno ljudsko biće. Anđeli su po svojoj prirodi viša bića od čoveka, jer psalmista kaže da je Bog načinio čoveka »malo manjim od anđela.« (***Psalam 8, 5).

Sveto Pismo nas izveštava o broju, sili i slavi nebeskih bića, o njihovom odnosu prema Božjoj vladavini i o njihovoj vezi sa planom spasenja. »Gospod nad vojskama postavi presto svoj, i carstvo njegovo svim vlada.« A prorok veli: »Čuh glas anđela mnogih oko prestola.« Oni stoje u prisutnosti Cara nad carevima – »silni krepošću, koji izvršuju reč njegovu, slušajući glas reči njegove.« (***Psalam 103, 19–21; ***Otkrivenje 5, 11.) Deset hiljada po deset hiljada i hiljade hiljada bilo je nebeskih glasnika koje je video prorok Danilo. (***Danilo 7, 10.) Apostol Pavle veli da ima »mnogo hiljada anđela«. (***Jevrejima 12, 22.) Kao Božji glasnici, oni lete »kao munja«, sjajni u svojoj slavi i brzi u svom letu. (***Jezekilj 1, 14.) Anđeo koji se pojavio kod Hristovog groba bio je po izgledu »kao munja, a odelo njegovo kao sneg«, tako da su stražari od straha drhtali, »i postali kao mrtvi.« (***Matej 28, 3. 4.) Kad je Senaherib, oholi Asirac, hulio na Boga i rugao mu se, i pretio Izraelu propašću, »iste noći anđeo Gospodnji izađe i pobi u okolu asirskom sto i osamdeset i pet hiljada.« »I posla Gospod anđela, koji pobi sve junake i vojvode i knezove u vojsci cara asirskog, te se vrati sa sramotom u svoju zemlju.« ***2. Carevima 19, 35; ***2. Dnevnika 32, 21.

Bog šalje svojoj deci anđele sa porukom milosti; Avramu, sa obećanjima blagoslova; na vrata Sodoma da spasu pravednoga Lota od uništenja vatrom; Iliji u pustinji kada je od umora i gladi skoro iznemogao; jelisiju sa ognjenim kolima u malome gradu, u koji su ga zatvorili njegovi neprijatelji; Danilu kada je na dvoru mnogobožačkog cara molio za božansku mudrost i kada je bio predan da postane plen lavovima; Petru kada ga je Irod osudio na smrt; sužnjima u Filibi; Pavlu i njegovim pratiocima u burnoj noći na moru; Korneliju da bi ga osposobili da primi evanđelje; Petru da bi ga poslali neznabošcu sa vešću spasenje. Na taj način su sveti anđeli služili Božjem narodu u svim vremenima.

Svaki Hristov sledbenik ima svog anđela čuvara. Ovi nebeski čuvari štite pravednike od sile zloga. To je uvideo sam sotona kad je rekao: »E da li se uzalud Jov boji Boga? Nisi li ga ogradio i sve što ima svuda unaokolo.« ***O Jovu 1, 9. 10. Psalmista opisuje kako Gospod štiti svoj narod: »Anđeli Gospodnji stanom stoje oko onih koji se njega boje, i izbavljuju ih.« ***Psalam 34, 7. Spasitelj, govoreći o onima koji u njega veruju, rekao je: »Gledajte da ne prezrete jednoga od malih ovih; jer vam kažem da anđeli njihovi na nebesima jednako gledaju Oca mojega nebeskoga.« ***Matej 18, 10.

Tako je Božji narod, iako je izložen sili prevare i večno budnoj zlobi kneza tame, i nalazi se u borbi sa svim vlastima zla, osiguran stalnom zaštitom nebeskih anđela. Ova zaštita mu nije data bez potrebe. Bog je dao svojoj deci milost i zaštitu zato što se ona moraju susretati sa moćnim oruđima

zla – mnogobrojnim oruđima, odlučnim i neumornim, čiju j zloću i silu svako imao priliku da upozna i oseti.

Zli duhovi, u početku stvoreni bezgrešni, bili su po prirodi, moći i slavi jednaki nebeskim bićima koja su sada Božji vesnici. Ali kad su pali zbog greha, udružili su se da ruže Boga i upropašćuju ljude. Sjedinjeni sa sotonom u njegovoj pobuni i sa njime prognani sa neba, oni su kroz sva vremena sarađivali sa njime u njegovoj borbi protiv božanskog autoriteta. Sveto Pismo nam govori o njihovom savezu, vlasti i raznim redovima, o njihovim sposobnostima, o njihovoj podmuklosti kao i njihovoj zaveri protiv mira i sreće ljudi.

Starozavetna istorija povremeno spominje postojanje i delovanje zlih duhova; ali kada je Hristos živeo na zemlji, oni su svoju moć pokazali veoma upadljivo. Hristos je došao da osigura svoje tobožnje pravo da vlada svetom. Njemu je uspelo da uvede idolopoklonstvo u svim krajevima zemlje, osim u Palestini. Isus je došao u ovu jedinu zemlju koja se nije sasvim predala sotoninoj vlasti da izlije na narod svetlost neba. Tu su se borile dve sile koje su polagale pravo na vrhovnu vlast. Isus je širio svoje ruke ljubavi i pozivao sve koji su hteli da u njemu nađu oproštenje i mir. Čete tame su uvidele da nemaju neograničenu vlast i shvatile su da će njihova vlast uskoro prestati ako Hristova misija uspe. Sotona je bijesnio kao vezani lav i prkosno pokazivao svoju moć nad telesima i dušama ljudi

Činjenica da su ljudi bili opsednuti od zlih duhova jasno se iznosi u Novom zavetu. Ljudi mučeni na ovaj način nisu patili samo od bolesti koje dolaze od prirodnih uzroka. Hristos je potpuno razumeo sa kime ima posla: prepoznao je neposrednu prisutnost i delovanje zlih duhova.

Biblijski izveštaj o isceljenju opsednutih u zemlji Gadarinskoj daje nam jasan dokaz o njihovom broju, moći i zlobi, kao i o Hristovoj sili i milosrđu. Ovi nesrećni besomučni, koje ništa nije obuzdavalo, škrgutali su zubima, bacali pjenu iz usta, bijesnili i ispunjavali zrak svojom vikom, sami su sebe sakatili i predstavljali opasnost za one koji su hteli da im se približe. Njihova krvava i iznakažena tela, i njihov pomućeni razum pružali su knezu tame ugodan prizor. Jedan zao duh koji je vladao nad ovim patnicima rekao je: »Legion mi je ime; jer nas je mnogo.« ***Marko 5, 9. U rimskoj vojsci legija se sastojala od tri do pet hiljada ljudi. I sotonina vojska je podeljena u manje odrede, i jedna četa kojoj su pripadali ovi demoni nije brojala manje od jedne legije.

Na Isusovu zapovest zli duhovi su napustili svoje žrtve, ostavivši ih da mirno sede kraj Hristovih nogu, pokorni, razumni i blagi. Demonima je bilo dopušteno da uđu u krdo svinja i da se stropoštaju u more, za stanovnike one okoline bio je ovo veći gubitak od blagoslova koji im je doneo Isus, i oni su zamolilo božanskog Lekara da ode odande. To je upravo bio uspeh koji je sotona želeo da postigne. Bacivšu krivicu zbog njihovog gubitka na Isusa, pobudio je kod ljudi sebični strah i sprečio ih da slušaju Spasiteljeve reči. Sotona neprestano optužuje hrišćane da su uzrok gubitaka, nesreća i nevolja, umesto da dopusti da prekor padne na onoga kome pripada: na samog njega i njegova oruđa.

Ali Isusove namere nisu bile osujećene. On je dopustio zlim duhovima da unište krdo svinja kao prekor Jevrejima koji su ove nečiste životinje gajili radi dobitka. Da Hristos nije zadržao demone, oni bi bacili u more ne samo svinje nego i njihove čuvare i gospodare. Što se to nije desilo, trebalo je da zahvale samo Hristovoj milostivoj sili, koju je pokazao radi njhovog oslobođenja. Pored toga, ovo se dogodilo i zato da bi učenici bili svedoci strašne sotonine mići ne sami nad ljudima nego i nad životinjama. Spasitelj je želeo da njegovi sledbenici upoznaju neprijatelja sa kime se moraju susresti, da ih ne bi prevario i nadvladao svojim lukavstvima. Želio je da i narod onoga kraja upozna njegovu moć koja može slomiti sotonine okove i osloboditi njegove zatočenike. Iako je sam Isus otišao

odande, ostali su ljudi, oslobođeni na tako divan način, da objavljuju milosrđe svoga Dobrotvora.

Sveto Pismo navodi i druge slične primere. Kćerku jedne Sirofeničanke teško je mučio đavo koga je Isus isterao svojom rečju. (***Marko 7, 26–30.) Jedan »bijesni, koji je bio nem i slep« (***Matej 12, 22); mladić koga je mučio nemi duh, koji ga je »mnogo puta bacao u vatru i u vodu da ga pogubi« (***Marko 9, 17.27.); luđak koga je mučio »nečisti duh đavolski«, tako ga je remetio subotni mir u sinagogi u Kapernaumu – sve je njih izlečio milostivi Spasitelj. Skoro je u svakom slučaju Isus govorio zlom duhu kao razumnom biću zapovedivši mu da izađe iz njegove žrtve i da je više ne muči. Kada su ljudi u Kapernaumu videli Njegovu silnu moć, »u sve uđe strah, i govorahu jedan drugome govoreći: kakva je to reč, da vlašću i silom zapoveda nečistim duhovima, i izlaze?« (***Luka 4, 36.)

Ljudi opsednuti od đavola obično izgledaju kao oni koji mnogo pate; ali ima i izuzetaka. Da bi postigli natprirodnu moć, neki su se dragovoljno predali sotoninom uticaju. Oni se, naravno, nisu borili protiv zlih duhova. Među ove su spadali i oni koji su imali vračarski duh – Simon vračar, Elima vračar i devojka koja je u Filibi išla za Pavlom i Silom.

Niko nije u većoj opasnosti od uticaja zlih duhova nego oni koji ne obraćaju pažnju na jasna i mnogobrojna svedočanstva Svetoga pisma i koji poriču postojanje i rad đavola i zlih anđela. Dokle god ne upoznamo njihovo lukavstvo, zli duhovi imaju veliko preiumućstvo. Mnogi prihvataju njihova došaptavanja misleći da čine ono što ih uči njihova vlastita mudrost. Pošto se približavamo poslednjem vremenu, kada će sotona raditi većom silom da prevari i uništi, on svuda širi verovanje da i ne postoji. Njegova je namera da sakrije sebe i način svoga rada.

Veliki varalica ničega se ne boji koliko toga da mi upoznamo njegove planove. Da bi bolje sakrio svoj pravi karakter i svoje namere, on voli da ga tako prikazuju da njegovo ime ne izaziva neko uzbuđenje, nego samo smeh i prezir. Milo mu je kada sebe vidi naslikanog kao smešno ili odvratno biće, unakaženog – pola životinja a pola čovek. Milo mu je kad čuje da njegovo ime spominju u šali i podrugivanju oni koji sebe smatraju pametnim i dobro upućenim.

Sotona se tako vešto pretvara da se često postavlja pitanje: »Zar zaista postoji takovo biće?« Dokaz njegovog uspeha je to što su teorije koje poriču najjasnija svedočanstva Svetoga pisma tako opšte prihvaćene u religioznom svetu. I zato što sotona najlakše vlada nad onima koji nisu svesni njegovog uticaja, Božja Reč nam daje tako mnogo primera njegovog zlog rada, otkrivajući nam njegove tajne sile, i tako nas opominje da se čuvamo njegovih napada.

Sila i zloba sotonina i njegovih četa mogla bi nas s pravom uznemiravati kad ne bismo imali zaštitu i oslobođenje u nadmoćnoj sili našega Izbavitelja. Mi osiguravamo svoje kuće rezama i bravama da bismo sačuvali svoje vlasništvo i svoj život od zlih ljudi, ali retko mislimo na zle anđele koji neprestano pokušavaju da nam se približe, a protiv čijih napada smo nemoćni da se branimo svojom snagom. Kad bi im bilo dopušteno, oni bi poremetili naše misli, pokvarili naše zdravlje, uništili naš imetak i naš život. Njihova jedina radost jeste da donesu nevolju i propast. Strašno je stanje onih koji se odupiru Božjem uticaju i popuštaju sotoninim iskušenjima dok ih Bog ne prepusti vlasti zlih duhova. Oni, pak, koji idu za Hristom, uvek su sigurni pod njegovom zaštitom. Moćni anđeli poslati su sa neba da ih štite. Sotona ne može da probije stražu koju je Bog postavio oko svoga naroda.

32. SOTONINE ZAMKE

Velika borba između Hrista i sotone, koja traje već skoro šest hiljada godina, uskoro će biti završena; i zato sotona udvostručuje svoje napore da osujeti Hristovo delo u korist ljudi i da zaplete duše u svoje zamke. Njegov cilj je da ljude drži u tami i nepokajanju dok se ne završi Hristova posrednička služba i ne bude više žrtve za greh.

Ako se učine naročiti napori da se ovoj sili suprotstavimo, ako u crkvi i svetu vlada ravnodušnost, onda je sotona bezbrižan, jer nema opasnosti da će izgubiti one koje je zarobio i koje vodi po svojoj volji. Ali ako ljudi počnu da obraćaju pažnju na večne stvari i pitaju: »Šta mi valja činiti da se spasim?«, onda se on javlja i pokušava da svoju silu suprotstavi Hristovoj moći i da suzbije uticaj Svetoga Duha.

Sveto Pismo govori da jednom prilikom kad su anđeli Božji došli da stanu pred Gospodom, među njima je došao i Sotona (***O Jovu 1, 6.), ne zato da se pokloni večnom Caru, nego da ostvari svoje zle planove protiv pravednika. Sa istim ciljem on prisustvuje uvek tamo gde se ljudi sastaju na bogosluženje. Iako sakriven od ljudskog pogleda, on ipak radi svom silom da bi zavladao mislima onih koji se mole Bogu. Kao svaki vešt vojskovođa, on unapred stvara svoje planove. Vidi li da Božji vesnik istražuje Sveto Pismo, on se upoznaje sa predmetom o kome će se propovedati; zatim upotrebljava svu svoju veštinu i podmuklost da tako podesi okolnosti da vest ne dopre do onih koje želi da zadrži u zabludi baš u toj tačci. Onaj kome je najviše potrebna ta opomena biva zauzet nekim hitnim poslom koji traži njegovu prisutnost, ili je na neki drugi način sprečen da čuje reči koje bi za njega mogle biti »miomiris životni za život.«

Sotona, takođe, vidi Božje sluge kada su žalosni zbog duhovne tame koja pokriva narod. On čuje njihove ozbiljne molitve za božansku milost i snagu da pobede ravnodušnost, bezbrižnost i nemarnost. Tada sa novom revnošću izvodi svoje planove. Navodi ljude da zadovoljavaju svoje prohteve za jelom ili da se predaju kakovm drugom grešnom uživanju, i tako otupljuje njihovu moć shvatanja da ne čuju upravo ono što im je najpotrebnije da saznaju.

Sotona dobro za da će svi oni koje bude uspeo da navede da zanemaruju molitvu i istraživanje Svetoga pisma podleći njihovim napadama. Zato stvara sve moguće planove da bi zaposlio čovekov um. Uvek je bilo ljudi koji su se gradili pobožnima, ali umesto da napreduju u poznavanju istine smatraju da je njihova dužnost da traže bilo kakvu grešku u karakteru ili zabludu u veri onih sa kojima se ne slažu. Ovakvi ljudi su glavni sotonini pomagači. Opadača braće ima mnogo, i oni su uvek revni kad Bog radi i kad mu njegove sluge ukazuju pravo poštovanje. Oni uvek predstavljaju u lažnoj svetlosti reči i dela onih koji ljube istinu i koji su joj poslušni. Oni će i najozbiljnije i najrevnije Hristove sluge, koji su puni samoodricanja, prikazivati kao prevarene ili varalice. Njihov je posao da krivo predstave pobude svakog istinitog i plemenitog dela, da šire svoje laži i da izazivaju podozrenje u dušama neiskusnih. Na sve moguće načine nastoje da se ono što je čisto i pravedno smatra kao iskvareno i lažno.

Ali niko ne treba da se vara u pogledu njih. Lako se može videti čija su oni deca, čiji primer slede i čija dela čine. »Po rodovima njihovim poznaćete ih.« ***Matej 7, 16. Njihovo ponašanje je slično sotoninom, otrovnom klevetniku, »opadaču braće naše.« (***Otkrivenje 12, 10.)

Veliki varalica ima mnogo oruđa, spremnih da iznesu razne vrste zabluda, da bi uhvatilo duše u svoju mrežu – kao što su razne jeresi, koje su prilagođene raznovrsnim sklonostima i ukusu onih koje želi da upropasti. Njegov je plan da u crkvu dovede neiskrene i nepreporođene, koji šire sumnju i

neverstvo i smetaju onima koji žele da unaprede Božje delo i da sami s njime napreduju. Mnogi koji u stvari ne veruju u Boga i njegovu Reč pristaju uz izvesna načela istine i važe kao hrišćani, te su na taj način u mogućnosti da uvode svoje zablude, kao da je to prava biblijska nauka.

Tvrđenja da nije važno šta ljudi veruju je jedna od najuspešnijih sotonininih zabluda. On zna da istina, ako je prihvaćena s ljubavlju, posvećuje dušu onoga koji je prihvata; zato uvek pokušava da istinu zameni lažnim teorijama, pričama – drugim evanđeljem. Božje sluge su se od početka borile protiv lažnih učitelja, ne samo kao sa poročnim ljudima nego i kao sa onima koji šire zablude koje upropašćuju dušu. Ilija, Jremija i Pavle protivili su se odlučno i neustrašivo onima koji su ljude odvraćali od Božje Reči. Ono slobodno mišljenje koje pravu biblijsku veru smatra nevažnom nije naišlo na odobravanje ovih svetih branilaca istine.

Prazna i nastrana tumačenja Svetog pisma, kao i mnoge protivrečne teorije o biblijskoj nauci, koje postoje u hrišćanskom svetu, delo su našeg velikog neprijatelja, koji hoće da duše tako zbuni da ne mogu razlikovati pravu istinu. Nesloga i razdor koji postoje u hrišćanskim zajednicama treba da se u velikoj meri pripišu običaju izvrtanja Svetog pisma da bi se poduprla neka omiljena teorija. Umesto da Božju Reč proučavaju brižljivo i poniznim srcem da bi stekli poznavanje Božje volje, mnogi istražuju samo zato da bi u njoj otkrili nešto neobično ili originalno.

Da bi poduprli lažne nauke ili nehrišćanske običaje, neki uzimaju izvesne tekstove Pisma iz njihove sredine i navode samo polovinu jednog tako izdvojenog stiha da bi dokazali svoje tvrđenje, mada ostali deo stiha ima sasvim suprotni smisao. Sotoninim lukavstvom ušančili su se iza nepovezanih izraza, iskonstruisanih tako da odgovaraju njihovim telesnim željama. Tako namerno izvrću Božju Reč. Drugi, koji imaju bujnu maštu, uzimaju slike i simbole Svetog pisma i tumače ih kako to odgovara njihovoj fantaziji, ne obazirući se na Božju Reč, koja sama sebe tumači, i posle iznose svoje zaključke kao učenja Biblije.

Ako se Sveto Pismo proučava bez molitve i krotkog i poniznog duha, izvrnuće se pravi smisao kako onih najjednostavnijih i najjasnijih mesta tako i onih najtežih. Papski velikodostojnici biraju takve delove Svetoga pisma koji najbolje odgovaraju njihovom cilju, tumače ih kako im to odgovara, i onda ih iznose narodu oduzimajući mu pravo da sam proučava Bibliju i da sam razume njene svete istine. Cela Biblija treba da se da narodu onako kako je napisana. Bolje bi bilo da mu se uopšte i ne daje nikakvo biblijsko poučavanje negoli da se učenje Svetog pisma falsificira na ovako grub način.

Biblija je određena da bude vođa svima koji žele da upoznaju volju svoga Stvoritelja. Bog je dao ljudima pouzdanu proročku reč. Anđeli, pa i sam Hrist, došli su da Danila i Jovana upoznaju sa stvarima koje treba uskoro da se ispune. Ono što je važni za naše spasenje nije ostalo nikakva tajna, niti je otkriveno na takav način da bi moglo zbuniti iskrenog istraživača istine ili ga dovesti u zabludu. Gospod je rekao preko proroka Avakuma: »Piši utvaru, i da bude razgovetno na pločama, da se lako čita.« ***Avakum 2, 2. Božja Reč je jasna svima koji je proučavaju s iskrenom molitvom. Svaka iskrena duša primiće svetlost istine. »Svetlost se prosipa na pravednika.« ***Psalam 97, 11. I nijedna crkva ne može napredovati u svetosti ako njeni članovi ne traže istinu kao sakriveno blago.

Pozivom na slobodoumlje zaslepljuju se ljudi da prihvate planove svoga neprijatelja, koji stalno radi da postigne svoj cilj. Uspe li mu da pomoću ljudskih mišljenja izvrne Bibliju, tada će Božji zakon biti uklonjen, a crkve će ostati u ropstvu greha dok će u isto vreme smatrati da su slobodne.

Mnogima je naučeno istraživanje postalo prokletstvo. Bog je dozvolio da se velika svetlost izlije na svet kroz otkrića nauke i umetnosti; ali i najveći umovi, ako ih u njihovom istraživanju ne vodi Božji Duh, padaju u zablude kad pokušavaju da ispitaju odnos između nauke i Božjeg otkrivenja.

Ljudsko saznanje, kako u materijalnim tako i u duhovnim stvarima, delimično je i nepotpuno, i

zato mnogi nisu u stanju da svoje naučne poglede dovedu u saglasnost sa biblijskim objašnjenjima. Neki prihvataju obične teorije i spekulacije kao naučne činjenice i misle da Božja Reč mora da je u saglasnosti sa »lažno nazvanim razumom.« (***1. Timotiju 6, 20.) Stvoritelj i njegova dela nadmašuju njihovo shvatanje; i pošto ne mogu da ih razjasne prirodnim zakonima, smatraju biblijsku istoriju nepouzdanom. Oni koji sumnjaju u izveštaje Staroga i Novoga zaveta često idu jedan korak dalje i sumnjaju u postojanje Boga, prepušteni su da se razbijaju o stene neverstva.

Tako se mnogi udalje od vere, i sotona ih lako prevari. Ljudi su nastojali da postanu mudriji od svoga Stvoritelja. Ljudska je mudrost pokušavala da ispita i objasni tajne koje neće biti otkrivene ni u večnosti. Kad bi ljudi hteli da istražuju i razumeju ono što im je Bog objavio o sebi i svojim namerama, dobili bi takvo otkrivenje o Gospodnjoj slavi, veličanstvu i moći da bi uvideli svoju ličnu neznatnost i bili bi zadovoljni sa onim što je njima i njihovoj deci otkriveno.

Najveća sotonska prevara sastoji se u tome da podržava ljudske umove u istraživanju i nagađanju onoga što Bog nije otkrio i ne želi da mi razumemo. Na taj način je Lucifer izgubio svoje mesto na nebu. On je bio nezadovoljan što mu nisu bile poverene sve tajne Božjih planova, a nimalo nije mario za ono što mu je bilo otkriveno o njegovom ličnom delu u njegovom visokom položaju. Izazvavši isto nezadovoljstvo u srcima anđela koji su mu bili podređeni, on je prouzrokovao njihov pad. Sada pokušava da ljude nadahne istim duhom i da ih isto tako navede da prezru jasne Božje zapovesti.

Oni koji nisu voljni da prihvate jasne i očigledne istine Svetoga pisma traže uvek ugodne priče koje umiruju njihovu savest. Što su nauke koje se propovedaju manje duhovne, što traže manje samoodricanja i smernosti, to se prihvataju sa većom naklonošću. Takvi ljudi ponižavaju umne sposobnosti da bi ugodili svojim željama. I suviše mudri u svojim očima da bi Sveto Pismo istraživali smernim srcem i ozbiljnom molitvom za božansko vodstvo, oni nemaju nikakvu zaštitu koja bi ih štitila od zablude. Sotona je spreman da zadovolji težnje njihovih srca i svoje prevare stavlja na mesto istine. Na ovaj način je papstvo zadobilo moć nad ljudima; a protestanti, odbacivši istinu jer ona u sebi sadrži krst, idu istim putem. Svi oni koji zanemaruju Božju Reč i teže za svetovnom udobnošću da se ne bi razlikovali od sveta, prihvatiće krivoverstvo dostojno osude mesto istine. Oni koji hotimice odbacuju istinu prihvatiće svaki oblik zablude koji se uopšte može zamisliti. Makar da neko sa užasom gleda na jednu prevaru, prihvatiće drugu drage volje. Apostol Pavle govori o onim ljudima koji »ljubavi istine ne primiše da bi se spasli«, i kaže o njima: »I zato će im Bog poslati silu prevare, da veruju laži; da budu osuđeni svi koji ne verovaše istini, nego volješe nepravdu.« ***2. Solunjanima 2, 11. 12. Pošto su nam date takve opomene, treba da budemo na oprezu kakve nauke primamo.

Najuspešnija oruđa velikog varalice su lažne nauke i lažna čudesa spiritizma. Prerušen u anđela svetlosti, sotona razastire svoje mreže tamo gde se najmanje očekuje. Kada bi ljudi proučavali Božju Knjigu sa ozbiljnom molitvom da shvate njenu nauku, ne bi ostali u tami i ne bi primili lažne nauke. Ali pošto odbacuju istinu, postaju plen prevara.

Druga opasna zabluda je nauka koja poriče Hristovo božanstvo i tvrdi da Hristos nije postojao pre svoga dolaska na ovaj svet. Ovu nauku blagonaklono primaju mnogi koji tvrde da veruju u Bibliju. No ova nauka je u suprotnosti sa jasnim Spasiteljevim izjavama u pogledu njegovog odnosa prema Ocu, njegovog božanskog karaktera u bhegovog postojanja pre nego što je došao u telu. Oni koji ovu nauku podupiru izvrću Sveto Pismo na najneopravdaniji način. Ona ne samo da snižava čovekovo shvatanje o planu spasenja nego potkopava i veru u Bibliju kao Božje otkrivenje. Ona je u toliko opasnija u koliko ju je teže opovrgnuti. Ako ljudi odbacuju svedočanstvo Svetoga pisma o Hristovom božanstvu, uzaludno će biti da se s njima raspravlja o ovoj tačci jer nijedan dokaz, ma

koliko bio uverljiv, neće ih moći uveriti. »A telesni čovek ne razume što je od Duha Božjega, jer mu se čini ludost, i ne može da to razume, jer treba duhovno da se razgleda.« ***1. Korinćanima 2, 14. Niko ko veruje u ovu zabludu ne može imati pravo razumevanje o Hristovom karakteru i o njegovom delu, niti o velikom Božjem planu spasenja.

Jedna još lukavija i štetnija zabluda je verovanje koje se brzo širi da sotona uopšte ne postoji kao ličnost i da se to ime u Bibliji upotrebljava samo zato da predstavi čovečje zle misli i želje.

Nauka koja odjekuje sa propovedaonica: da je ponovni Hristov dolazak njegov dolazak svakome lično u trenutku smrti, jeste izmišljotina koja ima cilj da odvrati misli ljudi od Hristove lične pojave na oblacima. Već godinama sotona govori: »Evo ga u sobama!« ***Matej 24, 23–26. Mnoge su se duše propale jer su prihvatile ovu prevaru.

Dalje svetovna mudrost uči da molitva nije od bitne važnosti. Ljudi nauke tvrde da nema stvarnog odgovora na molitvu; da bi on značio povredu prirodnih zakona, čudo, a čudesa ne postoje. Svemirom, kažu oni, upravljaju nepromenljivi zakoni a sam Bog ne čini ništa što bi bilo u suprotnosti sa tim zakonima, kao da delovanje božanskih zakona isključuje božansku slobodu. Ovakvo učenje se protivi svedočanstvu Svetoga pisma. Zar nisu Hristos i njegovi apostoli činili čudesa? Isti milostivi Spasitelj živi još i danas. On je i sada isto tako voljan da usliši molitve vere kao nekad kada je hodao vidljivo među ljudima. Prirodno sarađuje sa nadprirodnim. deo je Božjeg plana da nam dâ, kao odgovor na našu molitvu vere, ono što nam ne bi dao da ga za to nismo molili.

Nebrojene su lažne muke i fanatična shvatanja koja postoje u hrišćanskim crkvama. Nemoguće je oceniti zle posledice uklanjanja makar samo jednog graničnog kamena postavljenog Božjom rečju. Malo njih koji su se usudili da to učine se zaustavljaju pri odbacivanju samo jedne istine. Većina nastavljaju da odbacuju jedno nečelo istine za drugim dok ne postanu sasvim neverni.

Zablude opšte priznate teologije bacile su mnoge ljude u naručje sumnje, koji bi inače mogli verovati u Sveto Pismo. Njima je nemoguće da prihvate nauke koje vređaju njihovo shvatanje o pravednosti, milosti i dobroti, a pošto su one deo biblijskog učenja, oni se protive da ih priznaju kao Božju reč

To je upravo cilj koji sotona hoće da postigne. On ništa toliko ne želi koliko želi da uništi pouzdanje u Boga i njegovu reč. Sotona stoji na čelu velike vojske onih koji sumnjaju, i radi svim silama da duše privuče u svoje redove. Sumnjati počinje da biva moda. Jedna velika grupa ljudi gleda sa nepoverenjem na Božju Reč iz istog razloga kao i na njenog Autora: zato što ona osuđuje i kažnjava greh. Oni koji nisu voljni da ispunjavaju njene zahteve nastoje da odbace njen autoritet. Oni čitaju Bibliju ili slušaju njene nauke kad se iznose sa propovedaonice, samo da bi pronašli neku grešku u Svetom pismu ili u propovedi. Mnogi postaju neverni da bi se opravdali ili izgovorili zbog zanemarivanja svojih dužnosti. Drugi opet sumnjaju iz oholosti i lijenosti. I suviše skloni udobnom životu da bi izvršili nešto dostojno časti, ili pak nešto što bi tražilo napor i samoodricanje, oni teže da istaknu kao mudriji time što kritikuju Bibliju. A pošto u njoj ima mnogo stvari koje razum, neprosvetljen božanskom mudrošću, ne može da razume, oni nalaze povod da kritikuju. Mnogi izgleda, misle da je vrlina stajati na strani neverstva i sumnje. Ali pokazaće se da takvi ljudi, tobože iskreni, u stvari prožeti samopouzdanjem i ohološću. Mnogi uživaju kada u Svetom pismu pronađu nešto što druge dovodi u zabunu. Neki kritikuju i pristaju uz nepravdu iz same želje za prepiranjem. Oni ne primećuju da se na taj način sami zapliću u ptičarevu zamku. Ali pošto su otvoreno izrazili svoje neverstvo, oni misle da sada moraju da brane svoje stanovište. Tako se sjedinjuju sa bezbožnicima i sami sebi zatvaraju vrata raja.

Bog je u svojoj Reči dao dovoljno dokaza o njenom božanskom karakteru. Velike istine koje se

odnose na naše spasenje jasno su iznesene. Pomoću Svetoga Duha, koji je obećan svima koji ga iskreno traže, svako može sam da razume te istine. Bog je dao ljudima čvrst temelj na kome mogu da grade svoju veru.

Ali ograničen ljudski razum ne može da potpuno shvati planove i ciljeve beskonačnoga Boga. Boga ne možemo dokučiti istraživanjem. Ne smemo se osmeliti da drskom rukom podignemo zavesu kojom je On obavio svoje veličanstvo. Apostol uzvikuje: »Kako su neispitljivi njegovi sudovi i neistražljivi njegovi putovi!« ***Rimljanima 11, 33. Mi možemo da shvatimo njegovo postupanje sa nama i pobude koje ga rukovode toliko da bismo mogli videti njegovu neograničenu ljubav i milost, sjedinjene sa njegovom neizmernom silom. Naš nebeski Otac naređuje sve mudro i pravedno, i mi ne smemo da budemo nezadovoljni i nepoverljivi, već treba da mu se klanjamo i potčinjavamo sa strahopoštovanjem. On će nam otkriti toliko od svojih namera koliko je potrebno za naše dobro, a za ostalo treba da se poverimo Ruci koja je svemoguća i Srcu koje je puno ljubavi.

Bog daje dovoljno dokaza u prilog vere, ali on nikada ne otklanja sve što bi moglo da posluži kao izgovor za neverovanje. Oni koji traže podršku za sumnju, naći će je. A oni koji odbijaju da prihvate reč Božju i da je ispunjavaju dok ne bude uklonjena i najmanja primedba, tako da više nema razloga za sumnju, nikada neće primiti svetlost.

Nepoverenje prema Bogu je prirodna pojava nepreporođenoga srca koje je u neprijateljstvu sa Bogom. Ali veru daje Sveti Duh, i ona će se razvijati samo onda kad se gaji. Niko ne može biti jak u veri ako ne ulaže odlučne napore za to. Neverovanje se povećava kad ga podupiremo. Ako ljudi, umesto da se bave dokazima koje im je Bog dao za utvrđivanje njihove vere, dopuste da sumnjaju i kritikuju, nalaziće sve više dokaza za svoju sumnju.

Ali oni koji sumnjaju u Božja obećanja i ne veruju u njegovu milost oduzimaju mu čast; i njihov uticaj, umesto da druge privlači Hristu, još više ih udaljuje od njega. Oni su nerodna drveta, koja pružaju svoje suve grane nadaleko i široko, i time oduzimaju sunčevu svetlost drugim biljkama, te one venu i ginu u hladnoj senci. Život i rad ovakvih je stalno svedočanstvo protiv njih. Oni siju seme sumnje i neverstva, koje će neminovno doneti svoju žetvu.

Postoji samo jedan put za one koji žele da se oslobode sumnje: umesto da sumnjaju i kritikuju ono što ne razumeju, treba da paze na svetlost koja ih već obasjava, i tada će primiti veću svetlost. Neka ispunjavaju svaku dužnost koju su dobro razumeli, i biće osposobljeni da razumeju i ispune i one dužnosti u koje sada još sumnjaju.

Sotona može da podmetne nešto što je slično istini da bi prevario one koji dozvoljavaju da budu prevareni i koji žele da izbegnu samoodricanje i žrtvu koje traži istina, ali njemu je nemoguće da drži pod svojom vlašću dušu koja iskreno želi da na svaki način upozna istinu. Hristos je istina i »videlo istinito, koje obasjava svakoga čoveka koji dolazi na svet.« (***Jovan 1, 9). Duh istine poslan je da ljude uputi u svaku istinu. A po nalogu Božjeg Sina napisano je: »Tražite, i naći ćete.« »Ko hoće da njegovu volju tvori, razumeće je li ova nauka od Boga.« ***Matej 7,7; ***Jovan 7, 17.

Hristovi sledbenici malo znaju o zaverama koje sotona i njegova vojska kuju protiv njih. Ali Onaj koji živi na nebesima preokrenuće sve te planove za ispunjenje svojih dubokih namera. Gospod dopušta da njegov narod prođe kroz peć nevolja, ne zato što nalazi zadovoljstvo u njegovim mukama i nevoljama, već zato što je to iskustvo neophodno potrebno za njegovu konačnu pobedu. Njegova vlastita slava ne dopušta da ih zaštiti od svih iskušenja, jer je svrha iskušenja upravo da ih pripravi, da se odupru svim sotonskim zavođenjima.

Ni bezbožni ljudi ni đavo ne mogu sprečiti Božje delo niti ukloniti Božju prisutnost od njegovog naroda ako on poniznim i skrušenim srcem prizna svoje grehe i ostavi ih, i ako se u veri drži njegovih

obećanja. Oni se mogu uspešno odupreti svakome iskušenju i svakom neprijateljskom uticaju, bio javni ili tajni, »ne silom ni krepošću, nego Duhom mojim, veli Gospod nad vojskama.« (***Zaharija 4, 6.)

»Jer oči Gospodnje gledaju na pravednike, i uši njegove na molitvu njihovu… i ko može vama nauditi ako uzidete za onim što je dobro?« ***1. Petrova 3, 12. 13. Kada se valam, primamljen obećanjem bogate nagrade, poslužio vračanjem protiv Izrailja, i kad je prineo žrtvu Gospodu pokušavši da navuče prokletstvo na Božji narod, Božji Duh je otklonio zlo koje je on trebalo da izgovori, a valam je bio prinuđen da uzvikne: »Kako bih kleo onoga koga ne kune Bog? Ili kako bih ružio onoga koga Gospod ne ruži?« »Da bih ja umro smrću pravedničkom, i kraj moj da bi bio kao njihov!« Kada je ponovo prinosio žrtvu, bezbožni prorok je rekao: »Gle, primih da blagoslovim; jer je on blagoslovio, a ja neću poreći. Ne gleda na bezakonje u Jakovu ni na nevaljalstvo u Izraelu; Gospod je njegov s njim, i graja u njemu kao car kad nadvalada.« »Jer nema čini na Jakova ni vračanja na Izrailja; u ovo doba govoriće se o Jakovu i Izraelu, šta je učinio Bog.« ***4. Mojsijeva 23, 8. 10. 20. 21. 23. Ipak, po treći put podignut je oltar, i valam je opet pokušao da izgovori prokletstvo. Ali preko prorokovih usana, i protiv njegove volje, Božji Duh je objavio napredak svojih izabranika i kaznio ludost i zlobu njihovih neprijatelja: »Ko tebe blagoslilja, biće blagosloven; a ko tebe kune, biće proklet.« ***4. Mojsijeva 24, 9.

U to vreme izrailj je bio veran Bogu. Dok je bio poslušan njegovom zakonu nije ga mogla nadvladati nijedna zemaljska ni paklena sila. Ali valam je napokon ipak uspeo da na Izrailja navuče prokletstvo, koje nije smeo izreći protiv njih, time što ih je naveo na greh. Kada su Izraelci prestupili Božje zapovesti, odvojili su se od Boga i bili ostavljeni da osete rušilačku vlast neprijatelja..

Sotona je dobro znao da se i najslabija duša koja je u Hristu može suprotstaviti svim silama tame, i da on, ako javno radi protiv nje, ne može izvojevati povedu, već će biti pobeđen. Zato on pokušava da borce krsta izmami iz njihove sigurne tvrđave, dok sa svojim borbenim snagama sedi u zasedi, spreman da uništi sve one koji bi se usudili da stube na njegovo područje. Mi možemo biti sigurni samo ako se ponizno uzdamo u Boga, i ako smo poslušni svim njegovim zapovestima.

Niko nije siguran ni za jedan dan, pa ni za jedan čas bez molitve. Naročito treba da molimo Gospoda za mudrost da bismo razumeli njegovu Reč. U reči Božjoj se otkrivaju sotonine zamke kao i sredstva kojima ih možemo uspešno izbeći. Sotona je vešt u navođenju tekstova iz Biblije, kojima daje svoje tumačenje da bi nas doveo do pada. Mi treba da proučavamo Bibliju sa poniznim srcem i nikada ne smemo izgubiti iz vida svoju zavisnost od Boga. Uvek treba da smo na oprezu pred zamkama sotone i neprekidno treba da se molimo sa verom: »Ne navedi nas u napast.«

33. PRVA VELIKA PREVARA

Još u samom početku ljudske istorije sotona je počeo da ulaže svoje napore da bi prevario naš rod. Onaj koji je na nebu izazvao bunu želeo je da navede i stanovnike zemlje da se udruže sa njime u borbi protiv Božje vladavine. Adam i Eva su bili potpuno srećni u poslušnosti prema Božjem zakonu, i ova činjenica bila je nepobitan dokaz protiv sotoninog tvrđenja na nebu da je Božji zakon nasilan i da se protivi sreći Božjih stvorenja. osim toga sotonina zavist je bila izazvana kada je video lepu domovinu koja je bila pripravljana za bezgrešan par. On je odlučio da prouzrokuje njihov pad da bi mogao, kad ih bude rastavio od Boga i povrgnuo pod svoju vlast, da uzme zemlju u svoje vlasništvo i tu uspostavi svoje carstvo nasuprot Svevišnjemu.

Da se sotona otkrio u svome pravom karakteru, on bi bio odmah odbijen, jer su Adam i Eva bili upozoreni na ovog opasnog neprijatelja. Ali on je potajno radio, prikrivajući svoju nameru da bi što uspešnije postigao svoj cilj. Upotrebivši kao svoje oruđe zmiju, koja je tada bila jedno od najdivnijih stvorenja, obratio se Evi sa pitanjem: »Je li istina da je Bog kazao da ne jedete sa svakoga drveta u vrtu?« ***1. Mojsijeva 3, 1. Da se Eva uzdržala da stubi u razgovor sa kušačem, sigurno bi se sačuvala od sotonine zamke. Ali ona se usudila da stubi u vezu sa njim, i pala je kao žrtva njegovog lukavstva. Tako bivaju još i danas mnogi savladani. Oni sumnjaju i kritikuju Božje zahteve i, mesto da slušaju božanske propise, prihvataju ljudska shvatanja, iza kojih se kriju samo sotonini planovi.

»A žena reče zmiji: mi jedemo roda sa svakoga drveta u vrtu; samo roda sa onoga drveta usred vrta, kazao je Bog, ne jedite i ne dirajte u nj, da ne umrete. A zmija reče ženi: nećete vi umreti; nego zna Bog da će vam se u onaj dan kada okusite s njega otvoriti oči, pa ćete postati kao bogovi i znati što je dobro što li zlo.« ***1. Mojsijeva 3, 2–5. On je tvrdio da će oni postati kao Bog, da će biti obdareni većim znanjem nego ranije i osposobljeni za viši život. Eva je popustila iskušenju, a pod njenim uticajem i Adam je bio naveden na greh. Oni su poverovali rečima zmije da Bog nije mislio onako kako je rekao. Posumnjali su u svoga Stvoritelja i uobrazili su da On ograničava njihovu slobodu i da prestupom njegovog zakona mogu postići veću mudrost i viši položaj.

Ali, da li je Adam posle pada u greh doznao šta je smisao reči: »Jer u koji dan okusiš s njega, umrećeš?« ***1. Mojsijeva 2, 17. Da li je njihovo značenje odgovaralo onome što je sotona naveo Adama da veruje: da će postići uzvišenije stanje života? U tom slučaju, prestup bi bio veliko dobro, a sotona bi se pokazao kao dobrotvor našega roda. Međutim, Adam je saznao da to nije bio smisao božanske osude. Bog je rekao da će zbog greha čovek morati opet da se vrati u zemlju iz koje je uzet: »Jer si prah, i u prah ćeš se vratiti.« ***1. Mojsijeva 3, 19. Sotonine reči: »Nego zna Bog da će vam se… otvoriti oči«, pokazale su se istinite jedino u onome: pošto Adam i Eva nisu ostali poslušni, otvorile su im se oči da uvide svoju ludost. Upoznali su zlo i okusili gorak plod svoga prestupa.

Usred vrta raslo je drvo života, čiji je rod imao silu da stalno obnavlja život. Da je Adam ostao poslušan Bogu, on bi i dalje uživao slobodan pristup tome drvetu i večno bi živeo. Ali kada je zgrešio, nije više smeo da jede sa drveta života, i tako je postao podložan smrti. Božanska presuda: »Jer si prah i u prah ćeš se vratiti,« ukazuje na potpuno gašenje života.

Svojim prestupom Adam je izgubio besmrtnost, koja mu je bila obećana pod uslovom poslušnosti. On nije mogao preneti svome potomstvu ono što nije imao; a za pali rod ne bi bilo nade da nije Bog žrtvovanjem svoga Sina omogućio čoveku besmrtnost. Dok »smrt uđe u sve ljude, jer svi sagrešiše,« dotle Hristos »obasja život i neraspadljivost evanđeljem.« ***Rimljanima 5, 12; ***2. Timotiju 1, 10. Samo u Hristu se može postići besmrtnost. Isus je rekao: »Ko veruje Sina, ima život večni; a ko

ne veruje Sina, neće videti života.« ***Jovan 3, 36. Svaki čovek može dobiti ovaj neprocenjiv blagoslov ako ispuni uslove. Svi »koji istrajući u dobrim delima traže slavu, čast i neraspadljivost«, primiće »život večni«. ***Rimljanima 2, 7.

Jedino biće koje je obećalo Adamu život u neposlušnosti bio je veliki varalica. A zmijine reči, upućene Evi u raju: »Nećete vi umreti«, bila je prva održana propoved o besmrtnosti duše. Pa ipak ova izjava, koja se temelji jedino na sotoninom autoritetu, ponavlja se sa hrišćanskih propovedaonica i prihvata od većine ljudskog roda isto tako brzo kao što je bila prihvaćena od naših praroditelja. Božanska presuda: »Koja duša zgreši, ona će umreti« (***Jezekilj 18, 20), tumači se kao da znači: Duša koja zgreši, neće umreti, nego će večno živeti. Mi možemo samo da se čudimo neobičnoj zaslepljenosti, a tako nepoverljivim prema Božjim rečima.

Da je čoveku posle njegovog pada bio dozvoljen slobodan pristup drvetu života, on bi živeo večno i tako bi greh postao besmrtan. Ali herubim sa plamenim mačem čuvao je »put ka drvetu života« (***1. Mojsijeva 3, 24), i niko od Adamove porodice nije smeo ni da prekorači tu granicu i uzme od roda koji daje život. Zato nema besmrtnog grešnika…

Ali posle čovekovog pada sotona je zapovedio svojim anđelima da učine naročite napore da se rasprostrani verovanje u urođenu čovekovu besmrtnost; i pošto su naveli ljude da prihvate ovu zabludu, nastojali su da ih dovedu do zaključka da će grešnici živeti u večnom stradanju. Sada knez tame, preko svojih oruđa, predstavljaju Boga kao tiranina punog osvete i tvrdi da On sve one koji mu nisu po volji baca u pakao, gde oni moraju da podnose večno Njegov gnev; i dok oni trpe neizrecive muke i previjaju se od bola u večnom ognju, njihov Stvoritelj gleda odozgo na njih sa zadovoljstvom.

Na ovaj način zakleti neprijatelj pripisuje Stvoritelju i Dobrotvoru ljudskog roda one osobine koje on sam ima. Okrutnost je osobina sotone. Bog je ljubav; i sve što je stvorio bilo je čisto, sveto i savršeno, dok prvi veliki buntovnik nije doneo greh. Sam sotona je neprijatelj koji čoveka navodi na greh, i onda nastoji da ga uništi ako može. A kada je siguran u svoju žrtvu, raduje se propasti koju je prouzrokovao. Kad bi mu bilo dopušteno, on bi ceo ljudski rod uhvatio u svoju mrežu. Da se nije umešala božanska moć, nijedan sin ni kćer Adamova ne bi mu mogli uteći.

I danas se sotona trudi da pobedi ljude kao što je pobedio naše prve roditelje na taj način što je pokolebao njihovo poverenje u Stvoritelja i podstakao ih da sumnjaju u mudrost njegove vladavine i prevadnost njegovog zakona. Sotona i njegovi izaslanici prikazuju Boga gorim nego što su oni sami, samo da bi opravdali svoju vlastitu zloću i pobunu. Veliki varalica nastoji da svoj grozni i okrutni karakter podmetne našeme nebeskom Ocu, a sam da se pokaže kao biće kome je zbacivanjem s neba učinjena velika nepravda jer nije hteo da se pokori jednom tako nepravednom gospodaru. On ističe pred svetom slobodu koju oni mogu da uživaju pod njegovom blagom vladavinom u suprotnosti sa ropstvom koje donose stroge naredbe Jehove. Na ovaj ovaj način uspeva da odvrati duše od njihove vernosti Bogu.

Kako se svakom osećaju ljubavi i milosrđa, kao i našem smislu za pravednost, suproti nauka da se mrtvi zli muče ognjem i sumporom u večnom paklu, i da se zbog greha počinjenih u toku kratkog zemaljskog života moraju mučiti sve dotle dok Bog postoji! Pa ipak ova se nauka tako mnogo propovedala i još danas je uče mnoge hrišćanske veroispovesti. Jedan ugledni doktor telogije je rekao: »Pogled na paklene muke uvek će povećavati blaženstvo svetih. Gledajući druge, koji su iste prirode i rođeni pod istim okolnostima, gde su bačeni u takvu strahotu, dok su oni tako visoko počašćeni, shvatiće koliko su srećni.« Jedan drugi je rekao: »Dok se odluka prokletstva bude večno izvršavala nad sudovima gneva, dim njihovog mučenja će se večno dizati u prisutnosti sudova milosti koji, umesto da i sami saosećaju sa ovim nesrećnicima, reći će: »Amen, Aleluja! Hvalite Gospoda!«

Gde se u Božjoj Reči može naći takvo učenje? Zar će spaseni na nebu biti lišeni svih osećanja saučešća i sažaljenja, pa čak i osećanja obične čovečnosti? Zar će ona biti zamenjena ravnodušnošću stojika ili okrutnošću divljaka? – Ne, ne! Ovo nije učenje Božje knjige! Oni koji su napisali citirane reči mogu biti učeni, pa čak i iskreni ljudi, ali oni su prevareni sotonskom lažnom naukom. On ih podstrekava da izvrnu teške izraze Svetoga pisma i da rečima daju obeležje gorčine i zloće, što je svojevrsno sotoni, a ne našem Stvoritelju. »Tako bio ja živ, govori Gospod, Gospod, nije mi milo da umre bezbožnik, nego da se vrati bezbožnik sa svoga puta i bude živ; vratite se, vratite se sa zlih puteva svojih, jer zašto da mrete?« ***Jezekilj 33, 11.

Kakve bi koristi imao Bog ako prihvatimo da se on naslađuje gledajući večne muke i da uživa u jecanju, vici i preklinjanju mučenih stvorenja, koja drži u vatri pakla? Zar bi ovi strašni jecaji mogli da budu muzika u ušima neizmerne Ljubavi? Tvrdi se da se kažnjavanjem grešnika večnom mukom pokazuje Božja mržnja prema grehu koji je poremetio mir i red svemira. O, strašnog li bogohuljenja! Kao da Božja mržnja prema grehu opravdava da se on ovekoveči! Prema učenju ovih teologa, neprekidno mučenje, bez ikakve nade na milost, raspaljuje gnev jadnih žrtava, a kako se taj gnev izražava u kletvama i bogohuljenju, to one neprestano povećavaju teret svoje krivice. Božja slava ne postaje veća osim neprekidnim, stalnim povećanjem greha kroz beskonačne vekove.

Nemoguće je da opišemo zlo koje je prouzrokovano lažnom naukom o večnim mukama. vera Biblije, puna ljubavi i dobrote, i bogata milosrđem, pomračena je suveverjem i zastrta užasom. Kad pomislimo kakvim je lažnim bojama sotona naslikao Stvoritelja koji je pun milosrđa, pa čak ga i mrze? Užasni pojmovi o Bogu, raširenі po svetu učenjem sa propovedaonica, stvorili su hiljade i čak milione sumnjalica i nevernika.

Učenje o večnim mukama je jedna od lažnih nauka koje sačinjavaju vino mrzosti duhovnog Vavilona, kojim on opija narode. (***Otkrivenje 14, 8; 17, 2.) Kako su Hristovi propovednici mogli da prihvate i propovedaju ovu lažnu nauku sa posvećenog mesta, zaista je tajna! Oni su je dobili iz Rima, kao i nedelju. Istina, propovedali su je istaknuti i dobri ljudi; ali svetlost u ovom predmetu nije doprla do njih kao što je doprla do nas. Oni su bili odgovorni samo za svetlost koja je svetlila u našem vremenu. Ako se odvratimo od svedočanstva Božje Reči i prihvatimo lažne nauke, zato što su tako učili i naši oci, onda padamo pod osudu izrečenu nad Vavilonom; pijemo od vina njegove mrzosti.

Veliki broj ljudi koji se bune protiv nauke o večnoim mukama padaju u drugu zabludu. Oni vide da Sveto Pismo predstavlja Boga kao biće puno ljubavi i samilosti, i ne mogu da veruju da će On dopustiti da njegova stvorenja budu bačena u večni oganj pakla. Ali verujući da je duša sama po sebi besmrtna, dolaze do zaključka da će na kraju svi biti spaseni. Mnogi smatraju da su pretnje Biblije određene samo zato da strahom privole ljude na poslušnost, a ne da doslovno budu izvršene. Na ovaj način grešnik može da živi u sebičnim zadovoljstvima, da prezire Božje zahteve, pa ipak da očekuje da će na kraju biti milostivo primljen. Takva nauka koja uzdiže Božju milost a potcenjuje njegovu pravednost dopada se telesnom srcu i ohrabruje grešnike u njihovoj nepravdi.

Da bi se pokazalo kako oni koji veruju u opšte spasenje izvrću Bibliju da bi poduprli svoju kobnu nauku, dovoljno će biti da navedemo njihove vlastite izjave. Pri pogrebu jednog mladog čoveka koji nije verovao, a koji je nesrećnim slučajem poginuo, jedan univerzalistički sveštenik izabrao je kao tekst iz Biblije izveštaj koji se odnosi na Davida: »Jer se uteši za Amnonom što pogibe.« ***2. Samuiloova 13, 39.

»Često me pitaju«, rekao je govornik, »kakva će biti sudbina onih koji napuštaju ovaj život u gresima, umiru možda u stanju pijanstva, odlaze u smrt sa crvenim mrljama zločina, koje nisu oprane

sa njihovih haljina, ili poginu kao ovaj mladi čovek, a koji nisu nikada prihvatili neku veru ili iskusili njen blagoslov. Mi smo zadovoljni sa Svetim Pismom. Njegov odgovor rešava teški problem. Amnon je bio prekomerno grešan; on se nije pokajao; on se opio, i kao pijan bio ubijen. David je bio Božji prorok; on mora da je znao da li će na drugom svetu Amnonu biti dobro ili zlo. Kakva su bila osećajna njegovog srca? ’Potom zaželje car David otići k Apsalomu, jer se uteši za Amnonom što pogibe.’ St. 39.

Kakav zaključak možemo da izvedemo iz ovih reči? Zat nije taj da večne muke nisu činile deo njihovog verovanja? Tako verujemo i mi, i ovde otkrivamo pobedonosan dokaz u korist ugodnijih, prosvećenijih i plemenitijih shvatanja o konačnoj općoj čistoti i miru. On se utešio što je njegov sin bio mrtav. A zašto? Jer je proročkim okom mogao da gleda divnu budućnost i da vidi da će njegov sin, odvojen od svih iskušenja, oslobođen od ropstva i očišćen od pokvarenosti greha; a pošto se bude dovoljno očistio i prosvetlio, biti primljen u skup vaznesenih i srećnih duhova. Njegova je jedina uteha bila što je njegov mili sin bio uzet iz sadašnjeg stanja greha i nevolja i otišao onamo gde će se izlivati najuzvišeniji uticaj Svetoga Duha u njegovu pomračenu dušu; gde će se njegov duh razvijetai pod uticajem nebeske mudrosti i divnog zanosa besmrtne ljubavi, i na ovaj način, postavši svetim, moći će uživati mir i društvo nebeskih naslednika.

Želimo da nas razumete da mi verujemo da blaženstvo neba ne zavisi ni od čega što možemo učiniti u ovome životu, niti od neke sadašnje promene srca, niti od sadašnje vere ili veroispovesti.«

Tako ovaj tobožnji Hristov propovednik ponavlja laž koju je izrekla zmija u raju: »Nećete vi umreti… nego će vam se u onaj dan kad okusite s njega otvoriti oči, pa ćete postati kao bogovi.« On tvrdi da će najveći grešnici – ubice i brakolomci – biti spremni da posle smrti uđu u besmrno blaženstvo.

A odakle ovaj izopačitelj Svetog pisma izvodi svoj zaključak? Iz jedne jedine rečenice koja izražava Davidovu pokornost volji proviđenja. Njegova duša »zaželje otići k Apsalomu, jer se uteši za Amnonom što pogibe«. Pošto je oštrina njegovog bola vremenom bila ublažena, njegove misli su se obratile od mrtvog sina ka živome, koji je pobegao u tuđu zemlju iz straha pred pravednom kaznom zbog svog zločina. I ovo je za njega dokaz da je bludni i pijani Amnon prenet u mesto blaženstva odmah posle smrti, da bi se tamo očistio i pripremio za zajednicu sa bezgrešnim anđelima! Ovo je zaista ugodna priča, pogodna da zadovolji telesno srce! Ovo je sotonina nauka, i ona ima mnogo uspeha. Zar da nas onda čudi što sa ovakvim učenjem raste i pokvarenost?

Učenje ovog lažnog učitelja ilustruje učenje mnogih drugih. Iz danog teksta se odvoji nekoliko reči Svetoga pisma, koje bi u mnogo slučajeva pokazale da je njihov smisao sasvim suprotan tumačenju koje im se daje; i ti odvojeni stihovi se izvrću i upotrebljavaju kao dokaz za nauku koja nije zasnovana na Božjoj reči. Svedočanstvo navedeno kao dokaz da je pijani Amnon na nebu je zaključak koji je u očiglednoj protivrečnosti sa jasnim i određenim izjavama Svetoga pisma da nijedan pijanica neće naslediti Božje carstvo. (***1. Korinćanina 6, 10.) Na ovaj način nevernici i skeptici pretvaraju Božju istinu u laž, a mnogi, prevareni njihovim lažnim učenjem, uspavani su u kolijevci telesne sigurnosti.

Kad bi bilo istina da duše svih ljudi u času smrti odlaze odmah na nebo, onda bismo radije želeli smrt nego život. Mnogi, zavedeni ovim verovanjem, činili su kraj svome životu. Kad ih savladaju brige, teškoće i razočarenja, izgleda im lakše da prekinu slabu nit života i da se vinu u milinu večnog sveta.

Bog je u svojoj Reči dao jasne dokaze da će kazniti prestupnike svoga zakona. Oni koji se teše mišlju da je Bog i suviše milostiv da bi nad grešnikom izvršio svoju pravdu, treba samo da pogledaju

na krst na Golgoti. Smrt bezgrešnoga Božjeg Sina svedoči da je »plata za greh smrt«, i da svaki prestup Božjeg zakona mora stići pravedna kazna. Hristos koji nije imao greha uzeo je naše grehe na sebe. On je podneo krivicu prestupa, lišen je bio prisutnosti Očevog lica dok se njegovo srce nije slomilo i život njegov ugasio. Cela ova žrtva je prineta da bi grešnik mogao biti otkupljen. Ni na jedan drugi način čovek nije mogao biti oslobođen od kazne greha. Svaka duša koja odbija da ima udela u tako skupo kupljenom pomirenju mora sama lično da snosi krivicu i kaznu za svoj prestup.

Da vidimo što nas dalje uči Biblija o grešnicima i nepokajanima, koje ovaj univerzalista premešta na nebo kao svete i sretne anđele.

»Ja ću žednome dati iz izvora žive vode za badava.« ***Otkrivenje 21, 6. Ovo obećanje važi samo za one koji su žedni. Samo oni koji osećaju potrebu za vodom života, i traže je po svaku cenu, dobiće je. »Koji pobedi, dobiće sve, i biću mu Bog, i on će biti moj sin.« ***Otkrivenje 21, 7. I ovde su takođe postavljeni uslovi. Da bismo nasledili sve, moramo se protiviti grehu i pobediti.

Gospod kaže preko proroka Isaije: »Recite pravedniku da će mu dobro biti… Teško bezbožniku! zlo će mu biti, jer će u se naplatiti ruke njegove.« ***Isaija 3, 10. 11. »Neka grešnik sto puta čini zlo i odgađa mu se«, kaže propovednik, »ja ipak znam da će biti dobro onima koji se boje Boga, koji se boje lica njegova; a bezbožniku neće biti dobro.« ***Propovednik 8, 12. 13. A Pavle svedoči da grešnik sam sebi sabira »gnev za dan gneva, u koji će se pokazati pravedni sud Boga, koji će dati svakome po delima njegovim«; »a onima koji se uprkos suprote istini, a pokoravaju se nepravdi, nemilost i gnev.« ***Rimljanima 2, 5. 6. 8.

»Nijedan bludnik, ili nečist, ili tvrdica, koji je idolopoklonik, neće imati udela u carstvu Hrista i Boga.« ***Efescima 5, 5. »Mir imajte sa svima i težite za svetošću, jer bez ovoga niko neće videti Gospoda.« ***Jevrejima 12, 14. »Blago onima koji tvore zpovesti njegove da im bude vlast na drvo života i da uđu na vrata u grad. A napolju su psi i vračari, i bludnici, i krvnici i idolopoklonici, svaki koji ljubi i čini laž.« ***Otkrivenje 22, 14. 15.

Bog je objavio ljudima svoj karakter i postupak sa grehom; »Gospod, Gospod, Bog milostiv, žalostiv, spor na gnev i obilan milosrđem i istinom. Koji čuva milost hiljadama, prašta bezakonja i neprevde i grehe, koji ne pravda krivoga.« ***2. Mojsijeva 24, 6. 7. »Gospod će bezbožnike sve istrebiti.« »A bezakonika će nestati sasvim; natražje će se bezbožničko zatrti.« ***Psalam 145, 20; 37, 38. Vlast i autoritet božanske vladavine biće upotrebljeni da uguše pobunu, ali ipak će svi sudovi pravde biti u potpunoj saglasnoti sa karakterom Boga, koji je milostiv, pun strpljenja i dobrote.

Bog ne prinuđava ničiju volju ili shvatanje. On ne voli ropsku poslušnost. On želi da ga stvorenja njegovih ruku ljube, jer je dostojan ljubavi. On hoće da ga slušaju, zato što cene njegovu mudrost, pravednost i velikodušnost. I svi koji pravilno shvataju njegove osobine, ljubiće ga jer su lepotom njegovog karaktera bili privučeni k njemu.

Načela ljubaznosti, milosrđa i ljubavi, kako ih je naš Spasitelj učio i pokazao u svome životu, slika su Božje volje i Njegovog karaktera. Hristos je rekao da on ne propoveda ništa drugo nego što je primio od svoga Oca. Načela božanske vladavine u potpunom su skladu sa Spasiteljevim nalogom: »Ljubite neprijatelje svoje.« Bog vrši svoju pravdu nad kojima se vrše njegovi sudovi. Oni bi ih rado usrećio kad bi to mogao učiniti u skladu sa zakonima svoje vladavine i pravdom svoga karaktera. On ih okružava znacima svoje ljubavi– Ali oni preziru njegovu ljubav, gaze njegov zakon i odbacuju njegovu milost. Neprestano primaju njegove darove, ali sramote svoga Darodavca. Mrze Boga jer znaju da se on gnuša na njihove grehe. Gospod dugo trpi njihovu izopačenost, ali jednom će sigurno doći čas kada se mora rešiti njihova sudbina. Hoće li on tada ove buntovnike privezati za sebe? Hoće li ih primorati da čine njegovu volju?

Oni koji su izabrali sotonu za svoga vođu i dozvolili da ih on nadvlada nisu soremni da stube u Božju prisutnost. Oholost, prevara, razvrat i okrutnost ukorenili su se u njihovom karakteru. Zar oni mogu ići u nebo da večno žive sa onima koje su na zemlji mrzeli i prezirali? Istina neće nikada biti ugodna varalici; krotost neće nikada zadovoljiti ohole i ponosite; čistota ne godi bludniku, a nesebična ljubav nije privlačna sebičnome. Kakvu bi radost moglo pružiti nebo onima koji su potpuno obuzeti zemaljskim i sebičnim poudama.

Kad bi oni koji su svoj život proveli u buni protiv Boga bili iznenada preseljeni na nebo da posmatraju visoko i sveto stanje savršenosti koje tamo uvek valada; kad bi videli da je svaka duša ispunjena ljubavju i svako lice odsjajuje radošću; da se divna muzika u melodičnim zvucima diže u čast Bogu i Jagnjetu, a sa lica Onoga koji sedi na prestolu neprestano izlazi i izliva se reka svetlosti na otkupljene – zar bi se oni čija su srca ispunjena mržnjom prema Bogu, prema istini i svetosti mogli pomešati sa nebeskim četama i pridružiti se njihovom slavopoju? Zar bi mogli podneti slavu Božju i Jagnjetovu? – Ne, ne! Godine milosti bile su im poklonjene da razviju svoja karakter za nebo, ali oni se nikada nisu trudili da ljube čistotu. Nikada nisu učili nebeski jezik – a sada je prekasno. Buntovnički život prema Bogu načinio ih je nesposobnim za nebo. Njegova čistota, svetost i mir bili bi za njih samo muka, a Božja slava oganj koji proždire. Oni bi želeli da pobegnu sa svog svetog mesta. Rado bi primili uništenje samo da bi se mogli sakriti pred lice, Onoga koji je umro da ih spase. Sudbina grešnika zapečaćena je njihovim ličnim izborom. Njihovo isključenje sa neba je njihova hotimična odluka, a od strane Boga pravedna i milosrdna.

Kao nekada vode potopa, tako oganj velikog dana objavljuje Božju presudu da su grešnici nepopravljivi. Oni ne žele da se potčine božanskom autoritetu. Njihova se volja navikla na protivljenje, i kad je njihov život pri kraju, suviše je kasno da se tok njihovih misli upravi u suprotnom pravcu, suviše je kasno da se od prestupa okrenu poslušnosti i od mržnje ka ljubavi.

Time što je ostavio u životu Kaina kao ubicu, Bog je dao svetu primer šta bi se dogodilo kad bi grešniku bilo dopušteno da živi neprekidno u neobuzdanoj pokvarenosti. Uticajem Kainove nauke i njegovog primera, hiljade njegovoh potomaka bilo je navedeno na greh, dok »nevaljalstvo ljudsko nije postalo veliko na zemlji, i sve misli srca njihova bila su svagda samo zle.« A zemlja se pokvari pred Bogom, i napuni se zemlja bezakonja.« ***1. Mojsijeva 6, 5. 11.

Iz milosti prema svetu, Bog je u Nojevo vreme uništio njegove pokvarene stanovnike. Iz milosti je uništio bezbožne stanovnike Sodome. Prevarljivom sotoninom moći prestupnici zadobijaju saučešće i divljenje, i tako stalno navode druge na bunu. Tako je i u našim danima. Samo iz milosti prema svemiru će Bog na kraju uništiti one koji odbacuju njegovu milost.

»Jer je plata za greh smrt, a dar Božji je život večni u Hristu Isusu Gospodu našemu.« ***Rimljanima 6, 23. Dok je život nasledstvo pravednika, smrt je plata grešnicima. Mojsije je rekao Izraelu: »Gle, iznesoh danas preda te život i dobro, smrt i zlo.« ***5. Mojsijeva 30, 15. Smrt spomenuta u ovome stihu nije ona koja je izrečena nada Adamom, koju svi ljudi podnose kao kaznu zbog njegovog prestupa, nego je to »druga smrta«, koja se ističe kao suprotnost večnom životu.

Kao posledica Adamovog greha, smrt je prešla na ceo ljudski rod. Svi bez razlike odlaze u grob. A zahvaljujući planu spasenja, svi će izaći iz svojih grobova. Jer »će biti vaskrsnuće mrtvima, i pravednicima, i grešnicima.« ***Dela 24, 15. »Jer kako po Adamu svi umiru, tako će i po Hristu svi oživeti.« ***1. Korinćanima 15, 22. Ali između dve klase vaskrslih biće vidljiva razlika. »jer ide čas u koji će svi koji su u grobovima čuti glas Sina Božjega, i izići će koji su činilo dobro u vaskrsenje života, a koji su činilo zlo u vaskrsenju suda.« ***Jovan 5, 28. 29. Oni koji se budu našli dostojni vaskrsenja života biće »blaženi i sveti«. »Nad njima druga smrt nema oblasti.« (***Otkrivenje 20, 6.)

Ali oni koji nisu pokajanjem i verom primili oproštenje moraće da prime kaznu, različitu po trajanju i jačini, »prema delima svojim«, koja će se konačno završiti u drugoj smrti. Pošto je Bogu nemoguće, u saglasnosti sa njihovom pravdom i milošću, da spase grešnika sa njegovim gresima, On ga lišava života koji je ovaj izgubio zbog svoga prestupa i za koji se pokazao nedostojan. Jedan nadahnuti pisac kaže: »Još malo, pa neće biti bezbožnika; pogledaćeš na mesto njegovo, a njega nema. ***Psalam 37, 10. A drugi opet kaže: »I biće kao da ih nije bilo.« ***Avdija 16. Pokriveni sramotom, oni će potonuti, bez nade, u večni zaborav.

Tako će greh konačno biti uništen sa svim patnjama i strahotama koje je prouzrokovao. Psalmista kaže: »Rasrdio si se i ubio bezbožnika, ime si im satro do veka, za svagda… pogibe spomen njihov,« ***Psalam 9, 5. 6. Jovan, u Otkrivenju, gledajući blaženu večnost čuje sveopšti slavopoj, koji nije poremećen nikakvim neskladom. Sva stvorenja na nebu i na zemlji slave Boga. (***Otkrivenje 5, 13.) Neće biti izgubljenih duša koje bi hulile na Boga savijajući se u večnim mukama, niti bednih stvorenja u paklu, koja bi svoje bolne uzvike pomešala sa pesmama spašenih.

Na velikoj zabludi o urođenoj besmrtnosti zasniva se nauka o svesnom stanju mrtvih posle smrti, – nauka koja se, kao i ona o večnim mukama, protivi učenju Svetoga pisma, logici, razumu i našim osećanjima čovečnosti. Prema verovanju koje je raširenо u narodu, spašeni na nebu su upoznati sa svime što se događa na zemlji, a posebno sa životom prijatelja koje su ostavili za sobom. Ali kako bi mrtvima moglo biti izvor radosti saznanje da njihovi mili na zemlji pate, da greše, da podnose boli razočarenja, i životne brige? Koliko bi nebeske sreće mogli da uživaju oni koji bi stalno lebdeli nad svojim prijateljima na zemlji? A kako je užasno verovanje da se duša nepokajanog, čim dah napusti telo, predaje paklenom ognju! Kakav užasan strah mora da trpe oni koji vide svoje prijatelje kako nepripremljeni odlaze u grob da bi ušli u večnost bola i greha! Ove mučne misli oterale su mnoge u ludilo.

Šta kaže Sveto Pismo o ovim stvarima? David kaže da čovek nije u svesnom stanju za vreme smrti: »Iziđe iz njega duh, i vrati se u zemlju svoju: taj dan propadnu sve pomisli njegove.« ***Psalam 146, 4. Solomon svedoči isto: »Jer živi znaju da će umreti, a mrtvi ne znaju ništa, niti im ima da plate, jer im se spomen zaboravio. I ljubavi njihove, i mržnje njihove, i zavisti njihove nestalo je; i više nemaju dela ni u čemu što biva pod suncem.« »Jer nema rada, ni mišljenja, ni znanja, ni mudrosti u grobu u koji ideš.« ***Propovednik 9, 5. 6. 10.

Kad je caru Ezekiji na njegovu molbu bio produžen život za petnaest godina, zahvalni car je hvalio Boga za njegovu milost. U svojoj zahvalnoj pesmi on nam kaže razlog zašto se tako raduje: »Jer neće grob tebe slaviti, neće te smrt hvaliti, i kad siđu u grob ne nadaju se tvojoj istini. Živi, živi, oni će te slaviti kao ja danas: otac će sinovima javljati istinu tvoju.« ***Isaija 38, 18. 19. U narodu rasprostranjeno verovanje uči da se mrtvi pravednici nalaze na nebu gde je u blaženstvu slave Boga besmrtnim jezikom. Ali Ezekija nije video u smrti takvu divnu mogućnost. Sa njegovim rečima se slaže svedočanstvo Psalmiste: Jer mrtvi ne spominju tebe; u grobu ko će te slaviti? Neće te mrtvi hvaliti, Gospode, niti oni koji siđu onamo gde se muči.« ***Psalam 6, 5; 115, 17.

Petar je na dan Duhova rekao o patrijarhu Davidu »da umre, i ukopan bi, i grob je njegov među nama do ovoga dana.« Jer David ne iziđe na nebesa.« ***Dela 2, 29. 34. Činjenica da David ostaje u grobu sve do vaskrsenja dokazuje da pravednici ne idu na nebo u času smrti. Samo vaskrsenjem, i zahvaljujući Hristovom vaskrsenju, moći će David konačno sesti s desne strane Bogu.

Pavle je rekao: »jer ako mrtvi ne ustaju, ni Hristos ne usta. A ako Hristos ne usta, uzalud vera vaša: još ste u gresima svojim. Dakle i oni koji pomreše u Hristu, izgiboše.« ***1. Korinćanima 15, 16–18. Da su za vreme četiri hiljade hodina pravednici išli na nebo odmah u času smrti, kako bi Pavle

mogao reći da ako nema vaskrsenja, onda i »oni koji pomreše u Hristu, izgiboše?« Tada vaskrsenje uopšte ne bi bilo potrebno.

Mučenik Tindal je rekao o stanju mrtvih: »Ja otvoreno priznajem da nisam uveren da oni već žive u slavi u kojoj živi Hristos ili u kojoj su izabrani anđeli Božji. To nije moja vera, jer ako bi pravedni već bili na nebu, onda ja smatram da bi propovedanje o vaskrsenju tela bilo bez svrhe.« (Predgovor Novom zavetu, 1534.)

Napobitna je činjenica da je nada u večno blaženstvo u trenutku smrti dovela do opšteg zanemarivanja biblijske nauke o vaskrsnuću. Ovo je primetio i Dr. Adam Klarke, koji je rekao: »Izgleda da su prvi hrišćani smatrali nauku o vaskrsenju mnogo važnijim bego što je mi smatramo danas! Zašto je to tako? Apostoli su je neprestano naglašavali i njime podsticali Božju decu na marljivost, poslušnost i radosnu revnost. A njihovi sledbenici u današnjem vremenu reko je spominju! Tako su propovedali apostoli, i tako su verovali hrišćani; tako propovedamo i mi, i tako veruju naši slušaoci. U Evanđelju nema ni jedne nauke koja je jače istaknuta; a nema nijedne nauke u sadašnjem sistemu propovedanja koja je toliko zanemarena!« Tumačenje Novoga zaveta; ***1. Korinćanima 15.

Ovo stanje se produžilo dok slavna istina o vaskrsenju nije sasvim potamnjela i gotov se sasvim izgubila iz vida u hrišćanskom svetu. Tako jedan istaknuti verski pisac, u svojim primedbama o Pavlovim rečima u ***1. Solunjanima 4, 13–18, kaže: »Zbog praktičnog cilje utehe, nauka o blaženoj besmrtnosti pravednika zamenjuje sumnjivu nauku o drugom Hristovom dolasku. U trenutku naše smrti dolazi Gospod po nas. To je ono što mi treba da čekamo i za čim treba da težimo. Mrtvi su već ušli u slavu. Oni ne čekaju na trubu da prime svoj sud i blaženstvo.«

Međutim, kada je Isus trebao da ostavi svoje učenike, On im nije kazao da će oni skoro doći k njemu: »Idem da vam pripravim mesto«, – rekao je On. »I kad otiđem i pripravim vam mesto, opet ću doći, i uzet ću vas k sebi da i vi budete gde sam i ja.« ***Jovan 14, 2–3– A Pavle dalje govori da će »sam Gospod sa zapovešću, s glasom arhanđelovim i s trubom Božjom sići s neba; i mrtvi u Hristu vaskrsnuće najpre; a potom mi živi, koji smo ostali, zajedno sa njima bićemo uzeti u oblake na susret Gospodu na nebo, i tako ćemo svagda s Gospodom biti.« I onda dodaje: »Tako utešavajte jedan drugoga ovim rečima.« ***1. Solunjanima 4, 16–18. Kako je velika razlika između ovih reči utehe i onih navedenih od strane propovednika univerzaliste. Onaj je tešio žalosne prijatelje uveravanjima da je umrli, ma koliko bio grešan, čim je izdahnuo bio primljen među anđele. Pavle upućuje svoju braću na budući Hristov dolazak, kada će okovi groba biti razbijeni, i kada će »mrtvi u Hristu« ustati na večni život.

Pre nego iko može da stubi u stanove blaženih, njegov slučaj mora biti ispitan, a njegov karakter i njegova dela moraju doći na ispit pred Boga. Svima će se suditi prema izveštaju napisanom u knjigama, i svako će primiti platu prema delima svojim. Ovaj se sud ne vrši u času smrti. Obratimo pažnju na Pavlove reči: »Jer je postavio dan u koji će se suditi vasionome svetu po pravdi preko Čoveka koga odredi, i dade svima veru vaskrsnuvši ga iz mrtvih.« ***Dela 17, 31. Ovde apostol jasno kaže da je za sud svetu određen jedan dan, koji je tada bio događaj iz budućnosti.

Juda upućuje na isto vreme: »I anđele koji ne držaše svojega starešinstva nego ostaviše svoj stan čuva u večnim okovima pod mrakom za sud velikog dana«, a zatim navodi reči Enoha: »Gle, ide Gospod s hiljadama svetih anđela svojih da učine sud svima.« ***Juda 6. 14. 15. Jovan kaže da je video »mrtvace male i velike gde stoje pred Bogom, i knjige se otvoriše. I sud primiše mrtvaci, kao što je napisano u knjigama, po delima svojim.« ***Otkrivenje 20, 12.

Ali, ako mrtvi već uživaju blaženstva neba ili previjaju u ognju pakla, zašto je potreban budući

sud? Nauka Božje reči o ovim važnim pitanjima nije ni nejasna niti protivrečna. Nju mogu razmeti i neuki ljudi. Ali koja iskrena duša može da vidi iole mudrosti i pravednosti u raširenom verovanju o nagrađivanju odmah posle msrti? Hoće li pravednici posle ispitivanja njihovih slučaja na sudu primiti pohvalu: »Dobro, slugo dobri i verni!… uđi u radost gospodara svojega«, (***Matej 25, 21), ako se nalaze u njegovoj prisutnosti možda već mnogo vekova? Hoće li grešnici biti pozvani sa mesta gde se muče da prime presudu Sudije cele zemlje: »Idite od mene prokleti u oganj večni?« (***Matej 25, 41.) Kakvog li strašnog ruganja! Sramne li optužbe protiv mudrosti i pravednosti Božje!

Teorija o besmrtnosti duše je jedna od onih lažnih nauka koju je Rim uzeo od neznaboštva i unio u hrišćansku veru. Martin Luter je stavlja u grupu »čudovišnih izmišljotina, koje sačinjavaju blato dekretalija.« (Petavel, Pitanje besmrtnosti, str. 255.) U svojim primedbama o Solomonovim rečima u Propovedniku, da mrtvi ništa ne znaju, reformator kaže: »Ovo je još jedan dokaz da su mrtvi besvesni. Tamo, kaže Solomon, nema rada, ni mišljenja, ni znanja, ni mudrosti. Solomon veruje da mrtvi spavaju i da uopšte ništa ne znaju. Oni tamo leže ne računajući ni dane ni godine. Ali kada se probude, izgledaće im kao da su spavali jedva jedan trenutak.« (Luter, »Izlaganje Solomonove knjige Propovednik«, str. 152.

Nigde u Svetom pismu ne piše da pravednici primaju svoju nagradu ili grešnici kaznu u trenutku smrti. Patrijarsi i proroci nisu ostavili ovakvo tvrđenje. Hristos i njegovi apostoli nisu o tome dali nikakav nagoveštaj. Biblija jasno uči da mrtvi ne idu neposredno u nebo, nego da oni spavaju do vaskrsnuća (***1. Solunjanima 4, 14; ***O Jovu 14, 10–12.) Izato dana kada se prekine srebrno uže i čaša se zlatna razbije (***Propovednik 12, 6), prestaju sve misli čovekove. Oni koji silaze u grob su u miru. Oni ne znaju više ni o čemu što se događa pod suncem. (***O Jovu 14, 21.) Blaženog li mira za umrle pravednike! Za njih je vreme, bilo kratko ili dugo, samo jedan trenutak. Oni spavaju, i Božja truba će ih probuditi u slavnu besmrtnost. »Jer će zatrubiti, i mrtvi će ustati neraspadljivi… A kad se ovo raspadljivo obuče u neraspadljivost, i ovo se smrtno obuče u besmrtnost, onda će se zbiti ona reč što je napisana: pobeda proždrije smrt. gde ti je, smrti žalac?« »Gde ti je grobe, pobeda?« (***1. Korinćanima 15, 52.55.) Kada umrli pravednici budu pozvani iz svog dubokog sna, nastaviće da misle upravo tamo gde su njihove misli bile prekinute. Poslednje osećanje bio je smrtni strah, poslednja misao da podležu sili groba. Kad budu vaskrsli iz groba, njihova prva radosna misao biće izražena u pobedonosnom uskliku: »Gde ti je, smrti, žalac? gde ti je, grobe, pobeda?« ***1. Korinćanima 15, 55.

34. SPIRITIZAM

Služba svetih anđela, kako je prikazan u Svetom pismu, veoma je utešna i dragocena istina za svakog Hristovog sledbenika. Ali biblijska nauka o ovom predmetu izopačena je i pomračena zabludama opšte raširenog verovanja. Nauka o prirodnoj besmrtnosti, uzajmljena od mnogobožačke filozofije i uvedena u hrišćansku veru za vreme mraka velikog otpada, zamenila je istinu koju Sveto Pismo tako jasno uči, a to je da »mrtvi ništa ne znaju.« A ovo se protivi nauci Svetog pisma koje uči da su nebeski anđeli postojali i bili povezani sa istorijom čovečanstva pre smrti ijednog ljudskog bića.

Nauka o čovekovoj svesnosti za vreme smrti, naročito verovanje da se duhovi umrlih vraćaju da bi služili živima, pripravila je put modernom spiritizmu. Ako se mrtvi nalaze u prisutnosti Boga i svetih anđela, imaju daleko više znanja nego što su imali ranije, zašto se ne bi vratili na zemlju da prosvetljuju i poučavaju žive? Ako duhovi umrlih, kao što uče ugledni teolozi, lebde nad svojim prijateljima, na zemlji, zašto im ne bi bilo dozvoljeno da se sa njima druže, da ih opominju da ne greše i da ih teše u nevoljama? Kako mogu oni koji veruju da je čovek za vreme smrti svestan da odbijaju ono što im dolazi kao božansko videlo od strane ovih proslavljenih bića? Evo jednog sredstva koje se smatra svetim, a kojim se sotona služi da bi postigao svoje ciljeve. Pali anđeli, koji izvršavaju njegove zapovesti, javljaju se kao vesnici iz sveta duhova. Tvrdeći da žive dovodi u vezu sa mrtvima, knez zla vrši na njih koban uticaj.

On ima moć da pred ljudima imitira lik njihovih preminulih prijatelja. Imitacija je savršena: isti izgled, reči, glas – sve se oponaša sa izvanrednom tačnošću. Mnogi su utešeni uveravanjem da njihovi mili uživaju blaženstvo neba, i ne shvatajući opasnost, slušaju »lažne duhove i nauke đavolske« (***1. Timotiju 4, 1).

Kada su navedeni da veruju da se mrtvi stvarno vraćaju i razgovaraju sa njima, sotona čini da im se pojave oni koji su nespremni otišli u grob. Oni tvrde da su srećni na nebu, i da tamo čak zauzimaju visoke položaje. Na ovaj način širi se zabluda da nema razlike između pravednih i grešnika. Tobožnji posetaioci iz duhovnog sveta daju katkada opomene i upozorenja koja se pokažu tačna. Ali, kada zadobiju poverenje, oni iznose takve nauke koje direktno potkopavaju veru u Sveto Pismo. Pod izgovorom da se mnogo interesiraju za blagostanje svojih prijatelja na zemlji, zavode ih na najopasnije zablude. Činjenica da oni kažu neke istine, i da nekada proreknu i buduće događaje, daje njihovim tvrđenjima izgled verodostojnosti, i veliki broj ljudi prihvata njihovo lažno učenje tako brzo, i veruje tako slepo, kao da su to najsvetije biblijske istine. Božji zakon se odbacuje, Duh milosti se prezire, a krv zaveta se smatra kao nešto nesveto. Duhovi proriču Hristovo božanstvo, pa čak i samog Stvoritelja izjednačuje sa sobom. Na ovaj način veliki buntovnik, pod novom maskom, mastavlja protiv Boga svoju bunu, koja je otpočela na nebu i koja traje skoro šest hiljada godina na zemlji.

Mnogi pokušavaju da spiritističke pojave objasne kao prevare i vešte čarolije samog medijuma. Ali, iako je istina da se trikovi mađioničarske veštine često podmeću kao istinite pojave, bilo je i pravih manifestacija jedne natprirodne sile. Tajanstveno kucanje, kojim je otpočeo moderni spiritizam, nije bilo proizvod ljudske obmane i veštine, nego neposredno delo zlih anđela, koji su na ovaj način uveli jedno od najuspešnijih obmana koje upropašćuju dušu. Mnogi će se uhvatiti u zamku verujući da je spiritizam samo jedna ljudska obmana. Kada se budu suočavali sa pojavama koje će morati da smatraju natprirodnima, biće prevareni i prinuđeni da ih prihvate kao veliku Božju silu.

Ovi ljudi ne mare za svedočanstvo Svetog pisma o čudesima koja čine sotona i njegovi anđeli.

Sotoninom moći su faraonovi čarobnjaci imitirali Božje delo. Pavle svedoči da će pred drugi Hristov dolazak biti slična otkrivenja sotonine sile. Gospodnjem dolasku će prethoditi »delovanje sotonino sa svakom silom i znacima i lažnim čudesima, i sa svakom prevarom nepravde.« (***2. Solunjanima 2, 9.) A apostol Jovan, opisujući čudotvornu silu koja će se pojaviti u poslednjim danima, kaže: »I učini čudesa velika, i učini da i oganj silazi s neba na zemlju pred ljudima. I vara one koji žive na zemlji znacima koji joj biše dani da čini.« ***Otkrivenje 13, 13. 14. Ovde nije reč o običnim prevarama. Ljudi će biti prevareni stvarnim čudesima, koja će sotonska oruđa moći da čine, a ne koja izgleda da čine.

Knez tame, koji toliko vremena posvećuje sve snage svoje velike inteligencije delu prevare, spretno prilagođava svoja iskušenja ljudima svih staleža i položaja. Obrazovanim predstvalja spiritizam, po rečima apostola Jakova, ne »dolazi odozgo«, nego je »zemaljska, ljudska, đavolska.« (***Jakov 3, 15.) Ovo, međutim, veliki varalica vešto krije uvek kada to može uspešno da posluži njegovom cilju. Onaj koji je imao silu da se pojavi u pustinji kušanja pred Hristom, ogrnut sjajem nebeskog serafima, pojavljuje se i ljudima u najprivlačnem vidu kao anđeo svetlosti. On laska razumu otkrivajući mu uzvišene predmete oduševljava ljudsku maštu veličanstvenim prizorima i osvaja osećanja svojim rečitim opisima ljubavi i dobrote. On daje mašti uzvišen polet, i podstiče ljude da imaju tako visoko mišljenje o svojoj vlastitoj mudrosti da u svojim srcima preziru Večnoga. Ovo moćno biće, koje imalo silu da odvede Otkupitelja sveta na najvišu goru i da mu pokaže sva zemaljska carstva i njihovu slavu, izneće i ljudima svoja iskušenja, kojima će izopačiti razum svima onima koji nisu pod zaštitom božanske sile.

Sotona sada obmanjuje ljude laskanjem kao što je obmanuo Evu u Edemu; budi u njima želju da traže zabranjeno znanje i podstrekava u njima čstoljubivu težnju za samouzvišenjem. Popuštanje ovim zlim željama prouzrokovalo je njegov pad, a sada nastoji da time prouzrokuje i propast ljudi. »Pa ćete postati kao bogovi«, izjavljuje on, »i znati šta je dobro što li zlo.« (***1. Mojsijeva 3, 5.) Spiritizam uči »da je čovek biće napretka i da mu je određeno da se neprestano, od rođenja pa sve do večnosti, približava Božanstvu.« I dalje: »Svako razumno biće sudiće samo sebi, a ne drugo.« »Sud će biti pravedan, jer je to sopstveni sud… Presto je u tebi samome.« Jedan spiritistički učitelj je rekao kada se ova »duhovna svest« probudila u njemu: »Svi moji bližnji polubogovi koji nisu pali.« A jedan drugi je izjavio: »Svako pravedno i savršeno biće je Hrist.«

Tako je sotona na mesto pravde i savršenstva večnoga Boga, pravoga predmeta poštovanja; i na mesto savršene pravednosti Božjeg zakona, pravog merila ljudskih ideala, postavio grešnu i nestalnu ljudsku prirodu, kao jedini predmet poštovanja, jedino pravilo suda i merilo karaktera. To je napredak ali ne unapred, nego unazad.

Zakon je naše intelektualne i duhovne prirode da se mi menjamo onim što posmatramo. Naš um je prožet onim čime se bavi. Mi postajemo slični onome što smo navikli da volimo i poštujemo. Čovek se nikada neće uzdići više nego što je njegovo shvatanje o čistoti, dobroti i istini. Ako je njegovo »ja« njegov najviši ideal, on neće nikada postići nešto uzvišenije. Naprotiv, on će padati sve niže i niže. Samo Božja milost ima silu da čoveka uzdigne. Prepušten sam sebi, on će neminovno padati sve dublje.

Ljudima koji popuštaju svojim strastima, koji su željni uživanja, telesnima, spiritizam se javlja u manje prefinjenom vidu nego onima koji su obrazovani i kulturni; u njegovim grubljim oblicima oni nalaze upravo ono što odgovara njihovim sklonostima. Sotona proučava svaki znak slabosti ljudske prirode, vodi računa o gresima koje je svaki pojedinac sklon da čini, i onda se trudi da ne propusti nijedne prilike da zadovolji njihove sklonosti ka zlu. On navodi ljude da preteruju u onome što je

samo po sebi dozvoljeno, i da neumerenošću oslabe svoju fizičku, duševnu i moralnu snagu. On je uništio i još uništava hiljade njih putem zadovoljavanja niskih strasti, kojima čini ljudsku prirodu grubom. I kao vrhunac svoga dela, on tvrdi preko duhova da »pravo znanje uzdiže čoveka iznad svih zakona«; da je »sve što postoji dobro«; da »Bog nikoga ne osuđuje«; i da su »**svi** gresi koje činimo nevini.« Kada su ljudi ovako zavedeni da veruju da je želja najviši zakon, da sloboda znači razuzdanost, i da čovek ima samo sebi da polaže račun, treba li se onda čuditi što svuda vlada tolika pokvarenost i moralna izopačenost? Mnogi požudno prihvataju nauku koja im daje slobodu da ugađaju sklonostima svoga telesnoga srca. Uzde samosavlađivanja prepuštaju se požudama, duhovne i duševne snage se potčinjavaju životinjskim nagonima, a sotona likujući uvlači u svoju mrežu hiljade onih koji kažu da su Hristovi sledbenici.

Ali niko ne bi trebalo da bude zaveden lažnim tvrđenjima spiritizma. Bog je dao svetu dovoljno svetlosti da može da otkrije zamke. Kao što smo već videli, teorija koja čini stvarni temelj spiritizma je u protivrečnosti sa jasnim tvrđenjima Svetoga pisma. Biblija uči da mrtvi ništa ne znaju; da su njihove misli prestale; da oni nemaju udela ni u čemu što se događa pod suncem niti išta znaju o radostima i nevoljama onih koji su im najmiliji na svetu.

Štaviše, Bog je izričito zabranio svaku tobožnju vezu sa duhovima preminulih. Među Jevrejima su postojali ljudi koji su tvrdili, kao i spiritisti danas, da održavaju vezu sa mrtvima. Ali »duhovi pogađački« (***Dela 16, 16.), kako su nazivani ovi posetaioci sa drugoga sveta, nazivaju se u Bibliji »duhovni đavolski.« (Uporedi ***4. Mojsijeva 25, 1–3; ***Psalam 106, 28;1 Korinćanima 10, 20; ***Otkrivenje 16, 14.) Gospod je kazao da je gad i zabranio pod smrtnom kaznom održavanje veze sa ovakvim duhovima. (***3. Mojsijeva 19, 31; 20, 27.) Već samo ime »vračanje« izaziva danas preziranje. Tvrđenje da ljudi mogu da stube u vezu sa zlim duhovima smatra se kao priča mračnog srednjeg veka. Ali spiritizam, koji broji stotine hiljada, pa čak i milione pristalica; koji je prodro u naučne krugove; koji se uvukao u crkve i naišao na naklonost u zakonodavnim telima, pa čak i u carskim dvorovima, – ova silna obmana samo je oživljavanje, u novom ruhu, onog u staro doba osuđenog i zabranjenog vračarstva.

Kad ne bismo imali durgih dokaza o pravom karakteru spiritizma, za kršćene trebalo bi da je dosta što ovi duhovi ne prave razliku između pravde i greha, između najčistijih i najplemenitijih Hristovih apostola i veoma pokvarenih sotoninih slugu. Time što sotona najniže ljude uzdiže kao da su na nebu, i daje im tamo počasna mesta, on kaže svetu: »Nije važno koliko ste zli, nije važno da li verujete u Boga i Bibliju ili ne. Živite kako hoćete. Nebo je vaša domovina.« Učitelji spiritizma, u stvari tvrde: »Ko god čini zlo, po volji je Gospodu, i takvi su mu mili; ili gde je Bog koji sudi?« ***Malahija 2, 17. Božja Reč kaže: »Teško onima koji zlo zovu dobro, a dobro zlo, koji prave od mraka svetlost, a od svetlosti mrak.« ***Isaija 5, 20.

Ovi lažni duhovi javljaju se u obliku »apostola« koji protivreče onome što su pisali apostoli nadahnuti Svetim Duhom dok su bili na zemlji. Oni poriču božansko poreklo Biblije, i tako ruše temelj nade hrišćanina i gase svetlost koja pokazuje put u nebo. Sotona čini da svet veruje da je Biblija samo jedna bajka ili knjiga koja odgovara dobu detinjstva ljudskog roda, ali na koju sada treba drukčije gledati, ili je potpuno odbaciti kao zastarjelu. A kao zamenu za Božju Reč, on ističe spiritističke pojave. To je sredstvo koje je potpuno pod njegovom kontrolom. Ovim sredstvom on može postići da svet veruje u ono što on hoće. Knjigu koja treba da osudi njega i njegove sledbenike odbacuje; a Spasitelja sveta prikazuje kao običnog čoveka. Kao što je rimska straža, koja je čuvala Isusov grob, proširila lažne glasove, kako su je naučili sveštenici i starešine da bi pobili njegovo vaskrsenje, tako i pristalice spiritističkih pojava pokušavaju da dokažu da u životu našeg Spasitelja

nema ničeg čudesnog. Pošto su tako Isusa stavili u pozadinu, oni skreću pažnju na svoja vlastita čudesa tvrdeći da ona daleko nadmašuju Hristova dela.

Istina je da spiritizam danas menja svoj oblik, i prikrivajući neke svoje najgrublje crte, poprima hrišćansko ruho. Ali njegove izjave sa govornice i preko štampe su se objavljivale mnogo godina, i u njima je otkriven njegov pravi karakter. Ovo učenje ne može se poreći ni sakriti.

Čak i u svome današnjem obliku, daleko od toga da bi bio manje opasan nego ranije, on je u stvari još opasniji jer je prepredeniji. Dok se ranije odricao Hrista i Biblije, sada izjavljuje da oboje prihvata. Ali Biblija se tumači na takav način koji se sviđa nepreporođenome srcu, a njene svečane i važne istine se smatraju bezvrednim. Ljubav se ističe kao glavna Božja osobina, ali ona se prikazuje kao raznežena sentimentalnost, koja ne pravi razliku između dobra i zla. Božja pravednost, njegov gnušanje na greh, zahtevi njegovog svetog zakona – sve se to smatra nevažnim. Narod se uči da Deset zapovesti smatra mrtvim slovom. Privlačne i očaravajuće priče deluju na čula i navode ljude da odbace Bibliju kao temelj svoje vere. Hrista se i sada odriču kao i nekada. Ali sotona je toliko ljudima zaslepio oči da ne primećuju prevare.

Malo je njih koji imaju pravi pojam o zavodničkoj moći spiritizma i o opasnosti koja preti onima koji dolaze pod njegov uticaj. Mnogi se bave njime samo da bi zadovoljili svoju radoznalost. Oni, u stvari, ne veruju u njega, i sa užasom bi odstupili natrag pri pomisli da bi mogli pasti pod vlast duhova. Ali oni se usuđuju stubiti na zabranjeni teren, a moćni neprijatelj vrši nad njima svoju moć i protiv njihove volje. Ako se samo jedanput potčine njegovom uticaju, on ih zarobljava. Nemoguće je da se svojom vlastitom snagom otrgnu od njegovog zavodljivog i primamljivog čaranja. Ništa osim Božje sile, darovane kao odgovor na ozbiljnu molitvu vere, ne može da oslobodi ove duše uhvaćene u zamku.

Svi oni koji popuštaju grešnim sklonostima ili svesno gaje neki poznati greh, navlače na sebe sotonina iskušenja. Oni se odvajaju od Boga i od zaštite njegovih anđela; i kada im sotona iznosi svoje obmane, oni su bez odbrane i postaju lako njegov plen. Oni koji se na ovaj način predaju njegovoj sili ni ne slute gde će završiti. Pošto ih savlada, kušač će ih upotrebiti kao svoja oruđa da bi i druge namamio u propast.

Prorok Isaija kaže: »I ako vam reku: pitajte vračare i gatare, koji šapću i mrmljaju, recite: ne treba li narod da pita Boga svojega? Ili će pitati mrtve mesto živih? Zakon i svedočanstvo tražite. Ako li ko ne odgovori tako, njemu nema zore.« ***Isaija 8, 19. 20. Da su ljudi hteli da prihvate u Svetom pismu tako jasno iznesenu istinu o čovečjoj prirodi i o stanju mrtvih, oni bi u tvrđenjima i pojavama spiritizma videli delovanje sotone sa njegovom silom, znacima i lažnim čudesima. Ali umesto da odbace lažnu slobodu, tako dragu telesnom srcu, i da se odreknu pred svetlošću i, ne mareći za opomene, i dalje tako čine, dok sotona plete svoje mreže oko njih, te oni postaju njegov plen. »Jer ljubavi istine ne primiše da bi se spasli«, zato »će im Bog poslati silu prevare da veruju laži.« ***2. Solunjanima 2, 10. 11.

Oni koji su ustali protiv učenja spiritizma napadaju ne samo ljude nego i sotonu i njegove anđele. Oni su se upustili u borbu sa vlastima i silama tame ispod neba. Sotona neće ustupiti ni stope svoga terena, osim ako bude potisnut silom nebeskih vesnika. Božji narod treba da bude sposoban da mu se odupre kao naš Spasitelj rečima: »Pisano je.« Sotona može i danas, kao i u Isusovo vreme, da citira mesta iz Svetog pisma, i on izopačava njegovo učenje da bi podupro svoje obmane. Oni koji žele u ovo vreme opasnosti čvrsto da stoje, moraju lično dobro razmijeti svedočanstvo Svetoga pisma.

Mnogi će se suočiti sa đavolskim duhovima koji će im se pojaviti u obliku njihovih dragih rođaka i prijatelja, objavljujući im najopasnije zablude. Ovi posetaici će utecati na naša najnežnija osećanja i

činiće čudesa da bi poduprli svoja tvrđenja. Moramo biti spremni da im se suprotstavimo biblijskom istinom – da mrtvi ništa ne znaju i da su oni koji se tako javljaju đavolski duhovi.

Upravo je pred nama »čas iskušenja koji će doći na sav vasioni svet da iskuša one koji žive na zemlji.« ***Otkrivenje 3, 10. Svi oni čija vera nije čvrsto utemeljena na Božjoj Reči, biće prevareni i nadvladani. Sotona radi »sa svakom prevarom nepravde« da bi sinove čovečje potčinio svojoj vlasti, i njegove će se prevare sve više povećavati. Ali on može svoj cilj da postigne samo onda ako čovek dobrovoljno pristane na njegova iskušenja. Oni koji ozbiljno traže poznanje istine i bore se da poslušnošću očiste svoje duše, i čine sve što je u njihovoj moći da se pripreme za borbu, naći će u Bogu istine sigurnu zaštitu. »Jer si održao reč trpljenja mojega, i ja ću tebe sačuvati (Otkrivenja 3, 10.) jeste Spasiteljevo obećanje. On će pre poslati sve anđele sa neba da zaštiti njegov narod nego što će dopustiti sotoni da nadvlada i jednu dušu koja se u Njega uzda.

Prorok Isaija iznosi strašnu obmanu koja će doći na grešnike i koja će učiniti da se osećaju sigurnim od osude Božjeg suda: »Uhvatismo veru sa smrću i ugovorismo s grobom; kad zađe bič kao povodanj, neće nas dohvatiti, jer od laži načinismo sebi utičište i za prevaru zaklonismo se.« ***Isaija 28, 15.

U ovu grupu ljudi ubrajaju se oni koji se u svojoj tvrdoglavoj nepokajanosti teše uveravanjem da za grešnika neće biti kao Božji anđeli. Ali još sigurnijima se smatraju oni koji čine zavet sa smrću i ugovor sa grobom, koji odbacuju istine koje je nebo predvidelo kao zaštitu za pravednike u danima nevolje, a traže utočište u lažima koje im sotona pruža u vidu primamljive obmane spiritizma.

Više nego zapanjujuća je zaslepljenost ljudi našega naraštaja. Hiljade odbacuju Božju Reč kao nedostojnu verovanju, a sa velikim poverenjem prihvataju sotonine prevare. Skeptici i rugači napadaju kao verske fanatike one koji se bore za veru proroka i apostola, i nalaze zadovoljstvo u ismehivanju svečanih izjava Svetoga pisma o Hristu, planu spasenja i sudu koji će pohoditi sve one koji odbacuju istinu. Oni pokazuju duboko sažaljenje prema onima koji su po njihovom mišljenju tako ograničeni, slabi i praznoverni da mogu priznati Božja prava i biti poslušni zahtevima njegovog zakona. Oni pokazuju takvu sigurnost kao da su zaista sklopili zavet sa smrću i sa grobom, kao da su podigli neprelaznu, neprobojnu ogradu između sebe i Božje osvete. Ništa ne može da probudi njihov strah. Oni su se tako potpuno predali kušaču, tako su se tesno sjedinili sa njime i toliko ispunili njegovim duhom da nemaju snage ni želje da se otrgnu iz njegove zamke.

Sotona se dugo pripremao za svoj poslednji napor da obmane svet. On je postavio temelje svome radu obećanjem koje je dao Evi u Edemu: »Nećete vi umreti, nego će vam se u onaj dan kad okusite što li zlo.« ***1. Mojsijeva 3, 4. 5. Malo po malo je pripravio put za svoje najveće delo prijavare u razvoju spiritizma. Još nije postigao potpuno ostvarenje svojih namera; ali će ih ostvariti u poslednjem ostatku vremena. Prorok kaže: »I videh… tri nečista duha kao žabe, jer su ovo duhovi đavolski koji čine čudesa i izlaze carevima svega vasionog sveta da ih skupe na boj za onaj veliki dan Boga svedržitelja.« (***Otkrivenje 16, 13. 14.) Izuzev onih koje će Božja sila verom u njegovu Reč sačuvati, ceo svet će biti uvučen u ovu prevaru. Narod uljuljan u kobnu sigurnost probudiće se tek onda kada se na nj bude počeo izlivati Božji gnev.

Gospod kaže: »I izvršiću sud po pravilu i pravdu po merilima; i grad će potri lažno utočište, i voda će potopiti zaklon. I vera vaša sa smrću uništiće se, i ugovor vaš sa grobom neće ostati; a kad zađe bič kao povodanj, potlačiće vas.« ***Isaija 28, 17. 18.

35. NAMERE PAPSTVA

Protestanti danas gledaju na katolcizam mnogo povoljnije nego u prošlosti. U zemljama gde je katlcizam u manjini, i gde katolici zauzimaju pomirljiv stav da bi zadobili uticaj, primećuje se sve veća ravnodušnost u pogledu nauka koje rastavljaju protestantske crkve od papske hijerarhije. Sve više preovlađuje mišljenje da nema razlike o važnim pitanjima nisu tako velike kao što se smatralo, i da samo malo popuštanja od strane protestanata može dovesti do boljih odnosa sa Rimom. Bilo je vreme kada su protestanti visoko cenili slobodu savesti, koja je bila skupo plaćena. Učili su svoju decu da se gnušaju papstva i smatrali su svaku težnju za prijateljstvom sa Rimom neverstvom prema Bogu. Ali, koliko su drukčija osećanja koja se sada ispoljavaju!

Branioci papstva tvrde da je katolička crkva oklevetana, i protestantski svet je sklon da prihvati ovo tvrđenje. Mnogi smatraju da je nepravedno što se današnja rimska crkva procenjuje po strahotama i bezumnosti, koje su obeležavale njenu vlast za vreme vekova neznanja i tame. Oni opravdavaju njenu strašnu okrutnost prikazujući je kao rezultat divljaštva onog vremena i tvrde da je uticaj moderne prosvećenosti promenio njena osećanja.

Zar su ovi ljudi zaboravili zahtev Rima na nepogrešivost, koji je ova ponosita vlast isticala u toku osam stotina godina? Daleko od toga da napusti svoj zahtev, ona ga, – u devetnaestom veku – ističe sa još većom odlučnošću nego ikada ranije. Rim tvrdi da katolička crkva »**nije nikada pogrešila niti će,** prema Svetom pismu, **ikada pogrešiti«!)**[307] Kako se ona onda može odreći načela koji su u toku prošlih vekova njome upravljala?

Papska crkva neće nikada odstupiti od svoga zahteva na nepogrešivost. Ona smatra da je imala pravo u svemu što je učinila kad je progonila one koji su odbacili njene dogme. Zar ona ne bi ponovila ista dela kada bi joj se pružila prilika za to? Neka samo budu uklonjena ograničenja koja sada postavljaju svetovne vlasti, i neka Rim ponovo zadobije svoju nekadašnju vlast, ubrzo će oživeti njegovo nasilje i progonstvo.

Jedan poznati pisac ovako govori o stavu papske vlasti prema slobodi savesti i opasnostima koje naročito prete Sjedinjenim državama, ako bi ona uspela da sprovede svoje ciljeve.

»Mnogi u Sjedinjenim Državama smatraju strah od katolcizma za ograničenost ili detinjariju. Oni ne vide u karakteru i stavu katlcizma ništa što bi bilo u protivrečnosti sa našim slobodarskim ustanovama, niti u njegovom jačanju nalaze išta što bi bilo opasno. Zato uporedimo najpre neka od glavnih načela američke državne uprave sa načelima katoličke crkve.

Ustav Sjedinjenih Država garantuje **slobodu savesti.** To je nešto najdragocenije i najvažnije. Papa Pije IX je rekao u svojoj poslanici od 15. kolovoza 1854. godine: ’Besmislena i pogrešna učenja i prazno naklapanje o odbrani slobode savesti je krajnje pogubna zabluda, – kuga koja njaviše preti jednoj državi.’ Isti papa u svojoj poslanici od 8. decembra 1864. godine izriče prokletstvo nad ’onima koji brane slobodu savesti i vere’, kao i nad svima onima koji podupiru mišljenje da crkva ne sme upotrebljavati silu.’

Miroljubivi ton Rima u Sjedinjenim Državama nikako ne znači promenu duha. Rim je tolerantan kada je nemoćan. Biskup O’Konor kaže: ’Sloboda veroispovesti samo se trpi dok se ne može drukčije postupati bez opasnosti po katolički svet… Nadbiskup Sv. Luja rekao je jednom prilikom: ’Krivoverstvo i neverovanje su zločini, i u hrišćanskim zemljama, kao na primer u Italiji i Španiji, gde

[307] J. L. Mosheim, Institutes of Ecclesiastical History, knj. III, centura 11, part. 2, gl. 2, sect. 9.

je čitavo stanovništvo katoličko i gde je katolička religija bitni deo državnih zakona, oni se kažnjavaju kao svaki drugi prestup…

Svaki kardinal, nadbiskup i biskup u katoličkoj crkvi polaže papi zakletvu vernosti, koja sadrži ove reči: ’Obećajem da ću progoniti svim svojim silama krivoverce, otpadnike, i buntovnike protiv naše gore imenovanog gospodara (pape) ili njegovih pomenutih naslednika i da ću im se najenergičnije suprotstavljati.«[308]

Istina je da i u rimokatoličkoj crkvi ima pravih hrišćana. Hiljade njih služe Bogu prema svetlosti koju imaju. Njima nije dopušteno da čitaju Božju Reč, i zato ne mogu upoznati istinu. Oni nisu nikada uočili razliku između službe srca i niza uobičajenih formi i obreda. Bog gleda sa nežnim saosećanjem na ove duše koje su odgajane u veri koja je puna obmana i koja ne može zadovoljiti dušu. On će učiniti da zraci svetlosti i prodru kroz gustu tamu koja ih okružava. Otkriće im istinu kakva je Isusu, i mnogi će se još priključiti njegovom narodu.

Katolcizam kao verski sistem nije ni danas bliži Hristovom evanđelju nego što je bio ma u kome ranem odseku svoje istorije. Protestantske su crkve u velikoj tami, jer bi inače primetile znake vremena. Rimska crkva ima dalekosežne planove. Ona se služi svim sredstvima da proširi svoj uticaj i poveća svoju silu; ona se priprema za žestoku i odlučnu borbu da ponovo zadobije prevlast u svetu, da opet uvede progonstvo i da sruši sve što je protestantizam sagradio. Katolcizam zadobija teren na sve strane. Pogledajte na sve veći broj njegovih crkava i kapela u protestantskim zemljama. Vidite kolika je u Americi popularnost njegovih visokih škola i seminara koje protestanti posećuju u velikom broju. Vidite kako u Engleskoj napreduje ritualizam i kako su česta prelaženja u redove katolcizma. (Ritualizam je jedna verska stranka osnovana u Oksfordu 1833. godine koja se trudi da englesku crkvu približi katoličkoj.) Ovo treba da uznemiri sve one koji cene čista načela evanđelja.

Protestanti su stubili u vezu sa papstvom i štite ga. Učinili su sporazume i ustupke koji iznenađuju i same katolike, koji to ne mogu da shvate. Zatvaraju oči pred pravim karakterom rimske ckrve i opasnostima koje im prete od njene prevlasti. Narod treba da ustane i da se odupre jačanju ovog najopasneg neprijatelja građanskih i verskih sloboda.

Mnogi protestanti misle da je katločka religija bez privlačnosti i da je njeno bogosluženje dosadna i besmislena cermonija. Oni se varaju. Iako je katolcizam osnovan na obmanama, prevara nije sasvim gruba i nevešta. Bogosluženje rimske crkve, svojim ceremonijama, ostavlja najdublji utisak. Njen blistav raskoš i svečani ovredi očaravaju čula i ućutkavaju glas razuma i svesti. Oko je očarano. Raskošni hramovi, veličanstvene procesije, zlatni oltari, dragim kamenjem ukrašeni kovčezi sa relikvijama svetaca, odabrane slike, i umetnički kipovi, – sve to probuđuje estetsko čuvstvo. I uho je očarano. Muzika je nenadmašiva. Kada zazvuče bogati tonovi orgulja, pomešani sa melodijama mnogih glasova, i odjeknu kroz visoke kupole i kolonade veličanstvenih katedrala, duša se ispunjava strahom i poštovanjem.

Ovaj spoljašnji sjaj, raskoš i ceremonije, koje samo obmanjuju težnju duša opterećenih grehom, dokaz su unutrašnje pokvarenosti. Hristovoj veri nije potrebna ovakva raskoš da bi joj služila kao preporuka. U svetlosti koja sija sa krsta, pravo hrišćanstvo izgleda tako čisto i privlačno da nikakva spoljašnja ukrašavanja ne mogu povećati njegovu pravu vrednost. Krotki i mirni duh, koji je pred Bogom mnogo cenjen, jeste ona sveta lepota.

Sjajni stil nije neophodan znak čistih i uzvišenih misli. Smisao za umetnost i prefinjen ukus često mogu biti i u jednoj zemaljskoj i čulnoj duši. Sotona se često time služi da navede ljude da zaborave

[308] Josiah Strong, Our Conntry, gl. V, pars 2–4.

na potrebe svoje duše, da izgube iz vida budući, večni život, da se odvrate od svoga moćnog Pomagača i da žive isključivo za ovaj svet.

Religija puna ceremonija i spoljašnjeg sjaja privlačna je za nepreporođeno srce. Raskoš i ceremonije katoličkog bogosluženja imaju zavodnu, očaravajuću silu, koja je mnoge prevarila, tako da gledaju na katoličku crkvu kao na prava nebeska vrata. samo oni koji čvrsto stoje na temeljima istine, čija su srca obnovljena Božjim Duhom, zaštićeni su od njenog uticaja. Hiljade onih koji nemaju živog iskustva sa Hristom biće zavedeni da prihvate obličje pobožnosti koje je bez ikakve sile. Takva religija je upravo ono što mnogi žele.

Pošto crkva tvrdi da ima pravo da oprašta grehe, mnogi katolici smatraju da mogu slobodno da greše. Ispovest, bez koje crkva ne daje oproštenje, takođe mnogo pomažu zlu. Onaj koji priklanja svoja koljena pred grešnim čovekom, i u ispovesti mu otkriva svoje tajne misli i pobude srca, ponižava svoje ljudsko dostojanstva i izopačava svako plemenito osećanje svoje duše. Otkrivajući svoje grehe svešteniku, – grešnom i smrtnom čoveku, koji se često odaje piću i porocima, – čovek slabi i kvari svoj karakter. Njegovo shvatanje o Bogu svedeno je na lik palog čoveka čoveku je tajni izvor iz koga izlaze mnoga zla koja pogane svet i pripremaju ga za konačno uništenje. Ali onome koji je popustljiv prema samome sebi ugodnije je da se ispovedi smrtnom čoveku nego da svoje srce otvori Bogu. Ljudskoj prirodi više odgovara da čini pokoru nego da se odrekne greha. Lakše je mučiti svoje telo koprivama i oštrim lancima negoli razapeti telesne želje. Telesno srce više voli da nosi teške okove nego da primi Hristov jaram.

Postoji upadljiva sličnost između rimske crkve i jevrejske crkve u vreme Hristovog prvog dolaska. Dok su Jevreji tajno gazili svako načelo Božjeg zakona, spoljasu bili vrlo strogi u pogledu držanja njegovih propisa. Narod su opterećivali raznim propisima i predanjima koja su činila poslušnost mučnom i dosadnom. Kao što su Jevreji tvrdili da obožavaju zakon, tako i katolici tvrde da obožavaju krst. Oni uzdižu simbol Hristovih muka, a u svome životu se odriču Onoga koga taj krst predstavlja.

Katolici stavljaju krst na svoje crkve, na oltare i svešteničkа odela. Svuda se vide krstevi koji se javno poštuju i uzdižu, ali Hristova nauka je sahranjena pod mnoštvom besmislenih predanja, lažnih tumačenja i strogih propisa. Hristove reči upućene fanatičkim Jevrejima mogu se još više primeniti na vođe rimokatoličke crkve: »Oni vežu bremena teška za nošenje.« ***Matej 23, 4. Savesne duše u krilu katoličke crkve stalno strahuju bojeći se gneva jednog osvetničkog Boga, dok mnogi dostojanstvenici ove crkve žive u raskoši i čulnim zadovoljstvima.

Klanjanje slikama i relikvijama, prizivanje svetaca i uzvisivanje pape su sotonine zamke koje imaju za cilj da odvrate pažnju naroda od Boga i njegovog Sina. Da bi upropastio duše, sotona se trudi da skrene njihovu pažnju skrene na nešto što bi zamijetio Onoga koji je rekao: »Hodite k meni svi koji ste umorni i natovareni, i ja ću vas odmoriti.« ***Matej 11, 28.

Sotona se stalno trudi da pogrešno predstavi Božji karakter, prirodu greha i pravi ishod velike borbe. Njegove izmišljotine slabe osećanje obaveze prema božanskom zakonu i dopuštaju ljudima da greše. U isto vreme sotona im pomaže da gaje pogrešna shvatanja o Bogu, tako da gledaju na Boga više sa strahom i mržnjom nego sa ljubavlju. Okrutnost, koja je svojstvena njegovom karakteru, pripisuje sotona Stvoritelju. Ona je utelovljena u verskim sistemima i ogleda se u načinu bogosluženja. Tako ljudske duše postaju pomračene, i sotona ih upotrebljavaju kao svoja oruđa da ratuje protiv Boga. Zbog izopačenih pojmova o božanskim osobinama mnogobožački su narodi bili navedeni da veruju da su ljudske žrtve potrebne za sticanje naklonosti božanstva. Tako su počinjene strašne surovosti od strane idolopoklonstva u raznim njegovim oblicima.

Rimokatolička crkva koja je sjedinila mnogoboštvo sa hrišćanstvom i slično mnogoboštvu pogrešno predstavila Božji karakter, pribegavala je takođe okrutnim i strašnim postupcima. U vreme prevlasti papskog Rima postojala su razna sredstva za mučenje, pomoću kojih su ljudi bili prinuđavani da se slože sa njegovim naukama. Oni koji se nisu saglasili sa njegovim zahtevima osuđeni su bili na lomaču. Bilo je mnogo pokolja o kojima se za neke neće nikada doznati, dok ne budu otkriveni na dan suda. Dostojanstvenici crkve naučili su od sotone, svog učitelja, da izmisle takva sredstva koja će prouzrokovati najveće muke, a da pri tome njihove žrtve ipak ostanu na životu. U mnogim slučajevima pakleni postupak se ponavljao do krajnje granice čovekove izdržljivosti, sve dok ljudska priroda nije popustila u borbi, a mučenik pozdravljao smrt kao dragog osloboditelja.

Takav je bio udes onih koji se opirali Rimu. Na svoje pristalice Rim je primenjivao po potrebi strogost biča, gladovanje i sve moguće telesne kazne. Da bi stekli naklonost neba, pokajnici su, prekršavajući prirodne zakone, kršili Božje zakone. Bili su poučavani da raskinu veze koje je Bog dao čoveku da bi ulepšao i blagoslovio njegov život na zemlji. Po grobljima se nalaze milioni žrtava koje su provele svoje živote u uzaludnom nastojanju da uguše svoje prirodne težnje, da potisnu, kao nešto grešno pred Bogom, sve misli i osećanja naklonosti prema svojim bližnjima.

Ako želimo da razumemo strašnu sotoninu surovost, koja je jasno otkrivala vekovima, i to ne među onima koji nisu nikada čuli o Bogu, nego u samoj sredini hrišćanstva, treba samo da čitamo istoriju katoličke crkve. Pomoću svog velikog sistema obmane, knez zla je ostvario svoju nameru kako se on uspeva prerušiti i ostvariti svoj cilj preko vođa ove crkve, onda možemo bolje da razumemo zašto on ima tako veliku odvratnost prema Bibliji. Onome koji čita Bibliju Bog će otkriti svoju milost i ljubav. On će videti da Bog ne stavlja na ljude nijedan od ovih teških tereta. Sve što On traži jeste smerno i ponizno srce, skrušen i poslušan duh.

Hristos nam u svome životu nije dao primer da ljudi treba da se zatvore u samostane da bi se tako osposobili za nebo. Nikada nije učio da ljubav i saosećanja treba da se ugušuju. Spasiteljevo srce je bilo puno ljubavi. Što se čovek više približi moralnom savršenstvu, to su njegova osećanja jača, njegovo zapažanje greha oštrije, a njegovo saučešće prema nevoljnima dublje. Papa tvrdi da je Hristov zamenik, ali kako se njegov karakter može uporediti sa karakterom našeg Spasitelja? Da li je Hristos ikada osuđivao ljude na zatvor ili mučenje zato što ga nisu hteli poštovati kao nebeskog cata? Da li je on ikada zahtevao da se osude na smrt oni koji ga nisu primili? Kad su stanovnici jednog samarićanskog sela odbili da prime Isusa, apostol Jovan, pun gneva, upitao ga je: »Gospode! Hoćeš li da rečemo da oganj siđe s neba i da ih istrebi, kao i Ilija što učini?« Isus je sažaljivo pogledao na svog učenika i ukrotio je njegov nemilostiv duh, rekavši: »Sin čovečji nije došao da pogubi duše čovečje, nego da ih sačuva.« ***Luka 9, 54. 56. Kakve li razlike između duha koji je pokazao Hristos i duha njegovog samozvanog zamenika?

Rimska se crkva sada prikazuje svetu kao miroljubiva; ona pokušava da opravda izveštaj o svojim surovostima. Obukla se u obličje pobožnosti, ali se nije promenila. Svako načelo koji se papstvo rukovodilo u prošlim vekovima postoji i danas. Ono se još uvek drži nauke koja je uvedena u mračnom srednjem veku. Neka se niko ne vara! Papstvo koje su protestanti sada spremni da poštuju je ono isto koje je vladalo svetom u danima reformacije, kada su Božji ljudi ustali, po cenu svoga života, da objave njegovo bezakonje. Ono se odlikuje ohološću i drskim zahtevom da vlada nad carevima i knezovima, i prisvaja prava koja ima samo Bog. Njegov duh je isto tako surov i despotski sada kao kad je gazio ljudsku slobodu i predavao na smrt svece Višnjega.

Papstvo je upravo ono što je proroštvo objavilo da će biti: otpad poslednjeg vremena. (***2.

Solunjanima 2, 3. 4.) Njegov je plan i taktika da pokaže prirodu koja će najbolje odgovarati njegovom cilju. Ali, pod raznim izgledom kameleona, ono uvek zadržava nepromenljiv otrov zmije. »Ne treba da se drži reč data jeretiku i osumnjičenima za jeres«, kaže ono.[309] Da li će se ova sila, čija se istorija u toku hiljadu godina pisala krvlju svetaca, sada priznati kao deo Hristove crkve?

Ne ističe se bez razloga u protestantskim zemljama da se sada katlcizam ne razlikuje toliko od protestantizma kao u ranijim vremenima. Dogodila se promena, ali ne u papstvu. Katolcizam je, u stvari, vrlo sličan današnjem protestantizmu, zato što se ovaj veoma izopačio od vremena reformatora.

Pošto protestantske crkve traže naklonost sveta, njihove oči zaslepljuje lažno čovekoljublje. Zašto ne bi bilo dobro, govorile su one, da se veruje da iz svakoga zla može izaći dobro? I, kao neizostavna posledica toga, one napokon počinju da zaključuju da iz svakog sobrog izlazi zlo. Umesto da brane veru »koja je jednom data svetima«, oni se sada gotovo izvinjavaju pred Rimom zbog svog nepovoljnog mišljenja o njemu u mole za oproštenje zbog svoje slepe revnosti.

Veliki broj ljudi, čak i onih koji nemaju povoljno mišljenje o papstvu, ne boje se njegove sile i uticaja. Mnogi ističu da je duhovna i moralna tama, koja je vladala za vreme srednjeg veka, povoljno utecala na širenje njegovih dogmi, njegovih sujeverja i ugnjetavanja, i da veća prosvećenost novoga doba, sveopća raširenost znanja i sve veća sloboda u verskim stvarima čine nemogućim da ponovo zavlada netrpeljivost i tiranija. Sama pomisao da bi se ovakvo stanje moglo opet vratiti izlaže se podsmehu. Istina je da ovom pokoljenju svetli velika duhovna, moralna i verska svetlost. Sa otvorenih stranica svete Božje reči izliva se na zemlju nebeska svetlost. Ali ne treba zaboraviti da što je veća svetlost, to je veća i tama onih koji je izopačuju ili odbacuju.

Proučavanje Biblije uz molitvu pokazalo bi protestantima pravi karakter papstva, i to bi učinilo da se zgražaju nad njim i da ga izbegavaju. Ali mnogi se smatraju tako mudrima da ne osećaju potrebu da ponizno traže od Boga da ih vodi u istinu. Iako se hvale svojom prosvećenošću, ipak ne poznaju ni Svetog pisma ni sile Božje. Želeći da nečim umire svoju savest, oni traže ono što je najmanje duhovno i što iziskuje najmanje poniženja. Ono što oni žele jeste da zaborave na Boga, ali da izgleda kao da ga se još sećaju. Papstvo je vrlo pogodno da zadovolji želje takvih ljudi. Ono odgovara težnjama dviju grupa ljudi koji obuhvataju skoro ceo svet: onima koji žele da budu spaseni svojim ličnim zaslugama i onima koji hoće da budu spaseni u svojim gresima! Tu je tajna njegove moći.

Istorija dokazuje da je vreme velike duhovne tame bilo povoljno za uspeh papstva. Ali budućnošće pokazati da je vreme velike duhovne svetlosti isto tako povoljno za njegov uspeh. U prošlim vekovima, kada su ljudi bili bez Božje Reči i bez poznavanja njegove istine, njihove oči su bile zaslepljene, i hiljade njih su pali u mreže, jer nisu videli zamke koje su im bile postavljene. U ovome pokoljenju ima mnogo njih čije su oči zaslepljene bljeskom ljudskih teorija, takozvanim »lažnim znanjem«. Oni ne opažaju zamku, i padaju u nju kao da su zaslepljeni. Bog hoće da umne sposobnosti smatramo Stvoriteljevim darom i da ih upotrebljavamo u službi pravde i istine. Ali kada se gaje oholost i častoljublje, i kad ljudi uzdižu svoje lične teorije iznad Božje reči, onda razum može da učini veću štetu nego neznanje. Tako će se lažna nauka našeg doba, koja potkopava veru u Bibliju, pokazati vrlo uspešna u pripremanju puta za prihvatanje papstva, sa svim njegovim privlačnim ceremonijama, kao što je ograničavanje znanja u srednjem veku doprinelo njegovom uzdizanju.

U pokretima koji se razvijaju u naše vreme u Sjedinjenim Državama, a koji nastoje da ustanove i

[309] Lenfant, op. cit. vol. I, str 516.

crkveni običaji dobiju potporu države, protestanti idu stopama katolika. Šta više, oni otvaraju vrata vrata papstvu da bi ono u protestantskoj Americi ponovo zadobilo vrhovnu vlast, koju je izgubilo u Starom Svetu. A to što ovome pokretu daje još veći značaj jeste činjenica da je njegov glavni cilj da nametne svetkovanje nedelje, – običaj koji potiče od Rima i koji je, prema njegovom vlastitom tvrđenju, znak njegove moći. Duh papstva – duh prilagođavanja svetovnim običajima i poštovanja ljudskih predanja umesto Božjih zapovesti – prodire u protestantske crkve i goni ih da uzdižu nedelju kao što je i papstvo radilo pre njih.

Ako čitalac želi da razume sile koje će delovati u borbi koja će uskoro izbiti, on treba samo da prouči izveštaj o sredstvima koja je Rim upotrebljavao u istu svrhu u prošlosti. Ako želi da zna kako će katolici i protestanti zajednički postupati sa onima koji odbacuje njihove dogme, neka obrati pažnju na duh koji je Rim pokazao protiv subote i njenih branitelja.

Carski edikti, opšti sabori i crkvene naredbe poduprte od strane svetovnih vlasti, bile su stepenice pomoću kojih je ovaj mnogobožački praznik podignut na svoj počasni položaj u hrišćanskom svetu. Prva javna naredba koja je nalagala svetkovanje nedelje bio je Konstantinov zakon, od godine 321. posle Hrista. Ovaj edikt je tražio od stanovnika gradova da se odmaraju u »časni dan sunca«, ali seljacima je dopušteno da obavljaju svoje poljske radove. Iako je ovo bilo prvenstveno mnogobožački zakon, car ga je sproveo posle svoga formalnog prihvatanja hrišćanstva.

Pošto se carska naredba nije pokazala dovoljno jakom da zameni božanski autoritet, biskup Euzebije, koji je tražio naklonost knezova i bio veliki Konstantinov prijatelj i laskavac, tvrdio je da je Hristos subotu prenio na nedelju. Kao dokaz za ovu novu nauku nije navedeno ni jedno jedino mesto iz Biblije. Sam Euzebije nehotice priznaje da je njegovo tvrđenje lažno i ukazuje na stvarne autore ove promene: »Sve što je trebalo činiti u subotu«, kaže on, »**mi** smo preneli na dan Gospodnji.«[310] Ali ovaj dokaz u prilog nedelje, ma koliko da je bio bez osnova, poslužio je ljudima da ih ohrabri da pogaze subotu Gospodnju. Svi koji su hteli da ih svet poštuje prihvatili su ovaj opšte priznati praznik.

Sa učvršćenjem papstva učvrstio se i autoritet nedelje. Neko vreme narod je obavljao zemljoradničke poslove u vreme kad nije prisustvovao bogosluženju, dok se subota još uvek smatrala kao dan odmora. Ali postepeno se dešavala promena. Svima koji su imali crkvene dužnosti bilo je zabranjeno da se nedeljom bave građanskim sporovima. Uskoro je izdata zapovest za ljude svih staleža pod pretnjom novčane kazne za slobodne, a kaznom šibanja za robove, da se nedeljom uzdržavaju od svakodnevnog posla. Kasnije je naređeno da se bogati kažnjavaju konfiskacijom polovine svoga imanja, a ako ostaju uporni u prestupanju nedelje, da se proglase robovima.

Govorilo se o čudesima koja su se događala u korist te zapovesti. Između ostalog govorilo se i to da se jednom seljaku, koji je u nedelju hteo da ore njivu, komad gvožđa čvrsto zabio u ruku kada je njim čistio plug, i morao ga je nositi svugde sa sobom dve godine, »na svoju veliku bol i sramotu.«[311]

Kasnije je papa naredio da sveštenik u svojoj župi opominje one koji prestupaju nedelju i da traži od njih da idu u crkvu da se mole, da ne bi navukli veliku nesreću na sebe i svoje susede. Jedan crkveni sabor izneo je dokaz, koji se od toga vremena tako često navodio, čak i od strane protestanata, da nedelja mora da bude taj dan odmora, jer ljudi koji su radili tog dana bili su pogođeni gromom. »Očigledno je«, govorili su biskupi, »da se Bog veoma gnevi na one koji preziru taj dan,« Tada je upućen poziv da sveštenici, propovednici, cari, knezovi i svi vernici »ulože najveće

[310] Robert Cox, Sabbath Laws and Sabbath Duties, str. 538.

[311] Francis West, Historical Observations of the Lord's Day, str. 271.

napore i svu brigu da se ovome danu ponovo vrati čast i da ubuduće bude revnije svetkovan za dobro hrišćanstva.«[312]

Pošto su se odluke crkvenih sabora pokazale nedovoljnim zatraženo je od svetskih vlasti da izdaju naredbu koja će u narod uterati strah i primorati ga da se nedeljom uzdrži od rada. Prilikom jednog sinoda održanog u Rimu ponovo su potvrđene sa još većom silom i svečanošću sve ranije odluke, zatim su priključene crkvenim zakonima i pomoću građanske vlasti namatnute celom hrišćanskom svetu.[313]

Pored svega toga, nedostatak biblijskih dokaza u prilog svetkovanja nedelje bio je uzrok velike zabune. Narod je osporavao pravo svojim učiteljima da odbace jasnu Gospodnju izjavu: »A sedmi dan je subota Gospoda Boga tvojega«, da bi svetkovali dan sunca. Da bi se popunila praznina zbog nedostatka biblijskih dokaza, bila su potrebna druga sredstva. Jedan revni branilac nedelje, koji je krajem dvanaestog veka posetaio crkve u Engleskoj naišao je na otpor kod vernih svedoka istine. Njegov je trud bio bezuspešan, te je za neko vreme napustio Englesku da bi pronašao neki bolji dokaz kojim bi potkrepio svoje učenje. Kad se vratio, imao je ono što mu je bilo potrebno. Sada je u svome radu imao veći uspeh, jer je doneo sa sobom svitak papira za koji je tvrdio da je pao s neba, a koji je sadržavao željene propise u pogledu svetkovanja nedelje kao i strašne pretnje upućene nepokornima. Ovaj »dragoceni« spis – isto tako bedni falsifikat kao i sama ustanova koju je podupirao, – tvrdilo se da je pao s neba i da je nađen u Jerusalimu, na oltaru svetoga Simeuna, na Golgoti. U stvari, papska palata u Rimu bila je mesto odakle je on proizašao. Da bi se povećala snaga i uspeh crkve, papska hijerarhija je u sva vremena smatrala dozvoljenim da se služi lažima i prevarama.

Ovaj spis zabranjuje svaki rad od devetoga sata, tj. od tri sata u subotu posle podne, pa sve do izlaska sunca u ponedeljak. Tvrdilo se da je istinitost ovoga spisa potvrđena mnogim čudesima. Pričalo se da su ljudi koji su radili posle zabranjenog vremena bili oduzeti. Jedan mlinar koji je pokušao da melje svoje žito video je da mesto brašna teče krv, a mlinarski točak nije se okretao uprkos jake vodene struje. Jedna žena koja je stavila testo u peć da ga peče u subotu u tri sata posle podne, ali je ipak odlučila da ga ostavi do ponedeljka, našla je, sledećeg dana, da je Božja sila učinila od testa hlebove i ispekla ih. Jedan čovek koji je u subotu po podne posle tri sata pekao hleb primetio je, kada ga je idućeg jutra presekao, da iz njega teče krv. Ovakvim apsurdnim i sličnim praznovernim izmišljotinama nastojali su branioci nedelje da dokažu njenu svetost.[314]

U Škotskoj i Engleskoj osigurano je veće poštovanje nedelje time što se s njom sjedinio deo stare subote. Ali vreme koje je trebalo da se svetkuje uzimalo se različito. Jednom naredbom škotskog cara naređeno je »da se subota ima smatrati svetom od dvanaest sati u podne«, i da niko ne sme od toga časa pa sve do ponedeljka ujutro obavljati svetovne poslove.[315]

Ali i pored svih ovih napora da se utvrdi svetost nedelje same papske pristalice su javno potvđivale božanski autorirtet subote i ljudsko poreklo ustanove koja ju je zamenila. U šesnaestom veku je jedan papski sabor jasno izjavio: »Svi hrišćani treba da se sete da je sedmi dan Bog posvetio, i da su ga prihvatili i svetkovali ne samo Jevreji nego i svi koji su tvrdili da poštuju Boga. Što se tiče nas,

---

[312] Thomas Morez, Discourse in Six Dialogues on the Name, Nation and Lord’s Day, str. 271.

[313] Haylyn, History of the Sabbath, pt. 2. gl. 5. sec. 7.

[314] Roger de Hoveden. Annals, vol. 2. str. 528–530.

[315] Morez, op. cit. str. 290. 291.

hrišćana, mi smo njihovu subotu promenili u dan Gospodnji.«[316] Oni koji su se usudili da promene božanski zakon bili su zaista svesni ozbiljnosti svoga dela. Oni su se svesno uzdigli iznad Boga.

U krvavim i dugim progonstvima valdenžana, od kojih su neki svetkovali subotu, došla je jasno do izražaja politika Rima protiv onih koji nisu bili u saglasnosti sa njime. Drugi su podnosili slična stradanja zbog svoje vernosti prema četvrtoj zapovesti. U tom pogledu karakteristična je istorija hrišćanske crkve u Etiopiji. (Vidi dodatak.) Usred mraka srednjeg veka svet je izgubio iz vida ove hrišćane centralne Afrike. Svet je na njih zaboravio, i oni su više vekova uživali slobodu vere. Ali, napokon, Rim je doznao za njihovo postojanje, i etiopski car je uskoro bio primoran da prizna papu kao Hristovog namjesnika. Došlo je i do drugih ustupaka. Izašla je naredba koja je pod pretnjom najstrožih kazni zabranjivala svetkovanje suubote.[317] Papska tiranija uskoro je postala tako težak jaram da su Etiopljani odlučili da ga stresu sa svog vrata. Posle strašne borbe pristalice Rima su bile prognane sa svojih poseda, i stara vera je ponovo uspostavljena. Crkve su opet uživale svoju slobodu, i nikada više nisu zaboravili iskustvo koje su stekle u pogledu prevare, fanatizma i nasilja Rima. Bile su zadovoljne svojom usamljenošću, i željele su da ostanu nepoznate ostalom hrišćanskom svetu.

Afričke crkve su svetkovale subotu kao što ju je svetkovala rimska crkva pre svog potpunog otpada. Iako su afričke crkve svetkovale sedmi dan u skladu sa Božjim zakonom, uzdržavale su se od rada i u nedelju u saglasnosti sa običajima crkve. Kad je zadobio vrhovnu vlast, Rim je pogazio Božju subotu da bi uzvisio svoj dan odmora. Ali ove crkve u Africi, skrivene skoro hiljadu godina, nisu učestvovale u ovom otpadu. Kada su došle pod vlast Rima, bile su primorane da napuste pravu subotu i da svetkuju lažni dan odmora. Ali čim su postigle svoju nezavisnost, opet su se vratile poslušnosti četvrtoj zapovesti.

Ovi događaji iz prošlosti jasno pokazuju neprijateljstvo Rima prema suboti i njenim braniocima, kao i sredstva koja je on upotrebljavao da bi nametnuo poštovanje ustanove koju je sam uspostavio. Božja reč nas uči da će se ovi prizori ponoviti kada se budu katolici i protestanti udružili da uzdignu nedelju.

Proročanstvo 13. glave Otkrivenja objavljuje da će sila koja je prikazana u simbolu zveri sa dva roga kao u jagnjeta učiniti da se »zemlja i koji žive na njoj« poklone papstvu – koje je prikazano kao »ris«. Zver sa dva roga reći će onima »što žive na zemlji«, »da načine ikonu zveri.« Dalje, ona će učiniti da »svi mali i veliki, bogati i siromašni, slobodnjaci i robovi« prime »žig zverin«. (***Otkrivenje 13, 11–16.) Već je bilo spomenuto da zver »sa dva roga kao jagnjeta« predstavlja Sjedinjene Države, i da će se ovo proročanstvo ispuniti kada Sjedinjene države budu silom nametale svetkovanje nedelje, što Rim smatra osobitim priznanjem svoje prevlasti. Ali u ovom poštovanju papstva Sjedinjene Države neće biti same. Uticaj Rima u zemljama koje su nekada priznavale njegovu vlast još nije uništen. I proročanstvo proriče obnavljanje njegove vlasti: »I videh jednu od glava njenih kao ranjenu na smrt, i rana smrti njene izleči se. I čudi se sva zemlja iza zveri.« ***Otkrivenje 13, 3. Zadobijanje smrtne kazne ukazuje na pad papstva 1798. godine. Ukazujući na ovo vreme, prorok kaže: »I rana smrti njene izleči se, i čudi se sva zemlja zveri.« Pavle jasno tvrdi da će »čovek bezakonja« postojati sve do drugog Hristovog dolaska. (***2. Solunjanima 2, 3. 8.) On će nastaviti svoje varanje sve do samog poslednjeg vremena. Pisac Otkrivenja kaže: »I pokloniše joj se svi koji žive na zemlji, kojima imena nisu zapisana u životnoj knjizi Jagnjeta.« ***Otkrivenje 13,

[316] Ibid., str. 281. 282.

[317] Michael Geddes, Church History of Ethiopia, str. 311. 312.

8. Papstvu će biti ukazano poštovanje u Novom kao i u Starome svetu uspostavljanjem svetkovanja nedelje, jer se ona zasniva jedino na autoritetu rimske crkve.

Od sredine devetnaestog veka istraživači proročanstva u Sjedinjenim Državama objavljuju svetu ovo svedočastvo. U događajima koji se sada odigravaju jasno se vidi brzi napredak u ispunjavanju proročanstava. I protestantski učitelji ističu božanski autoritet nedelje iako nemaju nikakav biblijski dokaz za to, kao ni papske vođe koje izmišljaju čudesa da bi zamenile Božju zapovest. Tvrđenje da će Božji sud pohoditi ljude zbog prestupanja nedelje koja je postavljena na mesto subote, ponoviće se. Već se pojavljuje pokret koji radi na tome da prisili ljude da svetkuju nedelju. Taj pokret sve više raste.

Rimska crkva se naročito ističe svojim lukavstvom i prepredenošću. Ona može da predskaže šta će biti. Ona može da predskaže šta će biti. Videći da je protstantske crkve poštuju time što prihvataju lažnu subotu i da se spremaju da je nametnu istim onim sredstvima koja je ona upotrebila u prošlosti, na može mirno da čeka svoj čas. Oni koji odbijaju svetlost istine, tražiće pomoć od ovesamozvane nepogrešive sile da bi uzvisili ustanovu koju je ona sama osnovala. Nije teško naslutiti kako će spremno katolička crkva pružiti pomoć protestantima u ovom poslu. ko zna bolje od papskih vođa kako se postupa sa onima koji nisu poslušni.

Rimska crkva, sa svojim ograncima po celom svetu, sačinjava ogromnu organizaciju, koja se nalazi pod nadzorom papske stolice i treba da služi njenom interesu. Milioni njenih članova u svim zemljama sveta poučavaju se da su dužni da pokažu podaničku pokornost papi. Ma kojoj narodnosti pripadali i ma kakav bio oblik njihove vlade, oni treba da smatraju autotritet crkve većim od svakog drugog. Iako se zaklinju državi na vernost, ipak iznad svega stoji zavet poslušnosti Rimu, koji ih oslobađa svake obaveze koja nije u saglasnosti sainteresima Rima.

Istorija nam svedoči o veštim i upornim naporima papstva da se uvuče u poslove država i, zadobivši oslonac, da radi na ostvarenju svojih ciljeva, čak po ceni propasti prinčeva i naroda. Godine 1204. iznudio je papa Inocentije III od Petra II, cara Aroganskog, da položi ovu neobičnu zakletvu. »Ja, Petar, car Aragonski, priznajem i obećavam mome gospodaru, papi Inocentiju, njegovim katoličkim naslednicima i rimskoj crkvi stalnu vernost i poslušnost. verno ću čuvati svoje carstvo u poslušnosti prema njemu, skupocenu veru ću braniti, a krivoversku pokvarenost goniti.«[318] Ovo se slaže sa tvrđenjima u pogledu moći rimskog prvosveštenika da on ima »zakonsko pravo da obara careve« i da »može da oslobodi podanike od njihove zakletve vernosti prema nepravednim vladarima.«[319]

Neka se ne zaboravi da se Rim hvali upravo time što se nikada ne menja. Principi Grgura VII i Inocentija III su još uvek principi rimokatličke crkve. Kada bi imala silu, crkva bi te principe sprovodila istom energijom kojoj je to činila u prošlim vekovima. Protestanti malo znaju šta rade kada prihvataju pomoć Rima da bi uzvisili nedelju. Dok oni gledaju da postignu svoj cilj, Rim teži da učvrsti svoju silu da bi povratio svoju izgubljenu vlast. Neka Sjedinjene Države usvoje princip po kome crkva može da kontroliše državu; neka se verski propisi nameću od strane građanskih zakona; ukratko, neka autoritet crkve i države ima vlast nad savešću i pobeda Rima u ovoj zemlji biće osigurana.

Božja reč je upozorila na neposrednu opasnost koja se približava; ako se ova opomena odbaci, protestantski svet će iskusiti kakve su stvarne namere Rima, ali onda će biti prekasno da se izbegne

[318] J. Dowling, The History of Romanism, knj. V, gl. 6. sec. 55.

[319] Mosheim, op. cit. knj. III, sent. 11, pt. 2, gl. 2, sec 9.

njegova zamka. Moć Rima neprimetno raste. Njegova učenja imaju veliki uticaj na zakonodavne skupštine, na crkve i na ljudska srca. On podiže svoje visoke i ogromne građevine, u čijim će se tajnim podzemnim prostorijama ponoviti njegova pređašnja progonstva. Tajno i neprimetno učvršćuje on svoje snage da bi ostvario svoje ciljeve i izvršio napad kad dođe odlučni čas. Sve što on želi jeste da ima pogodniji položaj, a taj mu se već pruža. Mi ćemo uskoro videti i osetiti šta je namera Rima. ko bude hteo da veruje i da bude poslušan Božjim rečima, navući će time na sebe ruganje i progonstvo.

36. SUKOB KOJI JE PRED NAMA

Još od samog početka velike borbe na nebu, sotonina stalna namera je bila da sruši Božji zakon. Da bi ovo postigao, pobunio se protiv Stvoritelja, i iako je bio zbačen sa neba, nastavio je istu borbu na zemlji. Da ljude obmane i da ih tako navede na prestup Božjeg zakona, jeste cilj za kojim je stalno išao. Bilo da ovo postigne odbacivanjem celog zakona, ili uklanjanjem pojedinih njegovih propisa, posledice će na kraju biti iste. Onaj koji »sagreši u jednome«, pokazuje preziranje prema celome zakonu«; njegov uticaj i primer je na strani prestupa; on »je kriv za sve«. (***Jakov 2, 10.)

Nastojeći da izazove preziranje prema božanskim uredbama, sotona je izopačio nauku Biblije, i tako su se zablude uvukle u veru hiljade njih koji kažu da veruju u Sveto Pismo. Poslednji veliki sukob između istine i zablude je samo završna bitka vekovne borbe protiv Božjeg zakona. Mi ulazimo u ovaj sukob – sukob između ljudskih zakona i propisa Jehove, između vere Biblije i verovanja u ljudske izmišljotine i predanja.

Oruđa koja će se udružiti u ovoj borbi protiv istine i pravde već su na poslu. Sveta Božja Reč, koja nam je sačuvana po cenu tolikog stradanja i krvi, malo se ceni. Biblija je svima na dohvatu, ali je malo njih koji je stvarno prihvataju kao vođu svoga života. Neverstvo preovladava ne samo u svetu nego i u crkvi. Mnogi proriču nauke koje su glavni stubovi hrišćanske vere. Delo stvaranja, kako nam ga iznose nadahnuti pisci, pad čoveka, pomirenje i večna vrednost Božjeg zakona, u suštini se odbacuju, bilo u celosti ili delimično, od strane velikog dela onih koji se smatraju hrišćanima. Hiljade njih koji se diče svojom mudrošću i nezavisnošću smatraju znakom slabosti ako se neko potpuno oslanja na Bibliju. Oni smatraju dokazom veće darovitosti i učenosti ako kritikuju Sveto Pismo, simbolički ga tumače i osporavaju njegove najvažnije istine. Mnogi propovednici uče svoje crkve, a mnogi profesori i učitelji svoje učenike, da je Božji zakon promenjen ili ukinut, i da oni koji veruju da njegovi zahtevi još uvek važe, i da se moraju doslovno ispunjavati, zaslužuje samo preziranje i porugu.

Odbacivanje istine ljudi odbacuju njegog Autora. Kada gaze Božji zakon, time poriču autoritet Zakonodavca. Isto je tako lako načiniti idola od lažnih nauka i lažnih teorija kao i od drveta ili od kamena. Lažnim predstavljanjem Božjih osobina, sotona stvara kod ljudi pogrešan utisak o karakteru njihovog Stvoritelja. Mnogi mesto Boga postavljaju na presto nekog filozofskog idola, dok živi Bog, koji mali broj obožavalaca. Hiljade njih obožavaju prirodu, dok se Boga prirode odriču. U današnjem hrišćanskom svetu vlada idolopoklonstvo isto tako kao i u starom Izraelu za vreme proroka Ilije, samo u drugom obliku kao i u starom Izraelu za vreme proroka Ilije, samo u drugom obliku. Bez mnogih koji se smatraju mudrima, bog filozofa, pesnika, državnika, novinara, bog otmenih krugova, mnogo visokih škola i univerziteta, pa čak i nekoliko teoloških ustanova malo je bolji od Bala, feničanskog boga sunca.

Nijedna zabluda prihvaćena od hrišćanskog sveta ne podiže se smelije protiv autoriteta neba, nijedna se neposrednije ne suproti zdravome razumu, i nijedna nije opasnija po svojim posledicama nego nauka novoga doba, koja se tako brzo širi, a to je da Božji zakon nije obavezan za ljude. Svaka zemlja ima svoje zakone, koji zahtevaju poštovanje i poslušnost. Nijedna država ne bi mogla postojati bez njih. zar se onda može zamisliti da Stvoritelj neba i zemlje nema nikakvog zakona za stvoja stvorenja? Pretpostavimo da ugledni propovednici javno propovedaju da zakoni koji vladaju u njihovoj zemlji i štite prava građana nisu obavezni – da oni ograničavaju slobodu naroda i da ih zato ne treba poštovati; dokle bi se ovakvi ljudi trpeli na propovedaonici? A zar je veća uvreda prezirati

zakone država i zemalja nego gaziti božanske propise koji su temelj svih država?

Bilo bi mnogo razumljivije da države ukinu svoje propise i dopuste ljudima da rade što hoće negoli da Gospodar svemira poništi svoj zakon i ostavi svet bez merila za suđenje krivaca ili opravdavanje poslušnih. Da li želimo da saznamo kakve bi bile posledice ukidanja Božjeg zakona? Ovaj eksperiment je već učinjen. Strašni su bili prizori koji su se odigrali u Francuskoj kada je zavladalo neverstvo. Tada je u svetu bilo pokazano da otkloniti ograničenja koja je Bog postavio znači prihvatiti vladavinu najokrutnijih tirana. Kada se odbaci merilo pravednosti, tada je knezu zla otvoren put da uspostavi svoju vlast na zemlji.

Gde god se odbace božanski propisi, greh prestaje da izgleda grešan a pravda poželjna. Oni koji odbijaju da se pokore Božjoj vladavini potpuno su nesposobni da vladaju sami sobom. Njihovim opasnim naukama usađuju se duh nepokornosti u srca dece i omladine, koja po svojoj prirodi ne podnose ograničenja, a posledica toga je da se u društvu širi bezakonje i razuzdanost. Iako se mnogi rugaju lakovernosti onih koji se pokoravaju Božjim zahtevima, oni sami rado prihvataju sotonine obamane. Oni popuštaju telesnim željama i čini grehe koji bi navukli Božje sudove na neznabošce.

Oni koji uče narod da omalovažavaju Božje zapovesti siju neposlušnost da kasnije požnju ono što su posejali. Neka se uklone ograde postavljene božanskim zakonom, i ubrzo će se pojaviti nepoštovanje prema ljudskim zakonima. Pošto Bog zabranjuje nepoštena dela, lakomost, laži, i prevare, ljudi su spremni da gaze njegove propise kao smetnju svome svetovnom napretku; ali posledice odbacivanja ovih propisa biće strašnije nego što mogj da zamisle. Ako zakon ne bi bio na snazi, zašto da se čovek boji da ga prestupa? Lična svojina ne bi više bila sigurna, ljudi bi nasiljem otimali imanja svojih bližnjih, i najjači bi postali najbogatiji. Ni sam život ne bi se cenio. Bračni zavet ne bi više bio sveti zakon, koji štiti porodicu. Onaj koji bi imao vlast, mogao bi, ako bi hteo, da na silu otme ženu svome bližnjemu. Peta zapovest bi se uklonila zajedno sa četvrtom. Deca se ne bi ustručavala da oduzmu život svojim roditeljima ako bi time mogla da ostvare želje svoga pokvarenog srca. Civilizovani svet bi postao horda razbojnika i ubica, a sigurnost, mir i sreća bi iščeli sa sveta.

Već sama nauka da su ljudi oslobođeni poslušnosti Božjim zahtevima je oslabila silu moralne obaveze i svetu otvorila brane nepravde. Bezakonje, rasipnost i pokvarenost navaljuju na nas kao opasna poplava. U porodici sotona uveliko radi. Njegova zastava se vije i na domovima onih koji tvrde da su hrišćani. Tu je zavist, sumnjičenje, licemerstvo, otuđivanje, raspre, svađe, izdavanje poverenih tajni i zadovoljavanje telesnih želja. Celi sistem verskih načela i nauka, koji bi trebalo sada sačinjava temelj i okvir društvenog života, izgleda da se ljulja, gotov da se raspadne. Najdrskiji zločinci, kada padnu u zatvor zbog učinjenih zločina, često su obasipani darovima i poklanja im se pažnja kao da su učinili neko plemenito delo. Njihovoj ličnosti i njihovim zločinima daje se velik publicitet. Štampa objavljuje uzbuđujuće pojedinosti o zločinu i time navodi i druge na prevare, razbojništva i ubistva, a sotona se raduje uspehu svojih paklenih planova. Uživanje u porocima, bezobzirno oduzimanje života, strašno umnožavanje neumerenosti i bezakonja u svim oblicima i stepenima trebalo bi da podstreknu sve one koji se boje Boga da se pitaju šta mogu da učine da se zaustavi poplava zla.

Sudovi su izopačeni. Ljudi na vodećim mestima rukovode se željom za dobitkom i ljubavlju za čulnim uživanjima. Neumerenost je oslabila sposobnost mnogih, tako da se sotona ima nad njima gotovo potpunu vlast. Pravnici su iskvareni, podmitljivi, neistiniti. Pijanstvo, orgije, strast, zavist i nepoštenje svake vrste nalaze se među onima koji primenjuju zakone. »Zato sud odstupi natrag, i pravda stoji daleko; jer istina pade na ulicu, i pravda ne može da prođe.« ***Isaija 59, 14.

Bezakonje i duhovna tama, koje su vladale pod prevlašću Rima, bile su neizbežna posledica

njegovog odbacivanja Svetoga pisma; ali gde da se nađe uzrok za to tako široko rasprostranjivanje bezboštva, za odbacivanje Božjeg zakona i za pokvarenost koja iz toga proizlazi, pri punoj svetlosti evanđelja i u doba verske slobode? Sada kada sotona više ne može da drži svet pod svojom vlašću oduzimanjem Svetoga pisma, on drži svet pod svojom vlašću oduzimanjem Svetoga pisma, on pribegava drugim sredstvima da bi postigao cilj. Uništiti verovanje u Bibliju služi njegovoj nameri isto tako kao i uništiti samu Bibliju. Pošto je raširio verovanje da Božji zakon nije obavezan, sotona isto tako uspešno navodi ljude da ga prestupaju kao i kada uopšte ne bi poznavali njegove propise. Sada, kao i nekada, on radi preko crkve da bi ostvario svoje planove. Današnje verske zajednice su odbile da slušaju nepopularne istine jasno iznesene u Svetom pismu i, boreći se protiv njih, prihvatile su tumačenje i zauzele takve stavove koji su svuda posejali seme bezverja. Time što su prihvatile papsku laž o urođenoj besmrtnosti i svijesnom stanju ljudi za vreme smrti, odbacile su jedinu odbranu od obmana spritizma. Nauka o večnim mukama navela je mnoge da ne veruju u Bibliju. I kada se zahtevi četvrte zapovesti jasno iznesu, mnogi uviđaju da Bog zahteva da svetkujemo sedmi dan, subotu. A kao jedini izlaz da se oslobode dužnosti koju nisu voljni da ispune, mnogi učitelji izjavljuju da Božji zakon više ne važi. Na ovaj način odbacuju zakon a sa njime i subotu. Što se rad na reformi subote bude više širio, to će ovo odbacivanje božanskog zakona, da bi se izbegli zahtevi četvrte zapovesti, postati gotovo sveopšte. Nauke ovakvih verskih vođa otvorile su vrata neverstvu, spiritizmu i preziranju Božjeg svetog zakona. Na ovim vođama leži strašna odgovornost za bezakonja koje vlada u hrišćanskom svetu.

Pa ipak, baš ove vođe tvrde da se pokvarenost koja se naglo širi ima uglavnom pripisati oskvrnjivanju takozvane »hrišćanske subote«, i da bi obavezno svetkovanje nedelje u velikoj meri popravilo društveni moral. Ovo tvrđenje se naročito ističe u Americi, gde se najviše propoveda nauka o pravoj suboti. Tamo se reforma u pogledu umerenosti, kedna od najistaknutijih i najvažnijih moralnih reformi, vrlo često sjedinjuje sa pokretom o svetkovanju nedelje, čiji se zastupnici predstvljaju kao oni koji rade za najveće dobro drušštva, a oni koji se protive da se sjedine sa njima proglašavaju se neprijateljima umerenosti i reforme. Ali, činjenica da se jedan pokret koji širi zabludu povezuje sa delom koje je samo po sebi dobro nije dokaz u prilog same zablude. MI možemo da sakrijemo otrov ako ga pomešamo sa zdravom hranom, ali time ne menjamo njegovu prirodu. Naprotiv, on postaje još opasniji jer ga time gotovo nesvesno uzimamo. Jedno od sotoninih lukavstava jeste da sa lažju sjedinjuje upravo toliko istine koliko je potrebno da bi ona izgledala verovatna. Vođe nedeljnog pokreta mogu zastupati reforme koje su potrebne narodu, načela koja su u skladu sa Biblijom; ali sve dotle dok su sa ovim vezani zahtevi koji se protive Božjem zakonu, Božje sluge se ne mogu sjediniti sa njima. Ništa ih ne može opravdati što uklanjaju Božje zapovesti radi ljudskih propisa.

Dvema velikim zabludama, zabludom o besmrtnosti duše i zabludom o dužnosti svetkovanja nedelje, sotona će uspeti da obmane ljude. Dok prva zabluda postavlja temelj spiritizmu, druga stvara vezu prijateljstva sa Rimom. Protestanti Sjedinjenih Država će biti prvi koji će preko ponora pružiti ruku da prihvatili ruku spiritizma. Oni će prihvatiti ruku rimske vlasti, i pod uticajem ovog trostrukog saveza ova će zemlja poći stopama Rima time što će gaziti prava savesti.

Pošto spiritizam neobično verno podražava i današnje hrišćanstvo po imenu, on ima veću moć prevare i zvođđenja. Sam sotona se obratio na moderan način. On će se pojaviti kao anđeo svetlosti. Posredstvom spiritizma činiće se mnoga čudesa; bolesni će biti izlečeni i dešavaće se mnoga nepobitna čuda. I pošto će se zli duhovi graditi da veruju u Bibliju i pokazivaće poštovanje prema propisima crkve, njihovo delo će biti primljeno kao otkrivenje Božje sile.

Razlika između onih koji kažu da su hrišćani i nevernika jedva se može sada primetiti. Pripadnici crkava vole ono što svet voli i spremni su da se s njime sjedine; a sotona je odlučio da ih poveže u jedno telo, i tako ojača svoju stvar okupljajući ih sve u redove spiritista. Katolici, protestanti, i svetovni ljudi prihvatiće oblik pobožnosti bez njene sile, i u ovom sjedinjenju će videti veliki pokret za pbraćenje sveta i supostavljanje dugoočekivanog hiljaduhodišnjeg carstva.

Pomoću spiritizma sotona se pojavljuje kao dobrotvor ljudskog roda; on leči bolesti ljudi i predstvlja se kao onaj koji donosi novu i uzvišeniju religiju, a u isto vreme radi kao rušilac. Njegova iskušenja vode mnoge u propast. Neumerenost otupljuje razum; ovome slede čulna zadovoljenja, svađe i krvoprolića. Sotona uživa u ratu, jer rat probuđuje najgore strasti duše, i onda baca u večnu propast svoje žrtve utonule u porok i krv. Njegov je cilj da narode razdraži da ratuju jedan protiv drugoga, jer ovako može da odvrati misli ljudi od pripreme da opstanu u dan Božjeg pohođenja.

Sotona takođe radi preko prirodnih sila da prikupi nespremne duše za svoju žetvu. On je naučio tajne laboratorija prirode i upotrebljava svu svoju moć da njima zavlada koliko mu to Bog dopušta. Kad mu je bilo dozvoljeno da pohodi Jova, kako su brzo bila uništena stada, sluge, kuće i deca; nesreća za nesrećom se nizala kao u jednom trenutku. Bog je taj koji čuva svoja stvorenja i štiti ih od sile uništenja. Ali hrišćanski svet je pokazao preziranje prema Božjem zakonu, i Gospod će učiniti ono što je rekao da će učiniti. On će zemlji uskratiti svoje blagoslove i povući svoju zaštitu od onih koji ustaju protiv njegovog zakona, uče tako druge i primoravaju ih da to isto učine. Sotona ima vlast nad svima koje Bog naročito ne štiti. On će nekima pomoći i usrećiti ih da bi uspešnije izveo svoje namere, dok će na druge navući nevolje i navesti ih da veruju da je Bog onaj koji ih muči.

Dok se sotona predstavlja ljudima kao veliki lekar, koji može da izleči sve njihove bolesti i nesreće, i čitave gradove pretvoriti u ruševine i putoš. Čak i sada je on na delu. U nesrećama i katastrofama na vodi i kopnu, u velikim požarima, u strašnim olujama i padanju grada, u burama, poplavama, ciklonima, visokim plimama i zemljotresima, na svakom mestu i u hiljadu oblika vrši sotona svoju moć. On uništava dozrelu žetvu, i tada dolaze glad i nevolja. Ispunjava zrak smrtnim zarazama, i hiljadu njih umiru od epidemije. Ove nesreće će biti sve češće i sve kobnije. Propašće naići kako na ljude tako i na životinje. »Tužiće zemlja i opasti, iznemoći će glavari… Jer se zemlja oskvrni pod stanovnicima svojim, jer prestupiše zakone, izmeniše uredbe, raskidoše zavet večni.« ***Isaija 24, 4. 5…

I tada će veliki varalica uveriti ljude da su oni koji služe Bogu uzrok ovih zala. Oni koji su izazvali negodovanje neba svaliće sav teret na one čija je poslušnost prema Božjim zapovestima stalni prekor prestupnicima. Tvrdiće se da ljudi nepoštovanjem nedelje vređaju Boga; da ovaj greh navlači nevolju koja neće prestati sve dotle dok svi ne budu primorani da svetkuju nedelju, i da oni koji propovedaju držanje četvrte zapovesti, i time potkopavaju poštovanje nedelje, bune narod sprečavajući ga da ne može ponovo dobiti božansku milost i postići zemaljsko blagostanje. Tako će se ponoviti nekadašnje optužbe protiv Božjih slugu, i to za isti uzrok: »A kad vide Ahab Iliju, reče mu Ahab: Je si li onaj što nesreću donosiš na Izrailja? A on reče: Ne donosim ja nesreću na Izrailja, nego ti, i dom oca tvojega, ostavivši zapovesti Gospodnje i pristavši za Balima.« ***1. Carevina 18, 17. 18. Kada lažne optužbe budu izazvale gnev ljudi, oni će protiv Božjih izaslanika primeniti postupak vrlo sličan onome koji je otpali Izrailj primenio protiv Ilije.

Sila koja čini čuda, a koja se otkriva preko spiritizma, upotrebiće svoj uticaj protiv onih koji izaberu da slušaju Boga radije nego ljude. U svojim porukama duhovi će izjavljivati da ih je Bog poslao da uvere protivnike nedelje da su u zabludi i da potvrde da se zamaljski zakoni treba da poštuju kao Božji zakon. Oni će izražavati žaljenje zbog velike pokvarenosti koja vlada u svetu i

tvrdiće, zajedno sa verskim učiteljima, da je nisko stanje morala prouzrokovano oskvrnjavanjem nedelje. Veliko će biti negodovanje sveta protiv onih koji budu odbili da veruju njihovim rečima.

Sotonin postupak sa Božjim narodom u ovom poslednjem sukobu je isti kao što je bio na početku velike borbe na nebu. On se pretvarao kao da hoće da učvrsti božansku vladavinu, dok je, u stvari, potajno preduzimao sve da bi je oborio. I baš delo koje je on na ovaj način nastojao da izvrši pripisivao je anđelima koji su ostali verni. Isto ovakvo lukavstvo obeležava istoriju rimske crkve. Ona tvrdi da deluje kao namjesnik neba, dok u stvari nastoji da uzdigne iznad Boga i da peomeni njegov zakon. Oni koji su zbog svoje vernosti evanđelju pod vladavinom Rima pretrpeli smrt, bili su žigosani kao zločinci. Tako će biti i sada. U nastojanju da unište one koji poštuju Božji zakon, sotona će prouzrokovati da oni budu optuženi kao prestupnici zakona, kao ljudi koji ne poštuju Boga i time navlače na svet njehove sudove.

Bog nikada ne primorava volju ili savest ljudi, dok se sotona, naprotiv, uvek služi najgrubljim nasiljem da pod svoju vlast dovede one koje ne može na drugi način da zavede. On pokušava da strahom i nasiljem zavlada nad savešću ljudi i sa iznudi njihovu poslušnost. Da bi postigao ovaj cilj, on radi kako preko duhovnih tako i preko svetovnih vlasti, podstrekavajući ih da nametnu ljudske zakone koji su u suprotnosti sa Božjim zakonom.

Oni koji poštuju biblijsku subotu biće optuženi kao neprijatelji zakona i reda, kao oni koji naruše moralne ograde društva, kao uzročnici anarhije i pokvarenosti, i kao oni koji navlače na zemlju Božje sudove. Njihovo savesno držanje Božjeg zakona proglasiće se kao upornost, tvrdoglavost i preziranje vlasti.

Oni će biti optuženi da ne poštuju vlasti. Propovednici koji poriču obaveznost božanskog zakona propovedaće sa propovedaonice o dužnosti da se građanske vlasti kao od Boga određene moraju slušati. Oni koji drže Božje zapovesti biće u zakonodavnim telima i sudskim dvoranama lažno predstavljeni i osuđeni. Njihovim rečima će se dati lažni smisao, a njihovim postupcima biće pripisane najgore pobude.

Pošto protestantske crkve odbacuju jasne biblijske dokaze u prilog Božjeg zakona, one će težiti da ućutkaju sve one čiju veru ne mogu Biblijom da obore. Iako zatvaraju oči pred činjenicom, one ipak prihvataju postupak koji će dovesti do progonstva onih koji se svesno protive da čine ono što čini ostali hrišćanski svet i koji ne pristaju da poštuju papski dan odmora.

Crkveni i svetovni dostojanstvenici udružiće se da podmite, nagovore ili primoraju sve ljude da svetkuju nedelju. Nedostatak božanskih dokaza biće zamenjen prisilnim merama. Politička pokvarenost uništiće ljubav prema pravdi i poštovanje prema istini. Čak i u slobodnoj Americi, vodeće ličnosti i zakonodavci, da bi sebi osigurali naklonost javnosti, popustiće općoj želji da se izda jedan zakon o obaveznom svetkovanju nedelje. Sloboda savesti, koja je stajala toliko mnogo žrtava, neće se više poštovati. U sukobu koji će uskoro nastati videćemo ispunjenje reči proroka: »I razgnevi se zmija na ženu, i otide da se pobije s ostalim semenom njenim koje drži zapovesti i ima svedočanstvo Isusa Hrista.« ***Otkrivenje 12, 17.

37. BIBLIJA NAŠA ZAŠTITA

»Zakon i svedočanstvo tražite. Ako li ko ne govori tako, njemu nema zore.« ***Isaija 8, 20. Božji narod je upućen na Sveto Pismo kao zaštitu protiv uticaja lažnih učitelja i zavodljivih sila duhova tame. Sotona primenjuje svako lukavstvo da ljude spreči da steknu znanje iz Biblije, jer njeno jasno učenje otkriva njegove obmane. Svako oživljavanje Božjeg dela podstiče kneza zla na veću aktivnost. On sada ulaže poslednje napore za završnu borbu protiv Hrista i njegovih sledbenika. Uskoro će se pred nama pokazati poslednja velika prevara. Anthrist će pred našim očima činiti čudesa. Ono što će on imitirati biće toliko slično istinskome da će biti nemoguće razlikovati jedno od drugoga, osim pomoću Svetog pisma. Svedočanstvima Pisma mora da se ispita svako tvrđenje i svako učinjeno čudo.

Oni koji se trude da drže Božje zapovesti biće omrznuti i ismejavani. Oni mogu samo u Bogu da opstanu. Da bi mogli da izdrže iskušenja koja će doći, moraju da razumeju Božju volju onako kako je otkrivena u njegovj Reči. Oni mogu Boga da poštuju samo onda ako imaju pravilno shvatanje o njegovom karakteru, o njegovoj vladavini i o njegovim namerama, i ako žive u saglasnosti sa njima. Samo oni koji su svoje duše ojačali istinama Biblije moći će da podnesu poslednju veliku borbu. Svaki pojedinac će stajati pred pitanjem: hoću li većma slušati Boga ili čoveka? Odlučan čas je sada pred vratima. Da li su naše noge utemeljene na steni nepromenljive Božje reči? Jesmo li spremni da čvrsto stanemo u odbranu Božjih zapovesti i vere Isusove?

Pre svoga raspeća Spasitelj je rekao svojim učenicima da će biti ubijen i da će vaskrsnuti iz groba; anđeli su bili prisutni da bi njegove reči utisnuli u srca i duše učenika. Ali učenici su očekivali oslobođenje od rimskog jarma i nisu mogli podneti pomisao da će Onaj u koga su polagali sve svoje nade morati da pretrpi tako srmanu smrt. Reči na koje je trebalo da se posetae izgubile su se iz njihovog sećanja, i vreme iskušenja našlo ih je nespremne. Isusova smrt je tako potpuno razorila njihove nade kao da im On nije nikada na nju ukazao. Tako je i nama u proročanstvima otkrivena budućnost isto tako jasno kao što je bila otkrivena učenicima Hristovim rečima. Događaji koji su u vezi sa svršetkom vremena milosti i sa delom pripremanja za vreme nevolje jasno su nam izneseni. Ali hiljade njih nemaju razumevanja za ove važne istine kao da im nisu nikada bile otkrivene. Sotona budno pazi da bi otklonio od njih svaki uticaj koji bi mogao da ih urazumi na spasenje; tako će ih vreme nevolje naći nespremne.

Kada Bog šalje svetu tako važne opomene da su predstavljene anđelima koji lete posred neba i objavljuju ih, onda on zahteva od svakog razumnog bića da budno pazi na vest. Strašni sudovi koji će biti izrečeni protiv onih koji se klanjaju zveri i njenoj slici (***Otkrivenje 14, 9.11.), treba sve da podstreknu na marljivo proučavanje proročanstava da bi doznali šta je žig zverin i kako mogu izbeći da ga prime. Ali većina ljudi odvraća uši da ne čuje istinu i obraćaju se ka pričama. Apostol Pavle je rekao za poslednje dane: »Jer će doći vreme kad zdrave nauke neće slušati.« ***2. Timotiju 4, 3. To je vreme već došlo. Ljudi ne žele biblijsku istinu jer se ona suprotstavlja željama grešnog srca, koje ljubi svet, a sotona im pruža obmane koje oni vole.

Ali Bog će imati na zemlji svoj narod, koji će paziti na Bibliju, i samo na Bibliju, kao merilo svih nauka i temelj svake reforme. Ni mišljenja učenih ljudi, ni tvrđenja nauke, ni verske dogme ili odluke crkvenih sabora, tako mnogobrojne i suprotne kao i crkve koje ih zastupaju, niti glas većine – ni jedno od ovoga, nit sve zajedno, ne može se smatrati dokazom za ili protiv ma koje tačke vere. Pre nego što primimo ma koju nauku ili propis, treba da se uverimo da ih podupire ono jasno: »Tako

govori Gospod.«

Sotona stalno nastoji da obrati pažnju na čoveka mesto na Boga. On zavodi ljude da gledaju na biskupe, sveštenike i profesore teologije kao na svoje vođe, umesto da istražuju Sveto Pismo da bi sami za sebe doznali svoju dužnost. Tada upravljajući razumom ovih vođa, on može po svojoj volji da utiče na narod.

Kada je Hristos došao da propoveda Reč života, običan narod ga je rado slušao, pa čak i mnogi svćenici i starešine su ga verovali. Ali poglavar sveštenički i vođe naroda odlučili su da prezru i odbace njegovu nauku. Iako im je propao sav trud da nađu protiv njega razloge za optužbu, iako su osećaji uticaj božanske sile i mudrosti kojom su bile nadahnute njegove reči, ipak su podlegli svojim predrasudama; odbacili su najjasnije dokaze njegove mesijanske službe, jer bi inače bili primorani da postanu njegovi učenici. Ovi Isusovi protivnici su bili ljudi koje je narod od detinjstva bio naučen da poštuje i bezuslovno da se klanja njihovom autoritetu. »Kako to«, pitali su oni, »da naše starešine i mudri književnici ne veruju Isusa? Zar ga ovi pobožni ljudi ne bi primili kad bi on stvarno bio Hrist?« Samo uticaj ovakvih učitelja zaveo je jevrejski narod da odbaci svoga Otkupitelja.

Duh koji je pokretao ove sveštenike i starešine prožima još uvek mnoge koji se hvale svojom pobožnošću. Oni odbijaju da ispituju svedočanstvo Svetoga pisma o naročitim istinama za ovo vreme. Oni ukazuju na svoju mnogobrojnost, bogatsvo i ugled, a sa omalovažavanjem gledaju na mali broj branilaca istine kao na neznatne, siromašne i neugledne ljude, koji imaju veru koja ih rastavlja od sveta.

Hristos je unapred video da oholo prisvajanje vlasti koje su pokazivali književnici i fariseji neće prestati sa rasejavanjem Jevreja. Svojim proročkim pogledom gledao je uzdizanje ljudske vlasti, koja će hteti da vlada nad savešću, što je za crkvu u svim vremenima bilo strašno prokletstvo. Njegova teška optužba protiv književnika i fariseja, kao i njegove opomene narodu da ne ide za ovim slepim vođama, zabeležene su kao savet budućim pokoljenjima.

Rimska crkve ograničava prava tumačenja Svetog pisma samo na sveštenstvo. Oslanjajući se na to da je samo crkva sposobna da tumači Božju reč, ona oduzima Bibliju običnom narodu. Iako je reformacija dala svima Sveto Pismo, ipak ovo samovoljno načelo, koje potiče od Rima, zadržava mnoge od protestanata da proučavaju Sveto Pismo za sebe. Od njih se traži da njegovo učenje prihvate onako kako ga crkva tumači. Hiljade je onih koji se ne usuđuju da prihvate bilo što što je protivno njihovom verovanju ili utvrđenom učenju njihove crkve, ma kako bilo jasno izneseno u Svetome pismu.

Iako je Biblija puna opomena protiv lažnih učitelja, ipak su mnogi spremni da povere spasenje svojih duša sveštenstvu. Danas ima hiljade hrišćana po imenu koji ne mogu da navedu nikakav drugi razlog za svoje verovanje, osim da su tako naučeni od svojih verskih vođa. Oni prolaze kraj Spasiteljeve nauke ne obraćajući nikakvu pažnju na nju, a imaju bezuslovno poverenje u reči svojih sveštenika. A da li su oni nepogrešivi? Kako možemo svoje duše da poverimo njihovom vodstvu, osim ako iz Božje reči doznamo da su oni stvarno nosioci videla? Nedostatak moralne hrabrosti da skrenu sa ugažene staze sveta zavodi mnoge da idu stopama učenih ljudi. Pošto ne vole da sami istražuju, biće konačno uhvaćeni u mreže zabluda. Oni vide da je istina za ovo vreme jasno izneta u Bibliji i osećaju moć Svetoga Duha koji prati njeno propovedanje, pa ipak dopuštaju, zbog protivljenja sveštenstva, da budu odvojeni od svetlosti. Iako su razum i savest osvedočeni, ipak se ove zaslepljene duše ne usuđuju da misle njihove duhovne vođe, i svoje lično mišljenje, svoje večno dobro žrtvuju neverstvu, oholosti i predrsudama drugih.

Mnogo je načina kojima se sotona služi da pomoću ljudskog uticaja veže svoje robove. On

zadržava hiljade njih vezujući ih finim vezama ljubavi prema neprijateljima Hristovog krsta. Ma kakva da je ova veza, bilo da je roditeljska, sinovska, bračna ili prijateljska, posledice su iste. Protivnici istine upotrebljavaju svoju silu da bi vladali nad savešću, a duše držane pod njihovom vlašću nemaju dovoljno hrabrosti ili samostalnosti da slušaju svoje lično osećanje dužnosti.

Istina i pravo proslavljanje Boga su nerazdvojni. Nemoguće je da čovek, koji se drži Svetog pisma, poštuje Boga na pogrešan način. Mnogi tvrde da nije važno što neko veruje, samo ako je njegov život ispravan. Ali život se formira onim što verujemo. Ako su istina i videlo nama na dohvatu, a mi zanemarujemo da ih slušamo i razumemo, onda ih stvarno odbacujemo. Mi biramo radije tamu nego svetlost.

»Neki se put čini čoveku prav, a kraj mu je put ka smrti.« ***Priče 16, 25. Neznanje ne opravdava zabludu ili greh kad nam je data svaka prilika da upoznamo Božju volju. Čovek putuje i dolazi do mesta gde se razilaze putevi, ali putokaz mu pokazuje kuda vodi svaki od njih. Ako on ne mari za putokaz i pođe putem koji mu se čini pravim, ipak će se ma kako bio iskren, sigurno naći na pogrešnom putu.

Bog nam je dao svoju Reč da bismo se upoznali sa njenim učenjem i sami doznali šta On traži od nas. Kada je jedan književnik pristupio Isusu sa pitanjem: »Šta ću učiniti da dobijem život večni?« Spasitelj ga je uputio na Pismo rečima: »Šta je napisano u zakonu? Kako čitaš?« ***Luka 10, 25. 26. Neznanje neće opravdati ni staro ni mlado, niti će ih osloboditi od kazne koju prestup Božjeg zakona povlači sa sobom, jer imaju vernu sliku ovog zakona, njegovih načela i zahteva. Nije dovoljno da imamo dobre namere; nije dovoljno da činimo ono što se smatra ispravnim ili što onaj koji propoveda kaže da ima pravo. U pitanju je spasenje naše duše, i zato svaki mora za sebe da istražuje Sveto Pismo. Ma koliko bilo jako naše uverenje, ma koliko bili sigurni da onaj koji propoveda zna što je istina, to sve ne sme da bude naš temelj. Mi imamo kartu na kojoj su označeni svi putokazi ka nebu, i ne treba ništa da nagađamo ili pretpostavljamo.

Prva i najveća dužnost svakog razumnog bića je da sazna iz Svetog pisma šta je istina, i onda da živi po toj svetlosti i druge da hrabri da i oni prođu njegovim primerom. Mi treba iz dana u dan da Bibliju marljivo proučavamo, da se udubljujemo u svaku njenu misao i upoređujemo stih sa stihom. Božjom pomoću mi moramo samo da formiramo svoje mišljenje, jer ćemo pred Bogom odgovarati sami za sebe.

Najjasnije otkrivene istine u Bibliji zavili su učeni ljudi u sumnju i tamu. Gradeći se da imaju veliku mudrost, oni uče da Sveto Pismo ima mistično, tajanstveno i duhovno značenje koje nije jasno izraženo našim jezikom. Ovi ljudi su lažni učitelji. Ovakvim ljudima je Isus rekao: »Ne znate Pisma ni sile Božje.« ***Marko 12, 24. Jezik Biblije treba da se tumači prema njegovom očevidnom značenju, osim ako su upotrebljeni neki simbol ili slike. Hristos je dao obećanje: »Ko hoće njegovu volju tvoriti, razumeće je li ova nauka od Boga.« ***Jovan 7, 17. Kada bi ljudi hteli da prime Bibliju onako kako ona glasi, kada ne bi bilo lažnih učitelja da zavode i zbunjuju njihove misli, izvršilo bi se delo koje bi anđele obradovalo, a hiljade i hiljade onih koji lutaju u zabludama došli bi u Hristovo stado.

Mi treba da pri proučavanju Biblije da upotrebimo sve svoje duhovne snage i napregnemo razum da bismo shvatili duboke nebeske stvari, koliko je to moguće smrtnim ljudima. Ali ne smemo zaboraviti da su detinja poslušnost i pokornost istinska obeležja učenika. Biblijske teškoće ne mogu se nikada savladati na isti način kojim se služimo pri ispitivanju filozofskih problema. Mi se ne smemo upustiti u proučavanje Biblije sa onim samopouzdanjem sa kojim mnogi prilaze proučavanju u oblasti nauke, nego sa molitvom i poverenjem u Boga, i sa iskrenom željom da upoznamo njegovu

volju. Moramo doći sa poniznim i poslušnim duhom da bismo postigli poznanje velikog »JA SAM«. U protivnom slučaju, zli duhovi će tako zaslepiti naš razum i otvrdnuti naše srce da istina neće moći da učini na nas nikakav utisak.

Mnogi delovi Svetog pisma koje učeni ljudi smatraju tajnom ili prelaze preko njih kao preko nečeg beznačajnog, puni su utehe i pouka za onoga koji ih proučava u Hristovoj školi. Jedan od razloga zašto mnogi teolozi nemaju jasnije shvatanje o Božjoj reči jeste što zatvaraju oči pred istinama koje ne žele da sprovode u svome životu. Razumevanje biblijskih istina ne zavisi toliko od intelektualne moći onoga koji proučava koliko od iskrenosti namera i ozbiljne želje za pravednošću.

Biblija se nikada ne sme proučavati bez molitve. Samo Sveti Duh nam može pomoći da shvatimo važnost onih stvari koje se lako mogu razumeti i da nas sačuva od izvrtanja onih tačaka istine koje se teško shvataju. Služba je nebeskih anđela da pripreme naša srca da bismo razumeli Božju reč. Tako da budemo oduševljeni njenom lepotom, opomenuti njenim savetima, ohrabreni i ojačani obećanjima koja se u njoj nalaze. Molba psalmiste: »Otvori oči moje da bih video čudesa zakona tvojega« (***Psalam 119, 18.), treba da bude i naša molba. iskušenja često izgledaju neodoljiva zato što se zanemaruje molitva i proučavanje Biblije, i što se onaj koji je podvrgnut kušanju ne može odmah setiti Božjih obećanja, da bi dočekao sotonu biblijskim oružjem. Ali, anđeli su stalno oko onih koji su voljni da budu poučeni u božanskim stvarima, i u času velike potrebe, oni će ih podsetiti upravo na one istine koje su im potrebne. Tako »kada neprijatelj navali kao reka, Duh će Gospodnji podignuti zastavu suprot njemu.« ***Isaija 59, 19.

Isus je obećao svojim učenicima: »A utešitelj, Duh Sveti, kojega će Otac poslati u ime moje, on će vas naučiti svemu i napomenuće vam sve što vam rekoh.« ***Jovan 14, 26. Ali Hristova nauka mora ranije da se utisne u naše sećanje da bi nas Božji Duh mogao u času opasnosti podsetiti na nju. »U srce svoje zatvorio sam reč tvoju«, rekao je David, »da ti ne grešim.« ***Psalam 119, 11.

Svi koji cene svoje večno dobro treba da se čuvaju da ne padnu u sumnju. Napadi će biti upravljeni na osnovne stubove istine. Nemoguće je da ostanemo pošteđeni od ruganja, mudrolija, i lažnih primamljivih nauka modernog neverstva. Sotona podešava svoja iskušenja svim staležim. Na neobrazovane napada ruganjem i ismehivanjem, dok protiv obrazovanih istupa sa naučnim primedbama i filozofskim umovanjem, jednako proračunatim da izazove nepoverenje ili preziranje Svetoga pisma. Čak se i omladina koja ima malo iskustva, usuđuje da sumnja u osnovna načela hrišćanstva. I ovo neverovanje mladih, ma koliko bilo površno, ima svoj uticaj. Mnogi su na ovaj način tako zavedeni da se rugaju verovanju svojih roditelja i preziru Duh milosti. (***Jevrejima 10, 29.) Mnogi životi onih koji su obećavali da će biti Bogu na čast i svetu na blagoslov uništeni su zatrovanim dahom bezbožnosti. Svi koji se uzdaju u hvalisave zaključke ljudskog razuma i uobražavaju da mogu protumačiti božanske tajne, i bez pomoći Božje mudrosti saznati istinu, zapleli su se u mrežu sotonskih zamki.

Mi živimo u najsvečanem odseku istorije ovoga sveta. Sudbina ljudi koji su prepunili zemlju treba uskoro da se odluči. Naše vlastito buduće dobro, a takođe i spasenje drugih duša, zavisi od puta kojim ćemo sada poći. Potrebno je da nas vodi Duh istine. Svaki Hristov sledbenik treba ozbiljno da se pita: »Gospode, šta hoćeš da činim?« Mi treba da se ponizimo pred Bogom u postu i molitvi, i da mnogo razmišljamo o njegovoj Reči, a naročito o događajima na susu. Sada treba da tražimo duboka i živa iskustva sa Bogom. Ne smemo da izgubimo nijedan trenutak. Oko nas se zbivaju događaji od najveće važnosti; mi se nalazimo na sotoninom začaranom tlu. Ne spavajte, Božji stražari! Neprijatelj je blizu i vreba, spreman svakoga trenutka da skoči na vas i učini vas svojim plenom, samo ako klonete i zadrijemate.

Mnogi su obmanuti u pogledu svoga stvarnog položaja pred Bogom. Oni su zadovoljni sobom što nisu učinili zla dela, a zaboravljaju na dobra i plemenita dela koja Bog traži od njih, a koja su zanemarili da učine. nije dovoljno da su oni drveta u Božjem vrtu. Bog očekuje od njih da donesu rod. On ih čini odgovornima za sva dobra dela koja su njegovom milošću mogli da učine a nisu učinili. Oni su upisani u nebeskim knjigama kao oni koji zemlji smetaju. Ali čak i slučaj ovih ljudi nije sasvim bez nade. Za one koji ne cene Božju ljubav i zloupotrebljavaju njegovu milost, srce Ljubavi koje dugo trpi još uvek se moli. »Zato govori: ustani ti koji spavaš, i vaskrsni iz mrtvih, i obasjaće te Hrist. Gledajte, dakle, da uredno živite, ne kao nemudri, nego kao mudri, pazite na vreme, jer su dani zli.« ***Efescima 5, 14–16.

Kad dođe vreme probe, pokazaće se oni koji su prihvatili Božju reč kao svoje pravilo života. U leto se ne vidi razlika između zimzelenog i drugog drveća; ali kad dođu zimske oluje, zimzeleno drveće ostaje nepromenjeno, dok drugo drveće gubi svoje lišće. Tako se i sada tobožnji hrišćani ne mogu da razlikuju od pravih hrišćana, ali vreme je upravo pred nama kada će se razlika pokazati. Neka se podignu protivnici, neka se verski fanatizam i netrpeljivost opet raspale, neka nastanu progonstva, – poluhrišćani i licemeri će se pokolebati i odreći svoje vere, ali pravi hrišćani će stajati čvrsto kao stena, sa jačom verom i svetlijom nadom nego u danima blagostanja.

Psalmista kaže: »Razmišljam o tvojim otkrivenjima.« »Od zapovesti tvojih postadoh razuman; toga radi mrzim na svaki put lažni.« ***Psalam 119, 99. 104.

»Blago čoveku koji nađe mudrost.« »Jer će biti kao drvo usađeno kraj vode, i koje niz potok pušta žile svoje, koje ne oseća kad dođe pripeka, nego mu se list zeleni, i sušne godine ne brine se i ne prestaje rađati rod.« ***Priče 3, 13; ***Jeremija 17, 8.

38. POSLEDNJA OPOMENA

»I posle ovoga videh drugoga anđela gde silazi s neba koji imaše oblast veliku; i zemlja se zasvetli od slave njegove. I povika jakim glasom govoreći; pade, pade Vavilon, grad veliki, i posta stan đavolima, i tamnica svakome duhu nečistome, i tamnica sviju ptica nečistih i mrskih; jer otrovnim vinom bluda svojega napoji sve narode. I čuh glas drugi s neba koji govori: iziđite iz nje, narode moj, da se ne pomešate u grehe njene i da vam ne naude zla njena.« (***Otkrivenje 18,1.2.4.)

Ovo mesto u Pismu ukazuje na vreme kada treba da se ponovi vest o padu Vavilona, koju je objavljivao drugi anđeo (***Otkrivenje 14, 8.), sa napomenama pokvarenosti koje su prodrle u razne verske zajednice koje sačinjavaju Vavilon otkad je ova vest prvi put objavljena u leto 1844. godine. Ovde se opisuje strašno stanje na verskom polju. Sa svakim odbacivanjem istine postaje duh ljudi mračniji, a njihovo srce tvrđe, dok ne postanu otvoreni nevernici. Uprkos opomenama koje je Bog dao, oni će nastaviti da preziru jednu od deset zapovedi, dok ne budu dotle zavedeni da će progoniti one koji smatraju sve Božje zapovesti svetima. Preziranje Božje reči i njegovog naroda znači preziranje Hrista. Kada crkve budu prihvatile spiritističko učenje, onda će biti otklonjene ograde koje su bile nametnute telesnom srcu, a veroispovedanje će postati ogrtač koji će pokrivati najpodlije bezakonje. vera u spiritistička otkrivenja otvara vrata lažnim duhovima i đavolskim naukama, i tako će se u crkvama osetiti uticaj zlih anđela.

O Vavilonu, za vreme kad se o njemu govori u ovom proročanstvu, kaže se sledeće: »Jer gresi njeni dopreše od tla do neba, i Bog se opomenu nepravde njene.« (***Otkrivenje 18, 5.) Vavilon je napunio meru svoje krivice, i propašće ga brzo snaći. Ali Gospod ima još svoj narod u Vavilonu, i pre nego što Vavilon bude pohođen Božjim sudovima, verni treba da budu pozvani sa izađu iz njega, da se ne pomešaju u grehe njegove, i da im »ne naude zla njena.« Zato je ovde reč o pokretu koji je predstavljen anđelom koji silazi s neba, rasvetljava zamlju svojom slavom i objavljuje velikim glasom grehe Vavilona. U vezi sa njegovom vešću čuje se poziv: »Iziđite iz nje, narode moj!« Ovaj poziv, u vezi sa trećom anđeoskom vešću, sačinjava poslednju opomenu, koja će biti data stanovnicima zemlje.

Strašan je svršetak kome svet ide u susret. Sile zemaljske, koje su udružuju u borbi protiv Božjih zapovesti, izdaće naredbu da se »svi mali i veliki, bogati i siromašni, slobodnjaci i robovi» (***Otkrivenje 13, 16.) moraju prilagoditi običaju crkve svetkujući nedelju. Svi koji se budu tome usprotivili biće kažnjeni, a napokon će biti određeno da zaslužuju smrt. Sa druge strane, Božji zakon koji nalaže počivanje u Stvoriteljev dan odmora zahteva poslušnost i preti gnevom protiv svih prestupnika tog zakona.

Kada se ovo pitanje Božjeg zakona jasno iznese ljudima, onda će svako ko bude gazio Božji zakon da bi poslušao ljudske naredbe primiti žig zverin. On prima znak vernosti prema vlasti koju želi da sluša mesto Boga. Opomena neba glasi: »Ko se god pokloni zveri i ikoni njenoj, i primi žig na čelo svoje ili na ruku svoju, i on će piti od vina gneva Božjega, koje je nepomešano utočeno u čašu gneva njegova.« (***Otkrivenje 14, 9. 10.)

Ali nikoga neće stići gnev Božji pre nego što istina bude iznesena njegovom srcu i savesti, i on je odbaci. Ima mnogo ljudi koji nikada nisu imali prilike da čuju naročite istine za ovo vreme. Obaveznost četvrte zapovesti nije im nikada bila iznesena u pravoj svetlosti. Bog koji čita svako srce i ispituje svaku pobudu neće ostaviti ni jednoga od onih koji traže poznanje istine da bude prevaren u pogledu ishoda borbe. Naredba neće biti narodu slepo nametnuta. Svako će imati dovoljno svetlosti

da na osnovu zdravog razuma donese svoju odluku.

Subota će biti probni kamen vernosti, jer ona je tačka istine koja je naročito izložena napadima. Kada na ljude bude došla poslednja velika nevolja, onda će biti povučena granična linija između onih koji služe Bogu i onih koji mu ne služe. Dok će svetkovanje nedelje, u saglasnosti sa zemaljskim zakonima, ali nasuprot četvrtoj zapovesti, biti znak vernosti onoj sili koja se protivi Bogu, dotle će svetkovanje prave subote, u saglasnosti sa Božjim zakonom, biti dokaz vernosti Stvoritelju. Dok će jedna grupa ljudi, primanjem znaka pokornosti zemaljskim vlastima, primiti žig zverin, dotle će druga, izabravši znak vernosti božanskom autoritetu, primiti Božji pečat.

Ranije su oni koji su propovedali istine treće anđeoske vesti često smatrani samo izazivačima uzbune. Njihova predskazivanja da će u Sjedinjenim Državama zavladati verska netrpeljivost, da će se crkva i država sjediniti da progone one koji drže Božje zapovestim smatrana su kao neosnovana i smešna. Tvrdi se da ta zemlja ne može da bude drugo nego što je bila: branilac verske slobode. Ali kada se o pitanju prinudnog svetkovanja nedelje bude naveliko raspravljalo, videće se da se približava događaj u koji se tako dugo sumnjalo i u koji se nije verovalo, a treća anđeoska vešće proizvesti takav utisak kakav nije mogla ranije da ima.

Bog je u sva vremena slao svoje sluge da žigošu greh kako u svetu tako i u crkvi. Ali narod želi da mu se govore mile stvari, jer mu čista i neizveštačena istina nije ugodna. Mnogi reformatori su u početku svoga rada odlučili da budu vrlo oprezni u žigosanju greha crkve i naroda. Oni su se nadali da će primerom hrišćanskog života vratiti narod biblijskoj nauci. Ali na njih je došao Božji Duh kao što je došao na Iliju, goneći ga da žigoše grehe bezbožnog cara i otpalog naroda. Nisu se mogli uzdržati a da ne objavljuju jasne reči Biblije – nauke koje su se u početku ustezali da propovedaju… Božji Duh ih je pokrenuo da revno objavljuju istinu i opasnost koja je pretila dušama. Govorili su reči koje im je Bog dao bez straha od posledica, i narod je bio primoran da sluša opomene.

Tako će se objavljivati i treća anđeoska vest. Kada bude došlo vreme da se ona propoveda sa najvećom silom, Bog će se poslužiti poniznim oruđima, i vodiće um onih koji se budu posvetili njegovoj službi. Propovednici će biti više osposobljeni pomazanjem Svetoga Duha negoli obrazovanjem u školama. Ljudi vere i molitve biće podstaknuti da pođu sa svetom revnošću da propovedaju reči koje im Bog bude dao. Gresi Vavilona biće razotkriveni. Strašne posledice toga što su crkvene svetkovine nametane od strane građanskih vlasti, prodiranje spiritizma, tajni, ali brzi razvoj papske vlasti – sve će to biti raskrinkano. Prve svečane opomene će protresti narod. Hiljade i hiljade slušaće takve reči kakve još nisu čuli. Sa čuđenjem će slušati svedočanstvo da je Vavilon crkva koja je pala zbog svojih zabluda i greha, i zbog odbacivanja istine koja je poslata sa neba. Kad se narod bude obratio svojim ranijim učiteljima radoznalim pitanjem: Zar je to tako? Tada će njihovi propovednici pričati priče, govoriće im mile stvari da bi tako umirili njihovu zabrinutost i utišali njihovu probuđenu savest. Ali, pošto će mnogi odbiti da se zadovolje samo autoritetom čoveka i tražiće biblijsko načelo – »Ovako veli Gospod«, većina će propovednika, kao i fariseji u staro doba kad je došao u pitanje njihov autotritet, gnevno rećii da je ova vest od sotone, i pobuniće grešno mnoštvo da ruži i progoni one koji je objavljuju.

Sotona se ljuti kad se borba proširuje na nova područja i pažnja naroda obraća se na pogaženi Božji zakon. Sila koja prati vest razgneviće one koji joj se protive. Sveštenici će upotrebiti gotovo natprirodne napore da zaklone svetlost da ne bi svetlila njihovom stadu. Trudiće se svim sredstvima koja im stoje na raspolaganju da spreče raspravljanje o svim važnim pitanjima. Crkva će se osloniti na jaku ruku građanske vlasti, i u tome će se katolici i protestanti sjediniti. Kada pokret za opšte svetkovanje nedelje bude smeliji i odlučniji, onda će i zakon biti pozvan u pomoć protiv onih koji

svetkuju subotu. Pretiće im novčanim kaznama i zatvorom, a nekima će ponuditi uticajna mesta i položaje, kao i druge nagrade i preimućstva, da bi ih privoleli da se odreknu svoje vere. Ali njihov odlučni odgovor će glasiti: »Dokažite nam Božjom rečju našu zabludu.« Ovaj isti zahtev je izrekao Luter kad se nalazio u sličnim prilikama. Oni koji budu dovedeni pred sudove odbraniće istinu jasnim izlaganjem, i neki od onih koji ih budu čuli biće potaknuti da se odluče drže sve Božje zapovesti. Ovako će svetlost doći do mnogih hiljada onih koji inače nikada ne bi doznali nešto o ovim istinama.

Savesna poslušnost prema Božjoj reči smatraće se bunom. Zaslepljeni od sotone, roditelji će postupati strogo i surovo sa svojom decom koja su verna Božjim zapovestima; gospodari će mučiti svoje sluge koji drže Božje zapovesti. Ljubav će ohladnjeti. Deca će biti lišena nasledstva i terana od kuće. Pavlove reči: A koji pobožno hoće da žive u Hristu Isusu, biće gonjeni« (***2. Timotiju 3, 12.), doslovno će se ispuniti. Pošto će se branioci istine protiviti da poštuju nedelju umesto slobode, neki od njih biće bačeni u zatvor, neki će biti prognani, a sa nekima će se postupati kao sa robovima. Ljudskom razumu se sve ovo sada čini nemogućim, ali kad se Božji Duh bude povukao od ljudi, i oni dođu pod vlast sotone koji mrzi božanske propise, dogodiće se čudnovate stvari. Srce može biti vrlo okrutno ako se od njega oduzme ljubav i strah Božji.

Čim se bude približavala oluja, mnogi koji su verovali u treću anđeosku vest, ali nisu bili posvećeni poslušnošću prema istini, napustiće svoje položaje i preći će u redove protivnika. Sjedinjujući se sa svetom i učestvujući u njegovom duhu, počeli su da stvari posmatraju gotovo u istoj svetlosti, a kad bude došlo iskušenje, biće spremni da izaberu lakšu, popularniju stranu. Daroviti i rečiti ljudi, koji su se nekada radovali istini, upotrebiće svoje sile da duše prevare i zavedu. Postaće najveći neprijatelji svoje nekadašnje braće. Kad oni koji drže subotu budu dovedeni pred sudove da odgovaraju zbog svoje vere, ovi će otpadnici biti najbolje sotonino oružje da ih klevetaju i optužuju, i da tako lažnim izveštajima i sumnjičenjima izazivaju gnev vladara protiv njih.

U ovo vreme progonstva biće ispitana vera Božjih slugu. Oni će verno objavljivati opomene, gledajući jedino na Boga i njegovu Reč. Božji Duh koji deluje na njihova srca, nagnaće ih da govore. Podstreknuti svetom revnošću i gonjeni silom Božjega Duha, poći će da izvrše određene dužnosti, ne gledajući na posledice objavljivanja narodu Reči koju im je Bog poverio. Neće misliti na svoje zemaljske interese, niti će pokušavati da sačuvaju svoj ugled ili život. Ali kada na njih bude došla oluja protivljenja i poruge, neki će nadvladani strahom biti spremni da uzviknu: »Da smo znali kakve će biti posledice naših reči, mi bismo ćutali.« Oni će biti okruženi teškoćama. Sotona će jurišati na njih groznim iskušenjima. Delo koje su preduzeli izgledaće da nadmašuje njihove sposobnosti da ga izvrše. Pretiće im opasnost da budu uništeni. Oduševljenje koje ih je krepilo nestaće. Vratiti se neće moći. Tada, svesni svoje nemoći, pribeći će Svemogućemu tražeći snage. Sećaće se da reči koje su govorili nisu bile njihove, nego Onoga koji im je zapovedio da objave opomenu. Bog je u njihova srca usadio istinu, i oni nisu mogli a da je ne objave.

Ista iskušenja su preživeli i Božji ljudi u prošlim vremenima. Viklif, Luter, Tindal, Bakster i Veslej zahtevali su da se sve nauke moraju ispitati pomoću Biblije, i izjavili su da će se odreći svega što ona osuđuje. Protiv ovih ljudi bijesnilo je progonstvo neumoljivim gnevom, pa ipak nisu prestali da propovedaju istinu. Svaki odsek crkvene istorije odlikuje se razvojem neke naročite istine, koja je odgovarala potrebama Božjeg naroda u ono vreme. Svaka nova istina morala je sebi da krči put uprkos mržnji i protivljenju. Oni koji su primili blagoslov njenom svetlošću, morali su proći kroz iskušenja i nevolje. Uvek kada je to potrebno, Boga daje narodu naročitu istinu. ko se usuđuje da spreči njeno objavljivanje? On zapoveda svojim slugama da objave svetu poslednji poziv milosti. Oni mogu šutati samo po cenu opasnosti za svoju vlastitu dušu. Božji vesnici ne smeju nikada da misle na

posledice. Oni moraju da ispune svoju dužnost, a posledice da prepuste Bogu.

Kad bude nastalo žešće protivljenje, Božje sluge će biti ponovo zbunjene, jer će im se činiti da su oni izazvali ovu nevolju. Ali savest i Božja reč uveriće ih da je njihov postupak bio ispravan; a ako se iskušenja i dalje produže, biće ipak ojačani da ih podnesu. Borba će biti odlučnija i oštrija, ali sa nevoljom će rasti i njihova vera i hrabrost. Njihovo svedočanstvo će biti: Mi se ne usuđujemo protiviti Božjoj reči niti deliti Božji zakon na jedan bitni deo, i na drugi, beznačajni, da bismo tako zadobili naklonost sveta. Gospod kome služimo može da nas oslobodi. Hristos je nadvladao zemaljske sile; pa zar da se plašimo jednoga već pobeđenog sveta?

Progonstvo u svojim raznim oblicima je odražaj jednog principa koji će postojati sve dok sotona bude postojao i dok hrišćanstvo bude imalo životnu snagu. Nijedan čovek ne može služiti Bogu a da ne izazove protiv sebe otpor četa tame. Zli anđeli jurišaće na njega uznemireni da on svojim uticajem ne otme plen iz svojih ruku. Zli ljudi, pokarani njegovim primerom, udružiće se sa zlim anđelima samo zato da bi ga primamljivim iskušenjima odvojili od Boga. Ako ovim sredstvima ne uspiju, tada će upotrebiti silu da primoraju njegovu savest.

Ali dok se Isus nalazi u svetinji kao čovekov posrednik, osećaće se kod vladara i naroda uticaj Svetoga Duha, koji zadržava gnev. Sveti Duh još uvek utiče u izvesnoj meri na zemaljske zakone. Da nema ovih zakona, stanje sveta bi bilo mnogo gore nego što je sada. Dok su mnogi vladari sotonina aktivna oruđa, Bog ima i svoja oruđa među vođama naroda. Neprijatelj inspirira svoje sluge da predlažu mere koje će mnogo smetati Božjem delu; ali državnici koji se boje Gospoda stoje pod uticajem svetih anđela, da se takvim predlozima usprotive nepobitnim dokazima. Na ovaj način će nekoliko ljudi zadržati moćnu struju zla. Protivljenje neprijatelja istine biće obuzdano da bi treća anđeoska vest mogla izvršiti svoje delo. Kada bude objavljena poslednja opomena, ona će na sebe privući pažnju ovih vodećih ljudi, kroz koje Gospod sada radi, i neki od njih će primiti ovu opomenu, te će stajati uz Božji narod u vreme nevolje.

Anđeo koji se pridružuje objavljivanju treće anđeoske vesti rasvetliće celu zemlju svojom slavom. Ovde je prorečeno delo ogromnog obima i neobične sile. Adventni pokret od 1840.–1844. godine bio je divno otkrivenje Božje moći; prva anđeoska vest bila je odnesena do svake misionarske stanice na svetu, i u nekim zemljama nastalo je takvo versko probuđenje kakvo se nije videlo ni u jednoj zemlji od vremena reformacije u šesnaestom veku, ali sve će to nadmašiti silan pokret u toku poslednje opomene trećeg anđela.

Ovo delo će biti slično onome za vreme Duhova. Kao što je »rani dažd« bio dat prilikom izlivanja Svetog Duha u početku širenja evanđeoske vesti, da izazove klijanje dragocenog semena, tako će »pozni dažd« izliti pri njenom svršetku, da žetva dozri. »Tada ćemo poznati Gospoda, i sve ćemo ga više poznavati; jer mu je izlazak uređen kao zora, i doći će nam kao dažd, kao pozni dažd koji natapa zemlju.« (***Osija 6, 3.) »I vi sinovi sionski, radujte se i veselite se Gospodu Bogu svojemu, jer će vam dati dažd na vreme, i spustiće vam dažd rani i pozni na vreme.« (***Joilo 2, 23.) »I biće u poslednje dane, govori Gospod, izliću od duha svojega na svako telo.« »I biće da će se svaki spasti koji prizove ime Gospodnje.« (***Dela 2, 17. 21.)

Veliko delo evanđelja neće se završiti manjim otkrivenjem Božje sile od one koja je pratila njegov početak. Proročanstva koja su se ispunila u izlivanju ranog dažda u početku evanđelja opet će se ispuniti u poznom daždu pri njegovom završetku. To je vreme »odmaranja« kome se nadao apostol Petar kada je rekao: »Pokajte se, dakle, i obratite se, da se očistite od greha svojih, da dođu vremena odmaranja od lica Gospodnjeg; i da pošalje napred obećanog vam Hrista Isusa.« (***Dela 3, 19. 20.)

Božje sluge, ozarena lica svetim posvećenjem, žuriće iz mesta u mesto da objave vest sa neba.

Hiljade glasova, širom cele zemlje, nosiće opomenu. Činiće čudesa, bolesni će ozdravljati, a znaci i čudesa pratiće verne. I sotona će činiti lažna čudesa; učiniće i da oganj padne s neba pred ljudima. (***Otkrivenje 13, 13.) Na ovaj način će stanovnici zemlje biti prinuđeni da se odluče uz koga će se opredeliti.

Vest se neće širiti toliko dokazivanjem koliko dubokim svedočenjem Božjeg Duha. Dokazi su izneseni. Seme je posejano, a sada će niknuti i doneti rod. Spisi koje su rasprostranili evanđeoski saradnici izvršili su svoj uticaj, ali mnogi na koje je evanđeoska istina imala dubok utisak bili su sprečeni da istinu potpuno razumeju ili da je poslušaju. Zraci svetlosti sada svuda prodiru, istina se pokazuje u svoj svojoj jasnoći, a iskrena Božja deca kidaju veze koje su ih do sada zadržavale. Porodične i srkvene veze ne mogu više da ih zadrže, istina im je dragocenija od svega drugog. Uprkos sotoninim udruženim silama, koje će ustati protiv istine, velik je broj onih koji će stati na stanu Gospodnju.

39. VREME VELIKE NEVOLJE

»A u to će se vreme podignuti Mihailo, veliki knez, koji brani tvoj narod; i biće žalosno vreme, kakvoga nije bilo od kako je naroda do rada; i u to će se vreme izbaviti tvoj narod, svaki koji se nađe zapisan u knjizi.« (***Danilo 12, 1.)

Kad se treća anđeoska vest bude svima objavila, milost neće više posredovati za grešne zemaljske stanovnike. Božji narod je završio svoje delo. On je primio »pozni dažd«, »osveženje od lica Gospodnjega«, i spreman je za čas iskušenja koji dolazi. Anđeli na nebu žure amo tamo. Jedan anđeo, vrativši se sa zemlje objavljuje da je njegov delo izvršeno. Poslednje kušanje je došlo na svet, i svi koji su se pokazali verni Božjim propisima primili su »pečat Boga živoga.« Tada Isus prestaje sa svojom posredničkom službom u svetinji. On podiže svoje ruke i glasno izgovara: »Svršeno je!«, a sve anđeoske čete skidaju svoje krune dok Isus svečano objavljuje: »Ko čini nepravdu, neka još čini nepravdu, i ko je pogan, neka se pogani; i to je pravedan, neka još čini pravdu; i ko je svet, neka se još sveti.« ***Otkrivenje 22, 11. Svaki slučaj je odlučen, bilo za život ili za smrt. Hristos je izvršio pomirenje za svoj narod io izbrisao sve njegove grehe. Broj njegovih podanika ispunjen je; »carstvo i vlast i veličanstvo pod svim nebom« biće dato naslednicima spasenja, a Isus će vladati kao Car nad carevima i Gospodar nad gospodarima.

Kad Isus napusti svetinju, zemaljske stanovnike pokriće tama. U to strašno vreme pravednici moraju da žive bez Posrednika pred svetim Bogom. Sila koja je do sada zadržavala zle je uklonjena, i sotona ima potpunu vlast nad grešnicima koji se nisu pokajali. Božje strpljenje je pri kraju. Svet je odbacio njegovu milost, prezreo njegovu ljubav i pogazio njegov zakon. Zli su prekoračili granice vremena milosti koje im je bilo dato. Božji Duh kome su se tako uporno protivili napokon se povukao od njih. Nezaštićeni Božjom milošću, oni su bez zaštite pred nečastivim. Tada će sotona baciti zemaljske stanovnike u poslednju veliku nevolju. Kad Božji anđeli prestanu zadržavati strašne oluje ljudskih strasti, svi elementi sukoba biće odrešeni. ceo svet će biti uvučen u propast koja će biti strašnija od one koja je nekada zadesila Jerusalim.

Jedan jedini anđeo pobio je sve prvence Misiraca i napunio zemlju jaukom. Kada je David zgrešio Bogu prebrojavši narod, jedan anđeo je prouzrokovao ono strašno opustošenje kojim je kažnjen njegov greh. Istu razornu moć koju su pokazali sveti anđeli kad je Bog to zapovedio, pokazaće i zli anđeli lad On to dopusti. Te sile su sada spremne, i samo čekaju na božansko dopuštenje da svuda siju pustošenje.

Oni koji poštuju Božji zakon biće okrivljeni da su prouzrokovali kazne koje su se izlile na svet, i biće smatrani uzročnicima strašnih poremećaja u prirodi, svađa i krvoprolića među ljudima, što ispunjava zemlju jaukom. Sila koja je pratila poslednju opomenu razgnevila je zle. Njihov gnev se raspalio protiv svih koji su prihvatili vest; i sotona će sa još većom žestinom raspirivati duh mržnje i progonstva.

Kada se Božje prisustvo konačno povuklo od jevrejskog naroda, ni sveštenici, ni narod to nisu znali. Iako pod sotoninom vlašću i prožeti najstrašnijim i najgorim strastima, oni su još uvek sebe smatrali Božjim izabranicima. Služba u hramu se i dalje vršila. Na oskvrnjenim oltarima prinošene su žrtve, i božanski blagoslov je prizivan na narod koji je bio kriv za krv Božjeg dragog Sina i pokušavao da ubije njegove sluge i apostole. Tako kada bude izrečena neopoziva odluka u nebeskoj svetinji i sudbina sveta zauvek zapečaćena, zemaljski stanovnici neće o tome ništa znati. Narod koga je Duh Božji konačno napustio, nastaviće da održava verske formalnosti, a sotonska revnost kojom

će ih knez zla oduševiti da izvrše njegove paklene namere, biće nalik na revnost za Božju stvar.

Pošto je subota u celom hrišćanstvu postala naročiti predmet borbe, a svetovne i crkvene vlasti su se udružile da prinude ljude na svetkovanje nedelje, uporno protivljenje malog broja vernih da popuste tom zahtevu učiniće ih predmetom opšte mržnje. Isticaće da ovaj malobrojni narod, koji se opire jednoj ustanovi crkve, i državnom zakonu, ne sme da trpi; da je bolje da on strada negoli da čitavi narodi budu bačeni u zbrku i nezakonitost. Istim dokazivanjem su se poslužile jevrejske starešine protiv Hrista pre devetnaest vekova. Lukavi Kaifa je rekao: »Nama je bolje da jedan čovek umre za narod nego da sav narod propadne.« ***Jovan 11, 50. Ovakvo dokazivanje biće odlučujuće; i napokon će protiv onih koji po četvrtoj zapovesti svetkuju subotu biti izdat dekret, kojim će biti dopušteno narodu da ih posle određenog vremena pobije. Katolcizam u Evropi i otpali protestantizam u Americi preduzeće podjednake mere prema onima koji poštuju sve Božje propise.

Tada će na Božji narod doći žalost i nevolja koje prorok opisuje kao vreme muke Jakovljeve: »Jer ovako veli Gospod: čusmo viku od prepadanja, straha, a mira nema… U svih se promenila lica i poblijedila. Jaoh! Jer je veliki ovaj dan, nije bilo takvoga, i vreme je muke Jakovljeve, ipak će se izbaviti iz nje.« ***Jeremija 30, 5–7.

Jakovljeva noć straha, kada se u molitvi borio za izbavljenje od isavove ruke (***1. Mojsijeva 32, 24.30.), predstavlja iskustvo Božjeg naroda u vreme velike nevolje. Zbog prevare koju je izvršio da bi dobio blagoslov svoga oca, koji je bio određen za isava, Jakov, uplašen smrtnim pretnjama svoga brata, pobegao je da bi spasio svoj život. Pošto je mnogo godina živeo kao izgnanik, krenuo je po Božjoj zapovesti na put da bi se sa svojim ženama, decom i stadima vratio u svoj rodni kraj. Došavši na granicu zemlje, strašno se uplašio kad je čuo da se isav približava sa četom ratnika, bez sumnje u nameri da mu se osveti. Izgledalo je da će Jakovljeva nenaoružana i nezaštićena pratnja pasti kao bespomoćna žrtva nasilja i pokolja. Ovim brigama i strahovanju dodato je i teško breme saznanja o vlastitoj krivici, jer je njegov lični greh navukao ovu opasnost. Njegova jedina nada bila je u Božjoj milosti. Njegova jedina odbrana bila je molitva. Ipak, on sa svoje strane nije ništa propustio da popravi učinjenu nepravdu svome bratu i da odvrati opasnost koja mu je pretila. Tako treba i Hristovi sledbenici, dok se približavaju vremenu nevolje, sve da učine da bi se pred narodom pokazali u pravoj svetlosti, da razoružaju predrasude i odvrate opasnost koja preti slobodi savesti.

Pošto je poslao svoju porodicu na drugu stranu potoka da ne vidi njegovu muku, Jakov ostaje sam da se moli Bogu. On ispoveda svoje grehe i priznaje sa zahvalnošću Božju milost prema sebi, pozivajući se u dubokoh poniznosti na zavet učinjen sa njegovim očevima i na obećanje koje mu je dato one noći u utvari u Betelu i u zemlji progonstva. Došao je čas odluke u njegovom životu; sve je stajalo na kocki. U mraku i samoći on nastavlja da se moli i da se ponizuje pred Bogom. Iznenada neko spusti ruku na njegovo rame. On pomisli da neki neprijatelj hoće da mu oduzme život i svom očajničkom snagom poče da se bori sa napadačem. Kada je počelo da sviće, stranac je upotrebio svoju nadčovečansku snagu. Pri njegovom dodiru jaki čovek izgledao je kao paraliziran, i plačući kao nemoćni molilac, pao je oko vrata svome tajanstvenom protivniku. Jakov je sada saznao da je onaj s kome se borio Anđeo zaveta. Iako je bio nesposoban za borbu i trpio jake bolove, on nije napuštao svoju nameru. Dugo vremena je podnosio nemir, grižnju savesti i bol zbog svog greha. Sada je morao da dobije uverenje da mu je oprošteno. Izgledalo je kao da nebeski posetailac hoće da ode, ali Jakov ga je čvrsto držao moleći ga za blagoslov. Anđeo je navaljivao: »Pusti me, zora je.« Ali patrijarh je uzviknuo: »Neću te pustiti dok me ne blagosloviš.« Kakvo pouzdanje, kakva odlučnost i istrajnost se ovde otkrivaju! Da je to bio hvalisav i drski zahtev, Jakov bi odmah bio uništen. Ali on je govorio sa takvom sigurnošću kakvu može da ima samo onaj koji priznaje svoju

slabost i nedostojnost, a ipak se uzda u milost Boga koji drži svoj zavet.

»Bori se sa anđelom, i nadjača.« ***Osija 12, 5. Poniznošću, pokajanjem i predanjem samoga sebe, ovaj grešni zabludeli smrtnik pobedio je Veličanstvo neba. On se dršćući oslonio na Božja obećanja, a srce neizmerne Ljubavi nije moglo odbiti grešnikovu molbu. Kao dokaz njegove pobede i za ohrabrenje drugih da se ugledaju na njegov primer, njegovo ime, koje posećalo na njegov greh, promenjeno je u drugo, koje podseća na njegovu pobedu. A činjenica da se Jakov borio sa Bogom i pobedio bila je jemstvo da će i ljude pobediti. On se više nije bojao gneva svoga brata, jer je Gospod bio njegova zaštita.

Sotona je optužio Jakova pred Božjim anđelima, ističući da ima pravo da ga uništi zbog njegovog greha. On je utecao na isava da pođe protiv njega; i dok se patrijarh borio celu noć, sotona je nastojao da pojača u njemu osećanje krivice, da bi ga obeshrabrio i slomio njegovo pouzdanje u Boga. Jakov je bio doveden skoro do očajanja; znao je da bez pomoći s neba mora propasti. Iskreno se pokajao zbog svog velikog greha i pouzdao se u Božju milost. Nije dopustio da ga sotona odvrati od cilja, nego je čvrsto držao anđela i nastavio je da iznosi svoju molbu ozbiljno, sa bolnim vapajem, dok nije pobedio.

Kao što je sotona utecao na isava da pođe protiv Jakova, tako će on u vreme velike nevolje podstrekavati zle da unište Božji narod. I kao što je optužio Jakova, tako će optuživati i Božji narod. On smatra svet svojim podanicima, ali mala grupa, koja drži Božje zapovesti, protivi se njegovoj prevlasti. Kada bi je mogao zbrisati sa zemlje, njegova bi pobeda bila potpuna. On vidi da ih sveti anđeli čuvaju, i razumeju da su njihovi gresi oprošteni, ali ne zna da su njihovi slučajevi odlučeni u nebeskoj svetinji. On tačno poznaje grehe na koje ih je naveo i iznosi ih prd Boga u preuveličanoj svetlosti tvrdeći da taj narod zaslužuje da bude lišen Božje naklonosti kao i on sam. On tvrdi da Gospod ne moće u svojoj pravednosti da im oprosti grehe, a njega i njegove anđele da uništi. On polaže pravo na njih kao na svoj plen i zahteva da budu predani u njegove ruke da ih uništi.

Dok sotona optužuje Božji narod zbog njegovih greha, Gospod mu dopušta da ih kuša do krajnosti. Njihovo pozdanje u Boga, njihova vera i odlučnost biće teško okušani. Kada gledaju u prošlost, njihova nada klone, jer u celom svom životu mogu da vise malo dobra. Potpuno su svesni svoje slabosti i nedostojnosti. Sotona se trudi da ih uplaši mišlju da je njihov slučaj beznadan, i da mrlje njegove nečistote ne može nikada oprati. Nada se da će toliko uništiti njihovu veru da će oni popustiti njegovim iskušenjima i da će se odreći svoje odanosti Bogu.

Iako će Božji narod bit okružen neprijateljima, koji će raditi o njegovoj propasti, ipak će strah koji on podnosi nije strah od progonstva zbog istine; on se boji da se nije pokajao za svaki greh i da zbog neke svoje greške neće doživeti ispunjenje Spasiteljevog obećanja da će ga »sačuvati od časa iskušenja, koji će doći na sav vasioni svet.« Kada bi pouzdano znali da su im gresi oprošteni, ne bi se plašili od mučenja i smrt; ali ako budu nedostojni i izgube svoj život zbog neke greške u svom karakteru, onda će Gospodnje sveto ime biti osramoćeno.

Svuda čuju urotnička dogovaranja i vide delovanje pobune; i u njima se javlja jaka želja, ozbiljna težnja duše da se svrši taj veliki otpad i da se učini kraj zloći zlih. Ali dok se mole Bogu da spreči delo pobune, oni sami sebi prebacuju što nemaju sile da se usprotive moćnoj struji zla i da je zaustave. Osećaju da su sve svoje sposobnosti bili upotrebili u Hristovoj službi i da su napredovali iz sile u silu, sotonine sile ne bi imale toliko moći da ih napadaju.

Oni muče svoje duše pred Bogom ukazujući na ranije pokajanje za mnoge svoje grehe i pozivajući se na Spasiteljevo obećanje: »Neka se uhvati za silu moju da učini mir sa mnom; učiniće mir sa mnom.« ***Isaija 27, 5. Njihova se vera ne koleba što njihove molitve nisu odmah uslišene. Iako

podnose najveći strah, užas i nevolju, ipak ne prestaju da se mole. Oni se hvataju za Božju silu kao što se Jakov čvrsto držao Anđela, a reči njihove duše su: »Neću te pustiti, dokle god me ne blagosloviš.«

Da se Jakov nije pokajao za svoj greh što je prevarom zadobio prvenstvo, Bog ne bi uslišio njegovu molitvu i ne bi milostivo sačuvao njegov život. Tako bi i Božji narod u vreme velike nevolje bio pobeđen kada bi imao nepokajanih grehova iz prošlosti, koji bi izlazili pred njega za vreme dok ga muče strah i zebnja. Očajanje bi ugušilo njihovu veru, i oni ne bi imali pouzdanja da se sa Gospodom bore za izbavljenje. Ali, iako su duboko svesni svoje nedostojnosti, ipak ne nalaze da otkriju nijedan sakriveni greh. Njihovi gresi su već ranije bili izneti pred sud i izbrisani, zato ih se oni više i ne sećaju.

Sotona navodi mnoge da veruju da Bog ne obraća pažnju na njihovo neverstvo u malim stvarima; ali Gospod pokazuje u svome postupanju sa Jakovom da On ni na koji način ne odobrava niti trpi zlo. Svi koji se trude da svoje grehe opravdavaju ili prikrivaju, i dopuštaju da oni stoje u nebeskim knjigama nepriznati i neoprošteni biće nadvladani od sotone. Što se smatraju pobožnijima i što je viši položaj koji zauzimaju, to je teži njihov slučaj u Božjim očima, i sigurnija pobeda njihovog velikog neprijatelja. Onaj koji odgađa svoje pripremanje za Gospodnji dan, ne može to postići u vreme velike nevolje i ni u koje kasnije vreme. Njegov je slučaj beznadan.

Hrišćani po imenu, koji će ući nespremni u onu strašnu poslednju borbu, priznaće u svom očajanju svoje grehe rečima velikog straha, dok će se zli radovati njihovoj muci. Ova priznanja su slična isavovim i Judinim. Oni koji ih čine plaču zbog posledica prestupa, a ne zbog svoje krivice. Oni ne osećaju nikakvo pravo pokajanje niti odvratnost prema grehu. Oni priznaju svoj greh iz straha od kazne, ali, kao faraon nekada oni bi se opet protivili Bogu kada ne bi kazne bile povučene.

Jakovljev slučaj je takođe dokaz da Bog neće odbaciti one koji su bili prevareni, iskušani i navedeni na greh, ali su se obratili Bogu sa iskrenim kajanjem. Dok sotona pokušava da uništi ove ljude, bog šalje svoje anđele da ih teše i zaštite u vreme opasnosti. Sotonini napadi su oštri i odlučni, i njegove obmane strašne, ali oko Gospodnje bdi nad njegovim narodom i njegove uši slušaju njihovu viku. Njihova nevolja je velika; plamen ognjenih peći izgleda da će ih progutati; ali Bog će ih provesti kroz oganj, kao što se skupoceno zlato čisti u vatri. Božja ljubav prema njegovoj deci za vreme njihovog najtežeg kušanja je isto tako snažna i nežna kao i u dane njihovog najvećeg blagostanja, ali je njih radi potrebno da prođu kroz ognjenu peć. Sve što je zemaljsko u njima mora izgoreti da bi mogli potpuno odsjajivati Hristov lik.

Vreme nevolje i straha koje je pred nama iziskivaće veru koja može da podnosi muke, odricanja i glad – veru koja se neće pokolebati iako će biti teško iskušana. Vreme milosti daje se svima da bi se pripremili za ono vreme. Jakov je pobedio jer je bio istrajan i odlučan. Njegova pobeda je dokaz sile istrajne molitve. Svi koji se oslanjaju na Božja obećanja kao što se on oslanjao, i koji su ozbiljni i istrajni kao što je on bio, imaće uspeha kao što je on imao. Onaj koji nije voljan da se odrekne samoga sebe, da se ponizi pred Bogom i da se dugo i ozbiljno moli za njegov blagoslov, neće ga primiti. Boriti se sa Bogom – kako malo njih znaju što je to! Kako je malo njih stajalo pred Bogom sa silnom čežnjom ulažući do krajnosti sve snage svoga bića. Kako se malo njih sa nepokolebljivom verom držalo Božjih obećanja kad su talasi očajanja, koje nijedan jezik ne može da opiše, navaljivali na onoga koji se molio!

Oni koji sada imaju samo malo vere nalaze se u najvećoj opasnosti da podlegnu sili sotonskih obmana i nasilja nad savešću. Pa čak ako izdrže iskušenja, ipak će u vreme velike nevolje trpeti duboku žalost i strah, jer nisu navikli da se pouzdaju u Boga. Lekcije vere koje su zanemarili moraće

učiti pod strašnim pritiskom obeshrabrenja.

Sada treba da se upoznamo sa Bogom i da okušamo njegova obećanja. Anđeli zapisuju svaku ozbiljnu i iskrenu molitvu. Radije treba da se odreknemo sebičnih zadovoljstava, nego da zanemarimo zajednicu sa Bogom. Najveće siromaštvo i samoodricanje sa Njime bolji su nego sva bogatstva, časti, udobnosti i prijateljstva bez Njega. Moramo naći vremena za molitvu. Ako dopustimo da svetovni interesi zaokupe naš duh, Bog će nam možda dati vremena time što će nam oduzeti naše idole koji se sastoje od zlata, kuće i plodne zemlje.

Omladina ne bi bila zavedena na greh ako bi odbila da pođe bilo kojim putem osim onim na kome može tražiti Božji blagoslov. Kad bi vesnici koji svetu objavljuju poslednju svečanu opomenu tražili Božji blagoslov – ne hladno, ravnodušno i nemarno, nego srdačno i sa verom kao Jakov – onda bi često imali priliku da kažu: »Boga videh licem k licu, i duša se moja izbavi.« ***1. Mojsijeva 32, 30. Nebo bi ih smatralo knezovima, jer bi imali sile da pobede u svojoj borbi sa Bogom i sa ljudima.

»Žalosno vreme, kakvo nikada nije bilo«, skoro će nastupiti, i nama će tada biti potrebno iskustvo koje sada nemamo, a koje mnogi zanemaruju da steknu. Često je slučaj da očekivanu nevolju smatramo većom nego je u stvari, ali to nije slučaj sa nevoljom koja je pred nama. Najživlja mašta ne može da zamisli koliko će teško biti iskušenje. U ono vreme iskušenja moraće svaka duša stajati za sebe pred Bogom. »Ako bi Noje, Danilo i Jov bili u njoj (zemlji), tako ja bio živ, govori Gospod Gospod, neće izbaviti ni sina ni kćeri, nego će svoje duše izbaviti pravdom svojom.« ***Jezekilj 14, 20.

Sada, dok naš Poglavar svešteničkі vrši pomirenje za nas, mi treba da nastojimo da budemo savršeni u Hristu. Čak ni jednom jedinom mišlju nije naš Spasitelj mogao da bude naveden da popusti iskušenju. Sotona nalazi u ljudskim srcima neko mesto koje može da iskoristi kao svoje uporište. Poneka grešna naklonost se gaji, u kojoj njegova iskušenja pokazuju svoju silu. Ali Hristos je rekao o sebi: »Jer ide knez ovoga sveta, i u meni nema ništa njegovo.« ***Jovan 14, 30. Sotona nije mogao naći u Božjem Sinu ništa što bi mu omogućilo da izvojuje pobedu nad njim. Isus je držao zapovesti svoga oca, i u njemu nije bilo greha kojim bi se sotona mogao poslužiti u svoju korist. To je stanje u kojem se moraju naći svi oni koji žele da se održe u vreme velike nevolje.

Već u sadašnjem životu moramo verom u Hristovu krv pomirenja odstraniti od nas greh. Naš dragoceni Spasitelj nas poziva da se s njime sjedinimo, da udružimo svoje slabosti s njegovom snagom, svoje neznanje s njegovom mudrošću, svoju nedostojnost sa njegovim zaslugama. Božje proviđenje je škola u kojoj moramo naučiti Hristovu krotost i poniznost. Gospod uvek stavlja pred nas pravi životni cilj, a ne put koji bismo mi hteli da izabremo, koji nam izgleda lakši i ugodniji. Naša je dužnost da sarađujemo sa oruđima koja nam nebo stavlja na raspoloženje da bismo naš karakter izgradili prema Hristovom. ko god ovo delo zanemari ili odlaže, dovodi svoju dušu u strašnu opasnost.

Apostol Jovan je čuo u utvari jedan glas na nebu koji je uzviknuo: »Teško vama koji živite na zemlji i moru, jer đavo siđe k vama, i vrlo se rasrdio, znajući da vremena malo ima.« ***Otkrivenje 12, 12. Strašni su prizori koji su izazvali ovaj uzvik. Sotonin gnev sve više raste u koliko se njegovo vreme skraćuje, a njegovo delo obmane i razaranja će doseći svoj vrhunac u vreme velike nevolje. Uskoro će se na nebu videti strašne pojave natprirodnog karaktera, kao znak moći demona koji čine čuda. Duhovni đavolski će ići zemaljskim carevima i celome svetu da ih obmanu i podstreknu da se udruže sa sotonom u njegovoj poslednjoj borbi protiv nebeske vladavine. Tako će pomoću ovih oruđa vladari i podanici biti prevareni. Podići će se ljudi koji će tvrditi da su Hristos i tražiti čast i obožavanje koje pripada Spasitelju sveta. Oni će izvršiti čudotvorna lečenja i tvrdiće da su sa neba

dobili otkrivenja koja protivreče svedočanstvima Svetoga pisma.

U završnom činu velike obmane sam sotona će se prikazivati kao Hrist. Crkva je dugo tvrdila da čeka na Spasiteljev dolazak kao na ispunjenje svojih nada. Sada će veliki varalica stvoriti utisak kao da je Hristos već došao. U raznim krajevima sveta sotona će se pojaviti među ljudima kao veličanstveno biće blistavog sjaja, koje će biti slično opisu Božjeg Sina u Jovanovom Otkrivenju. (***Otkrivenje 1, 13–15.) Slava koja će ga okruživati nadmašivaće sve što je ikada videlo smrtno oko. Poklič pobede će se prolamati zrakom: »Hristos je došao! Hristos je došao!« Narod će padati ničice pred njim, obožavajući ga, a on će podići ruke i blagosloviće ih kao što je Hristos blagosliljao svoje učenike kada je živeo na zemlji. njegov glas će biti mek i prigušen, ali melodičan. Blagim i saosećajnim glasom iznosiće neke divne istine o kojima je Spasitelj govorio. Lečiće bolesti naroda i tvrdiće, gradeći se Hristom, da je subotu promenio u nedelju i svima zapovedio da svetkuju dan koji je on blagoslovio. Reći će da oni koji su uporni u svetkovanju sedmoga dana obeščašćuju njegovo ime, jer odbijaju da slušaju njegove anđele koje je poslao k njima sa svetlošću i istinom. Ovo će biti silna, skoro neodoljiva obmana. Kao Samarjani koje je prevario Simon vračar, narod će, od maloga do velikog, poverovati ovoj prevari i govoriti: »Ovo je velika sila Božja.« ***Dela 8, 10.

Ali Božji narod neće biti zaveden. Nauke ovog lažnog Hrista nisu u saglasnosti sa Svetim Pismom. Njegov blagoslov će biti izrečen nad poštovaocima zveri i njene ikone – upravo nad onim ljudima o kojima Biblija kaže da će na njih biti izliven nepomešani gnev Božji.

Međutim, sotoni neće biti dopušteno da podražava način Hristovog dolaska. Spasitelj je svoj narod opomenuo u ovom pogledu, i tačno opisao svoj dolazak: »Jer će izići lažni Hristi i lažni proroci, i pokazaće znake velike i čudesa da bi prevarili ako bude moguće i izabrane… Ako vam dakle reku: evo ga u pustinji, ne izlazite; evo ga u sobama, ne verujte. Jer kao što munja izlazi od istoka i pokazuje se do zapada, takav će biti i dolazak sina čovečjega.« (***Matej 24, 24–27. 31; 25, 31; ***Otkrivenje 1, 7; ***1. Solunjanima 4, 16. 17.) Nemoguće je imitirati ovaj dolazak. On će biti sveopšte poznat – svi će ga videti.

Samo oni koji revno istražuju Sveto Pismo o koji imaju ljubav prema istini, biće zaštićeni od velike prevare, koja će zarobiti sav svet. Pomoću svedočanstva Svetoga pisma otkriće oni prerušenog varalicu. Vreme probe će doći na sve. Pravi hrišćani će se otkriti rešetanjem koje će izazvati ovo iskušenje. Da li je Božji narod danas tako čvrsto utemeljen na njegovoj Reči da se neće osloniti na svoja čula? Da li će se u ovakvom času odluke oslanjati na Bibliju, samo na Bibliju? Sotona će pokušavati da ih spreči da se pripreme da bi se mogli održati u onaj dan. On će sve tako udesiti da Božjoj deci zatvori put, da ih zarobi zemaljskim blagom, natovari teškim u mučnim teretom, da bi srce pretovarili brigama ovoga života i da bi ih dan iskušenja zatekao kao lupež.

Pošto će zakon, izdat od raznih hrišćanskih vladara protiv onih koji drže Božje zapovesti, uskratiti im zaštitu vlasti i prepustiti ih onima koji žele njihovu propast, Božji narod će napustiti gradove i sela, skupljaće se po grupama i stanovaće u usamljenim mestima. Mnogi će naći utočište u brdima. Kao hrišćani pijemontskih dolina, učiniće visoke gore svojim svetištima i zahvaljivaće Bogu za utočišta »na stenama«. (***Isaija 33, 16.) Ali mnogi iz svih naroda i svih staleža, veliki i mali, bogati i siromašni, crni i beli biće bačeni u najnepravednije i najokrutnije ropstvo. Božji ljubimci će provoditi teške dane, vezani u lance, u zatvoru, osuđeni na smrt, a neki u mračnim i odvratnim ćelijama, prividno prepušteni smrti od gladi. Nijedno uho neće hteti da čuje njihove vapaje, nijedna ljudska ruka neće biti spremna da im pomogne.

Hoće li Bog zaboraviti svoj narod u ovome času iskušenja? Da li je zaboravio vernoga Noja kada je pretpotopni svet bio pohođen kaznama? Da li je zaboravio Lota kada je oganj pao s neba da spali

gradove u ravnici? Da li je zaboravio Josifa, okruženog neznabošcima u Egiptu? Da li je zaboravio Iliju kada mu je Jezabela zapretila sudbinom Balovih proroka? Je li zaboravio na Jeremiju u mračnoj i strašnoj jami? Je li zaboravio na tri hrabra mladića u ognjenoj peći? Ili na Danila u lavovskoj jami?

»Ali Sion reče: Ostavi me Gospod, i zabravi me Gospod. Može li žena zaboraviti porod svoj da se ne smiluje na čedo utrobe svoje? A da bi ga i zaboravila, ja neću zaboraviti tebe. Gle, na dlanovima sam te izrezao.« ***Isaija 49, 14–16. Gospod nad vojskama je rekao: »Jer ko tiče u vas, tiče u zjenicu oka njegova.« ***Zaharija 2, 8.

Iako ih neprijatelji mogu baciti u tamnice, zidovi tamnice, ipak, ne mogu prekinuti vezu između njihovih duša i Hrista. Jedan koji poznaje svaku njihovu slabost, koji je upoznat sa svim njihovim iskušenjima, viši je od svih zemaljskih sila; i anđeli će ih posetaiti u njihovim usamljenim ćelijama i doneće im nebesku svetlost i mir. Zatvor će biti kao palata jer tu će boraviti oni koji su bogati verom, i mračni zidovi će biti osvetljeni nebeskom svetlošću kao tada kad su se Pavle i Sila molili i pevali pesme hvale usred noći u tamnici u Filibi.

Božji sudovi će pohoditi one koji budu pokušavali da tlače i unište njegov narod. Božje veliko trpljenje prema zlima osmelilo je ljude da čine zlo, ali njihova kazna, iako tako dugo odgađana, neće zato biti manje sigurna i strašna. »Jer će Gospod ustati kao na gori Ferazimu, razgneviće se kao u dolu Gabaonskom, da učini delo svoje, neobično delo svoje, da svrši posao svoj, neobičan posao svoj.« ***Isaija 28, 21. Našem milostivom Bogu je kažnjavanje nešto tuđe. »Tako bih ja bio živ, govori Gospod Gospod, nije mi milo da umre bezbožnik.« ***Jezekilj 33, 11. Gospod je »milostiv, žalostiv, spor na gnev i obilan milosrđem i istinom. On prašta »bezakonje i nepravde i grehe.« Ipak on ne ostavlja krivca bez kazne. »Gospod je spor na gnev i velike je moći; ali nikako ne pravda krivca.« ***2. Mojsijeva 34, 6. 7; ***Naum 1, 3. Sa strašnom pravednošću će odbraniti autoritet svog pogaženog zakona. Stroga kazna koja čeka prestupnike vidi se iz Gospodnjeg oklevanja da izvrši sud. Narod sa kojim je imao toliko strpljenja, i kojega neće udariti dok on ne bude navršio meru nepravde pred Bogom, napokon će morati ispiti čašu gneva, nepomešanog sa milošću.

Kada Hristos bude završio svoju posredničku službu u svetinji, izliće se nepomešani gnev na one koji se klanjaju zveri i slici njenoj i koji su primili njen žig. (***Otkrivenje 14, 9. 10.) Zla koja su se izlila na Misir, kada je Bog nameravao da oslobodi Izrael, slična su po karakteru onim strašnijim i većim kaznama koje će snaći svet upravo pred konačno oslobođenje Božjeg naroda. Pisac Otkrivenja veli, opisujući ove strašne kazne: »I postaše rane zle i ljute na ljudima koji imaju žig zverin i koji se klanjaju slici njenoj.« More je postalo kao »krv od mrtvaca, i svaka duša živa umre u moru…« Reke i izvori vodeni »postadoše krv.« Ma kako da su strašni ovi sudovi, ipak je Božja pravda potpuno opravdana. Božji anđeo kaže: »Pravedan si, Gospode,… što si ovo sudio; jer proliše krv svetih i proroka, i krv si im dao da piju, jer su zaslužili.« ***Otkrivenje 16, 2–6. Osuđujući Božji narod na smrt, navukli su na sebe krivicu za njihovu krv, kao da su je prolili svojim rukama. Na isti način Hristos je proglasio Jevreje svoga vremena krivima za svu krv svetih, koja je prolivena od Abelovih dana, jer su imali isti duh kao i te ubice proroka i hteli su da izvrše isto delo.

U kazni koja sledi, suncu će biti data sila, »da žeže ljude ognjem. I opališe se ljudi od velike vrućine.« ***Otkrivenje 16, 8. 9. Evo kako proroci opisuju stanje zemlje u to strašno vreme: »Opuste polje, tuži zemlja, jer je potrveno žito.« »Sva drveta poljska posahnuše, jer nesta radosti između sinova ljudskih.« »Seme istruhnu pod grudama svojim, puste su žitnice.« »Kako uzdiše stoka, kako su se smela goveda, jer nemaju paše… Usahnuše potoci vodeni, i oganj sažeže paše u pustinji.« »I pesme će crkvene biti ridanje u onaj dan, govori Gospod, biće mnoštvo mrtvih telesa, koja će se svuda šuteći pobacati.« ***Joilo 1, 10–12. 17–20; ***Amos 8, 3.

Ova zla neće biti sveopća, jer bi inače svi zemaljski stanovnici bili istrebljeni. Ipak, ona će biti najstašniji bič koji je ikada bio poznat smrtnim ljudima. Sve kazne koje su snalazile ljude pre svršetka vremena milosti bile su pomešane milošću. Hristova krv štitila je grešnike da ne prime punu meru kazne za svoje krivice. Ali na poslednjem sudu Božji gnev će se izliti nepomešan s milošću.

U onaj dan mnogi će poželeti zaštitu božanske milosti, koju su tako dugo prezirali. »Gle, idu dani, govori Gospod Gospod, kada ću pustiti glad na zemlju, ne glad hleba ni žeđ vode, nego slušanja reči Gospodnje. I potucaće se od mora do mora, i od severa i istoka trčaće tražeći reč Gospodnju, i neće je naći.« ***Amos 8, 11. 12.

Božji narod neće biti pošteđen od stradanja. Ali iako će biti progonjen i zlostavljen, iako će oskudijevati i stradati zbog nestašice hrane, ipak neće izginuti. Bog koji se postarao za Iliju neće mimoići ni jedno od svoje požrtvovne dece. Onaj koji je izbrojio kosu na njihovoj glavi brinuće se za njih, i za vreme gladi neće oskudijevati. Dok će zli umirati od gladi i kuge, anđeli će štititi pravedne i zadovoljavati sve njihove potrebe. Onome »ko hodi u pravdi«, dato je obećanje: »Hleb će mu se davati; voda njegova neće nikada presušiti.« »Siromahe i uboge, koji traže vode a nje nema, kojima se jezik osušio od žeđi, njih ću uslišiti ja Gospod, ja Bog Izraelov neću ih ostaviti.« ***Isaija 33, 15, 16; 41, 17.

»Jer smokva neće cvasti, niti će biti roda na lozi vinovoj; rod će maslinov prevariti, i njive neće dati hrane, ovaca će nestati iz tora, i goveda neće biti u oboru. Ali ja ću radovati u Gospodu, veseliću se u Bogu spasenje svojega.« ***Avakum 3, 17. 18.

»Gospodar je čuvar tvoj, Gospod je sen tvoj, on ti je s desne strane. Danju te neće sunce ubiti ni mesec noću. Gospod će te sačuvati od svakoga zla, sačuvaće dušu tvoju Gospod.« »On će te izbaviti iz zamke ptičareve i od ljutog pomora; perjem svojim oseniće te, i krilima njegovim zaklonićeš se; istina je njegova štit i ograda. Nećeš se bojati strahote noćne, strele koja leti danju, pomora, koji ide po mraku, bolesti, koja u podne mori. Pašće pored tebe hiljada i deset hiljada s desne strane tebi, a tebe se neću dotaći. Samo ćeš gledati očima svojim i videćeš platu bezbožnicima. Jer si ti Godpode, pouzdanje moje. Višnjega si izabrao sebi za utočište. Neće te zlo zadesiti, i udarac neće dosegnuti do kolibe tvoje.« ***Psalam 121, 5–7; 91, 3–10.

Ipak će po ljudskom shvatanju izgledati da Božji narod mora uskoro zapečatiti svoje svedočanstvo krvlju, kao što su to nekada učinili mučenici. Sam Božji narod počeće da se plaši da ga je Bog ostavio da padne u ruke neprijatelja. To je vreme užasnog duševnog straha. _Danju i noću vikaće Bogu za izbavljenje. Zli će likovati i prezrivo im dovikivati: »Gde je sada vaša vera? Zašto vas sada Bog ne oslobodi iz naših ruku ako ste stvarno njegov narod?« Ali oni koji čekaju setiti će se kako su poglavari sveštenički i starešine podrugljivo dovikivali Isusu kada je umirao na krstu na Golgoti: »Drugima pomaže, a sebi ne može pomoći. Ako je car Izraelov, neka siđe sad s krsta pa ćemo ga verovati.« ***Matej 27, 42. Kao Jakov, svi će se oni boriti sa Bogom. Njihova lica će izražavati unutrašnju borbu. Sva lica će poblijediti. Ali oni neće prestajati sa svojim ozbiljnim molitvama.

Kad bi ljudi mogli gledati nebeskim pogledom videli bi čete silnih anđela koji okružuju one koji su održali reč Hristova trpljenja. Sa nežnošću punom saosećanja gledaju anđeli njihove nevolje i slušaju njihove molitve. Oni čekaju na reč svoga zapovednika da ih istrgnu iz opasnosti. Ali treba da čekaju još malo. Božji narod mora da ispije čašu i da bude kršten korištenjem stradanja. Upravo ovo mučno odugovlačenje je najbolji odgovor na njihove molitve. Dok se trude da sa pouzdanjem čekaju na Gospoda da On radi, oni time jačaju svoju veru, nadu i trpljenje, što su u svom religioznom životu premalo činili. Ali izabranih radi, skratiće se vreme nevolje. »A kamoli Bog neće odbraniti izabranih svojih koji ga mole dan i noć? Kažem vam da će ih odbraniti brzo.« ***Luka 18, 7. 8. Kraj će doći

brže nego što ga ljudi očekuju. Pšenica će se sabrati i vezati u snopove za Božje žitnice, a kukolj će biti prikupljen za oganj uništenja.

Verni svojoj dužnosti, nebeski stražari i dalje traže. Iako je sveopćom naredbom utvrđeno vreme kada treba da se pobiju svi koji drže Božje zapovesti, ipak će njihovi neprijatelji u nekim slučajevima i pre vremena pokušati da im oduzmu život. Ali niko neće moći da prođe pored moćnih čuvara koji čuvaju svaku vernu dušu. Neki će u svom bežanju iz gradova i sela biti napadnuti, ali mačevi koji se budu podignuli protiv njih slomiće se i pašće na zemlju kao slamke. Druge će anđeli štititi u obliku ratnika.

Bog je u sva vremena pomagao svome narodu i oslobađao ga preko svojih svetih anđela. Nebeska bića su uvek imala živo učešće u životu i radu ljudi. Anđeli su se pojavljivali u odelima koja su blistala kao munja ili su dolazili obučeni kao putnici. Anđeli su se javljali u ljudskom obliku Božjim ljudima. U podne su se odmarali pod hrastovima kao da su umorni, prihvatali su gostoljubivost ljudskih domova. Noću su kao vodiči služili zakašnjelim putnicima. Svojim rukama su palili vatru na oltaru. Otvarali su tamnička vrata i izvodili na slobodu Božje sluge. Ogrnuti nebeskim sjajem, došli su da odvale kamen sa Spasiteljevog groba.

Anđeli se često nalaze na skupovima pravednika u obliku ljudi, i posećuju skupove zlih, kao što su otišli u Sodom da bi načinili izveštaj o njihovim delima i utvrdili da li su prekoračili granicu Božjeg strpljenja. Gospod voli milost; i radi nekoliko njih koji mu zaista služe ukanja nesreću i produžuje mir mnoštvu. Koliko malo onih koji greše protiv Boga znaju da za svoj život imaju da zahvale malom broju vernih koje oni vole da ismejavaju i ugnjetavaju!

Iako vladari ovoga sveta to ne znaju, ipak na njihovim savetovanjima anđeli su često vodili reč. Ljudske su ih oči videle; ljudske uši su slušale njihove molbe; ljudska su se usta usprotivila njihovim predlozima i ismehavala njihove savete; ljudske su ih ruke vređale i zlostavljale. U većnicama i sudnicama ovi nebeski vesnici pokazivali su tačno poznanje ljudske istorije; oni su bolje zastupali potlačene negoli njihovi najsposobniji i najrečitiji zastupnici. Oni su osujetili mnoge namere i zadržavali zla koja bi mnogo ometala Božje delo i prouzrokovala mnoga stradanja njegovom narodu. U trenutku opasnosti i nevolje, »anđeli Gospodnji stanuju oko onih koji se njega boje i izbavljuju ih.« (***Psalam 34, 7.)

Sa velikom čežnjom Božji narod očekuje znak dolaska svoga Cara. Kad straže budu upitane: »Stražaru, koje je vreme noći?« daće jasan odgovor: »Dolazi jutro, ali i noć!« ***Isaija 21, 11. 12. Na oblacima iznad vrhova gora bliješti svetlost. Uskoro će se otkriti Njegova slava. Sunce pravde uskoro će sinuti. Jutro i noć su već tu – svitanje beskrajnog dana za pravedne i početak večne noći za zle.

Dok oni koji se bore šalju Bogu svoje molitve, zavesa koja ih deli od nevidljivog sveta izgleda da je skoro uklonjena. Nebesa plamte od svitanja večnog dana i, slično melodiji anđeoskog zbora, do ušiju dopiru ove reči: »Stojte čvrsto u svojoj vernosti! Pomoć dolazi!« Hrist, svemoćni Pobednik, daje svojim umornim borcima krune neprolazne slave, a njegov glas odzvanja sa poluotvorenih vrata: »Gle, ja sam s vama! Ne bojte se! Ja poznajem sve vaše nevolje; nosio sam vaše brige. Vi se ne borite protiv nepobedivih neprijatelja. Ja sam izvojevao pobedu vas radi, i u moje ime vi ste više nego pobednici!«

Spasitelj će nam poslati pomoć upravo onda kad nam ona bude potrebna. Put u nebo posvećen je njegovim stopama. Svaki trn koji ranjava našu nogu, ranio je i njegovu. Svaki krst koji smo pozvani da nosimo, nosio je On pre nas. Gospod dopušta borbe da bi dušu pripremio za mir. Vreme velike nevolje je strašno ognjeno kušanje za Božji narod; ali to je vreme za svakog pravog vernika da

podigne pogled, i verom će videti dugu obećanja koja je nad njim.

»Tako oni koje iskupi Gospod neka se vrate i dođu u Sion pevajući, i veselje večno neka bude nad glavom njihovom; radost i veselje neka zadobiju, a žalost i uzdisanje neka beži. Ja, ja sam utešitelj vaš; ko si ti da se bojiš čoveka smrtnoga i sina čovečjega, koji je kao trava? I zaboravio si Boga, Tvorca svojega… i jednako se bojiš svaki dan gneva onoga koji te pritešnjuje kad se sprema da zatire? a gde je gnev onoga koji pritešnjuje? Brzo će se oprostiti sužanj, neće umreti u jami, niti će biti bez hleba. Jer sam ja Gospod Bog tvoj, koji raskidam more, da talasi njegovi buče: Gospod nad vojskama ime mi je. Ja ti metnuh u usta reči svoje i senom ruke svoje zaklonih te…«

»Zato, čuj ovo, nevoljni, i pijani, ne od vina. Ovako veli Gospod tvoj, Gospod i Bog tvoj, koji brani svoj narod: evo, uzimam iz tvoje ruke čašu strašnu, talog u čaši gneva svojega; nećeš više piti. Nego ću je dati u ruke onima koji te muče, koji govoraše duši tvojoj: sagni se da pređemo, i ti si im podmetao leđa svoja da budu kao zemlja i kao ulica onima koji prelaze.« ***Isaija 51, 11–16. 21–23.

Božje oko, koje gleda kroz vekove, bilo je upravljeno na čas odluke koji Božji narod mora da preživi, kad će se zemaljske sile ustremiti protiv njih. Slično prognanim zarobljenicima oni će se bojati smrti od gladi i nasilja. Ali Bog, koji je pred Izraelcima rastavio Crveno more, pokazaće i sada svoju moćnu silu i ukinuti njihovo ropstvo. »Ti će mi biti blago, veli Gospod nad vojskama, u onaj dan kad ja učinim, i biću im milostiv, kao što je otac milostiv svome sinu koji mu služi.« ***Malahija 3, 17. Kad bi krv vernih Hristovih svedoka bila prolivena u ovo vreme, ona ne bi mogla, kao krv mučenika nekada, biti seme koje je posejano da donosi rod za žetvu na Božju slavu. Njihova vernost ne bi bila svedočanstvo koje bi druge uverilo o istini, jer su se talasi milosti odbili od okorelih srca da se više nikad ne povrate. Kad bi pravedni sada pali kao plen svojih neprijatelja, to bi značilo pobedu za kneza tame. Psalmista veli: »Jer bi me sakrio u kolibi u zlo doba; sklonio bi me pod krovom šatora svojega.« ***Psalam 27, 5. Hristos je rekao: »Hajde, narode moj, uđi u klijeti svoje, i zaključaj vrata svoje za sobom, prikrij se za čas, dokle prođe gnev. Jer, gle, Gospod izlazi iz mesta svojega da pohodi stanovnike zemaljske za bezakonja njihova.« ***Isaija 26, 20. 21. Slavno će biti oslobođenje onih koji su strpljivo čekali njegov dolazak i čija su imena zapisana u knjizi života!

40. BOŽJI NAROD OSLOBOĐEN

Kada zaštita ljudskih zakona bude uskraćena onima koji poštuju Božje zapovesti, pojaviće se istovremeno u raznim zemljama pokret za njihovo uništenje. Kada se vreme označeno u naredbi bude približilo, ljudi će se zaveriti da istrebe omraženu sektu. Odlučiće da preko noći izvrše odlučni napad, koji će zauvek ućutkati glas neslaganja i prekora.

Božji narod – neki u tamničkim ćelijama, a drugi sakriveni u usamljenim skloništima po šumama i gorama – još uvek vapi za Božjom zaštitom, dok se svuda grupe oružanih ljudi, podstrekavane od četa zlih anđela, pripremaju za smrtonosno delo. I upravo sada, u času krajnje opasnosti, umešaće se Bog Izraelov da izbavi svoje izabrane. Gospod je rekao: »Pevaćete kao noću uoči praznika, i veselićete se od srca kao onaj koji ide… na goru Gospodnju, k steni Izraelovoj. I Gospod će pustiti da se čuje slava glasa njegova, i pokazaće kako maše rukom svojom s ljutitim gnevom i plamenom ognjenim koji proždire, s raspom i sa silnem daždom i s grädom.« ***Isaija 30, 29. 30.

Sa usklicima pobede, sa ruganjem i proklinjanjem polaze čete zlikovaca da se bace na svoj plen; ali, gle, na zemlju pada gusti mrak, tamniji od najtamnije noći. Tada se preko celog neba pojavljuje duga, odsjajući slavom sa Božjeg prestola, i kao da okružuje svaku grupu onih koji se mole. Razbesnele gomile odjednom se zaustavljaju. Njihovi podrugljivi uzvici umukoše. Oni zaboravljaju na svoje žrtve. Sa strašnim predosećanjem gledaju u simbol Božjeg zaveta i žele da se što pre uklone od njegovog silnog sjaja.

Božji narod čuje jasan, zvučan glas, koji kaže: »Pogledajte!« Podigavši oči prema nebu, oni vide dugu obećanja. Crni, preteći oblaci, koji su prekrivali nebeski svod rastavljaju se i, kao nekada Stefan, oni gledaju netremice u nebo i vide Božju slavu i Sinačovečjega gde sedi na svome prestolu. Na njegovoj božanskoj pojavi primećuju tragove njegovog poniženja, a sa njegovih usana čuju molbu koju upućuje svome Ocu pred svetim anđelima: »Hoću da i oni koje si mi dao budu sa mnom gde sam ja.« ***Jovan 17, 24. I opet se čuje zvučan, pobedonosan glas, koji govori: »Evo ih! dolaze! sveti, nevini i čisti. Oni su održali reč moga trpljenja; oni će živeti među anđelima«, a blijede drhtave usne onih koji su se čvrsto držali svoje vere izgovaraju uzvik pobede.

Upravo je ponoć kada Bog otkriva svoju moć da oslobodi svoj narod. Sunce se pojavljuje u svom punom sjaju. Znaci i čudesa ređaju se brzo jedno za drugim. Grešnici gledaju sa strahom i zaprepaštenjem na ove prizore, dok pravednici sa svečanom radošću posmatraju znake svoga oslobođenja. U prirodi izgleda kao da je sve izvan svoga reda. Reke prestaju da teku. Mračni, teški oblaci penju se i sudaraju. Usred gnevnog neba vidi se jedno mesto neopisive slave, odakle dolazi Božji glas kao glas mnogih voda, govoreći: »Svrši se!« ***Otkrivenje 16, 17.

Ovaj glas potresa nebesa i zemlju. Događa se strašan zemljotres, kakav »nikad ne bi otkako su ljudi na zemlji, toliko tresenje, tako veliko«. (***Otkrivenje 16, 17. 18.) Izgleda kao da se nebo otvorilo i otvorilo. Slava sa Božjeg prestola čini se da odsijeva kao munja. Gore se tresu kao trska na vetru, a odvaljene stene padaju na sve strane. Čuje se tutnjava bure koja dolazi. More udara pomamno. Čuje se urlanje oluje kao glas demona kada kreću na uništavanje. Cela zemlja se diže i nadima kao morski talasi. Njena površina puca. Izgleda da njeni temelji popuštaju. Planinski lanci tonu. Nastanjeni otoci iščezavaju. Morske luke koje su po zlu postale kao Sodoma nestaju u razbesnelim talasima. Vavilon veliki spomenu se pred Bogom »da mu dâ čašu vina ljutoga gneva svojega.« (***Otkrivenje 16, 19. 20.) Strašan grād, »veliki kao glava«, dovršava ovo razaranje. (Stih 20). Najponosniji gradovi na zemlji postaju gomila ruševina. Raskošne palate, na koje su velikani

ovoga sveta rasipali svoja bogatstva da se proslave, raspadaju se pred njihovim očima. Zidovi tamnica se ruše, a Božji narod, koji je zbog svoje vere bio tamo zatvoren, oslobođen je.

Grobovi se otvaraju, i »mnogi od onih koji spavaju u prahu zemaljskom ustaju, jedni za život večni, a drugi na sramotu i prekor večni.« (***Danilo 12, 2.) Svi koji su umrli sa verom u treću anđeosku vest izlaze proslavljeni iz svojih grobova, da čuju zavet Božjeg mira, zajedno sa onima koji drže njegov zakon. A i oni koji su se rugali Hristovim samrtnim mukama i ismejavali ga, i najogorčeniji protivnici njegove istine i njegovog naroda ustaju da ga vide u njegovoj slavi i da vide počasti koje će se dati vernima i poslušnima.

Gusti oblaci još pokrivaju nebo, ali tu i tamo probija sunce kao Jehovino oko osvete. Razjarene munje paraju nebo uvijajući zemlju u plameni ogrtač. Iznad strašne tutnjave gromova, tajanstveni i strašni glasovi objavljuju sudbinu grešnika. Svi neće razumeti izgovorene reči, ali lažni učitelji će ih dobro razumeti. Oni koji su do maločas bili još tako bezbrižni, tako hvalisavi i prkosni, koji su likovali u svojoj okrutnosti prema narodu koji drži Božje zapovesti, sada su prenaraženi, savladani i drhte od straha. Njihova kuknjava se čuje iznad huke elemenata. Demoni priznaju Hristovo božanstvo i drhću pred njegovom moći, dok ljudi preklinju za milost i od straha puze po prahu.

Proroci su u staro doba uskliknuli kada su u svetom viđenju posmatrali dan Gospodnji: »Ridajte, jer je blizu dan Gospodnji; doći će kao pustoš od Svemogućega.« ***Isaija 13, 6. »Uđi u stenu i sakrij se u prah od straha Gospodnjega i od slave veličanstva njegova. Ponosite oči čovečje poniziće se, i visina ljudska ugnuće se, a Gopsod će sam biti uzvišen u onaj dan. Jer će doći dan Gospoda nad vojskama na sve ohole i ponosite se i na svakoga koji se podiže, te će biti poniženi.« »Tada će baciti čovek idole svoje srebrne i idole svoje zlatne, koje načini sebi da im se klanja, krticama i slepim miševima, i ulaziće u rasekline kamene i u pećine kamene od straha Gospodnjega i od slave veličanstva njegova, kad ustane da potre zemlju.« ***Isaija 2, 10–12. 20. 21.

Kroz pukotinu u oblacima blista zvezda čiji je sjaj četverostruko jači zbog tame koja je okružuje. Ona vernima obećava nadu i radost, a prestupnicima Božjeg zakona strogost i gnev. Oni koji su za Hrista sve žrtvovali sada su sigurni, skriveni kao u senci Gospodnjoj. Oni su okušani, i pred svetom i protivnicima istine dokazali su svoju vernost prema Onome koji je umro za njih. Divno preobraženje se dogodilo na onima koji su do same smrti sačuvali svoju čistotu. Oni su iznenada oslobođeni od mračnog i strašnog gneva ljudi pretvorenih u demone. Njihova lica, nedavno još blijeda, zabrinuta i iscrpljena, sada su ozarena divljenjem, verom i ljubavlju. Njihovi glasovi se podižu u radosnoj i pobedonosnoj pesmi: »Bog nam je utočište i sila, pomoćnik koji se u nevoljama brzo nalazi. Zato se nećemo bojati ako bi se i zemlja uskolebala, i gore se prevalile u srce morima. Neka buči i kipi voda njihova; nek se planine tresu od vala njihovih.« ***Psalam 46, 1–3.

Dok se ove reči svetog poverenja dižu ka Bogu, oblaci se povlače i ukazuje se zvezdano nebo u neizrecivoj lepoti nasuprot mračnom i gnevnom svodu na obema stranama. Slava nebeskoga grada blista kroz otvorena vrata. Tada se na nebu pojavljuje ruka koja drži dve sastavljene ploče. Prorok kaže: »I nebesa oglasiše pravdu njegovu, jer je taj sudija Bog.« ***Psalam 50, 6. Ovaj sveti zakon, Božja pravda, koji je usred grmljavine i plamena objavljan sa Sinaja da bude vodič života, sada se otkriva ljudima kao merilo suda. Ruka otvara ploče, i vide se propisi Deset zapovesti, kao da su pisani plamenim perom. Reči su tako jasne da ih svi mogu čitati. Sećanje se budi, tama neverovanja i krivoverstva iščezava iz svakoga srca, a deset kratkih, razumljivih, značajnih Božjih reči stoji pred očima svih stanovnika zemlje.

Nemoguće je opisati strah i očajanje onih koji su gazili svete Božje propise. Gospod im je dao svoj zakon; oni su mogli sa njemi da uporede svoj karakter i upoznaju svoje grehe dok je još bilo prilike

za pokajanje i popravljanje. Ali oni su, da bi stekli naklonost sveta, uklonili njegove propise i učili druge da ih prestupaju. Nastojali su da prisile Božji narod da oskvrni njegovu subotu. Sada su oni osuđeni onim zakonom koji su prezirali. Sa strašnom sigurnošću uviđaju da nemaju nikakvog opravdanja. Sami su izabrali kome će služiti i kome će se klanjati. »Tada ćete se obratiti, i videćete razliku između pravednika i bezbožnika, između onoga koji služi Bogu i onoga koji mu ne služi.« ***Malahija 3, 18.

Neprijatelji Božjeg zakona, od sveštenika pa sve do najmanjeg među njima, imaju sada novi pojam o istini i dužnosti. Suviše kasno uviđaju da je subota četvrte zapovesti pečat života Boga. Suviše kasno postaju svesni prave prirode svog lažnog dana osmora i peskovitog tla na kome su zidali. Sada im je jasno da su se borili protiv Boga. verski učitelji su vodili duše u propast tvrdeći da ih vode vratima raja. Ne ranije, nego tek na dan konačnog obračuna moći će shvatiti kako je velika odgovornost ljudi u svetoj službi i kako su strašne posledice njihove nevernosti. Samo u večnosti moći ćemo pravilno da procenimo gubitak ma i jedne jedine duše. Strašna će biti sudbina onoga kome će Bog reći: »Idi od mene, zli slugo!«

Božji glas čuje se sa neba, objavljujući dan i čas Hristovog dolaska i proglašava večni zavet sa svojim narodom. Kao udarci najjačeg groma prelamaju se njegove reči nad zemljom. Božji Izrailj stoji i sluša sa očima uprtim gore. Njihova lica su rasvetljena njegovom slavom i sijaju kao lice Mojsijevo kada je silazio sa Sinaja. Grešnici ne mogu u njih gledati. I kada bude izrečen blagoslov nad onima koji su poštovali Gospoda svetkovanjem njegove subote, čuje se snažan uzvik pobede.

Ubrzo se na istoku pojavljuje mali crni oblak, veličine kao pola čovečjeg dlana. To je oblak koji okružava Spasitelja i koji iz daleka izgleda kao da je uvijen u mrak. Božji narod zna da je to znak Sina čovečjega. U svečanoj tišini oni netremice gledaju u njega kako se približava zemlji i postaje sve jasniji i lepši, dok ne postane kao veliki beli oblak, čija je osnovica nalik na oganj koji proždire, a nad kojim lebdi diga zaveta. Isus ide napred kao moćni pobednik. On sada ne dolazi kao čovek patnje, da ispije gorku čašu sramote i muka, nego kao pobednik na nebu i na zemlji, da sudi živima i mrtvima. »Veran i istinit, i sudi po pravdi svojoj.« »I vojske nebeske prate ga.« ***Otkrivenje 19, 11. 14. Sa himnama nebeskih melodija, sveti anđeli, ogromno i nebrojeno mnoštvo, prate ga na njegovom putu. Nebeski svod izgleda kao da je prepun bića koja svetle, »deset hiljada po deset hiljada, i hiljade hiljada.« Nijedno ljudsko pero ne može da opiše ovaj prizor; nijedan um smrtnoga čoveka nije sposoban da shvati njegovu slavu. »Slava njegova pokri nebesa, i zemlja se napuni hvale njegove. Svetlost mu bijaše kao sunce.« ***Avakum 3, 3. 4. Kad živi oblak dođe bliže, svako oko vidi Kneza života. Trnov venac ne ruži više njegovu uzvišenu glavu, na njegovom svetom čelu počiva dijadem slave. Njegovo lice svetli jače od blistavog podnevnog sunca. »I ima na haljini, na bedru svome, ime napisano: Car nad carevima i Gospodar nad gospodarima.« ***Otkrivenje 19, 16.

Pred njegovom prisutnošću »sva su lica poblijedela«. One koji su odbacili Božju milost obuzima strah večnog očajanja. Srce se rastopi, koljena udaraju jedno o drugo… i lica su svima pocrnjela.« ***Jeremija 30, 6; ***Naum 2, 10. Pravednici uzvikuju drhćući: »I ko može opstati?« Pesma anđela prestaje, i nastaje vreme svečane tišine. Tada se čuje Isusov glas koji govori: »Dosta ti je moja blagodat.« Lica pravednika se ozaruju, i radost ispunjava svako srce, a anđeli približavajući se sve više zemlji opet počinju da pevaju sve glasnije i glasnije.

Car nad carevima se spušta na oblaku, okružen ognjenim plamenom. Nebesa se uvijaju kao svitak, zemlja drhti pred Njima, a sve gore i otoci se pokreću sa svoga mesta. »Ide Bog naš, i ne ćuti; pred njim je oganj koji proždire, oko njega je bura velika. Doziva nebo ozgo i zemlju, da sudi narodu svome.« ***Psalam 50, 3. 4.

»I carevi zemaljski i boljari, i bogati i vojvode i silni, i svaki rob, i svaki slobodnjak sakriše se po pećinama i kamenjarima gorskim; i govorahu gorama i kamenju; padnite na nas i sakrijte nas od lica Onoga što sedi na prestolu i od gneva Jagnjetova. Jer dođe veliki dan gneva njegova, i ko može opstati?« ***Otkrivenje 6, 16–17.

Podrugljivo ismevanje je prestalo. Ućutele su usne koje su lagale. Umukla je zveka oružja i ratna vika« u graji, i odelo u krv uvaljano«. (Izazija 9, 5.) Ništa se sada ne čuje osim glas molitve i jauk plača i naricanja. Sa usana onih koji su se malo pre rugali otima se uzvik: »Jer dođe veliki dan gneva njegova, i ko može ostati?« Grešnici više vole da na njih padnu gorske stene nego da srećnu lice Onoga koga su prezirali i odbacili.

Oni poznaju taj glas koji prodire do ušiju mrtvih. Koliko puta ih je njegov blagi i nežni glas pozivao na pokajanje! Koliko puta su ga čuli u dirljivim molbama prijatelja, brata, Otkupitelja! Onima koji su odbacili njegovu milost neće biti nijedan drugi glas tako težak i pun osude kao onaj koji je tako dugo preklinjao: »Vratite se, vratite se sa zlih puteva svojih, jer zašto da mrete?« ***Jezekilj 33, 11. 9. O, kad bi to njima bio glas tuđinca! Isus kaže: »Što zvah, ali ne hteste, pružah ruku svoju, ali niko ne mari, nego odbaciste svaki savet moj i karanja mojega ne hteste primiti.« ***Priče 1, 24. 25. Ovaj glas budi sećanja koja bi oni hteli rado da izbrišu – prezrene opomene odbijene pozive i necenjena preimućstva.

Tu su oni koji su se rugali Hristu u njegovom poniženju. Sa neodoljivom snagom dolaze im na pamet reči Mučenika kada je na zaklinjanje poglavara sveštenićkog svečano izjavio: »Odsele ćete videti Sina čovečjega gde sedi s desne strane Sile, i ide na oblacima nebeskim.« ***Matej 26, 64. Sada ga oni gledaju u njegovoj slavi, i još će ga videti kada sedi sa desne strane Veličine.

Oni koji su se rugali njegovim rečima da je Božji Sin, sada su nemi. Tu je oholi Irod koji se podsmevao njegovom carskom imenu i zapovedio vojnicima koji su se rugali da ga krunišu za cara. Tu su oni isti ljudi koji su bezbožničkim rukama navukli na njega crvenu haljinu, na njegovo sveto čelo stavili trnjev venac, a u njegove ruke podrugljivu palicu, i koji su se pred njim klanjali izgovarajući bogohulne reči. Ljudi koji su udarali i pljuvali Cara života sada se kriju od njegovog prodirućeg pogleda i žele da pobegnu od velike slave njegove prisutnosti. Oni koji su njegove ruke i noge prikovali klinovima, i vojnik koji je probo njegova rebra; gledaju ove znake sa strahom i grižnjom savesti.

Sa užasnom jasnoćom sećaju se sveštenici i starešine događaja na Golgoti. Sa jezom i užasom sećaju se kako su sotonskom radošću vrteli glavama i dobacivali mu: »Drugima pomože, a sebi ne može pomoći. Ako je car Izraelov, neka siđe sad s krsta, pa ćemo ga verovati. On se uzdao u Boga: neka mu pomogne sad, ako mu je po volji.« ***Matej 27, 42. 43.

Živo se sećaju Spasiteljeve priče o vinogradarima koji su odbili da predaju svome gospodaru rod vinograda, koji su zlostavljali njegove sluge i njegovog Sina ubili. Sećaju se takođe i reči koje su sami izgovorili: Gospodar vinograda, »zločince će zlom smrti pomoriti«. (***Matej 21, 41.) U grehu i kazni tih nevernih ljudi sveštenici i starešine vide svoj sopstveni postupak i svoju ličnu pravednu osudu. I sada se čuje uzvik samrtnog straha. Glasnije od uzvika: »Raspni ga! Raspni ga!« koji je odzvanjao ulicama Jerusalima, odjekuje strašan i očajnički jauk: »On je Sin Božji! On je pravi Mesija!« Oni gledaju da pobegnu od prisutnosti Cara nad carevima. Uzalud pokušavaju da se sakriju u dubokim pećinama zemlje, koje su se stvorile da se usled poremećaja elemenata u prirodi.

U životu svih onih koji odbacuju istinu ima trenutaka kada se savest probudi, kada sećanje iznosi mučne uspomene života punog licemerstva, a dušu muči uzaludno kajanje. Ali šta je to sve prema grižnji savesti onoga dana, kada »dođe čega se bojite«, kada »pogibao vaša kao oluja dođe«.

(***Priče 1, 27.) Oni koji su odlučili da ubiju Hrista i njegov veran narod, sada vide slavu koja je na njima. Usrde svoje strahote oni čuju glasove svetih u radosnom slavopoju: »Gle, ovo je Bog naš, njega čekasmo, i spasiće nas.« ***Isaija 25, 9.

Usred ljuljanja zemlje, sijevanja munja i tutnjave gromova glas Božjega Sina poziva svete koji spavaju. On baca pogled na grobove pravednika i tada, podižući svoje ruke prema nebu, uzvikuje: »Probudite se, probudite se, probudite se, vi koji spavate u prahu, i ustanite!« Po celoj zemlji mrtvi će čuti ovaj glas, i oni koji ga čuju oživeće. I cela zemlja odzvanja od koraka ogromnog mnoštva iz svakog plemena, koljena, jezika i naroda. Oni dolaze iz tamnice smrti, obučeni besmrtnom slavom, kličući: »Gde ti je, smrti, žalac? gde ti je, pakle, pobeda?« 1. Kor. 15, 55. A živi pravednici i vaskrsli sveti sjedinjuju svoje glasove u dug, radostan poklič pobede.

Svi izlaze iz svojih grobova isti po rastu kao kad su bili sahranjeni. Adam, koji stoji u sredini vaskrslog mnoštva, naročito je visok i veličanstvenog izgleda, po rastu samo malo niži od Božjega Sina. Njegov stas pokazuje upadljivu suprotnost prema ljudima kasnijih pokoljenja; tu se vidi koliko se ljudski rod degenerirao. Ali svi ustaju u svežini i snazi večne mladosti. U početku čovek je bio stvoren po Božjem obličju, ne samo po karakteru nego i po obliku i izgledu. Greh je izopačio božansku sliku u čoveku i skoro je izbrisao. Ali Hristos je došao da opet uspostavi ono što je izgubljeno. On će preobraziti naše poniženo telo i učiniće ga sličnim svome proslavljenom telu. Smrtno, propadljivo telo, lišeno lepote, nekada opoganjeno grehom postaje savršeno, lepo i besmrtno. Sve mane i nedostaci su ostali u grobu. Pošto će imati pristup ka drvetu života u za dugo izgubljenom Edemu, otkupljeni će rasti do pune visine ljudskog roda u njegovoj provobitnoj slavi. Poslednji preostali tragovi prokletstva greha biće uklonjeni, a Hristovi verni će se pojaviti u slavi Gospoda, našega Boga, po duhu, duši i telu odsjajujući savršenu sliku svoga Gospoda. O divnoga li otkupljenja o kome se mnogo govorilo, koje se dugo očekivalo, mnogo željelo, ali nikada potpuno razumelo!

Živi pravednici su »ujedanput, u trenuću oka« preobraženi. Na Božji glas oni su proslavljani; sada su postali besmrtni i sa vaskrslim svetima su uzeti u susret Gospodu na nebo. Anđeli sakupljaju »izabrane svoje od četiri vetra, od kraja zemlje do kraja neba.« (***Marko 13, 27.) Malu decu sveti anđeli odnose u naručje njihovim majkama. Prijatelji koje je smrt dugo rastavljala, opet su sjedinjeni da se više ne rastanu, i sa pesmama radosti penju se zajedno u Božji grad.

Sa svake strane kola od oblaka nalaze se krila, a pod njima su živi točkovi, i čim se kola krenu, točkovi viču: »Svet«, i krila, dok se okreću, viču: »Svet«, i pratnja anđela viče: »Svet«, svet, svet je Gospod Bog Svedržitelj!« I dok se kola kreću ka Novome Jerusalimu, izbavljeni kliču: »Aleluja!«

Pre ulaska u sveti grad Spasitelj daje svojim sledbenicima pobednička odlikovanja i odeva ih znacima njihovog carskog dostojanstva. Sjajni redovi su postavljeni u obliku četverokuta oko Njihovog cara, čiji je veličanstveni stas mnogo viši od stasa svetih i anđela, a lice mu zrači neiskazanom ljubavlju. Svaki je pogled ovog nebrojenog mnoštva spasenih uprt u Njega; svako oko gleda slavu Onoga »koji beše nagrđen u licu mimo svakoga čoveka i u stasu mimo sinove čovečje.« (***Isaija 52, 14.) Na glave pobednika Isus stavlja svojom vlastitom desnicom krunu slave. Za svakog ima jedna kruna, koja nosi njegovo lično »novo ime« (***Otkrivenje 2, 17), i natpis: »Svet Gospodu!« Svakoj ruci se daje pobednička palma i blistava harfa. A onda, na znak anđela koji daje ton, svaka ruka vešto udara u žice harfe izmamljujući iz njih slatku muziku, bogate melodične akorde. Svako srce podrhtava od neizrecive miline, i svaki glas se podiže u pesmi zahvalnosti: »Onome koji nas ljubi i umi nas od greha naših krvlju svojom; i učini nas careve i sveštenike Bogu i Ocu svome, tome slava i država u vek veka, Amen!« ***Otkrivenje 1, 5. 6.

Pred spasenima stoji sveti grad. Isus širom otvara biserna vrata, i narod koji je održao istinu ulazi u njega. Tamo oni vide Božji raj, Adamovu domovinu dok još nije zgrešio. Tada se čuje glas divniji od svake muzike koju je ikada čulo smrtno uho: »Vaša borba je završena!« »Hodite, blagosloveni Oca mojega, primite carstvo koje vam je pripravljeno od postajanja sveta.«

Sada se ispunjava Spasiteljeva molitva za svoje učenike: »Hoću da i oni koje si mi dao budu sa mnom gde sam ja.« Hristos predstavlja Ocu otkupljene svojom krvlju, »bez greha i bez mane… pred slavom svojom u radosti« i govori »Evo mene i dece koju si mi dao.« »One koje si mi dao sačuvah!« O, divne li spasonosne ljubavi! O kakve li radosti kada večni Otac, gledajući otkupljene, bude opet video svoje obličje, kada bude video da je uklonjena neskladnost koju je greh prouzrokovao, njegovo prokletstvo izbrisano, i čovek opet doveden u potpuni sklad sa Bogom!

Sa neizrecivom ljubavlju Isus pozdravlja svoje verne u »radosti njihovog Gospodara«. Spasiteljeva radost je u tome što u carstvu slave vidi duše koje su spasene njegovim stradanjem i poniženjem. A otkupljeni će učestvovati u njegovoj radosti kada među spasenima ugledaju one koje su svojim molitvama, svojim radom i požrtvovanom ljubavlju zadobili za Hrista. Sakupljeni oko velikog belog prestola, njihova će srca biti ispunjena neiskazanom radošću kada budu ugledali one koje su zadobili za Hrista i kada budu videli da su oni zadobili druge, a ovi opet druge, tako da su svi dovedeni u luku mira da tu polože svoje krune pred Isusove noge i da ga slave u beskrajna vremena večnosti.

Kad spaseni budu pozdravljani dobrodošlicom u Božjem gradu, zrakom se prolama radostan uzvik ushićenja i slavljenja Boga. Sada se susreću prvi i drugi Adam. Božji Sin stoji sa raširenim rukama da dočeka oca našeg roda – biće koje je On stvorio, koje je sagrešilo protiv svoga Stvoritelja, i zbog čijeg greha Spasitelj nosi znake raspeća. Kada Adam ugleda tragove strašnih klinova, on ne pada na grudi svoga Gospoda, nego se ponizno baca pred njegove noge kličući: »Dostojno, dostojno je Jagnje što je zaklano!« Spasitelj ga nežno podiže i poziva ga da opet baci svoj pogled na Edem iz kojega je tako dugo bio izagnan.

Posle njegovog izgnanstva iz Edema, Adamov život na zemlji bio je ispunjen tugom. Svaki uveli list, svaka prinešena žrtva, svako nesavršenstvo u prirodi koja je nekad bila tako lepa, svaka mrlja u čovekovom karakteru podsećala ga je stalno na njegov greh. Strašan je bio bol kajanja kada je video kako se bezakonje umnožava, i kada je na svoje opomene dobijao kao odgovor samo prebacivanje da je on prouzrokovao greh. Sa strpljivom poniznošću podnosio je, skoro hiljadu godina, kaznu svoga prestupa. Iskreno se kajao za svoj greh i uzdao se u zasluge obećanog Spasitelja, i tako je umro u nadi na vaskrsenje. Božji Sin je otkupio čovekov neuspeh i pad, i sada Adam, kroz delo očišćenja, opet dobija svoju prvu vlast.

Izvan sebe od radosti, on posmatra drveće koje mu je nekada pružala radost – isto drveće sa kojega je brao rod u dlanima svoje nevinosti i sreće. Vidi loze koje su njegovale njegove vlastite ruke, isto cveće koje je nekada sa ljubavlju gajio. Njegov duh shvata svu stvarnost prizora. Razume da je ovo zaista obnovljeni Edem, samo sada još mnogo lepši nego kada je bio iz njega izagnan. Spasitelj ga vodi drvetu života, uzabora divan plod i nudi mu da jede. On gleda oko sebe i vidi mnoštvo svoje spasene porodice u Božjem raju. Tada polaže svoju sjajnu krunu pred Isusove noge i, bacivši se na njegove grudi, zagrli Otkupitelja. Uzima u ruke zlatnu harfu i nebeskim svodom odjekuje pobedonosna pesma: »Dostojno, dostojno, dostojno je Jagnje što je zaklano, i opet živi!« Adamova porodica prihvata melodiju i, polažući svoje krune pred Spasiteljeve noge, svi se klanjaju pred Njim dajući mu slavu.

Ovo ponovo sjedinjenje posmatraju anđeli koji su plakali kada je Adam pao i radovali se kada se Isus, posle svoga vaskrsnuća vazneo na nebo, otvorivši izlaz iz groba svima koji će verovati u Njega.

Sada oni vide delo spasenja dovršeno i sjedinjuju svoje glasove u pesmi zahvalnosti.

Na Hristalnome moru pred prestolom – na tom staklenom moru, koje tako odsjajuje slavom Božjom da izgleda kao da je pomešano ognjem – stoji sakupljeno mnoštvo onih »što pobediše zver i ikonu njenu, i žig njen, i broj imena njena.« Sto četrdeset i četiri hiljade, koji su otkupljeni od ljudi od ljudi, stoje na gori Sionu na Jagnjetom, »imajući harfe Božje«, i kao glas mnogih voda, kao glas velike grmljavine čuje se »glas svirača harfi kad udaraju u harfe svoje.« »I pevahu novu pesmu« pred prestolom, pesmu koju niko ne može naučiti, osim onih sto i četrdeset i četiti hiljade. To je pesma Mojsijeva i Jagnjetova, pesma oslobođenja. Niko osim onih sto i četdeset i četiri hiljade ne može naučiti tu pesmu, jer je to pesma njihovog iskustva – takvoga iskustva kakvoga nijedna druga grupa nije nikada imala. »Oni idu za Jagnjetom kud god ono pođe.« Uzeti sa zemlje između živih, oni se računaju kao »prvenci Bogu i Jagnjetu.« (***Otkrivenje 15, 2. 3; 14, 1–5.) »Ovo su koji dođoše od nevolje velike«; oni su pretrpeli vreme nevolje kakvo nikada nije bilo na zemlji otkako je ljudi; pretpjeli su strah Jakovljevih muka. Za vreme poslednjeg izlivanja Božjih sudova bili su bez Posrednika. Ali oni su oslobođeni, jer »opraše haljine svoje i ubeliše haljine svoje u krvi Jagnjetovoj.« »I u njihovim ustima ne nađe se prevara, jer su bez mane pred Bogom.« (***Otkrivenje 14, 5.) »Zato su pred prestolom Božjim i služe mu dan i noć u crkvi njegovoj; i Onaj što sedi na prestolu useliće se u njih.« Oni su videli zemlju opustošenu glađu, kugom i sunce, koje je silnom žegom peklo ljude, a i sami su pretrpeli patnje, glad i žeđ. Ali »Više neće ogladnjeti ni ožednjeti, i neće na njih pasti sunce, niti kakva vrućina. Jer Jagnje, koje je nasred prestola, pašće ih, i uputiće ih na izvore žive vode; i Bog će otrti svaku suzu od očiju njihovih.« ***Otkrivenje 7, 14–17.

U sva vremena su Spasiteljevi izabranici bili odgajani i poučavani u školi nevolja. Oni su na zemlji hodili uskom stazom. Očistili su se u peći nevolje. Radi Isusa su podnosili napade, mržnju i klevete. Išli su za njim kroz žestoke borbe; podnosili su samoodricanje i preživljavali gorka razočarenja. Iz svog vlastitog mučnog iskustva upoznali su zlo greha, njegovu moć i njegove kobne posledice i sa odvratnošću su gledali na nj. Svest o neizmernoj žrtvi koja je prinesena za njihovo ozdravljenje čini ih malim u njihovim očima i ispunjava njihova srca zahvalnošću i hvalom koju oni ljube jer im je mnogo oprošteno. Pošto su bili učesnici Hristovih muka, sada mogu da učestvuju u njegovoj slavi.

Božji naslednici su došli iz zatvora, sa lomača, iz šupa, podzemnih pećina, sa gubilišta, sa planina, iz pustinja, i morskih dubina. Na zemlji su hodili »u sirotinji, u nevolji, u sramoti.« Milioni su sišli u grob žigosani sramotom, zato što su se odlučno protivili da popuste obmanjivim zahtevma sotone. Ljudski sudovi su ih ubrajali u najgore zločince. Ali sada je »sudija Bog«. (***Psalam 50, 6.) Sada su zemaljske presude oborene. »Sramotu naroda svojega ukinuće.« ***Isaija 25, 8. »I oni će se prozvati narod sveti, iskupljenici Gospodnji.« ***Isaija 62, 12. On je odredio da im »nakit mesto pepela, ulje radosti mesto žalosti, odelo za pohvalu duha tužnoga.« (***Isaija 61, 8.) Oni nisu više bedni, mučeni, rasuti i ugnjetavani. Od sada će uvek biti sa Gospodom. Sada stoje pred prestolom, odeveni u skupocene haljine, kakve nikada nisu nosili ni najugledniji ljudi na zemlji. Ukrađeni su divnim krunama, kakve nisu nikada stavljane na čela zemaljskih vladara. Dani bola i plača za uvije su prošli. Car slave je obrisao suze sa svih lica; uklonjen je svaki uzrok bola. Pod lelujavim palminim granama odjekuju sada jasne, milozvučne i skladne pesme zahvalnosti. Svi glasovi prihvataju melodiju, i uskoro pod nebeskim svodom zaori himna: »Spasenje Bogu našemu, koji sedi na prestolu, i Jagnjetu!« A svi nebeski stanovnici odgovaraju u zboru: »Amen, blagoslov i slava i premudrost i hvala i čast i sila i jačina Bogu našemu u vek veka!« ***Otkrivenje 7, 10. 12.

U ovome životu samo počinjemo razumevati divno delo spasenja. Našim ograničenim razumom možemo najpažljivije posmatrati sramotu i slavu, život i smrt, pravednost i milost koje su se susrele

na krstu pa ipak ni najvećim naporom naših duševnih snaga ne možemo shvatiti njegovo potpuno značenje. Dužinu i širinu, visinu i dubinu spasonosne ljubavi čovek može samo donekle razumeti. Plan spasenja neće otkupljeni potpuno shvatiti ni onda kada budu poznali kao što su poznati; kroz večna vremena njihovom zadivljenom i ushićenom duhu neprestano će se otkrivati nove istine. Iako je došao kraj zemaljskim brigama, patnjama i iskušenjima, i iako su svi uzroci za njih uklonjeni, Božji narod će uvek imati jasno i pravo razumevanje o visokoj ceni koja je plaćena za njihovo otkupljenje.

Hristov kršće biti glavni predmet proučavanja i pesma otkupljenih kroz svu večnost. U proslavljenom Hristu gledaće raspetog Hrista. Nikada neće zaboravioti da je Onaj čija je moć stvorila i održava nebrojene svetove u svemiru; Božji dragi Sin, Veličanstvo neba, onaj kome su se klanjali herubimi i svetli serafimi, – ponizio sebe da bi podigao palog čoveka; da je uzeo na sebe krivicu i sramotu greha, i podneo da se Očevo lice sakrilo od njega, dok bol za jednim izgubljenim svetom nije slomila njegov srce na krstu na Golgoti. Saznanje da je Onaj koji je stvorio sve svetove i koji je Sudija svih ljudi, napustio svoju slvu i ponizio se iz ljubavi prema čoveku, uvek će pobuđivati čuđenje i divljenje svemira. Kada spaseni budu videli Izbavitelja i kad na njegovom licu ugledaju večnu slavu Očevu; kad budu gledali njegov presto, koji je osnovan od večnosti, i kad pomisle na to da njegovom carstvu nema kraja, oduševljeno će zapevati pesmu: »Dostojno, dostojno je Jagnje koje je zaklano, te nas je pomirilo sa Bogom svojom dragocenom krvlju!«

Tajna krsta objašnjava sve druge tajne. U svetlosti koja sija sa Golgote, Božje osobine koje su nas ispunjavale strahom i poštovanjem izgledaće tako lepe i privlačen. Milost, nežnost i očinska ljubav sjedinjene su sa svetošću, pravednošću i istinom. Posmatrajući veličanstvo njegovog visokog i uzvišenog prestola, vidimo njegov karakter u njegovoj najnežnijoj ljubavi i shvatamo, kao nikada ranije, značaj ovog dragog oslovljavanja: »Oče naš!«

Videće da se Onaj koji je neizmeran u mudrosti nije mogao da načini nijedan drugi plan za naše spasenje osim da žrtvuje svoga Sina. Nagrada za ovu žrtvu jest radost što će zemlju naslediti otkupljena, sveta, srećna i besmrtna bića. Posledica borbe našega Spasitelja sa silama tame je radost otkupljenih, koja odjekuje u Božju slavu kroz svu večnost. Vrednost samo jedne ljudske duše je tako velika da je Otac dobio zadovoljenje za plaćenu cenu a i sam Hristos je zadovoljan gledajući plodove svoje velike žrtve.

41. ZEMLJA OPUSTOŠENA

»Jer gresi njeni dopreše do zemlje, i Bog se opomenu nepravde njene… Kojom čašom zahvatiti vama, zahvalite joj po dvaput onoliko. Koliko se proslavi i nasladi, toliko joj podajte muka i žalosti; jer govori u srcu svojemu: sedim kao carica, i nisam udovica, i žalosti neću videti. Zato će u jedan dan doći zla njena: smrt i plač, i glad, i sažeće se ognjem; jer je jak Gospod Bog koji joj sudi. I zaplakaće i zajaukati za njom carevi zemaljski koji sa njom blud provodiše i besniše,… govoreći: jaoh! grade veliki Vavilone, grade tvrdi, jer u jedan čas dođe sud tvoj!«

»Trgovci zemaljski«, koji se »obogatiše od bogatstva slasti njene«, »trgovci koji se ovim tovarima obogatiše od nje staće izdaleka od straha mučenja njena, plačući i jaučući i govoreći: jaoh! jaoh! grade veliki, obučeni u svilu i porfiru i skerlet, i nakićeni zlatom i kamenjem dragim i biserom; jer u jedan čas pogibe toliko bogatstvo!« ***Otkrivenje 18, 5–10. 3. 15–17.

Ovo su sudovi koji padaju na Vavilon na dan Božjeg gneva. On je napunio meru svoje napravde; njegovo vreme je došlo; on je sazreo za uništenje.

Kada Božji glas oslobodi njegov narod od ropstva, tada nastaje veliko probuđenje kod onih koji su izgubili sve u velikoj borbi života. Dok je trajalo vreme milosti bili su zaslepljeni sotoninim obamanam i pravdavali su svoj život greha. Bogati su se ponosili svojim bogatstvom pred onima koji su bili siromašni i bedni; ali oni su stekli svoje bogatstvo prestupanjem Božjeg zakona. Propustili su da nahrane gladne, da obuku gole, da postupaju pravedno i da ljube milosrđe. Stalno su nastojali da se uzvise i da postignu naročito poštovanje kod svojih bližnjih. Sada su lišeni svega što ih je činilo velikim i stoje bedni i nemoćni. Sa strahom gledaju na uništenje svojih idola, koje su više cenili nego svog Stvoritelja. Oni su svoje duše prodali za zamaljska bogatstva i radosti, i nisu se trudili da se obogate u Bogu. Posledica toga je da je njih život promašen; njihova uživanja pretvorena su u gorčinu, a njihovo blago u trulost. Dobici njihovog celog života iščezli su u jednom trenutku. Bogati jadikuju što su razorene njihove raskošne kuće i rastureno njhovo srebro i zlato. Ali njihovo jadikovanje je ućutkano zbog straha da će i sami propasti sa svojim idolima.

Grešnici osećaju žalost, ali ne samo zbog zanemarivanje svojih dužnosti prema Bogu i bližnjima, već zato što je Bog pobedio. Jadikuju zbog posledica koje su nastale, a ne kaju se zbog svojih greha. Upotrebili bi svako sredstvo da pobede, samo kada bi mogli.

Svet vidi upravo one kojima se rugao i ismehivao, i koje je hteo da uništi, kako nepovređeni prolaze kroz epidemije, orkane i zemljotrese. Onaj koji je prestupnicima svoga zakona oganj koji proždire, svome je narodu sigurni zaklon.

Propovednik koji je napustio istinu da bi stekao naklonost ljudi, sada uočava karakter i uticaj svoga učenja. Sad mu je jasno da ga je pratilo oko Svemogućega kada je stajao na propovedaonici, hodao ulicama i kada je u raznim okolnostima dolazio u vezu sa ljudima. Svaki pokret duše, svaki napisani redak, svaka izgovorena reč, svaki postupak koji je ljude uspavljivao u zaklonu laži – sve je to bilo posejano seme; a sada u jadnim izgubljenim dušama oko sebe gleda žetvu.

Gospod kaže: »Jer leče rane kćeri naroda mojega ovlaš govoreći: mir, mir, a mira nema.« »Jer žalostite lažju srce pravedniku kojega ja ne ožalostih, i krepiste ruke bezbožniku da se ne vrati sa svoga zloga puta da se sačuva u životu.« ***Jeremija 8, 11; ***Jezekilj 13, 22.

»Teško pastirima koji potiru i razmeću stado paše moje… Evo, ja ću vas obići za zloću dela vaših.« »Ridajte, pastiri, i vičite i valjajte se po prahu, glavari stadu, jer navršiše vaši dani da budete poklani i da se razapne… I neće biti utočišta pastirima, ni izbavljenja glavarima od stada.«

***Jeremija 23, 1. 2; 25, 34. 35.

Propovednici i narod vide da nisu imali pravilan odnos prema Bogu. Uviđaj da su se bunili protiv Tvorca svih dobrih i pravičnih zakona. Uklanjanje božanskih propisa dalo je povoda hiljadama zala: svađi, mržnji, nepravednosti, tako da je zemlja postala jedno ogromno poprište sukoba, baruština pokvarenosti. To je slika koja se sada pruža pred onima koji su odbacili istinu i izabrali laž. Nijedan jezik ne može izraziti čežnju koju neposlušni i neverni osećaju za onim što su zauvek izgubili – za večnim životom. Ljudi koje je svet obožavao zbog njihovih sposobnosti i rečitosti sada vide sve ovo u pravoj svetlosti. Uviđaju šta su prestupanjem izgubili i, padajući pred noge onih čiju su vrednost prezirali i ismejavali priznaju da ih je Bog ljubio.

Narod uviđa da je bio obmanut. Jedni druge optužuju da su ih vodili u propast; ali svi se sjedinjuju u najogorčenijem proklinjanju propovednika. Neverni pastiri su proricali samo mile stvari. Oni su svoje slušaoce podsticali da odbace Božji zakon i da progone one koji su ga hteli držati. Sada, u svome očajanju, ovi učitelji priznaju pred svetom svoju prevaru. Narod pun gneva viče: »Mi smo izgubljeni, a vi ste uzrok našoj propasti!« Oni ustaju protiv svojih lažnih pastira. Upravo oni koji su im se nekada najviše divili, izgovoriće protiv njih najstrašnije kletve. Iste ruke koje su ih nekada krunisale lovorikama, podignuće se da ih unište. Mačevi koji su trebali da pobiju Božji narod, sada su upotrebljeni protiv njegovih neprijatelja. Na sve strane nastaje sukob i krvoproliće.

»Proći će graja do kraja zemlje, jer raspru ima Gospod s narodima, sudi se sa svakim telom, bezbožnike će dati pod mač.« ***Jeremija 25, 31. Šest hiljada godina traje velika borba. Božji Sin i njegovi nebeski vesnici bili su u sukobu sa silom zla da bi opomenuli, prosvetlili i spasili sinove čovečje. Sada je pala konačna odluka za sve; grešnici su se sasvim sjedinili sa sotonom u njegovoj borbi protiv Boga. Došlo je vreme da Bog opravda autoritet svoga pogaženog naroda. Sada se ne vodi samo borba sa sotonom nego i sa ljudima. »Raspru ima Gospod s narodima«, »bezbožnike će dati pod mač.«

Znak oslobođenja je stavljen na one »koji uzdišu i ridaju radi svih gadova što se čine.« Sada izlazi anđeo smrti koji je u Jezekiljovoj utvari predstavljen kao ljudi sa smrtnim oružjem u ruci, kojima je zapovijeđeno: »Starce i mladiće, i devojke i decu i ćene pobijte da se istrebe; ali na kome god bude znak, k njemu ne pristupajte; i počnite od moje svetinje.« Prorok kaže: »I počeše od starešina što behu pred domom.« ***Jezekilj 9, 1–6. Uništenje počinje od onih koji su se izdavali za duhovne čuvare naroda. Lažni čuvari su prvi koji će pasti. Nikoga neće sažaljevati ili poštedeti. Ljudi, žene, devojke i deca – svi će izginuti.

»Jer gle, Gospod izlazi iz mesta svojega da pohodi stanovnike zemaljske za bezakonje njihovo; i zemlja će otkriti krvi svoje, niti će više pokrivati pobijenih svojih.« ***Isaija 26, 21. »A ovo će biti zlo kojim će Gospod udariti sve narode koji bi vojevali na Jerusalim: telo će svakom posahnuti dok još stoji na nogu, i oči će svakom posahnuti u rupama svojim, i jezik će svakom posahnuti u ustima. I u to će vreme biti velika smetnja među njima od Gospoda, i hvataće jedan drugoga za ruku, i ruka će se jednoga podignuti na ruku drugoga.« ***Zaharija 14, 12. 13. U užasnoj borbi, raspaljeni svojim strastima i usled strašnog izlivanja Božjeg nepomešanog gneva, padaće zli stanovnici zemlje – sveštenici, straješine i narod, bogati i siromašni, veliki i mali. »I u onaj će dan biti od kraja do kraja zemlje pobijeni od Gospoda, neće biti oplakani, niti će se pokupiti i pogrepsti.« ***Jeremija 25, 33.

O Hristovom dolasku grešnici će biti istrebljeni sa lica zemlje – ubijeni duhom usta njegovih i uništeni slavom njegovog dolaska. Hristos će povesti svoj narod u Božji grad, i zemlja će ostati bez svojih stanovnika. »Gle, Gospod će isprazniti zemlju i opustiti je, prevrnuće je i rasejaće stanovnike njene.« »Sasvim će se isprazniti zemlja, i sasvim će se opleniti. Jer Gospod reče ovu reč.« »Jer se

zemlja oskvrni pod stanovnicima svojim, jer prestupiše zakone, izmeniše uredbe, raskidoše zavet večni. Zato će prokletstvo proždrijeti zemlju, i zatrće se stanovnici njeni; zato će izgoreti stanovnici zemaljski.« ***Isaija 24, 1. 3. 5. 6.

Cela zemlja poprima izgled ogoljele pustinje. Ruševine gradova i sela razorenih od zemljotresa, iščupano drveće, stene izbačene iz mora ili odvaljene od brda leže razbacane po površini zemlje, dok ogromni bezdani obeležavaju mesta gde su stajale gore.

I sada počinje događaj koji je simbolički bio predstavljen poslednjom svečanom službom na Dan očišćenja. Pošto je služba u svetinji nad svetinjama bila dovršena, a gresi Izrailja uklonjeni iz svetinje krvlju žrtve za greh, doveden je bio živi jarac pred Gospoda i, u prisustvu naroda, poglavar sveštenički je ispovedio nad njime »sva bezakonja sinova Izrailja i sve prestupe njihove u svim gresima njihovim« (***3. Mojsijeva 16, 21), i prenio ih na glavu živoga jarca. Isto tako kada bude dovršeno delo pomirenja u nebeskoj svetinji, u prisutnosti Boga, svetih anđela i mnoštva otkupljenih, gresi Božjeg naroda biće preneti na sotonu. On će biti proglašen odgovornim za sva zla na koja ih je naveo. I kao što je živi jarac bio odveden u pustinju, tako će i sotona biti prognan na opustošenu zemlju, nenastanjenu i golu pustinju.

Pisac Otkrivenja proroče sotonino progonstvo kao i stanje kaosa i pustoši u kome će biti zemlja, i kaže da će ovo stanje trajati hiljadu godina. Posle opisivanja Gospodnjeg drugpg dolaska i propasti grešnika, proročanstvo nastavlja: »I videh anđele gde silaze s neba, koji imaše ključ od bezdana i verige velike u ruci svojoj. I uhvati aždahu, strahu zmiju, koja je đavo i sotona, i sveza je na hiljadu godina, i u bezdan baci je, i zatvori je, i zapečati nad njom, da više ne prelašćuje naroda, dok se ne navrši hiljadu godina; i potom valja da bude odrešena na malo vremena.« ***Otkrivenje 20, 1–3.

Da izraz »bezdan« označava zemlju u stanju zbrke i tame, potvršuju druga mesta u Svetom pismu. U pogledu zemlje »u početku«, biblijski izveštaj kaže da ona »beše bez obličja i pusta, i beše tama nad bezdanom.« (***1. Mojsijeva 1, 2.) Proročanstvo nas uči da će se zemlja, bar delimično, vratiti u takvo stanje. Gledajući unapred na veliki Božji dan, prorok Jeremija kaže: »Pogledah na zemlju, a gle, bez obličja je i pusta; i na nebo, a svetlosti njegove nema. Pogledah na gore, a gle, tresu se i svi humovi drmaju se. Pogledah, a gle, nema čoveka, i sve ptice nebeske odletele. Pogledah, a gle, Karmel je pustinja, i svi gradovi njegovi oboreni.« ***Jeremija 4, 23–26.

Tu će biti stan sotone i njegovih zlih anđela za vreme hiljadu godina. Ograničen samo na zemlju, on neće imati pristupa na druge svetove da kuša i uznemirava one koji nikada nisu zgrešili. U ovom smislu je on svezan; nema više nikoga nad kime bi ona mogao vladati. Njemu je potpuno nemoguće da vara i upropašćuje, što je vekovima bila njegova jedina radost.

Prorok Isaija, gledajući dan sotoninog pada, uzvikuje: »Kako pade s neba, zvezdo Danice, kćeri zorina! Kako se obori na zemlju, koji si gazio narode! A govorio si u srcu svom, izaći ću na nebo, više zvezda Božjih podignuću presto svoj… Izjednačiću se s Višnjim. A ti se u pakao svrže, u dubinu grobnu. Koji te vide pogledaće na te, i gledaće te govoreći: to li je onaj koji je tresao zemlju, koji je drmao carstva, koji je vasiljenu obraćao u pustinju i gradove njene raskopao, koji roblje svoje nije otpuštao kući?« ***Isaija 14, 12–17.

Šest hiljada godina tresla se zemlja od sotoninih pobuna. On je onaj »koji je vasiljenu obraćao u pustinju i gradove njene raskopavao.« I on »roblje svoje nije otpuštao kući.« Šest hiljada godina je njegova tamnica primala Božji narod, i on bi ga zauvek držao u zarobljeništvu da Hristos nije razbio njihove okove i oslobodio sužnje.

Čak i grešnici su sada izvan sotonine moći. Sam sa svojim zlim anđelima, sotona može da konstatira posledice prokletstva koje je greh doneo »Svi carevi naroda, da, svi, leže slavno, svaki u

svom grobu. A ti se izbaci iz groba svojega, kao gadna grana… Nećeš se združiti s njima pogrebom, jer si zemlju svoju zatro, narod si svoj ubio.« ***Isaija 14, 18–20.

Hiljadu godina će sotona lutati tamo amo po pustoj zemlji da posmatra posledice svoje pobune protiv Božjeg zakona. On će za ovo vreme mnogo patiti. Od svoga pada, njegov život neprestane aktivnosti nije mu pružao vremena za razmišljanje. Ali sada, on je lišen svoje sile, i ostavljen je da razmišlja o ulozi koju je imao otkako se prvi put pobunio protiv vladavine neba, i da sa strahom i drhtanjem gleda u strašnu budućnost kad bude morao da ispašta zbog sveg zla što je počinio i da bude kažnjen za sve grehe koje je prouzrokovao.

Božjem narodu će sotonino ropstvo doneti radost i veselje. Prorok kaže; »I kad te smiri Gospod od truda tvojega i od muke i od ljutog ropstva u kom si robovao, tada će izvoditi ovu priču o caru vavilonskome (ovo se odnosi na sotonu), i reći ćeš: kako nesta nastojnika?… Slomi Gospod štap bezbožnicima, palicu vladaocima, koja je ljuto bila narode bez prestanka, i gnevno vladala nad narodima, i gonila nemilice.« ***Isaija 14, 3–6.

Za vreme ovih hiljadu godina između prvog i drugog vaskrsnuća održava se sud nad grešnicima. Apostol Pavle upozorava na ovaj sud kao na događaj koji se odigrava posle Hristovog ponovog dolaska. »Ne sudite ništa pre vremena, dokle Gospod ne dođe, koji će izneti na videlo što je sakriveno u tami i objaviće savete srdačne.« ***1. Korinćanima 4, 5. Danilo kaže da kad starešina dana dođe, daće sud svecima Višnjega.« (***Danilo 7, 22.) U ovo vreme pravednici će vladati kao carevi i sveštenici Bogu. Jovan kaže u Otkrivenju: »I videh prestole, i sjeđahu na njima, i dade im se sud… I biće sveštenici Bogu i Hristu, i carovaće s njim hiljadu godina.« ***Otkrivenje 20, 4. 6. U ovo će vreme, kako je prorekao Pavle, »sveti suditi svetu.« (***1. Korinćanima 6, 2.) Zajedno sa Hristom oni će suditi grešnicima upoređujući njihova dela sa knjigom zakona, Biblijom, i odlučiće svaki slučaj prema delima koja su učinili u telu. Tada će kazna koju grešnici moraju da iskuse biti odmerena prema njihovim delima i upisana pored njihovog imena u knjigu smrti.

Hristos i njegov narod sudiće takođe sotoni i njegovim zlim anđelima. Pavle kaže: »Ne znate li da ćemo anđelima suditi?« ***1. Korinćanima 6, 3. A apostol Juda izjavljuje: »I anđele koji ne držaše svoga starešinstva, nego ostaviše svoj stan čuva, u večnim okovima pod mrakom za sud velikoga dana.« ***Juda 6.

Na kraju hiljadu godina biće drugo vaskrsnuće. Tada će grešnici vaskrsnuti iz mrtvih i pojaviće se pred Bogom da prime izrečenu presudu. Tako pisac Otkrivenja 20, 5. A Isaija kaže u pogledu grešnika: I skupiće se kao što se skupljaju sužnji u jamu, i biće zatvoreni u tamnicu, i posle mnogo vremena biće pohođeni.« ***Isaija 24, 22.

42. BORBA JE ZAVRŠENA

Na završetku hiljadu hodina Hristos se ponovo vraća ma zemlju u pratnji mnoštva otkupljenih i hiljade anđela. Dok silazi sa ozbiljnom veličanstvenošću, zapoveda mrtvim grešnicima da ustanu i prime svoju osudu. Oni izlaze iz zemlje u velikim masama, bezbrojni kao morski pesak. Kakva razlika prema onima koji su ustali u prvom vaskrsnju! Pravednici su obučeni u besmrtnu mladost i lepotu. Grešnici nose na sebi tragove bolesti i smrti.

Svako oko ove ogromne množine obazire se da vidi slavu Sina Božjega. Jednoglasno ogromne mase grešnika uzvikuju: »Blagoslovljen koji dolazi u ime Gospodnje!« Oni to ne uzvikuju iz ljubavi prema Isusu. Sila istine ih nagoni da izgovore ove reči preko svoje volje. Kakvi su zli otišli u svoje grobove, takvi i izlaze iz njih: sa istim neprijateljstvom prema Isusu i sa istim duhom protivljenja. Njima se više neće dati novo vreme u kojem bi mogli da isprave pogreške svoga prošlog života. Time se ništa ne bi postiglo. ceo njihov život, pun prestupa, nije omekšao njihova srca, i kada bi se dalo jedno drugo vreme milosti, oni bi ga, isto kao i prvo, proveli u preziranju Božjih zapovesti i u izazivanju bune protiv Boga.

Isus silazi na Maslinsku goru odakle se posle svoga vaskrsenja vazneo na nebo i gde su anđeli ponovili obećanje o njegovom povratku. Prorok kaže; »I doći će Gospod Bog moj, i svi će sveti biti s tobom.« »I noge će njegove stati u taj dan na gori Maslinskoj, koja je prema Jerusalimu sa istoka, i gora će se Maslinska raspasti posrijedi… da će biti prodol vrlo velika.« »I Gospod će biti car nad svojom zemljom; u taj dan će Gospod jedini Gospod biti i njegovo će ime jedno ime biti.« ***Zaharija 14, 5. 4. 9. Kada se Novi Jerusalim u svome blistavome sjaju bude spustio sa neba, postaviće se na očišćenom i za to pripravljenom mestu, a Hristos sa svojim narodom i anđelima ući će u sveti grad.

Sada se sotona sprema za poslednju veliku bitku za prevlast. Dok mu je bila oduzeta moć i bio lišen mogućnosti da vara, knez zla je bio jadan i potišten. Ali čim su se probudili mrtvi grešnici, i on na svojoj strani vidi ovoliko mnoštvo, njegove nade opet oživljuju, i on odlučuje da ne napusti veliku borbu. On će sakupiti pod svoju zastavu svu vojsku izgubljenih da sa njima pokuša da ostvari svoje namere. Grešnici su robovi sotone. Odbacivanjem Hrista oni su prihvatili vlast buntovičkog vođe. Oni su spremni da prihvate njegove predloge i izvrše njegove naredbe. Ali, veran svome ranem lukavstvu, on ne priznaje da je sotona. On tvrdi da je knez koji je pravi vlasnik sveta, kome je oduzeto nasledstvo na nezakoniti način. On se svojim zavedenim podanicima predstavlja kao izbavitelj uveravajući ih da ih je njegova moć podigla iz grobova , i da on sada hoće da ih oslobodi od okrutnog nasilja. Pošto je Hristos odsutan, sotona čini čudesa da bi podupro svoje tvrđenje. On slabe čini jakima i sve ih ispunjava svojim sopstvenim duhom i energijom. Predkaže da ih povede da napadnu svete i da zauzmu Božji grad. Sa neprijateljskim likovanjem ukazuje na bezbrojne milione koji su se probudili iz mrtvih i tvrdi da je on kao njihov vođa sposoban da osvoji grad i opet zadobije svoj presto i državu.

U ovoj orgomnoj množini nalazi se veliki broj iz naraštaja ljudi pre potopa koji su dugo živeli; ljudi visokog rasta i silnog razuma, koji su predavši se vlasti palih anđela posvetili svu svoju sposobnost i znanje proslavljanju sebe samih; ljudi čija su divna umetnička dela navela svet da obožava njihovu genijalnost, ali čija su okrutnost i pronalasci na zlo dali Gospodu povoda da ih ukloni sa područja svoga stvaranja, jer su pokvarili zemlju i izopačili Božju sliku. Tu su carevi i vojskovođe koji su pobeđivali narode; hrabri ljudi koji nisu nikada izgubili bitku; ponositi i častoljubivi ratnici, od čijeg

su približavanja drhtala carstva. Oni se ni u smrti nisu promenili. Kad su izašli iz groba, nastavili su tok svojih misli upravo tamo gde je prestao. Ista strast za osvajanjem koja je vladala nad njima kada su pali, pokrenula ih je i sada.

Sotona se dogovara sa svojim anđelima, a zatim i sa ovim carevima, osvajačima i moćnim ljudima. Oni gledaju na snagu i broj na svojoj strani i izjavljuju da je vojska u gradu malena u poređenju sa njihovom i da može biti savladana. Stvaraju planove kako da se dočepaju bogatstva i slave Novog Jerusalima. Svi se odmah počinju pripremati za borbu. Čuveni majstori izrađuju razna oruđa. Vojskovođe, slavne zbog svojih uspeha, organiziraju ovu ogromnu masu ratnika u bataljone i čete.

Napokon se izdaje zapovest za pokret i bezbrojno mnoštvi polazi, – vojska kakvu zemaljski osvajači nisu nikada sakupili, kakvoj ne bi bile ravne sjedinjene sile svih vremena otkako je na zemlji počeo rat. Sotona, najmoćniji ratnik, predvodi, a njegovi anđeli udružuju svoje snage za ovu poslednju bitku. Carevi i ratnici okružuju sotonu, a množina ide za njima u ogromnim formacijama, svaka pod svojim određenim vođom. Sa vojničkom tačnošću kreću se zbijeni redovi preko ispucane i neravne zemljine površine prema Božjem gradu. Na Isusovu zapovest zatvaraju se sva vrata Novog Jerusalima, a sotonina vojska opkoljava grad u sprema se za napad.

Sada se Hristos ponovo pokazuje svojim neprijateljima. Visoko iznad grada, na temelju od blistavog zlata stoji presto, veličanstveno i uzvišen. Na ovom prestolu sedi Božji Sin, a oko njega su podanici njegovog carstva. Silu i veličanstvenost Hristovu ne može da opiše nijedan jezik, nijedno pero. Slava večnog Oca okružuje njegovg Sina. Sjaj njegova prisustva ispunjava Božji grad i razliva se izvan vrata preplavljujući celu zemlju svojim blistavim zracima.

Najbliže prestolu su oni koji su nekada bili revni za sotoninu stvar, ali koji su, kao glavnje istrgnute iz ognja, išli za Spasiteljem u svojoj dubokoj, iskrenoj odanosti. Pored njih nalaze se oni koji su, usred prevara i neverstva, izgradili savršeni hrišćanski karakter, koji su poštovali Božji zakon kada ga je hrišćanski svet poglasio bezvrednim i beznačajnim, i milioni, iz svih vremena, koji su zbog svoje vere pretpjeli mučeničku smrt. A iza njih je »narod mnogi, kojega ne može niko izbrojati, od svakog jezika i koljena i naroda i plemena…pred prestolom i pred Jagnjetom, obučen u haljine bele, i palme u rukama njihovim.« ***Otkrivenje 7, 9. Njihova borba je završena i pobeda izvojevana. Oni su završili trku i primili nagradu. Pamova grančica u njihovim rukama označava simbol njihove pobede, a bela haljina je znak savršene Hristove pravde, koja je sada i njihova.

Otkupljeni podižu svoje glasove u pesmi hvali koja odjekuje i odzvanja nebeskim svodom: »Spasenje Bogu našemu, koji sedi na prestolu, i Jagnjetu.« ***Otkrivenje 7, 10. Anđeli i serafimi sjedinjuju svoje glasove u proslavljanju. Pošto su se otkupljeni osvedočili u sotoninu moć i zlobu, svesni su, kao nikada ranije, da ih nijedna sila osim Hristove ne bi mogla učiniti pobednicima. U ovom celom svetlom mnoštvu spasenih nema nijednoga koji spasenje pripisuje sebi, kao da je pobedio svojom snagom i dobrotom. Ništa se ne govori o tome šta su oni učinili i prepatili, već glavna misao svake pesme i sadržina svake himne jeste: »Spasenje Bogu našemu i Jagnjetu!«

U prisustvu sakupljenih stanovnika neba i zemlje obavlja se konačno krunisanje Božjeg sina. I sada, odeven uzvišenim veličanstvom i silom, Car nad carevima izriče presudu nad buntovnicima i izvršuje pravdu nad onima koji su prestupali njegov zakon i tlačili njegov narod. Božji prorok kaže: »I videh veliki beli presto i Onoga što sjeđaše na njemu, od čijeg lica bežaša nebo i zemlja, i mesta im se ne nađe. I videh mrtvace male i velike gde stoje pred Bogom, i knjige se otvoriše: i druga se knjiga otvori, koja je knjiga života; i sud primiše mrtvaci, kao što je napisano u knjigama, po delima svojim.« ***Otkrivenje 20, 11. 12.

Čim se otvore knjige izveštaja, i Isusovo oko pogleda grešnike, oni će biti svesni sviju svojih greha

koje su u svom životu učinili. Oni sada jasno vide kuda ih je odvelo skretanje sa staze čistote i svetosti, i kako ih je daleko odvela oholost i pobuna u prestupanju Božjeg zakona. Zavodnička iskušenja kojima su popustili i pali u greh, zloupotrebljeni blagoslovi, preziranje Božjih vesnika, odbačene opomene, talasi milosrđa odbijeni od strane tvrdoglavih i nepokajanih srca – sve je to sada pred njima kao da je napisano plamenim slovima.

Iznad prestola se pojavljuje krst; i kao u panorami se prikazuju događaji Adamovog iskušenja i pada, i redom sve što se događalo u velikom planu spasenja. Spasiteljevo rođenje u poniznosti; njegova jednostavnost i poslušnost u mladosti; krštenje na Jordanu; post i kušanje u pustinji; njegova javna služba, koja otkriva ljudima skupocene blagoslove neba; dani ispunjeni delima ljubavi i milosrđa, noći molitve i bdenja u samoći brda; zavere iz zavisti, mržnje i pakosti kao nagrada za njegova dobročinstva; strašna i tajanstvena duševna borba u Getsemaniji pod pritiskom tereta greha celog sveta; izdajstvo i predaja u ruke zlikovačkoj rulji; strašni događaji one noći užasa kada je mirni Zatočenik, napušten od svojih voljenih učenika, bio nasilno vučen po Jerusalimskim ulicama; izvođenje Božjeg Sina pred Anu i na sud u palati poglavara svćeničkog, zatim u sudnicu Pilatovu i pred kukavičkog i okrutnog Iroda; kako ga ismejavaju, ruže, zlostavljaju i napokon na smrt osuđuju, – sve je to živo prikazano kao na platnu.

I sada se pred mnoštvom koje drhti prikazuje poslednji događaj: Mučenik klecajući, pun strpljenja, korača stazom na Golgotu; Knez neba visi na krstu; oholi sveštenici i zlurada rulja rugaju se njegovoj samrtnoj borbi; natprirodna tama; zemljotres, odvaljene stene i otvoreni grobovi označavaju trenutak kada je Iskupitelj sveta izdahnuo.

Strašni prizori pojavljuju se upravo onako kako su se odigrali. Sotona, njegovi anđeli i njegovi podanici nemaju sile da se okrenu da ne bi posmatrali sliku vlastitog dela. Svako od prisutnih seća se onoga što je učinio. Irod, koji je naredio da se pobiju nevina vitlejemska deca da bi tako ubio izraelskog cara; podla Irodijada, na čijoj grešnoj duši je mrlja zbog krvi Jovana Krstitelja; malodušni Pilat, bedni rob okolnosti, vojnici koji se rugaju; sveštenici, starešine i podivljala masa koja viče; »Krv njegova na nas i na našu decu!« – svi sada vide strahotu svoje krivice. Uzalud nastoje da se sakriju pred božanskim veličanstvom negovog pogleda koje sija kao sunce, dok otkupljeni stavljaju svoje krune pred Spasiteljeve noge i kliču: »On je umro za mene!«

Među iskupljenima se nalaze i Hristovi apostoli: hrabri Pavle, revni Petar, omiljeni i ljubazni Jovan i njihova verna braća, i s njima veliki broj mučenika, dok se izvan zidova nalaze oni koji su ih progonili, stavljaliu tamnice i ubijali. Tu je Neron, čudovište okrutnosti i zločina, koji sada posmatra radost i uzvišenje onih koje je nekada mučio i u čijim je najtežim mukama nalazio sotonsko zadovoljstvo. Tu je njegova majka da se osvedoči u posledice svoga vlastitog greha; da vidi zao otisak karaktera koji je prenela na svoga sina plod strasti koje je svojim uticajem i primerom podstekavala i razvijala u njemu – zločinstva od kojih se svet grozio.

Tu su papski sveštenici i crkveni velikodostojnici, koji su tvrdili da su Hristovi poslanici, a upotrebljavali su sprave za mučenje, tamnice i lomače da bi vladali savešću Božjeg naroda. Tu su ohole pape, koji su se uzdizali iznad Boga i usudili se da izmene zakon Svevišnjega. Ovi takozvani crkveni oci mora da polože račun Bogu što bi oni rado hteli da izbegnu. Suviše kasno uviđaju sa Svemogući revnuje za svoj zakon i da neće nikoga da oslobodi krivice. Sada uviđaju da Hristos izjednačuje svoje interese sa interesima svoga izmučenog naroda; osećaju silu njegovih reči: »Kad učiniste jednome od ove moje najmanje braće, meni učiniste.« ***Matej 25, 40.

Svi grešnici sveta stoje na sudu Božjem okrivljeni za najvišu izdaju protiv vladavine neba. Nemaju nikoga da ih brani; oni su bez opravdanja, i nad njima se izriče osuda večne smrti.

Sada je svima jasno da plata za greh nije željena nezavisnost i večni život, nego robovanje, propast i smrt. Grešnici uviđaju šta su izgubili svojim životom pobune. Oni su prezreli nenadmašivu i večnu vrednost slave kada im je bila ponuđena; a kako bi je sada želeli! »Sve ovo«, uzvikuje grešnik, »mogao sam da imam; ali sam sve odbacio. O, strašne li zaluđenosti! Dao sam mir, sreću i slavu u zamenu za nesreću, sramotu i očajanje.« Svi uviđaju da je njihovo isključnje sa neba pravedno. Svojim životom oni su izjavili: »Nećemo da nad nama vlada ovaj Isus!«

Kao izvan sebe, grešnici posmatraju krunisanje Božjeg Sina. Vide u njegovim rukama ploče božanskog zakona, zapovesti koje su prezirali i prestupali. Gledaju izlive radosnog čuđenja, ushićenja, i hvalospeve spasenih; i dok zvuci melode dopiru do ogromnog mnoštva koje je izvan grada, svi jendoglasno uzvikuju: »Velika su i divna tvoja dela, Gospode Bože Svedržitelju; pravedni su i istiniti putevi tvoji. Care svetih!« (***Otkrivenje 15, 3) i, padajući ničice, klanjaju se Knezu života.

Sotona izgleda kao da je zanemio dok posmatra slavu i veličanstvo Hrista. On koji je nekada bio anđeo zaklanjač seća se odakle je pao. Sjajni serafim, »sin zore«, kako se promenio, kako se pokvario! On je zauvek isključen iz nebeskog saveta gde je nekada bio poštovan. Sada vidi drugoga gde stoji blizu Oca zaklanjajući njegovu slavu. Gleda kako ruka jednog anđela uzvišene pojave i veličanstvenog izgleda polaže krunu na Hristovu glavu, i zna da je on mogao da vrši visoku službu ovog anđela.

On se podseća na domovinu svoje nezavisnosti i čistote, mira i zadovoljstva, što je sve imao dok nije počeo da mrmlja protiv Boga i zavidi Hristu. Njegove optužbe, njegova pobuna i prevare da bi zadobio saosećanje i podršku anđela, njegova uporna tvrdoglavost da išta učini da popravi svoju grešku kada je Bog hteo da mu oprosti, – sve to živo izlazi pred njega. On gleda unatrag svoj rad među ljudima i njegove posledice: neprijateljstvo čoveka prema svome bližnjemu, strašno uništavanje života, uzdizanje i propadanje carstava, obaranje prestola, niz ustanaka, borbi i revolucija. Seća se svojih stalnih napora da se suprotstavi Hristovom delu i da svet uvali u greh sve dublje i dublje. Uviđa da su njegovi pakleni napadi bili uzaludni da unište one koji su se predali Hristu. Dok posmatra područje svoga carstva i plodove svoga rada, vidi samo neuspeh i propast. On je zaveo ovo mnoštvo da veruje da će Božji grad lako osvojiti, ali zna da to nije istina. Stalno je i uvek u toku velike borbe bio pobeđivan i prisiljavan na povlačenje. On i suviše dobro poznaje moć i veličanstvo Večnoga.

Veliki buntovnik se uvek trudio da se sam opravda i da božansku vladavinu predstavi kao odgovornu za pobunu. U tu svrhu je upotrebio sve sile svom moćnog razuma. Radio je promišljeno, sistematski i sa velikim uspehom, zavodeći velike mase da prihvate njegovog objašnjenje velike borbe koja je tako dugo trajala. Hiljadama godina je ovaj vođa zavere podmetao zabludu na mesto istine. Ali je sada došlo vreme da se pobuna konačno uguši, a istorija i karakter sotonin otkriju. U svome poslednjem velikom naporu da Hrista svrgne sa prestola, uništi njegov narod i zauzme Božji grad, veliki varalica je potpuno raskrinkan. Oni koji su sa njim udružili uviđaju potpuni neuspeh njegovog pothvata. Hristovi sledbenici i verni anđeli razumeju pravi smisao njegovih lukavih podmetanja protiv Božje vladavine, i on je sada predmet opšteg prezira.

Sotona uviđa da ga je njegova svojevoljna pobuna onesposobila za nebo. On je vežbao svoje snage da ratuje protiv Boga. Čistota, mir i jedinstvo neba sada bi mu bili najveća muka. Njegove optužbe protiv Božje milosti i pravednosti sada su umukle. Prekor koji je hteo da baci na Jehovu pao je u celosti na njega. I sada sotona pada pred Bogom i priznaje pravednost svoje osude.

»Ko se neće pobojati tebe, Gospode, i proslaviti ime tvoje? Jer si ti jedini svet; jer će svi

neznabošci doći i pokloniti se pred tobom; jer se tvoji sudovi javiše.« ***Otkrivenje 15, 4. Sada je razjašnjeno svako pitanje o istini i zabludi koje je bilo predmet tako duge borbe. Posledice pobune, plodovi prestupanja božanskih propisa sda su izloženi pogledima svih stvorenih bića. Uticaj vlasti sotone koji se suprotio Božjoj vladavini, prikazan je celom svemiru. Sotona su osudila njegova vlastita dela. Božja mudrost, njegova pravednost i dobrota sada su potpuno opravdani– Sada se jasno vidi da su svi njegovi postupci u velikom broju bili učinjeni u interesu večnog dobra njegovog naroda i svih svetova koje je stvorio. »Neka te slave, Gospode, sva dela tvoja, i sveti tvoji neka te blagosliljaju.« ***Psalam 145, 10. Istorija greha će kroz svu večnost stajati kao svedok da je sreća svih stvorenja koja je Bog stvorio vezana za postojanje Božjeg zakona. Imajući pred očima sve činjenice velike borbe, ceo svemir – kako oni koji su ostali verni, tako i oni koji su pali – jednoglasno kliče: »Pravedni su i istiniti putovi tvoji, Care svetih!« ***Otkrivenje 15, 3.

Celom svemiru će biti jasno pokazana velika žrtva, koju su Otac i Sin prineli radi čoveka. Došao je čas kada Hristos zauzima svoje pravo mesto i biva proslavljen nad svim carstvima, silama i svakim imenom. Samo zbog radosti koja mu je bila obećana – da će mnogu decu dovesti u slavu – pretrpeo je On krst i podneo sramotu. Iako su bol i sramota bili neshvatljivo veliki, ipak su radost i slava još veći. On posmatra otkupljene koji su obnovljeni prema njegovom obličju, čija srca nose savršen otisak božanskog, i svako lice odsjajuje obličajem svoga Cara. Vidi u njima uspeh rada svoje duše i zadovoljan je. Tada glasom koji čuju sakupljeni pravednici i mase bezbožnika progovara: »Evo otkup moje krvi! Za njih sam patio, za njih sam umro da bi oni mogli večno da prebivaju u mojoj blizini.« I pesma hvale diže se od obučenih u bele haljine oko prestola: »Dostojno je Jagnje zaklano da primi silu i bogatstvo i premudrost i jačinu i čast i slavu i blagoslov.« ***Otkrivenje 5, 12.

Iako je sotona bio prisiljen da prizna Božju pravednost i da se pokloni Hristovoj sili, njegov karakter ostaje nepromenjen. Duh pobune ponovo se probija kao silna poplava. Ispunjen gnevom on odlučuje da ne odustane od velike borbe. Došlo je vreme za poslednju očajnu bitku sa Carem neba. On žuri među svoje podanike i pokušava da ih zapali svojim gnevom i da ih oduševi da odmah krenu u bitku. Ali od svih bezbrojnih miliona koje je navodio na pobunu nema više nijednoga koji sada priznaje njegovu vlast. Njegova moć je na kraju. Grešnici su ispunjeni istom mržnjom protiv Boga kao i sotona. Ali, oni uviđaju da je njihov slučaj bez nade i da se ne mogu boriti protiv Boga. Njihov gnev se sada raspaljuje protiv sotone i onih koji su bili njegovo oruđe u prevarama, i sa demonskom razjarenošću okreću se sada protiv njih.

Gospod kaže: »Što izjednačuješ srce svoje sa srcem Božjim, zato, evo, ja ću dovesti na tebe inostrance najljuće između naroda, oni će istrgnuti mačeve svoje na lepotu mudrosti tvoje, i ubiće svetlost tvoju, svalićete u jamu.« Zatrti ću te između kamenja ognjenoga, herubime zaklanjaču!… Baciću te na zemlju, pred narode ću te položiti da te gedaju. I obratiću te u pepeo na zemlji pred svima koji te gledaju. Bićeš strahota, i neće te biti do veka.« ***Jezekilj 28, 6–8. 16–19.

»Jer će obuća svakoga ratnika koji se bije u graji i odelo u krv uvaljeno izgoreti i biti hrana na ognju.« »Jer se Gospod razgnevio na sve narode, i razljutio se na svu vojsku njihovu, zatrće ih, predaće ih na pokolj.« »Pustiće na bezbožnike dažd od živoga ugljevlja, ognja i sumpora; i ognjeni vetar biće im deo iz čaše.« ***Isaija 9, 5; 34, 2; ***Psalam 11, 6. Oganj silazi od Boga sa neba. Zamlja se otvara. Oružje sakriveno u njenoj dubini izbacuje se napolje. Plamen koji proždire izbija iz svake otvorene provalije. Same stene se zapaljuju. Došao je »dan koji gori kao peć.« Elementi se tope od žestoke vrućine, a tako isto i zemlja, i sve što je na njoj gori. ***Malahija 4, 1; ***2. Petrova 3. 10. Površina zemlje izgleda kao rastopljena masa, – ogromno ognjeno more koje vri. Došlo je vreme suda i propasti za grešnike – »dan osvete Gospodnje, godina plaćanja, da bi se

osvetio Sion.« ***Isaija 34, 8.

Grešnici primaju svoju platu na zemlji. (***Priče 11, 31.) Oni će biti »Strnjika, i upaliće ih dan koji ide, veli Gospod nad vojskama.« ***Malahija 4, 1. Neki će biti uništeni u jednom trenutku, dok će se drugi mučiti više dana. Svi će biti kažnjeni »po delima svojim.« Pošto su gresi pravednika pali na sotonu on mora da ispašta ne samo za svoje lične grehe nego i za sve grehe na koje je naveo Božji narod. Njegova kazna će biti daleko veća od kazne onih koje je prevario. Kada budu uništeni svi oni koji su podlegli njegovim prevarama, on ima i dalje da živi i da se muči. Svi će grešnici biti napokon istrebljeni vatrom koja čisti, i koren i grane – sotona kao koren, i njegovi sledbenici kao grane. Primenjena je puna zakonska kazna, zahtevi zakona su zadovoljeni, a nebo i zemlja posmatrajući sve to priznaju Gospodnju pravednost.

Sotonino razorno delo zauvek je završeno. Šest hiljada godina je sprovodio svoju volju ispunjavajući zemlju mukom i nanoseći bol celom svemiru. Sva stvorenja su stenjala i uzdisala u muci – Sada su Božja stvorenja zauvek oslobođena njegove prisutnosti i kušanja. »Sva zemlja počiva i mirna je; pevaju iza glasa.« ***Isaija 14, 7. Pesme hvale i radosti dižu se iz celog vernog svemira. »Glas mnogog naroda, kao glas mnogih voda, i kao glas silnih gromova« čuje se gde govori: »Aleluja, jer caruje Gospod Bog Svedržitelj!« ***Otkrivenje 19, 6.

Dok je zemlja bila obavijena vatrom uništenja, pravednici su bili sigurni u svetom gradu. Nad onim koji su imali deo u prvom vaskrsenju, druga smrt nema vlasti. Dok je Bog grešnicima oganj koji proždire, svome narodu je On »sunce i štit.« (***Otkrivenje 20,6; ***Psalam 84,11)

»I videh nebo novo i zemlju novu; jer prvo nebo i prva zemlja prođoše.« (***Otkrivenje 21,1) Vatra koja uništava grešnike očišćava zemlju. Uklonjen je svaki trag prokletstva. Nikakav večni pakao neće podsećati otkupljene na strašne posledice greha.

Ostaje samo jedan spomenik: naš Otkupitelj će uvek nositi ožiljke svoga raspeća; na njegovoj nekad ranjenoj glavi, ne njegovim rebrima, rukama i nogama nalaze se jedini tragovi okrutnog dela koje je prouzrokovao greh. Prorok kaže gledajući Hrista u njegovoj slavi: »Zraci izlažahu mu iz ruku, i onde beše sakrivena sila njegova.« ***Avakum 3, 4. Na onoj strani koja je bila probodena, iz koje je tekao crveni mlaz koji je čoveka pomirio sa Bogom, leži slava Spasitelja, tamo je »sakrivena sila njegova.« Bio je »moćan da spasi« žrtvom otkupljenja, i zato je bio isto tako silan i da sudi onima koji su prezreli Božju milost. Znaci njegovog poniženja su njegova najveća čast; kroz svu večnost rane sa Golgote isticaće njegovu veličinu i objavljivaće njegovu moć.

»I ti, kulo stadu, steno kćeri Sionskoj, tebi će doći, doći će prva vlast.« ***Mihej 4,8. Došlo je vreme na koje su sveti ljudi gledali sa čežnjom otkako je plameni mač izgnao prve ljude iz raja – vreme »za izbavljenje otkupljenih.« (***Efescima 1,14) Zemlja, koja je u početku bila data čoveku kao njegovo carstvo, i njegovim izdajstvom prešla u ruke sotone i tako dugo ostala pod vlašću ovog moćnog neprijatelja, vraćena je čoveku velikim planom otkupljenja. Sve što je grehom izgubljeno, ponovo je otkupljeno, »Jer ovako veli Gospod… koji je sazdao zemlju i načinio je i utvrdio, i nije je stvorio na prazno, nego je načinio da se na njoj nastava…« ***Isaija 45,18. Božja prvobitna namera pri stvaranju je ispunjena pošto je zemlja učinjena večnim stanom otkupljenih. »Pravednici će naslediti zemlju i živeće na njoj do veka.« ***Psalam 37,29.

Iz straha da ne bi buduće nasledstvo izgledalo odviše materijalno, mnogi simbolički predstavljaju baš one istine koje nam omogućavaju da ovo nasledstvo smatramo našom pravom domovinom. Hristos je uveravao svoje učenike da On ide da im pripremi stanove u kući Oca. Oni koji prihvate učenje Božje reči neće biti u pogledu nebeske domovine sasvim u neznanju. Pa ipak, »što oko ne vide, i uho neču, i u srcu čoveku ne dođe, ono ugotovi Bog onima koji ga ljube.« ***1. Korinćanima

2, 9. Ljudskom jeziku je nemoguće da opiše nagradu pravednika. To će biti moguće samo onima koji je budu videli. Nijedan ograničeni razum nije u stanju da shvati slavu Božjeg raja.

U Bibliji se nasledstvo spasenih naziva domovinom. (***Jevrejima 11, 14–16.) Tamo nebeski pastir vodi svoje stado na izvore žive vode. Drvo života daje svoj rod svakoga meseca, a lišće drveća služi za zdravlje naroda. Tamo su potoci koji večno žubore, bistri kao Hristal, na čijim obalama lelujavo drveće baca svoje senke na staze koje Gospod pripravio otkupljenjima. Tamo se prostrane ravnice nastavljaju u divne brežuljke, a Božje gore uzdižu svoje uzvišene vrhove. Na ovim tihim proplancima, pokraj onih živih potoka, Božji narod, koji je bio tako dugo putnik i hodočasnik, naći će svoju domovinu.

»I moj će narod sedeti u mirnom stanu i šatorima pouzdanim, na počivalištima tihim.« »Neće se više čuti nasilje u tvojoj zemlji, ni pustošenje i potiranje na međama tvojim; nego ćeš zvati zidove svoje spasenjem i vrata svoja hvalom.« »I oni će graditi kuće i sedeće u njima; i sadiće vinograde i ješće rod njihov. Neće oni graditi, a drugi se naseliti, neće saditi a drugi jesti… i izabranici moji uživaće delo ruku svojih.« ***Isaija 32, 18; 60, 18; 65, 21, 22.

»Radovaće se tome pustinja i zemlja sasušena, veseliće se pustoš i procvetaće kao ruža«, »mesto trnja niknuće jela, mesto koprive niknuće mirta.« ***Isaija 35, 1; 55, 13. »I vuk će boraviti s jagnjetom, i ris će ležati s jaretom… i malo dete vodiće ih.« »Neće uditi ni potirati na svoj svetoj gori mojoj«, veli Gospod. ***Isaija 11, 6. 9.

U nebeskoj atmosferi nema patnji. Tamo više neće biti suza, ni pogreba niti ikakvog znaka žalosti. »I smrti neće biti više, ni plača, ni vike… jer prvo prođe.« ***Otkrivenje 21, 4. 11. »I niko od stanovnika neće reći: bolestan sam. Narodu koji živi u njemu oprostiće se bezakonje.« ***Isaija 33, 24.

Tu je Novi Jerusalim, prestonica divne nove zemlje, »krasan venac u ruvi Gospodnjoj i carska kruna u ruci Boga, svojega.« ***Isaija 62, 3. »I svetlost njegove beše kao dragi kamen, kao kamen jaspis svetli.« »I narodi koji su spaseni hodiće u videlu njegovu, i carevi zemaljski doneće slavu i čast svoju u njega.« ***Otkrivenje 21, 11. 24.

Gospod kaže: »I ja ću se veseliti radi Jerusalima, i radovaću se radi naroda svojega.« ***Isaija 65, 19. »Evo šatora Božjeg među ljudima, i živeće s njima, i oni će biti narod njegov, i sam Bog biće s njima Bog njihov.« ***Otkrivenje 21, 3.

U Božjem gradu »noći neće biti.« Niko neće trebati ili zaželeti odmor. Niko se neće umarati u izvršavanju Božje volje i proslavljanju njegovog imena. Mi ćemo stalno osećati svežinu jutra, i ona neće nikada prestati. »I neće trebati videla od žiška, ni videla sunčanoga, jer će ih obasjavati Gospod Bog.« ***Otkrivenje 22, 5. Svetlost sunca će biti zamenjena sjajem čija blještavost neće smetati očima, a ipak daleko nadmašuje svetlost sunčevog podneva. Slava božja i Jagnjetova ispunjava sveti grad svetlošću koja nikada neće utrnuti. Otkupljeni će živeti u slavi večnoga dana i bez sunčane svetlosti.

»I crkve ne videh u njemu: jer je njemu crkva Gospod Bog Svedržitelj, i Jagnje. ***Otkrivenje 21, 22. Božji narod uživa preimućstvo neposredne zajednice sa Ocem i Sinom. »Tako sad vidimo, kao kroz staklo u zagonetki.« ***1. Korinćanima 13, 12. Mi sada vidimo Božju sliku kao u nekom ogledalu: u delima prirode i njegovom postupanju sa ljudima; ali onda ćemo Ga videti licem k licu, bez tamne koprene među nama. Stajaćemo pred Njim i gledati slavu njegovog lica.

Tamo će iskupljeni »upoznati kao što su sami poznati.« Osećanja ljubavi i saučešća, koja je sam Bog usadio u dušu, naći će tamo najbolju i najlepšu primenu. Čista veza sa svetim bićima, skladan društveni život sa uzvišenim anđelima i sa vernima iz svih vremena, koji su oprali svoje haljine i

ubelili ih u krvi Jagnjetovoj; sveta veza, koja međusobno sjedinjuje svu »čeljad i na nebesima i na zemlji« – sve ovo doprinosi sreći otkupljenih. (***Efescima 3, 15.)

Tamo će besmrtni umovi sa neumornim oduševljenjem proučavati čudesa stvaralačke moći i tajne ljubavi koja spasava. Tamo neće biti okrutnog i lukavog neprijatelja da nekog zavede da zaboravi na Boga. Svaka sposobnošće se razvijati, svaki dar povećavati. Sticanje znanja neće umarati um niti iscrpljivati životnu snagu. Tamo se najveći pothvati mogu da izvrše, najuzvišenije težnje da ostvare, najviše želje da ispune, i još uvek će postojati novi ciljevi da se postignu, nova čuda koja će biti predmet divljenja, nove istine da se shvate, novi predmeti da pokrenu snage razuma, duše i tela na razvijanje.

Sva blaga svemira će otkupljenima stajati na rasploženju za istraživanje. Oslobođeni smtnosti vinuće se neumornim letom u daleke svetove, – svetove koji su gledajući ljudske jade, bili obuzeti bolom, a odzvanjali pesmama radosti na radosnu vest o nekoj spasenoj duši. Sa neizrecivom milinom upoznaće se zemaljska deca sa radostima i znanjem onih bića koja nikad nisu pala. Oni će uzeti učešća u bogatstvu nauke i znanja koja su ova bića stekla tokom vekova proučavanjem Božjih dela. Posmatraće slobodno slavu stvaranja – sunca, zvezda i njihovih sistema. Na svemu, od najmanjeg do najvećeg, napisano je ime Stvoritelja, i na svima se vidi bogatstvo njegove moći.

Kako godine večnosti promiču donosiće sve bogatija i divnija otkrivenja Boga i Hrista. Sa uveličavanjem znanja rašće njihova ljubav, strahopoštovanje i sreća. U koliko će ljudi više znati o Bogu, u toliko će biti veće njihovo divljenje njegovom karakteru. A kada Isus bude otkrivao pred njima bogatstvo otkupljenja i zapanjujuće rezultate u velikoj borbi sa sotonom, srca otkupljenih će plamteti sve većom ljubavlju. Sa ushićenom radošću uzimaće svoje zlatne harfe, i deset hiljada puta deset hiljada i hiljade hiljada glasova udružiće se i zaoriti u silan hor hvale.

»I svako stvorenje, što je na nebu, i na zemlji, i pod zemljom, i što je na moru, i što je u njima, sve čuh gde goore: Onome što sedi na prestolu, i Jagnjetu blagoslov i čast i slava i država za vek veka.« ***Otkrivenje 5, 13.

Velika borba je završena. Greha i grešnika više nema. ceo svemir je čist. Potpuni sklad i radost vladaju u celom neizmernom svemiru. Od Onoga koji je sve stvorio teče život, svetlost i radost kroz sve svetove beskrajnog prostranstva. Od najmanjeg atoma do najvećeg sveta, sve stvari, i živa i neživa priroda u svojoj nepomućenoj lepoti i savršenoj radosti govore da je Bog ljubav.

ISTORIJSKI DODATAK

Strana 42. **Papske titule.** – Papa Inocentije III je tvrdio da je Petru poverena ne samo cela crkva već i celi svet, te je prema tome papa, kao Petrov naslednik, ne samo **Hristov namjesnik** već i **Božji namjesnik**. (L. E. Froom, The Prophetic Faith of our Fathers, v. I, p. 671).

Ova teorija težila je da uzdigne papu iznad svetovnih vladara. Papa Bonifacije VIII, prilikom jubilarne 1300. godine, sedeći na Konstantinovu prestolu, opasan carskim mačem i sa krunom na glavi, mahao je žezlom i klicao pred mnoštvom hodočasnika: **»Ja sam Cezar – Ja sam car!«** Flick, The Rise of Medeival Church, p. 413.

Strana 43. **Obožavanje slika.** – Prvi hrišćani nisu u svojim molitvenim domovima imali nikakve slike. Tek u trećem veku pojavljuju se u katakombama simboličke slike. Kasnije se pojavljuju slike koje predstavljaju sveta lica i biblijske događaje.

U toku IV veka u hrišćanskoj crkvi dešavaju se duboke promene. Pod uticajem neznaboštva, a u težnji da neznabošcima olakšaju prelaz u hrišćansku crkvu, crkvene vođe pretvaraju neznabožačke hramove u hrišćanske crkve, a neznabožačke bogove u hrišćanske svece. Najpre se u hrišćanskim crkvama ovog razdoblja javljaju slike, i to u istočnim crkvama samo slike, a u zapadnim pored slika i kipovi.

»Narod je u slici (ikoni) gledao neposrednu blizinu Božju; verovao je da slike imaju čudotvornu moć. Bilo je čak sveštenika koji su strugali boju sa ikona, pomešali je sa svetom pričesti i tako pričešćivali one koji su to tražili; bilo je majki koje su uzimale ikone za kumove.« S. Srkulj, povest srednjeg veka, str. 36.

Protiv obožavanja slika, relikvija i drugih zabluda koje su se počele uvlačiti u crkvu ustaju u 4. i 5. veku pojedini hrišćani kao, na primer, Vigilantije iz Liona, Jovinijan iz Rima, Helvedije, takođe iz Rima. Ovom protestu priključuje se u 9. veku biskup Kladije iz Torina.

Protiv obožavanja ikona podigli su svoj glas naročito pavlikijani, radikalni hrišćani, koji su zahtevali povratak evanđeoskoj jednostavnosti. Oni su takođe odbacili obožavanje krsta, kult Device Marije i svetaca.

U borbu za reformu crkve umešali su se i bizantijski cari. Borba protiv ikona, nazvana ikonoklazam, trajala je preko 100 godina.

Borbu protiv ikona otpočeo je car Lav III Isaurijski (717–741). On je 726. prvi put otvoreno istupio protiv kulta ikona, a 17. januara 730. izdao je edikt protiv kulta ikona. (Vidi: G. Ostrogorski, Istorija Vizantije, str. 17–172.)

Lavov sin i naslednik Konstantin V (741–755) bio je još vatreniji ikonoborac no njegov otac. Ovaj car je sazvao crkveni sabor u Hijereji, na Maloazijskoj obali. Sabor je počeo sa radom 10. februara 754. U saboru je učestvovalo 338 episkopa. Obožavanje slika, izjavili su episkopi, protivi se nauci Svetoga pisma, što se jasno vidi iz stihova; ***Jovan 4, 24; 1, 15; 20, 29; 5. Mojs. 5, 8–9; Rimlj. 1, 23; 10, 17; 2. Kor. 5, 7., itd.

Protiv odluka sabora ustalo je monaštvo na čelu sa igumanom Stefanom Novim. Car je pribegao represalijama: naredio je da se zatvore manastiri i čak je dao pogubiti pomenutog igumana.

Za vreme naslednika Konstantinovog Lava IV (775–780) vođena je umerena politika, no pod uticajem Lavove žene carice Irene, koja je bila vatrena pristalica ikona, počinje da jačaikonofilska stranka. Za vreme Lavovog naslednika, maloljetnog Konstantina VI, mesto koga vlada njegova majka carica Irena, došlo je do promene stava prema ikonama. Carica Irena u dogovoru sa

patrijarhom Terasijem sazvala je VII opšti sabor u Nikeji. Pod predsedništvom patrijarha Teraseja, u prisutnosti oko 350 episkopa i velikog broja kaluđera, održano je ovde, između 24. septembra i 13. oktobra 787. godine, jedna za drugom, sedam sednica. Ukinuti su uaključci sabora od god. 754. i uspostavljen kult ikona . (Vidi: G. Ostrogorski, Id., str. 182 – 188).

Na zapadu Karlo Veliki i njegova francuska crkva nisu hteli prihvatiti zaključke drugog Nikejskog sabora iz god. 787. Karlo Veliki je sazvao saboru u Frankfurtu 794. godine, na kome se izjasnio protiv obožavanja ikona i nazvao je obožavanje ikona idolopoklonstvom.

Sa istačnobizantijskim carem Lavom V Jermeninom (813–820) opet je obnovljena ikonoklastička borba. Duhovni vođa ove borbe bio je učeni Jovan Gramatičar. Sazvan je sabor u Svetoj Sofiji i taj sabor je ukinuo zaključke VII opšteg sabora a potvrdio odluke ikonoklastičkog sabora iz 754.

Za vreme vladanja Mihajla II (820–829) nastupilo je u verskom sporu izvesno zatišje. Mihajlov sin Teofilo (829–842) bio je protiv obožavanja ikona, a kad je 842. car Teofilo umro, ikonoborski pokret je doživeo kraj. Pošto je Jovan Gramatičar umro i za patrijarha postavljen Metode, marta 843. je zalaganjem carice Teodore proglašena restauracija ikona. Opet je jednim sinodom uspostavljeno obožavanje slika, i 11. mart 843. se slavio kao pobeda pravoslavlja. Taj praznik je istočna crkva sačuvala do danas kao »nedelju pravoslavlja.« (Vidi: G. Ostrogorski, Istorija Vizantije, str. 204–219.).

Strana 44. Konstantinov zakon o svetkovanju nedelje. – Car Konstantin je 7. marta 321. izdao zakon kojim propisuje svetkovanje nedelje. Evo sadržaja tog zakona:

»U časni dan sunca neka se svi gradski službenici, stanovnici gradova i zanatlije odmaraju. Samo oni koji se bave zemljoradnjom mogu slobodno obavljati svoje poslove, jer se dešava da drugi koji dan nije tako pogodan za sejanje ili obrađivanje vinograda. Ne sme se dopustiti da zbog neiskorišćavanja pogodnog vremena propadnu dragoceni plodovi koje nam nebo šalje.« (Codex just. knjiga II, titr. 12, loi 3. – Vidi Mosheim, Histoire ecclésiastique, IV siécle, par. II, srct. 5.)

Strana 46. Lažne dekretalije. – Među glavne falsifikate, namenjene da učvrste papsku vlast, treba ubrojiti **Kontantinovu darovnicu** i takozvane **Pseudo – Izidorove dekretalije.** U lažnoj Konstantinovoj darovnici se kaže da je već Konstantin I god. 331. kad je osnovao Carigrad, poklonio papi grad Rim i Ravenski egzarhat, te ga je postavio za duhovnu glavu nad četiri patrijarške stolice – nad Antiohijom, Jerusalimom, Aleksandrijom i Carigradom (iako ova poslednja još nije bila osnovana) i »nad svim Božjim crkvama u svetu«. Ovaj lažni spis se pojavio sredinom 8. veka.

Sredinom 9. veka pojavile su se Pseudo – Izidorove dekretalije. Tvrdilo se da ih je prikupio Izidor Merkator i da sadrže zbirku odluka svih ranijih sabora. Tim spisom se nastojalo dokazati da je rimski biskup (papa) od početka vršio vrhovnu vlast u celoj crkvi.

Vekovima je papstvo temeljilo svoju vrhovnu duhovnu i svetovnu vlast na ovim dvama magičnim stubovima.

Učeni humanist Lorenzo Valla je sredinom 15. veka dokazao da su pomenuti spisi obični falsifikati. (Vidi: E. Gibbon, Decline and Fall of the Roman Empire, chap. 49, vol. 5, pp. 573–574.)

Strana 48. »Grgurovo shvatanje o papskoj moći i ulozi papstva u svetu izraženo je najbolje u spisu »Dictatus papae«. To shvatanje proizlazi iz pretpostavke: »Ako je Država odviše slaba da deli pravdu, onda treba Crkva da uzme svetovnu vlast u svoje ruke. Papa ima vlast da svrgne vladare i da dade krunu kome hoće. To shvatanje izraženo je u spisu »Dictatus papae«, koji istina, nije pisan papinom rukom, ali najbolje odražava poglede Grgura VII. Ovaj spis potiče iz 1087. godine a sadrži 27 kratkih rečenica (Vidi A. E. Froom: The Prophetic Faith of our Fathers, vol. I, str. 669, 670.)

Strana 49. Čistilište – Nije retko danas videti u katoličkoj crkvi ili u katoličkim domovima sliku

koja predstavlja mučenje duša u čistilištu. U crkvi se poziva vernike na molitvu za duše u čistilištu. (Vidi: Catholic Encyclopedia, art. Purgatory.)

Strana 49. Oprosti – »Ovaj način izvlačenja novca pošeo se prakticirati oko god. 1100 za vreme pape Urbana II, veli Sarpi u svojoj »Histoire du Concile de Trente«, vol. I, liv. I, pp. 13–18, Oxford, 171. (Vidi o tome: Leopold de Ranke, Histoire de l'Allemagne au temps da la Réforme, 1839.).

Tekst odrešenja, koji je davao Tetzel kupcima oprosta obelodanjen je u članku »Oprosti«, u »Dictionnaire universel du XIX. siécle de P. Larousse«, vol. IX.

Strana 49. Misa. – O nauci o misi vidi delo kardinala Wisemana: »The Real Presence of the Body and Blood of our Lord Jesus CHristos in the Blessed Eucharrist«.

U doba reformacije bio je u Ženevu pozvan prof. Sorbonskog sveučilišta Guy Furbity da se bori protiv reformatora. On je izjavio:

»Sveštenik koji posvećuje elemente pričesti je veći od Marije, jer ona je Hristu dala život jedanput, dok sveštenik stvara Hrista kad hoće… Oh, sveštenik! Njega treba ne samo pozdraviti već bi trebalo pred njime pasti na koljena.« Merle d'Aubigné, Histoire de la Réformation«.

Strana 54. Valdežanski prevod Biblije. – Vidi: E. Petavel, la Bible en France; D. Lortsch, Histoire de la Bibli en France«, Paris 1910.

Strana 63. Edikt protiv Valdežana. – Prvi edikt protiv Valdežana izdao je papa Inocent VIII, 1487. (Vidi: Jean Léger, Histoire générale des Eglises vaudoises«; Chastel, Histoire du Christianisme«, vol. III. pp. 476–479.) Veliki progon valdežana bio je 1655, i naročito 1686/7.

Strana 70. Viklif. – Originalni tekst papine bule protiv Viklifa, s prevodom na engleski, nalazi se u »Acts and Manuments«, vol. III, pp. 4–13., J. Foxe.

Strana 86. Sabor u Constanci. – Vidi o tome Mosheim, »Ecclesiastical History«, book 3, part. 2, ch. 3; J. Dowling, »History of Romantism, bk. 6, ch. 2, par. 3; Neander, »History of the Christian Religion and Church«.

Sabor u Constanci sazvan je 1414. godine. Iduće godine je taj sabor osudio na smrt na lomači Jana Husa; a godinu dana kasnije Jeronima Praškog. (Vidi: Mosheim, Ecclestial History, book 3, part. 2, ch. 3.).

Strana 195. Jezuiti. – Od svih oruđa kojima se papstvo služilo u borbi protiv reformacije najmoćniji su bili jezuiti. Osnivač jezuitskog reda je Ignacije Loyola (1491–1556.) Glavni cilj jezuita je bio da se bore protiv protestantizma, da pronalaze slaba mesta u pozicijama protestanata, da povrate izgubljene teritorije i da prošire papsku svetovnu dominaciju. Nastojali su da uzmu škole u svoje ruke kako bi mogli odgajati mlađa pokoljenja u katoličkom duhu. (Vidi L. E. Froom, op. cit., vol. III, str. 446–470.)

Strana 195. Inkvizicija. – (Vidi: Catholic Encyclopaedia, čl. »Inkvizicija«, Vacandard, H' Inquisition, Paris 1912; H. C. lea, Histoire de l'Inquisition au Moyen – Age, paris, 1900–1902.).

Strana 219. uzroci francuske revolucije. – Većina povesničara s pravom drži da se uzroci francuske revolucije kriju u užasnom postupanju dvora i katoličkog klera prema protestantima i prema Božjoj reči u toku 16. i 17. stoleća. (Vidi Lorimer, The Protestant Church in France; H. von Sybel, History of the French Revolution.).

U francuskoj literaturi valja istaći značajno delo, pravu filozofiju povesti, koje je napisao Edgar Quinet. Naslov je tom delu: De dragonnades à la Terreur. U tom delu pisac opisuje grozote koje su protestanti Francuske morali podnositi od strane dragonera – vojnika Luja XIV, koji su mačem i ognjem »obraćali« protestante na katoličku veru. God. 1685. je Luj XIV ukinuo Nantski edikt od god. 1598, kojim je Henri IV zajamčio slobodu protestantizma. protestanti, kojih je broj iznosio u

Francuskoj 1.250.000, završili su svoj život u tamnicama, na lomačama, na galijama, a jedan deo njih usio je da se iseli u Englesku, Švicarsku i Holandiju. Francuska je na taj način izgubila njabolji deo svog naroda, ljude marljive i poštene. Od tog vremena zemlja je počela siromašiti, a nezadovoljstvo u samim katoličkim redovima povećavalo se iz dana u dan kako prema sveštenstvu tako i prema razvratnom i rasipnom dvoru. Narod koji je posmatrao zverstva koja su vršili jezuiti nad protestantima počeo je polako gubiti veru u Boga. To je dovelo do ateizma koji se ispoljio za vreme francuske revolucije. (Vidi: Chastel, Histoire du Christianisme, tome IV. strana 203.).

Strana 220. Rat protiv Biblije. – Edikt izdat u Tuluzu god. 1229. uspostavio je inkviziciju za one koji bi tajno čitali Bibliju. Sve one koji su čitali Bibliju tajno i na narodnom jeziku progonilo se kao divlje zveri. ovaj edikt bio je praćen drugim sličnim ediktima u toku daljih 500 godina. Krv mučenika je tekla kao voda. (Vidi: Gaussen, le Canon des Saintes Ecritures, vol. II, ch. VII; Petavel, La Bible en France, ch. 2; D. Lortch, Histoire de la Bible en France, ch. II.).

Strana 228. Vlada terora. – O odgovornosti crkvenih i državnih vođa za prizore grancuske revolucije vidi W. M. Sloane »The French revolution and Religions Reform«. S. Smiles, The Hugenots after the Revocation, ch. 18.

Strana 231. Masa i privilegovani staleži. – O socijalnim prilikama pre revolucije vidi H. von Holst, »Lowell lectures on the French Revolution«; Taine, »Ancient Régime«.

Strana 233. Odmazda. – O pojedinostima u pogledu osvetnog karaktera francuske revolucije vidi: T. H. Gill, The Papal Drama. bk. 10; E. de Prossensé, The Church and the French Revolution.

Strana 234. Zverstva vlade terora. – Vidi o tome M. A. Thiers, Histoire de la Revolution Française«. F. A. mignet, »Histoire de la Revolution Française«.

Strana 236. Širenje Svetog pisma. – Britansko i inozemno biblijsko društvo, osnovano 1804. godine, uspelo je do danas proširiti u svetu više od 500.000.000 primeraka Biblije. Ono je dalo prevesti Bibliju u celosti ili Novi zavet na više od 1000 jezika.

Strana 236. Strana misija. – Vidi Dr. G. P. Fisher, Christian Missions, 1792. osnovano je Baptističko misionarsko društvo sa Careyom kao prvim misionarem. Godine 1812. osnovano je Londonsko misionarsko društvo. Godine 1812. osnovano je i Američko misionarsko društvo.

Strana 267. Proročki datumi – Istorijske i hronološke činjenice koje se odnose na 8. i 9. glavu Danilova proroštva, uključivši pouzdane dokaze da je god. 457. pre Hrista polazna tačka ovog odseka, jasno su iznete u raznim tumačenjima. (Vidi: Sir Isaac newton, »Observations upon the propheices of Daniel and the Apocalypse of St. John, ch. X. London 1733. – Uriah Smith, Thoughts an Danilo and the Revelation, par. 1. ch. 8. 9.)

Strana 275. Pad turskog carstva. – Za dalje pojedinosti o padu turskog vcarstva u toku kolovoza 1840. vidi J. Litch, The Probability of the second Coming of CHristos about A.D. 1843. (izašlo 1838.); J. N. Loughborough, »The Great Advenr Movement, pp. 129–132, izdano 1905.

Strana 304. Haljine za vaznesenje – Protivnici adventista izmislili su da su adventisti god. 1844. načinili sebi specijalne haljine za vaznesenje na nebo. Adventisti su obećali nagradu onome koji bi mogao pružiti stvarne dokaze o takvim haljinama. Ali takvih nije mogao niko dati. Nijedan adventista nije takva neznalica u pogledu Hristove nauke da bi mislio da su haljine koje bi ljudi načinili potrebne za Hristov dolazak. Jedina haljina koja je svetima potrebna da bi mogli susresti svog Spasitelja i uznesti se s njime na nebo jeste Hristova pravda. Otkr. 19, 8.

Strana 304. Proročka hronologija. – Vidi o tome članak Dr. Georges-a Bush-a u »Advent Herald and Signs of the Times Reporter«, Boston 6. i 13. mart 1844. U tome članku pomenuti profesor jevrejskog i drugih orijentalnih jezika u njujorškom sveučilištu odaje priznanje

adventističkim tumačima koji su ustanovili načelo da se jedna proročki dan ima smatrati jednom građanskom godinom. U tom računanju sa adventističkim tumačima slažu se i drugi komentatori: Mode, Sir Newton, Kibry, Scoth, Keith i mnogi drugi.

Strana 354. Trostruka anđeoska vest. – Sadržaj vesti prvog anđela dat je u Otkrivenju 14, 6. 7. Prorok dodaje: »I drugi anđeo za njim ide govoreći… I treći anđeo za njim ide govoreći… Izraz »za njim ići« znači »slediti«, »ići sa«, »pratiti«. To je isti izraz koji nalazimo u ***Marko 5, 24: »I pođe s njim; i za njim iđaše naroda mnogo i turkahu ga.« Iz ovoga zaključujemo da misao izražena u Otkrivenju 14, 8. 9. ne znači samo da druga i treća evanđeoska vest slede jedna za drugom, hronološkim redom, već su jedna drugoj dodate i deluju zajedno. Tri vesti su u stvari jedna trostruka vest. Tri su u pogledu svog postojanja, ali čim su se pojavile, onda idu zajedno i nerazdvojive su.

Strana 465. Abesinska crkva. – O svetkovanju biblijske subote u abesinskoj crkvi vidi: A. P. Stanley, Lectures on the History of the Eastern Church; Michael Geddes, Church History of Ethiopia; Gibbon, Decline and Fall of the Roman Empire, tome II, ch. 47, par. 37–39; A. H. Lewis: A Critical History of the Sabbath and the Sunday in the Christian Church, pp. 208–215.